

ПОГОДЖЕНО
Протокол засідання
педагогічної ради
КЗ «Староприлуцька спеціальна школа»
Вінницької обласної Ради
Вінницького району
30.08.2022, №1

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор комунального закладу
«Староприлуцька спеціальна школа»
Вінницької обласної Ради
Вінницького району
Юрій КОСАЧ

***Освітня програма
для учнів 6 – 10 класів
комунального закладу
«Староприлуцька спеціальна школа»
Вінницької обласної Ради
на 2022 – 2023 навчальний рік***

I. Загальні положення освітньої програми

Освітня програма Комунального закладу «Староприлуцька спеціальна школа» Вінницької обласної Ради (далі спеціальна школа) для учнів 6 – 10 класів розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року №1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», наказу Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 року за № 1111/35394 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти», листа МОН України від 26.07.2022 року № 1/8462 – 22 «Щодо порядку підготовки закладу освіти до нового навчального року та опалювального сезону з питань цивільного захисту, охорони праці та безпеки життєдіяльності, наказу МВСУ від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд», листа ДСНС від 20.07.2022 № 03 – 4127/162 «Щодо організації створення фонду захисних споруд цивільного захисту та організації укриття у ньому здобувачів освіти», наказу МОН України від 12.06.2018 №627

Метою освітньої програми для дітей з інтелектуальними порушеннями є особистісне становлення здобувачів освіти, розвиток їхніх пізнавальних здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, пізнавальної активності, що забезпечують їхню готовність до життя в демократичному суспільстві, соціалізації та адаптації в соціумі, здійснення допрофесійної освіти.

Головними завданнями є:

1) забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими порушеннями інтелектуального розвитку на здобуття загальної середньої освіти з урахуванням індивідуальної програми розвитку шляхом спеціально організованого освітнього процесу в комплексі з корекційно-розвитковою роботою;

2) забезпечення у процесі освіти системного кваліфікованого психолого- педагогічного супроводу з урахуванням стану здоров'я, особливостей психофізичного розвитку учнів;

3) розвиток природних здібностей і обдарувань, творчого та критичного мислення учні здійснення їх допрофесійної підготовки, формування соціально адаптованої особистості;

4) сприяння засвоєнню учнями норм громадянської етики та загальнолюдської моралі, міжособистісного спілкування, основ гігієни та здорового способу життя, початкових трудових умінь і навичок;

5) сприяння всебічному розвитку дітей;

б) запровадження педагогіки партнерства, надання консультативно-методичної допомоги батькам (іншим законним представникам) з метою забезпечення їх активної участі в освітньому процесі, корекційно-розвитковій

-

Програму побудували із врахуванням таких **принципів**:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- корекційно-розвивальної спрямованості навчання;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

II. Ключові компетентності:

- *володіння державною мовою*; що передбачає елементарні уміння та навички (в межах мовленнєвих можливостей) усно і письмово висловлювати свої думки, усвідомлення ролі мови для спілкування та культурного самовираження;
- *можливість спілкуватися рідною мовою* (в межах пізнавальних можливостей), що передбачає використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади;
- *математична компетентність*, що передбачає застосування (в межах пізнавальних можливостей) математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;
- *компетентності у галузі природничих наук*, що передбачають формування пізнавального досвіду, прагнення самотійно чи в групі спостерігати та досліджувати, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

- *соціально-трудова компетентність*, що передбачає формування трудових умінь та навичок, що забезпечують подальшу здатність до успішного опанування основ професійно-трудова діяльності, набуття навичок практичної життєдіяльності;
 - *екологічна компетентність*, що передбачає сформованість уявлень щодо екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання та збереження природних ресурсів;
 - *інформаційно-комунікаційна компетентність*, що передбачає опанування елементарними основами цифрової грамотності для розвитку і спілкування, можливість безпечного використання інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях;
 - *навчання впродовж життя*, що передбачає опанування життєво необхідними базовими вміннями і навичками, що сприятимуть подальшій соціальної адаптації та інтеграції в суспільство;
 - *громадянські та соціальні компетентності*, що передбачає вміння діяти (в межах своїх можливостей) в життєвих ситуаціях, ідентифікувати себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;
 - *культурна компетентність*, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості, формування навичок культури поведінки в соціумі;
 - *основи фінансової грамотності*, що передбачає формування уявлень про грошові одиниці, необхідні для здійснення та організації побутової життєдіяльності, залучення до сфери соціально-побутової та елементарної економічної діяльності.
- Необхідною умовою формування компетентностей є діяльна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення здобувачів освіти до різних видів навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість.

III. Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, який поданий в рамках навчального плану;
- очікувані результати навчання здобувачів базової середньої освіти;
- зміст навчальних предметів ;
- перелік комплектів навчальних програм:

№з/п	Перелік програм	Класи	Автор	Рік
1.	Українська мова	6 - 10	Кравець Н.П.	2019

2.	Українська література	6 - 10	Краєць Н.П.	2019
3.	Математика	6- 8	Королько Н.І.	2015
		9 - 10	Королько Н.І.	2010
4.	Історія України	7 - 10	Косанко Ю.М.	2015
5.	Природознавство	6 -10	Трикоз С.В.	2015
6.	Географія	6 - 10	Одинченко Л.К.	2015
7.	Фізика і хімія у побуті	7 - 10	Татьянчікова І.В.	2015
8.	Музичне мистецтво	6 - 8	Квітка Н.О.	2015
9.	Образотворче мистецтво	6 - 8	Дмитрієва І.В.	2014
10.	Трудове навчання (швейна справа)	6 - 10	Мерсіянова Г.М.	2010
11.	Трудове навчання (столярна справа)	6 - 10	Павлюченко О. М., Гаврись С. В.	2016
12.	Трудове навчання (Підготовка молодшого обслуговуючого персоналу)	6 - 9	Мирський С.Н.	1991
13.	Інформатика	6 - 10	Кликова С.О.	2015
14.	Основи здоров'я	6 - 10	Гладченко І.В.	2015
15.	Фізична культура	6 - 10	Бобренко І.В.	2015
16.				
17.				
18.				

- перелік підручників:

№з/п	Підручники	Класи	Автор	Рік
1	Математика	6	Н. І. Королько	2020
2	Українська мова	6	В.С.Гнатенко	2020
	Українська література	6	М.В.Дмитрієва	2019

3	Природознавство	6	О. В. Любарець	2020
4	Географія	6	Л. К. Одинченко	20 18
5	Світ навколо тебе	6	Л. Дробот	2014
	Трудове навчання	6	Г.М.Мерсіянова	2018
6	Математика	7	Л. І. Королько	2000
7	Українська мова	7	І. М. Сидоренко	2002
8	Літературне читання	7	Н. П. Кравець, І.Г.Єременко, О. Д. Чекурда	2019
9	Світ навколо тебе	7	Л. Дробот	2016
10	Географія	7	Л. К. Одинченко, Л. Дробот	2018
11	Природознавство(рослини)	7	Ю.М.Косенко	2020
12	Історія України	7	Ю. М. Косенко	2016
13	Фізика і хімія в побуті	7	С. В. Глухова	2018
14	Українська література	8	Н.П. Кравець	20 20
15	Історія України	8	Ю. М. Косенко	2017
16	Географія	8	Л. К. Одинченко, В. О. Липа	2020
17	Фізика і хімія в побуті	8	К. Тороп	2021
	Природознавство	8	Ю. М. Косенко	2021
18	Українська мова	9	В. Є. Турчинська	2000
19	Українська література	9	Н. Пономаренко	2020
20	Історія України	9	Ю. М. Косенко	2018
21	Природознавство (людина)	9	Є. М. Трофимова	2005
22	Географія України	9	Л. К. Одинченко,	2020

23	Фізика і хімія у побуті	9	В. І. Бондар	2003
	Природознавство	9	Є.М.Трохимова	2005
24	Математика	10	Л. С. Томенчук, В. В.Хабалюк,	2017
25	Українська мова	10	Н. П. Кравець	2019
26	Літературна читанка	10	Н . В. Дмитрієва	2019
27	Основи правознавства	10	Ю.М. Косенко	2019

Корекційно-розвиткові заняття:

Основні напрями корекційно-розвиткової роботи: розвиток мовлення, соціально-побутове орієнтування, лікувальна фізкультура, ритміка.

- **Мета:** психосоціальний розвиток та корекція психофізичних порушень дітей з інтелектуальними порушеннями.

- **Основними завданнями** корекційно-розвиткових занять є:
 - формування особистісних якостей дитини, розвиток і корекція всіх психічних процесів, сприяння психологічної адаптації та соціальної реабілітації дітей;
 - розвиток та подолання порушень усного та писемного мовлення;
 - корекція та розвиток рухових порушень та недоліків фізичного розвитку, формування вмінь диференціювати рухи відповідно до ступеня мускульних навантажень, темпу рухів, підпорядкування рухів музиці.

Корекційно-розвиткові заняття проводять педагоги: вчитель-дефектолог, вчитель-логопед, вчитель фізичної культури, вчитель музичного мистецтва.

- **перелік корекційно-розвиткових програм:**

№з/п	Перелік програм	Класи	Автор	Рік
1.	Програма корекційно – розвиткової роботи «Соціально – побутове орієнтування»	6 - 10	Остапенко Л.І., Тарновська Л.І.	2016

2.	Програма з корекційно – розвиткової роботи «Розвиток мовлення»	6 - 10	Хайдарова О.С., Блеч Г.О.	2018
3.	Програма з корекційно – розвиткової роботи «Лікувальна фізична культура»	6 - 10	Бобренко І.В.	2016
4.	Програма корекційно – розвиткової роботи «Ритміка»	6 - 10	Редько Л.О. Безкоровайна Л.А.	2016

Електронний варіант корекційно – розвиткових програм знаходиться на сайті інституту спеціальної педагогіки НАПН України mon.gov.ua

- **Форми організації** освітнього процесу: урок – подорож, урок – екскурсія, урок – казка, урок – гра, урок – інсценізація, урок – спостереження.

Загальний обсяг навчального навантаження для 6-10-х класів складає 5705 годин: для 6 класу — 980 годин/навчальний рік, для 7 класу — 1050 годин навчальний рік, для 8- 1225 годин, для 9 класу – 1225 годин, для 10 класу – 1225 годин/ навчальний рік. Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані.

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру другого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальний план передбачає реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через навчальні предмети. . Навчання осіб з особливими освітніми потребами здійснюється за спеціальними навчальними програмами та (або) за індивідуальною програмою. Здійснюється адаптація змісту освіти до пізнавальних можливостей здобувачів освіти, що виявляється у зменшенні обсягу матеріалу, його спрощенні за характером та структурою.

Години з фізичної культури враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів (наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.02.2013 №144, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14 березня 2013 р. За №410/22942 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до

улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів».

Години корекційно-розвиткових занять навчального плану не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження .

Нормативи наповнюваності класів, виховних груп та поділ класів на групи під час вивчення окремих предметів встановлений відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2001 р. № 128, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами).

Навчальний план зорієнтований на роботу основної школи за 5-ти денним навчальним тижнем.

Інваріантна основа реалізується через освітні галузі:

- «Мови і літератури»,
- «Математика»,
- «Природознавство»,
- «Суспільствознавство»,
- «Мистецтво»,
- «Технології»,
- «Основи здоров'я і фізична культура».

Освітня галузь «Мови і літератури» в навчальному плані реалізується через навчальні предмети: «Українська мова», «Українська література».

Освітня галузь «Математика» реалізується через навчальні предмети: «Математика».

Освітня галузь «Природознавство» реалізується через навчальні предмети: «Природознавство», «Фізика і хімія у побуті», «Географія».

Освітня галузь «Суспільствознавство» реалізується через навчальні предмети: «Історія України», «Я у світі».

Освітня галузь «Мистецтво» реалізується через навчальні предмети:

«Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво».

Освітня галузь «Технології» реалізується через навчальні предмети «Трудове навчання», «Інформатика».

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» реалізується навчальними предметами «Основи здоров'я», «Фізична культура».

IV. Очікувані результати навчання здобувачів освіти.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти, визначено завдання, які реалізовує надавач освіти у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання забезпечують формування ключових компетентностей здобувачів освіти.

	Ключові компетентності	Компоненти
	Спілкування державною мовою	<p>Уміння: (самостійно або за допомогою) ставити запитання та розпізнавати проблему; робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати та перетворювати тексти задач письмово, грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень, поповнювати свій активний та пасивний словниковий запас.</p> <p>Ставлення: розуміння чітких та лаконічних формулювань.</p> <p>Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем.</p>
2	Математична компетентність	<p>Уміння: (самостійно або за допомогою) оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати та досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.</p> <p>Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного</p>

		вивчення інших предметів. Навчальні ресурси: розв'язання математичних задач, зокрема таких, що моделюють реальні життєві ситуації.
3	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: (самостійно або за допомогою) розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища та процеси; користуватися технологічними пристроями. Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови наук, техніки та технологій, усвідомлення ролі наукових ідей у сучасних інформаційних технологіях. Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу.
4	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: (самостійно та за допомогою) структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень. Ставлення: осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язання математичних задач. Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів.
5	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: (самостійно та за допомогою) визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість.

		<p>Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння вчитись впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності.</p> <p>Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії.</p>
6	Ініціативність і підприємливість	<p>Уміння: (самостійно та за допомогою) вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії практичності, ефективності з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та заміщати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання.</p> <p>Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди — це особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі).</p>
7	Соціальна і громадянська компетентності	<p>Уміння: (самостійно та за допомогою) висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір</p>

		<p>спираючись на різні дані.</p> <p>Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; повага до прав людини.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання соціального змісту.</p>
8	Обізнаність і самовираження у сфері культура	<p>Уміння: (самостійно та за допомогою) висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування та взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).</p> <p>Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства.</p> <p>Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва.</p>

9	Екологічна грамотність і здорове життя	<p>Уміння: (самостійно та за допомогою) аналізувати та оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні та соціальні наслідки рішень.</p> <p>Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку кожного окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне, бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та</p>
---	--	--

		<p>позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо. Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя.</p>
--	--	---

Наскрізнi лiнii є соціально значимими над предметними темами, які допомагають формуванню у здобувачів освіти уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних життєвих ситуаціях.

- Навчання з Організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;
 - Окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються над предметні, між класові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою;
 - предмети за вибором;
 - роботу в проектах;
 - позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.
- наскрізними лініями реалізується насамперед через:

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологічна безпека й сталий розвиток	<p>Формування в здобувачів освітисоціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.</p> <p>Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формування критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини.</p>
Громадянська відповідальність	<p>Сприятиме формуванню відповідального громадянина, що розуміє принципи та механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія засвоюється переважно через колективну діяльність, яка поєднує окремі предмети між собою та розвиває у здобувачів освіти готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.</p> <p>Вивчення окремого предмета викликає у здобувачів освіти якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — націлений на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, наполегливості та чесності. Приклад вчителя є важливим у формуванні толерантного ставлення один до одного, незалежного від рівня навчальних досягнень та особливостей психофізичного розвитку.</p>
Здоров'я і безпека	<p>Завданням наскрізної лінії є становлення здобувача освіти як свідомого громадянина, здатного вести здоровий спосіб життя та формувати навколо себе безпечне життєве середовище.</p> <p>Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку та охорону здоров'я (текстові завдання пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів</p>

	транспортних засобів).
--	------------------------

Підприємливість і фінансова грамотність	<p>Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння здобувачами освіти практичних аспектів фінансових питань, (здійснення заощаджень, інвестування запозичення, страхування кредитування тощо).</p> <p>Реалізується через розв'язування практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.</p>
---	--

Опис інструментарію оцінювання.

Оцінюванню підлягають результати навчання з навчальних предметів, інтегрованих курсів обов'язкового освітнього компонента типового навчального плану.

Оцінювання результатів навчання учнів зорієнтоване на ключові компетентності і наскрізні вміння та вимоги до обов'язкових результатів навчання у відповідній освітній галузі, визначені Державним стандартом.

Встановлення відповідності між вимогами до результатів навчання учнів, визначеними Державним стандартом, та показниками їх вимірювання здійснюється відповідно до системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів, визначених Міністерством освіти і науки України. Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є: поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) .

Річне оцінювання здійснюється за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображаються у свідоцтві досягнень, що видається учневі щороку. Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання учнів здійснюють відповідно до вимог модельних навчальних програм із застосуванням таких основних форм та способів:

- усної (зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування);
- письмової, у тому числі графічної (зокрема шляхом виконання діагностичних, самостійних та контрольних робіт, тестування, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, графіками, схемами, контурними картами тощо);
- цифрової (зокрема шляхом тестування в електронному форматі);
- практичної (зокрема шляхом організації виконання різних видів експериментальних досліджень та навчальних проєктів, виготовлення виробів, роботи з біологічними об'єктами, хімічними речовинами тощо).

У рамках академічної свободи педагогічні працівники закладу освіти здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення здобувачами освіти результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;

Контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;

- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;

Створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогів інших працівників.

Інструменти внутрішнього забезпечення якості освіти:

1. Кадрове забезпечення освітньої діяльності: педагоги школи з дефектологічною освітою, практичний психолог, керівники гуртків, педагог-організатор, вихователі.

Педагогічні працівники, які здійснюють освітній процес, мають відповідну освіту та кваліфікацію відповідно до спеціальності.

Кваліфікаційний рівень педагогів: працює у школі 40 педагогів: 18 - вчителів, 22 вихователі. Із 40 педагогів вищої освіти мають-35, що становить 87,5%, бакалавр – 2, що становить 5%. середню педагогічну-3, (7,5%).

За результатами атестації у школі працюють педагогічні працівники, які мають:

- « спеціаліст вищої категорії» -16, що становить 40.%;
- « спеціаліст першої категорії» - 5, що становить 12,5%;
- «спеціаліст другої категорії» - 5, що становить 12.5%;
- « спеціаліст» - 8, що становить 20%;
- «бакалавр» - 3. Що становить 5 %.

11 тарифний розряд - 3, що становить 11,6%.

2. Навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності забезпечено наявністю:

- чинних освітніх програм та навчальних планів, за якими

здійснюється освітня діяльність;

- фахових періодичних видань;
- методичних посібників для вчителів;

3. Матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності включає навчальні кабінети, навчальні майстерні трудового навчання для учнів школи II ступеню з відповідним обладнанням навчального і загального призначення, визначеним у наказах МОН України.

Матеріально - технічна база закладу дозволяє виконувати вимоги програм вивчення предметів навчального плану.

Забезпечено доступ до мережі Інтернет.

. До послуг учнів бібліотека з фондом підручників та навчальної літератури, читальна зала.

Соціально-побутова інфраструктура передбачає наявність у закладі медичного пункту, харчоблоку, спортивної зали, спортивного майданчику.

4. *Якість проведення навчальних занять* забезпечується, насамперед:

1) впровадженням діяльнісного та інтегрованого підходів до організації освітнього процесу;

2) впровадженням інноваційних педагогічних технологій: «Особистісно орієнтоване навчання», «Технологія інтегрованого навчання», «Інформаційно-комунікаційні технології», «Технологія проектного навчання», «Інтерактивні технології» тощо;

3) активним використанням колективних, групових та індивідуальних форм роботи, спрямованих на формування навичок продуктивної співпраці та спілкування учнів;

4) створенням розвивального та здоров'язберезувального середовища для навчання.

5. *Моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).*

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт- суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання.

З метою неперервного відстеження результатів навчання, їх прогнозування та коригування проводяться моніторингові дослідження навчальних досягнень на шкільному рівні, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;

- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу;
створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор комунального закладу
«Старопритуцька спеціальна школа»
Вінницької обласної Ради
Юрій КОСАЧ
30.08.2022

Навчальний план
комунального закладу «Старопритуцька спеціальна школа»
Вінницької обласної Ради
на 2022 – 2023 навчальний рік
з навчанням українською мовою для дітей з інтелектуальними порушеннями
для учнів 6 – 10 класів

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
		6 клас	7 клас	8 клас	9 клас	10 клас
Мови і літератури	Українська мова	3	3	3	2	2
	Українська література	2	2	2	2	2
Суспільствознавство	Історія України	-	2	2	2	-
	Я у Світі	-	-	-	-	-
	Основи правознавства	-	-	-	-	1
Математика	Математика	5	4	4	4	4
Природознавство	Природознавство	1	1	2	2	-
	Географія	2	1	2	2	-
	Фізика і хімія в побуті	-	2	2	2	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	1	1	-	-
	Образотворче мистецтво	1	1	1	-	-
Технології	Трудове навчання	8	8	8	11	18
	Інформатика	1	1	1	1	1
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1	1	-
	Фізична культура	2	2	2	2	2
Разом		27	29	31	31	31
Корекційно-розвиткові заняття	Соціально-побутове орієнтування	2	2	2	2	2
	Розвиток мовлення	1	1	1	1	1
	Лікувальна фізкультура	1	1	1	1	1
	Ритміка	1	1	1	1	1
Додатковий час на навчальні предмети		-	-	-	-	-

Наказ МОН України від 12.06.2018 № 627 (зі змінами від 26.07.2018 № 815, від 10.06.2019 № 808)

Заступник директора з навчально – виховної роботи Тетяна ШАХНО

Освітня галузь «Мови і літератури»

«Українська мова»

Метою предмета «Українська мова» є надання учням такої мовної освіченості та мовленнєвого розвитку, які б допомогли б їм успішно увійти в соціокультурний простір країни і адаптуватися та інтегруватися в ньому по закінченню школи.

Завданнями навчання української мови здобувачів освіти 5-9 класів виступають:

- Навчання усного та писемного мовлення;
- Формування вмінь спілкуватися в різних ситуаціях;
- Прищеплення етичних і моральних рис школяра;
- Розвиток та корекція психофізичних недоліків;
- Виховання любові до української мови;
- Надання особистісних рис засобами української мови.

Матеріал предмета «Українська мова» дібрано з метою сприяння мовному та мовленнєвому розвитку школярів і з урахуванням трьох основних принципів навчання української мови: комунікативна змістовна лінія, лінгвістична містова лінія, українознавча змістова лінія, діяльнісна змістова лінія, навчально-мовна лінія.

У *комунікативній змістовій лінії* подано зміст роботи з формування вмінь сприймати усне та писемне мовлення, відтворювати його, працювати з усними і письмовими висловлюваннями різних типів, стилів і жанрів мовлення, з якими здобувачі освіти щоденно стикатимуться як у навчальній діяльності так і в подальшій майбутній діяльності. Також закладено матеріал з мовленнєвознавчих понять: спілкування і мовлення, текст, діалог, монолог, типи, жанри та стилі мовлення.

Лінгвістична змістова лінія – це курс мовної системи, якою здобувачі освіти мають оволодіти для поліпшення свого мовлення. Вона забезпечує певний обсяг знань з мови, доступний особам з особливими освітніми потребами (орфоепічні, лексичні, граматичні, стилістичні знання) та сформовані на цій базі мовні вміння та навички.

В *українознавчій змістовій лінії* закладено перелік тем із розвитку мовлення, які орієнтують надавача освіти на добір відповідних текстів, що знайомлять з історією, звичаями, традиціями, ремеслами, духовною культурою українського народу, загальнолюдськими моральними нормами. Українознавча змістова лінія сприяє збагаченню граматичної будови усного та писемного мовлення, розширенню лексичного запасу школярів, засвоєння етнокультурознавчих явищ та понять, зокрема символів, фразеологізмів, пов'язаних з народними традиціями, звичаями, ремеслами, побутом.

Діяльнісна змістова лінія реалізується через ситсему вправ і завдань комплексного характеру, усвідомлення учнями структури власної самостійної

діяльності, розвиток їхніх мовленнєвих здібностей, оволодіння базовими мисленнєвими прийомами під час опанування рідної мови (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація, систематизація та ін.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова – важлива складова загального змісту освіти в основній школі, оскільки є не тільки окремим навчальним предметом, а й найважливішим засобом навчання, виховання і розвитку особистості у процесі опанування всіх інших навчальних дисциплін.

Метою навчання української мови як навчального предмета є формування у школярів навичок і вмінь вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), забезпечення достатнього рівня комунікативної компетентності з урахуванням інтересів і можливостей учнів середніх і старших класів, корекція недоліків психофізичного розвитку. Зазначена мета передбачає здійснення навчальної, розвивальної й виховної функцій освітнього змісту навчального предмета.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких **завдань**:

- виховання позитивної мотивації до вивчення української мови;
- формування у школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування, дотримуючись норм українського етикету;
- формування знань про найважливіші мовні одиниці, необхідні та достатні для формування базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних мовленнєвих навичок і вмінь;
- формування навичок і вмінь з усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма), забезпечення їх гармонійного розвитку; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах; здатності передавати її в самостійно створених висловлюваннях;
- залучення до національної культури народу, мова якого вивчається;
- сприяння розумовому, моральному, соціокультурному та естетичному розвитку особистості;
- формування вміння вчитися.

Водночас із розвитком основних видів мовленнєвої діяльності в середніх і старших класах розв'язуються й специфічні завдання, спрямовані на корекцію відхилень у розвитку. Такими є: порушення процесів пізнавальної діяльності (сприймання, уяви, пам'яті, уваги, мовлення й мислення), недорозвиток емоційно-вольової сфери, недостатня розвиненість артикуляційної моторики, порушення моторики та координації рухів та ін.

Саме тому спеціальним завданням навчального курсу української мови визначено формування та корекцію зв'язного мовлення, що має відбуватися в тісному зв'язку з розвитком пізнавальної діяльності дітей, зокрема, сенсорики, предметно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного, абстрактного мислення, спостережливості, уваги тощо. Відтак зміст цього навчального предмета, з метою посилення його компенсаторно-корекційних та розвивальних функцій, має комунікативно-практичну спрямованість: містить фактичний матеріал, опанування якого має забезпечити формування комунікативних умінь, конкретизацію в слові чуттєвого і практичного досвіду учнів, розвиток основних пізнавальних процесів на предметно-практичній і вербальній основі.

Навчання мовлення здійснюється на міжпредметному рівні в системі, що передбачає виховання потреби у мовленнєвому спілкуванні, мовленнєвої активності;

широке використання збереженого потенціалу та можливостей різних аналізаторів; постійне тренування у сприйманні та розумінні зверненого мовлення та продукуванні власного мовлення; набуття позитивного досвіду контактів з однолітками, вчителями, іншими людьми; усвідомлення норм і правил співжиття в колективі.

У програмі з **української мови** реалізовано такі основні змістові лінії: мовленнєва, мовна, соціокультурна і діяльнісна.

Мовленнєва змістова лінія, яка є основною, передбачає розвиток усного і писемного мовлення учнів, їхнього вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу; забезпечення цілеспрямованого формування й удосконалення навичок і вмінь в усіх видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, читанні, говорінні, письмі; оволодіння базовими вміннями й навичками використання мови в життєво важливих для певного віку сферах й ситуаціях спілкування.

Мовна змістова лінія спрямована на засвоєння школярами системних знань про мову й формування на їх основі відповідних умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних) як засобу пізнання, спілкування та самовираження людини.

Соціокультурна змістова лінія передбачає формування в учнів уявлення про мову як форму вияву культури українського народу; розширення уявлень школярів про свою державу Україну, культуру українського народу, засвоєння національних формул мовленнєвого етикету тощо. Ця робота має органічно поєднуватися з іншими аспектами навчання і реалізовуватися за допомогою дібраних навчальних текстів, тем для побудови діалогів і монологічних зв'язних висловлювань різних видів, використання тематичних груп слів, стійких висловів, у яких відображаються особливості матеріальної і духовної культури народу, його національного характеру.

Діяльнісна змістова лінія спрямована на формування у молодших школярів уміння вчитися, яке дає їм змогу організовувати і контролювати свою навчальну діяльність і забезпечується послідовною мотивацією навчання, розвитком здатності докладати власних зусиль для досягнення результату, виконувати мисленнєві операції і практичні дії, формуванням навичок самоконтролю і самооцінки.

Ці змістові лінії відображено в програмі для кожного класу в таких розділах: «Мовленнєвий розвиток», «Знання про мову. Мовні вміння», «Загальнонавчальні вміння».

Розділ **«Мовленнєвий розвиток»** передбачає роботу з розвитку мовлення школярів. Для формування та розвитку навичок мовленнєвої діяльності надзвичайно важливим є вміння сприймати і розуміти усне мовлення. З огляду на це змістом програми передбачено навчання учнів уважно слухати, розуміти усне мовлення, розуміти пояснення, завдання та інструкції вчителя. Значна увага приділяється розвитку вміння розрізняти інтонації та розуміти їхнє значення, правильно сприймати емоційне забарвлення зверненого мовлення, співвідносити слова з відповідними предметами та явищами довкілля.

Надзвичайно важливо навчити дітей сприймати і правильно розуміти фактичний зміст сприйнятого висловлювання (тексту, завдання, пояснення, інструкції тощо). При цьому не завжди передбачається виконання учнями якогось усного чи письмового завдання. Завданням, наприклад, може бути виконання доручення та дотримання інструкції вчителя про його виконання; виконання описаної в тексті дії; підбір предметів (малюнків) до змісту тексту та ін.

Головна мета з розвитку усного мовлення (*говоріння*) в основній ланці – продовжувати навчати учнів будувати власні висловлювання; формувати у них навички та вміння діалогічного та монологічного мовлення; спонукати їх до самостійних висловлювань. Для цього передбачається проводити роботу з формування у дітей уміння відповідати на запитання, репліки, самим формулювати і ставити запитання. Слід також навчати учнів правильно, емоційно сприймати мовлення дорослих і однолітків,

використовувати під час спілкування різні засоби: природні жести, міміку, інтонацію тощо. Необхідно залучати школярів до діалогу, до участі в колективних видах роботи (обговоренні прочитаного, побаченого; інсценуванні), до передачі змісту епізодів прочитаного тексту; залучати їх до спеціально створюваних ситуацій, які спонукали б їх висловлюватися, виявляти відповідні емоції.

Навчання української мови, як і інших дисциплін, на певному етапі передбачає читання завдань, вправ тощо, перевірки розуміння сприйнятого. Тому у роботі з розвитку *читання*, як одного з найважливіших видів мовленнєвої діяльності, слід звертати увагу на розуміння учнями прочитаного, а також правильне вимовляння звуків і слів, наголошування слів, інтонування різних за метою висловлювання речень, дотримання пауз як у середині речень, так і між реченнями та частинами тексту.

Варто також звернути увагу на добір мовленнєвого матеріалу (зокрема формулювання завдань), який повинен відповідати можливостям дітей (знайомі слова, прості конструкції, адаптовані тексти тощо).

Розвиток *письма* як виду мовленнєвої діяльності має бути спрямованим на те, щоб навчити учнів користуватися писемним мовленням не лише на уроках української мови (виконання вправ; списування, в тому числі вибіркове, нескладних слів, речень, текстів; написання під диктовку (з навчальною, а не контрольною метою) тощо), а й під час вивчення інших предметів.

Розділ *«Знання про мову. Мовні вміння»* передбачає засвоєння школярами системних знань про мову й формування на їх основі відповідних умінь (орфоепічних, лексичних, граматичних, правописних, стилістичних) як засобу пізнання та спілкування.

Відповідно до цього програмою передбачено вивчення таких підрозділів, як: «Звуки і букви. Алфавіт», «Склад. Наголос» (5 клас), «Слово», «Речення», «Текст». При цьому головна увага приділяється практичному формуванню в учнів мовних умінь: стежити за розвитком думки під час сприймання або читання, поділяти тексти на складові частини, визначати тему й головну думку тексту (про що йдеться у тексті); будувати розповіді за сюжетними малюнками, змістом прочитаного, за власними діями та спостереженнями. Учні знайомляться з різними за метою висловлювання реченнями, навчаються встановлювати зв'язки між словами за допомогою запитань.

Протягом усього періоду навчання ведеться робота щодо розуміння та побудови учнями поширених нескладних, типових для української мови, синтаксичних конструкцій; навичок їх розпізнавання та побудови. Формування свідомого ставлення до побудови висловлювань поєднується з цілеспрямованим розвитком чуття мови через постійне тренування у сприйманні та розумінні мовлення і говорінні на всіх уроках як мовного, так і немовного циклів.

Розширення словника дітей доцільно здійснювати на предметно-практичній основі у процесі живого спілкування, навчання, ситуація та умови якого є вирішальними для добору словесного матеріалу. Робота з лексику має індивідуальний характер і зорієнтована на збагачення словника кожної дитини, оскільки, залежно від задатків, інтелектуальних можливостей, рівня підготовки дитини лексичний запас на початкових етапах навчання може суттєво різнитися.

Для розвитку мовлення вихідними є практичні мовленнєві навички, що формуються, та необхідні для цього знання про мову. Вони формуються на мовленнєвому матеріалі близької дітям, цікавої і доступної тематики (розд. «Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу»). Зміст навчального матеріалу є наскрізним для всіх мовленнєвих тем. Учитель самостійно вирішує, які саме навички відпрацьовувати на тому чи іншому матеріалі, як часто і в якому обсязі необхідно приділяти увагу їх формуванню, зважаючи на контингент учнів класу.

Одним із важливих завдань, що вирішується в середніх і старших класах, є формування загальнонавчальних умінь: уміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо. З цієї причини *«Загальнонавчальні вміння»* у

програмі виділено в окремий підрозділ, хоча відповідна робота відбувається постійно під час вивчення будь-якої граматичної теми і виконання будь-якого завдання.

6 КЛАС
(102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
1.		Повторення.		
		<p>Будова слова.</p> <p>Речення. Головні та другорядні члени речення.</p> <p>Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – з допомогою вчителя розрізняє головні та другорядні члени речення (без вживання термінології, практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя); – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – використовує допомогу вчителя. 	<p>Розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>формування навичок самоконтролю за вимовою;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p> <p>формування уміння контролювати та оцінювати власні дії.</p>
2.		Мовленнєвий розвиток (протягом року)		
		<p>Відомості про мовлення.</p> <p>Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; 	<p>Розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>формування</p>

		<p>письмо), їх особливості. Мовлення як основний засіб спілкування. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Надійко, Петрику, Галино Іванівно, Петре Григоровичу).</p>	<p>– розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення; – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування;</p> <p>– практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається; – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою</p>	<p>розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>формування уміння застосовувати здобуті знання та вміння на практиці;</p> <p>виховання любові до рідної мови;</p> <p>виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання уміння та бажання дотримуватися правил національного мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
--	--	--	---	--

			вчителя).	
		Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, зокрема опис окремих предметів тощо); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).	Учень: – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропонуванних варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.	Розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання; розвиток довільної уваги; вдосконалення слухового сприймання; формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту; формування вміння уявляти те, що прослуховується; формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.
		Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ. Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).	Учень: – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується норм	Формування чіткості та виразності усного мовлення; формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення; формування вміння ініціювати та підтримувати діалог; формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу); формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;

		<p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>української літературної мови; – виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях; – будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); – словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); (*робить спроби з допомогою вчителя); – *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; – з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії.</p>	<p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести); формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення; виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника; розвиток культури спілкування.</p>
		<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів. Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання. Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень: – читає мовчки доступні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя</p>	<p>Формування навичок правильного плавного читання цілими словами; розвиток навичок розпізнавання знайомих слів; формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення; розвиток виразності читання та усного мовлення; розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів;</p>

			<p>вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем);</p> <p>– переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.).</p>	<p>формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
		<p>Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему.</p> <p>Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<p>Учень:</p> <p>– пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);</p> <p>– складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення);</p> <p>– з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх;</p> <p>– відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом).</p> <p>– з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби).</p>	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного мовлення;</p> <p>формування навичок само-контролю;</p> <p>виховання охайності, самос-тійності.</p>
3.		Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
		<p>Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.</p>	<p>Учень:</p> <p>– знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя);</p> <p>– *знає, що українська мова – державна мова України,</p>	<p>Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати;</p> <p>розвиток уявлень</p>

			мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших мов.	учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
		Слово.		
		<p>Групи слів за значенням: синоніми, антоніми.</p> <p>Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова.</p> <p>Спільнокореневі слова.</p> <p>Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Вживання апострофа після префіксів роз-, без-, воз-, з-, с-.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирає їх із допомогою вчителя; пояснює (у нескладних випадках) значення загальноживаних слів; (*розуміє значення загальноживаних слів);</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова;</p> <p>– має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів; (*повторює за вчителем);</p> <p>– розрізняє на письмі префікси і прийменники, дотримується правил правопису (з допомогою вчителя); (*дотримується правил правопису з допомогою вчителя);</p> <p>– *під контролем учителя правильно пише слова з апострофом.</p>	<p>Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів;</p> <p>розвиток слухового та зорового сприймання;</p> <p>удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів;</p> <p>розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів.</p>
		<p>Іменник. Власні іменники. Велика літера у власних іменниках.</p> <p>Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично).</p> <p>Кличний відмінок іменника при звертанні: мамо, брате, Іване Петровичу, Ганно Василівно.</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розрізняє власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви у власних іменах; (*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя);</p>	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою;</p> <p>формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя; – співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем); – використовує допомогу вчителя. 	<p>формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень;</p> <p>виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довільної поведінки на уроці.</p>
		<p>Прикметник. Роль прикметників у мовленні. Граматичні категорії прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично). Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.</p> <p>Правопис прикметників із суфіксами –ськ-, -зьк-, -цьк-, -еньк-, -есеньк- (практично).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення і з допомогою вчителя пояснює роль прикметників у мовленні; – знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя розрізняє (практично) граматичні категорії прикметника; – в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя); – правильно пише суфікси у прикметниках (під контролем учителя). 	<p>Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення; формування вміння контролювати власну мовленнєву діяльність; формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.</p>
		Речення		
		<p>Загальне поняття про речення.</p> <p>Розрізнення словосполучення від слова й речення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку); – розрізняє словосполучення від слова і речення; – розуміє й адекватно 	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування практичних мовленнєвих навичок</p>

		<p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інонування речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p>Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення (практично).</p> <p>Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.</p>	<p>відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому;</p> <ul style="list-style-type: none"> – знає правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; (*застосовує з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями в усному мовленні (за необхідності – після нагадування вчителя); (*під контролем учителя); –знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідую вчителя); – з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику); – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки; – має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи 	<p>на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
--	--	---	---	---

		<p>на запитання);</p> <ul style="list-style-type: none"> – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (*разом із учителем виконує прості завдання); – з допомогою вчителя і самостійно будує речення з використанням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу; (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів; помічає, під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки. 	
		Текст.	
	<p>Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє заголовок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності 	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування вміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп</p>

			<p>подій; – уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня); – переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.</p>	<p>читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту); розвиток інтонаційної виразності мовлення; формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі; формування вміння виправляти допущені помилки; стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
4.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		<p>Організаційно-контрольні вміння.</p> <p>Загальнопізнавальні вміння.</p> <p>Творчі вміння.</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного; – з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня);</p>	<p>Формування вміння послуго-вуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; розвиток уміння відчувати красу образних слів; виявляти почуття</p>

	Естетико-етичні.	<ul style="list-style-type: none"> – працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя); – уявляє словесно описані предмети і явища; – з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; – з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищ, явищ природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей; – з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя). 	<p>раді, задоволення від правильно виконаного завдання;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
5.	Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;
розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;
читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;
писати під диктування доступні речення і тексти;
розрізняти групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирати їх із допомогою вчителя;
з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення), виокремлювати основу слова;
розрізняти префікси і прийменники;
виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);
під контролем учителя дотримуватися узгодження слів та правильного написання закінчень;
змінювати іменники за числами та відмінками (практично); з допомогою вчителя визначати рід іменників;
дотримуватися правила вживання великої літери у власних назвах;
в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя);
розрізняти речення за метою висловлювання;
практично розрізняти головні та другорядні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);
упорядковувати деформований текст (разом із учителем);
складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
переказувати текст за поданим планом.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
знати, що державною мовою є українська;
слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;
дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);
з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);
співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);
наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання речення;
правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;
переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя.

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.

Родина.

Школа.

Пори року.

Друзі, дружба.

Події з власного життя, життя класу, школи.

Місто (село).

Тварини.

Рослинний світ.

Канікули.

Свята (народні обрядові).

Ігри, розваги.

Теми за вибором учителя.

7КЛАС
(102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
		Вступ.		
		Українська мова – державна мова України. Краса і багатство української мови.		
1.		Повторення		
		<p>Будова слова.</p> <p>Частини мови (іменник, прикметник). Граматичні категорії іменника. Граматичні категорії прикметника.</p> <p>Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – знаходить іменники та прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – узгоджує слова (різні частини мови) під час усного мовлення та на письмі (практично, без визначення понять, з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем, списує); – з допомогою вчителя визначає рід і число іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя визначає число, рід, відмінок прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових 	<p>Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сміслової) сторони слова;</p> <p>збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>

			<p>знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя); – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – використовує допомогу вчителя.</p>	
2.	Мовленнєвий розвиток (протягом року)			
	<p>Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p> <p>Культура мовлення і спілкування.</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення (*дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується</p>	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>виховання любові до рідної мови; виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p>	

	<p>Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю, Віро Миколаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вам в усному та писемному мовленні.</p>	<p>основних правил спілкування;</p> <ul style="list-style-type: none"> – практично володіє різними формими звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається (*під контролем учителя); – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя). 	<p>виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
	<p>Аудіювання (слухання-розуміння).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *уважно слухає та 	<p>Вдосконалення слухового сприймання;</p>

		<p>Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).</p>	<p>розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя (практично) відрізняє міркування від інших типів текстів; – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.</p>	<p>розвиток довільної уваги; розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання; формування вміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту; формування вміння уявляти те, що прослуховується; формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.</p>
		<p>Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ.</p> <p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком,</p>	<p>Учень: – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо;</p>	<p>Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення; формування вміння ініціювати та підтримувати діалог; формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу); формування чіткості та виразності усного мовлення; формування вміння змістовно, граматично правильно,</p>

		<p>малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>– під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до пропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <p>– під контролем учителя дотримується норм української літературної мови;</p> <p>– виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях;</p> <p>– будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях);</p> <p>– словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); (*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <p>– *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на</p>	<p>логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p> <p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>
--	--	--	--	---

			запитання вчителя; – з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії.	
		<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень:</p> <p>– читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем); – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.).</p>	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів;</p> <p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
		<p>Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.</p>	<p>Учень:</p> <p>– пише під диктування доступні речення і тексти;</p>	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мислительних</p>

	<p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<p>(*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення); – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби). – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.</p>	<p>операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного мовлення;</p> <p>формування навичок самоконтролю;</p> <p>виховання охайності, самостійності.</p>
3.	Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
	<p>Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.</p>	<p>Учень: – знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя); – *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від</p>	<p>Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати;</p> <p>розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).</p>

		інших мов.	
	Слово		
	<p>Лексичне значення слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми.</p> <p>Знайомство з тлумачним словником.</p> <p>Іншомовні слова. Словник іншомовних слів.</p> <p>Професійна термінологія.</p> <p>Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова.</p> <p>Визначення основи слова (практично).</p> <p>Спільнокореневі слова.</p> <p>Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Складні слова. Утворення складних слів. Сполучні голосні е, о у складних словах.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє групи слів за значенням;</p> <p>пояснює (у нескладних випадках) значення загальноживаних слів; (*розуміє значення загальноживаних слів);</p> <p>– розрізняє слова, протилежні за значенням; (*з допомогою вчителя вибирає пари слів протилежного значення із запропонованих слів);</p> <p>– розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням, серед низки запропонованих слів (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя замінює слова у словосполученнях та реченнях словами подібного значення;</p> <p>– має уявлення про словник та його призначення;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає значення слова з допомогою словників;</p> <p>– знає основні професійні терміни (відповідно до профілів трудового навчання);</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова, виокремлює основу слова;</p> <p>– має уявлення про</p>	<p>Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів;</p> <p>конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова;</p> <p>розвиток слухового та зорового сприймання;</p> <p>удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів;</p> <p>розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;</p> <p>розвиток асоціативного мислення;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування уявлень про складні слова; вміння застосовувати їх у власному мовленні;</p> <p>формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>розвиток уміння виділяти головне з-поміж другорядного;</p> <p>формування вміння користуватися словником;</p>

			<p>спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні; – з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів; (*повторює за вчителем); – розрізняє на письмі префікси і прийменники, дотримується правил правопису (з допомогою вчителя); (*дотримується правил правопису з допомогою вчителя); – знаходить у тексті складні слова (*разом із учителем); – утворює складні слова за допомогою сполучних голосних е, о, записує їх (*списує під контролем учителя).</p>	
		<p>Іменник. Синтаксична роль іменника. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично). Кличний відмінок іменника при звертанні: мамо, брате, Іване Петровичу, Ганно Василівно.</p>	<p>Учень: – знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – розрізняє власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви у власних іменах; (*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя); – розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя; – співвідносить</p>	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток уміння використовувати набуті знання; формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень; виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довільної поведінки на уроці.</p>

			іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем); – використовує допомогу вчителя.	
		Прикметник. Синтаксична роль прикметника. Граматичні категорії прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.	Учень: – знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя розрізняє (практично) граматичні категорії прикметника; – в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя).	Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення; формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність; формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.
		Дієслово. Синтаксична роль дієслова. Поняття про дієслово. Часи дієслова. Змінювання дієслова за часами (практично). Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника. Правопис частки не з дієсловами.	Учень: – знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає часи дієслова; – з допомогою вчителя змінює дієслово за часом (практично); (*повторює за	Збагачення словника дієслівною лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток аналітико-синтетичного сприймання; формування та закріплення правильної вимови слів; формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя

			<p>вчителем);</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя визначає число дієслова; (*повторює за вчителем); – розрізняє слова (дієслова), що стоять у множині та однині за числом іменника (з допомогою вчителя); – дотримується правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя); – використовує допомогу вчителя. 	<p>щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>формування культури усного і писемного мовлення.</p>
		<p>Займенник. Поняття про займенник. Особові займенники. Роль займенників у мовленні. Вживання займенників Ви, Вас, Вам у шанобливому значенні.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про займенники та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – використовує займенники у власному мовленні; – під контролем учителя дотримується написання займенників Ви, Вас, Вам з великої літери під час вживання їх у шанобливому значенні. 	<p>Збагачення словника займенниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння виокремлювати займенники в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування навичок культурного мовлення.</p>
		<p>Службові слова. Поняття про прийменники, сполучники. Правопис прийменників і сполучників. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про службові слова та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – під контролем учителя дотримується правил написання прийменників і сполучників (*списує 	<p>Розвиток слухової уваги, сприймання, уваги, пам'яті;</p> <p>розвиток зв'язного мовлення;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування навичок самоконтролю;</p> <p>виховання самостійності при виконанні завдань.</p>

			під контролем учителя); – використовує займенники у власному мовленні (*під контролем учителя).	
		Звертання. Поняття про звертання. Місце звертання у реченні: на початку, в середині, в кінці. Розділові знаки при звертанні: кома, знак оклику. Застосування звертання при написанні листів, листівок тощо.	Учень: – має уявлення про звертання та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить звертання у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – під контролем учителя дотримується правил вживання розділових знаків при звертанні (*списує під контролем учителя); – під контролем учителя використовує звертання у власному мовленні (усному і писемному) (*під контролем та з допомогою вчителя); – наслідуючи вчителя, дотримується правильної інтонації при звертанні в усному мовленні (*намагається наслідувати).	Збагачення активного словника; формування навичок адекватного використання звертання в усному та писемному мовленні; формування та закріплення правильної вимови слів; формування правильної граматичної будови мовлення; формування навичок самоконтролю; виховання культури мовлення.
		Речення		
		Загальне поняття про речення.	Учень: – має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку); – розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому; – знає правило про написання великої букви на початку речення,	Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається); формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку; формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення; формування уміння

		<p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонавання речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p>Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення (практично).</p> <p>Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.</p>	<p>дотримується його; (*застосовує з допомогою вчителя);</p> <p>– дотримується пауз між реченнями в усному мовленні (за необхідності – після нагадування вчителя); (*під контролем учителя);</p> <p>–знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику);</p> <p>– розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення;</p> <p>– уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику);</p> <p>– складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);</p> <p>– дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки;</p> <p>– має уявлення про підмет і присудок як</p>	<p>дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
--	--	--	---	---

			<p>головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (*разом із учителем виконує прості завдання); – з допомогою вчителя і самостійно будує речення з використанням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу; (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів; помічає, під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.</p>	
			Текст.	
		<p>Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p>	<p>Учень: – розрізняє заголовок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання</p>	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент;</p> <p>формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами;</p>

	<p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<p>основної думки з новою частиною тексту;</p> <p>– з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом;</p> <p>– разом із учителем складає простий план прочитаного тексту;</p> <p>– разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій;</p> <p>– уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня);</p> <p>– переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст);</p> <p>– розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення;</p> <p>– уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.</p>	<p>розвиток логічного мислення;</p> <p>сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань;</p> <p>формування навичок самостійного висловлювання;</p> <p>формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання;</p> <p>формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки;</p> <p>формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.</p>
4.	Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
	<p>Організаційно-контрольні вміння.</p>	<p>Учень:</p> <p>– з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її</p>	<p>Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p>

		<p>Загальнопізнавальні вміння.</p> <p>Творчі вміння.</p> <p>Естетико-етичні.</p>	<p>виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного; – з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня); – працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя); – уявляє словесно описані предмети і явища; – з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; – з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищах, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей; – з допомогою вчителя оцінює власні</p>	<p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості, задоволення від правильно виконаного завдання;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
--	--	--	---	---

			вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя).	
5.		Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;
розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;
читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;
писати під диктування доступні речення і тексти;
розрізняти групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирати їх із допомогою вчителя;
з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення), виокремлювати основу слова;
розрізняти префікси і прийменники;
виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);
під контролем учителя дотримуватися узгодження слів та правильного написання закінчень;
змінювати іменники за числами та відмінками (практично); з допомогою вчителя визначати рід іменників;
дотримуватися правила вживання великої літери у власних назвах;
в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя);
дотримуватися правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя);
під контролем учителя дотримуватися правил написання займенників, прийменників і сполучників;
розрізняти речення за метою висловлювання;
практично розрізняти головні та другорядні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);
упорядковувати деформований текст (разом із учителем);
складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
переказувати текст за поданим планом.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
знати, що державною мовою є українська;
слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;
дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);
з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);
співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);
наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання речення;
правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;

переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя.
Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.

Родина.

Школа.

Пори року.

Друзі, дружба.

Події з власного життя, життя класу, школи.

Місто (село).

Тварини.

Рослинний світ.

Канікули.

Свята (народні обрядові).

Ігри, розваги.

Теми за вибором учителя.

8 КЛАС

(102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
		Вступ.		
		Українська мова – державна мова України. Краса і багатство української мови.		
1.		Повторення.		
		<p>Будова слова.</p> <p>Частини мови (іменник, прикметник). Граматичні категорії іменника. Граматичні категорії прикметника.</p> <p>Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – знаходить іменники та прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – узгоджує слова (різні частини мови) під час усного мовлення та на письмі (практично, без визначення понять, з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем, списує); – з допомогою вчителя визначає рід і число іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за 	<p>Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова;</p> <p>збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>розвиток уміння</p>

			<p>вчителем);</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя визначає число, рід, відмінок прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідую вчителя); – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – використовує допомогу вчителя. 	<p>використовувати набуті знання;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
2.		Мовленнєвий розвиток (протягом року)		
		<p>Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення (*дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; 	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p>

		<p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю, Віро Миколаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вамв усному та писемному мовленні.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – практично володіє різними формими звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається (*під контролем учителя); – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя). 	<p>виховання любові до рідної мови; виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
		<p>Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає 	<p>Вдосконалення слухового сприймання;</p> <p>розвиток довільної уваги;</p> <p>розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання;</p>

			<p>малюнок до тексту, вибирає один із пропонуєваних варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.);</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє тексти розповідного й описового характеру (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя (практично) відрізняє міркування від інших типів текстів; – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань. 	<p>формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту;</p> <p>формування вміння уявляти те, що прослуховується;</p> <p>формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.</p>
	<p>Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ.</p> <p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: 	<p>Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення;</p> <p>формування вміння ініціювати та підтримувати діалог;</p> <p>формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу);</p> <p>формування чіткості та виразності усного мовлення;</p> <p>формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p>	

	<p>(предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях; – буде висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); – словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); (*робить спроби з допомогою вчителя); – *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; – з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії.</p>	<p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення; виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника; розвиток культури спілкування.</p>
	<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів. Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання. Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень: – читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини</p>	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів; розвиток навичок розпізнавання знайомих слів; формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення; формування навичок правильного плавного читання цілими словами; розвиток виразності читання та усного мовлення; формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази</p>

			природи тощо; (*разом із учителем); – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.).	з прочитаних текстів.
		Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів. Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення). Перевірка власних письмових робіт.	Учень: – пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення); – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби). – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.	Формування правильної граматичної будови мовлення; розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу; формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку; формування навички правильно обирати поставу під час письма; розвиток логічно зв'язного писемного мовлення; формування навичок самоконтролю; виховання охайності, самостійності.
3.		Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
		Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	Учень: – знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя); – *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати; розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).

		МОВ.	
	Слово		
	<p>Лексичне значення слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми</p> <p>Знайомство з тлумачним словником. Іншомовні слова. Словник іншомовних слів. Професійна термінологія.</p> <p>Будова слова. Повторення будови слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Визначення основи слова (практично). Спільнокореневі слова.</p> <p>Словотворча роль префіксів і суфіксів Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Складні слова. Утворення складних слів. Сполучні голосні е, о у складних словах.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє групи слів за значенням; пояснює (у нескладних випадках) значення загальноживаних слів; (*розуміє значення загальноживаних слів); – розрізняє слова, протилежні за значенням; (*з допомогою вчителя вибирає пари слів протилежного значення із запропонованих слів); – розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням, серед низки запропонованих слів (*з допомогою вчителя); з допомогою вчителя замінює слова у словосполученнях та реченнях словами подібного значення; - розрізняє слова однакові за звучанням, але різні за значенням (*з допомогою вчителя); – має уявлення про словник та його призначення; – з допомогою вчителя визначає значення слова з допомогою словників; – знає основні професійні терміни (відповідно до профілів трудового навчання); – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова, виокремлює основу слова; – має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні; з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів, 	<p>Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів;</p> <p>конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (смиислової) сторони слова;</p> <p>розвиток слухового та зорового сприймання;</p> <p>удосконалення навичок звукового, звуко-буквенного, складового аналізу слів;</p> <p>розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;</p> <p>розвиток асоціативного мислення;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування уявлень про складні слова; вміння застосовувати їх у власному мовленні;</p> <p>формування вміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p>

			<p>добирає однокореневі слова; (*повторює за вчителем);</p> <p>розуміє словотворчу роль префіксів і суфіксів, за зразком утворює нові слова;</p> <p>– розрізняє на письмі префікси і прийменники, дотримується правил правопису (з допомогою вчителя); (*дотримується правил правопису з допомогою вчителя);</p> <p>– знаходить у тексті складні слова (*разом із учителем);</p> <p>– утворює складні слова за допомогою сполучних голосних е, о, записує їх (*списує під контролем учителя).</p>	<p>розвиток уміння виділяти головне з-поміж другорядного;</p> <p>формування вміння користуватися словником.</p>
	<p>Іменник.Синтаксична роль іменника. Повторення граматичних категорій іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично). Вживання кличного відмінка іменника при звертанні (практично).</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розрізняє власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви у власних іменах; (*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя);</p> <p>– розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя;</p> <p>– співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає рід іменників; з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем);</p> <p>застосовує кличну форму</p>	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень;</p> <p>виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довольної поведінки на уроці.</p>	

			іменника при звертанні (*з допомогою вчителя); – використовує допомогу вчителя.	
		Прикметник. Синтаксична роль прикметника. Повторення граматичних категорій прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.	Учень: – знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя розрізняє (практично) граматичні категорії прикметника; – в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя).	Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення; формування вміння контролювати власну мовленнєву діяльність; формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.
		Дієслово. Синтаксична роль дієслова. Повторення граматичних категорій дієслова: час, число. Часи дієслова. Змінювання дієслова за часами (практично). Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника. Правопис частки не з дієсловами.	Учень: – знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає часи дієслова; – з допомогою вчителя змінює дієслова за часом (практично); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя визначає число дієслова; (*повторює за вчителем); – розрізняє слова (дієслова), що стоять у множині та однині за числом іменника (з допомогою вчителя); – дотримується правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя); – використовує допомогу вчителя.	Збагачення словника дієслівною лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток аналітико-синтетичного сприймання; формування та закріплення правильної вимови слів; формування вміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання; розвиток навичок

				самоконтролю під час мовленнєвої діяльності; формування культури усного і писемного мовлення.
		Займенник. Роль займенників у мовленні. Особові займенники. Займенники присвійні, вказівні, питальні й відносні, заперечні, означальні й неозначені, присвійні, зворотний (на вибір, ознайомлення). Вживання займенників Ви, Вас, Вам у шанобливому значенні.	Учень: – має уявлення про займенники та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (без визначення розряду) (*разом із учителем); – використовує займенники у власному мовленні; – під контролем учителя дотримується написання займенників Ви, Вас, Вам з великої літери під час вживання їх у шанобливому значенні.	Збагачення словника займенниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; формування уміння виокремлювати займенники в усному та писемному мовленні; розвиток уміння використовувати набуті знання; формування навичок культурного мовлення.
		Службові слова. Прийменники, сполучники. Їх роль в мовленні Правопис прийменників і сполучників. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення.	Учень: – має уявлення про службові слова та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить прийменники і сполучники у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – під контролем учителя дотримується правил написання прийменників і сполучників (*списує під контролем учителя); – використовує прийменники і сполучники у власному мовленні (*під контролем учителя).	Розвиток слухової уваги, сприймання, уваги, пам'яті; розвиток зв'язного мовлення; формування та закріплення правильної вимови слів; формування навичок самоконтролю; виховання самостійності при виконанні завдань.
		Звертання. Місце звертання у реченні: на початку, в середині, в кінці. Розділові знаки при звертанні: кома, знак оклику. Застосування звертання при	Учень: – має уявлення про звертання та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить звертання у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – під контролем учителя	Збагачення активного словника; формування навичок адекватного використання звертання в усному та писемному мовленні;

	написанні листів, листівок тощо.	дотримується правил вживання розділових знаків при звертанні (*списує під контролем учителя); – під контролем учителя використовує звертання у власному мовленні (усному і писемному) (*під контролем та з допомогою вчителя); – наслідуючи вчителя, дотримується правильної інтонації при звертанні в усному мовленні (*намагається наслідувати).	формування та закріплення правильної вимови слів; формування правильної граматичної будови мовлення; формування навичок самоконтролю; виховання культури мовлення.
	Речення		
	<p>Речення як одиниця мовлення, його ознаки.</p> <p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонування речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p>Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення (практично). Поширення речень</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку); – розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому; – знає правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; (*застосовує з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями в усному мовленні (за необхідності – після нагадування вчителя); (*під контролем учителя); – знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; (*наслідує вчителя); – з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в</p>	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;</p> <p>формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p>

		<p>другорядними членами за допомогою запитань.</p> <p>Речення, ускладнені звертанням.</p> <p>Речення з однорідними членами речення</p>	<p>кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику);</p> <ul style="list-style-type: none"> – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя буде прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів, помічає, під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки; – має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (*разом із учителем виконує прості завдання); – з допомогою вчителя і самостійно будує речення з використанням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу; (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – дотримується охайності записів; помічає, під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки. - під контролем учителя будує речення із звертаннями, дотримується правильного їх інтонування (*з допомогою вчителя вирізняє речення із звертаннями); - має уявлення про однорідні члени речення; 	<p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
--	--	--	--	---

			- вирізняє в реченні однорідні члени речення; правильно інтонує речення з однорідними членами; (*з допомогою вчителя)	
		Текст.		
		<p>Повторення вивченого про текст. Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розрізняє заголовки і зміст тексту, добирає до тексту заголовки із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій; – уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня); – переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів 	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент;</p> <p>формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань;</p> <p>формування навичок самостійного висловлювання;</p> <p>формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання;</p> <p>формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки;</p> <p>формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.</p>

			мовлення; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.	
		Ділове мовлення		
		Сфери використання ділового мовлення. Повторення: лист, листівка, запис адреси на листівці та конверті. Написання листа рідним, друзям.	Учень: – має поняття про ділове мовлення, знає сфери його використання; – уміє правильно записати адресу на листівці, конверті; – з допомогою вчителя і самостійно складає листи рідним, друзям, правильно їх записує, пояснює складові запису листа, підпису листівки; (*списує зі зразка); – дотримується культури мовлення під час написання листа, поздоровлення на листівці.	Удосконалення знань про епістолярний стиль мовлення, дотримання вимог ділового мовлення; збагачення словникового запасу лексику ділового мовлення; формування поваги до старших, культури поведінки; виховання охайності.
4.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		Організаційно-контрольні вміння. Загальнопізнавальні вміння. Творчі вміння. Естетико-етичні.	Учень: – з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного; – з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня);	Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно-образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; розвиток уміння відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості,

		<ul style="list-style-type: none"> – працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя); – уявляє словесно описані предмети і явища; – з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; – з допомогою вчителя звертає увагу (вміє помічати) на красу мовних явищ, явищах природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей; – з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя). 	<p>задоволення від правильно виконаного завдання;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
5.	Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;

розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;

читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;

писати під диктування доступні речення і тексти;

розрізняти групи слів за значенням: синоніми, антоніми; добирати їх із допомогою вчителя;

з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення), виокремлювати основу слова;

утворювати нові слова з допомогою суфіксів, префіксів;

розрізняти префікси і прийменники;

виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);

під контролем учителя дотримуватися узгодження слів та правильного написання закінчень;

змінювати іменники за числами та відмінками (практично); з допомогою вчителя визначати рід іменників;

дотримуватися правила вживання великої літери у власних назвах;

в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя);

дотримуватися правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя);

під контролем учителя дотримуватися правил написання займенників, прийменників і сполучників;

розрізняти речення за метою висловлювання;

практично розрізняти головні та другорядні члени речення, однорідні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);

виділяти звертання в реченні; вживати звертання в мовленні;

упорядковувати деформований текст (разом із учителем);

добирати заголовок до тексту відповідно змісту;

складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
переказувати текст за поданим планом.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
знати, що державною мовою є українська;
слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів, добирати 2-3 спільнокореневі слова;
дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);
з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);
співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);
наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання та структурою (з однорідними членами, звертанням) речення;
правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;
з допомогою вчителя визначати загальну тему тексту;
переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя.

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.
Родина.
Школа.
Пори року.
Друзі, дружба.
Події з власного життя, життя класу, школи.
Місто (село).
Тварини.
Рослинний світ.
Канікули.
Свята (народні обрядові).
Ігри, розваги.
Теми за вибором учителя.

9 КЛАС

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
		Вступ.		
		Українська мова – державна мова України. Краса і багатство української мови.		
1.		Повторення.		
		Будова слова.	Учень: – з допомогою вчителя	Конкретизація уявлень про предмет, слово і

	<p>Частини мови (іменник, прикметник, дієслово). Граматичні категорії іменника. Граматичні категорії прикметника.</p> <p>Грамаатичні категорії дієслова (час, число)</p> <p>Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>розрізняє значущі частини слова;</p> <p>– знаходить іменники, прикметники та дієслова серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– узгоджує слова (різні частини мови) під час усного мовлення та на письмі (практично, без визначення понять, з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем, списує);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає рід і число іменників;</p> <p>– з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем);</p> <p>- з допомогою вчителя визначає число, рід, відмінок прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично);</p> <p>-з допомогою вчителя визначає та змінює час та число дієслів (практично); (*повторює за вчителем);</p> <p>– розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення;</p> <p>– уміє складати та інтонувати різні за метою висловлювання речення (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів, наслідую вчителя);</p> <p>– використовує допомогу вчителя.</p>	<p>його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова;</p> <p>збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикуо; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
2.	Мовленнєвий розвиток (протягом року)		
	Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості.	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення;</p> <p>– розрізняє усну й письмову,</p>	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p>

	<p>Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично). Усна і письмова форми тексту (висловлювання). Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю, Віро Миколаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вамв усному та писемному мовленні.</p>	<p>монологічну й діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя); – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення (*дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування;</p> <p>- розрізняє усну і письмову форму тексту, висловлювання. – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається (*під контролем учителя); – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час вживання їх</p>	<p>розвиток слухової уваги та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>виховання любові до рідної мови; виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
--	--	---	---

			у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя).	
		Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).	Учень: – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропонуваніх варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя (практично) відрізняє міркування від інших типів текстів; – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.	Вдосконалення слухового сприймання; розвиток довільної уваги; розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання; формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту; формування вміння уявляти те, що прослуховується; формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.
		Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Стислий переказ. Вибірковий переказ. Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів, теми спілкування (діалог	Учень: – переказує тексти різного типу за поданим планом; (*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); - за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; - може стисло і вибірково усно переказати текст розповідного типу; (*з допомогою вчителя); – *включається в діалог з	Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення; формування вміння ініціювати та підтримувати діалог; формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу);

		<p>етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>учителем, учнями, батьками тощо;</p> <ul style="list-style-type: none"> - під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації, теми спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); - намагається висловити особисту позицію щодо теми розмови; - дотримується інтонації в усному мовленні, розділових знаків під час продукування діалогу на письмі; (*з допомогою та під контролем вчителя); – під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях; – будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); – словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); (*робить спроби з допомогою вчителя); – *розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; – з допомогою та за питаннями вчителя коментує 	<p>формування чіткості та виразності усного мовлення;</p> <p>формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p> <p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>
--	--	---	---	--

		та пояснює власні дії.	
	<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає виразно вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем); – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.). 	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів;</p> <p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>формування вміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
	<p>Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення); – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення 	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного</p>

			новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби). – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.	мовлення; формування навичок самоконтролю; виховання охайності, самостійності.
3.		Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
		Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	Учень: – знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя); – *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших мов.	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати; розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
		Слово		
		Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова. Пряме і переносне значення слова. Вживання слів у прямому і переносному значенні (практично) Походження слів. Власне українські та запозичені слова. Фразеологізм. Прислів'я як різновид фразеологізмів. Словник фразеологічний та іншомовних слів.	Учень: - з допомогою вчителя розрізняє однозначні й багатозначні загальнозживані слова (*розуміє значення слів); - з допомогою вчителя розрізняє пряме і переносне значення слова; вживає слова в переносному значенні (*розуміє значення слів); - має поняття про походження слів; розрізняє в українській мові окремі слова іншомовного походження; (*розуміє значення слів, повторює їх за вчителем); - розрізняє прислів'я як різновид фразеологізмів, наводить приклади; - має уявлення про словник фразеологічний та іншомовних слів, з допомогою вчителя	Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів; конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова; розвиток слухового та зорового сприймання; удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів; розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;

		<p>Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова.</p> <p>Визначення основи слова (практично).</p> <p>Утворення слів за допомогою префіксів, суфіксів (практично)</p> <p>Складні слова. Утворення складних слів (у різній (без уточнення) спосіб, практично). Сполучні голосні е, о у складних словах.</p> <p>Абревіатура як особливий вид слів (оглядово).</p>	<p>використовує їх;</p> <p>- тлумачить зміст та адекватно добирає прислів'я на відповідну тему чи до тексту; (*прочитує та записує з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова, виокремлює основу слова;</p> <p>з допомогою та за зразком утворює слова префіксальним та суфіксальним способом; (*списує під контролем учителя).</p> <p>– з допомогою та за зразком утворює складні слова у різній спосіб, в тому числі за допомогою сполучних голосних е, о, записує їх (*списує під контролем учителя).</p> <p>- має загальне уявлення про абревіатуру (без вживання та запам'ятовування терміну) як слова, що утворилися шляхом скорочення;</p> <p>- вирізняє та знаходить абревіатуру серед інших слів у тексті; (*з допомогою вчителя);</p> <p>- запам'ятовує окремі абревіатури, може їх прочитати, записати під диктування (*списує, читає під контролем та з допомогою учителя);</p>	<p>розвиток асоціативного мислення;</p> <p>формування та закріплення правильної вимови слів;</p> <p>формування уявлень про складні слова; вміння застосовувати їх у власному мовленні;</p> <p>формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання;</p> <p>розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;</p> <p>розвиток уміння виділяти головне з-поміж другорядного;</p> <p>формування вміння користуватися словником.</p>
		<p>Іменник. Загальне значення, ознаки, синтаксична роль іменника. Іменники – назви істот і неістот.</p> <p>Іменники загальні і власні. Велика буква і лапки у власних назвах (повторення)</p> <p>Граматичні категорії</p>	<p>Учень:</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розрізняє назви істот і неістот, власні і загальні іменники, дотримується правила написання великої букви, вживання лапок у</p>	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті</p>

	іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично).	власних іменах; (*пише (списує) з великої букви під контролем вчителя); – розрізняє слова (іменники), що стоять у множині та однині за закінченнями, групує їх із допомогою вчителя; – співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); (*повторює за вчителем); – використовує допомогу вчителя.	знання; формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень; виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довільної поведінки на уроці.
	Прикметник. Синтаксична роль прикметника. Повторення граматичних категорій прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.	Учень: – знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя розрізняє (практично) граматичні категорії прикметника; – в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя).	Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення; формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність; формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.
	Дієслово. Повторення граматичних категорій дієслова: час, число. Поняття про дієслово. Синтаксична роль дієслова. Часи дієслова. Змінювання дієслова за часами (практично).	Учень: – знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає часи дієслова; – з допомогою вчителя змінює дієслова за часом	Збагачення словника дієслівною лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток аналітико-

	<p>Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника. Правопис частки не з дієсловами.</p>	<p>(практично); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя визначає число дієслова; (*повторює за вчителем); – розрізняє слова (дієслова), що стоять у множині та однині за числом іменника (з допомогою вчителя); – дотримується правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя); – використовує допомогу вчителя.</p>	<p>синтетичного сприймання; формування та закріплення правильної вимови слів; формування уміння уважно сприймати інструкцію вчителя щодо виконання завдання, аналізувати зразок виконання завдання, оцінювати виконане завдання; розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності; формування культури усного і писемного мовлення.</p>
	<p>Займенник. Повторення вивченого про займенник. Особові займенники. Роль займенників у мовленні. Займенники різних розрядів (без вживання термінів): загальне значення, роль у мовленні (практично, за вибором вчителя)</p>	<p>Учень: – має уявлення про займенники та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (*разом із учителем); – використовує займенники у власному мовленні;</p>	<p>Збагачення словника займенниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; формування уміння виокремлювати займенники в усному та писемному мовленні; розвиток уміння використовувати набуті знання; формування навичок культурного мовлення.</p>
	<p>Числівник. Поняття про числівник. Числівники кількісні і порядкові. Числівники прості і складені. Дотримання правильного наголошення числівників.</p>	<p>Учень: - має уявлення про числівник, відрізняє числівник від інших частин мови; (*з допомогою вчителя); - з допомогою вчителя розрізняє кількісні і порядкові числівники, прості і складені (*повторює за</p>	<p>Збагачення словника числівниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; розвиток процесів сприймання,</p>

			вчителем); – під контролем учителя дотримується правил написання та наголошення числівників (*списує під контролем учителя); - використовує числівники у власному мовленні (*під контролем учителя).	запам'ятовування, пригадування, відтворення; формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність; формування умінь писемного мовлення на основі написання простих і складених числівників.
		Прислівник. Поняття про прислівник як незмінну частину мови. Роль прислівника в реченні. Утворення прислівників від інших частин мови. Правопис прислівників з іншими словами в реченні.	Учень: - має уявлення про прислівник, як незмінну частину мови, усвідомлює, для чого використовують прислівники в мовленні; - відрізняє прислівник від інших частин мови, доцільно використовує в мовленні; (*з допомогою вчителя); - наводить приклади прислівників; (*повторює за вчителем); - з допомогою вчителя утворює прислівники від інших частин мови (*повторює за вчителем);	Збагачення словникового запасу прислівниковою лексикою, формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; формування умінь вирізняти прислівники серед інших частин мови на основі операцій порівняння, класифікації, узагальнення; удосконалення комунікативних умінь на основі знань про прислівники.
		Службові слова. Поняття про прийменники, сполучники. Правопис прийменників і сполучників. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення.	Учень: – має уявлення про службові слова та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади (*разом із вчителем); – під контролем учителя дотримується правил написання прийменників і сполучників (*списує під контролем учителя); – використовує займенники у власному мовленні (*під контролем учителя).	Розвиток слухової уваги, сприймання, уваги, пам'яті; розвиток зв'язного мовлення; формування та закріплення правильної вимови слів; формування навичок самоконтролю; виховання самостійності при виконанні завдань.
		Речення		
		Складне речення, його	Учень:	Формування

		<p>ознаки. Будова складного речення (складносурядного, складнопідрядного, – без визначення термінів). Засоби зв'язку у складному реченні. Розділові знаки між простими реченнями. Смислові зв'язки та розділові знаки між простими реченнями у складному. Утворення складних речень за допомогою сполучників і, а, але, сполучних слів який, коли, де, що, щоб, тому що. Розділові знаки у складному реченні.</p>	<p>- розрізняє на слух і на письмі прості та складні речення; - знає ознаки складного речення, з допомогою вчителя визначає засоби зв'язку простих речень в ньому; (*разом із учителем виконує прості завдання); - з допомогою вчителя визначає прості речення у складі складного речення (практично) (*повторює за учителем); - з допомогою вчителя та за зразком утворює складні речення з використанням сполучників та сполучних слів (із застосуванням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу); (*повторює за учителем). - дотримується інтонації в усному мовленні та розділових знаків на письмі у складних реченнях (*списує під контролем вчителя).</p>	<p>осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається); формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про складне речення; формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення; формування вміння дотримуватися правил правопису на письмі; формування вміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту); розвиток інтонаційної виразності мовлення; виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання; формування вміння виправляти допущені помилки; стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
	Текст.			
	Повторення вивченого про	Учень:	Формування практичних	

	<p>текст. Заголовок тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка).</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<p>– розрізняє заголовки і зміст тексту, добирає до тексту заголовки із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту;</p> <p>– разом із учителем складає простий план прочитаного тексту;</p> <p>– разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій;</p> <p>– уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня);</p> <p>– розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення;</p> <p>– уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.</p>	<p>мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент;</p> <p>формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань;</p> <p>формування навичок самостійного висловлювання;</p> <p>формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання;</p> <p>формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки; формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.</p>
	Ділове мовлення		
	<p>Ділове мовлення. Заява. Автобіографія. Усний і письмовий звіт про виконану роботу.</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про ділове мовлення, знає сфери його використання;</p> <p>– має уявлення про заяву, автобіографію, звіт про виконану роботу;</p> <p>– пояснює, для чого і коли використовують ці ділові</p>	<p>Удосконалення знань про мову ділових паперів, дотримання вимог ділового мовлення;</p> <p>збагачення словникового запасу лексику ділового</p>

			папери; правильно записує їх після аналізу з учителем та за опорою на зразок; (*списує зі зразка); – дотримується зразка виконання завдання та інструкції; – помічає і виправляє допущені помилки, контролює правильність виконання завдання, адекватно оцінює виконану роботу (при необхідності – з допомогою вчителя).	мовлення; формування поваги до старших, культури поведінки; виховання охайності, працелюбності.
4.	Загальнонавчальні уміння (протягом року)			
	Організаційно-контрольні вміння.	Учень: – з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного; – з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня); – працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя); – уявляє словесно описані предмети і явища; – з допомогою вчителя переносить раніше	Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; розвиток уміння відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості, задоволення від правильно виконаного завдання; формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.	
	Загальнопізнавальні вміння.			
	Творчі вміння.			
	Естетико-етичні.			

		<p>засвоєні знання і вміння в нову ситуацію; – з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищ, явищ природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей; – з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя).</p>	
5.		Повторення та узагальнення вивченого протягом року	

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;
 розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;
 читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;
 писати під диктування доступні речення і тексти;
 розрізняти групи слів за значенням (синоніми, антоніми, однозначні, багатозначні), та за походженням (власне українські, іншомовні);
 з допомогою вчителя розрізняти значущі частини слова (префікс, корінь слова, суфікс, закінчення), виокремлювати основу слова;
 утворювати слова за допомогою суфіксів, префіксів; окремі складні та скорочені слова;
 виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);
 змінювати іменники за числами та відмінками (практично); з допомогою вчителя визначати рід іменників;
 дотримуватися правила вживання великої літери та лапок у власних назвах;
 в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів, що належать до різних частин мови (під контролем учителя);
 дотримуватися правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя);
 під контролем учителя дотримуватися правил написання числівників, прислівників, займенників, прийменників і сполучників;
 розрізняти речення за метою висловлювання, структурою (прості і складні речення);
 практично розрізняти головні та другорядні члени речення (за питаннями, з допомогою вчителя);
 утворювати із простих речень складні;
 упорядковувати деформований текст (разом із учителем);
 практично розрізняти прості та складні речення, особливості їх побудови;
 під контролем учителя застосовувати правила вживання розділових знаків у складному реченні;
 складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
 користуватися зразком виконання завдання при написанні заяви, автобіографії, звіряти виконане завдання зі зразком.
 переказувати текст за поданим планом;
 складати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування;
 складати монолог відповідно до теми висловлювання.

*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
 знати, що державною мовою є українська;
 слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
 писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
 повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;
 дотримуватися правил правопису слів, різних за будовою (з допомогою вчителя);
 з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
 дотримуватися правила написання великої букви, лапок у власних іменах (під контролем вчителя);
 співвідносити іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; (з допомогою вчителя);
 наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання речення;
 правильно списувати речення і розділові знаки в кінці речення;
 переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя.

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:

Наша країна – Україна.
 Родина.
 Школа.
 Професії.
 Пори року.
 Друзі, дружба.
 Події з власного життя, життя класу, школи.
 Місто (село).
 Тварини.
 Рослинний світ.
 Канікули.
 Свята (народні обрядові).
 Ігри, розваги.
 Теми за вибором учителя.

10 КЛАС
 (70 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
		Вступ.		
		Мова - найважливіший засіб спілкування. Українська мова – державна мова України.		
1.		Повторення.		
		Слово як основна одиниця мовлення. Значення слова. Слова однозначні, багатозначні. Слова – синоніми, антоніми,	Учень: – усвідомлює номінативну функцію слова; – розрізняє групи слів за	Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової)

	<p>омоніми. Пряме і переносне значення слова.</p> <p>Словосполучення. Відмінність словосполучення від слова. Головне та залежне слово у словосполученні.</p> <p>Речення. Види речень за метою висловлювання.</p>	<p>значенням;</p> <ul style="list-style-type: none"> – добирає слова на певну тему; (*з допомогою вчителя) – розрізняє багатозначні і однозначні слова, з допомогою вчителя вживає багатозначні слова в прямому і переносному значеннях відповідно до їх смислу, наводить приклади; – розуміє поняття словосполучення і його відмінність від слова; – з допомогою вчителя виділяє головне та залежне слово у словосполученні; (*з допомогою вчителя) – узгоджує слова в словосполученні (*повторює за вчителем, списує) – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів); – використовує допомогу вчителя. 	<p>сторони слова;</p> <p>збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні;</p> <p>формування уміння диференціювати словосполучення за семантико-граматичним поєднанням слів;</p> <p>розвиток уміння граматично узгоджувати слова в словосполученні;</p> <p>розвиток уміння вичленовувати словосполучення в мовному матеріалі;</p> <p>формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями;</p> <p>розвиток уміння використовувати набуті знання;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
2.	Мовленнєвий розвиток (протягом року)		
	<p>Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, монологічну й 	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам;</p> <p>розвиток слухової уваги</p>

		<p>письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування.</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю, Віро Миколаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вам в усному та писемному мовленні.</p>	<p>діалогічну форми мовлення (*з допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення (*дотримується простих правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – практично володіє різними формими звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається (*під контролем учителя); – *знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; (*з допомогою вчителя); – під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час 	<p>та пам'яті;</p> <p>розвиток усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток мовленнєвої активності;</p> <p>регулювання інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>збагачення лексичного запасу;</p> <p>формування культури мовлення та культури поведінки;</p> <p>виховання любові до рідної мови; виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою;</p> <p>виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
--	--	---	--	---

			вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування (*під контролем та з допомогою вчителя).	
		Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних стилів мовлення (розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий).	Учень: – *уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, вибирає один із запропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру, тексти-міркування (з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя (практично) відрізняє тексти різних стилів мовлення; – *розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – *з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.	Вдосконалення слухового сприймання; розвиток довільної уваги; розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання; формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту; формування вміння уявляти те, що прослуховується; формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.
		Говоріння. Виразне читання вголос текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення. Переказ тексту за поданим планом. Стислий, повний, вибіркового переказ.	Учень: правильно, чітко, в оптимальному темпі, виразно читає тексти різних типів, жанрів стилів мовлення; (*читає з допомогою вчителя); пояснює значення незрозумілих слів; – переказує тексти різного типу за поданим планом;	Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення; формування вміння ініціювати та підтримувати діалог; формування вміння орієнтуватися на

		<p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками). Діалог-дискусія. Аргумент як спосіб обґрунтування думки.</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань, складання творів. Опис предметів, людей, тварин, явищ природи (натуральних об'єктів, за малюнком). Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо. Роздум (про вчинки людей, охорону природи)</p>	<p>(*переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя); – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного (прослуханого) тексту; – *включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); (*робить спроби з допомогою вчителя); – бере участь в діалогах дискусійного характеру, з допомогою вчителя аргументує власну думку; – під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – з допомогою вчителя і самостійно добирає лексику для творів описового та розповідного характеру; – з допомогою складає простий план твору описового і розповідного характеру на задану тему; – *з допомогою вчителя складає фрази на задану тему; – дотримується плану під час конструювання висловлювання, написання твору; – адекватно використовує</p>	<p>ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу);</p> <p>формування чіткості та виразності усного мовлення;</p> <p>формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні;</p> <p>формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести);</p> <p>формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення;</p> <p>виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника;</p> <p>розвиток культури спілкування.</p>
--	--	---	--	--

			дібрану до творів лексику, знає і пояснює значення вжитих слів, дотримується їх лексико-граматичної сполучуваності; – контролює хід виконання завдання, звіряє свою роботу зі зразком.	
		<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Читання вголос(розуміння, запам'ятовування) текстів. Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>Учень:</p> <p>– читає мовчки нескладні за змістом тексти (*нескладні слова, речення); *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – володіє фразовим виразним чинанням; – *читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо; (*разом із учителем);</p>	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів;</p> <p>розвиток навичок розпізнавання знайомих слів;</p> <p>формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення;</p> <p>формування навичок правильного плавного читання цілими словами;</p> <p>розвиток виразності читання та усного мовлення;</p> <p>формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
		<p>Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему. Відновлення порядку слів у реченні (робота з деформованим реченням). Відновлення деформованого тексту.</p>	<p>Учень:</p> <p>– пише під диктування доступні речення і тексти; (*слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає і записує прості та невеликі складні речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя); (*складає з допомогою вчителя прості речення); – з допомогою вчителя</p>	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення;</p> <p>розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, синтезу;</p> <p>формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку;</p> <p>формування навички</p>

		Перевірка власних письмових робіт.	упорядковує деформовані речення, деформовані тексти, записує їх; – відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами; (*з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом). – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки (*робить спроби). – дотримується охайності записів; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки.	правильно обирати поставу під час письма; розвиток логічно зв'язного писемного мовлення; формування навичок самоконтролю; виховання охайності, самостійності.
3.		Знання про мову. Мовні уміння (протягом року)		
		Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.	Учень: – знає назву держави, її столицю, державні символи; (*називає з допомогою вчителя); – *знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух українську мову від інших мов.	Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати; розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
		Речення		
		Просте речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. Розділові знаки в кінці речень. Окличні речення. Головні та другорядні члени речення.	Учень: – розрізняє види речень за метою висловлювання та емоційним забарвленням (розповідні, питальні, спонукальні, окличні), ставить розділові знаки в кінці кожного речення; (*з допомогою вчителя) – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя буде прості речення із поданих слів);	Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається); формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про складне речення; формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення;

		<p>Однорідні члени речення. Узагальнююче слово при однорідних членах речення. Звертання. Розділові знаки в реченнях, ускладнених однорідними членами реченнями, звертаннями. Двокрапка і тире при узагальнюючих словах у реченнях з однорідними членами.</p> <p>Складне речення. Сміслові зв'язки в складному реченні між простими реченнями (складносурядне та складнопідрядне речення). Сполучники та розділові знаки в складному реченні.</p>	<p>– визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); (*з допомогою вчителя)</p> <p>– разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (*разом із учителем виконує прості завдання);</p> <p>– усвідомлює відмінність між однорідними членами речення, узагальнюючими словами, звертаннями в реченні;</p> <p>– з допомогою учителя розставляє розділові знаки між однорідними членами, при узагальнюючих словах, звертаннях; (*списує текст);</p> <p>– розрізняє на слух і на письмі прості і складні речення;</p> <p>– знає ознаки складного речення, з допомогою вчителя визначає засоби зв'язку простих речень в ньому; (*разом із учителем виконує прості завдання);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає прості речення у складі складного речення (практично) (*повторює за учителем).</p> <p>– з допомогою вчителя та за зразком утворює складні речення з використанням сполучників та сполучних слів (із застосуванням мовного, предметного та ілюстративного матеріалу); (*повторює за</p>	<p>формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі;</p> <p>формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту);</p> <p>розвиток інтонаційної виразності мовлення;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання;</p> <p>формування вміння виправляти допущені помилки;</p> <p>стимулювання активності та самостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
--	--	--	--	---

			учителем). – дотримується інтонації в усному мовленні та розділових знаків на письмі у складних реченнях (*списує під контролем вчителя).	
			Текст.	
		<p>Повторення вивченого про текст. Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Тема висловлювання. Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p> <p>Стилі мовлення: розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий.</p>	<p>Учень:</p> <p>– розрізняє заголовок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем (при необхідності – з допомогою вчителя);</p> <p>– встановлює відповідність заголовка змісту тексту, (при необхідності – з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту;</p> <p>– з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом;</p> <p>– разом із учителем складає простий план прочитаного тексту;</p> <p>– разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій;</p> <p>– уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис, міркування; разом із учителем визначає різницю між ними; (*слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих</p>	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент;</p> <p>формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається);</p> <p>формування мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, порівняння, спостереження за мовними явищами;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань;</p> <p>формування навичок самостійного висловлювання;</p> <p>формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання;</p> <p>формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки; формування позитивного ставлення до виконуваної роботи</p>

			<p>можливостей учня);</p> <ul style="list-style-type: none"> – переказує текст за планом (*переказує за планом простий знайомий текст); – розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя. 	
		Ділове мовлення		
		<p>Місце і роль ділового мовлення в житті людей. Ділові папери. Лист, адреса. Телеграма. Заява. Автобіографія. Доручення. Розписка. Оголошення. План роботи. Звіт про виконану роботу. Пояснювальна записка. Протокол, витяг з протоколу.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє і пояснює значення ділового мовлення в житті людей, наводить приклади; – має уявлення про ділові папери (заява, автобіографія, доручення, розписка, оголошення, протокол тощо); – з допомогою вчителя і самостійно, користуючись зразком, оформляє ділові папери; (*списує із зразка); – помічає, виправляє допущені помилки, ефективно використовує надану допомогу; – дотримується зразка, інструкції та плану виконання завдання. 	<p>Збагачення словникового запасу лексикою ділового стилю мовлення, адекватне використання її у власному мовленні;</p> <p>формування вмінь правильно оформляти ділові папери;</p> <p>формування почуття відповідальності</p>
4.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		<p>Організаційно-контрольні вміння.</p> <p>Загальнопізнавальні вміння.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя визначає мету власної діяльності та складає план її виконання; (*спільно з учителем визначає мету діяльності та основні етапи роботи); – реалізує визначений план; з допомогою вчителя оцінює здобутий результат; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя 	<p>Формування вміння послуговуватися наочно-дійовим, наочно-образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних</p>

		<p>Творчі вміння.</p> <p>Естетико-етичні.</p>	<p>аналізує мовні й позамовні поняття, явища, закономірності; порівнює, узагальнює їх; виділяє головне з-поміж другорядного;</p> <p>– з допомогою вчителя здобуває інформацію з різноманітних джерел (довідкової, художньої літератури, ресурсів Інтернету тощо); (*залежно від психофізичних можливостей учня);</p> <p>– працює з текстами вивчених типів, стилів і жанрів мовлення; (*працює з доступними текстами з допомогою вчителя);</p> <p>– уявляє словесно описані предмети і явища;</p> <p>– з допомогою вчителя переносить раніше засвоєні знання і вміння в нову ситуацію;</p> <p>– з допомогою вчителя звертає увагу, (вміє помічати) красу мовних явищ, явищ природи, мистецтві, вчинках і звершеннях людей;</p> <p>– з допомогою вчителя оцінює власні вчинки; (*уважно слухає й розуміє оцінку вчителя).</p>	<p>мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів; виявляти почуття радості, задоволення від правильно виконаного завдання;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
5.		Повторення та узагальнення вивченого протягом року		

Орієнтовні вимоги до навчальних досягнень учнів на кінець року:

знати, що державною мовою є українська;

розрізняти усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення;

читати мовчки та вголос доступні за змістом тексти;

писати під диктування, дотримуючись правил правопису слів, доступні речення і тексти;

виділяти і знаходити в реченні вивчені частини мови (з допомогою вчителя);

під контролем учителя дотримуватися узгодження слів та правильного написання закінчень;

в усному мовленні та на письмі дотримуватися лексико-граматичної сполучуваності слів, що належать до різних частин мови (під контролем учителя);

дотримуватися правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя);

під контролем учителя дотримуватися правил написання займенників, прийменників і сполучників;
розрізняти речення за метою висловлювання, структурою (прості і складні речення);
практично розрізняти головні та другорядні члени речення, просте та складне речення, словосполучення (за питаннями, з допомогою вчителя);
упорядковувати деформований текст (з допомогою вчителя);
складати простий план прочитаного тексту (з допомогою вчителя);
переказувати текст за поданим планом.
складати діалог відповідно до запропонованої ситуації спілкування;
складати монолог відповідно до теми висловлювання;
розрізняти тексти різних типів і стилів мовлення (з допомогою вчителя);
користуватися зразком виконання завдання при складанні ділових паперів, звіряти виконане завдання зі зразком.
*Орієнтовні вимоги до стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

уважно слухати, орієнтуватись у ситуації спілкування;
знати, що державною мовою є українська;
слухати і читати прості слова і речення (залежно від мовленнєвих можливостей); розуміти ситуацію, описану в прослуханому (прочитаному) творі;
писати під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);
повторюючи за вчителем, наводити приклади спільнокореневих слів;
дотримуватися правил правопису префіксів і прийменників (з допомогою вчителя);
з допомогою вчителя знаходити вивчені частини мови в реченні;
дотримуватися правила написання великої букви у власних іменах (під контролем вчителя);
наслідуючи вчителя, інтонувати різні за метою висловлювання та структурою речення;
правильно списувати речення і розділові знаки в кінці та середині речення;
переказувати простий знайомий текст за планом з допомогою вчителя;
брати участь у діалозі на задану тему;
називати назви і призначення ділових паперів.

Орієнтовна тематика мовленнєвого матеріалу:
Наша країна – Україна.

Родина.
Школа.
Пори року.
Друзі, дружба.
Події з власного життя, життя класу, школи.
Професії
Місто (село).
Тварини.
Рослинний світ.
Канікули.
Свята (народні обрядові).
Ігри, розваги.
Теми за вибором учителя.

Метою предмета «Українська література» є сформувати основи читацької культури у школярів, потребу читати художню літературу, прищепити інтерес до книги як до джерела інформації, навчити сприймати художній твір як явище мистецтва, розумовий розвиток здобувачів освіти і корекція його недоліків засобами художньої літератури.

Завдання навчання читання:

- Формування міцної навички читання;
- Читацької самостійності, інтересів;
- Виховання засобами літератури любові до України, її народу, його мови;
- Прилучення до кращих літературних надбань;
- Вироблення вмінь працювати з текстами різних жанрів, типів і стилів;
- Розвиток і корекція пізнавальних процесів.

Основою структурування програми виступають змістові лінії Державного стандарту з читання: художні твори для читання та їх зміст, формування навички читання, смисловий і структурний аналіз тексту, художньо-естетичний розвиток, елементи літературознавчої пропедевтики, бібліотечні знання і вміння.

Художні твори для читання та їх зміст. Коло читання охоплює кращі художні твори, доступні учням кожного класу. Це твори усної народної творчості: легенди, казки, перекази, думи; а також малі фольклорні жанри (загадки, скоромовки, лічилки, приказки, прислів'я тощо); доступні учням твори української класичної та сучасної літератури; твори дитячої періодики – газет, часописів. За тематичним спрямуванням – це твори про Україну, минуле й сьогодення, про любов і шану до рідного краю, до української мови й історичного минулого України.

Формування навички читання – продовження роботи над удосконаленням навички читання у школярів зокрема таких якісних ознак читання як темп, усвідомленість і виразність.

Смисловий і структурний аналіз тексту. Здобувачі освіти вчаться аналізувати текст літературного твору як мистецтво слова.

Завданнями смислового структурного твору є сприймання художнього образу, розуміння того, що хотів сказати автор цим твором, а науково-пізнавального тексту – розуміння смислових зв'язків, ознак, понять, явищ, висновків.

Художньо-естетичний розвиток. Формування в здобувачів освіти умінь сприймати засоби художньої виразності відповідно до їх функцій у художньому творі. Формування художньо-естетичних смаків, навчання емоційно переживати, виражати свої думки і почуття шляхом словесного малювання, переказу змісту прочитаного з творчим завданням, інсценізувати, складати загадки, план твору і за ним переказувати його зміст.

Елементи літературознавчої пропедевтики. Основним в літературній пропедевтиці є ознайомлення здобувачів освіти з літературою різних жанрів і стилів, текстами різних типів мовлення. Ознайомлення із доступними літературознавчими поняттями, потрібними для аналізу твору: це текст, заголовок, тема твору, головна думка.

Матеріал змістової лінії **«бібліотечно-бібліографічні знання й уміння»** передбачає ознайомлення здобувачів освіти із різними видами видань, умінь працювати з науковою, художньою книжкою, працювати у шкільній та сільській бібліотеці, зокрема користуватися каталогами та вибрати книжки на певну тематику.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

«Українська література» – органічна складова освітньої галузі «Мови і літератури». **Мета вивчення** української літератури у середній і старшій ланці полягає у формуванні читацької компетентності учнів, яка є базовою складовою комунікативної і

пізнавальної компетентності; вихованні інтересу до читання; досягненні певного рівня сформованості вміння читати й усвідомлювати прочитане; розширенні культурно-пізнавальних інтересів; корекції недоліків емоційно-вольової сфери і розумового розвитку. Читацька компетентність є особистісно-діяльним інтегрованим результатом взаємодії знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень учнів, що набувається у процесі реалізації усіх змістових ліній предмета «Українська література».

У процесі навчання відбувається становлення читача, здатного до читацької діяльності, створюються умови для його мовленнєвого, інтелектуального розвитку, формування морально-естетичних уявлень і понять, збагачення почуттів, виховання потреби у систематичному читанні.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких **завдань**:

- формування та розвиток в учнів навички читання як виду мовленнєвої діяльності;
- формування та розвиток умінь сприймати, розуміти, аналізувати різні види літературних і навчальних текстів;
- ознайомлення з українською літературою в авторській, жанровій, тематичній різноманітності; формування в учнів соціальних, морально-етичних цінностей за допомогою художніх образів літературних творів;
- розвиток зв'язного мовлення учнів, формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого);
- формування в учнів прийомів самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок; умінь здійснювати пошук, відбір інформації для виконання навчально-пізнавальних завдань;
- розвиток творчих і комунікативних здібностей школярів;
- виховання потреби у систематичному читанні як засобі пізнання світу, самопізнання та загальнокультурного розвитку;
- розвиток уміння застосовувати здобуті на уроках літератури знання та навички у практичному житті;
- виховання майбутнього читача й шанувальника української літератури

З урахуванням зазначеної мети і завдань мовного компонента освітньої галузі, програму структуровано за такими розділами: «Коло читання», «Формування і розвиток навички читання», «Літературознавча пропедевтика», «Досвід читацької діяльності», «Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією», «Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного».

Зміст програми з української літератури ґрунтується на врахуванні особливостей мовленнєвого розвитку розумово відсталих школярів. До важливих завдань навчального предмета належать: оволодіння свідомим, правильним, виразним читанням в оптимальному для кожного учня темпі; формування умінь повноцінного сприймання художніх і пізнавальних доступних адаптованих текстів; розвиток діалогічного і монологічного мовлення; виховання в учнів позитивних рис особистості на основі аналізу змісту прочитаного і ставлення до нього; формування в учнів інтересу до книжки, самостійного читання.

Техніка читання вдосконалюється послідовно. При цьому основну увагу необхідно приділяти формуванню мовленнєвого дихання, голосу та плавності читання, оскільки, з огляду на особливості психічного і мовленнєвого розвитку даної категорії дітей, їм важко оволодіти цими навичками.

Техніка читання охоплює такі компоненти, як спосіб читання, правильність, виразність, темп. Від кожного з них залежить *усвідомлення змісту прочитаного*. Ось чому в процесі роботи над текстом особливу увагу слід звертати на встановлення послідовності перебігу подій, часових і причинно-наслідкових зв'язків. Учні вчаться відповідати на запитання за змістом прочитаного, а також самостійно переказувати спочатку невеликі епізоди, а потім увесь прочитаний текст після аналізу змісту (з допомогою вчителя).

У процесі навчання читання ведеться робота з розвитку усного мовлення: учні вчать правильно, повно і послідовно переказувати прочитане. Це робиться за допомогою запитань, готового плану, колективно складеного плану, поділу тексту на частини, розповіді за ілюстраціями до тексту тощо. Робота з розвитку усного мовлення має бути спрямована на те, щоб діти розуміли зміст прочитаного, навчилися будувати речення і зв'язно висловлюватися.

Тематику читання та відповідну кількість годин вчитель визначає, зважаючи на наявний мовленнєвий матеріал, а також на складність матеріалу та рівень підготовленості учнів до його сприймання та засвоєння.

Для підвищення в учнів інтересу до читання і стимулювання їхніх творчих здібностей, а також з метою перевірки розуміння ними прочитаного, рекомендується використовувати такі прийоми, як: читання за ролями, інсценізація тощо.

Позакласне читання – складова частина читання й розвитку мовлення. Воно сприяє підготовці школярів до самостійного читання. Його мета – ознайомити учнів з різноманітною літературою, сформувати інтерес до книжки, виховати позитивне ставлення до самостійного читання. Структурно цей розділ роботи може передбачати відповідну роботу на одному з уроків один раз на місяць. Тематика творів, рекомендованих для читання, визначається учителем, залежно від пізнавальних та мовленнєвих можливостей кожного з учнів.

6 КЛАС

(68 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні. Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки,	Учень: – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з	Удосконалення техніки читання; набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності; розвиток пізнавальної діяльності; удосконалення навичок сприймання; формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати

	<p>різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін. Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.</p>	<p>допомогою вчителя); – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя); – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); – уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя); – знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном.</p>	<p>в ньому засвоєну лексику; формування вміння робити висновки з прочитаного; формування особистісних рис і якостей; розвиток уміння користуватися допомогою; стимулювання читацького інтересу; поширення словникового запасу; виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.</p>
2.	Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
	Спосіб читання. Свідоме	Учень:	Коригування недоліків

	<p>читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p>	<p>– читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря); – *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти; – читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі); – регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору; – *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідей на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність</p>	<p>мовлення;</p> <p>досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах;</p> <p>розвиток зорового сприймання під час читання;</p> <p>розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання;</p> <p>формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якість, явищах за прочитаним;</p> <p>розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень;</p> <p>формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття;</p>
--	---	--	---

		<p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p>	<p>подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.</p>	<p>формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).</p>
3.	Літературознавча пропедевтика (протягом року)			
	<p>Тема та основна думка твору.</p> <p>Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання,</p>	<p>Учень: – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку;</p>	<p>Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку;</p> <p>корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання);</p>	

	<p>на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їхвзаємозв'язки.</p> <p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p> <p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка,</p>	<p>– *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі;</p> <p>– розуміє оснoвний смисл описаних фактів, подій, вчинків персонажів;</p> <p>– разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту (епізоди);</p> <p>– розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним);</p> <p>– разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <p>– *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі;</p> <p>– визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним);</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій;</p> <p>— називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем);</p> <p>– з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них;</p>	<p>формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p> <p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування уміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексиною прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток уміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
--	---	--	--

		швидкомовка, казка, оповідання.	<ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-твір; – *має уявлення про текст, заголовок; – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; – з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору; – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем). 	
4.			Досвід читацької діяльності (протягом року)	
		Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення); – має уявлення про соціально-побутові казки та 	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень;</p> <p>розвиток граматично і</p>

	<p>(таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці, особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Вірші. Розширення і поглиблення знань та умінь учнів про жанрові особливості віршів (рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячих оповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок. Гумористичні твори для дітей. Гумор як добродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереження за</p>	<p>казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.);</p> <ul style="list-style-type: none"> – називає героїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок); – намагається дати оцінку оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя); – з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казках перемагає зло; – з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказки з-поміж інших літературних жанрів; називає теми прислів'їв (наприклад, про працю, навчання); – з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша (графічна форма тексту, наявність ритму, поділ на строфи – без вживання термінів); – разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися; – з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називає основні теми дитячих оповідань, які вивчалися; – має уявлення про жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називає героїв байок, 	<p>орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p>
--	---	--	---

	<p>авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту. З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них. Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для самостійного переказу. Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p>	<p>що вивчалися; (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя спостерігає за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає); – розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості;</p> <p>– за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного;</p> <p>– з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або запитаннями окремі</p>	<p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	---	--

		<p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору.</p> <p>Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті.</p> <p>Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<p>слова, місця тексту (з допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань); – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається про-ектувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, 	
--	--	---	--	--

			<p>описів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує у своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок). 	
5.			Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією (протягом року)	
	<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем); – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); – з допомогою вчителя визначає провідну тему 	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних</p>	

	<p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<p>твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації; – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя).</p>	<p>інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури читання та поведіння з книгою.</p>
6.		<p>Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)</p>	
	<p>Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів:</p>	<p>Учень: – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою</p>	<p>Розвиток логічного мислення, навичок міркування;</p> <p>розвиток уяви;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення;</p> <p>формування здатності</p>

	художнє слово, живопис, музика). Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.	викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; – бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів; – з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходою характер персонажів твору.	ініціювати словесну взаємодію; формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення; виховання впевненості у собі; емоційного ставлення до дійсності.
7.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)	
	Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.	Учень: – з допомогою вчителя формулює запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки); – разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів; – з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеристиці персонажів; – з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.	Формування вміння послуго-уватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Осінь настала, до школи пора.
П.Грабовський

А.Камінчук
А.Малишко
В.Сухомлинський
А.Коваль
І.Цюпа
Є.Пермяк
А.Качан
Л.Костенко: «Здивовані квіти», «Красива осінь вишиває клени», «Осінь, ось вона, осінь:

Мій край чудовий - Україна!

Т.Шевченко: «Вся країна повита красою», «Тече вода з-під явора», «Світає, край неба палає...», «Зацвіла в долині...», «За сонцем хмаронька пливе...», «Неначе писанка село...»

Л.Українка: «Сніг з морозом поморозив...», «На зеленому горбочку...»

О.Олесь: «Серед краси», «Білі гуси летять над лугами», «Все навколо зеленіє»

Н.Красоткіна

В.Терен

М.Лукинюк

В.Сухомлинський

П.Дубів

П.Чубинський

О.Пчілка

О.Кириченко

Л.Компанієць

М.Слабошпицький: збірка прозових творів «Папуга з осінньої гілки»

Скільки днів – стільки свят.

І.Малкович

В.Скुरатівський

Д.Білоус

Колядки, щедрівки, засівальні тощо.

Давно те діялось.

Р.Завадович

Л.Димеденко

Д.Білоус

А.Литвин

Р.Завадович

О.Іваненко

Т.Шевченко

Д.Красицький: «Дитинство Тараса»

Землю красить сонце, а людину - праця

В.Кава

М.Сингаївський

Є.Летюк

Ю.Гойда

В.Крищенко

Ю.Ружанський

Будьмо справжніми людьми!

О.Олесь: п'єса-казка «Бабусина пригода»

В.Сухомлинський
 Д.Білоус
 Я.Стельмах
 А.Коваль
 В.Нестайко
 І.Багмут: оповідання «Шматок пирога»

Давай будемо природу берегти!
 А.Бортняк
 М.Колесников
 С.Журахович
 В.Скуратівський
 М.Рильський
 В.Кучер
 М.Вінграновський: «Гусенятко», «Первінка»

Із джерела народної мудрості
 Загадки, прислів'я, приказки;
 народні усмішки;
 казки, легенди, бувальщини; народні пісні.

У світі фантастики та пригод.
 – В.Нестайко: «Незвичайні пригоди в лісовій школі», «П'ятірка з хвостиком»
 О.Гаврош: «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу»
 З.Мензатюк: «Таємниця козацької шаблі»

7 КЛАС
 (102 год. на рік, 3 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні. Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з	Учень: – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя);	Удосконалення техніки читання; набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності; розвиток пізнавальної діяльності; удосконалення навичок сприймання; формування уміння інтонувати власне мовлення,

	<p>повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін.</p> <p>Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя); – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); – уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя); – знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном. 	<p>використовувати в ньому засвоєну лексику;</p> <p>формування вміння робити висновки з прочитаного;</p> <p>формування особистісних рис і якостей;</p> <p>розвиток уміння користуватися допомогою;</p> <p>стимулювання читацького інтересу;</p> <p>поширення словникового запасу;</p> <p>виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.</p>
2.	Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
	Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих	Учень: <ul style="list-style-type: none"> – читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом 	Коригування недоліків мовлення; <p>досягнення правильної вимови звуків рідної</p>

	<p>можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p> <p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення,</p>	<p>тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря); – *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти; – читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі); – регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору; – *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідей на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між</p>	<p>мови в словах і фразях; розвиток зорового сприймання під час читання; розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу; формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання; формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення; формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання; формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якостях, явищах за прочитаним; розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень; формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті; виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти</p>
--	--	--	---

	паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).	описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.	свої почуття; формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).
3.	Літературознавча пропедевтика (протягом року)		
	Тема та основна думка твору. Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їх взаємозв'язки.	Учень: – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку; – *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту	Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку; корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування; розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання); формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне)

		<p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p> <p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомова, казка, оповідання.</p>	<p>(епізоди);</p> <ul style="list-style-type: none"> – розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя); – *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій; — називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них; – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-вір; (*має уявлення про текст, заголовок; — за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); 	<p>зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p> <p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексикою прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток вміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток вміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від прочитаного.</p>
--	--	--	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; – з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору; – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем). 	
4.			Досвід читацької діяльності (протягом року)	
	<p>Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці, особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення); – має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.); – називає героїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок); 	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень;</p> <p>розвиток граматично і орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p>	

	<p>короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Вірші. Розширення і поглиблення знань таумінь учнів про жанрові особливості віршів(рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячихоповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок.</p> <p>Гумористичні твори для дітей. Гумор якдобродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереженняза авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту. З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них.</p>	<p>– намагається дати оцінку оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя);</p> <p>– з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казкахперемагає зло;</p> <p>– з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказкиз-поміж інших літературних жанрів; називаєтемиприслів'їв (наприклад, про працю, навчання);</p> <p>– з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша(графічна форма тексту, наявність ритму, поділ настрофи – без вживання термінів);</p> <p>– разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називаєосновні теми дитячих оповідань, які вивчалися;</p> <p>– має уявленняпро жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називаєгероїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем);</p> <p>– з допомогою вчителя спостерігає за авторськимвибором слова для характеристики героя, створеннякомічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає);</p> <p>– розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є</p>	<p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p>
--	--	---	---

	<p>Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для самостійного переказу. Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p> <p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору. Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті.</p>	<p>позитивною якістю особистості;</p> <ul style="list-style-type: none"> – за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноновживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або записаннями окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, 	<p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання</p>
--	--	--	---

		<p>Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<p>коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань);</p> <ul style="list-style-type: none"> – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається про-ектувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовуєз допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовуєу своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок). 	<p>самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
5.		Робота з дитячою книжкою;		

		робота з інформацією (протягом року)		
		<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p> <p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем); – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); – з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації); – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді 	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p>

			бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя).	виховання культури читання та поведіння з книгою.
6.		Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)		
		Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика). Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.	Учень: – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; – бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів; – з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходою характер персонажів твору.	Розвиток логічного мислення, навичок міркування; розвиток уяви; формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення; формування здатності ініціювати словесну взаємодію; формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення; виховання впевненості у собі; емоційного ставлення до дійсності.
7.		Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
		Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки,	Учень: – з допомогою вчителя формулює запитання до	Формування вміння послуго-вуватися наочно-дійовим,

		<p>встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.</p>	<p>тексту; будуєпростий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки);</p> <p>– разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів;</p> <p>– з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеристиці персонажів;</p> <p>– з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки;</p> <p>– з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.</p>	<p>наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
--	--	--	--	--

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Усна народна творчість.

загадки, прислів'я, приказки;

народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні.

Письменники рідного краю.

Т.Г.Шевченко: «Сторінки життя і творчості»

Д.Красицький: «Тарасові світанки»

Л.Глібов: «Жаба і віл», «Муха і бджола»

Л.Українка: «Як дитиною бувало...», «Мамо, йде вже зима»

І.Франко: «Лисичка й журавель», «Кролик і ведмідь», «Осел і лев», «Олівець», «Грицева шкільна наука»,

«Ходить вітер по житі», «Місяцю-князю!...», «На Підгір'ї села невеселі...»

П.Тичина: «Розкажи, розкажи мені, поле...», «Де тополя росте...», «Гаї шумлять...»

В.Сосюра: «Ганна Йванівна», «Любіть Україну», «Солов'їні далі, далі солов'їні...»

А.Малишко «Колискова», «Дощ»

О.Вишня «Як ми колись учились», «Федько Зошит»

С.Васильченко: «В бур'янах»

Г.Тютюнник: «Дивак»

О.Довженко: «Зачарована Десна»

М.Слабошпицький: «Славко й Жарко»

В.Василяшко: Збірка віршів «Чи Україні ти син»

О.Донченко

Д.Білоус

О.Іваненко: «Великий шум»

Чухліб: «Неслухняний гарбузик», «Малюнок на вільну тему»

Д.Павличко: «У дитячому серці жила Україна...», «Добрий день», «Де найкраще місце на землі»

В.Симоненко: байки, сатиричні та гумористичні вірші, «Мудра паляниця», «Два осли», «Вовк миротворець», «Два дурні».

Л.Костенко: «Вже брами літа замикає осінь», «Перекинута шпаківня», «Уже весняне сонце припікає»

У світі фантастики та пригод.

– Д.Дефо «Робінзон Крузо»

М.Твен «Пригоди Тома Соєра»

8 КЛАС

(68 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		<p>Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні. Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін.</p> <p>Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя); – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – з допомогою вчителя 	<p>Удосконалення техніки читання;</p> <p>набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності;</p> <p>розвиток пізнавальної діяльності;</p> <p>удосконалення навичок сприймання;</p> <p>формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику;</p> <p>формування вміння робити висновки з прочитаного;</p> <p>формування особистісних рис і якостей;</p> <p>розвиток уміння користуватися</p>

	людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.	визначає послідовність подій у творі; – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя); – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); – уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя); – знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном.	допомогою; стимулювання читацького інтересу; поширення словникового запасу; виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.
2.	Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
	Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів. Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).	Учень: – читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря); – *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти; – читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору;	Коригування недоліків мовлення; досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах; розвиток зорового сприймання під час читання; розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного

		<p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p> <p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p>	<p>(*читає по складах у повільному темпі); – регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору; – *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідей на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій</p>	<p>дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання;</p> <p>формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якостях, явищах за прочитаним;</p> <p>розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень;</p> <p>формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття;</p> <p>формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання,</p>
--	--	---	--	---

			<p>(вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.</p>	інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).
3.	Літературознавча пропедевтика (протягом року)			
	<p>Тема та основна думка твору.</p> <p>Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їх взаємозв'язки.</p>	<p>Учень:</p> <p>– разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку; – *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту (епізоди); – розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя,</p>	<p>Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку;</p> <p>корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання);</p> <p>формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p>	

	<p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p>	<p>повторюючи за ним); – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя); – *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій; — називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них; – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-твір; – *має уявлення про текст, заголовок; —за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя);</p>	<p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування уміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексикою прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток уміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
	<p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p>		
	<p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p>		
	<p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомовка, казка, оповідання.</p>		

			<p>(*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; – з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору; – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем).</p>	
4.			Досвід читацької діяльності (протягом року)	
	<p>Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці, особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв.</p>	<p>Учень: – має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення); – має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.); – називає героїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок); – намагається дати оцінку поведінки, вчинків</p>	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів; формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень; розвиток граматично і орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту; розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення; розвиток логічного мислення;</p>	

	<p>Вірші. Розширення і поглиблення знань таумінв учнів про жанрові особливості віршів(рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячихоповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок.</p> <p>Гумористичні твори для дітей. Гумор якдобродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереженняза авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту. З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них. Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для</p>	<p>персонажів (з допомогою запитань учителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казкахперемагає зло; – з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказкиз-поміж інших літературних жанрів; називаєтемиприслів'їв (наприклад, про працю, навчання); – з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша(графічна форма тексту, наявність ритму, поділ настрофи – без вживання термінів); – разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися; – з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називаєосновні теми дитячих оповідань, які вивчалися; – має уявленняпро жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називаєгероїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя спостерігає за авторськимвибором слова для характеристики героя, створеннякомічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає); – розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю 	<p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і</p>
--	---	--	--

	<p>самостійного переказу. Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p> <p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору. Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті. Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових</p>	<p>особистості;</p> <ul style="list-style-type: none"> – за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або записаннями окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та 	<p>завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	---	--

		<p>осіб, події, картини природи.</p>	<p>причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань);</p> <ul style="list-style-type: none"> – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається про-ектувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовуєз допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність 	
--	--	--------------------------------------	---	--

			і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує у своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок).	
5.			Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією (протягом року)	
	<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p> <p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем); – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); – з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації); – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає 	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої</p>	

		толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).	головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя).	почуття; формування навичок дотримання режиму зорового навантаження; формування вміння користуватися шкільною бібліотекою; виховання культури читання та поведіння з книгою.
б.			Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)	
		Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика). Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.	Учень: – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; – бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів;	Розвиток логічного мислення, навичок міркування; розвиток уяви; формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення; формування здатності ініціювати словесну взаємодію; формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення; виховання впевненості у собі; емоційного ставлення

			життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів; – з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходою характер персонажів твору.	до дійсності.
7.			Загальнонавчальні уміння (протягом року)	
		Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.	Учень: – з допомогою вчителя формулює запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки); – разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів; – з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеристиці персонажів; – з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.	Формування вміння послуго-уватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Усна народна творчість

Міфи і легенди українців (первісні уявлення про всесвіт і людину).

Календарно-обрядові пісні

Пісні літературного походження

“Ще не вмерла Україна” П. Чубинського, М. Вербицького

“Молитва” О. Кониського.

“На долині туман” В. Діденка

Про далекі і минулі часи

Т.Шевченко "Якби ви знали, паничі...", "І виріс я на чужині", "Сонце заходить, гори чорніють...", "Село! і серце одпочине...", "Сон" /уривок/, "Мені однаково, чи буду...". "І досі сниться...", "Іду я тихою ходою...".

Марко Вовчок. "Козачка" /скорочено/, "Інститутка" /скорочено/. Для позакласного читання: "Одарка" /скорочено/.

І. Франко. «Малий Мирон», «Грицева шкільна наука»

Михайло Стельмах "Галя" /скорочено/, "Гуси-лебеді летять" /уривки з повісті /.

Панас Мирний "Морозенко"

Григор Тютюнник. "Климко", "Перед грозою", "Печена картопля" /скорочено/

Світ української поезії

Павло Тичина "Слово", "Соколині очі, руки молодечі", "Не бував ти у наших краях!", "Зима", "Блакить мою душу овіяла."

Володимир Сосюра "Любіть Україну", "Рідна мова", "Дуб". "Зима", "Весна", "Літо", "Осінь".

Андрій Малишко "Буду я навчатись мови золотої", "Молоденькі сади ми посадим на кручі", "Вчителька". "Пісня про рушник".

Дмитро Білоус "Хто сказав, що наша мова груба?", "Грицева мрія: "Хто кому брат?", "Дивне розмаїття".

Дмитро Павличко "Пахне хлібом трава", "Смереки", "Весна". "Два кольори", "Лелеченьки" /"З далекого краю лелеки летіли"/.

Костянтина Малицька (Псевд. Віра Лебедова, Чайка Дністрова). "Чом, чом, земле моя...", "Соловей

Про навколишній світ

Василь Чухліб "Прилетіли ластівки", "Найвище дерево." "Пісня тоненької Очеретини".

Михайло Чабанівський "Вірний". "Зелена чаша".

Олесь Донченко "Лісничиха" /уривки з повісті/, "Сад" /уривки з повісті

Олена Пчілка (Ольга Косач). "Сосонка"

Пригоди і романтика

Всеволод Нестайко. "Тореадори з Васюківки"

Віктор Близнець. "Звук павутинки"

Ярослав Стельмах. "Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера"

9 КЛАС

(68 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки,	Учень: – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на	Удосконалення техніки читання; набуття досвіду читацької

		<p>легенди, бувальщини, народні пісні. Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна, енциклопедична література та ін. Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.</p>	<p>слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя); – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя</p>	<p>та комунікативної діяльності; розвиток пізнавальної діяльності; удосконалення навичок сприймання; формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику; формування вміння робити висновки з прочитаного; формування особистісних рис і якостей; розвиток уміння користуватися допомогою; стимулювання читацького інтересу; поширення словникового запасу; виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.</p>
--	--	--	---	--

			<p>уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя);</p> <p>– орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном.</p>	
2.		Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
		<p>Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання.</p>	<p>Учень:</p> <p>– читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря);</p> <p>– *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти;</p> <p>– читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі);</p> <p>– регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору;</p> <p>– *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє</p>	<p>Коригування недоліків мовлення;</p> <p>досягнення правильної вимови звуків рідної мови в словах і фразах;</p> <p>розвиток зорового сприймання під час читання;</p> <p>розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп</p>

		<p>Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p> <p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).</p>	<p>звуки в словах під час читання та відповідей на запитання; – читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно; – правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя); – дотримується словесного наголосу під час читання; – з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті; – розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення; – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – за питаннями вчителя правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв'язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій</p>	<p>читання; формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якостях, явищах за прочитаним; розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень; формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті; виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття; формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).</p>
--	--	---	--	---

			<p>(вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.</p>	
3.		Літературознавча пропедевтика (протягом року)		
	Тема та основна думка твору.	Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їх взаємозв'язки.	<p>Учень:</p> – разом із учителем визначає тему та основну думку прочитаного твору; – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку; – *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів;	<p>Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку;</p> <p>корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання);</p> <p>формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p>

		<p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p> <p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомова, казка, оповідання.</p>	<p>– разом із педагогом визначає відносно завершені самотійні частини тексту (епізоди);</p> <p>– розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним);</p> <p>– разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя);</p> <p>– *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі;</p> <p>– визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним);</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій;</p> <p>— називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем);</p> <p>– з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за</p>	<p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування уміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексиною прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток уміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування, радості, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
--	--	--	---	--

			<p>вчителем); висловлює власне ставлення до них;</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов'язані автор-твір; – *має уявлення про текст, заголовок; – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім'я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя); – розуміє зв'язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти); – добирає заголовок до тексту; – з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; – з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору; – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем). 	
4.			Досвід читацької діяльності	

		(протягом року)	
	<p>Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці, особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Вірші. Розширення і поглиблення знань таумінь учнів про жанрові особливості віршів(рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячих оповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення); – має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.); – називає героїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок); – намагається дати оцінку оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя); – з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казках перемагає зло; – з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказки з-поміж інших літературних жанрів; називає теми прислів'їв (наприклад, про працю, навчання); – з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша(графічна форма тексту, наявність ритму, поділ настрою) – без вживання термінів); 	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень;</p> <p>розвиток граматично і орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p>

		<p>Гумористичні твори для дітей. Гумор якдобродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереження за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту. З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них. Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для самостійного переказу. Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями та вчинками дійових осіб.</p>	<p>– разом із учителем визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися; – з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називає основні теми дитячих оповідань, які вивчалися; – має уявлення про жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називає героїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя спостерігає за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає); – розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості; – за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію,</p>	<p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати наслідки власних і чужих вчинків;</p>
--	--	---	---	--

		<p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору.</p> <p>Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті.</p> <p>Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<p>описану в прочитаному творі;</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або запитаннями окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що 	<p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	---	---	---

		<p>сталось після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань);</p> <ul style="list-style-type: none"> – разом із учителем з'ясовує зв'язки між окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями; – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається проєктувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та 	
--	--	---	--

			ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості (з пісень, казок, прислів'їв, приказок).	
5.		Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією (протягом року)		
	Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.	Учень: – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем); – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); – з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації);	Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань; формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки; розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення; розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток пізнавальних інтересів, допитливості; розвиток читацького інтересу; формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст	
	Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.			
	Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.			
	Колективне обговорення прочитаних творів (уміння			

		<p>слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя). 	<p>прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури читання та поведіння з книгою.</p>
6.		Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)		
		<p>Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); 	<p>Розвиток логічного мислення, навичок міркування;</p> <p>розвиток уяви;</p> <p>формування мислительних операцій</p>

	<p>небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика).</p> <p>Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів.</p>	<p>– робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя);</p> <p>– переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини);</p> <p>– робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання);</p> <p>– разом із учителем складає невеликі казки, загадки;</p> <p>– бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів;</p> <p>– з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходою характер персонажів твору.</p>	<p>аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення;</p> <p>формування здатності ініціювати словесну взаємодію;</p> <p>формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення;</p> <p>виховання впевненості у собі;</p> <p>емоційного ставлення до дійсності.</p>
7.	Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
	<p>Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.</p>	<p>Учень:</p> <p>– з допомогою вчителя формулює запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки);</p> <p>– разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів;</p> <p>– з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеризує персона</p>	<p>Формування вміння послуго-уватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони;</p>

			<p>жів; – з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.</p>	<p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p>
--	--	--	--	--

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Історичне минуле нашого народу

Літописні оповіді:

про заснування Києва, про князя Олега, про княгиню Ольгу, про хрещення Києва князем Володимиром

Із пісенних скарбів

Суспільно-побутові пісні “Ой на горі та женці жнуть”, “Стоїть явір над водою”, “Ой у степу криниченька”.

Коломийки

Літературні казки

І. Франко. “Фарбований Лис”, “Осел і Лев”.

Іван Липа. “Близнята”

Василь Королів-Старий. “Потерчата”, “Хуха-Моховинка”

Василь Симоненко. “Цар Плаксій та Лоскотон”

Славне минуле

Олександр Олесь “Княгиня Ольга”, “Ярослав Мудрий”, “Микита Кожум'яка”

Іван Нечуй-Левицький. “Запорожці”.

Світ природи

Григорій Сковорода. “Бджола та Шершень”, “Ворона й Чиж”, “Собаки і Вовк”. “Соловей, Жайворонок та Дрізд”.

Леонід Глібов. “Ластівка й Шуліка”, “Лев та Миша”, “Журба”, “Синиця”, “Бачить - не бачить”.

Тарас Шевченко. “Заповіт”, “Сон”, “На Великдень, на соломі”, “Я не нездужаю нівроку”, “Доля”, “Над Дніпровою сагою”. “За сонцем хмаронька пливе...”, “Садок вишневий коло хати...”

Леся Українка “Вечірня година”, “Колискова”, “Соловейковий спів навесні”. “Конвалія”, “Хотіла б я піснею стати...”, “Досвітні огні”, “Калина”. “Казка про Оха-чародія”, “Мрії”, “Як дитиною, бувало...”, “Тиша морська”

Павло Тичина. “Я утверждаюсь”, “Ви знаєте, як липа шелестить...”, “Ой, не крийся, природо”, “Золотий гомін”.

Володимир Винниченко “Федько-халамидник”

Євген Гуцало. “Лось”.

У світі людських цінностей

Олекса Стороженко. “Скарб”

Тимофій Бордуляк “Перший раз”

Богдан Лепкий. “Цвіт щастя”

Борис Грінченко “Грицько”, “Олеся”, “Украла”.

Андрій Чайковський “В Острозькій школі” /уривок з роману “Сагайдачний”/

Яків Качура “Іван Богун” (уривки)

Спиридон Черкасенко. “Маленький горбань”
 Станіслав Чернілевський. “Теплота родинного інтиму...”, “Забула внучка в баби черевички...”
 Ірина Жиленко. “Жар-Птиця”, “Підкова”, “Гном у буфеті”.
 Гумористичні твори
 Леонід Глібов. “Шука”, “Муха і Бджола”, “Жаба і Віл”
 “Химерний, маленький...”, “Що за птиця?”, “Хто розмовляє?”, “Квіткове весілля”
 Степан Руданський. “Пан та Іван в дорозі”, “Козак і король”, “Запорожці у короля”
 Степан Васильченко. “Басурмен”, “Свекор”
 Степан Олійник. “Ля-ля-ля”, “Чудо в черевіку”
 Павло Глазовий. “Тарас Бульба в Києві”, “Найважча роль”, “Заморські гості”
 Остап Вишня “Весна”, “Заєць”, “Фазани”.

У світі фантастики та пригод.
 Антуан де Сент-Екзюпері (1900—1944). “Маленький принц”
 Дж.Свіфт. “Мандри Гуллівера”

10 клас
 (68 год. на рік, 2 год. на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Коло читання (на весь рік)		
		Усна народна творчість. Загадки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, бувальщини, народні пісні. Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні). вірші-загадки, вірші-скоромовки. Літературні казки. Байки. Жартівливі оповідання, казки, гуморески, швидкомовки, загадки, різні цікаві пригоди. Адаптовані тексти прозових творів (оповідання, уривки з повістей, п'єси) класиків української літератури, сучасної української та зарубіжної літератури, дитяча періодика, науково-пізнавальна,	Учень: – самостійно впізнає і розрізняє прозові та віршовані твори (на слух та за графічною формою тексту; (*з допомогою вчителя); – називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів'я, вірш, оповідання); (*з допомогою вчителя); – за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, його автора; (*з допомогою вчителя); – читає мовчки і *вголос; – орієнтується у структурі тексту; з допомогою вчителя визначає зачин, основну і заключну частину; – відповідає на	Удосконалення техніки читання; набуття досвіду читацької та комунікативної діяльності; розвиток пізнавальної діяльності; удосконалення навичок сприймання; формування уміння інтонувати власне мовлення, використовувати в ньому засвоєну лексику; формування вміння робити висновки з прочитаного; формування особистісних рис і якостей; розвиток уміння

	енциклопедична література та ін. Теми читання: про світ фантазії, про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини у сім'ї та школі; ставлення до природи, людей, праці; твори про рідний край, Батьківщину, історичне минуле нашого народу, традиції українського та інших народів.	запитання до змісту твору; (*до змісту знайомого твору); – переказує текст; (*з допомогою вчителя, з опорою на запитання, простий план твору тощо); – з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; – за завданням учителя самостійно переказує вказані ним епізоди (частини) прочитаного тексту; (*з допомогою вчителя); – знає напам'ять 4-5 віршів (залежно від можливостей учня), декламує їх напам'ять; (*до 4 коротких віршів); – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – за завданням учителя уміє знайти потрібну книжку (підручник); (*з допомогою вчителя); – орієнтується у підручнику за змістом; (*з допомогою вчителя); – уміє користуватися методичним і довідковим матеріалом підручника; (*з допомогою вчителя); – знає, шанує основні державні національні символи, традиції свого народу; поважає культуру й традиції інших народів, які живуть в Україні та за кордоном.	користуватися допомогою; стимулювання читацького інтересу; поширення словникового запасу; виховання шанобливого ставлення до рідної мови, народної культури, традицій і звичаїв.
2.	Формування та розвиток навички читання (протягом року)		
	Спосіб читання. Свідоме читання вголос цілими словами з переходом до фразового читання (залежно від мовленнєвих	Учень: – читає вголос цілими словами з поступовим переходом до фразового читання доступні за	Коригування недоліків мовлення; досягнення правильної вимови звуків рідної мови в

		<p>можливостей учня). Читання тихо та мовчки доступних за змістом текстів.</p> <p>Темп (швидкість) читання. Дотримання необхідного темпу читання вголос (нормально, повільно).</p> <p>Правильність читання. Звукова культура мовлення: звуковимова, дикція, плавне дихання, гучність голосу, наголошування слів. Дотримання словесного наголосу.</p> <p>Усвідомленість читання. Пряме і переносне значення слів. Усвідомлення смислових зв'язків між словами в реченні, між реченнями, частинами тексту, окремими епізодами, висловами та ілюстраціями, послідовності розгортання подій у творі. Дійові особи твору, їхні вчинки.</p> <p>Виразність читання. Дотримання розділових знаків, логічних пауз і наголосів, потрібної</p>	<p>змістом тексти (після опрацювання з учителем); (*читає по складах слова, прості речення з текстів букваря);</p> <p>– *читає тихо та мовчки знайомі за змістом тексти;</p> <p>– читає у достатньому (доступному для кожного) темпі, який дає можливість зрозуміти зміст твору; (*читає по складах у повільному темпі);</p> <p>– регулює темп читання (з допомогою вчителя), залежно від жанрової специфіки твору;</p> <p>– *відповідно до мовленнєвих можливостей правильно вимовляє звуки в словах під час читання та відповідей на запитання;</p> <p>– читає розбірливо (відповідно до мовленнєвих можливостей), достатньо гучно;</p> <p>– правильно наголошує слова під час читання (за нагадуванням учителя); (*під контролем учителя);</p> <p>– дотримується словесного наголосу під час читання;</p> <p>– з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів і висловів, вжитих у тексті;</p> <p>– розуміє значення слів у тексті (пряме й переносне), з допомогою вчителя пояснює їх значення;</p> <p>– *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі;</p> <p>– за питаннями вчителя</p>	<p>словах і фразах;</p> <p>розвиток зорового сприймання під час читання;</p> <p>розвиток дикції на основі розвитку рухливості артикуляційного апарату, плавного дихання, гучності голосу;</p> <p>формування правильної орфоепічної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання;</p> <p>формування навичок самоконтролю читання та власного мовлення;</p> <p>формування уміння уповільнювати та прискорювати темп читання;</p> <p>формування усвідомленості читання на основі уміння аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у предметах, подіях, якість, явищах за прочитаним;</p> <p>розвиток, збагачення і конкретизація предметних та образних уявлень;</p> <p>формування та розвиток смислового розуміння слів у тексті;</p> <p>виховання вміння відчувати емоційний настрій твору, емоційно реагувати на зміст прослуханого, виявляти свої почуття;</p> <p>формування вміння обирати і користуватися мовленнєвими, інтонаційними та</p>
--	--	---	--	--

	інтонації під час читання (початок і кінець речення, паузи між реченнями та в середині речення, обумовлені розділовими знаками).	правильно називає дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки; (*з допомогою вчителя); – *визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, за допомогою малюнків); – разом з учителем визначає причинно – наслідкові та часові зв’язки між описуваними подіями і вчинками дійових осіб; – за суттєвої допомоги вчителя оцінює вчинки головних дійових осіб твору; – висловлює своє ставлення до описуваних подій (вчинків дійових осіб); (*робить спроби з допомогою вчителя); – дотримується пауз між реченнями; (*під контролем учителя); – *за нагадуванням учителя дотримується пауз в середині речення, обумовлених розділовими знаками; – *з допомогою вчителя дотримується розділових знаків і потрібної інтонації під час читання; – практично намагається дотримуватися логічних пауз і наголосів після нагадування учителя; – наслідуючи вчителя, намагається регулювати темп читання, гучність голосу, тон залежно від змісту та жанрової специфіки твору.	немовними засобами виразності (робити паузи, логічні наголоси, обирати темп читання, інтонацію, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).
3.	Літературознавча пропедевтика (протягом року)		
	Тема та основна думка твору.	Учень: – разом із учителем визначає тему та основну	Формування уявлення про цілісність прочитаного твору, його основну думку;

		<p>Сюжет і композиція (без уживання термінів, практично, під час відповідей на запитання, на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх творів розповідного стилю). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їхвзаємозв'язки.</p> <p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, позитивний та негативний герої твору. Власне ставлення до героїв твору.</p> <p>Автор твору та його назва. Відповідність назви твору змісту.</p> <p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для</p>	<p>думку прочитаного твору;</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя знаходить у тексті слова, вислови, речення, які розкривають тему та основну думку твору, підтверджують висловлену думку; – *з допомогою вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – розуміє основний зміст описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – разом із педагогом визначає відносно завершені самостійні частини тексту (епізоди); – розповідає про те, як розпочалися описані у творі події і чим закінчилися; (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями; (*робить спроби з допомогою вчителя); – *за питаннями вчителя визначає про кого або про що йдеться у творі; – визначає і називає головних дійових осіб прочитаного твору, їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – з допомогою вчителя знаходить слова і вислови, що характеризують персонажів (героїв) твору, їхню поведінку; події, пригоди, що з ними трапилися, місце і час подій; 	<p>корекція та розвиток процесів узагальнення та абстрагування;</p> <p>розвиток здатності до усвідомленого читання (слухання);</p> <p>формування вміння сприймати, аналізувати, порівнювати (визначати спільне, схоже та відмінне) зображені у творі предмети, події, явища, називати їх словами-відповідниками;</p> <p>формування здатності поєднувати образи предметів зі словами, що означають їх назви;</p> <p>формування уміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.);</p> <p>формування вміння висловлювати власне ставлення до прочитаного;</p> <p>збагачення активного словника лексиною прочитаних творів;</p> <p>формування вміння зосереджуватися під час виконання завдання, працювати цілеспрямовано, не відволікаючись;</p> <p>розвиток уміння відчувати красу образних слів;</p> <p>розвиток уміння виявляти почуття задоволення, захоплення, здивування,</p>
--	--	--	--	---

		<p>характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Жанр твору (практично): вірш, загадка, швидкомова, казка, оповідання.</p>	<p>— називає головних і другорядних персонажів твору, розповідає про їхні вчинки (за питаннями вчителя); (*повторює за вчителем);</p> <p>– з допомогою вчителя пояснює, хто з персонажів є позитивним, а хто – негативним; (*повторює за вчителем); висловлює власне ставлення до них;</p> <p>– має уявлення про назву та автора твору; про те, як пов’язані автор-вір; – *має уявлення про текст, заголовок;</p> <p>– за питаннями вчителя називає назву вивченого твору, ім’я та прізвище його автора; (*з допомогою вчителя);</p> <p>– розуміє зв’язок заголовка зі змістом твору, його основною думкою (з допомогою вчителя); (*намагається зрозуміти);</p> <p>– добирає заголовок до тексту;</p> <p>– з допомогою вчителя виділяє у художньому тексті образні вислови, що допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями;</p> <p>– з допомогою вчителя використовує у власному мовленні образні слова та вислови при відповіді на запитання та при переказі змісту твору;</p> <p>– називає (без визначення поняття) жанр добре знайомого твору (казка, байка, загадка, прислів’я, вірш,</p>	<p>раді, співчуття від почутого чи прочитаного.</p>
--	--	---	--	---

			оповідання); (з допомогою вчителя); (*повторює за вчителем).	
4.			Досвід читацької діяльності (протягом року)	
	<p>Особливості опрацювання художнього твору. Жанрова специфіка творів. Народні казки (про тварин, чарівні, соціально-побутові). Особливий характер вимислу та фантазії чарівних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.) Відображення народного побуту, місце події указці, особливості мови соціально-побутових казок. Герої (персонажі) їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці. Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Вірші. Розширення і поглиблення знань таумінь учнів про жанрові особливості віршів(рима, ритм, настрій, мелодика). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів</p> <p>Оповідання. Персонажі, тематика дитячих оповідань.</p> <p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про основні ознаки чарівних казок, з допомогою вчителя називає їх (зачаровані, незвичайні предмети, істоти, дивовижні перетворення, надзвичайна сила героїв та ін.); (*має уявлення); – має уявлення про соціально-побутові казки та казки про тварин (відображення народного побуту, особливості мови та ін.); – називає героїв казок; з допомогою вчителя пояснює, якими рисами наділені позитивні і негативні герої; (*з допомогою вчителя називає героїв казок); – намагається дати оцінку поведінки, вчинків персонажів (з допомогою запитань учителя); – з допомогою вчителя робить висновок, що добро у казках перемагає зло; – з допомогою вчителя розпізнає прислів'я і приказки-поміж інших літературних жанрів; називає теми прислів'їв (наприклад, про працю, навчання); – з допомогою вчителя звертає увагу на основні ознаки вірша(графічна форма тексту, наявність ритму, поділ на строфи – без вживання термінів); – разом із вчителем 	<p>Розвиток зорового аналітичного сприймання текстів;</p> <p>формування осмисленого розуміння слів у тексті на основі розвитку, збагачення і конкретизації предметних та образних уявлень;</p> <p>розвиток граматично і орфоепічно правильного мовлення на основі прочитаного тексту;</p> <p>розвиток логічно послідовного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток логічного мислення;</p> <p>стимулювання пошукової діяльності учнів;</p> <p>формування вміння орієнтуватися у колі, тематиці та окремих жанрах дитячого читання;</p> <p>розвиток здатності розуміти морально-етичний зміст творів;</p> <p>стимулювання мовленнєвої активності;</p> <p>формування вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного;</p> <p>формування вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між</p>	

	<p>алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок. Гумористичні твори для дітей. Гумор якдобродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереження за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій та ін.</p> <p>Смисловий і структурний аналіз тексту.</p> <p>З'ясування значення слів і висловів тексту, знаходження у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики.</p> <p>Поділ тексту на частини і колективне складання заголовків до них. Колективне складання плану прочитаного твору. Використання плану для самостійного переказу. Постановка запитань за змістом прочитаного.</p> <p>З'ясування зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту.</p> <p>Спостереження за будовою тексту, виділення у творах різних жанрів їх структурних елементів: зачин (початок), основна частина, кінцівка; Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між</p>	<p>визначає та називає основні теми дитячих віршів, які вивчалися; – з допомогою вчителя визначає та називає основних героїв (персонажів) оповідань; (*повторює за вчителем); називає основні теми дитячих оповідань, які вивчалися; – має уявлення про жанрові особливості байки (без визначення поняття) як невеликого, здебільшого віршованого твору, де в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називає героїв байок, що вивчалися; (*повторює за вчителем); – з допомогою вчителя спостерігає за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах; (*уважно слухає); – розуміє, що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості;</p> <p>– за завданням та з допомогою вчителя пояснює лексичне значення слів, вжитих у тексті, та окремих висловів; (*розуміє значення загальноновживаних слів і висловів у доступному тексті); – *розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі; – з допомогою вчителя</p>	<p>описаними фактами, подіями (відповіді на запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.)</p> <p>стимулювання здатності учнів до вияву позитивних емоцій від прочитаного тексту;</p> <p>розвиток процесів узагальнення та обстрагування;</p> <p>формування самостійного зв'язного розгорнутого висловлювання;</p> <p>стимулювання читацької діяльності учнів запитаннями і завданнями для вибіркового читання, виконанням завдань підручника тощо;</p> <p>формування здатності брати участь у колективній діяльності творчого спрямування;</p> <p>формування поетичного слуху, запам'ятовування;</p> <p>формування вміння сприймати та розуміти художню образність слова; використовувати засоби художньої виразності у власному мовленні під час переказу, опису, характеристик;</p> <p>формування уміння сприймати та розуміти художню образність слова;</p> <p>розвиток здатності до милування красою художнього слова;</p> <p>формування уміння передбачати та оцінювати</p>
--	---	--	--

	<p>подіями та вчинками дійових осіб.</p> <p>Засоби художньої виразності; емоційно-оцінне ставлення до змісту твору.</p> <p>Практичне ознайомлення із засобами художньої виразності в тексті твору (без уживання терміна): епітет, метафора, порівняння, гіпербола. Їх роль у тексті.</p> <p>Відшукування у тексті образних слів і висловів, які характеризують дійових осіб, події, картини природи.</p>	<p>знаходить у тексті пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики; зачитує їх;</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя поділяє текст на частини; бере участь у колективному складанні заголовків до них; – бере участь у колективному складанні плану прочитаного твору; використовує його для переказу змісту; – спільно з учителем формулює запитання за змістом прочитаного; – з незначною допомогою вчителя знаходить відповідний абзац; – відшукує за ілюстраціями або запитаннями окремі слова, місця тексту (з допомогою вчителя); – визначає послідовність подій (з допомогою вчителя, з опорою на малюнки); – з допомогою вчителя орієнтується у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; – разом з учителем називає послідовність описаних подій, встановлює часові та причинно-наслідкові зв'язки між подіями та вчинками дійових осіб (відповіді на запитання: що сталося, коли...? що сталося після того, як ...? та ін.) (з використанням малюнків, запитань); – разом із учителем з'ясовує зв'язки між 	<p>наслідки власних і чужих вчинків;</p> <p>формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.</p> <p>виховання уважності та дисциплінованості;</p> <p>виховання самостійності учнів при виконанні завдань.</p>
--	--	--	--

			<p>окремими епізодами, словами, висловами та ілюстраціями;</p> <ul style="list-style-type: none"> – разом із учителем з'ясовує мотиви вчинків дійових осіб; – разом із учителем з'ясовує умови (місце, обставини), в яких здійснювався вчинок; – відповідаючи на запитання вчителя, висловлює своє ставлення до описуваних подій, до вчинків дійових осіб; (*намагається); – з допомогою вчителя намагається проєктувати ситуацію на власну поведінку; – разом з учителем відшукує у тексті засоби художньої виразності: епітет, метафору, порівняння, гіперболу (без уживання терміна); з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, у створенні художніх образів, описів; – з допомогою вчителя знаходить у тексті влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; (*з допомогою вчителя знаходить образні слова, що характеризують героя твору (веселий, сміливий, хитрий та ін.); – під керівництвом учителя звертає увагу на образність і точність мови автора; – з допомогою вчителя (*повторюючи за вчителем) застосовує своєму мовленні вислови із прочитаних творів усної народної творчості 	
--	--	--	---	--

			(з пісень, казок, прислів'їв, приказок).	
5.		Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією (протягом року)		
	<p>Самостійне ознайомлення з новою книжкою, визначення її орієнтовного змісту з опорою на всі складники позатекстової інформації.</p> <p>Читання й усвідомлення фактичного змісту творів різних жанрів. Визначення теми твору.</p> <p>Орієнтування у світі дитячих книжок. Пошук потрібної книжки у шкільній бібліотеці.</p> <p>Колективне обговорення прочитаних творів (уміння слухати думки, міркування однолітків, із повагою ставитись до міркувань, суджень, які не збігаються із власними; бути толерантними під час діалогу, колективної дискусії та ін.).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – *має уявлення про різні види й типи видань (книжка, журнал, газета); – уміє розрізняти та знає призначення структурних елементів художньої книжки: обкладинка, ілюстрація, зміст, сторінка, назва твору; (*з допомогою вчителя); – з допомогою вчителя визначає орієнтовний зміст книжки (про що книжка?) з опорою на всі складники позатекстової інформації; (*повторює за вчителем); – самостійно читає й усвідомлює зміст доступних дитячих творів; (*читає короткі доступні тексти, залежно від можливостей учня); – *виявляє інтерес до читання (слухання); – з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, *розуміє про що твір (з опорою на ілюстрації); – *за питаннями та з допомогою вчителя дає пояснення до ілюстрацій; – називає дійових осіб прочитаного твору, їх вчинки (за питаннями вчителя); (*з допомогою вчителя, повторюючи за ним); – *разом з учителем розрізняє та називає головного і другорядних персонажів прочитаного твору; 	<p>Формування навичок читацької діяльності, уміння сприймати книжку як джерело поповнення знань;</p> <p>формування та розвиток техніки читання; навички читання мовчки;</p> <p>розвиток активного словника та усного зв'язного мовлення;</p> <p>розвиток розуміння змісту тексту, малюнка, ілюстрації;</p> <p>формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів;</p> <p>розвиток пізнавальних інтересів, допитливості;</p> <p>розвиток читацького інтересу;</p> <p>формування умінь емоційно сприймати та реагувати на зміст прочитаного, виявляти та висловлювати свої почуття;</p> <p>формування навичок дотримання режиму зорового навантаження;</p> <p>формування вміння користуватися шкільною бібліотекою;</p> <p>виховання культури</p>	

			<ul style="list-style-type: none"> – *за завданням та з допомогою вчителя знаходить потрібну книжку, сторінку, ілюстрацію тощо; – за завданням та з допомогою вчителя (бібліотекаря) добирає дитячі книжки у відкритому фонді бібліотеки; – бере участь колективному обговоренні змісту прочитаних творів; – під контролем учителя намагається поводитися культурно під час обговорення (спокійно слухати, висловлюватися). – дотримується гігієнічних правил у роботі з книжкою; (*з допомогою вчителя). 	читання та поводження з книгою.
6.		Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного (протягом року)		
	<p>Словесне малювання, ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення прозових творів, складання з допомогою вчителя казок, небилиць (з використанням комплексного впливу мистецтв різних видів: художнє слово, живопис, музика).</p> <p>Читання діалогів за особами, ролями. Інсценізація найпростіших епізодів із прочитаних художніх творів (оповідань, казок); життєвих ситуацій,</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя виконує творчі види завдань до прочитаного (доповнення, певні зміни тексту, придумування кінцівки тощо); – робить ілюстрації до частин прочитаного (*з допомогою вчителя); – переказує окремі епізоди твору зі зміненою формою викладу (заміна діалогу розповіддю від першої особи однини, третьої особи однини); – робить спроби ілюструвати певний епізод твору (словесне малювання); – разом із учителем складає невеликі казки, загадки; 	<p>Розвиток логічного мислення, навичок міркування;</p> <p>розвиток уяви;</p> <p>формування мислительних операцій аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення;</p> <p>формування здатності ініціювати словесну взаємодію;</p> <p>формування інтонаційно (мімічно) виразного монологічного та діалогічного мовлення;</p> <p>виховання впевненості у собі; емоційного ставлення до дійсності.</p>	

	близьких за змістом до художніх творів.	– бере участь в інсценізації найпростіших епізодів з прочитаних творів; життєвих ситуацій, близьких за змістом до художніх творів; – з допомогою та за наслідуванням учителя передає голосом, природними жестами, мімікою, ходом характер персонажів твору.	
7.	Загальнонавчальні уміння (протягом року)		
	Формулювання запитань до текстів, побудова діалогів, визначення головної думки, встановлення причиново-наслідкових зв'язків, узагальнення тощо.	Учень: – з допомогою вчителя формулює запитання до тексту; будує простий діалог; (*відповідає на запитання до тексту, під керівництвом учителя бере участь у діалозі після попередньої підготовки); – разом з учителем аналізує, порівнює тексти різних жанрів, персонажів; – з допомогою вчителя виділяє основне у творі і характеризує персонажів; – з допомогою вчителя визначає причиново-наслідкові зв'язки; – з допомогою вчителя складає план тексту, використовує його для розповіді, переказу.	Формування вміння послуго-уватися наочно-дійовим, наочно образним та частково словесно-логічним мисленням; формування вміння виконувати операції аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння, класифікації з одиницями різних мовних рівнів; розвиток уміння уявляти та відтворювати (усно і письмово) словесні еталони; формування вміння застосовувати прийоми контролю та самоконтролю під час виконання завдань.

Орієнтовний перелік творів для вивчення:

Історичне минуле нашого народу

Українські народні легенди та перекази: "Як Кармелюк пана провчив", "Кошовий Іван Сірко", "Життя Олекси Довбуша", "Кукіль і пшениця", "Звідки пішло прізвище і ім'я Богдана Хмельницького", "Погоня", "Материнські сльози", "Шабельна криниця".

Історичні повісті: І. Нечуй-Левицький "Запорожці", А. Чайковський "За сестрою», за І. Кравченком "Гетьмани", "Гопак", "Глухів".

Письменники рідного краю.

Тарас Шевченко. Поема "Наймичка"; народні перекази, легенди, бувальщини про Т.Г.Шевченка, "Великий характерник", "Шевченко на Хортиці".
Іван Франко "Добрий заробок", "Олівець".
Леся Українка (Лариса Петрівна Косач). "Мрії", "Як дитиною, бувало...", "Тиша морська"
Марко Вовчок. "Кармелюк" /скорочено/, "Два сини", "Сестра", "Максим Гримач"
Степан Васильченко. "Басурмен", "Свекор"
Борис Олійник "Пісня про матір", "Крило"(уривок), "Мамо, вечір догоря", "Від цвіту вишень стадо в світі бідо так...".
Павло Загребельний "Дума про невмирущого" /скорочено/
Дмитро Павличко. Пісенна творчість: "Пісня про Україну", "Дзвенить у зорях небо чисте".
Для самостійного читання: "Дві ялинки".
В.Симоненко «Лебеді материнства», «Україні», «Матері», «Ти знаєш, що ти людина»
Ліна Костенко. "Чайка на крижині", "Крила"
Дмитро Павличко. «Пісня про Україну», «Дві ялинки», «Я стужився, мила, за тобою», «Дзвенить у зорях небо чисте».
Володимир Підпалій. "Тиха елегія", "Запросини".
Борис Харчук. "Планетник".

Тексти науково-публіцистичного стилю. (на вибір вчителя)

Український гумор і сатира

Володимир Самійленко. "Патріоти", "Ельдорадо"

Євген Дудар. "Слон і мухи", "Лісова казка", "Червона Шапочка"

Література і моральне вдосконалення людини

Рей Дуглас Бредбері . "Усмішка".

Антон Чехов (1860—1904). "Хамелеон", "Товстий і тонкий"

Освітня галузь «Математика»

«Математика»

Метою математичної освітньої галузі є розвиток математичного мислення дитини, розпізнання в повсякденному житті проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, розуміти і оцінювати математичні факти і закономірності.

Основними завданнями викладання математики є:

- Формування доступних кількісних. Просторових, часових уявлень та понять, знань про величини, основи наочної геометрії;
- Корекція та розвиток психічних процесів, пізнавальної діяльності особистості;
- Формування практичних умінь та навичок.

Пояснювальна записка

Програма з математики для 6-7 класів складена відповідно до навчального плану спеціального загальноосвітнього навчального закладу для розумово відсталих дітей із тижневим навантаженням 5 годин. Основними завданнями викладання математики

є:

- формування доступних кількісних, просторових, часових уявлень та понять,
- знань про величини, основи наочної геометрії;
- корекція та розвиток психічних процесів, пізнавальної діяльності, особистості учня ;

- формування практичних умінь та навичок, що створюють умови інтеграції розумово відсталих учнів у суспільство.
- У процесі навчання математиці учні засвоюють поняття про натуральне число та нуль, натуральний ряд чисел і його властивості, поняття про звичайні дробі, уявлення про основні величини (довжина, вага, вартість, швидкість, час); отримують знання про метричну систему мір, користування вимірвальними та креслярськими приладами, виконання чотирьох арифметичних дій, розв'язування простих і складених арифметичних задач (2-3 дії); одержують уявлення про геометричні фігури, їх властивості.
- У старших класах значна увага приділяється розвитку в учнів умінь лічити усно.
- Місце усної лічби на уроці залежить від мети, з якою вчитель включає її в урок. Усною лічбою може розпочинатися чи завершуватися та частина уроку, якій вона підпорядкована. На усну лічбу відводиться 5-10 хвилин на кожному уроці математики.
- Внесення розділу «Усна лічба» до даного програмного розділу буде сприяти методично правильній послідовності проведення повторення, вдосконалення, автоматизації усних обчислювальних прийомів у розумово відсталих учнів.
- З метою розвитку активності в школярів необхідно урізноманітнювати форми усної лічби, наповнювати матеріал життєвим змістом, цікавими завданнями, нескладними задачами.
- В усній лічбі бажано, щоб приймала участь значна кількість учнів класу, при цьому слід використовувати наочні посібники, дидактичний матеріал.
- Значне місце у даному програмному розділі відводиться розв'язанню арифметичних задач. Такий вид роботи дає змогу не тільки формувати в учнів потрібну кількість математичних понять, але й має велике корекційно-розвивальне спрямування навчального процесу. У школярів розвиваються вміння аналізувати, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією, працювати за зразком; виробляються вміння планувати власні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.
- Учні повинні навчитися самостійно читати текст задачі вголос і «про себе», розуміти її зміст, виділяти відомі та невідомі величини, скорочено записувати задачу або ілюструвати її малюнком чи кресленням, таблицею, вибирати дії, виконувати обчислення, перевіряти правильність розв'язання, записувати відповідь.
- У допоміжній школі учні мають розв'язувати задачі на рух. Поняття про швидкість рівномірного прямолінійного руху доцільно формувати шляхом безпосереднього спостереження швидкостей пішоходів і машин, велосипедів, лижників. Такі спостереження за руховими об'єктами дають учням змогу зрозуміти залежність між швидкістю, часом і відстанню, усвідомити та вибрати правильний спосіб розв'язання арифметичної задачі.
- Підбираючи арифметичні задачі, вчитель не повинен обмежуватись лише матеріалом підручника, а використовувати матеріал з газет, науково-популярної літератури, відомості з практичних робіт учнів. З цією метою вчитель і вихователь організовують цілеспрямоване спостереження учнів за явищами соціального життя, природи, а також предметно-практичну та ігрову діяльність, пов'язану з вивченням окремої математичної теми.
- Поряд з готовими арифметичними задачами слід вчити учнів перетворенню та складанню нових задач, тобто творчій роботі. Це сприяє кращому засвоєнню структурних компонентів задачі та загальних прийомів роботи над нею.

- Оцінка знань учнів допоміжної школи з математики проводиться систематично й здійснюється на основі результатів їх усного опитування, письмових і практичних робіт.
- Перші уміння про звичайний дріб учні одержують у 6 класі в зв'язку з виконанням практичних вправ із знаходження однієї або кількох долей цілого предмета, величини, одиниці, потім вчать знаходити долю певної кількості предметів, числа.
- В процесі вивчення чисельника та знаменника дроби, правильного та неправильного дробів, мішаного числа слід організувати значну кількість практичних робіт з використанням геометричних фігур.
- На основі спостережень, практичних вправ з предметами і величинами учні знайомляться з основним правилом дробів – перетворенням і виразом дробів у більш крупних долях, неправильних дробів цілими або мішаними числами, записом цілого або мішаного числа неправильним дробом.
- Для розв'язання прикладів на додавання та віднімання дробів використовуються дроби з невеликими знаменниками.
- Учні за час перебування у школі навчаються знаходити дріб від числа або предмета, скласти однакові долі, віднімати їх, віднімати звичайний дріб від одиниці або декількох одиниць.
- Важливе місце у навчанні математики розумово відсталих учнів займає матеріал геометрії, який вивчається у 6 – 7 класах на спеціально виділених для цієї мети уроках математики.
- На даних уроках учні розпізнають геометричні фігури на моделях, малюнках, оточуючих предметах, знайомляться з властивостями геометричних фігур, оволодівають графічними уміннями, вчать користуватися вимірювальними і креслярськими інструментами, набувають практичних навичок у розв'язуванні задач на вимірювання.
- Формування геометричних уявлень відіграє значну роль у розвитку просторового мислення, моторики, пам'яті, мовлення.
- Повторення геометричного матеріалу, формування графічних вмінь та навичок відбувається і на інших уроках математики. Значна увага приділяється практичним вправам у вимірювання, моделюванні. Необхідно використовувати міжпредметні зв'язки, зокрема з професійно – трудовим навчанням. Так, порівняння предметів за розміром та формою, взаємне розміщення предметів, їх ознаки, вимірювання довжин відрізків, побудова геометричних фігур, знання про міри довжини, маси необхідно використовувати, закріплювати на уроках професійно трудового навчання, образотворчого мистецтва.
- Формування багатьох понять слід пов'язувати з розвитком мовлення, що відображає математичний зміст завдань.
- На уроках математики необхідно, де є можливість, знання учнів, отримані при вивченні інших предметів. Так, наприклад при складанні учнями сюжетних задач слід залучати знання та словниковий запас одержані на екскурсіях, уроках розвитку мовлення. Програмою з образотворчого мистецтва передбачено ознайомлення з просторовими категоріями, розвиток вмінь порівнювати предмети та їх частини, формування уявлень про такі долі одиниці, як половина, третина, чверть. Все це слід враховувати і використовувати у процесі планування уроків математики.
- Усне опитування дозволяє вчителю виявити ступінь розуміння учнями вивченого матеріалу, знань правил і вмінь застосовувати їх у практичній діяльності, а також – ступінь техніки обчислень.
- Запитання, поставлені вчителем, повинні вимагати від учнів пояснень власних дій, міркувань, уміння застосовувати знання в новій ситуації. За один урок учитель має

опитати кожного учня. Це дозволяє вивчити особливості засвоєння математичних знань кожним учнем і своєчасно надати йому допомогу.

- Письмова перевірка знань проводиться на уроках математики за допомогою самостійних і контрольних робіт.
- Самостійні письмові роботи проводяться на кожному уроці. Це розв'язування задач, прикладів, різні практичні роботи й інші завдання.
- У старших класах самостійна робота може тривати 25-30 хвилин.
- Контрольні письмові роботи проводяться після вивчення теми чи розділу, в кінці чверті, року. Вони мають різну мету: перевірка знань нумерації, законів або властивостей арифметичних дій (переставна властивість додавання, множення, порядок дій); перевірка вмінь, обчислювання прикладів, розв'язання задач різних типів; перевірка навичок вимірювання, креслення, знань властивостей геометричних фігур і т. ін.
- Контрольна робота виконується учнями самостійно, без допомоги вчителя. Обсяг кожної контрольної роботи має бути таким, щоб учні мали змогу протягом визначеного часу виконати й перевірити її.
- Крім загальної контрольної роботи всього класу, слід підготувати окремо завдання для тих учнів, з якими проводиться навчання за індивідуальним планом.
- У спеціальних школах навчаються учні, які виявляються неспроможними просуватися уперед у засвоєнні математичних знань та вмінь. Такі учні навчаються на рівні своїх можливостей і тому позитивно атестуються та переводяться з класу в клас незалежно від оцінки з математики. Вони повинні навчатися за індивідуальним планом, складеним учителем і затвердженим адміністрацією школи.

6 клас

(170 годин, 5 годин на тиждень)

№ з\п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
I.	32	Додавання та віднімання в межах 100 (Повторення).	Учень: рачує до 100 у прямому і зворотному порядку одиницями та десятками; прилічує та відлічує по 1, 10, рівними числовими групами (по 2, 5, 20); знає і позначає римські числа I – XII;	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати. Розвивати вміння планувати та контролювати власні дії. Розвивати вміння
	1	Усна та письмова нумерація в межах 100. Десятковий склад чисел. Таблиця розрядів.		
	1	Парні та непарні числа. Лічба рівними числовими групами (2, 5, 10, 20).		
	1			
	1	Римські цифри I – XII.		

1	Додавання та віднімання круглих десятків. Назва компонентів.	користується порядковими числівниками;	аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією.
1	Додавання одноцифрового числа до круглих десятків ($30 + 7$, $7 + 30$). Переставний закон додавання.	знає місце кожного числа в натуральному ряді чисел в межах 100, розуміє властивості даного ряду: кожне число на одиницю більше попереднього і на одиницю менше наступного;	Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя.
1	Віднімання від двоцифрового числа одиниць одного з розрядів ($46 - 6$, $46 - 40$).	розуміє десятковий склад числа;	Розвивати вміння контролювати проміжні та кінцеві результати.
1	Назва компонентів.	розкладає число на розрядні доданки і складає число з розрядних доданків, знає розряди (одиниці, десятки, сотні);	
1	Додавання круглих десятків до двоцифрового числа. ($52 + 40$, $40 + 52$).	порівнює числа в межах 100;	
1	Віднімання круглих десятків ($64 - 30$).	записує і читає числа першої сотні;	
	Нуль як компонент додавання і віднімання.	розуміє по місцеве значення цифр у числі;	
	Додавання і віднімання одноцифрового числа ($25 + 3$, $3 + 25$, $87 - 4$).	називає і записує круглі десятки;	
		рачує круглими десятками;	
1	Додавання та віднімання двоцифрових чисел ($34 + 21$, $21 + 43$, $67 - 35$).	обчислює приклади на додавання та віднімання без переходу через розряд;	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією.
1	Додавання до суми чисел.	пояснює розв'язання прикладів;	Розвивати вміння орієнтуватися у способах виконання навчальних завдань.
1	Круглі дужки.	використовує переставний закон додавання;	
1	Додавання суми до числа.	розв'язує приклади з дужками, пояснює розв'язання;	
1	Різницеve порівняння чисел.	вміє знаходити невідомий доданок;	
2	Знаходження невідомого доданка.	розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 100 з переходом через розряд, пояснює розв'язання;	
2	Додавання двоцифрового і одноцифрового числа з переходом через розряд ($16 + 4$, $4 + 16$, $36 + 7$, $7 + 36$).	вміє знаходити невідомий доданок;	
2	Додавання двоцифрових чисел ($36 + 24$, $56 + 37$).	розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 100 з переходом через розряд, пояснює розв'язання;	
2	Віднімання одноцифрового числа від двоцифрового з переходом через розряд ($17 - 9$, $26 - 8$).	вміє знаходити невідоме зменшуване, від'ємник розв'язує прості та	
1	Віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд ($61 - 34$).		

П.	1	Додавання і віднімання з переходом через розряд.	складені арифметичні задачі;			
	1	Знаходження невідомого зменшуваного.				
	3	Знаходження невідомого від'ємника.				
		Віднімання числа від суми.				
		Віднімання суми від числа.				
		Систематизація та узагальнення знань.				
	14	Множення та ділення в межах 100 (Повторення) .			Учень:	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати з коментуванням власних дій. Розвивати вміння планувати навчальні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати. Розвивати часові уявлення, вміння запам'ятовувати. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, діяти за аналогією. Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань.
	3	Множення числа 2 і ділення на 2 рівні частини.			знає табличне множення і ділення;	
		Ділення на вміщення.			вміє користуватися таблицями множення і ділення;	
	1	Множення числа 3 і ділення на 3 рівні частини. Назва компонентів.			знає особливі випадки множення і ділення;	
	1	Множення числа 4 і ділення на 4 рівні частини. Порядок дій.			знає назви компонентів множення (множення, множник, добуток) і ділення (ділене, дільник, частка);	
	1	Знаходження частини числа.			знає переставну властивість множення;	
	1	Множення числа 5 і ділення на 5 рівних частин. Переставний закон множення.			диференціює поняття « на скільки більше, менше» і « у скільки разів більше, менше»;	
	3	Множення числа 2, 3, 4, 5 і ділення на рівні частини.			диференціює поняття « збільшення у ...», « у скільки більше»;	
1	Ділення на вміщення.	диференціює поняття « зменшення у ...», « у скільки менше»;				
1	Множення числа 6 і ділення на 6 рівних частин.	здійснює різницеве і кратне порівняння чисел;				
1	Різницеве порівняння чисел.	аналізує умову задачі;				
1	Кратне порівняння чисел.	складає задачі за коротким записом,				
5	Диференціація понять « на скільки більше, менше» і « у скільки разів більше, менше».	записує умову розв'язання і відповідь;				
4	Диференціація понять « збільшення у ...» і « у скільки більше».					
1	Диференціація понять « зменшення у ...» і « у скільки менше».					
1	Множення числа 7 і ділення на 7 рівних частин. Знаходження невідомого співмножника.					
1	Множення числа 8 і ділення на 8 рівних частин. Знаходження невідомого діленого.					
1	Множення числа 9 і ділення на 9 рівних частин. Знаходження невідомого дільника.					
1	Множення нуля і множення на нуль.					

III.	11	Ділення нуля. Множення 1 і ділення на 1. Множення числа 10 і ділення на 10.		Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та узагальнювати.
	1	Ділення з остачею.	Учень:	Розвивати вміння самостійно застосовувати правила множення та ділення чисел.
	1	Ділення з остачею на 2, 3.	вміє користуватися таблицями множення і ділення;	Розвивати регульовальну та контролювальну функції мовлення.
	1	Ділення з остачею на 4, 5.	виконує ділення на одноцифрове число;	
	1	Ділення з остачею на 6.	виконує ділення чисел на одиницю з остачею;	
	1	Ділення з остачею на 7.		
	1	Ділення з остачею на 8.		
	1	Ділення з остачею на 9.		
	1	Ділення з остачею на 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.		
	1	Міри часу. Рік. Місяць.	Учень:	
	1	Тиждень. Їх співвідношення.	знає міри часу: рік, місяць, тиждень, день; співвідносить міри часу;	
IV.	18			Розвивати просторові уявлення.
	1	Множення і ділення круглих десятків.	Учень:	Формувати та розвивати прийоми розумової діяльності.
	1	Множення чисел 10, 20 в межах 100.	знає табличне множення та ділення;	Розвивати вміння практично орієнтуватися в оточуючій дійсності.
	1	Множення чисел 30, 40, 50 в межах 100.	знає особливі випадки множення та ділення;	Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями.
	1	Ділення круглих десятків на 2, 3, 4, 5.	вміє користуватися таблицями множення та ділення;	Розвивати моторику, збагачувати словник.
	1	Перевірка ділення множенням.	розв'язує приклади на множення та ділення круглих десятків в межах 100;	
	1	Ділення круглих десятків на 6, 7, 8, 9. Перевірка множення діленням.	пояснює розв'язання прикладів.	
	1			
	1	Позатабличне множення і ділення на одноцифрове число без переходу через розряд в межах 100.	Учень:	
	1	Множення на 2 в межах 100.	знає назву компонентів дії ділення та множення;	
1	Множення на 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 в межах 100.	виконує множення на одноцифрове число без переходу через розряд в межах 100;		
		виконує ділення на		

V.	1	Позатабличне ділення на 2, 3. Позатабличне ділення на 4, 5, 6, 7, 8, 9.	одноцифрове число без переходу через розряд в межах 100;	
	1	Перевірка множення діленням. Перевірка ділення множенням. Позатабличне множення і ділення в межах 100 (всі випадки).	виконує перевірку множення діленням, ділення множенням; визначає час з точністю до 5 хвилин.	
	1	Секунда. 1 хв = 60 сек. 1 год = 60 хв. Визначення часу з точністю до 5 хв.		
		Табличне множення і ділення. (Всі випадки. Повторення).		
	1	Ділення з остачею . (Повторення).	Учень: знає міри довжини, практично розрізняє метр, дециметр, сантиметр, міліметр; співвідносить міри довжини;	
	1	Позатабличне множення і ділення без переходу через розряд. (Повторення).	розрізняє пряму лінію і відрізок; вимірює довжину відрізків; креслить відрізки заданої довжини.	
	1	Геометричний матеріал. Метр. Сантиметр. Їх співвідношення. Пряма лінія і відрізок. Вимірювання відрізків. Креслення за даними розмірами.		
	1	Відрізок. Креслення відрізка меншого і більшого за даний на кілька сантиметрів.	Учень: знає назву кутів, їх елементи, розрізняє кути; креслить кути за допомогою креслярського косинця; порівнює кути за допомогою креслярського косинця; знаходить означений кут на різних геометричних фігурах.	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією.
	1	Відрізок. . Креслення відрізка меншого і більшого за даний тільки у кілька разів.		
	1	Кути. Сторони. Вершини. Позначення.		
	11	Прямий кут. Розпізнавання. Побудова за допомогою креслярського косинця.		Розвивати вміння працювати з коментуванням власних дій.
	1	Гострий кут. Розпізнавання. Креслення.		Розвивати вміння планувати навчальні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.
	1	Тупий кут. Розпізнавання. Креслення.		
	VI.	1	Порівняння кутів за допомогою креслярського косинця. Відшукування гострих, прямих, тупих кутів на різних геометричних фігурах.	Учень: знає назву, показує елементи чотирикутника; креслить чотирикутники (квадрат, прямокутник) за даними сторонами за допомогою креслярського косинця; визначає висоту, діагоналі у чотирикутника;
1		Чотирикутники. Число сторін і кутів. Розпізнавання креслення.		
1		Квадрат. Властивості сторін і кутів. Вершини. Креслення за допомогою креслярського		
1		Креслення за допомогою креслярського		

VII.	1	косинця. Висота квадрата. Діагоналі.	порівнює прямокутник і квадрат за кутами і сторонами;	
	1	Прямокутник. Сторони. Кути. Вершини. Креслення прямокутників за даними сторонами. Висота прямокутника. Діагоналі.	визначає подібність та відмінність квадрата і прямокутника.	
	1	Порівняння прямокутника і квадрата за кутами і сторонами. Подібність їх. Відмінність прямокутника і квадрата.	Учень: визначає елементи трикутника; позначає трикутники буквами латинського алфавіту; розпізнає види трикутників за величиною кутів;	Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, таблицями, з коментуванням власних дій.
	1	Трикутники. Сторони. Кути. Основа. Висота. Розпізнавання. Креслення.	креслить трикутники за даними величинами кутів;	Розвивати просторові уявлення.
	1	Прямокутний трикутник. Відшукування і креслення за допомогою косинця. Гострокутний трикутник. Відшукування за допомогою косинця. Креслення.	Розпізнає види трикутників за довжинами сторін;	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, працювати з коментуванням власних дій.
	1	Тупокутний трикутник. Відшукування за допомогою косинця. Креслення.	відшукує означені трикутники шляхом вимірювання сторін;	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати.
	1	Рівносторонній трикутник. Відшукування шляхом вимірювання сторін.	креслить трикутники за трафаретом, вершинами.	Розвивати вміння планувати та контролювати власні дії.
	1	Рівнобедрений трикутник. Відшукування шляхом вимірювання сторін.	Учень: вміє усно і письмово до давати та віднімати без переходу із переходом через розряд в межах 100;	Знає одиниці вимірювання часу (година, хвилина, секунда).
	10	Різносторонній трикутник. Відшукування шляхом вимірювання сторін.	розв'язує прості та складені арифметичні задачі.	Розуміє необхідність вимірювання часу.
	1	I. Нумерація в межах 1000. Нумерація в межах 100 (Повторення).	Учень: утворює, читає і записує числа, які складаються з круглих сотень, сотень і десятків, сотень, десятків і одиниць;	Орієнтується у часі (порівнює годину і хвилину, хвилину і секунду, їх тривалість), співвідносить годину і хвилину (1 година = 60 хвилин, 1 хвилина = 60 секунд);
1	1, 10, 100 – лічильні одиниці.	Учень: визначає кількість	Визначає час з точністю	
1	Пряма і зворотна лічба сотнями в межах 1000. 1000 як нова розрядна одиниця.			
1	Утворення, читання і запис повних чисел. Розрядна таблиця. Десятковий склад чисел.			
2	Утворення, читання і запис			

	2	480:4, 160:4).	ділення круглих	
	2	Множення і ділення круглих	десятків;	
	2	сотень і круглих десятків.	пояснює розв'язання	
	2	Міри часу. Визначення часу з	прикладів;	
	2	точністю до 1 хв. Подвійне	визначає час з точністю	
	2	позначення часу.	до 1 хвилини.	
X.	13	Додавання і віднімання в	Учень:	Розвивати вміння
	1	межах 1000 без переходу через	знає нумерацію чисел в	аналізувати,
	1	розряд.	межах 1000;	порівнювати,
	1	Додавання круглих десятків до	розуміє значення цифр у	узагальнювати
	1	круглих сотень ($400 + 50$, 300	числі;	навчальний матеріал,
	1	$+ 400 + 60$). Назва	визначає кількість	встановлювати
	1	компонентів.	розрядних одиниць;	причинно-наслідкові
	1	Віднімання круглих десятків	визначає місце числа в	зв'язки.
	1	або сотень ($840 - 40$, $840 - 800$	натуральному ряді	Розвивати вміння
	1). Назва компонентів.	чисел;	працювати за зразком,
	1	Додавання і віднімання	порівнює числа в межах	таблицями, з
	1	круглих десятків ($240 + 30$, 390	1000;	коментуванням власних
	1	$- 70$). Порядок дій. Дужки.	розв'язує приклади на	дій.
	1	Додавання і віднімання	додавання та віднімання	Розвивати вміння
	1	одноцифрового числа ($200+8$,	в межах 1000 без	орієнтуватися в способах
	1	$208 - 8$).	переходу через розряд;	виконання навчальних
	1	Додавання і віднімання	пояснює розв'язання	завдань.
	1	двоцифрового числа ($500 + 36$,	прикладів.	
	1	$185 - 85$).		
	1	Додавання і віднімання		
	1	одноцифрового числа ($180 + 4$,		
	1	$283 - 3$).		
	1	Додавання і віднімання		
	1	круглих десятків ($354 + 20$,		
	1	$748 - 20$).		
	1	Додавання і віднімання		
	1	одноцифрового числа ($275 + 2$,		
	1	$649 - 5$).		
	1	Додавання і віднімання		
	1	двоцифрового числа ($155 + 32$,		
	2	$368 - 43$).		
	2	Додавання і віднімання		
	2	круглих сотень ($270 + 300$, 450		
	2	$- 200$, $527 + 400$, $789 - 300$).		
	2	Додавання і віднімання		
	2	трицифрових чисел ($342 + 237$,		
	2	$852 - 632$, $768 - 243$).		
XII.	7	Додавання і віднімання в	Учень:	Розвивати вміння
	1	межах 1000 з переходом через	визначає кількість	аналізувати,
	1	розряд.	розрядних одиниць;	порівнювати,
	1	Додавання і віднімання без	розв'язує приклади на	узагальнювати
	1	переходу через розряд (додавання та віднімання	навчальний матеріал.
	1	письмові прийоми).	в межах 1000 з	Розвивати вміння
	1	Додавання, коли сума одиниць	переходом через розряд,	працювати за зразком,

	1	першого розряду дорівнює 10 (146 + 24, 218 + 352, 624 + 6). Віднімання, коли доводиться позичати десяток, а одиниці зменшуваного дорівнюють нулю (360 – 134, 470 – 16, 650-8). Перевірка віднімання.	пояснює розв'язання; виконує перевірку додавання.	таблицями, з коментуванням власних дій. Розвивати вміння планувати та контролювати проміжні та кінцеві результати.
	1	Додавання, коли сума одиниць першого розряду більше 10 (248 + 136, 438 + 27, 548+ 5). Перевірка додавання.		Розвивати вміння запам'ятовувати. Розвивати мовлення.
	5	Віднімання, коли число одиниць зменшуваного менше числа одиниць від'ємника (562 – 248, 643 – 37, 692 – 7). Додавання, коли сума одиниць другого розряду > 10 (514 + 292, 363 + 484). Віднімання, коли число десятків зменшуваного дорівнює нулю, або менше числа десятків від'ємника (707 – 346, 918 – 254). Додавання, коли сума одиниць і першого, і другого розряду > 10 (436 + 264, 632 + 179, 354 + 65, 346 + 54). Віднімання, коли доводиться позичати і десяток, і сотню (540 – 68, 720 – 454, 621 – 47, 556 – 378). Віднімання, коли зменшуване закінчується двома нулями або нуль стоїть всередині його (600 – 53, 800 – 337, 501 – 25, 604 – 338). Додавання та віднімання з переходом через розряд. Віднімання, коли у зменшуваному є нулі і стоять вони на різних місцях.		
XIII	14	Іменовані числа.	Учень:	Розвивати вміння узагальнювати, доводити, діяти за аналогією.
	1	Абстрактні та іменовані числа.	встановлює співвідношення між одиницями вартості, довжини, ваги;	Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання: аналізувати навчальний матеріал, планувати та
	1	Просте і складне іменоване число.	роздроблює і перетворює числа;	
	1	Роздроблення простих іменованих чисел : метрів у дециметри, дециметрів у сантиметри, сантиметрів у міліметри.	виконує додавання та віднімання простих і	

		<p>Роздроблення простих іменованих чисел : метрів у сантиметри, гривні у копійки. Перетворення іменованих чисел: міліметрів у сантиметри, сантиметрів у дециметри, дециметрів у метри.</p> <p>Перетворення іменованих чисел: копійок у гривні, сантиметрів у метри.</p> <p>Додавання простих і складених іменованих чисел без перетворення: $12\text{ м} + 15\text{ м} =$; $15\text{ см} + 3\text{ мм} =$; $6\text{ м} + 9\text{ дм} =$; $3\text{ дм} + 4\text{ см} =$; $6\text{ грн.} + 40\text{ к.} =$; $4\text{ м} 5\text{ дм} + 10\text{ м} =$; $3\text{ м} 4\text{ дм} + 2\text{ дм} =$; $25\text{ м} 30\text{ см} + 5\text{ м} 40\text{ см}.$</p> <p>Віднімання іменованих чисел без роздроблення : $45\text{ м} - 23\text{ м} =$; $74\text{ см} 5\text{ мм} - 5\text{ мм} =$; $14\text{ дм} 8\text{ см} - 14\text{ дм} =$; $93\text{ м} 7\text{ дм} - 2\text{ дм} =$; $79\text{ м} 8\text{ см} - 36\text{ м} =$; $65\text{ грн.} 85\text{ к.} - 14\text{ грн.} 21\text{ к.}$</p> <p>Додавання іменованих чисел з перетворенням у більші одиниці мір: $75\text{ см} + 25\text{ см} =$; $13\text{ к.} + 87\text{ коп.} =$; $8\text{ дм} + 2\text{ дм} =$; $6\text{ мм} + 4\text{ мм} =$; $6\text{ грн.} 58\text{ коп.} + 42\text{ к.}$</p> <p>Віднімання іменованих чисел з роздробленням : $1\text{ м} - 23\text{ см} =$; $1\text{ грн.} - 62\text{ к.} =$; $1\text{ дм} - 2\text{ см} =$; $1\text{ см} - 2\text{ мм} =$; $1\text{ м} - 8\text{ дм} =$.</p> <p>Додавання та віднімання іменованих чисел. (Узагальнення матеріалу).</p>	<p>складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.</p>	<p>контролювати власні дії.</p>
XIV	1	Звичайні дроби.	Учень:	Розвивати просторові уявлення.
	1	Знаходження половини конкретної величини (круга, квадрата, прямокутника та ін.) і конкретної кількості.	знаходить частини конкретної величини і конкретної кількості;	Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, діяти за аналогією.
	1	Знаходження третьої частини конкретної кількості і конкретної величини.	утворює, читає, записує звичайні дроби	Розвивати моторику.
	1	Знаходження четвертої частини конкретної кількості і конкретної величини.	розрізняє чисельник і знаменник;	Розвивати просторові уявлення, вміння аналізувати,
	1	Знаходження п'ятої і десятої частини конкретної кількості і конкретної величини.	порівнює дроби; розпізнає правильні та неправильні дроби, мішане число.	порівнювати, працювати за зразком і вказівками вчителя.
			Учень: читає, записує, порівнює	Розвивати моторику,

XV	5	<p>Утворення і позначення частин: $\frac{1}{2}$; $\frac{1}{3}$; $\frac{1}{4}$; $\frac{1}{5}$; $\frac{1}{10}$. Чисельник і знаменник дробу, їх значення. Знаходження $\frac{1}{2}$; $\frac{1}{3}$; $\frac{1}{4}$; $\frac{1}{5}$; $\frac{1}{10}$ від конкретної кількості або конкретної величини. $1 \text{ мм} = \frac{1}{10} \text{ см}$; $1 \text{ см} = \frac{1}{10} \text{ дм}$; $1 \text{ дм} = \frac{1}{10} \text{ м}$. Порівняння дробів з однаковими чисельниками і різними знаменниками. Порівняння дробів з однаковими знаменниками і різними чисельниками. Порівняння дробів з одиницею. Правильні і неправильні дроби. Мішані числа. Порівняння мішаних чисел.</p> <p>Повторення вивченого за рік.</p> <p>Геометричний матеріал. Пряма лінія. Напрямки. Креслення за даними розмірами в різних напрямках. Крива лінія. Креслення. Замкнена і незамкнена крива лінія.</p> <p>Коло як крива замкнена лінія. Дуга як незамкнена крива лінія.</p>	<p>числа до 1000; виконує усно і письмово додавання та віднімання чисел у межах 1000; користується таблицями множення та ділення; роздроблює і перетворює числа, одержані при вимірюванні одиниць вартості, довжини, маси; Виконує додавання та віднімання простих і складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням; розпізнає і розв'язує прості арифметичні задачі на знаходження частини числа, на різницеве й кратне порівняння; розв'язує складені арифметичні задачі.</p> <p>Учень: креслить пряму лінію за даними розмірами у різних напрямках; розрізняє замкнену і незамкнену криву лінію; виділяє коло як криву замкнену лінію; визначає дугу як незамкнену криву лінію. Креслить коло за допомогою циркуля.</p> <p>Учень: Розрізняє види ламаної лінії; Креслить ламані лінії; Вимірює довжину ламаної лінії; Будує ламану лінію за даними розмірами; Учень: Знає назву кутів, їх елементи, розрізняє кути; Креслить кути за допомогою креслярського косинця.</p>	<p>збагачувати словник.</p> <p>Розвивати просторові уявлення . Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.</p>

XVI		<p>Ламана лінія. Замкнена і незамкнена ламана лінія. Креслення. Вимірювання довжини ламаної лінії. Побудова ламаної лінії за даними розмірами.</p> <p>Кути. Види кутів. Види трикутників за кутами. Побудова.</p> <p>Трикутники. Види трикутників за сторонами. Побудова.</p> <p>Многокутники як окремі випадки замкненої ламаної лінії. Їх назва в залежності від кількості кутів. Прямокутник як окремих випадок замкненої ламаної лінії. Квадрат як окремих випадок замкненої ламаної лінії. Порівняння прямокутника і квадрата.</p> <p>Шестикутник як окремих випадок замкненої ламаної лінії. Розпізнавання. Креслення за даними точками. Правильний шестикутник. Кути. Сторони. Відшукування серед ряду шестикутників шляхом вимірювання сторін.</p>	<p>Учень: розрізняє елементи трикутника; визначає види трикутників за допомогою косинця; визначає види трикутників шляхом вимірювання сторін; креслить трикутники різних видів за допомогою лінійки; будує рівносторонній і рівнобедрений і різносторонній трикутники за допомогою циркуля і лінійки; будує трикутники за даними сторонами за допомогою циркуля і лінійки.</p> <p>Учень: Знає назву геометричних фігур, вибирає означену фігуру, дає визначення; Знає назву і показує елементи прямокутника і квадрата; Порівнює прямокутник і квадрат за кутами і сторонами, визначає подібність та їх відмінність.</p> <p>Учень: Розрізняє, креслить шестикутник за даними точками, зразком; Знає елементи правильного шестикутника; Відшукує правильний шестикутник шляхом вимірювання сторін.</p> <p>Учень: визначає види трикутників за кутами і сторонами; креслить трикутники за</p>	Розвивати моторику, мовлення.
-----	--	--	---	-------------------------------

		Повторення вивченого за рік.	допомогою циркуля і лінійки за даними довжинами сторін; креслить ламану лінію за даними розмірами; розрізняю многокутники; креслить правильний шестикутник за допомогою циркуля і лінійки.	
--	--	------------------------------	---	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:
вміють користуватися таблицею множення і ділення;
виконують дії додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд в межах 100;
виконують дії додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд в межах 1000;
виконують дії множення та ділення круглих сотень та круглих десятків;
виконують дії додавання та віднімання з простими і складеними іменованими числами;
читають, записують звичайні дроби, розпізнають чисельник і знаменник, правильні та неправильні дроби, мішане число;
розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеve й кратне порівняння;
розв'язують складені арифметичні задачі;
виконують дії з простими і складеними іменованими числами;
розпізнають види трикутників за кутами, креслять їх;
розпізнають види трикутників за сторонами, креслять їх;
розрізняють, креслять многокутник (шестикутник) за даними точками, зразком;
вміють креслити ламану за даними довжинами відрізків.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;
здатність користуватися математичною термінологією;
здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;
здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;
здатність розв'язувати прості і складені арифметичні задачі;
здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

7 клас
(170 годин, 5 годин на тиждень)

№ з\п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
I.	13 1 1 1 1 1 2 2 2 1	<p>Усне і письмове додавання і віднімання чисел у межах 1000 (повторення).</p> <p>Повторення нумерації в межах 1000.</p> <p>Додавання в межах 1000, коли сума одиниць одного з розрядів ≥ 10. Назви компонентів і результати дії додавання.</p> <p>Віднімання в межах 1000, коли одиниці зменшуваного дорівнюють 0 або число їх менше ніж у від'ємнику. назва компонентів. перевірка віднімання додаванням.</p> <p>Додавання в межах 1000, коли сума одиниць кількох розрядів ≥ 10. Перевірка додавання відніманням.</p> <p>Віднімання в межах 1000, коли доводиться позичати сотню (десятки зменшуваного дорівнюють нулю або їх менше, ніж у від'ємнику).</p> <p>Віднімання, коли доводиться позичати і десяток і сотню (зменшуване закінчується двома нулями або нуль стоїть в середині його).</p> <p>Знаходження невідомого доданка</p> <p>Знаходження невідомого зменшуваного</p> <p>Знаходження невідомого від'ємника</p> <p>Додавання та віднімання в межах 1000.</p>	<p>Учень:</p> <p>вміє усно і письмово додавати та віднімати без переходу та з переходом через розряд в межах 1000</p> <p>виконує перевірку додавання відніманням, віднімання додаванням</p> <p>знаходить невідомий доданок</p> <p>знаходить невідоме зменшуване</p> <p>знаходить невідомий від'ємник.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, планувати навчальний матеріал, контролювати власні дії.</p>
II.	7 1 1	<p>Усна і письмова нумерація в межах 10000</p> <p>Нумерація в межах 10000. Розрядна таблиця.</p> <p>Утворення, запис і читання чисел в межах 10000.</p>	<p>Учень:</p> <p>утворює, читає і записує числа, які складаються з круглих тисяч, тисяч і сотень, тисяч, сотень, десятків, тисяч, сотень, десятків і одиниць;</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки.</p> <p>Розвивати вміння</p>

	1	Порівняння розрядних одиниць із однаковою цифрою (2-20-200-20000) Порівняння чисел. Десятковий склад чисел. Визначення кількості розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень, тисяч в числі. Парні і непарні числа.	порівнює розрядні одиниці і числа сусідніх розрядів; визначає кількість розрядних одиниць і загальну кількість одиниць, десятків, сотень, тисяч у числі; рачує в прямому і зворотньому порядку одиницями і рівними числовими групами; знає місце числа в числовому ряді;	працювати за зразком і вказівками вчителя
	1	Правила заокруглення чисел до круглих десятків. Правила заокруглення чисел до круглих сотень. Римська нумерація I-XX.		
III.	12	Додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд. Додавання багатоцифрових чисел без переходу через розряд. назви компонентів і результату дії додавання. Додавання багатоцифрових чисел з переходом через розряд. назва компонентів і результату дії додавання. Знаходження суми трьох доданків. переставний закон додавання. Віднімання без переходу через розряд. назва компонентів і результату дії віднімання. Віднімання з переходом через розряд в одному випадку. Назва компонентів і результату дії віднімання. Віднімання з переходом через розряд у кількох випадках. Віднімання, коли у зменшуваному є один або кілька нулів і стоять вони на різних місцях. Знаходження невідомого доданка. Перевірка додавання відніманням. Знаходження невідомого	Учень: знає нумерацію в межах 10000; розуміє значення цифр у числі; визначає кількість розрядних одиниць; визначає місце числа в натуральному ряді чисел; порівнює числа в межах 10000; розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 10000 без переходу та з переходом через розряд; розв'язує приклади з невідомими компонентами дії додавання та віднімання.	Розвивати вміння аналізувати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань.

IV.		зменшуваного. Знаходження невідомого від'ємника.		
	8	Множення в межах 1000.	Учень:	Розвивати вміння
	1	Множення двоцифрового числа на одноцифрове. Назва компонентів.	знає табличне множення;	аналізувати,
	1	Множення одноцифрових і двоцифрових чисел на одиницю з нулями і навпаки.	знає особливі випадки множення;	порівнювати
	1	Множення круглих десятків і сотень на одноцифрове число. Множення трицифрових чисел, що закінчуються нулем, на одноцифрове.	вміє користуватися таблицею множення;	навчальний матеріал.
	1	Множення трицифрових чисел на одноцифрове без переходу через розряд.	розв'язує приклади самостійно;	Розвивати регулюючи та контролюючи функції мовлення.
	1	Множення трицифрових чисел на одноцифрове з переходом через розряд в одному випадку.	знає назви компонентів множення (множене, множник, добуток).	
	1	Множення з переходом через розряд у двох випадках.		
	1	Множення з переходом через розряд, коли у середині множеного є нуль.		
	1	Систематизація і закріплення знань.		
V.	7	Множення в межах 10000.	Учень:	Розвивати вміння
	1	Множення на одноцифрове число без переходу через розряд із переходом в одному випадку. Назва компонентів.	виконує множення на одноцифрове число без переходу через розряд;	орієнтуватися в
	2	Множення на одноцифрове число з переходом через розряд у кількох випадках.	виконує множення на одноцифрове число з переходом через розряд в одному випадку;	способах виконання
	1	Переставний закон множення.	виконує множення на одноцифрове число з переходом через розряд у кількох випадках;	навчальних завдань.
	1	Множення на одноцифрове число без переходу і з переходом через розряд, коли в середині множеного є нулі.	знає переставну властивість множення;	Розвивати вміння
	1	Множення на одноцифрове число, коли нулі стоять в кінці множеного.	виконує множення на одноцифрове число без переходу і з переходом через розряд, коли в середині множеного є нулі;	працювати з коментуванням власних дій.

		<p>Порядок дій. Круглі дужки. Множення на одиницю з нулями. Систематизація і закріплення знань.</p>	<p>виконує множення на одноцифрове число, коли нулі стоять в кінці множеного; розв'язує приклади з дужками, пояснює розв'язання; знає переставну властивість множення; розв'язує приклади самостійно; виконує множення на одиницю з нулями;</p>	
VI.	9	<p>Ділення на одноцифрове число в межах 1000.</p>	<p>Учень: знає табличне ділення; знає особливі випадки ділення; розв'язує приклади самостійно; знає назви компонентів ділення (ділене, дільник, частка).</p>	<p>Розвивати вміння самостійно застосовувати правила ділення чисел. Розвивати вміння діяти за аналогією.</p>
	1	<p>Ділення круглих сотень та трицифрових чисел, що закінчуються нулем на одноцифрове число.</p>		
	1	<p>Ділення на одноцифрове число, коли одиниці кожного розряду діленого діляться на дільник без остачі. Назва компонентів.</p>		
	1	<p>Ділення, коли при діленні десятків залишається остача, яку потрібно розробляти в одиниці. Перевірка ділення множенням.</p>		
	1	<p>Ділення, коли залишаються сотні, які потрібно роздробити у десятки.</p>		
	1	<p>Ділення, коли в одиниці нижчого розряду потрібно роздробляти і сотні, і десятки.</p>		
	1	<p>Ділення, коли число сотень менше від дільника.</p>		
	1	<p>Ділення, коли всередині або в кінці частки одержуємо нуль. Перевірка дії множення. Кратне порівняння чисел.</p>		
VII.	8	<p>Ділення в межах 10000.</p>	<p>Учень: вміє користуватися таблицями множення та ділення; виконує ділення на одноцифрове число;</p>	<p>Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати прийоми розумової діяльності.</p>
	1	<p>Ділення на одноцифрове число, коли всі розряди діленого діляться на дільник без остачі.</p>		
	1			

	1	Ділення на одноцифрове число, коли один з розрядів не ділиться без остачі, а в частці одержуємо стільки цифр, скільки в діленому. Перевірка ділення.	виконує ділення чисел на одиницю з нулями без остачі;	Розвивати вміння узагальнювати, доводити.
	1	Ділення на одноцифрове число, коли в одиниці нижчого розряду потрібно роздроблювати тисячі, сотні, десятки і в частці одержуємо стільки цифр, скільки в діленому.		
	1	Ділення на одноцифрове число, коли одиниці тисяч не діляться на дільник, і в частці одержуємо на одну цифру менше, ніж у діленому.		
	1	Ділення на одноцифрове число, коли не всі розряди діляться на дільник, і в частці замість деяких розрядів одержуємо нулі.		
	1	Ділення на одноцифрове число, коли ділене закінчується нулями, а в частці немає нулів.		
		Ділення на одноцифрове число (всі випадки). Перевірка дією множення. Ділення на одиницю з нулями.		
VIII.	16	Геометричний матеріал	Учень:	Розвивати просторові уявлення. Формувати та розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя. Розвивати моторику, збагачувати словник.
	1	Види ліній: прямі, криві, ламані.	розрізняє види ліній; будує відрізки;	
	2	Відрізок. Побудова відрізків.	додає та віднімає відрізки;	
	2	Додавання і віднімання відрізків.	збільшує та зменшує відрізки на заданий відрізок;	
	2	Збільшення та зменшення відрізків на заданий відрізок.	вміє ділити відрізок на дві рівні частини за допомогою циркуля та лінійки;	
	1	Поділ відрізка на дві рівні частини за допомогою циркуля та лінійки.	знає і креслить вертикальні, горизонтальні та похилі напрями прямих ліній;	
	2	Мірило.	диференціює, креслить взаємно перпендикулярні	
	2	Напрямки прямих ліній: вертикальний, горизонтальний, похилый.		
	2	Взаємно перпендикулярні прямі. Побудова їх.		

		Паралельні лінії. Побудова паралельних ліній. Систематизація та узагальнення знань.	прямі, паралельні прямі.	
ІХ.	8	Іменовані числа.	Учень: виконує роздроблення простих і складених іменованих чисел; виконує перетворення іменованих чисел; виконує додавання та віднімання іменованих чисел; розв'язує прості та складені арифметичні задачі.	Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії. Розвивати вміння доводити, діяти за аналогією.
	1	Роздроблення та перетворення іменованих чисел.		
	2	Прості та складені іменовані числа		
	2	Роздроблення простих іменованих чисел.		
	3	Роздроблення складених іменованих чисел. Перетворення іменованих чисел, коли в результаті виходить просте іменоване число. Перетворення іменованих чисел, коли в результаті виходить складене іменоване число.		
Х.	11	Додавання та віднімання простих та складених іменованих чисел.	Учень: користується таблицями множення та ділення; виконує множення простих і складених іменованих чисел; виконує ділення простих і складених іменованих чисел; Розв'язує прості та складені арифметичні задачі на визначення швидкості, часу, відстані; Знає взаємозв'язок між швидкістю, часом і відстанню; Вміє розв'язувати текстові арифметичні задачі, що вимагають використання залежності між величинами (швидкість, час, відстань)	Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії. Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя.
	1	Додавання простих та складених іменованих чисел без перетворення.		
	3	Додавання простих та складених іменованих чисел з послідовним перетворенням.		
	1	Віднімання простих та складених іменованих чисел без роздроблення.		
	3	Віднімання простих та складених іменованих чисел з роздробленням.		
	3	Додавання і віднімання іменованих чисел (всі випадки).		
ХІ.	16	Множення та ділення іменованих чисел.	Учень: Користується таблицями множення та ділення; Виконує множення та ділення простих і	Формуються та розвиваються вміння самостійно виконувати завдання. Розвивати вміння
	2	Множення простих іменованих і складених чисел без перетворення.		
	3			

	2	Множення простих і складених іменованих чисел з перетворенням.	складених іменованих чисел на одноцифрове чисто.	доводити розпочату справу до завершення.
	3	Ділення простих іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.		
	3	Ділення складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.		
	3	Швидкість. Час. Відстань. Множення та ділення простих і складених іменованих чисел.		
XII.	11	Звичайні дроби.	Учень:	Розвивати вміння
	1	Утворення, читання і запис звичайних дробів. Чисельник і знаменник дроби.	має уявлення про звичайний дріб, дробове число;	узагальнювати, доводити, діяти за аналогією.
	1	Правильні і неправильні дроби.	знає означення правильного і неправильного дроби, мішаного числа;	Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.
	1	Мішані числа.	читає і записує звичайні дроби;	
	1	Перетворення цілого числа у неправильний дріб.	перетворює ціле число у неправильний дріб;	
	1	Перетворення мішаного числа у неправильний дріб.	перетворює мішане число у неправильний дріб;	
	1	Порівняння дробів.	виділяє ціле число з неправильного дроби;	
	1	Порівняння мішаних чисел.	знає основну властивість звичайного дроби;	
	1	Основна властивість дроби.	вміє скорочувати дроби порівнює звичайні дроби.	
	1	Скорочення дробів.	Учень:	
	1	Виключення цілого числа з неправильного дроби.	читає, записує, порівнює числа в межах 10000;	Розвивати просторові уявлення, просторову орієнтацію.
	1	Систематизація і закріплення знань.	виконує усно і письмово додавання та віднімання в межах 10000;	Розвивати прийоми розумової діяльності.
XIII	8	Додавання та віднімання звичайних дробів.	виконує множення та ділення в межах 10000;	Розвивати вміння працювати за разком, вказівками вчителя.
	1	Додавання дробів з однаковими знаменниками.	виконує додавання та віднімання іменованих чисел;	Розвивати моторику, збагачувати словник.
	1	Назва компонентів і результату дії додавання.	перетворює та порівнює дроби та мішані числа.	
	1	Додавання мішаних чисел.		
	1	Віднімання дробів з однаковими знаменниками.		
	1	Назва компонентів і результату дії віднімання.		
	1	Віднімання дроби від 1.		
	1	Віднімання дроби від цілого числа.		
	1	Віднімання від мішаних чисел дробового числа.		
	1	Віднімання мішаних чисел.		

		Знаходження однієї частини від числа.		
XIV.	17 2 4 3 3 2 1 2	Повторення вивченого за рік. Додавання і віднімання в межах 10000 (повторення) Множення та ділення в межах 10000 (повторення). Додавання і віднімання іменованих чисел (повторення). Множення та ділення простих і складених іменованих чисел. Додавання і віднімання звичайних дробів з і мішаних чисел. Знаходження однієї та кількох частин від числа	Учень: читає, записує, порівнює числа в межах 10000; виконує усно і письмово додавання та віднімання в межах 10000; виконує множення та ділення в межах 10000; виконує додавання та віднімання іменованих чисел; виконує додавання та віднімання звичайних дробів і мішаних чисел; знаходить одну та кілька частин від числа.	Розвивати вміння узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.
		Систематизація та узагальнення знань.		
XIII.	19 1 1 1 1 1 1 1 1	Геометричний матеріал. Види трикутників за сторонами. Побудова трикутників за заданою довжиною сторін. Периметр трикутника. Практичне обчислення периметра трикутника. Периметр прямокутника. Практичне обчислення периметра прямокутника. Периметр квадрата. Практичне обчислення периметра квадрата. Трикутник. Основа, Бічні сторони, вершина. Позначення трикутників. Види трикутників за величиною кутів. Висота трикутника.	Учень: розрізняє види трикутників за сторонами; креслить трикутники за допомогою циркуля і лінійки за даними довжинами сторін. Учень: знаходить периметр трикутника, прямокутника, квадрата. Учень: визначає елементи трикутника, позначає трикутники буквами латинського алфавіту. Учень: розпізнає види трикутників за величиною кутів;	Розвивати просторові уявлення, просторову орієнтації. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя. Розвивати моторику, збагачувати словник

	1		креслить трикутники за даними величинами кутів. Учень: знає визначення висоти; проводить висоту у трикутниках (прямокутному, гострокутному, тупокутному). Учень: визначає види чотирикутників; обчислює периметр чотирикутників.	
	1	Чотирикутники. Види чотирикутників. Периметр чотирикутника.		
	1 1	Шестикутник. Побудова правильного шестикутника. Периметр шестикутника.	Учень: виділяє шестикутники; будує правильні шестикутники за допомогою циркуля та лінійки; обчислює периметр. Учень: розрізняє коло і круг; визначає центр, радіус, діаметр, хорду, дугу; креслить коло за допомогою циркуля.	
	1	Коло. Круг. Центр, радіус, діаметр. Коло. Круг. Хорди. Дуга.		
	6	Порівняння кругів шляхом накладання, за довжиною радіусів, діаметрів. Залежність величини круга від величини радіуса, діаметра. Систематизація знань з геометрії за рік.	Учень: порівнює круги шляхом накладання, за довжиною радіусів, діаметрів. Учень: визначає залежність круга від величини радіуса, діаметра.	

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

вміють читати, записувати й порівнювати числа в межах 10000;

вміють письмово додавати, віднімати, множити та ділити на одноцифрове число в межах 10000;

вміють письмово додавати, віднімати, множити та ділити на одноцифрове число прості та складені іменовані числа виражені мірами вартості, довжини, маси;

виконують перетворювання й порівняння звичайних дробів;

вміють письмово додавати та віднімати дроби з однаковими знаменниками, віднімати дріб від 1, цілого числа, знаходити одну та кілька частин від числа;

розв'язують прості та складені арифметичні задачі;

практично користуються мірилом 2:1, 10:1, 100:1;

креслять перпендикулярні, паралельні прямі;

вміють знаходити периметр трикутника, прямокутника, квадрата;

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
 здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;
 здатність користуватися математичною термінологією;
 здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення 10000;
 здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;
 здатність розв'язувати прості та складені арифметичні задачі;
 здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

8 клас – (140 годин, 4 годин на тиждень)

№ з\п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.	4	<p>Нумерація в межах 10000. Утворення, запис і читання чисел в межах 10000 (повних і неповних). Таблиця класів і розрядів. Робота з рахівницею. Порівняння розрядних одиниць і розрядних чисел. Порівняння чисел. Визначення кількості розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень в числі. Правило заокруглення чисел до вказаного розряду.</p>	<p>Учень: утворює, записує і читає повні та неповні числа в межах 10000; порівнює розрядні одиниці та розрядні числа; визначає кількість розрядних одиниць і загальну кількість одиниць в числі; рахує в прямому і зворотному порядку одиницями і рівними числовими групами; знає місце числа в числовому ряді; порівнює числа; знає і називає правило заокруглення чисел до вказаного розряду; здійснює заокруглення чисел до вказаного розряду.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, доводити, діяти за аналогією, контролювати проміжні та кінцеві результати.</p>
2.	10	<p>Додавання і віднімання в межах 10000. Додавання чисел в межах 10000, коли сума одиниць окремих розрядів ≥ 10 у кількох випадках. Назва компонентів. Перевірка додавання додаванням. Додавання трьох компонентів, коли сума одиниць окремих розрядів</p>	<p>Учень: знає нумерацію чисел в межах 10000; розуміє значення цифр у числі; визначає місце числа в натуральному ряді чисел; порівнює числа в межах 10000;</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями; знаходити причинно-наслідкові зв'язки. Розвивати вміння</p>

3.	20	<p>≥ 10 у кількох випадках. Переставний закон додавання.</p> <p>Віднімання без переходу через розряд та з переходом в одному і кількох випадках. Назва компонентів.</p> <p>Віднімання багатоцифрових чисел, коли у зменшуваному і від'ємнику є нулі, що стоять на різних місцях.</p> <p>Заміна послідовного віднімання двох чисел відніманням їх суми.</p> <p>Перевірка додавання відніманням.</p> <p>Перевірка віднімання додаванням.</p> <p>Перевірка віднімання відніманням.</p> <p>Знаходження невідомого доданка.</p> <p>Знаходження невідомого зменшуваного.</p> <p>Знаходження невідомого від'ємника.</p> <p>Множення і ділення на одноцифрове число в межах 10000. Множення в межах 10000 з переходом через розряд у кількох випадках.</p> <p>Переставний закон множення.</p> <p>Множення на одноцифрове число, коли у множеному є нулі і стоять на різному місці.</p>	<p>розв'язує приклади на додавання та віднімання в межах 10000; пояснює розв'язання прикладів; називає компоненти дій додавання та віднімання; здійснює перевірку додавання відніманням, віднімання додаванням; знаходить невідомий доданок, невідоме зменшуване, невідомий від'ємник; розв'язує прості та складені арифметичні задачі.</p> <p>Учень: виконує множення на одноцифрове число; знає переставну властивість множення; знає назви компонентів множення</p> <p>Учень: виконує ділення на одноцифрове число; знає назви компонентів ділення.</p>	<p>самостійно виконувати навчальні завдання.</p> <p>Розвивати елементи логічного мислення, вміння працювати за зразком і вказівкою вчителя, з коментуванням власних дій. Розвивати регулюючу та контролюючу функції мовлення. Розвивати самостійність, організувати власне робоче місце.</p>
----	----	--	--	--

4.	14	<p>Ділення на одноцифрове число, коли розрядні одиниці не діляться без остачі в одному або кількох випадках. Перевірка дії ділення</p> <p>Ділення, коли в кінці частки одержуємо нулі. Перевірка ділення.</p> <p>Ділення, коли нуль одержуємо в середині частки.</p> <p>Ділення з остачею. Перевірка.</p> <p>Перевірка множення діленням.</p> <p>Знаходження невідомого множеного.</p> <p>Знаходження невідомого діленого.</p> <p>Множення і ділення на 10, 100, 1000, круглі десятки, сотні, тисячі. Множення на 10, 100, 1000.</p> <p>Множення на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Ділення на 10, 100, 1000 без остачі і з остачею.</p> <p>Ділення на круглі десятки, сотні, тисячі чисел, що закінчуються нулями.</p> <p>Перевірка множення</p>	<p>Учень: виконує ділення з остачею; здійснює перевірку дії множення діленням; вміє знаходити невідоме множене, невідоме ділене; розв'язує прості текстові арифметичні задачі.</p> <p>Учень: виконує множення чисел на 10, 100, 1000; виконує множення на круглі десятки, сотні, тисячі; знає назву компонентів множення; здійснює перевірку множення множенням; пояснює розв'язання прикладів; знає переставну властивість множення.</p> <p>Учень: виконує ділення чисел на 10, 100, 1000 без остачі і з остачею; виконує ділення на круглі десятки, сотні, тисячі; здійснює перевірку</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, з коментуванням власних дій. Розвивати вміння самостійно застосовувати правила множення та ділення. Розвивати вміння запам'ятовувати навчальний матеріал.</p>
----	----	---	---	--

5.	16	<p>діленням.</p> <p>Знаходження невідомого діленого.</p> <p>Знаходження невідомого множеного.</p> <p>Порядок дій. Круглі дужки.</p> <p>Знаходження середнього арифметичного.</p> <p>Розв'язування задач на знаходження середнього арифметичного.</p> <p>Геометричний матеріал. Коло. Круг. Центр, радіус, діаметр, хорда, дуга. Креслення кола і круга за даним радіусом, діаметром.</p> <p>Кути. Види кутів. Порівняння кутів шляхом накладання. незалежність величини кута від довжини сторін.</p> <p>Поняття про градус. Транспортир.</p> <p>Градусне вимірювання кутів, розміщених в різних положеннях по відношенню до боків аркуша паперу і гострий кут – від 0° до 90°, прямий – 90°, тупий – від 90° до 180°, розгорнутий - 180°, повний - 360°.</p> <p>Вимірювання та побудова прямих кутів, розміщених в різних положеннях.</p> <p>Вимірювання і побудова гострих кутів, розміщених у</p>	<p>множення діленням; вміє знаходити невідоме ділене, невідоме множене; виконує ділення на двоцифрове і двоцифрове число з остачею; здійснює перевірку ділення з остачею; визначає порядок дій і розв'язує приклади з круглими дужками; вміє знаходити середнє арифметичне; розв'язує задачі на знаходження середнього арифметичного; розв'язує прості і складені арифметичні задачі.</p> <p>Учень: розрізняє, називає, креслить коло, круг; визначає і креслить центр, радіус, діаметр, хорду, дугу;</p> <p>Учень: вміє вимірювати гострі, прямі, тупі, розгорнуті, повні кути, розміщені у різних положеннях; вміє вимірювати і будувати прямі, гострі і тупі кути, розміщені у різних положеннях.</p>	<p>Розвивати просторове уявлення. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння практично орієнтуватися в оточуючій дійсності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати моторику, збагачувати словник.</p>
----	----	---	--	--

6.	30	<p>різних положеннях.</p> <p>Вимірювання та побудова тупих кутів, розміщених у різних положеннях.</p> <p>Суміжні кути, їх сума.</p> <p>Визначення величини кута, якщо відомий кут, суміжний з ним.</p> <p>Вимірювання і побудова гострих, прямих і тупих кутів, розміщених у різних положеннях.</p> <p>Іменовані числа. Прості і складені іменовані числа. таблиця мір.</p> <p>Роздроблення іменованих чисел.</p> <p>Перетворення іменованих чисел.</p> <p>Додавання простих і складених іменованих чисел з послідовним перетворенням.</p> <p>Віднімання простих і складених іменованих чисел з роздробленням.</p> <p>Додавання і віднімання іменованих чисел.</p> <p>Множення простого і складеного іменованого числа на одноцифрове з послідовним перетворенням.</p> <p>Ділення простого і складеного іменованого числа на одноцифрове з роздробленням і перетворенням.</p> <p>Множення простого і складеного іменованого</p>	<p>Учень: визначає суміжні кути, їх суму; визначає величину кута, якщо відомий кут, суміжний з ним.</p> <p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями довжини, вартості, ваги; роздроблює і перетворення числа; виконує додавання та віднімання простих і складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.</p> <p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями мір; роздроблює і перетворює числа; виконує множення та ділення простого і складеного іменованого числа на одноцифрове.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, з коментуванням власних дій. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчального матеріалу.</p>
----	----	---	---	---

7.	8	<p>числа на одноцифрове число.</p> <p>Міри часу. Число календарне і арифметичне. Перетворення календарного числа в арифметичне.</p> <p>Роздроблення мір часу.</p> <p>Перетворення мір часу.</p> <p>Додавання мір часу з послідовним перетворенням.</p> <p>Віднімання мір часу з роздробленням.</p> <p>Визначення початку події за кількістю минулих років.</p> <p>Визначення кінця події за її початком і кількістю минулих років.</p> <p>Визначення часу між двома подіями шляхом заміни календарного числа арифметичним.</p> <p>Всі дії над іменованими числами.</p>	<p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями часу; знає календарне число і арифметичне ; перетворює календарне число в арифметичне;</p> <p>Учень: роздроблює і перетворює міри часу; виконує додавання та віднімання мір часу з перетворенням і роздробленням; розв'язує текстові арифметичні задачі на визначення початку, кінця події, часу між двома подіями.</p>	<p>Розвивати часові уявлення, вміння орієнтуватися у часі. Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, діяти за аналогією.</p>
7.	10	<p>Звичайні дроби.</p> <p>Додавання дробів з однаковими знаменниками.</p> <p>Додавання мішаних чисел.</p> <p>Віднімання дробів з однаковими знаменниками. назва компонентів і результатів дії віднімання.</p> <p>Віднімання дроби від 1.</p> <p>Віднімання дроби від цілого числа.</p> <p>Віднімання мішаних чисел.</p>	<p>Учень: має уявлення про утворення звичайного дроби; читає, записує звичайні дроби; знає і виділяє правильні, неправильні дроби; виділяє цілу і дробову частину з неправильного дроби; перетворює мішане число у неправильний дріб; порівнює звичайні дроби; дар дає, віднімає звичайні дроби з однаковими</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань. Розвивати регулюючу та контролюючу функції мовлення. Розвивати вміння доводити, діяти за аналогією.</p>

9.	9	<p>Знаходження однієї частини від числа.</p> <p>Знаходження кількох частин від числа (діленням числа на знаменник і множенням одержаної частки на чисельник).</p> <p>Десяткові дроби. Утворення і читання десяткових дробів. Знаменник десяткових дробів.</p> <p>Запис десяткового дробу у вигляді звичайного і навпаки.</p> <p>Порівняння десятих, сотих, тисячних частин між собою.</p> <p>Порівняння десяткових дробів.</p> <p>Місце десяткових дробів у таблиці класів і розрядів.</p> <p>Зведення десяткових дробів до спільного знаменника.</p> <p>Скорочення десяткових дробів.</p> <p>Вираження мір вартості, довжини, ваги десятковим дробом і навпаки.</p> <p>Знаходження 0,1; 0,01; 0,001 від числа.</p>	<p>знаменниками; віднімає звичайні дроби від 1, цілого числа; віднімає мішані числа.</p> <p>Учень: знаходить одну і кілька частин від числа; розв'язує текстові арифметичні задачі на знаходження однієї і кількох частин від числа.</p> <p>Учень: утворює, читає і записує десяткові дроби; записує десяткові дроби у вигляді звичайного дробу і навпаки; порівнює десяткові дроби; визначає місце десяткових дробів у таблиці класів і розрядів; зводить десяткові дроби до спільного знаменника; скорочує десяткові дроби; записує міри вартості, довжини, ваги десятковим дробом і навпаки; знаходить 0,1; 0,01; 0,001 від числа; додає та віднімає десяткові дроби.</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, діяти за аналогією.</p>
10.	19	<p>Повторення за рік. Усне і письмове додавання і віднімання багатоцифрових та іменованих чисел. Всі випадки. Множення і ділення багатоцифрових та іменованих чисел на одноцифрове число. Всі</p>	<p>Учень: читає, записує, порівнює число в межах 10000; виконує усно і письмово додавання та віднімання багатоцифрових та іменованих чисел в межах 10000; виконує множення і</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння</p>

		<p>Многокутники. Чотирикутники.</p> <p>Ромб. Висота і периметр ромба.</p> <p>Паралелограм. Висота і периметр паралелограма.</p> <p>Порівняння квадрата і ромба, квадрата і прямокутника (за стороною і кутами).</p> <p>Порівняння прямокутника і паралелограма.</p> <p>Повторення геометричного матеріалу за рік.</p>	<p>сторонами і двома градусними мірами кутів, прилеглих до цієї сторони.</p> <p>Учень: виділяє і креслить многокутники, чотирикутники; виділяє п'ятикутники, шестикутники серед многокутників; виділяє паралелограм, ромб, прямокутник, квадрат серед чотирикутників.</p> <p>Учень: визначає і креслить ромб; встановлює елементи ромба; дає визначення висоти і будує її в ромбі; обчислює периметр ромба.</p> <p>Учень: визначає і креслить паралелограм; встановлює елементи паралелограма; будує висоти паралелограма; обчислює периметр паралелограма;</p> <p>Учень: дає визначення квадрату, ромбу і прямокутнику; виділяє елементи геометричних фігур; порівнює квадрат і прямокутники за стороною і кутами; креслить квадрат і прямокутник; порівнює прямокутник і паралелограм за сторонами і кутами; креслить прямокутник і</p>	
--	--	---	---	--

			паралелограм.	
--	--	--	---------------	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:
 виконують дії додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд в межах 10000;
 виконують дії множення та ділення круглих сотень та круглих десятків;
 виконують дії додавання та віднімання з простими і складеними іменованими числами;
 додають та віднімають дроби з однаковими знаменниками, мішані числа, віднімають дріб від 1 та цілого числа, знаходять одну та кілька частин від числа;
 утворюють, читають, записують, порівнюють та скорочують десяткові дроби;
 виконують дії додавання та віднімання десяткових дробів;
 розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеве й кратне порівняння;
 розв'язують складені арифметичні задачі;
 виконують дії з простими і складеними іменованими числами;
 вимірюють та будують прямі, гострі і тупі кути розміщені у різних положеннях;
 визначають суміжні кути, їх суму;
 визначають величину кута, якщо відомий кут суміжний з ним;
 визначають і креслять ромб, паралелограм, встановлюють їх елементи, обчислюють периметр ромба, паралелограма.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
 здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;
 здатність користуватися математичною термінологією;
 здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;
 здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;
 здатність розв'язувати прості і складені арифметичні задачі;
 здатність орієнтуватися у просторі та на площині

9 клас (140 годин, 4 годин на тиждень)

№ з\п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.	2	Усна і письмова нумерація чисел в межах 10000.	Учень: утворює, записує і читає числа в межах 10000; порівнює розрядні одиниці і розрядні числа; визначає кількість розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень в числі; визначає парні і непарні числа, прості і складні числа; заокруглює числа до вказаного розряду.	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати.
2.	4	Додавання і віднімання в межах 10000. Додавання в межах 100000 (Повторення). Віднімання в межах 100000 (Повторення).	Учень: усно і письмово додає та віднімає в межах 10000 (всі випадки); називає компоненти додавання та віднімання; перевіряє додавання додаванням; перевіряє додавання відніманням; перевіряє віднімання додаванням; перевіряє віднімання відніманням; знаходить невідомий доданок, зменшуване, від'ємник.	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, доводити. Розвивати вміння планувати та контролювати власні дії.
3.	6	Множення і ділення в межах 10000. Множення в межах 10000 (Повторення). Ділення в межах 10000 (Повторення).	Учень: усно і письмово множить і ділить на одноцифрове число; знає і користується ознаками подільності на 2, 4, 5, 3,9; виконує ділення за	Розвивати вміння аналізувати, планувати, контролювати проміжні і кінцеві результати.

4.	7	<p>Нумерація в межах 100000. Утворення, запис і читання чисел в межах 100000. Робота з таблицею класів і розрядів.</p> <p>Натуральний ряд чисел. Пряма і зворотна лічба розрядними одиницями і рівними числовими групами (5, 20, 25, 50, 200, 250, 500, 2000, 5000, 20000, 50000); Порівняння розрядних одиниць з розрядними числами. Різницеve і кратне порівняння чисел. Найбільше і найменше число кожного класу. Визначення кількості розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень кожного класу в числі. Заокруглення чисел до вказаного розряду. Запис чисел римськими цифрами I-XXV.</p>	<p>остачею; здійснює перевірку множення діленням, ділення діленням з остачею; знаходить невідоме множене, ділене. Учень: утворює, записує і читає числа в межах 100000; знає натуральний ряд чисел; лічить в прямому і зворотному порядку одиницями і різними числовими групами; порівнює розрядні одиниці і числа сусідніх розрядів; здійснює різницеve і кратне порівняння чисел; визначає найбільше і найменше число кожного класу; заокруглює числа до вказаного розряду; знає і позначає римські числа I-XXV.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати з коментуванням власних дій. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання практичних завдань.</p>
5.	8	<p>Додавання і віднімання в межах 100000. Додавання в межах 100000, коли сума одиниць окремих розрядів ≥ 10 в одному – двох випадках. Перевірка додавання додаванням. Переставний закон додавання. Назви компонентів.</p> <p>Додавання двох-трьох чисел, коли сума одиниць</p>	<p>Учень: додає і віднімає без переходу і з переходом через розряд в одному або кількох випадках; здійснює перевірку додавання відніманням; здійснює перевірку віднімання додаванням; пояснює розв'язання прикладів; розв'язує прості і</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати з коментуванням власних дій.</p>

		<p>окремих розрядів ≥ 10 в кількох випадках.</p> <p>Віднімання в межах 100000 з переходом через розряд в одному-двох випадках.</p> <p>Віднімання багатоцифрових чисел, коли у зменшуваному є нулі і стоять вони на різному місці.</p> <p>Перевірка додавання відніманням.</p> <p>Перевірка віднімання додаванням.</p> <p>Знаходження невідомого доданка.</p> <p>Знаходження невідомого зменшуваного.</p> <p>Знаходження невідомого від'ємника.</p>	<p>складні арифметичні задачі на різниціві і кратні порівняння; знаходить невідомий доданок, невідоме зменшуване, невідомий від'ємник.</p>	
6.	9	<p>Множення і ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число, круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Множення багатоцифрових чисел на одноцифрове з переходом через розряд у кількох випадках.</p> <p>Множення в межах 100000 на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове без остачі і з остачею (всі випадки)</p> <p>Ділення багатоцифрових чисел на круглі десятки, сотні, тисячі.</p>	<p>Учень: виконує множення багатоцифрових чисел на одноцифрове з переходом через розряд у кількох випадках; виконує множення на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Учень: виконує ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове без остачі і з остачею; виконує ділення багатоцифрових чисел на круглі десятки, сотні, тисячі;</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією, працювати з коментуванням власних дій. Розвивати вміння самостійно застосовувати правило.</p>

		<p>Перевірка множення діленням.</p> <p>Знаходження невідомого множеного.</p> <p>Знаходження невідомого множника (невеликого числа).</p> <p>Порядок дій. Круглі дужки.</p>	<p>пояснює розв'язання прикладів 4; розв'язує арифметичні задачі.</p> <p>Учень: виконує перевірку множення діленням; розв'язує приклади на знаходження невідомого множеного, невідомого множника; пояснює розв'язання прикладів; визначає порядок дій у прикладах; розв'язує приклади з круглими дужками; пояснює розв'язання прикладів.</p>	<p>Розвивати часові уявлення, орієнтацію у часі.</p> <p>Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями, з коментуванням власних дій.</p> <p>Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.</p>
7.	5	<p>Міри часу. Роздроблення і перетворення мір часу.</p> <p>Додавання мір часу з перетворенням. Знаходження часу кінця події.</p> <p>Віднімання мір часу з роздробленням. Знаходження часу початку події, кількості минулого часу між двома подіями з точністю до року, місяця і дні.</p>	<p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями часу; роздроблює і перетворює міри часу; виконує додавання та віднімання простих і складених іменованих чисел з роздробленням і перетворенням; розв'язує арифметичні задачі на знаходження часу початку події, кінця події, часу між подіями; розв'язує прості арифметичні задачі на обчислення часу, швидкості; розв'язує складені арифметичні задачі на рух.</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення.</p> <p>Розвивати вміння працювати за вказівками вчителя, таблицями, з коментуванням власних дій.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії.</p>
8.	7	<p>Десяткові дроби. Поняття про десятковий дріб, запис і читання десяткових дробів. Скорочення десяткових дробів.</p>	<p>Учень: утворює, записує і читає десяткові дроби; виконує скорочення десяткових дробів; вміє зводити десяткові</p>	<p>Розвивати просторові уявлення.</p> <p>Розвивати прийоми розумової діяльності.</p> <p>Розвивати вміння орієнтуватися в</p>

		<p>Зведення десяткових дробів до спільного знаменника.</p> <p>Вираження іменованого числа десятковим дробом.</p> <p>Вираження десяткового дробу іменованим числом.</p> <p>Порівняння десяткових дробів.</p> <p>Додавання десяткових дробів.</p> <p>Віднімання десяткових дробів.</p>	<p>доби до спільного знаменника;</p> <p>вміє виражати іменоване число десятковим дробом і навпаки;</p> <p>порівнює десяткові дробу;</p> <p>виконує додавання та віднімання десяткових дробів.</p>	<p>оточуючій дійсності.</p> <p>Розвивати моторику, збагачувати словник.</p>
9.	16	<p>Геометричний матеріал.</p> <p>Геометричні фігури і геометричні тіла. Куб. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Прямокутний паралелепіпед. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Порівняння куба і прямокутного паралелепіпеда.</p> <p>Симетрія. Побудова відрізка, симетричного даному відносно осі симетрії.</p> <p>Побудова трикутника симетричного даному відносно осі симетрії.</p> <p>Побудова квадрата симетричного даному відносно осі симетрії.</p> <p>Побудова геометричних фігур, симетричних відносно осі симетрії.</p> <p>Поняття про площу. міри</p>	<p>Учень:</p> <p>знає, називає геометричні фігури і геометричні тіла;</p> <p>диференціює геометричні фігури, геометричні тіла;</p> <p>вміє виділяти, знаходити в оточуючому середовищі геометричні фігури і геометричні тіла;</p> <p>знає, називає елементи куба і паралелепіпеда, їх властивості;</p> <p>порівнює куб і паралелепіпед.</p> <p>Учень:</p> <p>знає і називає властивості симетричності;</p> <p>вміє будувати відрізок, симетричний даному відносно осі симетрії за допомогою циркуля і лінійки;</p> <p>вміє будувати трикутник, квадрат симетричний даному відносно осі симетрії за допомогою циркуля і лінійки.</p> <p>Учень:</p>	<p>Розвивати просторові уявлення, просторову орієнтацію.</p> <p>Розвивати прийоми розумової діяльності.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя.</p> <p>Розвивати моторику, збагачувати словник.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати, діяти за аналогією.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями.</p> <p>Розвивати вміння самостійно застосовувати правило.</p> <p>Розвивати вміння планувати і контролювати власні дії.</p> <p>Розвивати вміння</p>

		<p>площі: 1 кв. мм, 1 кв. см, 1 кв. м, 1 кв. км. Позначення S (кв. мм, мм², кв. см, см², кв. дм, дм², кв. м, м², кв. км, км²). Роздроблення квадратних мір. перетворення квадратних мір. Обчислення площі прямокутника. Практичне виведення формули. Обчислення площі квадрата. Практичне виведення формули. Розв'язування задач на обчислення площ прямокутної і квадратної форми.</p>	<p>знає міри площі; вміє позначати міри площі і користується позначеннями; вміє роздроблювати і перетворювати квадратні міри; вміє обчислювати площу прямокутника, квадрата; розв'язує задачі на обчислення площ прямокутної і квадратної форми.</p>	<p>узагальнювати, доводити. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчального завдання. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальне завдання.</p>
10.	34	<p>Десяткові дроби Додавання десяткових дробів (Повторення). Віднімання десяткових дробів (Повторення); Додавання іменованих чисел, записаних у вигляді десяткових дробів; Віднімання іменованих чисел, записаних у вигляді десяткових дробів.</p>	<p>Учень: вміє утворювати, читати, записувати десяткові дроби; вміє порівнювати десяткові дроби; вміє скорочувати десяткові дроби; вміє додавати та віднімати десяткові дроби; вміє додавати та віднімати іменовані числа, записаними у вигляді десяткових дробів.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання навчальних завдань. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.</p>
		<p>Множення десяткових дробів на 10, 100, 1000. Множення десяткових дробів на одноцифрове число. Множення десяткових дробів на круглі десяткі.</p>	<p>Учень: вміє множити десяткові дроби на 10, 100, 1000; вміє множити десяткові дроби на одноцифрове число, на круглі десяткі.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал. Розвивати вміння працювати за зразком, таблицями, з коментуванням власних дій.</p>
		<p>Ділення десяткових дробів на 10, 100, 1000. Ділення десяткових дробів на одноцифрове</p>	<p>Учень: виконує ділення десяткових дробів на 10, 100, 1000; на</p>	<p>Розвивати вміння планувати і контролювати проміжні та кінцеві результати.</p>

		число. Ділення десяткових дробів на круглі десятки. Знаходження десяткового дробу від числа.	одноцифрове число; на круглі десятки; вміє знаходити десятковий дріб від числа.	Розвивати вміння запам'ятовувати. Розвивати мовлення.
12.	11	Множення іменованих чисел записаних у вигляді десяткових дробів. Ділення іменованих чисел, записаних у вигляді десяткових дробів.	Учень: вміє множити та ділити іменовані числа у вигляді десяткових дробів.	Розвивати вміння узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання: аналізувати навчальний матеріал, планувати і контролювати власні дії.
13.	12	Міри площі. Міри земельних площ. Їх визначення. Таблиця мір площі. Роздроблення і перетворення мір земельних площ: ари - квадратні метри; гектари – квадратні метри; гектари – ари. Додавання і віднімання земельних площ з роздробленням і перетворенням. Множення на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і перетворенням. Ділення на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і їх перетворенням. Повторення вивченого за рік. Чотири арифметичні дії над багатоцифровими числами.	Учень: знає міри земельних площ і вміє їх визначати; вміє роздроблювати і перетворювати міри земельних площ; додає і віднімає міри земельних площ з роздробленням і перетворенням; множить на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і перетворенням; ділить на одноцифрове число мір земельних площ з роздробленням і перетворенням; пояснює розв'язок прикладів. Учень: читає, записує, порівнює числа в межах 100000; виконує усно і письмово додавання і	Розвивати просторові уявлення і просторову орієнтацію. Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, діяти за аналогією. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати моторику, мовлення. Розвивати просторові уявлення та просторову орієнтацію. Розвивати вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання практичного завдання. Розвивати вміння самостійно виконувати

14.	10	<p>Чотири арифметичні дії над іменованими числами.</p> <p>Додавання, віднімання, множення, ділення десяткових дробів.</p> <p>Повторення та систематизація знань за рік.</p>	<p>віднімання в межах 100000; виконує множення та ділення на одно та двоцифрове число; виконує додавання і віднімання простих і складених іменованих чисел; виконує множення та ділення простих і складених іменованих чисел на одно та двоцифрові числа.</p> <p>Учень: додає, віднімає, множить та ділить десяткові дроби.</p> <p>Учень: читає, записує, порівнює числа в межах 1000000; додає, віднімає, множить, ділить на одноцифрові числа в межах 100000; множить, і ділить десяткові дроби на одно двоцифрові числа; додає, віднімає, множить і ділить іменовані числа, записані у вигляді десяткових дробів; обчислює час тривалості дії, її початок, кінець; знає міри земельних площ, вміє їх визначати, вміє роздроблювати і перетворювати міри земельних площ, додає, віднімає, множить і ділить міри земельних площ з роздробленням і перетворенням.</p>	<p>навчальне завдання. Розвивати моторику, мовлення.</p>
-----	----	---	---	--

15.	9	<p>Геометричний матеріал. Міри площі. Таблиці мір площі. (Повторення).</p> <p>Роздроблення квадратних мір.</p> <p>Перетворення квадратних мір.</p> <p>Розв'язування задач на обчислення площ прямокутної, квадратної форми, задач розрахунків.</p> <p>Повторення вивченого за рік. Куб. Основи, грані, ребра, вершини, їх властивості.</p> <p>Прямокутний паралелепіпед. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Циліндр (правильний). Основи, бічна поверхня, висота.</p> <p>Конус (правильний, повний). Основа, бічна поверхня, висота.</p>	<p>Учень: знає міри площі; вміє позначати і користується позначеннями мір площі; роздроблює і перетворює квадратні міри; розв'язує задачі на обчислення площ прямокутної, квадратної форми, задач розрахунків.</p> <p>Учень: знає і називає геометричне тіло куб; виділяє і називає елементи куба; визначає властивості елементів куба.</p> <p>Учень: знає і називає геометричне тіло – паралелепіпед; знає визначення паралелепіпеда; знає елементи паралелепіпеда та їх властивості.</p> <p>Учень: знає і називає геометричне тіло – циліндр; виділяє і називає елементи циліндра.</p> <p>Учень: знає і називає геометричне тіло – конус; виділяє правильний повний конус; виділяє, називає елементи конуса, їх властивості.</p>	
-----	---	---	--	--

		<p>Піраміда (правильна, повна). Основа (трикутник, квадрат, правильний шестикутник), бічна і повна поверхня, висота.</p> <p>Куля. Центр кулі, радіус кулі, діаметр. Переріз кулі (круги різних радіусів, рівних радіусу кулі або менших від нього).</p>	<p>Учень: знає, називає геометричне тіло – піраміду; виділяє основу, бічну, повну поверхню, висоту.</p> <p>Учень: диференціює круг, кулю; визначає центр кулі, радіус, діаметр.</p>	
--	--	--	---	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

виконують дії додавання та віднімання без переходу і з переходом через розряд в межах 100000;

виконують дії множення та ділення круглих сотень та круглих десятків;

виконують дії додавання та віднімання з простими і складеними іменованими числами;

додають та віднімають дроби з однаковими знаменниками, мішані числа, віднімають дріб від 1 та цілого числа, знаходять одну та кілька частин від числа;

утворюють, читають, записують, порівнюють та скорочують десяткові дроби;

виконують дії додавання та віднімання десяткових дробів;

розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеve й кратне порівняння;

розв'язують складені арифметичні задачі;

виконують дії з простими і складеними іменованими числами;

знають, позначають міри площі, роздроблюють і перетворюють квадратні міри,

розв'язують задачі на обчислення площ;

знають і називають геометричні тіла: куб, прямокутний паралелепіпед, циліндр, конус, піраміду, виділяють і називають їх елементи.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;

здатність користуватися математичною термінологією;

здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;

здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;

здатність розв'язувати прості і складені арифметичні задачі;

здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

10 клас – (140 годин, 4 години на тиждень)

№ з/п	К-сть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної
-------	-------	-----------------------------	----------------------------	---------------------------------------

				роботи
1.	4	Усна і письмова нумерація багатоцифрових чисел.	Учень: утворює, записує і читає багатоцифрові числа; рачує в прямому і зворотному порядку одиницями і рівними числовими групами; порівнює розрядні одиниці з розрядними числами; визначає найбільше і найменше число кожного класу; визначає кількість розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень кожного класу в числі; заокруглює числа до вказаного розряду.	Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, узагальнювати, доводити. Розвивати вміння самостійно виконувати навчальні завдання.
2.	8	<p>Додавання і віднімання багатоцифрових чисел. Додавання з переходом через розряд в одному і кількох випадках. Назва компонентів. Перевірка додавання додаванням. Переставний закон додавання.</p> <p>Віднімання багатоцифрових чисел з переходом через розряд в одному і кількох випадках. Назва компонентів. Перевірка віднімання.</p> <p>Перевірка додавання відніманням.</p> <p>Знаходження невідомого доданка.</p> <p>Знаходження невідомого зменшуваного.</p>	Учень: знає нумерацію багатоцифрових чисел; розуміє значення цифр у числі; визначає кількість розрядних одиниць; розв'язує приклади на додавання та віднімання з переходом через розряд в одному і кількох випадках; пояснює розв'язання прикладів; виконує перевірку додавання та віднімання; знає назви компонентів додавання і віднімання, користується ними; знає і користується переставним законом додавання; вміє знаходити невідомий доданок, невідоме зменшуване, невідомий від'ємник.	Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання практичних завдань. Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя. Розвивати вміння запам'ятовувати. Розвивати вміння організовувати своє робоче місце.

3.	10	<p>Знаходження невідомого від'ємника.</p> <p>Додавання і віднімання іменованих чисел. Роздроблення і перетворення іменованих чисел. Додавання іменованих чисел без перетворення і з послідовним перетворенням.</p> <p>Віднімання іменованих чисел без роздроблення і з роздробленням. Додавання і віднімання іменованих чисел.</p>	<p>Учень: встановлює співвідношення між одиницями мір; роздроблює і перетворює числа; виконує додавання та віднімання іменованих чисел з роздробленням і перетворенням.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати, порівнювати навчальний матеріал, працювати з коментуванням власних дій. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання практичних завдань. Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, таблицями.</p>
4.	10	<p>Множення і ділення багатоцифрових чисел. Множення на одноцифрове число (Всі випадки). Перевірка множення. Множення на одиницю з нулями та на круглі десятки, сотні, тисячі. Переставний закон множення.</p> <p>Ділення на одноцифрове число. Перевірка ділення.</p> <p>Ділення на одиницю з нулями та на круглі десятки, сотні, тисячі.</p> <p>Знаходження невідомого співмножника.</p> <p>Знаходження невідомого діленого. Знаходження невідомого дільника.</p>	<p>Учень: виконує множення на одноцифрове число; виконує множення на одиницю з нулями та на круглі десятки, сотні, тисячі; знає і користується переставним законом множення; виконує перевірку множення; розв'язує приклади і пояснює їх розв'язання.</p> <p>Учень: виконує ділення на одноцифрове число і здійснює перевірку; виконує ділення на одиницю з нулями, на круглі десятки, сотні, тисячі; виконує розв'язання прикладів на знаходження невідомого співмножника, невідомого діленого, невідомого дільника.</p>	<p>Розвивати вміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння планувати навчальні дії, самостійно контролювати проміжні та кінцеві результати.</p>
5.	16	<p>Множення і ділення</p>	<p>Учень:</p>	<p>Розвивати вміння</p>

		іменованих чисел. Множення іменованих чисел на одноцифрове число. Ділення іменованих чисел на одноцифрове число. Систематизація та узагальнення знань.	встановлює співвідношення між одиницями мір; роздроблює і перетворює іменовані числа; виконує множення та ділення іменованих чисел на одноцифрове число; розв'язує приклади і пояснює їх розв'язання; розв'язує прості та складені арифметичні задачі.	порівнювати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, доводити, діяти за аналогією. Розвивати вміння самостійно виконувати практичні завдання: аналізувати, планувати і контролювати власні дії.
6.	16	Геометричний матеріал Симетрія. Побудова відрізків симетричних даним відносно осі симетрії. Побудова трикутника симетричного даному відносно осі симетрії. Побудова квадрата симетричного даному відносно осі симетрії. Геометричні фігури і геометричні тіла. Куб. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості. Конус (правильний). Основи, висота. Циліндр (правильний). Основа, бічна поверхня, висота. Піраміда (правильна). Основа (трикутник, квадрат, правильний шестикутник). Висота. Куля. Центр кулі, радіус	Учень: знає визначення симетричних фігур; вміє будувати відрізки симетричні даним відносно осі симетрії за допомогою циркуля і лінійки; вміє будувати трикутник, симетричний даному відносно осі симетрії; вміє будувати квадрат симетричний одному відносно осі симетрії за допомогою циркуля і лінійки. Учень: диференціює геометричні фігури і геометричні тіла; знає і називає елементи куба та їх властивості; знає і називає властивості конуса; знає і називає властивості циліндра; знає і називає властивості піраміди; знає і називає властивості кулі; знає і називає властивості прямокутного паралелепіпеда.	Розвивати просторові уявлення. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати вміння практично орієнтуватися в оточуючій дійсності. Розвивати моторику, збагачувати словник. Розвивати просторові уявлення. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати, диференціювати навчальний матеріал. Розвивати моторику, збагачувати словник.

7.	8	<p>кулі, діаметр. переріз кулі (круги різних радіусів, рівних радіусу кулі або менших від нього).</p> <p>Прямокутний паралелепіпед. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Поняття про площу, міри площі. Співвідношення мір площі.</p> <p>Роздроблення квадратних мір.</p> <p>Перетворення квадратних мір.</p> <p>Обчислення площі прямокутника за формулою $S_{пр.} = ab$</p> <p>Обчислення площі квадрата за формулою $S_{кв.} = a^2$</p> <p>Розв'язування арифметичних задач на обчислення площ прямокутної і квадратної форми.</p>	<p>Учень:</p> <p>знає міри площі, їх співвідношення; диференціює лінійні та квадратні міри; роздроблює і перетворює квадратні міри; обчислює площу прямокутника за формулою; обчислює площу квадрата за формулою; розв'язує прості та складені арифметичні задачі на обчислення площі прямокутної і квадратної форми.</p>	<p>Розвивати просторові уявлення.</p> <p>Розвивати розумову і практичну діяльність учнів.</p> <p>Розвивати прийоми розумової діяльності.</p> <p>Розвивати моторику.</p> <p>Розвивати мовлення, збагачувати словник.</p>
8.	10	<p>Десяткові дробі.</p> <p>Поняття про десятковий дріб. Запис і читання десяткових дробів.</p> <p>Скорочення десяткових дробів.</p> <p>Зведення десяткових дробів до спільного знаменника.</p> <p>Вираження іменованого числа десятковим дробом.</p> <p>Вираження десяткового дробу іменованим числом.</p> <p>Порівняння десяткових дробів.</p>	<p>Учень:</p> <p>утворює, читає, записує десятковий дріб; порівнює десяткові дробі; скорочує десяткові дробі; вмє зводити десяткові дробі до спільного знаменника; вмє виражати іменовані числа десятковим дробом і навпаки.</p>	<p>Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком і вказівками вчителя, з коментуванням власних дій.</p> <p>Розвивати вміння самостійно виконувати практичні завдання: вміння орієнтуватися, планувати і контролювати власні дії.</p> <p>Збагачувати словник.</p>
9.	20	<p>Додавання та віднімання</p>	<p>Учень:</p>	<p>Розвивати вміння</p>

		<p>десяткових дробів. Додавання десятичних дробів. (Всі випадки). Віднімання десятичних дробів. (Всі випадки). Додавання і віднімання десятичних дробів та іменованих чисел з попередньою заміною їх.</p> <p>Множення і ділення десятичних дробів. Множення десятичних дробів на одиницю з нулями. Збільшення дробу в 10, 100, 1000 разів. Множення десятичних дробів на одноцифрове число.</p> <p>Ділення десятичних дробів на одиницю з нулями. Зменшення дробу в 10, 100, 1000 разів. Ділення десятичних дробів на одноцифрове число, коли цілі діляться без остачі або з остачею. Ділення цілого числа на ціле, коли в частці одержуємо десятичний дріб. Ділення десятичних дробів, коли в частці одержуємо нулі – 0,04 та ін. Знаходження десятичного дробу від числа. Знаходження числа за його десятичним дробом.</p>	<p>вміє додавати та віднімати десятичні дробі; вміє додавати і віднімати десятичні дробі та іменовані числа з попередньою заміною їх; пояснює розв'язання прикладів.</p> <p>Учень: вміє множити десятичні дробі на одиницю з нулями; вміє множити десятичні дробі на одноцифрове та двоцифрове число; розв'язує приклади з десятичними дробами. Учень: вміє ділити десятичні дробі на одиницю з нулями; вміє зменшувати дріб в 10, 100, 1000 разів; вміє ділити десятичні дробі на одноцифрове число; вміє знаходити десятичний дріб від числа і навпаки; розв'язує приклади з десятичними дробами. розв'язує прості арифметичні задачі на знаходження дробу від числа й числа за його дробом.</p>	<p>орієнтуватися в способах виконання навчального завдання: вміння аналізувати, планувати і контролювати власні дії.</p> <p>Розвивати вміння працювати за зразком, таблицями, з коментуванням практичних дій. Розвивати вміння орієнтуватися в способах виконання учбових завдань. Розвивати вміння запам'ятовувати. Розвивати мовлення.</p>
10.	10	<p>Відсоток. Поняття про відсоток. запис сотих частин у вигляді звичайного, десятичного дробів та у вигляді відсотків. Заміна десятичних дробів</p>	<p>Учень: знають означення «відсоток»; вміє записати числа у відсотках; вміє записати десятичні дробі у вигляді</p>	<p>Розвивати елементи логічного мислення. Розвивати вміння працювати за зразком, вказівками вчителя, таблицями. Розвивати вміння</p>

11.	9	<p>відсотками. Заміна відсотків десятковими дробами. Знаходження 1 % числа. Знаходження кількох відсотків числа. Заміна знаходження відсотків числа, знаходження частини числа. Знаходження числа за 1 % Знаходження числа за 2%, 5 %, 10 %. Знаходження числа за 20%, 25 %, 50 %. Знаходження відсотків числа та числа за відсотками.</p> <p>Повторення за рік. Нумерація багатоцифрових чисел, арифметичні дії.</p> <p>Арифметичні дії над іменованими числами.</p> <p>Додавання, віднімання, множення, ділення десяткових дробів.</p> <p>Систематизація і узагальнення знань за рік.</p>	<p>відсотків і навпаки; вмє знаходити один і декілька відсотків числа; вмє знаходити один і декілька відсотків числа; вмє знаходити число за відсотком; розв'язує прості арифметичні задачі на знаходження відсотків від числа, на знаходження числа за його відсотком; розв'язує складені арифметичні задачі на знаходження відсотків від числа.</p> <p>Учень: утворює, записує і читає багатоцифрові числа; рачує в прямому і зворотному порядку одиницями, рівними числовими групами; порівнює розрядні одиниці з розрядними числами, визначає кількість розрядних одиниць; додає та віднімає багатоцифрові числа; множить та ділить багатоцифрові числа. Учень: здійснює додавання, віднімання іменованих чисел; множить та ділить іменоване число на одноцифрове число. Учень: додає, віднімає десяткові дроби; множить та ділить десяткові дроби. Учень: читає, записує, порівнює</p>	<p>самостійно застосовувати правило. Розвивати вміння самостійно виконувати учбові завдання. Вміння аналізувати, планувати, контролювати власну діяльність. Збагачувати словник.</p> <p>Розвивати вміння самостійно виконувати практичні завдання: вміння орієнтуватися в способах виконання учбових завдань. Розвивати вміння порівнювати, узагальнювати навчальний матеріал, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Розвивати мовлення, збагачувати словник.</p>
-----	---	---	---	--

			<p>багатоцифрові числа; додає, віднімає, множить, ділить багатоцифрові числа; додає, віднімає, множить, ділить на одноцифрові числа; ділить багатоцифрові числа; замінює десяткові дроби відсотками; відсотки – десятковим дробом; знаходить відсотки від числа та число за його відсотком.</p>	
12.	10	<p>Геометричний матеріал. Поняття про об'єм. Міри об'єму. Їх визначення. Співставлення їх з лінійними і квадратними мірами.</p> <p>Виведення таблиці кубічних мір, користуючись таблицею лінійних мір.</p> <p>Роздроблення кубічних мір, користуючись таблицею мір.</p> <p>Перетворення кубічних мір.</p> <p>Обчислення об'єму паралелепіпеда.</p>	<p>Учень: знає означення об'єму геометричного тіла; співставляє лінійні, квадратні міри з кубічними.</p> <p>Учень: вміє користуватися таблицею кубічних мір.</p> <p>Учень: роздроблює і перетворює кубічні міри.</p> <p>Учень: знає одиниці об'єму, їх позначення; вміє обчислювати об'єм паралелепіпеда і куба за формулами.</p>	<p>Розвивати просторові уявлення та просторову орієнтацію. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати моторику. Розвивати мовлення, збагачувати словник.</p>
13.		<p>Обчислення об'єму куба.</p> <p>Повторення вивченого за рік.</p> <p>Обчислення периметра</p>		<p>Розвивати практичне орієнтування в оточуючій дійсності. Розвивати прийоми розумової діяльності. Розвивати просторові уявлення. Розвивати моторику. Збагачувати словник.</p>

	<p>квадрата і прямокутника. Обчислення площі квадрата і прямокутника. Співставлення периметра і площі чотирикутників.</p> <p>Геометричні фігури і геометричні тіла. Основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості.</p> <p>Обчислення об'єму куба.</p> <p>Прямокутний паралелепіпед. основи, грані, ребра, вершини. Їх властивості. Обчислення об'єму прямокутного паралелепіпеда. Повторення матеріалу за рік.</p>	<p>вміє обчислювати периметр квадрата і прямокутника; вміє обчислювати площі квадрата і прямокутника; співставляє периметр і площу чотирикутників.</p> <p>Учень: диференціює геометричні фігури і геометричні тіла; знає і називає властивості куба; вміє обчислювати об'єм куба.</p> <p>Учень: знає і називає властивості прямокутного паралелепіпеда; вміє обчислювати об'єм прямокутного паралелепіпеда.</p>	
--	--	---	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:
виконують дії додавання та віднімання багатоцифрових чисел;
виконують дії множення та ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число, на одиницю з нулями, круглі десятки, сотні, тисячі;
виконують дії додавання та віднімання з простими і складеними іменованими числами;
утворюють, читають, записують, порівнюють та скорочують десяткові дроби;
виконують дії додавання та віднімання, десяткових дробів;
виконують дії множення та ділення на одноцифрове число, одиницю з нулями;
записують числа у відсотках, знаходять один і декілька відсотків числа;
розв'язують прості арифметичні задачі на знаходження результату дії (добутку, частки), на різницеве й кратне порівняння;
розв'язують складені арифметичні задачі;
знають одиниці об'єму, їх позначення, обчислюють об'єм кубу, паралелепіпеду.

Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
здатність розуміти роль математики у пізнанні дійсності;
здатність користуватися математичною термінологією;
здатність усвідомлено користуватися обчислювальними прийомами і виконувати арифметичні дії додавання, віднімання, множення, ділення;
здатність застосовувати обчислювальні навички та досвід вимірювання величин у практичних ситуаціях;
здатність розв'язувати прості і складені арифметичні задачі;
здатність орієнтуватися у просторі та на площині.

Освітня галузь «Природознавство» «Природознавство»

Метою навчального предмета «Природознавство» є формування в здобувачів освіти знань про природу, шляхом спостережень окремих об'єктів живої та неживої природи, уявлень та елементарних понять про конкретні об'єкти живої та неживої природи, усвідомлення в здобувачів освіти належності людини до природи та суспільства; створення передумов для бережного ставлення до навколишнього середовища.

Зміст предмета забезпечує вирішення таких **завдань**:

- Надання здобувачам освіти знання про основні елементи неживої та живої природи, про будову і життя рослин, тварин, людини;
- Сформувати цілісне уявлення про живу та неживу природу, про місце в ній людини; розкрити в доступній формі зв'язки між природою та трудовою діяльністю людей;
- Сформувати правильне розуміння природних явищ і ставлення до них;
- Сприяти усвідомленню здобувачами освіти необхідності охорони природи та раціонального використання її ресурсів;
- Сформувати практичні вміння з вирощування рослин та догляду за тваринами;
- Прищепити навички, що необхідні для збереження та зміцнення особистого здоров'я, попередження захворювань;
- Сформувати зацікавлене ставлення до вивчення природи.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вивчення природознавства у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей передбачає ознайомлення учнів з доступними для них елементами неживої природи, будовою і життям рослин і тварин, а також організмом людини.

Зміст програми складають чотири самостійні розділи: нежива природа (6-й клас), рослини (7-й клас), тварини (8-й клас), людина (9-й клас). На вивчення цих розділів відводиться в 6, 7 класах 34 години на рік, 1 година на тиждень, у 8 та 9 класах 68 годин на рік – 2 години на тиждень. У навчальній програмі пропонується орієнтовний розподіл годин на вивчення окремих розділів та тем.

Основними структурними компонентами змісту природознавства є знання (уявлення і поняття) про навколишнє середовище, про живу та неживу природу, про зв'язки і залежності в живій та неживій природі, вміння виявляти причинно-наслідкові залежності та робити висновки.

Добір навчального матеріалу з природознавства здійснено на основі врахування загальнодидактичних принципів навчання і передусім принципів достатності (необхідності) навчального матеріалу для формування в учнів уявлення про світ навколо людини, усвідомлення своєї належності до природи, розуміння суті об'єктів неживої та живої природи, зв'язку між природою та трудовою діяльністю; доступності матеріалу для сприймання та засвоєння учнями допоміжної школи.

Програму подано за табличною структурою, що складається з кількох колонок. У колонці „Зміст навчального матеріалу” подано оновлений зміст навчання природознавства. У наступній колонці подаються „Навчальні досягнення учнів”, де уточнюються знання, навички та вміння, які учні мають опанувати в процесі навчання. Для учнів з помірною розумовою відсталістю зміст навчання добирається індивідуально, навчальні досягнення виокремлено під спеціальним позначенням - *. У колонці „Спрямованість корекційно-розвивальної роботи” розкривається головний напрям

корекційної роботи, яка конкретизує, уточнює, корегує певні знання і вміння; стимулює навчально-пізнавальну діяльність і пов'язані з нею психофізичні процеси.

В основу побудови навчальної програми покладено екологічний, фенологічний та сезонний принципи. Обов'язковим є врахування краєзнавчого принципу, який орієнтує вчителя на те, що вивчення будь-якої теми має пов'язуватися з місцевими природними та виробничими умовами.

Природознавство має багато спільного з географією, трудовим навчанням, зокрема сільськогосподарською справою, столярною справою, квітникарством, декоративним садівництвом, рідною мовою, соціально-побутовим орієнтуванням, малюванням що дає змогу здійснювати міжпредметні зв'язки.

Метою навчального предмета „Природознавство” у спеціальній школі є формування в учнів знань про природу, шляхом спостережень окремих об'єктів неживої та живої природи, формування уявлень та елементарних понять про конкретні об'єкти неживої та живої природи, про зв'язки між об'єктами живої та неживої природи, усвідомлення учнями належності людини до природи та суспільства; створення передумов для бережливого ставлення до навколишнього середовища.

Зміст предмета забезпечує вирішення таких завдань:

- 1) надати учням знання про основні елементи неживої та живої природи, про будову і життя рослин, тварин, людини;
- 2) сформувати в учнів цілісне уявлення про живу та неживу природу, про місце в ній людини; розкрити в доступній формі зв'язки між природою та трудовою діяльністю людей;
- 3) сформувати в учнів правильне розуміння природних явищ і ставлення до них;
- 4) сприяти усвідомленню учнями необхідності охорони природи та раціонального використання її ресурсів;
- 5) сформувати практичне вміння з вирощування рослин та догляду за тваринами;
- 6) прищепити учням навички, що необхідні для збереження та зміцнення особистого здоров'я, попередження захворювань;
- 7) сформувати зацікавлене ставлення до вивчення природи.

Вирішення цих завдань забезпечується відповідними змістовими лініями побудови навчального матеріалу, як освітнього, так і корекційно-розвивального характеру. Так, освітня мета реалізується за допомогою наступних змістових ліній:

- нежива природа;
- жива природа (рослини, тварини);
- людина як особистість.

Відповідно до корекційно-розвивальної мети, матеріал будується за такими змістовими лініями:

- розвиток позитивного ставлення до природи і праці людей;
- формування бережливого ставлення до об'єктів та предметів навколишнього середовища;
- виховання працелюбності, любові та поваги до природи і людей праці;
- формування усвідомленості учбової діяльності та корекція складових психічного розвитку дитини.

Викладання природничого матеріалу має сприяти формуванню в учнів вміння спостерігати, аналізувати, порівнювати та узагальнювати явища і предмети, виділяти головні ознаки, розуміти та пояснювати сезонні зміни та явища в природі, встановлювати найпростіші причинно-наслідкові відношення та залежності.

Форми організації навчання учнів з природознавства мають динамічний характер. Навчання проводиться не лише в класі, а й на вулиці, у лісі, парку, біля водойм, на полі, в саду, зоопарку, фермі, музеї тощо.

Ефективність засвоєння учнями природничого матеріалу досягається за допомогою методів: спостережень, дослідів, демонстрування натуральних об'єктів, колекцій, муляжів.

Спостереженням учнів надається особлива роль в навчанні природознавству. Завдяки спостереженню учні навчаються самостійно здобувати знання, робити узагальнення. Спостереження, досліди поєднуються з різноманітними практичними роботами. Під час практичної діяльності необхідно систематично залучати учнів до пошуку знань, використовуючи для цього завдання на порівняння, класифікацію, виділення головного, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Важливе значення для вивчення природничого матеріалу мають екскурсії, під час яких предмети і явища розглядаються в природних умовах. У ході екскурсій здійснюється різноманітна виховна робота, звертається увага учнів на багатства і красу рідного краю, на раціональне використання природних багатств, прищеплюється бережливе ставлення до природи.

На уроках природознавства обов'язковим є систематичне проведення словникової роботи. Розширення словникового запасу розумово відсталих школярів про предмети і об'єкти природи, допомагає їм правильно використовувати слова і терміни.

Так, в 6-му класі програма складається з чотирьох розділів: "Вода", „Повітря”, „Корисні копалини”, „Грунт”.

У розділі „Вода” вивчаються властивості води, розглядаються розчинні речовини й розчини, стан води в природі, температура води та її вимірювання. Програмою також визначено вивчення таких тем як кругообіг води в природі, опади та їх види; надаються відомості про водойми України, значення води та використання її в побуті, промисловості.

Розділ „Повітря” охоплює відомості про основні властивості повітря та його склад. Передбачається ознайомлення учнів з використанням цих властивостей у побуті. При вивченні складу повітря учнів ознайомлюють з киснем і вуглекислим газом, з властивостями цих газів, їх використанням. Учні ознайомлюють з темами: „Вітер та його значення”, „Погода. Завбачення погоди та її значення для господарської діяльності людини”, „Температура повітря”, „Стихійні лиха”.

Корисні копалини в програмі розділені на групи за ознаками їх основного використання так:

- 1) корисні копалини, що використовуються як будівельний матеріал;
- 2) горючі корисні копалини;
- 3) корисні копалини, з яких виробляють мінеральні добрива;
- 4) металеві руди;
- 5) кам'яна сіль.

Вивчаючи цей розділ, учні знайомляться із зовнішнім виглядом, властивостями корисних копалин, їх видобуванням та використанням в господарстві та охорона корисних копалин в Україні.

У розділі „Грунт” учні ознайомлюються зі складом ґрунту, з його мінеральною й органічною частинами, з розрізненням ґрунтів за кольором та механічним складом, з властивостями піщаних і глинистих ґрунтів.

До кожного розділу програми включено перелік дослідів, практичних робіт та екскурсій, що можуть бути проведені за вибором вчителя під час вивчення відповідного навчального матеріалу.

В 7-му класі учні вивчають будову органів квіткової рослини, особливості вирощування і використання найбільш поширених для даної місцевості овочевих, польових, плодових, ягідних, декоративних рослин.

Вивчення рослин починається з пояснення того, що рослина це частина живої природи, із ознайомленням учнів їх зовнішньою будовою рослин та функціями органів рослини. Основну увагу слід звертати на роль органів рослини в її житті. З цією метою

доцільно проведення ряду дослідів. для більш усвідомленого засвоєння знань, учні повинні брати участь у закладанні дослідів і проводити спостереження за їх результатами.

У наступних темах програми пропонується ознайомлення учнів з групами рослин, об'єднаних місцем зростання: рослини лісу, поля, саду, овочеві рослини. Після вивчення кожної з цих тем, бажано провести екскурсію до місця зростання рослини (до лісу, саду і т.д.)

Програма визначає мінімум обов'язкових екскурсій, необхідних для вивчення відповідної теми. Вчитель може вносити зміни в тематику екскурсій, в їх кількість.

Для розвитку активності і самостійності розумово відсталих учнів при вивченні квіткових рослин рекомендується проводити фенологічні спостереження. Збирання опалого листя, плодів, насіння, а також достатньо використовувати на уроках роботу з роздатковим матеріалом.

Під час вивчення розділу „Кімнатні рослини” слід використовувати в класі або куточках живої природи таблички з назвами рослин.

Учнів ознайомлюють з Червоною книгою на прикладі представників рослинного світу, які занесені до неї.

Вчитель може змінити послідовність вивчення окремих розділів.

В 8-му класі учні засвоюють знання про будову тіла тварин, спосіб життя їх, про відмінні особливості різних груп тварин.

Вивчення розділу починається, з того, що учням пояснюють, що тварина це теж частина живої природи, про взаємозалежність рослин і тварин. Спочатку розглядається будова тіла найпростіших тварин і закінчується ознайомленням з високоорганізованими тваринами. Таке подання навчального матеріалу дає змогу вчителю показати деякі ознаки схожості та відмінності груп тварин, елементи їх класифікації. Під час вивчення природознавства учні дістають відомості про вирощування та догляд за свійськими тваринами, що може послужити вибором подальшої професії (особливо в сільській місцевості).

Учні продовжують знайомитися з Червоною книгою на прикладі представників тваринного світу, які занесені до неї.

В 9-му класі програма передбачає вивчення основних понять, що стосуються будови. Процесів життєдіяльності та розвитку організму людини, збереження і зміцнення здоров'я людини, запобігання різним захворюванням. Головна мета програми 9-го класу – навчити учнів як зберегти, зміцнити своє здоров'я та здоров'я оточуючих людей.

У змісті програми передбачені такі теми як значення зелених насаджень для здоров'я людини, необхідність чистого повітря, харчування і травлення, правила користування природними факторами загартування.

Разом з вивченням тіла людини дітей ознайомлюють з елементами валеології, з основами здорового способу життя, а саме: як зберегти і зміцнити здоров'я, як правильно харчуватися, тренуватися, як правильно розподілити свій особистий час та виконувати режим дня.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу проводяться практичні роботи, на яких учні отримують вміння надавати першу медичну допомогу при кровотечах, травмах, опіках, тепловому та сонячному ударах, обмороженні тощо. Рекомендується провести екскурсію в медичний пункт, який знаходиться в школі, для ознайомлення дітей з роботою медичного персоналу.

Для проведення уроків з природознавства необхідно мати відповідне обладнання і різноманітні наочні посібники. Під час викладу матеріалу вчитель демонструє натуральні об'єкти, проводить досліді, використовує муляжі, таблиці, малюнки, альбоми, колекції корисних копалин, чорних та кольорових металів, гербарії, а також вчитель повинен мати достатню кількість роздаткового матеріалу. Уроки з природознавства обов'язково слід проводити в спеціально обладнаному кабінеті.

На уроках природознавства доцільно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, інтерактивні методи навчання, мультимедійні засоби, комп'ютерні навчальні програми, діафільми, кінофільми, що підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу.

6-Й КЛАС
НЕЖИВА ПРИРОДА
(34 годин, 1 години на тиждень)

№ з\п	К-ть год.	Зміст навчального Матеріалу	Навчальні досягнення Учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	1	Вступ. Що вивчає природознавство? Основні ознаки живої та неживої природи. Екскурсія. Організація спостережень за природою.	Учень /учениця: - має уявлення про взаємозв'язок живої та неживої природи; - знає основні ознаки живої та неживої природи; - *за запитанням вчителя називає / показує на малюнку об'єкти живої та неживої природи.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Розвиток уваги на основі спостережень за природою.
2	9	Вода. Вода в природі та побуті. Властивості води (несталість форми, розширення при нагріванні й замерзанні, стиснення при охолодженні, розчинність). Розчинні та нерозчинні речовини. Прозора й каламутна вода. Розчини в природі: мінеральна та морська вода. Питна вода. Три стани води. Кругообіг води. Туман, роса, іній, хмари. Опади, їх види. Водойми України (моря, річки, озера, водосховища). Значення води для людини, тварини, рослини. Використання води в побуті, промисловості, сільському господарстві. Охорона та бережливе ставлення до води в природі та побуті. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя): 1. Розширення води при нагріванні, замерзанні. 2. Розчинність солі та цукру у воді.	Учень /учениця: - розуміє значення води у природі; - знає відмінні ознаки рідини; - знає деякі властивості рідких тіл; - знає про заходи щодо охорони води; *за малюнком наводить приклади: - охорони водних ресурсів, - промислового значення води .	Формування поняття – вода. Формування уявлень про стани води. Розвиток мислення шляхом аналізу зовнішніх ознак (стану води) і властивостей води. Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі спостереження за перетвореннями стану води. Формування мисленнєвих операцій порівняння, класифікації, узагальнення під час вивчення водойм України. Виховання бережливого ставлення до води в природі та побуті.

		<p>3.Очищення каламутної води.</p> <p>4.Випаровування солі з питної, мінеральної та морської води.</p> <p>Практична робота</p> <p>Вимірювання температури холодної, гарячої і теплої води, що використовується.</p> <p>Екскурсія до найближчого водоймища.</p>		
3	9	<p>Повітря.Властивості повітря. Теплопровідність повітря і використання цієї властивості в побуті.</p> <p>Тепле і холодне повітря.</p> <p>Рух повітря. Вітер, його значення. Склад повітря: кисень, вуглекислий газ, азот. Значення кисню для дихання рослин, тварин, людини. Чисте та забруднене повітря.</p> <p>Боротьба за чистоту повітря.</p> <p>Погода. Метеорологічні служби і прогноз погоди. Завбачення погоди та його значення для господарської діяльності людини.</p> <p>Температура повітря та її вимірювання.</p> <p>Стихійні лиха та правила поведінки під час їх виникнення (гроза, повінь, землетрус і т. д.).</p> <p>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Виявлення повітря в твердих тілах(цукор, цеглина). 2.Повітря займає об'єм. 3.Повітря пружне. 4.Повітря поганий провідник теплоти. 5.Розширення повітря при нагріванні і стиснення при охолодженні. 6.Властивість кисню підтримувати горіння. 	<p>Учень /учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про значення кисню для дихання рослин, тварин, людини; - має уявлення про властивості повітря; - знає склад повітря; - знає про заходи щодо охорони повітря; -вміє користуватися термометром. <ul style="list-style-type: none"> - *називає (показує на малюнку) погодні явища характерні для своєї місцевості; - *за малюнками наводить приклади стихійних явищ; - *розуміє для чого складається прогноз погоди. 	<p>Формування поняття – повітря. Формування уявлень про рух повітря. Розширення понять про значення кисню для дихання рослин, тварин, людини. Розвиток мислення на основі формування умінь користуватися термометром.</p>
4	7	<p>Корисні копалини.</p> <p>Корисні копалини та їх значення.</p>	<p>Учень /учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає властивості твердих тіл; 	<p>Формування уявлень про корисні копалини. Формування операцій</p>

	<p>Корисні копалини, що використовуються як будівельні матеріали: граніт, вапняк, пісок, глина.</p> <p>Горючі корисні копалини. Торф. Зовнішній вигляд та властивості (колір, горючість, вологоємність). Кам'яне вугілля. Зовнішній вигляд та властивості (колір, блиск, твердість, крихкість, горючість). Утворення, видобування, використання.</p> <p>Нафта. Зовнішній вигляд та властивості (колір, запах, горючість. Продукти переробки нафти: бензин, керосин. Природний газ. Властивості газу: запах, здатність займати місце, горючість. Використання. Правила поводження з газом у побуті.</p> <p>Корисні копалини, з яких виробляють мінеральні добрива.</p> <p>Корисні копалини, з яких одержують метали: залізна, мідна й алюмініва руди. Зовнішній вигляд та властивості.</p> <p>Кам'яна сіль. Зовнішній вигляд та властивості. Видобування, використання, значення в житті людини, тварини.</p> <p>Охорона корисних копалин в Україні.</p> <p>Демонстрування дослідів (на вибір вчителя):</p> <p>1. Визначення деяких властивостей горючих корисних копалин: вологоємності торфу і крихкості кам'яного вугілля.</p> <p>2. Демонстрування розчинності калійної солі та нерозчинності фосфоритів.</p> <p>Практичні роботи (на</p>	<p>- знає відмінні ознаки основних корисних копалин, корисні копалини своєї місцевості;</p> <p>- знає про заходи щодо охорони корисних копалин;</p> <p>- вміє користуватися найпростішим лабораторним обладнанням.</p> <p>- *називає/ показує на малюнку корисні копалини своєї місцевості;</p> <p>- *за малюнками наводить приклади використання корисних копалин, походження оточуючих предметів з мінералів та гірських порід.</p>	<p>аналізу, порівняння, класифікації на основі обстеження різних видів корисних копалин.</p> <p>Розпізнавання корисних копалин за зовнішніми суттєвими ознаками. Розширення та уточнення активного словника.</p>
--	--	---	--

		<p>вибір вчителя) Розпізнавання чорних і кольорових металів за зразками та різноманітними виробами з цих металів. Екскурсії до краєзнавчого музею, або до місць видобування, переробки, або використання корисних копалин (залежно від місцевих умов).</p>		
5	7	<p>Грунт. Склад ґрунту (перегній, глина, пісок, вода, мінеральні солі, повітря). Мінеральна й органічна частини ґрунту. Відмінність ґрунтів за їх складом: піщані, глинисті, чорноземні. Властивості ґрунтів. Випаровування води з ґрунту. Основна властивість ґрунту – родючість. Підвищення родючості (використання добрив). Місцеві типи ґрунтів: назва, значення. Обробіток ґрунту: оранка, боронування. Значення ґрунту. Охорона ґрунтів в Україні. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя): 1. Виділення повітря і води з ґрунту. 2. Виділення піску та глини з ґрунту. 3. Випаровування мінеральних солей з водної витяжки. 4. Визначення водопроникності та вологостійкості піщаних та глинястих ґрунтів. Практичні роботи Розрізнення піщаних та глинястих ґрунтів. Обробка ґрунту на шкільній ділянці: скопування і боронування ґрунту лопатою і граблями, обкопування пристовбурних кругів</p>	<p>Учень /учениця: - знає про склад ґрунту та його частини; - знає властивості ґрунтів; - знає відмінні ознаки піщаного, глинистого, чорноземного ґрунту, - знає місцеві типи ґрунтів, значення ґрунту; - має уявлення про заходи щодо охорони ґрунту своєї місцевості. - вміє проводити нескладний обробіток ґрунту на шкільній ділянці. - *за малюнками наводить приклади використання ґрунту у сільському господарстві рідного краю.</p>	<p>Формування уявлень про ґрунти. Розвиток мислення на основі аналізу і класифікації ґрунтів за видами. Розвиток вміння групувати та класифікувати поняття за типовими ознаками. Розширення, уточнення активного словника іменниками та прикметниками, що означають ґрунти та їх властивості. Розвиток вміння спостерігати за природою. Формування бережливого ставлення до природних ресурсів країни. Розвиток працелюбності.</p>

		дерев і кущів, розпушування ґрунту мотиками, сапами. Екскурсія до ґрунтових відшарувань або виконання ґрунтового розрізу.		
6	1	Узагальнення курсу.	Учень /учениця: - має уявлення про значення неживої природи для життя на Землі. - знає правила поведінки у природі і з об'єктами неживої природи - *має уявлення про правила поведінки у природі і з об'єктами неживої природи.	Виховання бережливого ставлення до навколишнього середовища.

7-Й КЛАС
РОСЛИНИ

34години, 1 година на тиждень

№ з\п	К-сть год.	Зміст навчального Матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	1	Вступ. Рослини – частина живої природи. Значення рослин у природі та житті людини. Різноманітність рослин на землі – дерева, кущі, трави.	Учень /учениця: -має уявлення про цілісність природи; - *має уявлення про різноманітність рослинного світу.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – рослина.
2	8	Загальні відомості про квіткові рослини. Органи квіткової рослини. Корінь. Будова кореня. Значення коріння в житті рослин. Стебло. Будова стебла. Значення стебла в житті рослини. Листок. Будова листка. Значення листя в житті рослини. Листопад, його значення. Квітка. Будова квітки. Запилення квітки. Утворення плодів і насіння. Насіння. Будова насінини (на прикладі квасолі та	Учень/учениця: -знає (виділяє, називає) назви органів квіткової рослини; зовнішню будову та особливості вирощування найбільш поширених місцевих сільськогосподарських рослин; -за запитаннями вчителя пояснює залежність рослин від кількості тепла, світла, води у різні пори року; - * має уявлення про органи квіткової рослини; - *має уявлення про умови життя рослин: світло,	Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між живою та неживою природою, життям рослин, сонцем як джерелом тепла і світла. Розвиток аналітичного сприймання на основі обстеження рослин: визначення стебла (його розмір, колір, кількість), листя (розмір, колір), квітки тощо.

		пшениці). Розмноження насінням. Умови, необхідні для проростання насіння. Правила висівання насіння в ґрунт. Умови життя рослин: світло, повітря, вода, мінеральні солі. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя): 1. Дихання рослин (поглинання кисню і виділення вуглекислого газу). Практична робота Правила висівання насіння в ґрунт.	повітря, вода, мінеральні солі.	
3	3	Дерева, кущі, трави. Зовнішній вигляд дерев. Використання деревини в промисловості. Лікувальні властивості дерев. Зовнішній вигляд кущів. Різниця між деревом і кущем. Ознаки травянистої рослини. Культурні та дикорослі рослини.	Учень/учениця: - за наочною опорою і запитаннями вчителя характеризує: - дерева, кущі, трави, їхні ознаки; - вміє розрізняти культурні та дикорослі рослини; -* має уявлення про різноманітність рослинного світу.	Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, класифікації та узагальнення; поділ рослин на культурні та дикорослі.
4	3	Рослини лісу. Хвойні дерева – ялина, сосна. Листяні дерева – дуб, береза, липа (на вибір вчителя). Кущі – бузина, ліщина, шипшина (на вибір вчителя). Лікувальне значення. Ягідні кущі – чорниця, брусниця (на вибір вчителя). Використання. Трави – конвалія, дика герань, квасениця (інші місцеві трави на вибір вчителя). Екологічне значення лісу. Охорона лісів на Україні. Екскурсія до лісу.	Учень/учениця: - за наочною опорою розрізняє хвойні, листяні дерева, - знає назви рослин, що ростуть в лісі; -* має уявлення про рослини лісу.	Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв рослин лісу. Виховання бережливого ставлення до рослин.
5	4	Рослини саду. Плодові дерева – яблуна, груша,	Учень/учениця: - знає зовнішню будову та	Розвиток мислення на основі формування

		<p>слива, вишня (абрикос, персик – для південних районів). Вирощування та використання.</p> <p>Ягідні кущі – малина, смородина, агрус, виноград (на вибір вчителя). Вирощування та використання.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Скопування пристовбурних кіл плодових дерев.</p> <p>Розпушування ґрунту в міжряддях, прополювання.</p> <p>Екскурсія до саду.</p>	<p>особливості вирощування найбільш поширених місцевих сільськогосподарських рослин;</p> <p>- має уявлення про практичне значення рослин у природі та житті людини;</p> <p>-*має уявлення про рослини саду.</p>	<p>вміння розпізнавати на називати рослини саду.</p> <p>Виховання самостійності, працьовитості під час роботи на шкільній ділянці, розвиток вміння користуватися садовим інвентарем.</p>
6	4	<p>Овочеві культури.</p> <p>Однорічні овочеві рослини – огірок, помідор, баклажан, перець, горох, квасоля (на вибір вчителя).</p> <p>Дворічні овочеві рослини – морква, буряк, капуста (на вибір вчителя).</p> <p>Багаторічні овочеві рослини – цибуля, часник(на вибір вчителя).</p> <p>Умови та ознаки дозрівання. Вирощування та використання людиною.</p> <p>Демонстрування овочевих рослин, що вивчаються.</p> <p>Практична робота</p> <p>Висаджування та догляд за овочевими рослинами на шкільній ділянці.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>-знає зовнішню будову та особливості вирощування найбільш поширених овочевих рослин;</p> <p>- вміє вирощувати деякі овочеві рослини;</p> <p>- вміє доглядати за рослинами на шкільній ділянці;</p> <p>-*має уявлення про овочеві рослини;</p> <p>* за допомогою вчителя розрізняє, визначає/називає овочі та фрукти за зовнішнім виглядом, за тактильним відчуттям, смаком та запахом.</p> <p>- *має уявлення про вирощування та використання овочевих культур людиною.</p>	<p>Запам'ятовування назв овочевих культур.</p> <p>Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати овочеві культури (однорічні, багаторічні).</p> <p>Виховання самостійності, працьовитості під час роботи на шкільній ділянці, розвиток вміння користуватися городнім інвентарем.</p>
7	4	<p>Рослини поля. Види культурних рослин, які людина вирощує на полях: зернові культури – жито, ячмінь, пшениця, кукурудза, гречка (на вибір вчителя).</p> <p>технічні культури – картопля, льон, соняшник, цукровий буряк (на вибір вчителя).</p> <p>Вирощування та використання людиною.</p> <p>Бур'яни городу і поля – осот, пирій, лобода, дика</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>-має уявлення про види культурних рослин та їх значення;</p> <p>- має уявлення про засоби підвищення врожаю;</p> <p>-*має уявлення про рослини поля.</p>	<p>Формування уявлень про культурні рослини та їх значення.</p> <p>Розширення активного словника іменниками та прикметниками, що означають різноманітність культурних рослин.</p> <p>Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між живою та неживою природою.</p> <p>Виховання самостійності,</p>

		редька (на вибір вчителя). Праця людей в полі з використанням сільськогосподарських машин. Практична робота Техніка впровадження засобів по підвищенню врожаю: обробіток ґрунту, удобрення, підживлення рослин (на вибір вчителя).		працьовитості під час роботи на шкільній ділянці. Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між життям рослин та працею людей.
8	3	Кімнатні рослини. Різноманітність кімнатних рослин (бегонія, герань, алоє, бальзамін, традесканція, циперус), (на вибір вчителя). Значення для людини. Догляд за кімнатними рослинами. Практична робота Висаджування та пересаджування кімнатних рослин. Ведення календарю догляду за кімнатними рослинами.	Учень/учениця: -знає зовнішню будову та особливості висаджування догляду за кімнатними рослинами; - вміє доглядати за рослинами в класі; -*має уявлення про різноманітність кімнатних рослин; *за допомогою дорослого доглядає за кімнатними рослинами (поливає, протирає листочки).	Формування уявлень про різноманітність кімнатних рослин. Розвиток пам'яті на основі відтворення назв рослин, що вивчаються. Формування мотивації щодо догляду за кімнатними рослинами.
9	3	Квітково-декоративні рослини. Різноманітність квітково- декоративних рослин. Однорічні рослини – кvasоля, петунія, айстри, чорнобривці (на вибір вчителя). Дворічні рослини – маргаритки, братки, мальва(на вибір вчителя). Зовнішній вигляд, вирощування. Багаторічні рослини – жоржини гладіулуси, флокси, іриси (на вибір вчителя).	Учень/учениця: - має уявлення про різноманітність квітково-декоративних рослин.	Формування уявлень про квітково-декоративні рослини. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами квітково-декоративних рослин.
10	1	Узагальнення курсу. Охорона рослин. Рослини, які занесені до Червоної книги України. Заповідники, національні парки природи в Україні.	Учень/учениця: -вміє розпізнавати рослини саду, городу, поля, лісу; - знає про практичне значення рослин у природі та житті людини; -*має уявлення про різноманітність рослинного світу.	Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування рослин саду, лісу, городу, поля. Виховання бережливого ставлення до рослин.

8-Й КЛАС

ТВАРИНИ

(68 годин, 2 години на тиждень)

№ з\п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	Вступ. Тварина – частина живої природи. Різноманітність тваринного світу.	Учень /учениця: - має уявлення про різноманітність тваринного світу.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – тварина.
2	10	Безхребетні тварини. Загальні ознаки безхребетних тварин. Дощовий черв'як. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Роль дощового черв'яка у ґрунтоутворенні. Черви – паразити (аскарида людська, печінковий сисун, гострик). Спосіб існування червів. Профілактика зараження. Молюски – ставковик звичайний, беззубка. Зовнішній вигляд та спосіб існування. Значення у природі. Ракоподібні (морські та прісноводні). Зовнішній вигляд та спосіб існування (на прикладі річкового рака). Павукоподібні (на прикладі павука – хрестовика). Зовнішній вигляд та спосіб існування. Кліщі, їх різноманітність. Комахи – бджола, мурахи, білан капустяний, яблунева плодожерка, хрущ, колорадський жук, кімнатна муха. Зовнішній вигляд, спосіб існування. Засоби боротьби зі шкідливими комахами. Роль комах у природі та практичне значення для людей.	Учень/учениця: - знає загальні ознаки безхребетних тварин; - знає особливості зовнішньої будови та спосіб життя найтипівіших представників безхребетних тварин. *має уявлення про безхребетних тварин.	Формування уявлень про безхребетних тварин. Розширення та уточнення понять про спосіб життя, живлення, розмноження тварин, що вивчаються. Розвиток мовлення шляхом розширення активного словника учня.

		Демонстрування (на вибір вчителя) – колекцій, слайдів, таблиць, малюнків, фільмів безхребетних тварин.		
3	1	Хребетні тварини. Загальні ознаки хребетних тварин.		
4	8	Риби. Загальні ознаки риб. Середовище існування. Різноманітність риб. Річкові риби – окунь, щука, карась, короп. Зовнішній вигляд, спосіб життя. Морські риби – тріска, камбала, оселедець. Зовнішній вигляд. Спосіб життя. Значення та охорона риб. Демонстрування скелета риби, таблиць, слайдів, діафільмів (на вибір вчителя). Практична робота Спостереження за рибами в акваріумі (з метою з'ясування як вона дихає, рухається), догляд за рибами.	Учень/учениця: - знає загальні ознаки хребетних тварин; - знає особливості зовнішньої будови та спосіб життя риб. *має уявлення про різноманітність риб.	Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати та називати різні види риб. Розвиток уваги на основі спостережень за рибами в акваріумі.
5	3	Земноводні. Загальні ознаки земноводних. Зелена жаба. Зовнішній вигляд, спосіб життя. Інші земноводні: (жаба – ропуха, тритон). Спосіб життя. Значення та охорона земноводних. Демонстрування живої жаби або вологого препарату, малюнків, таблиць (на вибір вчителя).	Учень/учениця: - знає загальні ознаки земноводних; - знає про значення та охорону земноводних. *має уявлення про земноводних тварин.	Формування уявлень про земноводних тварин. Розвиток усного мовлення.
6	3	Плазуни. Загальні ознаки плазунів. Різноманітність плазунів – ящірка, вуж, гадюка, черепаха, крокодил. Зовнішній вигляд та спосіб існування. Охорона плазунів. Демонстрування вологих	Учень/учениця: - знає загальні ознаки плазунів; - вміє працювати з колекціями, муляжами. *має уявлення про плазунів.	Формування уявлень про плазунів. Розвиток вміння працювати з колекціями, муляжами.

		препаратів, колекцій (на вибір вчителя).		
7	10	<p>Птахи. Загальна характеристика птахів: середовище існування, особливості зовнішньої та внутрішньої будови у зв'язку зі здатністю до польоту.</p> <p>Птахи лісу – дятел, велика синиця. Хижі птахи – орел, сова.</p> <p>Водоплавні птахи – качка крижень.</p> <p>Птахи культурних ландшафтів (на вибір вчителя) – синиця, ластівка, горобець, ворона, голуб, грач і т.д.</p> <p>Свійські птахи – курка, гуска. Утримання, годування та розведення птахів на птахофермах. Значення та охорона птахів.</p> <p>Демонстрування опудал птахів, скелета, моделі яйця птаха, діафільмів про птахів, альбомів (на вибір вчителя).</p> <p>Екскурсія на птахофабрику або краєзнавчого музею (на вибір вчителя).</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає загальні ознаки птахів; - знає особливості зовнішньої та внутрішньої будови птахів; - має уявлення про значення тварин у житті, природі, господарській діяльності людини. <p>* має уявлення про різноманітність пташиного світу.</p>	<p>Розширення та уточнення понять про умови існування, живлення, розвиток та розмноження птахів, що вивчаються.</p> <p>Розвиток мислення на основі аналізу і класифікації птахів за видами. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв різних видів птахів.</p>
8	29	<p>Ссавці. Загальні ознаки ссавців. Гризуни – миша, щур, хом'як, білка, бобер. Особливості та спосіб існування.</p> <p>Зайцеподібні – заєць (біляк, русак). Спосіб життя.</p> <p>Хижі звірі – вовк, лисиця, рись, ведмідь. Спосіб існування.</p> <p>Ластоногі та китоподібні – тюлень, морж, кит, дельфін. Зовнішній вигляд та середовище існування.</p> <p>Хоботні – слон.</p> <p>Зовнішній вигляд та спосіб життя.</p> <p>Мавпи. Зовнішній вигляд та середовище існування.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає загальні ознаки ссавців; - знає їх особливості та спосіб існування; - має уявлення про тварин, які занесені до Червоної книги; - знає про умови утримання, догляду та годівлі деяких сільськогосподарських тварин; - про необхідність охорони тварин; <p>* має уявлення про ссавців, * вмiє здійснювати нескладний догляд(за допомогою дорослого)* за деякими сільськогосподарськими</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі відтворення назв ссавців, що вивчаються.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків у процесі засвоєння ланцюгів живлення. Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між життям тварин та працею людей.</p> <p>Виховання самостійності, працьовитості під час догляду за тваринами та приміщеннями де їх утримають.</p> <p>Виховання</p>

		Парнокопитні – свиня, корова. Загальні ознаки. (коза, вівця). Не парнокопитні – кінь. Кріль. Зовнішній вигляд, спосіб життя. Господарське значення. Охорона тварин в Україні. Тварини, що занесені до Червоної книги. Практична робота Догляд за приміщенням і тваринами, участь у роздаванні кормів. Екскурсії до зоопарку, заповіднику, музею, на птахофабрику, тваринницьку ферму (на вибір вчителя).	тваринами (для сільської школи).	доброзичливого ставлення до тварин.
9	2	Повторення	Учень/учениця: вміє розпізнавати тварин, що вивчалися. * має уявлення про тварин, що вивчалися.	Розвиток мисленнєвих операцій аналізу, порівняння, класифікації тварин на ссавців, птахів, комах, риб, плазунів.

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- має уявлення про різноманітність тваринного світу;
- знає особливості зовнішньої будови та спосіб життя найтипівіших представників безхребетних та хребетних тварин;
- має уявлення про тварин, які занесені до Червоної книги;
- знає про умови утримання, догляду та годівлі деяких сільськогосподарських тварин;
- знає про необхідність охорони тварин.

*Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про різноманітність тваринного світу(поділ тварин на ссавців, птахів, комах, риб, плазунів);
- вміє здійснювати нескладний догляд(за допомогою дорослого)* за деякими сільськогосподарськими тваринами.

9-Й КЛАС ЛЮДИНА

(68 годин, 2 години на тиждень)

№ з\п	К-сть год.	Зміст навчального Матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	Вступ. Людина – частина живої природи. Збереження та зміцнення здоров'я.	Учень/учениця: - має уявлення про єдність людини та навколишнього середовища.	Формування позитивного емоційного ставлення до навчання природознавства. Формування поняття – людина.

2	3	Загальне ознайомлення з організмом людини. Органи людини та система органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, травлення, видільна, нервова. Організм як єдине ціле.	Учень/учениця: - має уявлення про організм як єдине ціле; * має уявлення про основи здорового способу життя.	Формування уявлень про організм людини, здоровий спосіб життя та його складові.
3	8	Опора і рух. Значення опорно-рухової системи. Основні органи опори та руху. Кістки. Типи з'єднання кісток: суглоб, шви, хрящі. М'язи. Робота м'язів. Значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики для розвитку м'язів. Попередження викривлення хребта і розвитку плоскостопості. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя): 1. Статистичне та динамічне навантаження на м'язи. 2. Стоплення м'язів під час утримання вантажу на витягнутій руці. 3. Скорочення м'язів під час згинання і розгинання рук у лікті. Практична робота Перша медична допомога при ушкодженнях опорно-рухової системи.	Учень/учениця: - знає основні органи опори та руху; - знає про вплив фізичного навантаження на організм; - вміє надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи. * має уявлення про основні органи опори та руху; * має уявлення про значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики.	Формування уявлень про основні органи опори та руху. Формування понять – кістки та м'язи. Формування уявлень про здоровий спосіб життя, значення фізкультури та спорту. Розвиток мовлення шляхом розширення активного словника учня. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи.
4	10	Кров і кровообіг. Кров та її значення. Склад крові, плазма крові. Рух крові в організмі людини – кровообіг. Органи кровоносної системи: серце та судини. Пульс та його значення. Попередження серцево-судинних захворювань. Зміцнення серця. Шкідливий вплив куріння та спиртових напоїв на серце та кровоносні судини.	Учень/учениця: - знає органи кровоносної системи; - знає про шкідливий вплив куріння та алкоголю на організм людини; - вміє надавати першу медичну допомогу під час кровотеч. * має уявлення про органи кровоносної системи; -	Розширення та збагачення уявлень про здоровий спосіб життя. Формування понять про кров та її склад. Розвиток мислення на основі формування вмінь вимірювати тиск та підраховувати пульс. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу під час кровотеч.

		<p>Демонстрування діафільмів, препаратів та муляжів на вибір вчителя.</p> <p>Практичні роботи Перша допомога під час кровотеч. Підрахунок частоти пульсу в спокійному стані та після виконання ряду гімнастичних вправ.</p> <p>Вимірювання артеріального тиску.</p>	<p>* має уявлення про основи здорового способу життя.</p>	
5	8	<p>Дихання. Значення дихання. Органи дихання та їх функції. Голосовий апарат.</p> <p>Хвороби органів дихання та їх попередження.</p> <p>Гігієна органів дихання. Інфекційні захворювання. Вплив нікотину на органи дихання. Необхідність чистого повітря для дихання. Підтримування чистоти повітря у приміщеннях. Значення зелених насаджень для здоров'я людини.</p> <p>Демонстрування діафільмів, муляжів на вибір вчителя.</p> <p>Практична робота Техніка використання гірчичників, накладання компресів. Виготовлення марлевих пов'язок.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає органи дихання та їх функції; - має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання; - вміє накладати гірчичники та компреси; *має уявлення про органи дихання; *має уявлення про норми дотримання та необхідності чистоти повітря. 	<p>Формування понять про органи дихання.</p> <p>Формування уявлень про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання.</p> <p>Формування мотивації щодо дотримання чистоти у приміщеннях на основі усвідомлення значення чистого повітря для дихання людини.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання інфекціям.</p> <p>Розвиток вміння накладати компреси та гірчичники.</p> <p>Розвиток мислення шляхом формування причинно-наслідкових зв'язків між диханням людини та дотриманням чистоти повітря.</p>
6	13	<p>Харчування і травлення. Значення харчування. Харчові продукти та поживні речовини. Вітаміни.</p> <p>Органи травлення. Значення пережовування їжі, догляд за зубами, профілактика карієсу.</p> <p>Травлення в ротовій порожнині, шлунку, кишечнику.</p> <p>Гігієна харчування. Запобігання шлунково-кишкових захворювань (гастрит, виразка шлунку). Глистові</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про вплив харчування на здоров'я людини; - знає органи травлення; - знає про правильне та раціональне харчування; - знає санітарно-гігієнічні правила; - вміє надавати першу медичну допомогу при харчових 	<p>Формування уявлення про органи травлення, харчування та його вплив на здоров'я людини.</p> <p>Збагачення, уточнення словника словами-назвами складових частин продуктів харчування (вітаміни, поживні речовини).</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування правил запобігання глистових захворювань. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при харчових отруєннях.</p>

		захворювання та їх попередження. Запобігання харчових отруєнь (апендицит). Профілактика інфекційних захворювань (дизентерія, холера, Боткіна). Вплив алкоголю та куріння на процес травлення. Демонстрування дослідів (на вибір вчителя): 1.Виявлення крохмалю в хлібі та картоплі. 2.Виявлення білка і крохмалю в пшеничному борошні. 3.Дія слини на крохмаль. Практична робота Перша допомога при харчових отруєннях.	отруєннях; * має уявлення про органи травлення, харчування та його вплив на здоров'я людини.	
7	2	Нирки. Органи сечовидільної системи та їх значення. Запобігання нирковим захворюванням (нефрит, цистит). Демонстрування діафільтрів, муляжів на вибір вчителя.	Учень/учениця: - знає органи сечовидільної системи та їх значення; * має уявлення про органи сечовидільної системи.	Формування уявлень про органи сечовидільної системи. Розширення та уточнення активного словника словами-назвами, що позначають ниркові захворювання.
8	6	Шкіра. Шкіра людини та її значення. Роль шкіри в терморегуляції. Гігієна шкіри та гігієнічні вимоги до одягу. Сучасні косметичні засоби догляду за волоссям, шкірою обличчя, рук, ніг. Загартування організму. Правила правильного користування природними факторами загартування. Демонстрування косметичних засобів по догляду за шкірою (на вибір вчителя). Практична робота Перша медична допомога при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях.	Учень/учениця: - вміє дотримуватись правил особистої гігієни; - вміє надавати першу медичну допомогу при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях; * має уявлення про правила особистої гігієни.	Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Формування самостійності в діяльності на основі знань про правила особистої гігієни, підтримання чистоти одягу. Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу словами-назвами предметів та сучасних засобів догляду за шкірою. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях. Виховання охайності та дисциплінованості.
9	3	Статеві системи. Жіноча	Учень/учениця:	Формування уявлень про

		та чоловіча статеві системи, їх функції. Гігієна статевих органів, запобігання інфекційним захворюванням.	- знає функції статевих органів; - вміє дотримуватись правил особистої гігієни; * має уявлення про статеві органи та їх функції, особисту гігієну.	статеві органи та їх функції. Формування мотивації щодо дотримання правил особистої гігієни. Розвиток мислення на основі формування вмінь визначати значення особистої гігієни для здоров'я людини.
10	4	Нервова система. Нервова система (головний та спинний мозок, нерви). Значення нервової системи. Режим дня, гігієна розумової праці. Сон та його значення. Вплив алкоголю, куріння, наркотиків на нервову систему.	Учень/учениця: - має уявлення про значення нервової системи; - знає про фактори, що зберігають здоров'я, і такі, що порушують його; * має уявлення про режим та розпорядок дня.	Формування уявлень про нервову систему та її значення. Розвиток мислення на основі формування умінь визначати значення розпорядку дня на здоров'я людини.
11	7	Органи чуттів. Значення органів чуттів. Будова та функції органу зору. Гігієна органу зору. Будова та функції органу слуху. Попередження порушень слуху. Орган смаку. Орган нюху. Орган дотику. Демонстрування розбірних моделей очного яблука, вуха (на вибір вчителя) Практична робота Перша медична допомога при травмах органів чуттів.	Учень/учениця: - знає будову та функції органу зору, слуху; - вміє надавати першу медичну допомогу при травмах органів чуттів; *має уявлення про значення органів чуттів.	Формування уявлень про значення органів чуттів. Розвиток вміння надавати першу медичну допомогу при травмах органів чуттів.
12	2	Екологія людини. Місце і значення людини в природі. Вплив навколишнього середовища на організм людини. Демонстрування діафільму „Організм людини і середовище” (на вибір вчителя).	Учень/учениця: - вміє застосовувати набуті знання про будову та функції людського організму у повсякденному житті з метою збереження та зміцнення здоров'я; * має уявлення про будову та функції людського організму.	Розвиток мислення на основі формування вміння розпізнавати та називати внутрішні органи людини. Формування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між неживою природою та здоров'ям людини.

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- має уявлення про організм як єдине ціле;
- має уявлення про основи здорового способу життя;
- має уявлення про хвороби та профілактичні заходи їх запобігання;
- має знання про органи людини та систему органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, травлення, видільна, нервова системи;
- вміє дотримуватись правил особистої гігієни;
- вміє надавати першу медичну допомогу при ушкодженнях опорно-рухової системи, під час кровотеч, при тепловому та сонячному ударах, опіках, обмороженнях, вміє накладати гірчичники та компреси(самостійно/ за допомогою дорослого);
- знає про фактори, що зберігають здоров'я, і такі, що порушують його.

*Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

- має уявлення про органи людини та систему органів: опорно-рухова, кровоносна, дихальна, видільна, нервова системи та система травлення;
- має уявлення про значення фізкультури, спорту та ранкової гімнастики;
- має уявлення про правильне харчування та його вплив на здоров'я людини;
- має уявлення про режим та розпорядок дня.

Освітня галузь «Природознавство» «Фізика і хімія в побуті»

Метою вивчення предмета «Фізика і хімія в побуті» є формування у школярів елементарних знань про основні властивості фізичних тіл і речовин, про найважливіші фізичні і хімічні процеси, явища та їх закономірності, дає змогу уточнити і розширити уявлення учнів про навколишній світ, його стан і про ті зміни, які відбуваються в ньому в результаті тих чи інших внутрішніх процесів і зовнішніх причин, дати їм правильне тлумачення. Пояснення причин фізичних і хімічних явищ буде сприяти закладенню основ наукового розуміння дійсності, що попередить виникнення помилкових уявлень.

Зміст предмету дозволяє вирішити такі **завдання**:

- Формування початкових політехнічних знань, вироблення в них життєво необхідних вмінь та навичок, які ґрунтуються на знаннях властивостей речовин, фізичних і хімічних закономірностей, необхідних для самостійної трудової діяльності;
- Формування світогляду, збагачення чуттєвого досвіду;
- Корекції психіки, а також розвитку їх пізнавальної діяльності.
- Розвиток логічного мислення у школярів, його розумових операцій (проведення аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, встановлення найважливіших причинно-наслідкових відношень та зв'язків),
- Розвиток пам'яті та уваги, мовлення, уявлень, емоційно-вольової сфери, уваги розвитку мовлення, збагаченню їхнього словника відповідною лексикою (тертя, тиск, теплопровідність, важелі, блоки, ізолятори, провідники, розчинність тощо).
- Привчати спостерігати явища, помічати характерні, суттєво важливі закономірності та властивості предметів, виявляти причинні зв'язки між ними,
- Пізнавати дію законів природи в найпростіших технічних процесах і враховувати їх у своїй практичній діяльності.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фізика і хімія у побуті – важлива складова загального змісту освіти, оскільки є не тільки окремим навчальним предметом, а й найважливішим засобом навчання, виховання і розвитку особистості, набуття учнями з психофізичними порушеннями життєво необхідних практичних знань і навичок.

Метою вивчення даного предмета у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей є формування у школярів елементарних знань про основні властивості фізичних тіл і речовин, про найважливіші фізичні і хімічні процеси, явища та їх закономірності.

Вивчення фізики і хімії у побуті дає змогу уточнити і розширити уявлення учнів про навколишній світ, його стан і про ті зміни, які відбуваються в ньому в результаті тих чи інших внутрішніх процесів і зовнішніх причин, дати їм правильне тлумачення. Пояснення причин фізичних і хімічних явищ буде сприяти закладенню основ наукового розуміння дійсності, що попередить виникнення помилкових уявлень.

Знайомство учнів з найпростішими фізичними та хімічними явищами і процесами дає підстави для формування початкових політехнічних знань, вироблення в них життєво необхідних вмій та навичок, які ґрунтуються на знаннях властивостей речовин, фізичних і хімічних закономірностей, необхідних для самостійної трудової діяльності. Вивчаючи фізичні властивості тіл, школярі набудуть вмій класифікувати їх за цими властивостями (ступенем теплопровідності, твердості, горючості, плавлення, пластичності і т. ін.).

Цей навчальний предмет має великі можливості для формування в учнів світогляду, збагачення чуттєвого досвіду, корекції психіки, а також розвитку їх пізнавальної діяльності. Вивчення фізики і хімії у побуті напряду пов'язане з розвитком логічного мислення у школярів, його розумових операцій (проведення аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, встановлення найважливіших причинно-наслідкових відношень та зв'язків), розвитком пам'яті та уваги, мовлення, уявлень, емоційно-вольової сфери. При вивченні доступних відомостей з фізики і побутової хімії необхідно приділяти більше уваги розвитку мовлення учнів, збагаченню їхнього словника відповідною лексикою (тертя, тиск, теплопровідність, важелі, блоки, ізолятори, провідники, розчинність тощо).

В процесі навчання фізики і хімії у побуті потрібно привчати учнів спостерігати явища, помічати характерні, суттєво важливі закономірності та властивості предметів, виявляти причинні зв'язки між ними, вчити пізнавати дію законів природи в найпростіших технічних процесах і враховувати їх у своїй практичній діяльності. Необхідно збільшувати вагу таких методів і прийомів навчання, які дають змогу впливати на пізнавальні інтереси учнів, активізувати мислення та сприяти розвитку мовлення на підставі задоволення потреб учня у спілкуванні, самореалізації, досягненні успіху.

Навчальний матеріал у програмі розміщений в предметній систематизації і тісно пов'язаний з професійно-трудовим навчанням, з соціально-побутовим орієнтуванням, з життям і практичною діяльністю учнів. З цією метою в процесі вивчення предмета необхідно використовувати насамперед життєвий досвід учнів, їхні спостереження, практичні вміння і навички, набуті ними в побуті, в процесі професійно-трудової діяльності, соціально-побутового орієнтування, опанування профілю обраної професії.

Добір змісту предмета «Фізика і хімія у побуті» здійснено на основі загальних та спеціальних дидактичних **принципів**, виходячи з наукового розуміння сутності і специфіки процесу навчання розумово відсталих учнів. Найважливішими серед них є принципи: єдності освітньої, розвивальної та виховної функцій; систематичності; доступності змісту навчання з урахуванням пізнавальних можливостей учнів (від простого до складного); диференційованого та індивідуального підходу до учнів; наочності навчання при оптимальному поєднанні словесних, наочних та практичних методів; стимулювання мотивації та позитивного ставлення учнів до навчання; створення оптимальних умов для організації навчального процесу в спеціальній школі. Особливого значення набуває корекційна спрямованість навчальної роботи, що передбачає спеціальний вплив педагогічного процесу на виправлення недоліків у дитини, створення умов для її розвитку на основі активізації та формування компенсаторних процесів психіки.

Програма вивчення фізики і хімії у побуті побудована на основі **лінійного** розташування навчального матеріалу (від простого до складного) і обмежується якісною

характеристикою фізичних і хімічних явищ та їх закономірностей без вираження їх у математичних формулах.

Особливого значення набувають лабораторно-практичні роботи, екскурсії, спостереження, демонстрація дослідів, розв'язання якісних задач, що не тільки сприяє закріпленню отриманих учнями знань, але й підвищує їх інтерес до вивчення предмету, дає підстави використовувати ці знання у повсякденному житті, сприяє розвитку дитини. Школярі відтворюють природні явища в лабораторних умовах, спостерігають прояви тих чи інших фізичних або хімічних закономірностей, властивостей речовин, розуміють і встановлюють взаємозв'язок між особливостями різних явищ. Діти вчаться розмірковувати, порівнювати, співставляти. Доцільно проводити екскурсії на промислові підприємства, в навчально-виробничі майстерні, на природу. Слід також використовувати сучасні аудіо та відеотехнічні засоби, новітні комп'ютерні технології, різноманітні дидактичні засоби (фізичні і хімічні прилади, посібники, фізичні і хімічні речовини, таблиці, плакати, малюнки, колекції). Необхідно мати також зразки корисних копалин, фізичних і хімічних тіл та речовин, роздатковий матеріал. Учні повинні не тільки спостерігати за дослідом, роботою приладів, розглядати таблиці, плакати, схеми тощо, але й самі працювати з роздатковим матеріалом, виконувати практичні роботи, робити відповідні записи. З цією метою для фіксації навчального матеріалу учням необхідно мати зошити, в яких вони роблять малюнки, відображають проведені досліди, креслять схеми, стисло записують основні положення і висновки з теми, яка вивчається (опорний конспект її розкриття).

Навчання фізики і хімії у побуті відбувається на **міжпредметному** рівні, що передбачає здійснення зв'язку з іншими предметами, які вивчаються у спеціальній загальноосвітній школі, насамперед з уроками професійно-трудового навчання, соціально-побутового орієнтування, математики. Здійснення цього зв'язку повинно бути спрямоване, з одного боку, на удосконалення трудової підготовки, з другого – на більш доцільне вивчення фізики і хімії у побуті.

Уроки з вивчення фізики і хімії у побуті проводяться згідно існуючої програми в 7-9 класах по 2 години на тиждень. Допускається проведення в один день на тиждень двох уроків підряд, що пов'язане з необхідністю збільшення часу на виконання практично-лабораторних робіт.

Навчальні заняття повинні проводитися в спеціальному кабінеті фізики і хімії, який потребує необхідного обладнання.

Навчальна програма розроблена та подається відповідно до **основних колонок**: зміст навчального матеріалу, кількість годин на його вивчення, орієнтовний перелік навчальних досягнень розумово відсталих учнів, які є передумовою успішного виконання ними певних видів навчальної або практичної діяльності, наприклад, засвоєння знань, умінь, навичок, які відповідають рівню державних вимог (* рівень навчальних досягнень учнів з помірною розумовою відсталістю), а також сутність корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на максимальне подолання порушень психічних процесів і функцій учнів.

7-й клас (68 годин)

I. ВСТУП

1. Що вивчає фізика?

1.1. Фізика – наука про природу та її закони. Зміни в природі. Фізичні терміни, фізичні прилади. Спостереження і досліди. Фізичні величини та їх вимірювання. Визначення основних характеристик вимірювальних приладів.

1.2. Вимірювання об'єму твердих тіл неправильної форми.

II. ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ РЕЧОВИН

1. Початкові відомості про фізичні тіла і речовини. Тіло, речовина. Будова речовини. Відмінність у молекулярній будові твердих тіл, рідин і газів. Три агрегатних стани речовини: твердий, рідкий, газоподібний.

2. Маса. Сила. Дія сили. Явище тяжіння. Сила тяжіння. Визначення маси тіла. Густина речовини та її врахування в техніці. Визначення густини речовини.

3. Властивості твердих тіл. Сталість форми і об'єму твердих тіл. Пружність, пластичність і крихкість твердих тіл, їх використання в техніці та побуті. Види деформації твердих тіл. Горючі та негорючі тверді речовини.

4. Початкові відомості про теплові явища.

Зміна об'єму твердих тіл при нагріванні. Розширення і стиснення твердих тіл при нагріванні та охолодженні. Залежність розширення твердих тіл. Температура та її вимірювання. Зміна властивостей твердих тіл при нагріванні та охолодженні. Перехід речовин з одного агрегатного стану в інший. Плавлення і тверднення. Теплопровідність твердих речовин та її врахування.

5. Властивості та застосування металів.

Фізичні властивості металів: колір плавкість, теплопровідність, електропровідність, теплове розширення. Хімічні властивості металів – корозійна стійкість. Механічні властивості металів: блиск, міцність, твердість, пружність, в'язкість, пластичність, крихкість. Класифікація металів: чорні, кольорові, благородні. Властивості чорних металів. Використання чорних металів в народному господарстві. Залізна руда. Виплавка чавуну і сталі. Доменна піч. Ржавіння чорних металів. Способи запобігання корозії. Кольорові метали: алюміній, мідь, цинк, свинець і олово. Властивості цих металів, та їх використання. Благородні метали: золото, платина і срібло. Властивості цих металів та їх використання. Сплави: бронза, латунь, дюралюміній, силумін, паяльне олово. Властивості цих сплавів та їх використання.

III. РІДИНИ В ПРИРОДІ І ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Основні властивості рідин (текучість, відсутність форми, сталість об'єму). Визначення густини рідин. Рідини як розчинники. Розчини – насичені та ненасичені. Очищення води від домішок, фільтрування, відстоювання. Охорона водних ресурсів. Інші речовини як розчинники. Видалення плям з тканин. Розширення і стиснення рідин при нагріванні та охолодженні. Залежність розширення і стиснення рідин. Особливості розширення і стиснення води.

Перехід води з одного агрегатного стану в інший. Кипіння, температура кипіння. Випаровування і конденсація. Швидкість випаровування та її залежність. Вологе і сухе повітря.

Тиск рідин. Порівняння тиску рідин на різних глибинах. Передавання тиску рідинами. Застосування тиску рідин у техніці. Гідравлічні машини. Сполучені посудини. Закон сполучених посудин і його використання в техніці (водомірне скло, водяний рівень, шлюзування суден, водопровід). Виштовхувальна сила рідини. Архімедова сила, її визначення. Плавлення тіл. Денсиметр (аерометр), види денсиметрів.

ПРАКТИЧНІ І ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ

1. Визначення основних характеристик вимірювальних засобів.
2. Вимірювання об'єму рідини і об'єму твердих тіл неправильної форми.
3. Визначення маси тіла за допомогою терезів.
4. Визначення густини речовини твердого тіла.
5. Визначення температури повітря, води, людського тіла.
6. Спостереження за процесами плавлення і тверднення речовин. Відливання форм.
7. Паяння за допомогою паяльника.
8. Приготування розчинів, відстоювання і фільтрування.
9. Визначення виштовхувальної сили, що діє на занурене в рідину тіло.
10. Визначення густини рідини за допомогою денсиметра.

№	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-
---	-----------------------------	-----------------	----------------------------	---------------------------

				розвивальної роботи
7 клас (68 годин на рік, 2 год. на тиждень)				
I Вступ				
	1. Що вивчає фізика	5		
1	1.1. Фізика – наука про природу та її значення в житті людини. Зміни, що відбуваються в природі. Фізичні терміни і фізичні закони, фізичні прилади	2	Учень: розуміє, що таке природа; виділяє фізику як окрему науку; переконується в перебуванні природи в безперервній зміні, або русі; встановлює закономірність цих змін, або рухів (*по можливості встановлює); переконується у важливості законів фізики та їх використанні; застосовує нові фізичні терміни	розвиток системи узагальнених поглядів на природу, її закони, фізичні явища, причини їх виникнення та місце людини в ньому
2	1.2. Спостереження і досліди. Фізичні величини та їх вимірювання. Визначення основних характеристик вимірювальних засобів	2	вміє спостерігати за явищами, які відбуваються в природі; досліджує зміну явищ; робить вимірювання при проведенні дослідів; визначає фізичні величини; застосовує одиниці вимірювання фізичних величин; вимірює фізичні величини; використовує прилади для вимірювання фізичних величин; визначає основні характеристики вимірювальних приладів(*з допомогою вчителя)	розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про фізичні явища та вмінь спостерігати за ними; розвиток словникового запасу, розширення і уточнення запасу уявлень
3	1.3. Вимірювання об'єму рідини і об'єму твердих тіл неправильної форми (лабораторна робота)	1	вміє вимірювати об'єм рідини і об'єм твердого тіла неправильної форми (*з допомогою вчителя)	розвиток уяви та образного мислення шляхом формування умінь вимірювання об'єму; формування навичок користування вимірювальними приладами
II Фізико-хімічні властивості речовин				
	1. Початкові відомості про фізичні тіла і речовини	2		
4	1.1. Поняття «тіло» і «речовина». Будова речовини. Відмінність у молекулярній будові твердих тіл,	1	розуміє словосполучення «фізичне тіло»; відрізняє поняття «тіло» і «речовина»; знає про існування частинок, з яких складається речовина;	розвиток мовлення та активного словникового запасу, орієнтування в навколишньому світі; формування

	рідин і газів		розуміє, що всі молекули даної речовини однакові; дізнається: про поділ молекул на атоми; про величину молекул; встановлює відмінність у молекулярній будові твердих тіл, рідин і газів (*намагається зрозуміти)	аналітико-синтетичного типу сприймання, розуміння змісту завдання на сприймання
5	1.2. Три агрегатних стани речовин: твердий, рідкий, газоподібний	1	поділяє фізичні тіла на три класи: тверді, рідкі та газоподібні; розуміє, що речовина у природі перебуває в трьох станах: твердому рідкому і газоподібному; порівнює збереження форми і об'єму твердими тілами, рідинами і газами; встановлює загальні властивості твердих тіл, рідин і газів (*робить спроби з допомогою вчителя)	розвиток логічного мислення шляхом формування прийомів порівняння, класифікації тіл і речовин за формою, кольором, розмірами, запахом, смаком
	2. Маса	4		
6	2.1. Маса. Сила. Дія сили. Явище тяжіння. Сила тяжіння	1	встановлює причини зміни руху тіла; зазначає дію сили на тіло при зміні швидкості руху тіла; пояснює деформацію тіла під дією сили; переконується в дії сили притягнення Землі іншими тілами; дізнається про припливи і відливи води в океанах і морях; переконується в існуванні маси тіла; встановлює залежність дії сили тяжіння від маси тіла (*намагається встановити)	розвиток пізнавальної активності шляхом установлення причинно-наслідкових залежностей тіла від його властивостей; формування уявлень про зміну форми тіла; формування вміння робити висновки
7	2.2. Визначення маси тіла за допомогою терезів (лабораторна робота)	1	вміє вимірювати масу різних тіл за допомогою терезів; встановлює одиниці вимірювання маси (*з допомогою вчителя)	розвиток мисленевих операцій: порівняння, класифікації, узагальнення
8	2.3. Густина речовини та її врахування в техніці	1	досліджує залежність маси тіл однакового об'єму від речовин, з яких зроблені ці тіла; встановлює, що тіла однакової маси, виготовлені з різних речовин, мають різні об'єми (*намагається встановити); вміє визначити густину речовини; користується одиницями	розвиток уяви та образного мислення шляхом формування умінь обчислювати густину речовин, визначати масу тіла за густиною і об'ємом
9	2.4. Визначення густини речовини твердого тіла (лабораторна робота)	1		

			вимірювання густини; вмiє користуватися таблицею густини речовин, визначити масу тіла за його об'ємом і густиною речовини, з якої зроблено тіло; вмiє визначити об'єм тіла за його масою і густиною речовини, з якої зроблено тіло (*з допомогою вчителя)	
	3. Властивості твердих тіл	7		
10	3.1. Сталість форми і об'єму твердих тіл. Зміна форми і об'єму твердих тіл під дією зовнішніх сил. Види деформацій твердих тіл	2	розпізнає тверді тіла за їх формою; відзначає, що форма твердих тіл не змінюється за нормальних умов; встановлює що форма твердих тіл змінюється при дії на них певної сили; дає визначення деформації тіла; встановлює сталість об'єму твердого тіла за нормальних умов (*з допомогою вчителя)	розвиток зорового сприймання різних твердих тіл, їх властивості та використання; формування уявлень про зміну форми твердого тіла під дією іншого тіла; засвоєння назв твердих тіл; розвиток мовлення, смислового розуміння слів – фізичних термінів
11	3.2. Пружність твердих тіл, їх використання в техніці та побуті	1	досліджує виникнення сили пружності (*з допомогою вчителя); розрізняє деформацію пружності від інших видів деформації; наводить приклади різних пружних тіл; розрізняє різні види пружних деформацій; вмiє розпізнавати деформації розтягування, стиснення, згинання, кручення	розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання на визначення пружності твердих тіл
12	3.3. Пластичність твердих тіл, їх використання в техніці та побуті	1	визначає такі властивості тіл як пластичність і крихкість; розпізнає зміну форми пластичних тіл, використання цієї властивості в побуті, будівництві; відзначає руйнування твердих крихких тіл при дії на них певної сили; знає використання крихких тіл на практиці (*з допомогою вчителя)	корекція пізнавальних процесів спостереження, запам'ятовування, відтворення; розвиток розумових операцій: класифікації, порівняння, співставлення
13	3.4. Крихкість твердих тіл, їх врахування в техніці та побуті	1	визначає такі властивості тіл як крихкість і пластичність; розпізнає зміну форми крихких тіл, використання цієї властивості в побуті, будівництві; відзначає руйнування крихких тіл при дії на них певної сили; знає використання крихких тіл на практиці (*з допомогою вчителя)	розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання на визначення пружності твердих тіл

14	3.5. Горючі та негорючі речовини	2	класифікує тверді речовини на горючі та негорючі (*намагається класифікувати); визначає умови горіння твердих речовин; відзначає виділення світла і теплоти при горінні; досліджує важливість повітря для підтримання горіння; вміє використовувати негорючі речовини; знає, якими способами можна припинити горіння (*з допомогою вчителя)	формування логічного мислення шляхом розвитку уміння виділяти головне у завданні, утримувати здобуту інформацію, користуватися нею у практичній діяльності
	4. Початкові відомості про теплові явища	13		
15	4.1. Зміна об'єму твердих тіл. Розширення і стиснення твердих тіл при нагріванні та охолодженні. Залежність розширення твердих тіл. Врахування цієї властивості в техніці	2	демонструє зміну об'єму твердих тіл при нагріванні, демонструє на приладах розширення твердих тіл при нагріванні, стиснення – при охолодженні (*з допомогою вчителя); визначає залежність розширення твердих тіл; усвідомлює врахування теплового розширення і стиснення твердих тіл у техніці, на залізничному транспорті, газо- і водопроводах (*намагається зрозуміти)	розвиток пізнавальної активності на основі формування понять про горючі, негорючі, рідкі та газоподібні тіла (стани), про розширення і стиснення тіл під час їх нагрівання, про врахування цих властивостей у народному господарстві; розвиток активного словникового запасу, наочно-практичного (дійового) мислення
16	4.2. Поняття про температуру. Термометр і його будова. Типи термометрів. Вимірювання температури. Одиниця вимірювання температури. Температура вище і нижче 0°C. Записи температури («+», «-»)	2	характеризує тепловий стан тіл їх температурою; вміє вимірювати температуру тіл термометрами; розрізняє різницю в будові різних термометрів; усвідомлює про точність вимірювання температури тіла людини; оцінює поділку шкали термометра; користується одиницею вимірювання температури – градусом; розрізняє і відповідно позначає температуру вище і нижче нуля (*з допомогою вчителя)	розвиток уяви та образного мислення шляхом формування уміння користуватися термометром, навичок вимірювання температури тіла, води, повітря на основі орієнтування у способах виконання цих дій; формування понять «теплові явища», «температура тіла», «термометр», «одиниця температури», «теплопровідність»
17	4.3. Визначення температури	1		розвиток пізнавальної активності на основі

	повітря, води, людського тіла <i>(практична робота)</i>			формування і узагальнення знань щодо властивостей твердих тіл під час нагрівання і охолодження
18	4.4. Зміна властивостей твердих тіл при нагріванні та охолодженні. Врахування цієї властивості твердих тіл (в техніці та побуті)	2	переконається в зміні властивостей пружних тіл, які при нагріванні стають пластичними, а при охолодженні знов стають пружними; відзначає зміну властивостей крихких тіл, які при нагріванні стають пластичними, а при охолодженні набирають попередніх властивостей; встановлює зміну твердості пластичних тіл при нагріванні і твердненні (*намагається встановити)	
19	4.5. Перехід речовин з одного агрегатного стану в інший. Плавлення і тверднення. Легкоплавкі та тугоплавкі тверді тіла. Врахування цієї властивості в техніці та побуті	2	залежно від умов встановлює агрегатні стани речовин (*намагається встановити); усвідомлює перехід речовин з твердого стану в рідкий та газоподібний при поступовому нагріванні і навпаки; визначає процес плавлення і тверднення при досягненні нагрівання речовини до певної температури; визначає за таблицею тугоплавкі і легкоплавкі речовини; переконається в сталості маси речовини в процесі плавлення і тверднення (*з допомогою вчителя)	розвиток пізнавальної активності на основі формування і узагальнення знань щодо практичного застосування властивостей переходу речовин з одного агрегатного стану в інший
20	4.6. Спостереження за процесами плавлення і тверднення твердих речовин. Відливання форм. Паяння за допомогою електропаяльника <i>(практична робота)</i>	2	вміє самостійно виконувати досліди і спостерігати за процесами плавлення і тверднення (*має елементарні уявлення); використовує плавлення при паянні електропаяльником, при відливанні форм (*з допомогою вчителя)	розвиток уяви та образного мислення шляхом формування умінь провести дослід, набуття умінь паяння металевих деталей
21	4.7. Теплопровідність твердих тіл. Речовини з високою і низькою	2	пояснює процес передачі тепла від більш нагрітого до менш нагрітого тіла (*намагається пояснити); за таблицею відзначає	оволодіння навичками проведення дослідів; надання дослідній діяльності

	теплопровідністю. Врахування цієї властивості в будівництві, техніці, побуті. Одяг людей в різні пори року		речовини з високою і низькою теплопровідністю (*з допомогою вчителя); знає як враховується теплопровідність в будівництві, техніці, побуті (*має елементарні уявлення); використовує в своїй практичній діяльності теплопровідність твердих тіл (*по можливості використовує)	усвідомленого характеру; розвиток логічного мислення, його розумових операцій (аналізу, синтезу, узагальнення, співставлення)
	5. Властивості та застосування металів	12		
22	5.1. Фізичні властивості металів: колір, плавкість, теплопровідність, теплове розширення. Хімічні властивості металів – корозійна стійкість. Механічні властивості металів: блиск, міцність, твердість, пружність, в'язкість, пластичність, крихкість, ковкість. Класифікація металів: чорні, кольорові та благородні	1 1 1 1	класифікує метали на чорні, кольорові та благородні (*намагається класифікувати); розділяє властивості металів на фізичні, хімічні й механічні; відносить до фізичних властивостей металів: колір, температуру плавлення, теплопровідність, теплове розширення, електропровідність; виділяє найголовнішу з хімічних властивостей металів – корозійну стійкість; виділяє механічні властивості металів: блиск, міцність, твердість, пружність, в'язкість, пластичність (*з допомогою вчителя)	поповнення та розширення знань про метали, їх види та застосування; формування узагальнених уявлень про основні властивості металів (плавкість, теплопровідність, пружність, пластичність); розвиток мовлення, поповнення активного словника новими термінами
23	5.2. Чорні метали: залізо, чавун, сталь. Властивості чорних металів. Притягання чорних металів магнітом. Використання чорних металів у народному господарстві	2	виділяє особливу властивість чорних металів – притягання магнітом; зазначає проявлення властивостей, які мають всі метали, порівнює між собою на твердість залізо, чавун і сталь; знає, де використовують чорні метали і що з них виготовляють (*з допомогою вчителя)	розвиток розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення, співставлення
24	5.3. Залізна руда. Виплавка чавуну і сталі. Доменна піч. Ржавіння чорних металів. Способи	2	знає, з чого вробляють залізо, чавун і сталь (*має елементарні уявлення); знає, що залізну руду видобувають із надр землі;	розвиток уміння класифікувати метали на основні одержання знань про їх фізичні, хімічні та механічні

	запобігання корозії		дає характеристику доменної печі, в якій виплавляють чавун, і сталеплавильної печі, в якій виплавляють сталь (*намагається дати характеристику); розуміє (*по можливості розуміє) руйнування твердих металів у наслідок ржавіння (їх взаємодія з навколишнім середовищем); визначає інтенсивність корозії; виділяє способи запобігання корозії (*з допомогою вчителя)	властивості; усвідомлення залежності застосування металів у техніці, будівництві, на транспорті від таких їх властивостей як пружність, в'язкість, пластичність, твердість, міцність, корозійність
25	5.4. Кольорові метали: алюміній, мідь, цинк, свинець, олово. Властивості цих металів. Використання в народному господарстві	2	виділяє з кольорових металів алюміній, мідь, цинк, свинець, олово; дає їх характеристику та використання в машинобудуванні, на транспорті, будівництві, в електротехніці, радіоапаратурі (*намагається дати характеристику)	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань і практичних умінь для запобігання корозії металів та захисту металевих виробів від корозії; виховання в учнів бережливого ставлення до кольорових металів, їх економного використання у побуті, формування вміння роботи з ними
26	5.5. Благородні метали: золото, платина, срібло. Властивості цих металів. Використання благородних металів в народному господарстві	1	виділяє (*по можливості виділяє) благородні метали - золото, платину, срібло; дає характеристику золота, платини, срібла, їх використання в хімічній промисловості, електротехніці, медицині, ювелірній справі, у побуті (*має елементарні уявлення)	формування уміння використовувати предметно-практичну діяльність для всебічного сприймання предметів, їх ознак та властивостей (благородних металів); формування вміння робити висновки на основі спостережень
27	5.6. Сплави: бронза, латунь, дюралюміній, силумін, паяльне олово. Властивості цих сплавів. Використання сплавів в народному господарстві	1	знає (*має елементарні уявлення), як утворюються сплави; характеризує утворення латуні, бронзи, дюралюмінію, силуміну, паяльного олова; знає про використання кожного із зазначених сплавів; обґрунтовує виготовлення деталей з того чи іншого	розвиток регулюючої функції мовлення на основі практичної діяльності: розуміння інструкції, виконання словесних вказівок, готовність прийняти вербальну допомогу; поповнення активного словника

			сплаву (*з допомогою вчителя)	новими термінами
	6. Рідина в природі і житті людини	25		
28	6.1. Відмінні властивості рідин від твердих тіл: текучість, відсутність форми, сталість об'єму. Порівняння рідин за зовнішніми ознаками: колір, запах, смак	2	порівнює (*намагається порівнювати) властивості рідин з твердими тілами за формою і об'ємом; встановлює відмінність цих властивостей – приймання рідинами форми посудини, в яку їх наливають; пояснює ці властивості на основі молекулярної будови рідин; виділяє такі властивості рідин, як колір, запах, смак; розрізняє рідини за цими ознаками (*з допомогою вчителя)	розвиток уявлень про основні властивості рідин, їх відмінності від твердих речовин; корекція зорових, дотикових, смакових, органічних відчуттів
29	6.2. Густина рідин. Порівняння густин рідин з густиною твердих тіл. Рідини, які легші та важчі за воду. Визначення густини рідини (лабораторна робота)	2 1	порівнює (*намагається порівнювати) густину рідин з густиною твердих тіл на основі молекулярної будови рідин і речовин твердих тіл; розрізняє різні рідини за об'ємом і масою; виділяє рідини, які важчі та легші за воду; вміє визначати густину рідини; користується таблицею густини рідин (*з допомогою вчителя)	формування вмій визначення маси води; формування уміння користуватися допомогою
30	6.3. Рідини як розчинники: а) вода як розчинник, розчинні та нерозчинні у воді речовини, розчини насичені і ненасичені (лабораторна робота); б) очищення води від домішок: відстоювання, фільтрування; в) інші рідини як розчинники: бензин, ацетон, газ, скипидар; видалення плям із тканин; г) охорона водних	1 1 1 1 1	виділяє речовини, які розчиняються і які не розчиняються у воді; вміє приготувати розчини; поділяє розчини на насичені; підкреслює, що ефективніша при охолодженні (*з допомогою вчителя); виділяє значення властивості води розчиняти речовини для рослин, тварин і людей; розуміє необхідність очищення природної води від домішок; виконує досліди по відстоюванню і фільтруванню води (*з допомогою вчителя); розуміє необхідність охорони водних ресурсів, економного використання	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань, умій і навичок щодо економного використання запасів питної води у побуті; значущості та необхідності очищення води; формування практичних навичок фільтрування води; розвиток конкретних уявлень про способи природного та штучного очищення води від домішок з метою запобігання інфекційних хвороб

	ресурсів; д) приготування розчинів і фільтрування		питної води	
31	6.4. Розширення і стиснення рідин при нагріванні та охолодженні. Використання цієї властивості рідин в техніці та побуті. Особливості розширення води	2	розуміє (*намагається зрозуміти), як рідини розширюються при нагріванні і стискаються при охолодженні, розкриває залежність розширення рідин від зміни температури, об'єму рідин і від виду речовин; звертає увагу на особливості розширення води; знає, чому потрібно враховувати розширення рідин при нагріванні в техніці та побуті (*має елементарні уявлення)	розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння особливостей використання у побуті та техніці властивості рідин розширюватись і стискуватись
32	6.5. Перехід рідин з одного агрегатного стану в інший. Три агрегатних стану води. Кругообіг води в природі	2	розуміє, як відбуваються процеси плавлення, тверднення, пароутворення; пояснює кругообіг води в природі (*намагається пояснити); усвідомлює, яке значення має зміна агрегатних станів речовин в практиці (*з допомогою вчителя)	формування усвідомленості кругообігу води в природі на основі умінь аналізувати, визначати спільне, схоже та відмінне у явищах
33	6.6. Кипіння, температура кипіння рідин. Випаровування і конденсація. Швидкість випаровування та її залежність. Виникнення туману, хмар. Насичення, опади у вигляді дощу, снігу, граду. Роса, іній. Вологе і сухе повітря	3	визначає означення кипіння як процес перетворення рідини в пару; переконується, що під час кипіння рідини її температура не змінюється, відзначає застосування явища кипіння в техніці та побуті (*має елементарні уявлення); пояснює пароутворення як процес переходу рідини в пару; засвоює, що випаровування відбувається з поверхні рідини; встановлює залежність швидкості випаровування від виду рідини, площі поверхні рідини, температури рідини, під час вітру (*по можливості встановлює); проводить дослід по конденсації пару рідини (*має елементарні умінь);	розвиток аналітико-синтетичної мисленевої діяльності, опосередкованого і узагальненого пізнання предметів і явищ об'єктивної дійсності в їхніх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях

			пояснює виникнення туману, хмар, опадів у вигляді дощу, снігу, граду, виникнення роси, інею; розуміє синоптичні повідомлення про погоду (*з допомогою вчителя)	
34	6.7. Тиск рідин. Передавання тиску рідинами. Порівняння тиску рідин на різних глибинах. Застосування тиску рідин у техніці. Гідравлічні машини	2	переконається про існування тиску рідин, його дію на дно і стінки посудини (*має елементарні уявлення); встановлює (*намагається встановити) залежність тиску рідин від висоти стовпа рідини; доводить, що на відміну від твердих тіл, рідини передають зовнішній тиск в кожну її точку; наводить приклади застосування тиску рідин у техніці; пояснює будову і дію гідравлічних машин (*з допомогою вчителя)	розвиток образного мислення шляхом формування умінь порівнювати предмети, явища, процеси, виділяти подібні та відмінні ознаки предметів, виконувати найпростіші класифікації за їх суттєвими ознаками, встановлювати причинні залежності
35	6.8. Сполучені посудини. Закон сполучених посудин і його використання в техніці (водомірне скло, водяний рівень, шлюзування суден, водопровід, водонапірна башта, фонтан)	2	знає, що таке сполучені посудини і як в них встановлюється рівень рідини (*має елементарні уявлення); називає приклади сполучених посудин в техніці та побуті (*по можливості називає); пояснює будову і дію водомірного скла в парових котлах; знає, за яким принципом шлюзуються судна; відзначає роль водонапірної башти при проведенні водопроводу; може пояснити дію східчастого фонтану (*з допомогою вчителя)	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань про сполучені посудини різної форми і різного об'єму, розвиток зорового сприймання на основі дослідів, які доводять, що у з'єднаних посудинах рідина вільно перетікає з однієї посудини в іншу
36	6.9. Виштовхувальна сила рідин. Залежність виштовхувальної сили води. Архімедова сила, її визначення (лабораторна робота)	1 1	досліджує, як виникає виштовхувальна сила рідини; встановлює залежність виштовхувальної сили рідини від густини рідини; визначає величину виштовхувальної сили, що діє на занурене в рідину тіло (*з допомогою вчителя)	формування усвідомленого, активного, самостійного виконання дітьми різноманітних навчальних і практичних завдань засобами спеціально організованої їхньої предметно-практичної,
	6.10. Плавання тіл.	1	знає, що гази не мають	

37	Денсиметр (аерометр), види денсиметрів. Вимірювання густини рідини за допомогою денсиметра (практична робота)	1	сталого форми і об'єму, що газу можуть стискуватись (*має елементарні уявлення); відзначає, що газу тиснуть в усіх напрямках однаково; доводить на дослідах, що газу мають масу (*за допомогою вчителя); наводить приклади використання фізичних властивостей газів (*намагається зрозуміти за допомогою вчителя)	розумової та мовленнєвої діяльності
	Практичні і лабораторні роботи	8		розвиток системи узагальнених поглядів на основі формування знань; розвиток уяви та образного мислення шляхом розуміння призначення та використання різних приладів у побуті та техніці; розвиток самостійності у процесі проведення дослідів; формування вміння дотримуватися правил техніки безпеки під час роботи з приладами; формування навичок правильного використання фізичних термінів у процесі проведення лабораторних робіт

**8-й клас
(68 годин)**

- 1. Фізичні властивості газів.**
- 2. Фізичні властивості газів.** Використання фізичних властивостей газів людиною. Розширення і стиснення газів людиною при нагріванні і охолодженні. Конвекція. Використання цих властивостей у господарстві.
- 3. Вітер.** Визначення напрямку вітру за допомогою флюгера. Використання сили вітру людиною.
- 4. Теплопровідність повітря.** Тиск повітря. Атмосферний тиск. Нагнітальний і всмоктувальний насоси. Будова, використання. Розпорошувач (розпилювач). Хімічний склад повітря.

IV. ЕЛЕМЕНТАРНІ ВІДОМОСТІ З

МЕХАНІКИ

- 1. Види рухів:** поступальний, обертальний, коливальний.
- 2. Швидкість.** Визначення середньої швидкості руху.
- 3. Взаємодія тіл.** Сила. Інерція. Зважування тіл. Тиск. Сила тертя. Момент сили.
- 4. Елементи статики.** Момент сили. Рівновага тіл. Центр ваги. Стійкість тіл.
- 5. Важелі** (двосторонні і односторонні). Будова. Використання.
- 6. Блоки** (нерухомий, рухомий). Будова, дія, галузь використання.
- 7. Поліспасти.** Використання їх в різних механізмах.
- 8. Похила площина.** Будова. Використання.
- 9. Клини.** Будова. Використання.
- 10. Види передач** (ремінна, ланцюгова, зубчаста). Будова і використання в станках, машинах та інших механізмах.
- 11. Види з'єднань** (рухомі, нерухомі, рознімні, не рознімні). Їх використання.

ПРАКТИЧНІ І ЛАБОРАТОРНІ

РОБОТИ

1. Визначення ваги тіла за допомогою динамометра.
2. Одержання кисню.
3. Одержання вуглекислого газу.
4. Практичні роботи із шлангом, піпеткою, насосом, надувним м'ячем.
5. Практична лабораторна робота з переміщення тягарів, використання важелів, інструментів, принцип роботи яких ґрунтується на дії важелів.
6. Практична робота з піднімання тягарів за допомогою простих механізмів: блока, важелів, похилої площини.
7. Лабораторна робота з дослідження властивостей рухового і нерухового блоків.

8 клас
(68 годин на рік, 2 год. на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
7. Фізичні властивості газів	19		
7.1. Фізичні властивості газів. Використання фізичних властивостей газів людиною	1	Учень: знає, що гази не мають сталої форми і об'єму; що гази можуть стискуватись; відзначає, що гази тиснуть в усіх напрямках однаково; доводить на дослідах, що гази мають масу (*з допомогою вчителя); намагається наводити приклади використання фізичних властивостей газів (*з допомогою вчителя)	розвиток системи узагальнених поглядів на основі знань про фізичні властивості газів та особливості їх використання людиною
7.2. Горючі і негорючі гази. Запобіжні заходи в поводженні з газами	2	вміє класифікувати горючі і негорючі гази; намагається пояснювати хімічну реакцію під час	розвиток пізнавальної активності шляхом формування уявлень

		<p>горіння газів; дати характеристику природному газу і особливостям його використання; розуміє, які газу використовують для різання і зварювання металів; розрізняє нейтральні і отруйні газу; розуміє необхідність обережного поводження з горючими і отруйними газу; називає запобіжні заходи під час використання газів; знає способи гасіння пожеж</p>	<p>про горючі і негорючі газу, на основі усвідомлення можливих негативних наслідків для людини та середовища через необережне поводження з горючими й отруйними газу</p>
<p>7.3. Розширення і стиснення газів при нагріванні й охолодженні. Порівняння з розширенням і стисненням твердих тіл і рідин. Тепле повітря легше холодного. Конвекція газів, її використання в народному господарстві. Рух повітря в природі – вітер. Флюгер. Використання сили вітру людиною: вітряні млини, парусні судна, човни</p>	<p>4</p>	<p>пояснює на досліді розширення газів (повітря) при нагріванні і стиснення при охолодженні (*з допомогою вчителя); спирається на експериментальні досліді про однакове об'ємне розширення всіх газів; встановлює (*намагається встановити) відмінність розширення (стиснення) газів від розширення (стиснення) твердих тіл і рідин; розуміє практичне врахування розширення (стиснення) газів; вмє давати визначення конвенції як поширення теплоти через переміщення шарів газів; напрям і силу вітру по флюгеру(*з допомогою вчителя); пояснює (*робить спроби пояснити) будову і роботу центрального водяного опалення; вмє характеризувати ураган, шторм, пояснити виникнення бризів на берегах морів; розуміє, як використовується сила вітру людиною</p>	<p>розвиток образного мислення та самостійності у процесі виконання вправ на диференціацію понять «розширення» і «стиснення», «конвекція», «рух повітря», розуміння особливостей використання цих властивостей людиною; розвиток розумових операцій: порівняння, класифікації, узагальнення; розвиток пізнавальної активності на основі спостережень за розширенням газів під час нагрівання та стисненням під час охолодження; розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння застосування конвенції у промисловості та будівництві; розвиток мовлення на основі збагачення словника учнів новими термінами щодо властивості</p>

			газів, їх використання у техніці та побуті людини
7.4. Теплопровідність повітря. Повітря – поганий провідник тепла. Використання цієї властивості повітря в побуті, техніці: одяг людей, подвійні рами в приміщеннях. Порівняння теплопровідності повітря з теплопровідністю твердих і рідких тіл	2	намагається пояснити погану теплопровідність повітря (*з допомогою вчителя); порівнює теплопровідність повітря з теплопровідністю твердих тіл і рідин (*по можливості); знає, чому термос довго зберігає чай гарячим, квас — холодним; відзначає, як людина використовує погану теплопровідність повітря при носінні одягу взимку і влітку	розвиток логічного мислення шляхом формування розумових операцій: класифікації, порівняння, співставлення
7.5. Тиск повітря. Атмосферний тиск	2	може дати визначення атмосфери; пояснює існування атмосферного тиску на основі знань про масу повітря (*з допомогою вчителя); вміє проводити досліди, які підтверджують існування атмосферного тиску; усвідомлює (*по можливості), як змінюється густина атмосфери зі збільшенням висоти; намагається встановити залежність між висотою і тиском повітря; знає, як і чим вимірювати атмосферний тиск; знає, що вважається нормальним атмосферним тиском; пояснює (*намагається пояснити) зміну погоди, пов'язуючи її із зміною атмосферного тиску; пояснює будову і дію барометра, манометра (*з допомогою вчителя)	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань про атмосферний тиск; розвиток уяви та образного мислення шляхом проведення дослідів, що підтверджують існування атмосферного тиску; розвиток самостійності у процесі проведення дослідів; розвиток логічного мислення на основі формування розумових операцій: класифікації, аналізу, синтезу, порівняння, співставлення; збагачення активного словникового запасу новими термінами; розвиток практичних навичок користуватися барометром, манометром
7.6. Використання властивостей повітря в	5	розуміє будову і дію нагнітального насоса; поя-	розвиток образного мислення на основі

<p>народному господарстві: а) нагнітальний насос; будова, принцип дії, використання; б) всмоктувальний насос, будова, принцип дії, використання; в) розпорошувач (розпилювач)</p>		<p>сноє (*намагається пояснити з допомогою вчителя) будову і дію компресора; вміє знаходити різницю між велосипедним насосом і насосом для накачування м'ячів; знає будову і дію всмоктувального насоса (*має елементарні уявлення); пояснює будову і дію садового оприскувача, відбійного молотка, пульверизатора пневматичного гальма (*з допомогою вчителя)</p>	<p>формування в учнів розуміння використання властивостей повітря в народному господарстві та побуті</p>
<p>7.7. Склад повітря. Повітря – суміш газів: кисню, вуглекислого газу, азоту, водяної пари: а) властивості кисню: прозорий, безколірний газ, не горить, підтримує горіння, необхідний для дихання; б) властивості вуглекислого газу: прозорий, безколірний, важчий за повітря, каламутить вапняну воду, не підтримує горіння, необхідний для дихання</p>	<p>3</p>	<p>визначає експериментальним шляхом склад повітря (*з допомогою вчителя); знає відсотковий склад суміші газів в повітрі: кисню, азоту, вуглекислого газу, водяної пари, а також оксиду сірки, метану, аміаку, оксиду вуглецю; розуміє шкідливість забруднення повітря для здоров'я людини; відзначає засоби збереження чистоти повітря від забруднень; виділяє значення атмосферного кисню для дихання людини і тварин (*з допомогою вчителя); розкриває фізичні та хімічні властивості кисню; знає про застосування кисню в промисловості, медицині, космонавтиці (*має елементарні уявлення); розуміє значення зелених насаджень для поповнення атмосферного кисню; вміє шляхом дослідів добувати вуглекислий газ із вапняку (*з допомогою вчителя); визначає джерела утворення та властивості вуглекислого газу і його шкідливість для людини і тварин (*з допомогою</p>	<p>розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про властивості газів; розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння особливостей їх використання людиною; розуміння корисного (кисень) і шкідливого (вуглекислий газ) значення газів</p>

		вчителя)	
III ЕЛЕМЕНТАРНІ ВІДОМОСТІ З МЕХАНІКИ (41 година)			
1. Механічний рух. <i>Види рухів:</i> поступальний, коливальний, обертальний	2	Вміє характеризувати різні види рухів, наводить приклади поступального, обертального і коливального рухів (*по можливості); виділяє рівномірні та нерівномірні рухи; знає одиниці швидкості та руху	розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про різні види рухів; розвиток логічного мислення на основі формування розумових операцій: класифікації, порівняння, співставлення
2. Швидкість. Визначення середньої швидкості руху	2	дає (*намагається дати) визначення швидкості тіла в рівномірному русі; знає, як визначити швидкість тіла в рівномірному русі; вміє визначати швидкість руху; називає одиниці швидкості; проводить обчислення на визначення швидкості, шляху, часу (*з допомогою вчителя)	формування практичних навичок обчислення середньої швидкості руху; розуміння особливостей використання швидкості руху в практичній діяльності
3. Взаємодія тіл. Сила. Інерція. Зважування тіл. Тиск	4	вміє визначати стан спокою і стан руху; засвоює визначення інерції; знає врахування інерції людиною (*має елементарні уявлення); розуміється на причинах зміни швидкості руху тіла; пов'язує швидкості тіл із масою тіл; знає, як виміряти масу тіла певним приладом; називає одиниці маси; дає визначення тиску; розуміє його вимірювання; встановлює залежність тиску від дії сили і площі (*намагається встановити)	розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про взаємодію тіл; формування вміння виконувати вимірювальні операції
4. Елементи статики. Момент сили. Рівновага тіл. Центр ваги. Стійкість тіл	4	розуміє, що таке статика; визначає плече сили; встановлює фізичну величину — момент сили; засвоює існування моменту сили за стрілкою годинника (*з допомогою вчителя); визначає пере-	розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про елементи статики; розвиток уміння виділяти головне у завданні,

		бування тіла в рівновазі; знаходить центр ваги тіла плоскої фігури (*по можливості); називає різні види рівноваги тіл: стійка, нестійка, байду-жа; різне походження прямовисної лінії відносно точки опори (*намагається називати)	користуватись здобутою інформацією у практичній діяльності
5. Важелі	8		
<p>5.1. Двоплечий важіль. Рівноплечий важіль. Елементи важеля: точка опори, два плеча Використання рівноплечих важелів: гойдалка, терези, коромисло. Нерівноплечний важіль: ножиці, щипці, лом, ручка для тисків тощо</p>	4	знає (*має елементарні уявлення), що таке важіль, його елементи; розділяє важелі на рівноплечі та нерівноплечі; наводить приклади використання рівноплечих і нерівноплечих важелів (*по можливості); розуміє, як встановити рівновагу двоплечих важелів; розраховує виграш у силі при користуванні двоплечими важелями в залежності від довжини пліч важелів (*з допомогою вчителя); розуміє дію основного правила механіки щодо рівності роботи рушійної сили і роботи сили опору (*намагається зрозуміти)	розвиток логічного мислення шляхом формування вмінь порівнювати предмети, виділяти подібні та відмінні їх властивості (ознаки), виконувати класифікацію предметів за їхніми суттєвими ознаками, встановлювати причинно-наслідкові залежності
<p>5.2.Односторонній важіль. Прості механізми, які ґрунтуються на дії одностороннього важеля: лом, лапа, гайковий ключ, кусачки. Зручність в роботі і економія сил при використанні важелів</p>	4	вміє показувати схематично дію одностороннього важеля (*по можливості); визначити виграш в силі залежно від шляхів, які пройдені тілом і точкою прикладання сили (*з допомогою вчителя); називає (*намагається називати) механізми, які ґрунтуються на дії одностороннього важеля; пояснює зручність в роботі та економії сили при використанні важелів (*намагається пояснити)	розвиток пізнавальної активності шляхом формування понять та уявлень про важелі, їх види; розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння призначення та використання важелів людиною
6. Блоки	8		розвиток
6.1. Нерухомий блок,	2	вміє визначити (*по	пізнавальної

<p>будова і дія блока. Використання нерухомого блока. Співвідношення шляху дії сили и висоти. Піднімання вантажу</p>		<p>можливості) сутність блоків; поділяє їх на нерухомі та рухомі; визначає, що таке нерухомий блок; розуміє, що нерухомий блок виграшу в силі не дає, а лише змінює напрям дії сили; наводить приклади застосування нерухомих блоків (*з допомогою вчителя)</p>	<p>активності на основі розширення та уточнення понять про блоки, особливості їх застосування людиною у промисловості</p>
<p>6.2. Рухомий блок. Будова, дія, використання. Співвідношення сили в шляху. Механізми, робота яких ґрунтується на принципі дії блоків: лебідка, журавель, підйомні крани та ін.</p>	<p>2</p>	<p>дає визначення рухомого блока; розглядає рухомий блок як важіль; встановлює виграш у силі, який дає рухомий блок (*по можливості); називає механізми, в яких застосовують рухомі блоки (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток логічного мислення на основі формування розумових операцій; класифікації, порівняння, співставлення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між будовою, дією блоків та їх використанням</p>
<p>6.3. Поліспасти. Визначення поліспаств. Піднімання важких тягарів за допомогою поліспаств. Використання поліспаств в різних механізмах</p>	<p>2</p>	<p>розглядає поліспаств як об'єднання рухомих і нерухомих блоків (*з допомогою вчителя); підраховує виграш у силі та програш у відстані залежно від кількості блоків (*намагається підрахувати з допомогою вчителя); називає приклади застосування поліспаств (*має елементарні уявлення); вміє знаходити виграш в силі при користуванні поліспаством (*з допомогою вчителя)</p>	<p>збагачення словникового запасу новими фізичними термінами; розвиток образного мислення на основі розширення знань щодо будови та користування рухомими блоками (під час екскурсій на будівництво)</p>
<p>6.4. Похила площина. Будова, використання, виграш у силі. Залежність виграшу в силі від висоти похилої площини. Жолоби, транспортери, драбини та ін.</p>	<p>2</p>	<p>розуміє, як знаходити виконану механічну роботу через силу, яка прикладена до тіла, та пройдений ним шлях (*з допомогою вчителя); схематично розглядає похилу площину у вигляді прямокутного трикутника; підраховує виграш у силі залежно від довжини і висоти похи-</p>	<p>розвиток пізнавальної активності шляхом формування знань про похилу площину; розвиток образного мислення на основі формування в учнів розуміння особливостей використання</p>

		лої площини; знає особливості використання похилої площини; розуміється на різних прикладах похилої площини (*по можливості)	похилої площини
7. Клин	2		
7.1. Будова клина. Розділювальний клин (сокира, долото, ніж, плуг та ін.). Клин для розклинування (кувалда, колун). Дія клина, інструменти, в яких діє принцип клина	2	дає пояснення (*намагається пояснити), що являє собою клин; розглядає клин як тверде тіло, повздовжнім перерізом якого є прямокутний трикутник; називає елементи клина — обух і щоки; пояснює дію клина (*з допомогою вчителя); визначає виграш у силі залежно від товщини обуха і довжини щоки (*намагається визначити з допомогою вчителя); визначає особливості використання клину (інструменти і знаряддя); виділяє два види клина — розділювальний і для розклинування	розвиток образного мислення шляхом збагачення уявлень про будову, призначення та використання клину людиною; формування в учнів уміння поводитися з інструментами відповідно з технікою безпеки; формування вміння встановлення причинно-наслідкової залежності у виражі сили при розділенні або розпиленні твердого тіла (від товщини клина і довжини щоки)
8. Види передач	8		
8.1. Пасова і ланцюгова передачі, їх будова. Ведучий і ведений шків. Сполучення з ведучим валом. Шківів однакових і різних діаметрів. Залежність швидкості обертання від її діаметра. Перехресна пасова (ланцюгова) передача. Напрямок обертання веденого і ведучого шківів. Використання пасової і ланцюгової передач в станках, машинах: токарний станок, електроплитка, швейна машина, сільськогосподарська машина та ін.	6	класифікує (*намагається класифікувати) види передач; дає визначення пасової передачі; називає її основні складові; визначає роль ведучого і веденого шківів; встановлює залежність швидкості обертання від діаметрів шківів; зазначає зміну обертання шківів при перехресній передачі (*з допомогою вчителя); наводить приклади використання пасової передачі (*по можливості); дає визначення ланцюгової передачі; порівнює між собою пасову і ланцюгову передачі (*намагається порівнювати); виділяє переваги ланцюгової пе-	розвиток умінь виконувати практичні завдання за словесною інструкцією вчителя; розвиток пам'яті на основі відтворення міжпредметних знань (пригадування назв предметів, інструментів, явищ, процесів, що вивчалися на уроках професійно-трудоного навчання, соціально-побутового орієнтування, математики, основ здоров'я); розвиток логічного мислення на основі формування умінь аналізувати різні типи передач

		редачі; наводить приклади використання ланцюгової передачі (*з допомогою вчителя)	залежно від розміщення осей шківів та їх призначення (ланцюгова, зубчаста, конічна, рейкова, черв'ячна)
8.2.Зубчаста передача. Будова зубчастої передачі. Шківи однакового і різного діаметра. Принцип дії, галузь використання	2	розуміє (*по можливості), застосування зубчастих колес (шестерен); дає визначення зубчастої передачі; з'ясовує залежність обертання веденої шестерні (*з допомогою вчителя); розуміє (*по можливості) і визначає надійність і довговічність роботи зубчастої передачі (*з допомогою вчителя); знає особливості застосування зубчастої передачі; зображає зубчасту передачу на кінематичних схемах (*з допомогою вчителя); наводить приклади різних видів зубчастої передачі	розвиток пізнавальної активності шляхом формування уявлень про різні види з'єднань механізмів, машин та основних з'єднань деталей; формування вміння спостерігати за роботою механізмів із різними видами з'єднань у шкільній майстерні зі столярної, слюсарної справ
9. Види з'єднань	3		
9.1.Рухомі і нерухомі з'єднання. Рознімні і не рознімні з'єднання. Використання різних видів з'єднань при виготовленні різних виробів в шкільних майстернях	3	класифікує (*намагається класифікувати) різні види з'єднань; дає визначення рухомих і нерухомих, рознімних і не рознімних з'єднань; розрізняє (виділяє) різні з'єднання: болтові, гвинтові, штифтові, шпонкові, шпилькові, зварні, заклепкові; вміє застосувати стандартні з'єднувальні деталі при взаємозамінюванні (*з допомогою вчителя); знає (*по можливості) деталі і розуміє особливості болтового та шпилькового з'єднання (*по можливості), виділяє відмінність між ними; застосовує на практиці гвинтове з'єднання (*по	розвиток пізнавальної активності на основі формування знань про різні з'єднання деталей; розвиток логічного мислення, його розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення на основі співставлення різних видів з'єднань, розуміння особливостей їх використання у промисловості та побуті; розвиток мовлення учнів та поповнення їх словникового запасу новими термінами

		<p>можливості); порівнює (*намагається порівнювати) рознімні і не рознімні з'єднання; відносить до нерознімних з'єднань зварні і заклепкові з'єднання; виділяє заклепкові з'єднання в напуск і в стик; виділяє різні зварні з'єднання: стикове, кутове, таврове, внапуск; вказує на недоліки нерознімних з'єднань при заміні деталей (*з допомогою вчителя)</p>	
<p><i>Практичні і лабораторні роботи</i></p>	8		<p>розвиток системи узагальнених поглядів на основі формування знань; розвиток уяви та образного мислення шляхом розуміння призначення та використання різних приладів у побуті та техніці; розвиток самостійності у процесі проведення дослідів; формування вмінь дотримуватися правил техніки безпеки під час роботи з приладами; формування навичок правильного використання фізичних термінів у процесі проведення лабораторних робіт</p>

9 клас

(70 годин)

V ЕЛЕКТРОМАГНІТНІ ЯВИЩА

- 1. Елементарні відомості з електрики.** Значення електрики в житті людини. Використання електрики в промисловості, сільському господарстві, на транспорті, у зв'язку і в побуті. Техніка безпеки при користуванні електричними приладами.
- 2. Електричні заряди.** Електризація тіл тертям.
- 3. Провідники й ізолятори.**
- 4. Джерела електричного струму:** сухий елемент, будова і принцип дії (на прикладі батареї кишенькового ліхтаря), акумулятори, динамомашини, турбіни, гідро-і теплоелектростанції (без будови).
- 5. Електрика в атмосфері.** Блискавка. Громовідвід.

- 6. Передача електричного струму.** Найпростіше електричне коло, що складається з джерела струму (батарея), провідників, вимикача і споживачів (електролампочка, електродзвінок, електродвигун). Умовне позначення елементів електричного кола. Зображення схеми електричного кола.
- 7. Сила електричного струму.** Одиниця вимірювання сили електричного струму ампер. Вимірювання сили струму амперметром.
- 8. Напруга.** Одиниця вимірювання напруги вольт. Вимірювання напруги вольтметром.
- 9. Опір провідників.** Залежність опору від довжини поперечного перерізу і матеріалу, з якого вони виготовлені. Залежність опору від довжини, товщини провідників і матеріалу, з якого вони виготовлені
- 10. Види з'єднань** (послідовне, паралельне, змішане). Будова і монтаж розетки, вилки, вимикача, патрона.
- 11. Теплова дія електричного струму.** Будова і призначення приладів, принцип роботи яких ґрунтується на тепловій дії (електрична лампочка, плитка, праска, чайник, паяльник). Запобіжники в електричному колі. Коротке замикання. Причина. Попередження короткого замикання. Правила техніки безпеки.
- 12. Магнітні явища.** Природний магнетизм. Постійні магніти. Взаємодія магнітних полів постійних магнітів.
- 13. Магнітна дія електричного струму.** Електромагніт. Електродзвінок. Електродвигун. Прилади, принцип роботи яких ґрунтується на магнітній дії струму. Будова і призначення цих приладів.
- 14. Змінний струм.** Генератор змінного струму. Ввімкнення в коло. Техніка безпеки.
- 15. Трансформатор.** Будова. Призначення. Передача електричного струму на великій відстані.
- 16. Електролічильники.** Спостереження за диском електролічильника. Зняття показників лічильника. Обчислення плати за електроенергію.

VI ЕЛЕМЕНТАРНІ ВІДОМОСТІ З ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ

- 1. Миючі засоби.** Види, властивості, використання миючих засобів. Виготовлення.
- 2. Кислоти.** Види, властивості кислот. Використання. Правила техніки безпеки.
- 3. Луги.** Види, властивості, використання. Правила техніки безпеки.
- 4. Мінеральні солі і добрива.** Види, розпізнання за зовнішнім виглядом, використання в сільському господарстві, у побуті.
- 5. Засоби чищення.** Класифікація за призначенням, види, властивості, використання, зберігання.
- 6. Засоби боротьби з побутовими комахами.** Види засобів за призначенням, властивості, використання. Правила техніки безпеки.

ПРАКТИЧНІ І ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ

1. Складання електричного кола з різним з'єднанням провідників.
2. Зачистка проводів, зрощування проводів.
3. Монтаж розетки, патрона, вимикача, вилки.
4. Усунення елементарних пошкоджень в електроплитці, електропрасці.
5. Монтаж щитка з електричним дзвінком і кнопкою.
6. Зняття показників електролічильника і обчислення оплати за витрачену електроенергію.
7. Вивчення дії трансформатора. Зміна напруги за допомоги трансформатора.

**9 клас
(70 годин)**

№	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
IV. ЕЛЕКТРОМАГНІТНІ ЯВИЩА				

46 годин				
	<p>1. Елементарні відомості з електрики</p> <p>1.1. Значення електрики в житті людини. Галузі використання електрики: в промисловості, сільському господарстві, на транспортні, в зв'язку, в побуті. Техніка безпеки при користуванні електричними приладами</p>	2	<p>Учень:</p> <p>розуміє значення електрики в житті людини; називає галузі народного господарства, на яких використовується електрична енергія; знає електроприлади, які використовуються в побуті; зазначає доцільність використання електроенергії; підкреслює про небезпеку електричного струму для життя; знає і дотримується правил техніки безпеки при користуванні електроенергією; пам'ятає, що потрібно робити при ураженні електричним струмом</p>	розвиток системи узагальнених поглядів на основі знань про електромагнітні явища; формування загальних уявлень про джерела електричної енергії, використання її на виробництві, у побуті, на транспорті; розвиток уявлень про будову, функції дій побутових електроприладів
	<p>2. Електричний заряд.</p> <p>Електризація тіл тертям</p>	2	<p>вміє демонструвати дослід притягання клаптиків паперу гребінцем після розчісування сухого волосся; визначає, що тіла при натиранні наелектризуються, визначає що таке електризація тіл; підкреслює, що в електризації завжди беруть участь два тіла; зазначає, що при натиранні двох різних тіл, вони обидва наелектризуються; підкреслює, що заряд з наелектризованого тіла можна передати до іншого доторканням до нього; виділяє два роди зарядів: позитивний, який виникає на скляній паличці, натертій шовком і негативний на ебонітовій паличці, потертій хутром; позначає знаком «+» позитивний заряд, і знаком «-» — негативний заряд</p>	розвиток цілеспрямованого спостереження за взаємодією заряджених тіл на основі накопичення фактів, утворення початкових уявлень про об'єкти і явища, що вивчаються, знаходження серед них суттєвого і закономірного; розвиток мовлення та активного словникового запасу, пізнавальної і практичної діяльності

	<p>3. Провідники та ізолятори електричних зарядів</p>	1	<p>вміє класифікувати тіла, які є провідниками і непровідниками електричних зарядів; самостійно проводить досліди з провідниками електричних зарядів; встановлює тіла, які є добрими і поганими провідниками електричних зарядів; наводить приклади провідників зарядів і ізоляторів; знає будову і принцип дії електроскопа; намагається наводити приклади використання провідників електричних зарядів і ізоляторів (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток пізнавальної активності шляхом формування уявлень про позитивні та негативні заряди; розвиток уяви про енергетику, її значення для людини; корекція аналітико-синтетичної діяльності, сприймання операцій порівняння, класифікації та узагальнення уявлень</p>
	<p>4. Джерела електричного струму: сухий елемент, позитивний і негативний полюси елемента (батарея кишенькового ліхтаря). Акумулятори. Динамомашина (без будови), гідротурбіна і теплоелектростанції (без будови). Знайомство з джерелами струму, призначення кожного, використання у житті. Електроенергетика України</p>	4	<p>розуміє на основі дослідів існування електричного поля навколо зарядженого тіла; засвоює визначення електричного струму як впорядкований направлений рух заряджених частинок; (*намагається розуміти), що електричний струм в провіднику створює джерело струму; відзначає роль джерела струму — розподіляти на позитивно та негативно заряджені частинки на полюсах (*з допомогою вчителя); знає, як виготовити найпростіший гальванічний елемент; називає різні види джерел струму і принцип їх дії; розрізняє принцип роботи кислотного і лужного акумуляторів (* по можливості); знає, як і де використовують різні джерела струму; розповідає про електроенергетику України; зазначає, що до складу</p>	<p>розвиток здатності до переходу від наочних образів до узагальнених уявлень і понять; стимулювання мовленнєвої активності; корекція психічних процесів і властивостей, які відіграють основоположну роль у формуванні вмінь, необхідних для навчальної і практичної діяльності: орієнтація у завданні, раціональна організація діяльності, планування і контроль, використання раніше набутого досвіду; розвиток самостійності у процесі проведення дослідів з провідниками електричних зарядів та ізоляторів</p>

			<p>електроенергетики України входять теплові, атомні і гідроелектростанції; називає найпотужніші електростанції України</p>	
	<p>5. Спостереження електричної іскри. Електричні явища в атмосфері. Блискавка. Блискавковідвід</p>	2	<p>розуміє з власних спостережень (*з допомогою вчителя), що блискавка, як явище природи, супроводжується громом; зазначає, що блискавка — це величезний розряд, який відбувається між хмарами, які мають різні розряди, а також між хмарою та землею; пояснює, яку небезпеку може спричинити блискавка; знає, що захистити будинки та інші споруди можна, встановивши блискавковідвід; розказує і показує на схемі будову блискавковідводу (*з допомогою вчителя)</p>	<p>корекція пізнавальних процесів, спостережливості, запам'ятовування, аналізу і синтезу, співставлення та узагальнюючої функції мовлення</p>
	<p>6. Передача електричного струму. Електричне коло. Складові частини найпростішого електричного кола: джерело струму, провідники, споживач струму (лампочка, двигун, дзвінок, вимикач). Рух електричного струму по колу. Значення і будова лабораторного вимикача. Техніка безпеки. Умовне позначення елементів кола, схеми електричного кола</p>	4	<p>пояснює будову речовини; дає визначення електричного струму у металах; підкреслює, що для отримання електричного струму у провіднику треба створити в ньому електричне поле; розуміє, що для подачі до споживачів електроенергії потрібно скласти коло; зазначає (*намагається розуміти), що коло складається за схемою; зображає на схемі всі складові частини кола умовними позначеннями; уміє креслити необхідні схеми і за ними складати електричне коло; пояснює напрям руху електричного струму по колу; відзначає про дотримання правил безпечної роботи з електричними приладами (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток практичних навичок користування різними електроприладами, уміння виділяти головне, утримувати здобуту інформацію, користуватися нею в практичній діяльності; розвиток уваги, здатності до концентрації, зосередженості, переключення</p>

	<p>7. Сила електричного струму. Залежність сили струму від кількості електричних зарядів, що проходять через провідники.</p> <p>Вимірювання сили струму амперметром. Одиниця вимірювання сили струму ампер. Ввімкнення амперметра в коло</p>	2	<p>встановлює залежність роботи споживачів від джерела струму; дає визначення сили струму через кількість електронів, що проходить через поперечний переріз провідника за одиницю часу (1 с) (*по можливості); запам'ятовує, що одиницею сили струму є Ампер (1 А); вміє вмикати в електричне коло амперметр і визначати за показами силу струму; складає електричне коло та вимірює силу струму в різних його ділянках (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, співставлення; вмінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розвиток компенсаторних механізмів, спрямованих на формування всіх основних параметрів уваги та пам'яті</p>
	<p>8. Поняття про напругу. Вимірювання напруги вольтметром. Ввімкнення вольтметра в коло. Одиниця вимірювання напруги вольт</p>	2	<p>пояснює залежність роботи джерела струму, що витрачається на переміщення заряду, через величину, яку називають напругою; запам'ятовує, що напругу вимірюють одиницею, яку називають вольт (1В); вміє вмикати в електричне коло вольтметр і визначати за показами напругу на різних ділянках кола (*по можливості); складає електричне коло за схемою з ввімкненням вольтметра та вимірює напругу на кінцях різних його ділянках (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток пізнавальних можливостей на основі формування умінь і навичок виконувати вимірювальні операції та оперувати їх результатами; розвиток наочно-образного, наочно-дієвого мислення, пам'яті, мовлення</p>
	<p>9. Опір провідників. Залежність опору від довжини, товщини провідників і матеріалу, з якого вони виготовлені.</p> <p><i>Провідники з малим опором:</i> срібло, мідь, алюміній, сталь.</p> <p><i>Провідники з малим опором:</i> вольфрам, нікель.</p> <p>Реостат – прилад для зменшення або збільшення опору. Залежність сили струму від опору. Використання</p>	3	<p>дає визначення електричного опору провідників; встановлює залежність опору провідників від її довжини, площі поперечного перерізу і матеріалу, з якого зроблено провідник (*намагається встановити); досліджує залежність сили струму від опору провідників; диференціює провідники з малим і великим опором; запам'ятовує, що опір вимірюється одиницею —</p>	<p>розвиток індивідуального досвіду, на основі якого учні самостійно встановлюють причинно-наслідкову залежність, розкриття і усвідомлення цієї залежності; розвиток спостережливості, уваги на основі розкриття</p>

	реостата		1 Ом; знає будову і дію реостата, його використання (*по можливості); використовує формули для знаходження сили струму, напруги і опору провідників (*з допомогою вчителя)	залежності сили струму від напруги та опору провідників; формування зовнішньої організованості у навчальній діяльності точного виконання інструктажу та вказівок педагога
	<p>10. Види з'єднань провідників в електричному колі:</p> <p>Послідовне. Використання цього виду з'єднання (гірлянди) для новорічної ялинки. Недоліки даного виду з'єднання;</p> <p>Паралельне. Використання цього виду з'єднань;</p> <p>Змішане. Розгляд електромережі в шкільній майстерні, класі</p>	3	<p>називає послідовне, паралельне і змішане з'єднання провідників; дає визначення послідовного з'єднання провідників; визначає загальний опір провідників при послідовному з'єднанні провідників; вираховує напругу на кінцях окремих ділянок кола на основі Закону Ома (*по можливості); підкреслює, що при послідовному з'єднанні сила струму на будь-якій ділянці кола однакова; досліджує послідовне з'єднання провідників, використання послідовного з'єднання і його недоліки; дає визначення паралельного з'єднання провідників; пояснює: що напруга на кінцях усіх паралельно з'єднаних провідників одна й та сама; загальна сила струму при паралельному з'єднанні дорівнює сумі сил струмів в окремих провідниках; загальний опір при паралельному з'єднанні провідників менший від опору кожного з провідників (*робить спроби пояснити); досліджує паралельне з'єднання провідників; використання паралельного з'єднання провідників і його переваги (*з допомогою вчителя); дає визначення змішаного з'єднання провідників і</p>	<p>розвиток відображення дійсності, який включає в себе всі форми психічної діяльності: увагу, відчуття, сприймання, уявлення, мислення, почуття і волю у процесі спеціально організованої дослідної роботи; розвиток свідомого сприйняття, запам'ятовування, збагачення словникового запасу</p>

			його використання на практиці	
	<p>11. Будова і призначення розетки, вилки, вимикача, патрона. Ввімкнення їх у коло. Техніка безпеки. Усунення пошкоджень кожного із пристроїв</p>	4	<p>знайомий з побутовою електроарматурою; знає будову, дію і застосування вимикача, розетки, вилки, лампового патрона; вміє розібрати і скласти зазначену електроарматуру (*намагається скласти); знаходить пошкодження і усуває їх; пояснює, як вмикається електроарматура в електричне коло (*з допомогою вчителя)</p>	<p>розвиток пізнавальних здібностей на основі формування уявлення про будову, призначення побутової електроарматури; формування практичних навичок шляхом виконання операцій на роз'єднання-з'єднання деталей електроарматури у заданій послідовності, способів усунення пошкоджень; розвиток мовлення та активного словникового запасу</p>
	<p>12. Теплова дія електричного струму: а) прилади, принцип дії яких ґрунтується на тепловій дії, будова і призначення. Ввімкнення в коло (лампочка розжарювання; електроплитка; електрична праска; рефлектор; електропаяльник; електрочайник); знаходження і усунення пошкоджень. Техніка безпеки; б) запобіжники в електричному колі; дротина для запобіжників; плавкі запобіжники; призначення запобіжників; заміна запобіжників новими; в) коротке замикання; причини; попередження короткого замикання; правила дотримання техніки безпеки</p>	6	<p>а) називає прилади, принцип дії яких ґрунтується на тепловій дії струму; пояснює будову і призначення побутових електронагрівальних приладів, їх вмикання в коло; розбирає електронагрівальні прилади, знаходить і усуває пошкодження, складає їх (*робить спроби); називає основну деталь приладу — нагрівальний елемент; має елементарні уявлення про користування електронагрівальними приладами; звертає увагу на дотримання правил безпеки при роботі з електронагрівальними приладами; б) дає характеристику і робить спробу пояснення причин короткого замикання в електромережі; розуміє, що для уникнення короткого замикання необхідні в мережі спеціальні пристрої — запобіжники; має уявлення про будову плавкого запобіжника і його дію; виділяє окремо</p>	<p>розвиток пам'яті на основі сприймання і відтворення навчального матеріалу про теплову дію електричного струму та про електронагрівальні прилади; формування уявлення про будову електронагрівальних приладів, способи їх розбирання і складання на основі тексту і малюнків підручника; формування вмінь дотримуватися правил техніки безпеки під час роботи з електронагрівальним і приладами; корекція сприймання та розширення знань про використання електронагрівальних приладів у шкільних</p>

			запобіжник з біметалевою пластиною; вміє самостійно замінювати плавкий запобіжник (*намагається); застерігає від застосування саморобних запобіжників, так званих «жучків» (*за допомогою вчителя)	майстернях; розвиток мотивів навчальної діяльності засобами корекції недостатньо розвиненої широкої мотивації на основі показу і пояснення цілей
	13. Постійні магніти. Дія магнітів на чорні метали. Взаємодія магнітних полів постійних магнітів	1	має уявлення, що таке постійний магніт; називає різні форми магніту; відзначає існування полюсів магніту; пояснює взаємодію магнітних полів постійних магнітів (*робить спробу відзначення); знає будову, призначення і дію компаса; відзначає існування магнітного поля навколо Землі	розвиток розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення на основі спостереження за дією магнітів різної форми, їх взаємодією, а також формування усвідомленого, активного, самостійного виконання навчальних завдань з використанням приладів, принципи роботи яких ґрунтуються на магнітній дії струму
	14. Магнітна дія електричного струму. Прилади, принцип роботи яких ґрунтуються на магнітній дії струму	10	пояснює дію струму на магнітну стрілку; демонструє дію магнітного поля котушки зі струмом; знає будову, дію електромагніту та його застосування (*намагається); називає властивості електромагнітів; серед електроприладів розпізнає ті, принцип роботи яких ґрунтуються на магнітній дії струму (*з допомогою вчителя)	розвиток уваги, спостережливості, пам'яті та формування уявлення про будову, властивості електромагнітів та магнітної дії струму; розвиток мовлення та поповнення словникового запасу
	14.1.Електромагніт. Будова електромагніту. Використання електромагнітів в техніці, на виробництві	6		
	14.2.Електричний дзвінок. Будова, призначення. Ввімкнення електричного дзвінка в коло. Кнопка дзвінка	2	має уявлення про електричний дзвінок як прилад, що працює на магнітній дії струму; знає будову електродзвінка, його призначення і дію; називає спеціальний вимикач — кнопку, її призначення і будову; може накреслити схему підключення дзвінка (*з допомогою вчителя)	розвиток функцій аналізу, синтезу, узагальнення на основі формування цілісного сприймання будови, дії та призначення електричного дзвінка; розвиток мислення на основі

				«читання» змісту малюнків, на яких зображено схеми електричного дзвінка та електричної кнопки, усвідомлення принципів їх дії
	14.3.Електродвигун. Будова. Призначення. Електродвигун станків, швейної машини. Передача обертання вала електродвигуна до робочого вала. Техніка безпеки	2	має уяву про будову, дію і призначення електродвигуна; пояснює передавання обертання вала якоря до робочої машини (*робить спроби пояснити); наводить приклади застосування електродвигунів у промисловості, на транспорті, в сільському господарстві, в станках і швейних машинах тощо	розвиток пізнавальної діяльності процесів мислення на основі знань про будову, принципи роботи та способи застосування електричного двигуна
	15. Змінний струм. Відмінності між змінним і постійним електричним струмом. Одержання змінного електричного струму	1	дає визначення змінного струму; розглядає і пояснює будову, дію і призначення генератора електричного струму (*намагається пояснити); називає струм, який виробляє генератор, змінним струмом; називає відмінність між постійним і змінним струмом (*з допомогою вчителя)	розвиток наочно-образного та наочно дієвого мислення; розвиток та збагачення активного словника словами, які позначають дію і стан предметів, розуміння значення слів, виховання навичок правильного вживання слів в процесі проведення лабораторних робіт
	16. Трансформатор. Будова. Знижуючі і підвищуючі трансформатори. Ввімкнення трансформатора в коло	1	має уяву про будову, дію і призначення трансформатора; розділяє трансформатори на знижувальні і підвищувальні (*намагається розділяти); креслить схеми ввімкнення знижувального і підвищувального трансформатора (*з допомогою вчителя)	розвиток цілеспрямованого спостереження за фізичними процесами на основі сприймання явищ довкілля; розвиток активної форми чуттєвого пізнання на основі накопичення фактів, утворення початкових уявлень про об'єкти і явища, знаходження суттєвого і закономірного
	17.Передача	1	має уявлення про	розвиток

	<i>електричного струму на великі відстані</i>		способи вироблення змінного струму і передачу його на відстані по лініях електропередач; володіє знаннями, що для зменшення втрат енергії треба зменшувати силу струму і опір проводів (*намагається оволодіти); пояснює: для збереження потужності використовують підвищувальні трансформатори, які збільшують напругу і відповідно зменшують силу струму; на місці споживання електроенергії використовують — знижувальні трансформатори (*намагається пояснити); креслить схему передавання електричної енергії від електростанції до споживача (*з допомогою вчителя)	запам'ятовування та адекватного відтворення інформації; вмінь узагальнювати та порівнювати; розвиток корегуючої ролі мовлення; розвиток умінь виконувати практичні завдання за словесною інструкцією вчителя, за схемою або малюнком підручника
	18. Спостереження за диском електролічильника. Обчислення плати за електроенергію	1	розуміє, що електричний струм виконує роботу (у кіловат-годинах); називає прилад — лічильник, який фіксує цю роботу	розвиток свідомого сприйняття, запам'ятовування, збагачення словникового запасу та розвиток активного мовлення на основі формування навичок підрахунку вартості використаної електроенергії за показниками електролічильника – попереднього і останнього за встановленим тарифом за 1 кВт год
V. ЕЛЕМЕНТАРНІ ВІДОМОСТІ З ПОБУТОВОЇ ХІМІЇ				
	1. Миючі засоби. 1.1. Синтетичні миючі засоби, склад, класифікація. 1.2. Мило: господарське, туалетне, медичне. 1.3. Допоміжні засоби для прання. Сировина для виготовлення миючих засобів. Властивості, використання	2	має уявлення про класифікацію синтетичних миючих засобів; пояснює склад господарського, туалетного, медичного мила, їх застосування (*намагається пояснити); називає допоміжні засоби для прання, сировину для їх виг-	розвиток пізнавальних здібностей, усвідомленості сприймання та засвоєння наочно-вербальної інформації; розвиток операцій мислення: порівняння, класифікації,

			отовлення; підкреслює властивості та використання	узагальнення
	<p>2. Кислоти.</p> <p>2.1.Оцтова кислота. 2.2Лимонна кислота. 2.3.Сірчана кислота. 2.4.Соляна кислота. 2.5.Властивості кислот. Дія на лакмус. Використання. Правила техніки безпеки</p>	3	має уявлення про оцтову, лимонну, сірчану та соляну кислоти; використовує індикатори для виявлення кислоти (*намагається використовувати); називає властивості кислот, дію на лакмус, місця застосування кислот; дотримується правил техніки безпеки при роботі з кислотами (*з допомогою вчителя)	розвиток логічного мислення шляхом удосконалення прийомів порівняння, класифікації кислот, формування діалогічного та зв'язного мовлення; розвиток аналізуючого спостереження на основі використання індикаторів кислот
	<p>3. Луги.</p> <p>3.1.Їдкий натр (сода). 3.2.Їдкий кальцій. 3.3.Їдкий калій. 3.4.Використання лугів. Дія на лакмус, дія на тканину, воду. Використання в народному господарстві. Правила техніки безпеки</p>	3	має уявлення про луги: їдкий натрій, їдкий кальцій, їдкий калій; пояснює, як добувають луги; називає фізичні і хімічні властивості лугів (*з допомогою вчителя); наводить приклади застосування лугів в народному господарстві; застерігає про обережне поводження з лугами	розвиток операцій мислення: порівняння, класифікації, узагальнення; розвиток запам'ятовування та адекватного відтворення інформації на основі вивчення фізичних та хімічних властивостей луг; розвиток зв'язного мовлення
	<p>4. Мінеральні солі і добрива.</p> <p>4.1.Азотні добрива (селітра, калійна сіль, селітра натрієва). 4.2.Фосфатні добрива (суперфосфат, кісткова мука). 4.3.Калійні добрива (калійна селітра, сіркокислий калій, сільвінт)</p>	3	має уявлення про азотні, фосфатні і калійні добрива; відзначає значення і застосування в народному господарстві; дає коротку характеристику добрив (*намагається дати); застерігає, як вносити добрива в ґрунт	корекція порушень пізнавальної діяльності (запам'ятання, відтворення, мислення) на основі формування вмінь переносити набутий досвід у аналогічній та новій ситуації; розвиток мовлення в учнів на основі збагачення словника назвами хімічних речовин, їх властивостей та умінь використовувати

				нові слова у процесі спілкування, виконання практичних завдань на дослідних ділянках, у процесі догляду за рослинами
	<p>5. Засоби чищення. Класифікація засобів чищення за призначенням.</p> <p>5.1. Засоби виведення плям і чищення одягу.</p> <p>5.2. Засоби чищення кухонного посуду, раковин, ванн.</p> <p>5.3. Засоби догляду за меблями.</p> <p>5.4. Засоби догляду за підлогою. Види засобів чищення (тверді, рідинні). Використання. Зберігання</p>	3	розрізняє засоби чищення за призначенням; виділяє засоби для виведення різних плям на одязі та їх дію (*намагається виділити); використовує і називає препарати для полегшення і поліпшення догляду за кухонним посудом, раковиною, ванною; називає засоби догляду за меблями, за підлогою; поділяє засоби догляду на тверді і рідинні; підкреслює, як і де зберігати засоби догляду за меблями, підлогою та засоби для чищення	корекція пізнавальних процесів спостереження, запам'ятовування, відтворення; розвиток розумових операцій класифікації, порівняння, співставлення; розвиток умінь і практичних навичок виконання колективних та індивідуальних форм організації практичних робіт, пов'язаних з чищенням одягу, кухонного посуду, з доглядом за житлом; розвиток в учнів морально-етичних норм поведінки на основі правильного розуміння естетики побуту, навичок спілкування у різних життєвих ситуаціях
	<p>6. Засоби боротьби з побутовими комахами. Дезинфікуючі засоби.</p> <p>6.1. Засоби для знищення тарганів і клопів.</p> <p>6.2. Засоби для знищення молі.</p> <p>6.3. Засоби для знищення літаючих комах.</p> <p>6.4. Засоби дезинфекції (хлорне вапно, монохлорамін). Дезодоранти і аерозолі.</p> <p>6.5. Засоби ароматизації побутових приміщень</p>	2	має уяву про класифікацію дезінфікуючих засобів для знищення побутових комах; виділяє засоби для боротьби з блохами, комарами, мухами, тарганами, блощицями (*намагається виділяти); знає застосування гіпохлориту кальцію, монохлораміна, хлорного вапна (*по можливості розуміє); пояснює, для чого проводять дезінфекцію приміщень, посуду, одягу; називає дезодоранти, їх дію і використання (*з допомогою	розвиток розумових операцій: порівняння, аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення, співвідношення на основі формування уявлень про хімію, про засоби боротьби з побутовими комахами шляхом поступового переходу від простого до складного, від

			вчителя); підкреслює, для чого і як ароматизують приміщення	відомого до невідомого, засобами наочної і практичної діяльності; розвиток потреби у дотриманні чистоти, акуратності, охайності через мотиви діяльності та спонукання активності на основі задоволення та постійно зростаючого інтересу до дисципліни, що вивчається
	<i>Практичні і лабораторні роботи</i>	8		

Освітня галузь «Природознавство» «Географія»

Загальною метою вивчення предмету «Географія» є формування елементарних географічних знань про природу, населення і господарство свого краю, України та зарубіжних країн; розкриття взаємодії людини і природи, взаємозв'язків і відношень між природними і суспільними явищами для забезпечення повноцінного функціонування особистості в оточуючому світі.

Мета курсу реалізується через розв'язання наступних головних **завдань**:

- формування елементарних географічних уявлень і понять про природу, населення та господарство різних територій;
- засвоєння здобувачами освіти географічної термінології, необхідної для розуміння сучасної інформації і використання у повсякденному житті;
- формування умінь практично застосовувати здобуті знання, користуватися джерелами географічної інформації;
- розвиток розумових здібностей здобувачів освіти, зв'язного мовлення, емоційно-вольової сфери, пізнавального інтересу в процесі географічних спостережень, розв'язання конкретних практичних завдань різного характеру, самостійного набуття нових знань;
- сприяння національно-патриотичному, екологічному, морально-етичному, естетичному вихованню.

Пояснювальна записка

Програма навчального предмета «Географія» розроблена відповідно до основних положень Концепції державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами. і спрямована на реалізацію вимог освітньої галузі «Природознавство».

Загальною метою вивчення географії як навчального предмету є формування в учнів з розумовою відсталістю елементарних географічних знань про природу, населення і

господарство свого краю, України та зарубіжних країн; розкриття взаємодії людини і природи, взаємозв'язків і відношень між природними і суспільними явищами для забезпечення повноцінного функціонування особистості в оточуючому світі.

Мета курсу реалізується через розв'язання наступних головних завдань:

- формування елементарних географічних уявлень і понять про природу, населення та господарство різних територій;
- засвоєння учнями географічної термінології, необхідної для розуміння сучасної інформації і використання у повсякденному житті;
- формування умінь практично застосовувати здобуті знання, користуватися джерелами географічної інформації;
- розвиток розумових здібностей учнів, зв'язного мовлення, емоційно-вольової сфери, пізнавального інтересу в процесі географічних спостережень, розв'язання конкретних практичних завдань різного характеру, самостійного набуття нових знань;
- сприяння національно-патриотичному, екологічному, морально-етичному, естетичному вихованню.

У навчальній програмі з географії знайшли відображення наскрізні для шкільного курсу змістові лінії, зазначені в Концепції державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами.

Структура і зміст програми базується на основі врахування загальнодидактичних принципів навчання. В основу побудови навчальної програми покладено краєзнавчий та родинознавчий принципи, що забезпечує свідоме засвоєння учнями географічних знань і вмінь на рівні емпірично-чуттєвого досвіду, емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього середовища. Передбачено систематичне встановлення зв'язків будь-якого курсу географії з тими знаннями, які учні отримують в результаті безпосереднього пізнання місцевості, в якій вони проживають. Ознайомлення школярів із новими, раніш невідомими об'єктами й явищами природи на уроках географії відбувається у безперервному порівнянні їхніх ознак і властивостей з конкретними об'єктами навколишнього середовища. Разом з тим є і зворотне явище: суттєво розширивши коло географічних уявлень і понять під час вивчення шкільних географічних курсів учні повертаються до краєзнавчого вивчення історії місцевості, природи, населення, господарства рідного краю.

Зміст навчальної програми має як лінійно-ступінчасту, так спірально-концентричну побудову. З одного боку, спостерігається певна завершеність навчального курсу кожного класу, передумання фізико-географічного блоку економіко-географічному, з іншого – передбачено поглиблення та розширення вже набутих географічних знань і практичних умінь (в різних формах і об'ємі), повторення географічного матеріалу з метою його систематизації та узагальнення відповідно до вікових та психічних особливостей дітей з розумовою відсталістю.

Курси за роками навчання у програмі з географії розподілено з урахуванням особливостей розумового розвитку учнів: 6 клас - «Початковий курс фізичної географії» (68 годин), 7 клас – «Загальна географія» (35 годин), 8 клас – «Географія світу» (68 годин), 9 клас – «Географія України» (68 годин).

Програму подано у вигляді таблиці, що складається з кількох колонок.

У колонці «Зміст навчального матеріалу» в межах кожного курсу визначено зміст розділів і тем, наведено перелік основних практичних робіт та навчальних екскурсій. Теми відрізняються за кількістю і складністю географічних понять, глибиною розкриття причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між географічними об'єктами та явищами. Запропонований розподіл навчальних годин за розділами (темами) є орієнтовним і за необхідності може змінюватися вчителем з метою більш глибокого вивчення або повторення певного навчального матеріалу з урахуванням навчальних

можливостей учнів конкретного класу. Навчальний зміст (обсяг навчального матеріалу, кількість географічної номенклатури) для учнів з помірною розумовою відсталістю визначається вчителем індивідуально з урахуванням їхніх пізнавальних можливостей і психічних особливостей.

У колонці «Навчальні досягнення учнів» визначено основні вимоги до знань і вмінь учнів, якими вони повинні оволодіти в результаті засвоєння навчального матеріалу під час вивчення розділу (теми) певного курсу географії. Для дітей з помірною розумовою відсталістю навчальні досягнення виокремлено під спеціальним позначенням - *. Рекомендується використовувати диференційований підхід до учнів, пред'являти їм вимоги до знань і вмінь залежно від їх загального розвитку та індивідуальних можливостей засвоєння навчального матеріалу, забезпечувати посильну практичну діяльність.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з географії здійснюється з урахуванням пізнавальних можливостей та індивідуальних особливостей даної категорії дітей і передбачає диференційований підхід щодо його організації. Критерієм оцінювання знань учнів є не стільки обсяг навчального матеріалу, що залишився в пам'яті, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, застосовувати на практиці.

У колонці «Спрямованість корекційно-розвивальної роботи» основні напрямки психічного, мовленнєвого та особистісного розвитку узгоджено зі змістом програми та організацією навчання. Географічний матеріал в силу свого змісту має значні можливості для розвитку та корекції пізнавальної діяльності дітей з розумовою відсталістю: вони вчаться аналізувати, порівнювати географічні об'єкти і явища, розуміти причинно-наслідкові зв'язки та залежності, спостерігати за змінами в природі. В учнів розвивається спостережливість, увага, пам'ять, логічне мислення, збагачуються уява. Робота з символічними посібниками, одним із яких є географічна карта, сприяє розвитку абстрактного мислення, просторового орієнтування. На уроках географії систематична словникова робота зорієнтована на збагачення словника учнів географічними термінами, поступове розширення лексичного запасу, розвиток уміння правильно вживати нові слова у діалогічному мовленні. Складання словесних описів явищ і об'єктів природи, географічних характеристик територій сприяє розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей.

Географія як навчальний предмет в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах має велике значення для всебічного розвитку учнів зі зниженою мотивацією до пізнання. Вивчення географії нашої країни і материків розширює кругозір дітей про навколишній світ, дозволяє побачити природні та соціально-економічні явища і процеси у взаємозв'язку.

Географія дає благодатний матеріал для патріотичного, морального, естетичного та екологічного виховання учнів.

Програма з географії складена з урахуванням міжпредметних зв'язків.

Окремі елементи географічних знань учні отримують у початковій школі, поглиблення яких відбувається в 5-му класі під час вивчення пропедевтичного курсу «Природознавство». Тому вивчення систематичного курсу географії базується на пропедевтичних знаннях географічного змісту, які учні отримали в 1-5 класах.

Для організації діяльнісного підходу та формування предметних і практичних компетентностей учнів у програмі пропонується орієнтовний зміст практичних робіт, більшість яких є частиною уроку. Вчитель самостійно визначає місце та кількість таких практичних робіт на уроці. Практичні роботи, що розраховані на весь урок, вчитель планує на початку навчального року, вносить їх до календарних планів, фіксує їх у класному журналі впродовж навчального року.

Практичні роботи спрямовані на те, щоб озброїти учнів необхідними практичними навичками й уміннями, які вони могли б використовувати у своїй подальшій діяльності.

Програмою визначено мінімум обов'язкових екскурсій, необхідних для вивчення окремих курсів географії. Проведення екскурсії базується на основі краєзнавчого підходу. Метою проведення екскурсій є з'ясування в учнів запасу наявних елементарних географічних уявлень; організація спостережень за об'єктами і явищами у природі, з'ясування їх взаємозв'язків із середовищем залежно від сезонних змін; збір природного матеріалу для складання гербарію рослин своєї місцевості, ознайомлення з формами земної поверхні та водоймами у найближчому оточенні, виробничої та господарської діяльністю населення свого краю. Вчителю надається можливість вносити зміни в тематику екскурсій, визначати їх кількість, місце у вивченні розділу.

Географія 6-го класу є першим систематичним курсом нового шкільного предмета. Зміст початкового курсу фізичної географії має забезпечити теоретичну і картографічну підготовку для вивчення наступних курсів.

Початковий курс фізичної географії в 6-му класі передбачає вивчення таких розділів як: «Орієнтування на місцевості», «План і карта», які є передумовами поступового навчання учнів картографічній мові, формуванню елементарних географічних уявлень і понять з опорою на карту.

Розділ «Орієнтування на місцевості» сприяє формуванню у дітей з розумовою відсталістю просторових уявлень та вмінь орієнтування, необхідних у житті, а також для переходу до вивчення плану місцевості і карти.

При вивченні розділу «План і карта» необхідно дотримуватися логіки в переході від сприймання реальної місцевості до її зображення на карті: учнів спочатку доцільно ознайомити з макетом та планом шкільної ділянки; вчити орієнтуватися на плані свого населеного пункту; визначати місце шкільної ділянки на цьому плані. Тільки після засвоєння цих знань та умінь можна досягти свідомого використання картографічної наочності в навчанні дітей з розумовою відсталістю. В учнів формуються базові прийоми навчальної роботи з географічною картою, а саме: визначення сторін горизонту на карті, визначення відстаней на карті за допомогою масштабу, читання умовних кольорів і знаків карти. Ознайомлюючись з фізичними та політико-адміністративними картами різного масштабу, учні повинні вміти визначати на них географічне положення своєї місцевості, району, області, країни.

Крім того, в початковому курсі географії розпочинається формування загальних знань про внутрішню будову Землі, різноманітність форм рельєфу, водойм на її поверхні, рослинний і тваринний світ. Учні оволодівають елементарними уявленнями про атмосферні процеси, стихійні явища природи, одержують відомості про населення Землі та види господарської діяльності, вплив людини на природу.

В основу вивчення курсу географії у 6-му класі покладений краєзнавчий принцип, що забезпечує вивчення початкових основ фізичної географії на конкретному життєвому матеріалі, свідоме засвоєння знань, умінь та соціального досвіду на рівні емпірично-чуттєвого пізнання. Всі загальні географічні знання про план і карту, природу і населення конкретизуються в процесі вивчення тем, присвячених географії рідного краю. З одного боку, відбувається не тільки повторення, розширення і систематизація пропедевтичних географічних знань про свою місцевість, з іншого - створюються можливості для дітей з розумовою відсталістю на знайомому краєзнавчому матеріалі наочно пізнавати природні об'єкти й явища, особливості розселення, господарської діяльності людей тощо, застосувати одержані загальні знані про певний реально існуючий об'єкт на практиці. Загальні уявлення, при переході до вивчення конкретних невеликих природних об'єктів у межах рідного краю, дають змогу поглибити розуміння причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей, понять. Здобуті знання сприяють створенню підґрунтя для того, щоб у

подальшому перейти до засвоєння більш складного матеріалу загальної географії, географії світу та географії України.

У 6 класі рідний край треба розглядати, перш за все, як навколишню місцевість, частково, як область і свою Батьківщину – Україну. Даний підхід сприяє усвідомленню учнями з розумовою відсталістю найближчого докільця як невід’ємної частини більш великої території – Батьківщини. Рідний край, у широкому розумінні цього поняття, постає перед учнями в масштабах всієї України. Це надає вчителю вирішувати важливі виховні завдання, а саме: виховання любові до землі батьків і прадідів, громадянських і патріотичних почуттів приналежності до нації, народу, держави, а також поваги до праці, бережливого ставлення до природи, народних традицій і звичаїв.

У курсі географії 7-го класу на більш складному матеріалі приводяться в систему отримані знання з географії в попередньому класі.

В розділі «Земна куля» учні знайомляться з глобусом і картою півкуль, особливостями зображення на них земної кулі, материків і океанів, вчать розкривати закономірності природних явищ, пов’язаних з обертанням земної кулі навколо своєї осі, освітленням і нагріванням земної поверхні Сонцем, отримують знання про теплові пояси та особливості їхнього розташування на Землі.

Зміст розділу «Природні зони й їх розміщення на земній кулі» надає учням знання про різноманітність природних умов на Землі, особливості природних зон. Школярі вивчають географічне положення природних зон, особливості природи: поверхню, кліматичні умови, своєрідність рослинного і тваринного світу, основні заняття населення, зміни природних умов під дією праці людини. Особливу увагу при вивченні цього розділу слід зосередити на формуванні в учнів умінь встановлювати причинно-наслідкові зв’язки та залежності між об’єктами й явищами природи, діяльністю людей.

При вивченні природних зон на Землі школярі розширюють коло географічних уявлень і понять, набувають певних умінь у роботі з різними джерелами географічної інформації. Продовжується формування в учнів картографічних знань і вмінь на основі роботи з картою природних зон, контурною картою, ускладнюються прийоми роботи з географічними картами: вводяться прийоми: співставлення карт, опису за картами атласу географічних об’єктів і природи з опорою на типовий план.

Географія 8-го класу є логічним продовженням курсу загальної географії й значною мірою спирається на його матеріал.

У розділі «Загальні відомості про Землю, Сонце, Місяць» надаються елементарні знання учням про Сонце, як одну із зірок, навколо якої рухаються планети: Земля і її супутник – Місяць, пояснюються причини затемнень, вводяться відомості про штучні супутники Землі, про політ людей у космос.

Вивчення розділу «Географія материків і океанів» у 8-му класі спрямоване на формування в учнів стислих знань про географічне положення материків і океанів на фізичній карті півкуль; уявлень про природні умови материків та океанів, їх просторову неоднорідність; первинного поняття про політичну карту світу, населення та різні країни. При вивченні материків особливу увагу слід звертати на формування в учнів умінь визначити та описувати їх географічне положення на основі фізичної карти півкуль. Використовуючи набуті знання, учні оволодівають умінням складати елементарні географічні характеристики окремих країн світу, що вивчаються.

Наведений у програмі перелік країн є орієнтовним. Учителю надається можливість обирати для вивчення ті країни, які відповідають пріоритетам зовнішньої політики України (з кожної групи країн лише по три). На уроках-рекомендується використовувати доступний розумінню учнів географічний матеріал із сучасного культурного й економічного життя

країн. Доцільно дещо змістити акценти зі спеціальних знань на загальнокультурні, на основі світоглядного підходу до розгляду більшості тем.

Вивчення у 9-му класі курсу «Географія України» на сьогодні залишає за собою одне із провідних місць у формуванні особистості громадянина України, забезпечуючи вивчення рідного довкілля і сприяючи розвитку етнічного, територіального, державницького патріотизму. Даний курс, з одного боку, завершує шкільну природничо-географічну освіту учнів, з іншого – є складовою частиною формування усвідомленої цілісної географічної картини своєї країни на основі розгляду та аналізу її основних компонентів – природи, населення, господарства, що перебувають у взаємозалежності і взаємозв'язку. Вивчення географії України надає можливість формувати в учнів вміння та навички практичного застосування набутих знань через розв'язування завдань проблемно-пошукового та творчого характеру, а також прищеплювати любов і дбайливе ставлення до природи через розуміння взаємозв'язків між її компонентами.

Шкільний курс «Географія України» можна вважати початковим етапом соціально-економічної освіти розумово відсталих старшокласників, що озброює учнів елементами знань виробничої діяльності, сприяє цілеспрямованому засвоєнню сучасної соціально-економічної термінології, необхідної для організації особистого життя в умовах ринкової економіки, забезпечує повноцінне функціонування особистості в оточуючому світі та включення її в суспільні відносини. Значний обсяг навчального матеріалу становлять наукові поняття соціально-економічного характеру, закономірності, їхня систематизація. Тому в кожній темі й практично на кожному уроці має бути етап, спрямований на формування понятійного апарату, з'ясування закономірностей і причинно-наслідкових зв'язків. Враховуючи складний характер соціально-економічної інформації для засвоєння учнями з розумовою відсталістю, вчитель сам повинен визначити рівень узагальнення матеріалу в межах відведеного навчального часу.

На уроках необхідно значно посилити вивчення соціальних, екологічних та культурологічних аспектів. Розгляд національних і регіональних культурних традицій сприятиме вихованню в учнів поваги до українського народу, його культури, відчуття себе справжнім патріотом своєї держави і, значною мірою, підвищить пізнавальний інтерес до предмету. Особлива роль вивчення географії України визначається тісними взаємозв'язками змісту з сучасністю та особистим життєвим досвідом учнів.

Оскільки міграція випускників спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей незначна - вони залишаються жити і працювати в тій місцевості, в якій навчалися - закінчується курс географії 9-го класу вивченням розділу «Географії своєї області». Вивчення своєї області дозволяє сформувати у випускників більш повні та диференційовані уявлення про природні об'єкти та явища, полегшує оволодіння географічними знаннями в цілісній системі, дозволяє тісніше пов'язати вивчення географії з повсякденним життям, включити учнів у вирішення доступних для них проблем навколишньої дійсності і тим самим виховувати любов до своєї Батьківщині.

У програмі збільшено кількість годин на вивчення свого області. Вчителю надається право самостійно обирати місце для вивчення свого регіону, перекомпонувати навчальний матеріал. Географія своєї області може вивчатися на початку курсу «Географія України». Припускається і розгляд цього матеріалу при вивченні відповідних тем курсу. Вибір об'єктів вивчення своєї області здійснює вчитель залежно від місця знаходження спеціального загальноосвітнього навчального закладу, територіального розміщення закладів, установ і підприємств, на яких зможуть працювати його випускники.

6 клас
(68 год., 2 год. на тиждень)

№	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	2	3	4	5
1	3	<p>Вступ</p> <p>Значення географічних знань для практичної діяльності людини. Предмет вивчення географії.</p> <p>Жива і нежива природа. Підсумки спостережень за живою і неживою природою та працею людей у різні пори року.</p> <p>Своя місцевість. Узагальнення відомостей про свою місцевість і працю населення.</p> <p>Екскурсія з метою з'ясування запасу елементарних географічних уявлень, здобутих на уроках 1 – 5 класах.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>1. Читання й узагальнення даних календаря погоди і праці людей за минулий рік.</p> <p>2. Робота з макетом шкільної ділянки.</p>	<p>Учень/учениця: знає про предмет географії і його значення для практичної діяльності людини; загальну мету вивчення курсу географії;</p> <p>розрізняє об'єкти живої та неживої природи; розповідає про особливості своєї місцевості та праці людей в різні пори року на цій місцевості; спостерігає за живою і неживою природою та працею людей, вміє узагальнювати дані спостережень; робити записи в календарі погоди;</p> <p>*за запитаннями вчителя визначає, що вивчає географія;</p> <p>*має уявлення про об'єкти живої і неживої природи, зміни в природі своєї місцевості;</p> <p>*за допомогою вчителя спостерігає за живою і неживою природою та працею людей;</p> <p>*за допомогою вчителя виконує записи в календарі погоди.</p>	<p>Формування мотиваційної основи вивчення курсу.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті та уваги при вивченні нового матеріалу.</p> <p>Розвиток сприймання під час спостереження за живою і неживою природою та працею людей.</p> <p>Розвиток процесів аналізу і синтезу у процесі складання плану спостережень.</p> <p>Розвиток просторового орієнтування та зорової пам'яті при роботі з макетом шкільної ділянки;</p> <p>Розвиток мовлення при описі стану погоди.</p> <p>Розвиток процесу узагальнення при роботі з календарем погоди за минулий рік.</p> <p>Розвиток уваги та самостійності під час екскурсії.</p>
2	4	<p>Орієнтування на місцевості.</p> <p>Горизонт. Лінія горизонту. Сторони горизонту.</p> <p>Орієнтування на місцевості за Сонцем та місцевими ознаками.</p> <p>Компас, його будова і правила користування.</p> <p>Екскурсія з метою</p>	<p>Учень/учениця: розрізняє поняття: «горизонт», «лінія горизонту»;</p> <p>називає основні та проміжні сторони горизонту;</p> <p>визначає з опорою на схематичні малюнки лінію горизонту, сторони горизонту;</p>	<p>Розвиток мовлення на основі збагачення словникового запасу географічною термінологією.</p> <p>Розвиток уміння орієнтуватися у просторі за Сонцем, місцевими ознаками та компасом.</p> <p>Розвиток просторового</p>

		<p>визначення сторін горизонту на місцевості. Практичні роботи.</p> <p>1. Вправи на визначення лінії горизонту та сторін горизонту за схематичними малюнками.</p> <p>2. Вправи на визначення сторін горизонту за компасом.</p>	<p>за запитаннями вчителя та малюнками розповідає про основні способи орієнтування за Сонцем та місцевими ознаками;</p> <p>знає про призначення та будову компаса;</p> <p>за детальною інструкцією вчителя виконує дії по приведенню компаса в робочій стан;</p> <p>*має уявлення про горизонт, лінію горизонту, сторони горизонту;</p> <p>*за малюнками визначає основні способи орієнтування на місцевості за Сонцем та місцевими ознаками;</p> <p>*ознайомлений із призначенням та будовою компаса.</p>	<p>орієнтування та зорової пам'яті при роботі з компасом.</p>
3	14	<p>План і карта. Малюнок і план предмету, їх відмінність. План і масштаб.</p> <p>План класу. Позначення сторін горизонту на плані. План шкільної ділянки. Плани найближчого оточення (села, міста, кварталу.). Місце шкільної ділянки на плані свого населеного пункту. Умовні знаки плану місцевості.</p> <p>План місцевості і географічна карта. Масштаб карти. Основні напрями на карті. Умовні кольори географічної карти. Умовні знаки географічної карти. Види географічних карт. Фізична та політична карта. Значення географічних карт в житті та діяльності людей.</p> <p>Україна на політичній</p>	<p>Учень/учениця: називає ознаки відмінностей між малюнком і планом місцевості, планом і картою; основні умовні кольори та знаки плану і карти;</p> <p>знає призначення масштабу, плану місцевості й карти; розрізняє за допомогою вчителя види географічних карт;</p> <p>розповідає про значення географічних карт в житті та господарській діяльності людей; встановлює просторові співвідношення між об'єктами на території шкільного двору, макетах; планах; основні напрями на карті;</p> <p>за інструкцією вчителя:</p>	<p>Розвиток пам'яті, логічного мислення при виконанні практичних завдань на орієнтування та обчислення реальної відстані між об'єктами за масштабом плану і карти.</p> <p>Розвиток просторового орієнтування та зорової пам'яті при роботі з макетом, планом і картою.</p> <p>Розвиток точності руху під час креслення елементарних планів найближчого оточення.</p> <p>Розвиток уваги, логічного мислення, уяви під час роботи з планом і картою.</p> <p>Розвиток умінь уявляти образ реальної місцевості за умовними знаками плану та карти.</p> <p>Розвиток уваги, зорової пам'яті при визначенні</p>

		<p>карті світу. Київ – столиця України. Своя місцевість (область, місто чи селище) на карті України.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Просторове орієнтування на макетах класу та шкільної ділянки.</p> <p>Креслення нескладних планів (предметів, класу, шкільної ділянки).</p> <p>Вправи на встановлення просторових співвідношень між об'єктами на території шкільного двора, макеті, плані.</p> <p>Читання за умовними знаками плану місцевості.</p> <p>Вправи на визначення напрямів сторін горизонту на географічній карті.</p> <p>Вправи на визначення відстань на плані і карті за масштабом.</p> <p>7. Складання таблиці умовних кольорів і знаків географічної карти.</p> <p>8. Знаходження України на політичній карті, своєї місцевості на карті України.</p>	<p>виконує креслення елементарних планів найближчого оточення за заданим масштабом; необхідні обчислення; відзначає відстані між об'єктами на плані і карті за масштабом; знаходить і показує на карті територію України, її столицю, своє місто чи селище;</p> <p>*має уявлення про план місцевості та карту;</p> <p>*ознайомлений із призначенням масштабу, основними умовними кольорами та знаками плану і карти;</p> <p>*за навідними запитаннями педагога коротко розповідає про значення географічних карт в житті та господарській діяльності людей;</p> <p>*за допомогою та детальною інструкцією вчителя виконує креслення спрощених елементарних планів найближчого оточення;</p> <p>*з опорою на інструкцію вчителя знаходить та показує на карті Україну та її столицю, своє місто чи селище;</p> <p>*називає столицю України, населений пункт у якому проживає.</p>	<p>географічного положення заданого об'єкта на карті.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу.</p> <p>Розвиток національної свідомості.</p> <p>Розвиток самостійності під час складання таблиці умовних кольорів і знаків географічної карти.</p> <p>Розвиток мислення під час вирішення пізнавальних завдань.</p>
4	13	<p>Форми земної поверхні. Їх зображення на фізичній карті.</p> <p>Внутрішня будова Землі.</p> <p>Поняття про літосферу.</p> <p>Форми земної поверхні.</p> <p>Рівнини. Різниця рівнин за характером поверхні (плоскі, горбасті) та висотою (низовини, височини). Горби.</p> <p>Частини горба.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>має уявлення про внутрішню будову Землі;</p> <p>розрізняє основні форми Землі за характером поверхні та висотою, за зразками і малюнками види корисних копалин, типи ґрунтів;</p> <p>оперує поняттями:</p>	<p>Уточнення уявлень про географічні об'єкти засобами різноманітної наочності.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення при роботі з різноманітними наочними засобами.</p> <p>Розвиток пам'яті в процесі відтворення назв географічних</p>

	<p>Яри, їх утворення і боротьба з ними. Гори. Частина гори: підніжжя, схили, вершина (пік). Різниця гір за висотою (низькі, середні, високі). Землетруси. Виверження вулканів. Форми земної поверхні на території свого краю та їх зображення на фізичній карті України та області. Корисні копалини, їх видобуток та використання. Найважливіші корисні копалини своєї місцевості. Ґрунт, його типи. Поширені ґрунти свого краю. Значення ґрунту і його охорона.</p> <p>Екскурсія з метою ознайомлення з формами земної поверхні у найближчому оточенні.</p> <p>Практичні роботи. Моделювання з вологого піску, глини або пластиліну рівнини, горба, гори, яру. Схематичні замальовки різних форм земної поверхні. Вправи на визначення за умовними кольорами форм земної поверхні на фізичній карті України (без орієнтування на конкретні назви). Складання елементарних словесних описів географічних об'єктів за малюнками, за уявленнями. 5. Вправи на розпізнавання форм поверхні за словесним описом. 6. Складання таблиці умовних знаків, якими позначаються корисні копалини.</p>	<p>«рівнини», «гори». «яри»; визначає з опорою на схематичну наочність частини горба, гори, яру; розповідає про форми поверхні на території свого краю, корисні копалини й ґрунти своєї місцевості та їх значення для господарської діяльності людини; за запитаннями вчителя пояснює причини землетрусів, вивержень вулканів; співвідносить об'єкти з їх умовними позначеннями на фізичній карті; знаходить і показує на карті задані форми рельєфу; виконує елементарні схематичні замальовки форм земної поверхні; складає елементарні словесні описи географічних об'єктів, які вивчаються; за запитанням вчителя виявляє і характеризує особливості земної поверхні у найближчому оточенні під час екскурсії;</p> <p>*має уявлення про основні форми земної поверхні, основні види корисних копалин, типи ґрунтів; *за запитаннями вчителя й опорою на наочний матеріал називає основні форми земної поверхні, корисні копалини й ґрунти своєї місцевості; *ознайомлений із внутрішньої будовою Землі, явищами природи (землетруси,</p>	<p>об'єктів. Розвиток мислення на основі диференціації та інтеграції ознак географічних об'єктів. Збагачення активного словника географічною термінологією. Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, класифікації при ознайомленні з основними видами корисних копалин, типами ґрунтів. Розвиток зорової пам'яті, просторового орієнтування під час роботи з картою. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між об'єктами та явищами природи. Розвиток зв'язного усного монологічного мовлення в процесі опису географічних об'єктів. Розвиток уяви під час моделювання гори з піску або пластиліну. Розвиток дрібної моторики пальців рук при виконанні практичних робіт. Розширення словника, розвиток зорової пам'яті та процесів аналізу і синтезу при роботі зі схематичними малюнками. Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів і явищ навколишньої дійсності. Розвиток чуттєвого сприймання у процесі спостережень під час екскурсії.</p>
--	--	--	---

			<p>виверження вулканів); *за допомогою вчителя знаходить на карті рівнини, гори (без орієнтування на конкретні назви). *за інструкцією вчителя виконує елементарні схематичні замальовки форм земної поверхні.</p>	
5	14	<p>Вода на Землі. Вода на Землі. Поняття про гідросферу. Значення води на Землі. Кругообіг води в природі. Океани і моря. Явища природи: тайфуни, шторми. Острови, півострови. Річки (виток, гирло, русло, лівий і правий береги, притоки). Джерела живлення. Річки гірські і рівнинні. Залежність напрямку і характеру течії річок від рельєфу місцевості. Озера, ставки, водосховища. Розведення риби і птахів. Струмки і джерела. Підземні води. Болота. Водойми свого краю та їх позначення на карті області. Забруднення водойм. Охорона водних багатств свого краю. Екскурсія до водойм, що розташовані в найближчому оточенні. Практичні роботи. 1. Проведення дослідів, що показують: а) водопроникність піску і водонепроникність глини; б) розчинення морської солі у воді і порівняння її за смаком із прісною водою; в) очищення води фільтруванням. 2. Замальовки схеми острова, півострова, річки, озера, колодязя. 3. Вправи на визначення напрямку течії річки,</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про основні елементи гідросфери, їх суттєві ознаки та умовне зображення на карті; розрізняє види водойм на земній поверхні; оперує поняттями: «океан», «море», «острів», «півострів», «річка», «озеро», «джерело», «болото»; пояснює з опорою на схематичну наочність кругообіг води в природі, умови утворення підземних вод; називає структурні елементи річки, джерела живлення річок; визначає з опорою на схематичні малюнки різницю між рівнинними та гірськими річками; напрям течії річки; розповідає про значення води на Землі, розведення риби та птахів у ставковому господарстві, причини виникнення боліт, заходи щодо охорони води від забруднення; знаходить на фізичній карті елементи гідросфери (за вибором вчителя); частини річки: виток, гирло, притоки, правий, лівий береги (річка за</p>	<p>Розвиток уявлень про різноманітні географічні об'єкти й явища. Розвиток наочно-образного мислення при роботі з різноманітними наочними засобами. Розвиток просторової орієнтації, пам'яті, уваги при роботі з картою. Розвиток естетичного сприймання при вивченні теми. Активізація словникового запасу при оперуванні географічної термінологією. Розвиток пам'яті, мислення при визначенні суттєвих ознак географічних понять. Розвиток уяви, мислення при роботі з картосхемами. Розвиток просторових уявлень та активізація словникового запасу при складанні опису географічного об'єкта. Розвиток мисленневих операцій аналізу, порівняння, класифікації при ознайомленні з основними видами водойм на земній поверхні. Розвиток активності та самостійності при</p>

		<p>розрізнення берегів та інших її частин.</p> <p>4. Робота з картосхемами річки, озера, острова, півострова.</p> <p>5. Вправи на розпізнавання водойм на земній поверхні за словесним описом.</p> <p>6. Вправи на визначення водойм за умовними кольорами на фізичній карті України (без орієнтування на конкретні назви).</p> <p>7. Вправи на визначення водойм свого краю на карті області.</p> <p>8. Складання опису річки (озера) своєї місцевості за матеріалами власних спостережень.</p>	<p>вибором вчителя); найбільші водойми свого краю; острови і півострови; встановлює відповідність між рельєфом місцевості та типом річок (гірська, рівнинна); суттєві відмінності між видами водойм, островом і півостровом.</p> <p>за запитанням вчителя характеризує річку (озеро) своєї місцевості під час екскурсії; виконує елементарні схематичні малюнки географічних об'єктів;</p> <p>*ознайомлений з поняттям «гідросфера», «острів», «півострів», видами водойм на земній поверхні, водоймами свого краю;</p> <p>*за запитаннями вчителя й опорою на наочний матеріал називає структурні елементи річки;</p> <p>*за допомогою вчителя знаходить і показує на карті річки (без орієнтування на конкретні назви);</p> <p>*за навідними запитаннями вчителя розповідає про значення води на Землі, розведення риб та птахів у ставковому господарстві;</p> <p>*за інструкцією вчителя виконує елементарні схематичні малюнки річки, озера.</p>	<p>виконанні пізнавальних завдань і практичних робіт.</p> <p>Розвиток уваги, логічного та доказового мислення під час проведення дослідів.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків та залежностей між об'єктами та явищами природи.</p> <p>Розвиток узагальнюючих умінь при вирішенні завдань географічного змісту.</p> <p>Розвиток зв'язного усного мовлення та розширення словникового запасу учнів під час роботи з навчальними текстами.</p> <p>Розвиток чуттєвого сприймання, зорової пам'яті та процесу порівняння географічних об'єктів під час екскурсії.</p>
6	7	<p>Повітря</p> <p>Поняття про атмосферу. Погода. Характеристики стану повітря: температура, вітер, хмарність, опади. Атмосферні процеси: пилові бурі, хуртовини,</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про поняття «атмосфера», «погода»; розповідає про основні характеристики стану повітря: температуру вітер, хмарність, опади;</p>	<p>Розвиток уваги в процесі фенологічних спостережень за змінами в погоді.</p> <p>Розвиток узагальнення при сприйнятті складових погоди та їх характеристик.</p>

		<p>грози. Заходи застереження під час грози.</p> <p>Термометр, вимірювання температури повітря.</p> <p>Прогнозування погоди і народні прикмети.</p> <p>Зміни погоди у своїй місцевості, їх причини.</p> <p>Спостереження за погодою. Календар погоди.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Спостереження під час уроку: за висотою знаходження Сонця на небосхилі; температурою повітря; вітром; станом неба; опадами.</p> <p>Вправи на прогнозування змін стану погоди за народними прикметами.</p> <p>Визначення ознак зміни погоди своєї місцевості на основі власних спостережень.</p> <p>Складання опису стану погоди своєї місцевості (за порами року на основі власних спостережень, аналізу календарів погоди).</p> <p>Робота з календарем погоди.</p>	<p>про зміни погоди у своїй місцевості та їх причини;</p> <p>різноманітність атмосферних процесів, заходи застереження під час грози.</p> <p>знає про призначення та будову термометра, умовні знаки календаря погоди;</p> <p>за зразком та опорою на інструкцію вчителя описує стан погоди, записує результати фенологічних спостережень у календарі погоди;</p> <p>за допомогою вчителя користується термометром при вимірюванні температури повітря; складає елементарні прогнози змін стану погоди;</p> <p>*ознайомлений с поняттям «атмосфера». «погода», основними характеристиками стану повітря, атмосферними процесами;</p> <p>*має уявлення про призначення та будову термометра;</p> <p>*за допомогою вчителя виконує записи в календарі погоди.</p>	<p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків та залежностей.</p> <p>Розвиток пам'яті та уваги при заповненні календаря погоди.</p> <p>Розвиток самостійності при вимірюванні температури повітря.</p> <p>Розвиток спостережливості.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу.</p> <p>Розвиток мисленневих процесів, мовлення в процесі прогнозування змін стану погоди, складання опису стану погоди своєї місцевості.</p>
7	7	<p>Рослинний і тваринний світ</p> <p>Різноманітність рослинного та тваринного світу на Землі. Типові представники рослинного і тваринного світу рідного краю. Дикорослі й культурні рослини. Дикі й свійські тварини.</p> <p>Рослини і тварини своєї місцевості, занесені до Червоної книги.</p> <p>Охорона рослинного і тваринного світу.</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про різноманітність рослин і тварин на Землі; називає представників рослинного і тваринного світу рідного краю; розрізняє за ілюстраціями типових представників дикоростучих та культурних рослин; типових представників диких та свійських</p>	<p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між природними умовами і особливостями рослинного та тваринного світу свого краю.</p> <p>Розвиток мовлення шляхом розширення і уточнення активного словника назвами вивчених рослин і</p>

		<p>Експедиція в природу з метою збору природного матеріалу для складання гербарію рослин своєї місцевості (деревної, чагарникової, трав'янистої).</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>1. Вправи на визначення рослин і тварин своєї місцевості за ілюстраціями.</p> <p>2. Замальовки у зошиті рослини своєї місцевості, занесеної до Червоної книги України.</p> <p>3. Складання словесного опису тварини своєї місцевості за планом.</p>	<p>тварин; складає за планом елементарний словесний опис тварини своєї місцевості.</p> <p>за запитаннями вчителя розповідає про причини зникнення деяких видів рослин і тварин, заходи охорони рослинного і тваринного світу; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між природними умовами і особливостями рослинного та тваринного світу свого краю;</p> <p>*ознайомлений з різноманітним рослинним і тваринним світом, заходами охорони й збереження рослин і тварин; *має уявлення про типових представників рослинного і тваринного світу рідного краю; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників дикоростучих та культурних рослин; типових представників диких та свійських тварин.</p>	<p>тварин.</p> <p>Розвиток зв'язного усного монологічного мовлення у процесі складання словесних описів.</p> <p>Розвиток творчої уяви при сприйманні описової розповіді.</p> <p>Розвиток самостійності під час збору природного матеріалу для складання гербарію</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів природи.</p> <p>Розвиток наглядно-образного мислення та уяви.</p> <p>Розвиток мотивації природоохоронної поведінки.</p>
8	6	<p>Людина і природа</p> <p>Населення Землі.</p> <p>Національний склад населення України та свого краю. Народні звичаї та календарні обряди.</p> <p>Види господарської діяльності людини: промисловість, сільське господарство, транспорт, зв'язок. Традиційні заняття місцевого населення.</p> <p>Вплив людини на</p>	<p>Учень/учениця: знає про чисельність населення планети; національний склад населення України, свого краю;</p> <p>з опорою на наочність називає основні расові ознаки населення Землі;</p> <p>розповідає про народні звичаї та календарні обряди населення своєї місцевості;</p> <p>визначає види</p>	<p>Розвиток національної свідомості.</p> <p>Розвиток емоційної сфери дітей, естетичних почуттів під час роботи з красномовним матеріалом.</p> <p>Розвиток та збагачення загальнокультурного досвіду.</p> <p>Розширення світогляду під час ознайомлення з господарською діяльністю людей.</p>

	<p>природу. Природокористування. Закон України про охорону природи. Практичні роботи 1. Робота з краєзнавчим матеріалом, що відображає звичаї, обряди. 2. Складання розповіді про професію батьків.</p>	<p>господарської діяльності людини, її основні ознаки; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між національним складом та традиціями населення своєї місцевості; господарською діяльністю людини та її наслідками для природи; усвідомлює необхідність бережного відношення до природи;</p> <p>*ознайомлений із національним складом населення України, свого краю; *має уявлення про народні звичаї та календарні обряди населення своєї місцевості; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає основні види господарської діяльності людини.</p>	<p>Розширення уявлень учнів про професії з метою їх професійної орієнтації. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток активного словника дітей. Розвиток екологічної культури.</p>
--	---	--	---

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

знає про предмет географії і його значення для практичної діяльності людини;
називає основні способи орієнтування на місцевості;
розрізняє поняття: «горизонт», «лінія горизонту», «сторони горизонту»;
знає призначення масштабу, його позначення; основні напрями на плані і карті;
розрізняє план і карту;
знає основні умовні кольори та знаки плану і карти;
знаходить і показує на карті світу Україну та її столицю, на карті України своє місто чи селище;
знає основні форми земної поверхні та види водойм, їх відмінності;
виявляє на місцевості особливості рельєфу, водойм;
називає форми поверхні, корисні копалини та водойми на території своєї місцевості;
знаходить і показує на карті географічні об'єкти за умовними кольорами (без орієнтування на конкретні назви);
складає елементарні словесні описи географічних об'єктів, які вивчаються;
виконує елементарні схематичні малюнки географічних об'єктів;
спостерігає за станом погоди і записує результати фенологічних спостережень у календарі погоди;
знає про призначення термометра, як ним користуватися при вимірюванні температури повітря;
володіє відомостями про представників рослинного і тваринного світу рідного краю, населення та види його господарської діяльності;

- знає правила природоохоронної поведінки.

*Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:
має уявлення про предмет географії і його значення для практичної діяльності людини;
має уявлення про горизонт, лінію горизонту, сторони горизонту;
має уявлення про план місцевості і карту;
називає столицю України, населений пункт у якому проживає.
за запитаннями вчителя й опорою на наочний матеріал називає основні форми земної поверхні, водойми, корисні копалини й ґрунти своєї місцевості;
за допомогою вчителя знаходить та показує на карті Україну, її столицю, своє місто чи селище, рівнини, гори, річки;
має уявлення про призначення термометра;
за детальною інструкцією вчителя виконує записи в календарі погоди;
має уявлення про різноманітність рослинного і тваринного світу рідного краю;
має уявлення про заходи охорони природи.

7 клас
(35 год., 1 год. на тиждень)

№	К-ть год ин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	1	Повторення Географічне положення своєї місцевості на карті України. Узагальнення відомостей про природу своєї місцевості і занять населення. Практичні роботи Знаходження своєї місцевості на карті України, області.	Учень/учениця: за допомогою вчителя дає коротку характеристику географічного положення своєї місцевості, знаходить і показує на карті України, області своє місце чи селище; за запитаннями вчителя розповідає про своєрідність природних умов рідного краю й основні заняття населення; *називає населений пункт у якому проживає; *має уявлення про особливості природних умов рідного краю; * за допомогою вчителя знаходить і показує на карті своє місце чи селище.	Розвиток уваги, зорової пам'яті, зв'язного мовлення. Розвиток образної пам'яті, просторових уявлень.

2	10	<p>Земна куля</p> <p>Уявлення про Землю в давні часи. Форма Землі. Докази кулястості Землі.</p> <p>Глобус – модель земної кулі. Земна вісь, екватор, полюси. Зображення суші й води на глобусі. Умовне зображення поверхні Землі на площині (фізична карта півкуль). Градусна сітка та її призначення. Меридіани та паралелі.</p> <p>Розподіл води і суші на Землі. Материки і океани на глобусі та карті півкуль. Перші кругосвітні подорожі.</p> <p>Обертання Землі навколо своєї осі. Зміна дня і ночі.</p> <p>Нерівномірність нагрівання поверхні земної кулі Сонцем (прямі, похилі промені). Поняття про клімат. Теплові пояси: жаркий, помірний, холодний. Зображення їх на глобусі та карті півкуль.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Моделювання з пластиліну земної кулі з позначенням екватора і полюсів.</p> <p>Показ за допомогою телурія або глобуса і джерела світла зміни дня і ночі.</p> <p>Складання таблиці назв материків і частин світу.</p> <p>Вправи на визначення напрямків, материків й океанів на глобусі та карті.</p> <p>Позначення на контурній карті півкуль назв материків й океанів, шляхів</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про дійсну форму Землі, про обертання Землі навколо своєї осі;</p> <p>- знає, що глобус – модель земної кулі; визначає, якими умовними кольорами позначаються материки й океани на глобусі та карті півкуль;</p> <p>знаходить і показує на глобусі та карті півкуль полюси, лінію екватора, сторони горизонту; за запитаннями вчителя розповідає про призначення градусної сітки, особливості в зображенні меридіанів і паралелей на глобусі та карті; перші кругосвітні подорожі, їх значення; називає теплові пояси; за навідними питаннями вчителя знаходить і показує розташування теплових поясів на глобусі та карті півкуль</p> <p>за допомогою вчителя встановлює причини зміни дня і ночі, відмінність в освітленні та нагріванні земної поверхні Сонцем; залежність клімату від розташування місцевості на земній кулі;</p> <p>*має уявлення про форму Землі, її обертання навколо</p>	<p>Розвиток просторового уявлення під час сприйняття інформації про форму Землі.</p> <p>Розвиток уваги, пам'яті, зв'язного мовлення в процесі бесіди.</p> <p>Розвиток образної пам'яті, просторового орієнтування під час роботи з глобусом і картою півкуль.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук при виготовленні моделі Землі.</p> <p>Розвиток уяви, уваги та самостійності при виконанні практичних робіт.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті, уваги в процесі роботи з контурної картою.</p> <p>Збагачення активного словника географічною термінологією.</p> <p>Розвиток уваги, пам'яті, зв'язного усного мовлення під час заочних ігор – мандрівок за глобусом і картою півкуль</p> <p>Розвиток уваги та узагальнення під час заповнення таблиці.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів і процесів навколишнього світу.</p> <p>Розвиток логічного мислення у процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p>
---	----	--	---	---

		<p>кругосвітніх подорожей, кордонів теплових поясів різними кольорами. Заочні мандрівки за глобусом і картою півкуль.</p>	<p>своєї осі, причини зміни дня і ночі; *розрізняє умовні кольори, якими позначаються вода і суша на глобусі та карті півкуль; *ознайомлений з глобусом і картою півкуль, полюсами, лінією екватора, кордонами та зображенням теплових поясів на глобусі та карті; *за допомогою вчителя на глобусі та карті півкуль знаходить та показує полюси, лінію екватора.</p>	
4	24	<p>Природні зони й їх розміщення на земній кулі</p> <p>1 Різноманітність природних умов на Землі. Природні зони, закономірності їх розміщення на поверхні Землі. Карта природних зон.</p> <p>3 Зона арктичних пустель. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення.</p> <p>3 Зона тундри. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення.</p> <p>5 Лісова зона. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність</p>	<p>Учень/учениця: знає про різноманітність природних умов на Землі; закономірності розміщення природних зон на поверхні Землі; називає природні зони за умовними кольорами карти природних зон; знаходить і показує межі природних зон на карті; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про географічне положення, особливості природних умов, занять населення природної зони, що вивчається; називає типових представників рослинного та тваринного світу природної зони, що вивчається; читає умовні знаки і</p>	<p>Розвиток узагальнення в процесі формування уявлень про особливості природної зони, що вивчається.</p> <p>Розвиток творчої уяви при сприйманні описової розповіді.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті, уваги в процесі роботи з картою природних зон.</p> <p>Розвиток логічного мислення у процесі встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків між кліматом, рослинним і тваринним світом, природними умовами і заняттями населення.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення, аналітичного сприймання у процесі роботи з географічними картинами.</p> <p>Розвиток зв'язного усного мовлення на основі карт і картин під час складання опису природної зони, що вивчається.</p> <p>Активізація пізнавальної діяльності учнів при</p>

	<p>2</p> <p>рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Зона степів. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Зона пустель. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Зона субтропіків. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Тропічна зона. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Висотна поясна зона в горах. Географічне положення природної зони. Особливості природи: поверхня, клімат, своєрідність рослинного і тваринного світу. Заняття населення. Практичні роботи. 1. Робота з картою природних зон і фізичною картою світу. 2. Позначення природних зон на контурній карті.</p>	<p>кольори географічних карт, користуючись легендою карти; складає елементарні описи географічних об'єктів, природи за зонами, що вивчаються, користуючись типовим планом і картами атласу; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізичній і природних зон) географічні об'єкти, що вивчаються, наносить їх назви на контурну карту; за навідними питаннями вчителя встановлює взаємозв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом, природними умовами і заняттями населення;</p> <p>*ознайомлений з природними зонами, закономірностями розміщення на поверхні Землі, картою природних зон, її умовними кольорами; *має уявлення про особливості природних умов, особливості занять населення природної зони, що вивчається; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу природної зони, що вивчається;</p>	<p>складанні схем зв'язків між компонентами природного комплексу. Розвиток просторових уявлень та уяви в процесі роботи з географічними картами. Розвиток пам'яті та мислення при порівнянні природної зони зі своєю місцевістю. Розширення кругозору, світогляду під час ознайомлення з особливостями життєдіяльності населення в різних природних умовах. Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів і явищ природного середовища. Розвиток дрібної моторики пальців рук пам'яті, уваги учнів в процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту. Розвиток пізнавальної активності в процесі роботи з різними джерелами географічної інформації.</p>
--	--	---	---

		<p>3. Нанесення на контурну карту назв вивчених об'єктів (за вибором вчителя).</p> <p>4. Фронтальна й індивідуальна робота по заповненню таблиць (систематизація навчального матеріалу).</p> <p>5. Складання схеми зв'язків між компонентами природного комплексу.</p> <p>6. Складання елементарних описів географічних об'єктів за планом (на основі ілюстрацій, тексту підручника, уявлень, картографічних зображень).</p>	*за допомогою вчителя знаходить межі природних зон на карті.	
--	--	--	--	--

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

знає дійсну форму Землі,
має уявлення про перші кругосвітні подорожі, які доводять, що Земля має кулеподібну форму;
визначає, якими умовними кольорами позначаються материки й океани на глобусі та карті півкуль;
знаходить і показує на глобусі та карті півкуль полюси, лінію екватора, сторони горизонту;
встановлює відмінність у нагріванні земної поверхні Сонцем;
називає теплові пояси;
знає назви природних зон, закономірності їх розміщення на поверхні Землі;
знаходить і показує межі природних зон на карті;
називає типових представників рослинного та тваринного світу природних зон;
читає умовні знаки і кольори географічних карт, користуючись легендою карти;
складає елементарні описи географічних об'єктів за типовим планом на основі карти й ілюстрацій;
працює з картами атласу та контурними картами;
за навідними питаннями вчителя встановлює взаємозв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом і заняттями населення.

*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

має уявлення про форму Землі, її обертання навколо своєї осі, причини зміни дня і ночі,
має уявлення про глобус, карту півкуль, карту природних зон;
розрізняє умовні кольори, якими позначаються вода і суша на глобусі та карті півкуль;
має уявлення про теплові пояси, їх зображенням на глобусі та карті;
має уявлення про природні зони на Землі, їх зображення на карті природних зон;
із опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу природних зон.

8 клас
(68 год., 2 год. на тиждень)

№	К-ть	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
---	------	-----------------------------	----------------------------	--

	ГОД ИН			
1	2	3	4	5
1	2	Повторення Земна куля, теплові пояси. Фізична карта і карта природних зон.	- знає про форму Землі, теплові пояси та їх розташування на земній кулі; призначення фізичної карти й карти природних зон; називає природні зони; за допомогою вчителя та опорою на схему пояснює особливості розташування природних зон на поверхні Землі; має уявлення про позначення умовними кольорами природних зон на карті; показує кордони теплових поясів на глобусі і карті; межі природних зон на карті природних зон; *ознайомлений з формою Землі, тепловими поясами та їх розташуванням на земній кулі; призначенням фізичної карти і карти природних зон; *має уявлення про особливості розташування природних зон на поверхні Землі.	Розвиток зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі роботи з картою. Уточнення словникового запасу при оперуванні географічною термінологією. Активізація пізнавальної діяльності учнів під час відтворення географічного матеріалу. Розвиток уваги, пам'яті, зв'язного усного мовлення при порівнянні природних зон.
2	7	Загальні відомості про Землю, Сонце, Місяць Поняття про Всесвіт. Планети. Сонце, його розміри порівняно із Землею. Значення Сонця для життя на Землі. Земля – планета. Розподіл води і суходолу на Землі. Обертання Землі навколо своєї осі і навколо Сонця. Зміна дня і ночі. Зміни	Учень/учениця: - знає елементарні відомості про Всесвіт, планети, супутники планет, Сонце його розміри порівняно із Землею; відомості про Землю як планету; Місяць як супутник Землі; розподіл на земній поверхні води й суходолу; - розповідає про значення Сонця для життя на Землі;	Розвиток просторової уяви під час сприйняття інформації про Всесвіт. Розвиток зорової пам'яті та логічного мислення в процесі роботи з глобусом і телуриєм. Розвиток мисленнєвих процесів при роботі зі схематичними малюнками та порівняльними таблицями. Збагачення активного словника географічною термінологією.

		<p>пiр року. Супутники планет. Мiсяць – супутник Землi. Затемнення Сонця i Мiсяця. Штучнi супутники Землi. Польоти людини в космос. Практичнi роботи. Вправи з телурiєм. Виготовлення моделi Сонця, Землi, мiсяця iз пластилiну (картону) для встановлення спiввiдношення розмiрiв. Виконання в зошитах з географiї малюнкiв руху Землi навколо Сонця, затемнення Сонця i Мiсяця.</p>	<p>значення запускiв у космос штучних супутникiв та польотiв людей на космiчних кораблях; має уявлення про затемнення Сонця i Мiсяця, взаємне розташування Сонця, Землi й Мiсяця пiд час сонячних i мiсячних затемнень; за допомогою вчителя та опором на схему пояснює причини змiни дня i ночi, змiни пiр року; виконує елементарнi схематичнi малюнкi;</p> <p>*ознайомлений з елементарними вiдомостями про Всесвiт, планети, супутники планет, Сонце та його розмiри порiвняно iз Землею; *має уявлення про значення Сонця для життя на Землi; про Землю як планету; Мiсяць як супутник Землi; причини змiни дня i ночi, пiр року; польоти людини в космос; *за допомогою вчителя виконує схематичну замальовку руху Землi навколо Сонця.</p>	<p>Розвиток логiчного мислення при встановленi причинно-наслiдкових зв'язкiв i залежностей. Розвиток зв'язного усного мовлення учнiв пiд час вiдтворення iнформацiї про природнi процеси. Розвиток дрiбної моторики пальцiв рук при виконаннi схематичних малюнкiв, при виготовленi моделi Сонця, Землi, мiсяця iз пластилiну.</p>
3	2	<p>Географiя материкiв i океанiв (короткий огляд) Вступ Що вивчає географiя материкiв. Поняття “материк”, умовнiсть поняття “частина свiту”. Материки й океани на глобусi та фiзичнiй картi пiвкуль. Практична робота Робота з глобусом та фiзичною картою</p>	<p>Учень/учениця: знає про мету вивчення географiї материкiв i океанiв, розташування материкiв i океанiв на глобусi та фiзичнiй картi пiвкуль; називає материки, океани; знаходить i показує материки, океани на глобусi та картi пiвкуль; вiдрiзняє материк вiд частини свiту;</p>	<p>Формування мотивацiйної основи вивчення географiї материкiв i океанiв. Розвиток логiчного мислення при засвоєннi понять “материк” i “частина свiту”. Розвиток уваги, зорової пам'ятi, просторового уявлення у процесi роботи з глобусом та фiзичною картою пiвкуль.</p>

		півкуль.	<p>*за запитаннями вчителя визначає, що вивчає географія материків і океанів;</p> <p>*ознайомлений з поняттями «материк». «частина світу»;</p> <p>*має уявлення про розташування материків і океанів на глобусі та фізичній карті півкуль.</p>	
4	5	<p>Океани</p> <p>Світовий океан.</p> <p>Тихий океан.</p> <p>Господарське значення.</p> <p>Судноплавство.</p> <p>Атлантичний океан.</p> <p>Господарське значення.</p> <p>Судноплавство.</p> <p>Індійський океан.</p> <p>Господарське значення.</p> <p>Судноплавство.</p> <p>Північний Льодовитий океан.</p> <p>Господарське значення.</p> <p>Судноплавство.</p> <p>Практична робота</p> <p>1. Позначення океанів на контурній карті півкуль.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>знає про особливості положення океанів; розповідає про природні умови та господарське значення океанів, судноплавство; за допомогою вчителя знаходить і показує океани на фізичній карті півкуль; за допомогою вчителя та опорою на схему складає стислий опис океану, що вивчається;</p> <p>* ознайомлений з географічним положенням океанів; особливостями, природних умов океанів;</p> <p>*має уявлення про господарське значення океанів, судноплавство;</p> <p>*за допомогою вчителя знаходить океани на фізичній карті півкуль.</p>	<p>Активізація словникового запасу в процесі відтворення назв географічних об'єктів.</p> <p>Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів природи.</p> <p>Розвиток сприймання, процесів аналізу та синтезу під час роботи з ілюстративним матеріалом.</p> <p>Розвиток уваги, зорової пам'яті, просторового орієнтування у процесі роботи з фізичною картою півкуль і контурною картою.</p>
5	5	<p>Африка</p> <p>Географічне положення, контури берегів, океани і моря, острови та півострови.</p> <p>Особливості рельєфу.</p> <p>Загальні риси клімату.</p> <p>Води суходолу.</p> <p>Своєрідність рослинного та тваринного світу.</p> <p>Населення. Держави (Конго, Алжир,</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>знає про особливості географічного положення, контурів берегів Африки; складає з опорою на план опис географічного положення Африки за фізичною картою півкуль; з опорою на картографічну і</p>	<p>Розвиток логічного мислення, зорової пам'яті та просторової уяви при роботі з фізичною картою півкуль.</p> <p>Розвиток уяви, усного зв'язного мовлення, логічного мислення при складанні фізико-географічного опису.</p> <p>Розвиток самостійності, зорової пам'яті в процесі нанесення назв</p>

		<p>Єгипет, Ефіопія, Нігерія, Південна Африка - за вибором вчителя) та їх столиці.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>1. Позначення на контурній карті океанів і морів (Середземне, Червоне), острову Мадагаскар, півострову Сомалі, пустелі Сахара, найбільших річок (Ніл, Конго, Нігер), гір (Атлаські), вивчених держав.</p> <p>2. Записи в зошиті назв найбільш типових представників рослинного та тваринного світу.</p>	<p>ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; називає типових представників рослинного і тваринного світу Африки;</p> <p>за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом;</p> <p>за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Африки;</p> <p>*має уявлення про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави;</p> <p>*за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Африки;</p> <p>*за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материк, на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).</p>	<p>географічних об'єктів на контурну карту.</p> <p>Розвиток логічного мислення у процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Розвиток аналітичного сприймання, образної пам'яті під час роботи з ілюстраціями підручника.</p>
6	5	<p>Австралія</p> <p>Географічне положення, контури</p>	<p>Учень/учениця: знає про особливості географічного</p>	<p>Розвиток логічного мислення, зорової пам'яті та просторового сприйняття</p>

	<p>берегів, океани і моря, острови. Рельєф, клімат, води суходолу. Своєрідність рослинного і тваринного світу. Населення Австралії. Австралія – країна-материк. Міста: Канберра, Сідней, Мельбурн,. Практичні роботи Позначення на контурній карті морів (Коралове, Арафурське, Тиморське), острова Нова Гвінея, Великої Піщаної пустелі, річки Муррей, міста Канберра.</p> <p>2. Записи в зошиті назв найбільш типових представників рослинного та тваринного світу.</p>	<p>положення, контурів берегів Австралії; складає з опорою на план опис географічного положення Австралії за фізичною картою півкуль; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов материка та основне населення; називає типових представників рослинного і тваринного світу Австралії; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Австралії; *має уявлення про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Австралії;</p>	<p>при роботі з фізичною картою. Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між природними умовами і особливостями рослинного та тваринного світу материка. Розвиток усного монологічного мовлення та активізація словникового запасу у процесі складання цілісного географічного опису за планом. Розвиток пізнавального інтересу, розширення кругозору учнів під час вивчення населення материка. Розвиток уваги, пам'яті в процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту.</p>
--	---	---	---

			*за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материк, на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).	
7	3	<p>Антарктида</p> <p>Географічне положення, океани і моря, острови.</p> <p>Відкриття та вивчення Антарктиди полярними експедиціями.</p> <p>Українська дослідна станція «Академік Вернадський».</p> <p>Особливості природи Антарктиди.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Позначення материка на контурній карті.</p> <p>2. Записи в зошиті назв найбільш типових представників рослинного та тваринного світу.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>знає про особливості географічного положення, контурів берегів Антарктиди; складає з опорою на план опис географічного положення Антарктиди за фізичною картою півкуль;</p> <p>з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості природних умов материка, відкриття та вивчення Антарктиди полярними експедиціями; називає типових представників рослинного і тваринного світу Антарктиди;</p> <p>за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом;</p> <p>за допомогою вчителя знаходить і показує материк на глобусі та фізичній карті півкуль;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Антарктиди; відкриттям материка полярними експедиціями;</p> <p>*має уявлення про природні умови Антарктиди;</p> <p>*за допомогою вчителя</p>	<p>Розвиток логічного мислення, зорової пам'яті та просторового орієнтування при роботі з фізичною картою півкуль і глобусом.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті, самостійності в процесі роботи з контурною картою.</p> <p>Розвиток уяви, зв'язного усного мовлення, логічного мислення при складанні опису географічного положення материка.</p>

			й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Антарктиди. *за допомогою вчителя знаходить материк на глобусі.	
8	5	<p>Північна Америка</p> <p>Географічне положення, контури берегів, океани і моря, острови і півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу. Своєрідність рослинного та тваринного світу. Населення. Держави (США, Канада, Мексика, Куба) та їх столиці..</p> <p>Практичні роботи</p> <p>1. Позначення на контурній карті морів (Карибське), заток (Гудзонова, Мексиканська), островів (Гренландія, Куба), півостровів (Аляска, Флорида, Каліфорнія), гір (Кордильєри), найбільших річок (Міссісіпі, Міссурі), Великих озер, вивчених держав.</p> <p>2. Записи в зошиті назв найбільш типових представників рослинного та тваринного світу.</p>	<p>Учень/учениця: знає про особливості географічного положення, контурів берегів Північної Америки; складає з опорою на план опис географічного положення Північної Америки за фізичною картою півкуль; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; називає типових представників рослинного і тваринного світу материка; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів</p>	<p>Розвиток усного монологічного мовлення та зорової пам'яті в процесі складання опису географічних об'єктів. Розвиток просторового уявлення та мислення у процесі роботи з фізичною картою півкуль. Розвиток узагальнюючого мислення при складанні таблиць. Розвиток мовлення на основі збагачення словника географічною термінологією.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті, уваги в процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту.</p>

			<p>Північної Америки; *має уявлення про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Північної Америки; *за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материк, на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).</p>	
9	5	<p>Південна Америка Географічне положення, контури берегів, океани і моря, острови і півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу. Своярідність рослинного та тваринного світу. Населення. Держави (Бразилія, Аргентина, Перу, Чилі – за вибором вчителя) та їх столиці. Практичні роботи 1. Позначення на контурній карті Панамського перешийка, Магелланової протоки, острову Вогняна Земля, гір (Анди), Амазонської низовини, найбільших річок (Амазонка), вивчених держав. 2. Фронтальна та індивідуальна робота по заповненню таблиць (систематизація навчального</p>	<p>Учень/учениця: знає про особливості географічного положення, контурів берегів Південної Америки; складає з опорою на план опис географічного положення Південної Америки за фізичною картою півкуль; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; називає типових представників рослинного і тваринного світу материка; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична</p>	<p>Активізація словникового запасу, пам'яті при оперуванні географічною термінологією. Розвиток логічного мислення у процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між природними умовами і особливостями рослинного та тваринного світу материка. Розвиток уваги, зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі роботи з фізичною картою півкуль і контурною картою. Розвиток уяви, усного зв'язного мовлення, логічного мислення при складанні фізико-географічного опису. Розвиток уваги та узагальнення під час заповнення таблиці.</p>

		матеріалу).	карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту; *ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Південної Америки; *має уявлення про особливості рельєфу, природних умов материка, основне населення та держави; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Південної Америки; *за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материк, на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).	
10	29	Євразія Євразія – найбільший материк земної кулі. Географічне положення, контури берегів. Розташування на материк двох частин світу. Європа. Положення на карті. Океани і моря, найбільші острови та півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу: річки, озера. Своєрідність рослинного та тваринного світу. Населення. Культура та побут народів Європи. Країни Західної Європи (Франція,	Учень/учениця: - визначає за фізичною картою півкуль особливості географічного положення материка Євразія, контури берегів, - складає з опорою на план опис географічного положення Європи, Азії за фізичною картою півкуль; - знає про розташування на материк Євразії двох частин світу – Європи й Азії; назви країн Європи й Азії, що вивчаються, їх положення на материк; - з опорою на	Розвиток зорової пам'яті, просторового сприйняття, мислення в процесі роботи з фізичною картою півкуль. Розвиток самостійності, зорової пам'яті, уваги у процесі нанесення назв географічних об'єктів на контурну карту. Розвиток усного зв'язного мовлення, пам'яті під час складання описів географічних об'єктів за планом. Розвиток просторової уяви, зорової пам'яті в процесі знаходження географічних об'єктів на карті. Збагачення активного словника географічною термінологією. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових

	<p>Великобританія, Німеччина, Італія, Іспанія, Греція - за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Країни Центральної Європи (Угорщина, Польща, Румунія, Чехія, Австрія, Словачія, Болгарія - за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Країни Східної Європи (Білорусь, Молдова, Росія, країни Балтії – за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Азія. Положення на карті. Океани і моря, найбільші острови та півострови. Особливості рельєфу. Загальні риси клімату. Води суходолу: річки, озера. Своєрідність рослинного та тваринного світу. Населення. Культура та побут народів Азії. Країни Південно-західної Азії (Грузія, Вірменія, Азербайджан, Туреччина, Іран – за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Країни Центральної Азії (Казахстан, Узбекистан, Туркменія, Таджикистан, Киргизстан – за</p>	<p>картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, природних умов Європи, Азії; національний склад населення Європи, Азії, особливості культури та побуту народів Європи, Азії; називає типових представників рослинного і тваринного світу Європи, Азії; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; за допомогою вчителя знаходить і показує на картах (фізична карта півкуль, політична карта світу) географічні об'єкти, передбачені програмою, наносить їх назви на контурну карту;</p> <p>*ознайомлений з географічним положенням, контурами берегів Євразії, поділом материка на дві частини світу; * має уявлення про особливості рельєфу, природних умов Європи, Азії; основне населення та країни; * за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу Європи, Азії; * за допомогою вчителя знаходить фізичні карти півкуль материк, частини світу Європа,</p>	<p>зв'язків і залежностей. Розвиток абстрактного мислення, пам'яті, монологічного мовлення в ході читання карти. Розвиток здатності до узагальнення й умовиводів. Розвиток відтворюючої та творчої уяви при роботі з географічними картами. Активізація словникового запасу в процесі відтворення назв географічних об'єктів. Розвиток узагальнюючого мислення при складанні таблиць. Розвиток наочно-образного мислення, аналітичного сприймання емоційної сфери дітей, естетичних почуттів у процесі роботи з ілюстративним матеріалом. Розвиток та збагачення загальнокультурного досвіду. Розширення світогляду під час ознайомлення з країнами материка. Розвиток пізнавального інтересу, емоційно-ціннісного ставлення до природних і суспільних явищ навколишнього світу.</p>
--	---	---	--

	<p>вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста. Країни Південної та Східної Азії (Китай, Японія, Індія, Корея, Монголія – за вибором вчителя). Географічне положення. Основне населення. Столиці. Великі міста.</p> <p>Практичні роботи 1. Проведення на контурній карті умовної межі між Європою та Азією. 2. Позначення на контурній карті (за вибором вчителя): морів (Північне, Балтійське, Середземне, Чорне, Норвезьке, Баренцове, Біле, Жовте, Східнокитайське, Японське, Південнокитайське, Охотське); островів (Британські, Ісландія, Курильські, Сахалін, Японські); півострови (Скандинавський, Балканський, Кримський, Апеннінський, Піренейський, Камчатка, Аравійський, Індостан, Індокитай, Корея); гір (Балкани, Альпи, Кавказ, Уральські, Памір, Тянь – Шань, Гімалаї); рівнин (Східноєвропейська, Західно – Сибірська, Велика Китайська); річок (Волга, Дніпро, Дунай, Дон, Вісла,</p>	<p>Азія; на політичній карті держави, що вивчаються (за вибором вчителя).</p>	
--	---	---	--

	<p>Ельба, Об, Єнісей, Лена, Хуанхе, Янцзи, Інд, Ганг); озер (Байкал, Каспійське); пустель (Гоби, Каракум, Кизилкум); назв вивчених держав Євразії.</p> <p>3. Фронтальна та індивідуальна робота по заповненню таблиць (систематизація навчального матеріалу).</p> <p>4. Складання описів географічних об'єктів за планом (на основі ілюстрації, тексту підручника, картографічних зображень).</p>		
--	--	--	--

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

знає елементарні відомості про Всесвіт, Сонце як найближчу до Землі зірку та його значення для життя на Землі;

знає відомості про Землю як планету, Місяць як супутник Землі;

має уявлення про затемнення Сонця і Місяця;

пояснює причини зміни дня і ночі, зміни пір року;

розповідає про значення запусків у космос штучних супутників та польотів людей на космічних кораблях;

знає про мету вивчення географії материків і океанів, розташування материків і океанів на глобусі та фізичній карті півкуль;

називає материки, океани;

знаходить і показує материки, океани на фізичній карті півкуль;

відрізняє материк від частини світу;

визначає за фізичною картою півкуль особливості географічного положення, контури берегів материків;

називає типових представників рослинного і тваринного світу материків;

складає елементарні описи природних умов материків, географічних об'єктів за типовим планом на основі карти й ілюстрацій;

працює з картами атласу та контурними картами;

знаходить на політичній карті світу держави, що вивчались.

*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

має уявлення про Всесвіт, планети, супутники планет, Сонце;

має уявлення про значення Сонця для життя на Землі;

має уявлення про Землю як планету, Місяць як супутник Землі;

має уявлення про причини зміни дня і ночі, пір року.

за запитаннями вчителя визначає, що вивчає географія материків і океанів;

має уявлення про географічне положення океанів;

має уявлення про господарське значення океанів, судноплавство;

за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль океани;

має уявлення про географічне положення материків;

має уявлення про особливості природних умов материків;

за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу материків;
за допомогою вчителя знаходить на фізичній карті півкуль материки, частину світу Європа.

9 – й клас
(68 год., 2 год. на тиждень)

№	К-сть год ин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	2	Вступ Предмет географії України. Роль і місце України серед інших держав. Походження назви «Україна». Державні символи України.	Учень/учениця: знає про загальну мету вивчення курсу географії України; походження назви “Україна” та державної символіки України; відрізняє державні символи України від символів інших держав; *за запитанням вчителя визначає, що вивчає географія України; *ознайомлений з походженням назви “Україна”; *за запитаннями вчителя розповідає про державні символи України.	Формування мотиваційної основи вивчення курсу. Розвиток національної свідомості. Розвиток пам’яті, мисленневих процесів. Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до вивчення курсу.
Розділ 1. Географічний простір України				
2	2	Географічне положення України Географічне положення України. Державні кордони, розміри території, Значення географічного положення для розвитку господарства і життя людей. Практичні роботи Позначення на контурній карті кордонів України і її столиці, назв сусідніх держав. Визначення на карті	Учень/учениця: знає про особливості географічного положення України, столицю України; з опорою на карту називає країни, з якими межує Україна; з опорою на план складає опис географічного положення країни за фізичною картою; розповідає про значення географічного положення для розвитку господарства і життя людей; знаходить і показує на політичній карті світу Україну, морські і	Розвиток уваги, образної пам’яті, операції аналізу та синтезу. Розвиток логічного мислення при порівнянні території України з іншими державами. Розвиток самостійності, зорової пам’яті, уваги в процесі роботи з контурною картою.

		України кордонів своєї області.	сухопутні кордони України, столицю України; порівнює розміри території України з розмірами інших держав; *ознайомлений з географічним положенням України, її сухопутними й морськими кордонами; *знає назву столиці України; *має уявлення про значення географічного положення України для розвитку господарства і життя людей; *за допомогою вчителя знаходить на політичній карті світу Україну, її столицю.	
--	--	---------------------------------	--	--

Розділ 2. Загальна характеристика природи України

3	3	Рельєф і корисні копалини Головні риси рельєфу України. Форми поверхні України: низовини, височини, гори. Яри, їх вплив на землеробство та будівництво. Заходи боротьби з ярами. Корисні копалини, розташування родовищ корисних копалин на території України. Сейсмічні явища на території України. Екологічні проблеми. Практичні роботи Визначення на фізичній карті України основних форм поверхні країни. Нанесення на контурну карту назв низовин, височин і гір на території України (за вибором вчителя). 3. Визначення	Учень/учениця: знає про основні форми поверхні України; знаходить і показує на фізичній карті України гори, височини, низовини, що вивчаються, наносить їх назви на контурну карту. називає групи корисних копалин за їх використанням у господарстві, за допомогою вчителя й опорою на картографічну наочність визначає місця найбільших родовищ паливних, рудних, нерудних корисних копалин України; за запитаннями вчителя розповідає про особливості розташування родовищ корисних копалин; зміни земної поверхні України унаслідок видобування корисних копалин; вплив ярів на землеробство та основні заходи боротьби з ярами; має уявлення про	Розвиток абстрактного мислення, просторового уявлення, пам'яті монологічного мовлення при читанні карти. Активізація словникового запасу при оперуванні географічної термінологією. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між об'єктами та явищами природи.
---	---	---	---	--

		розміщення корисних копалин своєї області.	сейсмічні явища на території України; складає елементарні словесні описи географічних об'єктів, які вивчаються; *має уявлення про основні форми поверхні країни, основні групи і види корисних копалин України; *ознайомлений із сейсмічними явищами, що відбуваються на території України; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал розповідає про яри та основні заходи боротьби з ярами. *за допомогою вчителя розрізняє за умовними кольорами форми земної поверхні України, знаходить Українські Карпати та Кримські гори на фізичній карті України.	
4	2	Кліматичні умови Клімат, фактори його формування.. Кліматичні пояси Вплив клімату на господарську діяльність людини. Сезонні погодні умови. Стихійні атмосферні явища: посуха, суховій, хуртовина, ожеледиця, туман, град, зливовий дощ. Наслідки стихійних явищ для господарства та населення. Прогноз погоди, його значення для господарської діяльності і життя людини. Практичні роботи 1. Складання опису клімату своєї області	Учень/учениця: знає про фактори формування клімату України, вплив клімату на господарську діяльність людини; визначає з опорою на картографічну наочність найбільш зволожені та засушливі території України; пояснює значення прогнозу погоди для господарської діяльності і життя людини; називає стихійні атмосферні явища; розповідає про наслідки стихійних атмосферних явищ для господарства та населення; *ознайомлений з основними факторами формування клімату України; *має уявлення про	Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між об'єктами та явищами природи. Розвиток пам'яті, мисленневих процесів, зв'язного усного мовлення. Активізація словникового запасу при оперуванні географічної термінологією.

		за планом. 2. Прогнозування погоди за певними ознаками.	стихійні атмосферні явища; *за навідним питаннями вчителя розповідає, для чого людині потрібні відомості про погоду та клімат; *за допомогою вчителя й опорою на ілюстративну наочність розповідає про наслідки стихійних атмосферних явищ для господарства та населення.	
5	5	Поверхневі і підземні води. Моря. Річкові системи та басейни річок. Річки та їх використання. Озера, лимани, ставки, канали. Підземні води. Болота. Особливості їх розташування. Господарське значення озер, ставків, каналів. Стихійні природні явища, пов'язані з внутрішніми водами. Екологічні проблеми. Особливості Чорного й Азовського морів. Господарське значення. Практичні роботи Визначення на фізичній карті України морів, найбільших річок та озер. Нанесення на контурну карту назв найбільших річок України, морів. На прикладі водойм своєї місцевості (річки або озера) скласти заходи охорони водних джерел.	Учень/учениця: знає про особливості географічного положення Чорного, Азовського морів; про особливості розташування внутрішніх вод на території України. розповідає про значення Чорного й Азовського морів, внутрішніх вод для природи й життя людини, використання в господарській діяльності населення України; причини та наслідки забруднення водойм, заходи охорони водних ресурсів; має уявлення про стихійні природні явища, пов'язані з внутрішніми водами, заходи запобігання наслідкам; за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між особливостями рельєфу та характером течії річок в Україні; за допомогою вчителя знаходить та показує на фізичній карті України моря, найбільші річки та озера; наносить їх назви на контурну карту; *має уявлення про особливості морів та внутрішніх вод України, про їх значення в	Розвиток просторового мислення, пам'яті, уяви під час складання фізико-географічних описів за картою. Розвиток самостійності, зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі знаходження географічних об'єктів на карті, нанесення їх назв на контурну карту. Розвиток пам'яті, активізація словника у процесі відтворення назв географічних об'єктів. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між об'єктами та явищами природи.

			<p>господарської діяльності та житті людини; *ознайомлений зі стихійними природними явищами, пов'язаними з внутрішніми водами, заходами запобігання наслідкам; *за навідними питаннями вчителя розповідає про причини забруднення водойм і заходи щодо їх охорони; *за допомогою вчителя та за умовними позначеннями розрізняє водойми України, знаходить Чорне й Азовське моря, річку Дніпро на фізичній карті України.</p>	
6	2	<p>Ґрунти Умови ґрунтоутворення. Основні типи ґрунтів. Земельні ресурси. Раціональне використання й охорона ґрунтів. Заходи меліорації для поліпшення стану ґрунтів.</p>	<p>Учень/учениця: оперує поняттям «ґрунт»; знає про умови утворення ґрунту; називає основні типи ґрунтів України; визначає з опорою на карту «Ґрунти України» найбільші поширені типи ґрунтів; розповідає про господарське значення земельних ресурсів, раціональне використання ґрунтів; основні заходи меліорації;</p> <p>*має уявлення про основні типи ґрунтів України, *ознайомлений із заходами меліорації; *за запитанням вчителя розповідає про раціональне використання ґрунтів.</p>	<p>Розвиток логічного мислення під час аналізу впливу діяльності людини на якість ґрунтів; Розвиток пізнавальної активності учнів при визначенні заходів щодо охорони ґрунтів і підвищення їхньої родючості.</p>
7	2	<p>Рослинний і тваринний світ Різноманітність рослинності України. Закономірності поширення. Карта рослинності. Основні лісові</p>	<p>Учень/учениця: має уявлення про різноманітність рослинного і тваринного світу України; закономірності поширення рослинності на території країни; називає типових</p>	<p>Розвиток образної пам'яті, уяви, порівняння та узагальнення. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток мотивації природоохоронної поведінки.</p>

		<p>райони. Лучні угіддя.</p> <p>Різноманітність тваринного світу. Вплив діяльності людини на зміни рослинного та тваринного світу України.</p> <p>Природоохоронні заходи.</p> <p>Практичні роботи Заповнення таблиць на основі тексту підручника (систематизація навчального матеріалу).</p>	<p>представників рослинного і тваринного світу України;</p> <p>складає за планом елементарний словесний опис рослин, тварин (за вибором вчителя);</p> <p>за навідними питаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між рослинним і тваринним світом, діяльністю людей;</p> <p>за запитанням вчителя розповідає про вплив діяльності людини на зміни рослинного та тваринного світу України, природоохоронні заходи;</p> <p>*ознайомлений з різноманітністю рослинного і тваринного світу України, впливом діяльності людини на зміни рослинного та тваринного світу, природоохоронними заходами.</p> <p>*за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу України.</p>	
8	6	<p>Природні зони України.</p> <p>Природокористування</p> <p>Природні зони: мішаних лісів, лісостепова, степова, гірські області Карпат і Криму.</p> <p>Розташування природних зон на території України, межі і розміри, характерні риси природних умов і ресурсів. Вплив на природу господарської діяльності людини. Основні екологічні</p>	<p>Учень/учениця: знає про фізико-географічне розташування природних зон на території України; називає природні зони України; знаходить і показує межі природних зон України на карті природних зон; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості поверхні, природних умов і ресурсів природної зони, що вивчається; вплив господарської діяльності людини на природу,</p>	<p>Розвиток образної пам'яті, просторового мислення, уяви під час роботи з картою природних зон України і фізичною картою України. Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових взаємозв'язків між кліматом, рослинним і тваринним світом.</p> <p>Розвиток усного монологічного мовлення на основі карт і картин під час складання описів географічних об'єктів, природних зон України. Розвиток активного словника учнів, збагачення новими визначеннями і поняттями.</p>

		<p>проблеми України. Природозахисне законодавство. Природоохоронні території та об'єкти України. Практичні роботи Робота з картою природних зон України і фізичною картою України. Позначення на контурній карті меж природних зон. Складання опису природної зони за планом. Робота по заповненню порівняльних таблиць.</p>	<p>основні екологічні проблеми України; має уявлення про природозахисне законодавство, природоохоронні об'єкти та території України; пояснює причини створення заповідних територій; за допомогою вчителя й опорою на карту визначає природоохоронні території та об'єкти природних комплексів; усвідомлює необхідність бережного відношення до природи;</p> <p>*ознайомлений з розташуванням природних зон на території України, природозахисним законодавством; *має уявлення про особливості поверхні, природних умов і ресурсів природних зон України; *за допомогою вчителя знаходить і показує межі природних зон України на карті; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного та тваринного світу природної зони, що вивчається.</p>	<p>Розвиток логічного мислення при складанні плану природоохоронних заходів. Активізація пізнавальної діяльності учнів при складанні схем зв'язків між компонентами природного комплексу. Розвиток екологічної культури.</p>
Розділ 3. Населення України				
9	2	<p>Загальна характеристика й рух населення Чисельність населення України, її зміни. Густота населення, її територіальні відмінності. Міське і сільське населення. Природний і механічний рух населення. Практичні роботи</p>	<p>розкриває зміст понять «населення», «міграція», «міста-мільйонники». розрізняє поняття «міське» та «сільське» населення; знає загальну кількість населення України, види руху населення, види міграцій; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає найбільш густонаселені</p>	<p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розширення та активізація словникового запасу. Розвиток самостійності, зорової пам'яті, уваги в процесі роботи з контурною картою.</p>

		Нанесення на контурну карту назв міст-мільйонників.	території України; знаходить та показує на карті міста-мільйонники та наносить їх назви на контурну карту; за запитаннями вчителя пояснює причини нерівномірного розміщення населення, його механічного руху; *ознайомлений з поняттями «населення», «міграція», «міське» та «сільське» населення; «міста-мільйонники»; *має уявлення про загальну кількість населення України, види руху населення.	
10	2	Національний склад населення й трудові ресурси України Етнічний склад населення України та окремих регіонів. Державна мова. Духовна культура українського народу. Поняття «трудова діяльність та зайнятість населення». Практичні роботи 1. Складання розповіді про культурні традиції українців.	має уявлення про етнічний склад населення України та окремих регіонів; знає, яка мова в Україні є державною; розкриває зміст понять «трудова діяльність», «безробіття»; називає сфери трудової діяльності населення України; розповідає про особливості культурних традицій українського народу, зайнятість населення України; *ознайомлений з етнічним складом населення України та окремих регіонів, поняттями «трудова діяльність», «безробіття»; *має уявлення про сфери трудової діяльності населення України, особливості культурних традицій українського народу.	Розвиток національної самосвідомості. Розширення світогляду учнів під час ознайомлення з культурними традиціями українців. Розвиток пізнавального інтересу до соціальних явищ.
Розділ 4. Господарство України				
11	2	Структура господарського комплексу України. Поняття про	розкриває зміст поняття «господарство країни»; знає структуру господарства України,	Розвиток узагальнення, оперативної пам'яті, логічного мислення. Активізація пізнавальної

		<p>господарство. Структура господарства. Галузі господарства. Ресурси, що визначають розвиток господарства. Структура міжгалузевих промислових комплексів України. Практичні роботи 1. Робота зі схемою галузевої структури господарства.</p>	<p>відмінності між виробничою і невиробничою сферами господарства, за допомогою схеми називає галузі виробничої і невиробничої сфери господарства країни, основні міжгалузеві промислові комплекси; за допомогою вчителя визначає, які ресурси є передумовами розвитку господарства України; *ознайомлений зі змістом поняття «господарство країни», структурою господарства України, основними міжгалузевими комплексами. *має уявлення про галузі господарства.</p>	<p>діяльності учнів в процесі встановлення зв'язків між галузями промисловості.</p>
12	4	<p>Паливно – енергетичний комплекс Загальна характеристика паливно-енергетичного комплексу, значення паливної промисловості та електроенергетики для розвитку господарства країни. Вугільна промисловість. Способи видобування вугілля. Райони видобування вугілля. Нафтова та газова промисловість. Основні райони видобування та переробки нафти та газу. Використання нафти і природного газу у господарстві. Електроенергетика, її склад. Типи електростанцій. Потужні ЛЕП. Вплив виробництва палива</p>	<p>Учень/учениця: знає про складові паливно-енергетичного комплексу, його значення для розвитку господарства; називає способи видобування вугілля, газу, нафти, основні райони видобування паливних корисних копалин; типи електростанцій; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає нафто-газоносні області, основні родовища кам'яного й бурого вугілля; за запитанням вчителя розповідає про екологічні проблеми, що пов'язані виробництвом палива та електроенергії. за допомогою вчителя знаходить та показує на карті найбільші електростанції; *ознайомлений зі структурою паливно-енергетичного комплексу,</p>	<p>Розвиток самостійного мислення під час розв'язання навчально-пізнавальних завдань. Розвиток логічного мислення, пам'яті, просторового орієнтування під час роботи з географічними картами. Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей. Активізація словникового запасу, пам'яті при оперуванні географічними поняттями економічного характеру.</p>

		та електроенергії на доквілля. Практичні роботи Позначення на контурній карті основних родовищ кам'яного і бурого вугілля, найбільших теплових, гідравлічних і атомних електростанцій.	районами видобування паливних корисних копалин; *має уявлення про способи видобування вугілля, нафти, газу; типи електростанцій; *за допомогою вчителя розповідає про значення паливної промисловості та електроенергетики для господарської діяльності країни.	
13	2	Металургійний комплекс Загальна характеристика металургійного комплексу, його значення для розвитку господарства країни. Чорна металургія. Кольорова металургія. Сировинна база, металургійні райони чорної металургії, найбільші підприємства. Екологічні проблеми металургії. Практичні роботи 1. Робота зі схемою зв'язків між великими родовищами корисних копалин і промисловими центрами. 2. Позначення на контурній карті найбільших центрів чорної та кольорової металургії.	Учень/учениця: знає про складові металургійного комплексу, його значення для розвитку господарства; називає райони чорної та кольорової металургії; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті міста-центри металургійної промисловості; за запитанням вчителя розповідає про наслідки впливу на доквілля металургійного виробництва; *ознайомлений із структурою металургійного комплексу, районами чорної та кольорової металургії; *має уявлення про територіальне розміщення найбільших підприємств металургії; *за запитаннями вчителя розповідає про значення металургії для розвитку господарства країни.	Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причино-наслідкових зв'язків і залежностей. Розвиток уваги, зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі роботи з географічними картами.
14	2	Машинобудівний комплекс Структура комплексу та його значення для розвитку господарства країни. Взаємозв'язки	Учень/учениця: знає про структуру машинобудівного комплексу, його значення для розвитку господарства України; основні види продукції, яку випускають підприємства;	Розвиток пізнавальної діяльності під час встановлення причино-наслідкових зв'язків і залежностей. Розвиток уваги, зорової пам'яті, просторового орієнтування в процесі роботи

		<p>машинобудування з іншими галузями господарства. Особливості розміщення підприємств машинобудування. Географія найважливіших галузей. Практичні роботи 1. Робота зі схемою взаємозв'язків машинобудівного комплексу з іншими галузями господарства. 2. Позначення на контурній карті найбільших центрів машинобудування.</p>	<p>називає найважливіші галузі машинобудування; з опорою на схему встановлює взаємозв'язки машинобудування з іншими галузями господарства; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші центри машинобудування;</p> <p>*ознайомлений із структурою машинобудівного комплексу, взаємозв'язками машинобудування з іншими галузями господарства; *має уявлення про основні види продукції, яку випускають підприємства машинобудування; *за запитаннями вчителя розповідає про значення машинобудування для розвитку господарства країни.</p>	<p>з географічними картами.</p>
15	2	<p>Хімічна промисловість Значення хімічної промисловості для розвитку господарства країни. Сировинна база. Види продукції хімічної промисловості. Галузі хімічної промисловості, особливості виробництва хімічної промисловості. Основні райони хімічної промисловості. Вплив хімічного виробництва на довкілля. Практичні роботи 1. Схематичне</p>	<p>Учень/учениця: знає про значення хімічної промисловості для розвитку господарства України, продукцію хімічної промисловості, що використовується в побуті; називає найважливіші галузі хімічної промисловості, з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші центри хімічного виробництва; за запитаннями вчителя розповідає про наслідки впливу хімічного виробництва на навколишнє середовище;</p> <p>*ознайомлений із галузями хімічної промисловості;</p>	<p>Розвиток пізнавальної активності, логічного мислення в процесі виконання навчально-пізнавальних завдань. Розвиток уяви, пам'яті, просторових уявлень і орієнтації при роботі з географічними картами.</p>

		зображення складових хімічної промисловості. 2. Позначення на контурній карті найбільших центрів хімічного виробництва.	*має уявлення про продукцію хімічної промисловості, що використовується в побуті; *за запитаннями вчителя розповідає про значення хімічної промисловості для розвитку господарства країни.	
16	2	Лісова промисловість Значення лісозаготівельної та деревообробної промисловості для господарства України. Галузі лісової промисловості. Географія лісозаготівлі, деревообробної, целюлозно-паперової та лісохімічної промисловості. Екологічні проблеми лісокористування та шляхи їх розв'язання. Практичні роботи Складання плану природоохоронних заходів.	Учень/учениця: знає про значення лісозаготівельної та деревообробної промисловості в господарстві країни; основні види продукції підприємств деревообробної та лісохімічної промисловості; називає галузі лісової промисловості, з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті основні райони лісорозробок у країні, за запитаннями вчителя розповідає про основні проблеми лісокористування; *ознайомлений із галузями лісової промисловості; *має уявлення про основні види продукції підприємств деревообробної та лісохімічної промисловості; *за запитаннями вчителя розповідає про значення лісозаготівельної та деревообробної промисловості в господарстві країни.	Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причино-наслідкових зв'язків і залежностей. Розвиток логічного мислення, зв'язного усного мовлення при складанні плану природоохоронних заходів.
17	1	Промисловість будівельних матеріалів Значення промисловості будівельних матеріалів для	Учень/учениця: - знає про значення промисловості будівельних матеріалів для господарства країни та життєвих потреб людини; основні види	Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причино-наслідкових зв'язків і залежностей. Розвиток зорової пам'яті, самостійності в процесі роботи з контурною картою.

		<p>господарства країни та життєвих потреб людини.</p> <p>Взаємозв'язки промисловості будівельних матеріалів з іншими галузями господарства.</p> <p>Географія промисловості будівельних матеріалів.</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Робота зі схемою взаємозв'язків промисловості будівельних матеріалів з іншими галузями господарства.</p>	<p>продукції, яку випускає промисловість будівельних матеріалів;</p> <p>з опорою на схему встановлює взаємозв'язки промисловості будівельних матеріалів з іншими галузями господарства;</p> <p>з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші центри промисловості будівельних матеріалів;</p> <p>*ознайомлений із схемою взаємозв'язків промисловості будівельних матеріалів з іншими галузями господарства;</p> <p>*має уявлення про основні види продукції, яку випускає промисловість будівельних матеріалів.</p> <p>*за запитаннями вчителя розповідає про значення промисловості будівельних матеріалів для господарства країни та життєвих потреб людини;</p>	
18	4	<p>Агропромисловий комплекс України</p> <p>Структура агропромислового комплексу.</p> <p>Сільськогосподарськ і угіддя. Складові сільського господарства.</p> <p>Взаємозв'язки сільського господарства з іншими галузями економіки країни.</p> <p>Галузі сільського господарства.</p> <p>Рослинництво.</p> <p>Значення меліорації.</p> <p>Тваринництво.</p> <p>Значення харчової промисловості у</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p>знає складові сільського господарства, їх відмінності; значення харчової промисловості для життєвих потреб населення країни, основні види продукції харчової промисловості;</p> <p>з опорою на наочний матеріал називає сільськогосподарські культури, галузі тваринництва України; галузі харчової промисловості;</p> <p>з опорою на схему встановлює взаємозв'язки сільського господарства з іншими галузями економіки України; розповідає про</p>	<p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причино-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Розвиток пізнавальної активності в процесі роботи з різними джерелами географічної інформації.</p> <p>Розвиток пам'яті, мисленневих процесів, зв'язного усного мовлення.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення, уваги при складанні схеми.</p>

		<p>господарстві країни. Продукція харчової промисловості, географія її виробництва в Україні. Практичні роботи Робота зі схемою взаємозв'язків сільського господарства з іншими галузями економіки України.</p>	<p>особливості розташування підприємств харчової промисловості на території України; *ознайомлений із складовими сільського господарства, їх відмінностями; *має уявлення про сільськогосподарські культури, галузі тваринництва України; про види продукції, яку випускає харчова промисловість. *за запитаннями вчителя розповідає про значення харчової промисловості для життєвих потреб населення країни.</p>	
19	1	<p>Легка промисловість Значення легкої промисловості у господарстві країни. Продукція легкої промисловості, географія її виробництва в Україні. Практичні роботи Позначення на контурній карті основних центрів розвитку легкої промисловості країни.</p>	<p>Учень/учениця: знає про значення легкої промисловості для життєвих потреб населення країни, основні види продукції легкої промисловості; називає галузі легкої промисловості; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші центри розміщення підприємств легкої промисловості; *ознайомлений із галузями легкої промисловості; *має уявлення про основні види продукції легкої промисловості; *за запитаннями вчителя розповідає про значення легкої промисловості для життєвих потреб населення країни.</p>	<p>Розвиток уміння узагальнювати та систематизувати інформацію. Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причино-наслідкових зв'язків і залежностей.</p>

20	3	<p>Транспортний комплекс Роль транспорту в розвитку господарства та житті населення країни. Види транспорту. Транспортні вузли. Сухопутний транспорт. Водний і повітряний транспорт. Географія залізничного, автомобільного, трубопровідного, повітряного, морського і внутрішнього водного транспорту. Внутрішні і міжнародні транспортні зв'язки.</p> <p>Практичні роботи Визначення за картою основних залізничних вузлів, важливих річкових та морських портів. «Подорож» за картою основними транспортними магістралями України.</p>	<p>Учень/учениця: розрізняє поняття «транспортний вузол», «транспортна магістраль»; знає про роль транспорту в розвитку господарства та житті населення країни, які вантажі перевозяться залізничним, автомобільним, водним, повітряним транспортом, передаються трубопроводами; називає види транспорту; за допомогою вчителя знаходить та показує основні залізничні вузли, важливі річкові та морські порти;</p> <p>*ознайомлений з поняттями «транспортний вузол», «транспортна магістраль»; *має уявлення про сучасні види транспорту; *за наочним матеріалом називає основні види транспорту; *за запитаннями вчителя розповідає про роль транспорту в розвитку господарства та житті населення країни.</p>	<p>Активізація словникового запасу, пам'яті при оперуванні географічною термінологією. Розвиток зв'язного усного монологічного мовлення, уяви, пам'яті. Розвиток просторового мислення під час роботи з картою. Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p>
21	1	<p>Соціальна сфера Значення сфери послуг у житті населення країни. Структура сфери послуг. Рекреаційні заклади. Туристичні центри, курорти України.</p>	<p>знає про значення сфери послуг у житті населення країни; розкриває зміст поняття «рекреація»; називає, які підприємства обслуговування належать до сфери послуг; з опорою на інструкції вчителя та картографічну наочність визначає на карті найбільші туристичні центри, курорти України;</p> <p>*ознайомлений із структурою сфери послуг; *за запитаннями вчителя розповідає про значення сфери послуг у житті</p>	<p>Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів соціальної сфери. Розширення кругозору.</p>

22	16	<p>Географія своєї області</p> <p>Положення на карті, кордони.</p> <p>Історія утворення області. Основні форми поверхні.</p> <p>Корисні копалини.</p> <p>Клімат (на основі власних спостережень, аналізу календарів погоди). Водойми області, їх господарське використання.</p> <p>Рослинний та тваринний світ.</p> <p>Екологічні проблеми, охорона природи. Населення, його національний склад.</p> <p>Промисловість, її провідні галузі.</p> <p>Особливості природних умов для розвитку сільського господарства.</p> <p>Рослинництво та тваринництво, їх спеціалізація.</p> <p>Транспорт. Умовні позначення шляхів сполучення (автошляхів, залізних доріг) на карті області.</p> <p>Перспективи розвитку своєї області.</p> <p>Обласний центр, великі міста, населений пункт, де живуть і навчаються учні.</p> <p>Експерсії до місцевих водойм, місць добування та переробки корисних копалин, на промислове чи сільськогосподарське підприємство для</p>	<p>населення країни.</p> <p>Учень/учениця: знає про особливості положення на карті своєї області, кількість і національний склад населення, обласний центр, своє місто чи селище;</p> <p>складає за картою й опорою на план опис географічного положення своєї області; з опорою на картографічну і ілюстративну наочність розповідає про особливості рельєфу, корисні копалини, кліматичні умови, водойми своєї області; особливості розвитку промисловості та сільського господарства своєї області; за запитаннями вчителя встановлює причинно-наслідкові зв'язки між кліматом, рослинним і тваринним світом; називає типових представників рослинного і тваринного світу своєї області; усвідомлює необхідність бережного відношення до природи своєї області, виконання правил природоохоронної поведінки; знаходить і показує на карті сусідні області (країни), обласний центр, найбільші водойми, центри промисловості, транспортні вузли;</p> <p>*ознайомлений з особливостями положення на карті області, із національним складом населення, особливості розвитку промисловості та сільського господарства; *має уявлення про основні</p>	<p>Розвиток національної самосвідомості.</p> <p>Розвиток мисленневих процесів, просторового уявлення, пам'яті під час визначення географічного положення області по карті.</p> <p>Активізація словника та розвиток зв'язного усного монологічного мовлення під час складання описів-характеристик географічних об'єктів і явищ.</p> <p>Розвиток пам'яті у процесі відтворення назв географічних об'єктів.</p> <p>Розвиток мисленневих процесів на основі диференціації та інтеграції ознак географічних об'єктів, систематизації інформаційного матеріалу.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті, просторового орієнтування під час роботи з картою.</p> <p>Розвиток уяви, логічного мислення, пам'яті при аналізі календаря погоди.</p> <p>Розвиток емоційної сфери дітей, естетичних почуттів під час роботи з красназавчим матеріалом.</p> <p>Розвиток самостійності при вирішенні навчально-пізнавальних завдань.</p> <p>Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків і залежностей.</p> <p>Розвиток здатності до узагальнення та умовиводів.</p> <p>Розвиток самосвідомості учнів при визначенні життєвих планів.</p> <p>Розвиток аналітичного сприймання, розширення кругозору в процесі спостережень під час експерсії.</p> <p>Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до природи та господарської діяльності населення своєї області.</p> <p>Розвиток екологічної</p>
----	----	---	---	--

	ознайомлення з трудовою діяльністю населення.	форми поверхні, корисні копалини, водойми своєї області; *за допомогою вчителя й опорою на наочний матеріал називає типових представників рослинного і тваринного світу своєї області; *з опорою на інструкцію вчителя знаходить та показує на карті обласний центр.	культури.
--	---	--	-----------

Орієнтовні досягнення учнів на кінець навчального року:

знає про загальну мету вивчення географії України;

знає державні символи України;

знає особливості географічного положення України;

знаходить і показує на політичній карті світу Україну, морські і сухопутні кордони України; столицю України;

знаходить і показує на карті України свою область, обласний центр;

називає основні форми поверхні, корисні копалини та водойми України;

називає типових представників рослинного та тваринного світу України;

знає назви природних зон України;

знає загальну кількість населення України,

знає про національний склад населення України та своєї області;

володіє відомостями про особливості культурних традицій українського народу,

знає про структуру господарства України, галузі господарства, їх взаємозв'язок;

складає елементарні характеристики розвитку промисловості та сільського господарства України;

знає види сучасного транспорту України;

знає географічне положення своєї області;

надає елементарну фізико-географічну характеристику своєї області;

працює з картами атласу та контурними картами.

*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:

за навідними питаннями визначає, що вивчає географія України;

розпізнає державні символи України;

має уявлення про особливості географічного положення України;

знаходить і показує на політичній карті світу Україну, столицю України;

знаходить і показує на карті України свою область;

розрізняє основні форми поверхні, корисні копалини та водойми України;

має уявлення про різноманітність рослин і тварин України;

знає загальну кількість населення України,

має уявлення про національний склад населення України;

має уявлення про культурні традиції українського народу,

має уявлення про основні галузі промисловості та сільського господарства України;

розрізняє види сучасного транспорту України;

має уявлення про географічне положення своєї області.

**Освітня галузь «Суспільствознавство»
«Історія України»**

Метою предмету «Історія України» є:

– формування в здобувачів освіти знань про життя людей на території сучасної України з найдавніших часів до сьогодення, уявлень та елементарних понять про побут, звичаї, традиції, вірування, боротьбу за рідну землю наших предків у добу Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Гетьманщини, Російської та Австро-Угорської імперій, українських держав 1917-1920 років, УРСР, незалежної України;

– розвиток і корекція психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, уяви, сприймання), емоційно-вольової сфери, усного зв'язного мовлення, збагачення активного словника, просторової орієнтації тощо;

– виховання самостійності, активності, поваги до матеріальних і духовних здобутків попередніх поколінь, любові до Батьківщини, усвідомлення належності до українського народу та поваги до його історії.

Зміст програми складається з чотирьох частин: «Історія України IX-XVI століть» (7 клас), «Історія України XVI-XIX століть» (8 клас), «Історія України XX - початку XXI століть» (9 клас), «Основи правових знань» (10 клас).

Зміст предмета забезпечує розв'язання наступних **завдань**:

1) формування правильних історико-хронологічних, історико-просторових, фактологічних уявлень про основні події, явища і процеси, які відбувалися в житті українського народу;

2) усвідомлення здобувачами освіти конкретно-історичних (на матеріалі одного-декількох уроків), загально-історичних (за результатами вивчення матеріалу одного чи декількох розділів) та основних соціологічних понять (на основі опрацювання всього курсу історії за певний клас);

3) формування вмінь:

– давати характеристику найважливішим історико-політичним діячам, оцінювати їх діяльність;

– визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями і явищами;

– знаходити історико-географічні об'єкти на сучасній, історичній та контурній карті;

– локалізувати найважливіші історичні події у часі, визначати їх віддаленість від сучасності;

– співставляти рік (подію) зі століттям, визначати його частину;

– визначати хронологічну послідовність, тривалість історичних подій;

– порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість;

– наводити приклади найвідоміших культурних пам'яток України;

– використовувати вивчені історичні поняття під час відповіді;

4) виховувати любов до Батьківщини, рідного краю, бережного відношення до природних і культурних пам'яток України, поважного й толерантного ставлення до представників інших національностей.

Пояснювальна записка

Процес соціалізації розумово відсталих осіб складний і довготривалий, успішність якого залежить від рівня сформованості життєво необхідних знань, умінь і навичок, лєвова частка яких формується у спеціальній школі. Одним із основних курсів у старших класах є «Історія України». Цей навчальний предмет передбачає ознайомлення учнів з найважливішими сторінками життя українського народу, його культурними досягненнями.

Метою курсу є:

– формування в розумово відсталих школярів знань про життя людей на території сучасної України з найдавніших часів до сьогодення, уявлень та елементарних понять про побут, звичаї, традиції, вірування, боротьбу за рідну землю наших предків у добу Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої,

Гетьманщини, Російської та Австро-Угорської імперій, українських держав 1917-1920 років, УРСР, незалежної України;

– розвиток і корекція психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, уяви, сприймання), емоційно-вольової сфери, усного зв'язного мовлення, збагачення активного словника, просторової орієнтації тощо;

– виховання самостійності, активності, поваги до матеріальних і духовних здобутків попередніх поколінь, любові до Батьківщини, усвідомлення належності до українського народу та поваги до його історії.

Зміст програми складається з чотирьох частин: «Історія України IX-XVI століть» (7 клас), «Історія України XVI-XIX століть» (8 клас), «Історія України XX - початку XXI століть» (9 клас), «Основи правових знань» (10 клас).

Зміст предмета забезпечує розв'язання наступних завдань:

1) формування правильних історико-хронологічних, історико-просторових, фактологічних уявлень про основні події, явища і процеси, які відбувалися в житті українського народу;

2) усвідомлення учнями конкретно-історичних (на матеріалі одного-декількох уроків), загально-історичних (за результатами вивчення матеріалу одного чи декількох розділів) та основних соціологічних понять (на основі опрацювання всього курсу історії за певний клас);

3) формування вмінь:

– давати характеристику найважливішим історико-політичним діячам, оцінювати їх діяльність;

– визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями і явищами;

– знаходити історико-географічні об'єкти на сучасній, історичній та контурній карті;

– локалізувати найважливіші історичні події у часі, визначати їх віддаленість від сучасності;

– співставляти рік (подію) зі століттям, визначати його частину;

– визначати хронологічну послідовність, тривалість історичних подій;

– порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість;

– наводити приклади найвідоміших культурних пам'яток України;

– використовувати вивчені історичні поняття під час відповіді;

4) виховувати любов до Батьківщини, рідного краю, бережного відношення до природних і культурних пам'яток України, поважного й толерантного ставлення до представників інших національностей.

В основу програми з історії покладено дидактичні та спеціальні принципи корекційної педагогіки, враховано міжпредметні зв'язки, дотримано хронологічну послідовність історичних подій і явищ. На вивчення історії України в школі відводиться дві години на тиждень. У програмі пропонується орієнтовний розподіл годин на опрацювання навчального матеріалу.

Формування історичних знань у розумово відсталих учнів – тривалий процес, який охоплює весь період вивчення курсу історії у спеціальній школі. Під час вивчення курсу передбачається формування нових історичних знань, та їх закріплення, актуалізація раніше вивченого матеріалу, корекція та контроль за рівнем засвоєння знань, систематизація та узагальнення навчального матеріалу з історії.

Залежно від дидактичних цілей у спеціальній школі вчитель повинен використовувати різноманітні типи уроків історії у спеціальній школі:

1) урок засвоєння нового навчального матеріалу, метою якого є оволодіння учнями новим матеріалом і новими способами діяльності;

2) урок формування і вдосконалення вмінь і навичок, який націлений на повторення і закріплення раніше засвоєних знань із застосуванням уже сформованих умінь і навичок, формування нових умінь та навичок, контроль за вивченням нового навчального матеріалу і вдосконаленням знань, умінь і навичок;

3) урок закріплення та застосування знань, умінь і навичок, що передбачає наявність в учнів певної кількості попередньо засвоєних знань, умінь і навичок, які шляхом

послідовного розв'язання учнями навчальних завдань ведуть до досягнення дидактичної мети;

4) урок узагальнення та систематизації знань, націлений на вирішення таких основних дидактичних завдань, як перевірку і встановлення рівня оволодіння учнями основами теоретичних знань і способами пізнавальної діяльності, повторення і більш глибоке осмислення навчального матеріалу;

5) урок контролю і корекції знань, умінь і навичок, призначений для контролю за рівнем засвоєння учнями теоретичного матеріалу, сформованістю вмінь і навичок і їх корекції;

6) комбінований урок, націлений на вирішення декількох дидактичних завдань: пояснення нового матеріалу, його закріплення, повторення раніше вивченого, контроль і корекцію знань, умінь і навичок учнів.

Навчаючи історії розумово відсталих учнів вчитель повинен добирати найбільш важливі історичні факти, які підкреслюють хід історичних змін у певний період та водночас є доступними для розуміння й усвідомлення розумово відсталими учнями. Враховуючи інтелектуальний розвиток учнів конкретного класу вчитель сам визначає кількість фактів, які необхідно розглянути на певному уроці; визначає ті факти, які потрібно локалізувати у часі й просторі, а які необхідно вивчити поверхово.

Працюючи з розумово відсталими учнями слід враховувати їх здатність до фрагментарного сприйняття історичних подій, усвідомлення ними фактів без логічних, причинно-наслідкових зв'язків, тому важливим у роботі з цією категорією осіб є хронологічно послідовний виклад навчального матеріалу з великою кількістю повторень, з підкресленням зв'язків матеріалу який вивчається з тим який розглядався на попередніх уроках, з актуалізацією раніше вивченого матеріалу, узагальненням історичних знань тощо.

Усвідомлення навчального матеріалу учнями є більш ефективним, за умови врахування вчителем рівня пізнавальних можливостей дітей, поєднання різних видів робіт, умілого використання живого слова. Розповідь вчителя повинна бути науково достовірною, емоційно насиченою, з наведенням яскравих прикладів. Важливим чинником у спеціальній школі є тривалість розповіді: занадто довга – втомлюватиме учнів, а стисла не дозволить усвідомити головного.

Сприятиме осмисленню історичного матеріалу супровід слів вчителя показом історико-географічних об'єктів на карті, записом нових понять, імен історичних діячів, природно-географічних назв на дошці, їх конкретизацією, шляхом опрацювання адаптованих уривків історичних документів, використання краєзнавчого матеріалу, який локалізує історичні події у певних географічних межах і конкретизує загальновідомі історичні явища на прикладах місцевої історії.

Особливу увагу необхідно приділити роботі з підручником. Спеціальні школи забезпечені підручниками історії лише у 7-х і 8-х класах. Під час роботи з книгою важливим є формування в учнів умінь орієнтуватися у його методичному апараті, користуватися сторінками, змістом, тлумачним словником, хронологічним календарем, словником історико-географічних назв, додатковими текстами.

Важливий корекційно-розвивальний вплив відіграє робота учнів з ілюстраціями підручника. Жодна ілюстрація не повинна пройти повз уваги школярів. Створення чітких зорових образів – важливий елемент навчання історії, що попереджає небезпеку взаємозаміни схожих історичних подій, перенесення фактів певної епохи в інший історичний період. Доступними для розумово відсталих школярів є такі види робіт як знаходження пояснень ілюстрації у навчальному тексті, пояснення заголовку ілюстрації, її опис, побудова відповіді з опорою на ілюстрацію, використання її як джерела історичної інформації.

У 9-х класах викладання навчального матеріалу розумово відсталими учнями відбувається за підручниками О. С. Кучерука «Оповідання з історії України» та (або) В. С. Власова і О. М. Данилевської «Вступ до історії України» для 5 класів. У 10-х класах спеціальної школи вивчення курсу «Основи правових знань» розраховано на роботу з підручниками О. Д. Наровлянського «Правознавство. Практичний курс» та (або) «Основи правознавства» за редакцією В. С. Журавського для 9 класів. Зазначені підручники

розраховані на масову школу, насичені великою кількістю абстрактних понять і є складними для сприйняття навчального матеріалу розумово відсталими учнями. У цьому випадку важливим є спеціальне педагогічне опрацювання змісту навчальних текстів, конкретизація матеріалу, використання наочних посібників, наведення прикладів, пояснююче читання тощо.

Успішність засвоєння історичного матеріалу у великій мірі залежить від володіння вчителем методикою корекційної роботи: оптимальним поєднанням словесних (розповідь, бесіда, пояснення, опис, інструктаж, пояснююче читання), наочних (демонстрація предметів старовини, використання фотографій, малюнків, портретів, картин, робота з сучасними, історичними, контурними картами, схемами, атласами і кінофрагментами) і практичних методів навчання (виконання різноманітних вправ і пізнавальних завдань), використанням особистісно-орієнтованого підходу у навчанні, застосуванням диференційованого навчання у роботі з учнями I та II відділень, використанням не тільки репродуктивних, але й проблемних завдань у навчанні історії, застосуванням технічних засобів навчання, варіативним і багаторазовим повторенням у способах подачі історичного матеріалу, його закріпленням й актуалізацією, використанням інтерактивних методів навчання, які сприяють стимуляції розумово відсталих учнів до активної діяльності на уроках історії.

На уроках історії в спеціальній школі необхідно звертати увагу на розвиток усного зв'язного мовлення та збагачення словника розумово відсталих школярів. Для цього потрібно під час опитування сприяти використанню дітьми історичної термінології, вимагати від учнів розгорнутих відповідей, повторювати раніше вивчені слова, використовувати під час узагальнень найбільш важливі історичні поняття.

Усвідомлення розумово відсталими школярами історичних понять є одним із важливих показників засвоєння навчального матеріалу. Їх засвоєння означає осмислення учнями найбільш важливих специфічних ознак історичних фактів, оволодіння історичними подіями і явищами у найбільш суттєвих зв'язках і відношеннях. Оволодіння поняттями передбачає опанування не лише системою суттєвих ознак певного історичного явища, але й створення конкретного образу на основі узагальненого відображення історичного процесу, у ході якого здійснюється перехід від простих до більш складних знань шляхом накопичення кількісних змін, які поступово призводять до якісних.

Кращому осмисленню і запам'ятовуванню змісту історичного матеріалу сприятиме використання домашніх завдань, які поєднують теоретичну і практичну складову, і будуть адекватними до пізнавальних можливостей конкретного учня.

Історія України

7 клас

№ п/п	К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1	1	<p>Вступ</p> <p>Вплив історії на життя людства.</p> <p>Ознайомлення учнів із завданнями курсу і структурою підручника.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – предмет вивчення історії; – найважливіші винаходи людства і їх вплив на розвиток історії (видобування вогню, винахід колеса тощо). <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати поняття «історія» (за допомогою вчителя); – орієнтуватися у структурі підручника, користуватися методичним апаратом. 	<p>Формування позитивного емоційного ставлення до вивчення історії.</p> <p>Розвиток пізнавальної активності на основі ознайомлення учнів з новим навчальним предметом.</p>
2	4	<p>Розділ І. Україна – незалежна держава</p> <p>Україна – наша Батьківщина.</p> <p>Національні символи України.</p> <p>Мала батьківщина.</p> <p>Походження назви рідного міста (села).</p> <p>Історія твоєї родини.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – столицю, найбільшу річку, гори, моря які омивають територію України; – найпоширеніших представників тваринного і рослинного світу; – національні символи держави; – назву гімну України; – пояснювати значення кольорів прапора України; – назву області в якій проживають, обласний центр; – тваринний і рослинний світ області проживання; – походження назви міста (села) в якому проживають (навчаються);³²⁶ <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та 	<p>Формування уявлень про Україну, її символи, рідний край, родовід.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування назв географічних і природних об'єктів, тварин і рослин.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про Україну та рідний край.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з картою.</p> <p>Виховання поважного ставлення до національної символіки та бережного відношення до природних багатств України.</p>

			показувати на карті столицю, найбільшу річку, гори, моря які омивають територію України, кордони країни; – знаходити та показувати на карті обласний центр, місто (село) проживання (навчання), кордони держави; – складати власний родовід (за допомогою рідних).	
3	4	Розділ II. Знайомство з історією Історичні джерела: речові, усні та письмові. Відлік часу в історії. Лінія часу. Місце людини в історії. Ознайомлення з історичною картою. Найдавніше життя на території України. Місця стоянок.	Учні повинні знати: – одиниці виміру часу в історії – число, місяць, рік, половина століття, століття (вік); – найголовніші матеріальні та духовні надбання людства; – основні умовні позначення історичної карти; – спосіб життя найдавніших мешканців України. Учні повинні вміти: – позначати на лінії часу запропоновані дати; – визначати тривалість події; – співвідносити рік зі століттям, половиною століття; – розрізняти умовні позначення на історичній карті; – знаходити на карті місця стоянок первісних людей; – супроводжувати показ на карті словесним супроводом; – знаходити на карті відповідь на запитання вчителя.	Формування уявлень про історичні джерела, відлік часу в історії, життя первісних людей. Розвиток мислення на основі здійснення класифікації історичних джерел, співставлення року події зі століттям і його половиною. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з картою. Виховання бережного ставлення до матеріальних і духовних надбань попередніх поколінь.
	1	Узагальнення		
4	5	Розділ II. Життя східних слов'ян Розселення східнослов'янських	Учні повинні знати: – основні поняття розділу; – види занять східних	Формування і корекція уявлень про життя східних слов'ян.

		<p>племен. Устрій східнослов'янських племен. Заняття східних слов'ян. Слов'янські поселення і житла. Вірування та звичаї східних слов'ян.</p>	<p>слов'ян; – про житла східних слов'ян; – головних слов'янських богів; – свята східних слов'ян.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті місця розселення східнослов'янських племен та їх найбільші міста (за допомогою вчителя); – позначати на контурній карті територію розселення слов'янських племен та їх найбільші міста (за допомогою вчителя); – словесно супроводжувати показ на карті; – застосовувати на прикладях вивчені поняття; – стисло розповісти про основні події розділу (за навідними запитаннями вчителя).</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, назв богів, ремесел, свят. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про життя, заняття, вірування і звичаї східних слов'ян. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення тривалості історичних подій. Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті місця проживання східнослов'янських племен. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи з контурною картою та під час малювання знарядь праці й зброї слов'ян. Виховання любові до Батьківщини.</p>
	1	Узагальнення		
5	8	<p>Розділ III. Княжа Русь-Україна Князь Олег. Утворення Київської держави. Правління князя Ігоря. Внутрішня і зовнішня політика княгині Ольги. Князювання Святослава Хороброго. Київська держава за часів Володимира Великого. Запровадження християнства на Русі.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття та події розділу; – найбільш відомі легенди про князів; – основні хронологічні дати розділу (1-3); – хронологічну послідовність правління князів Київської Русі (раніше-пізніше).</p> <p>Учні повинні вміти: – показувати на карті походи київських князів (за допомогою вчителя); – позначати на контурній</p>	<p>Формування і корекція уявлень про діяльність князів і життя народу за часів Київської держави. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен князів, легенд, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого сприйняття образно- вербальної інформації. Формування причинно-наслідкових</p>

		<p>Князь Ярослав Мудрий. «Руська правда». Зростання авторитету Київської держави. Наш край у добу Київської Русі.</p>	<p>карті походи давньоруських князів та місця битв (протягом декількох уроків);</p> <ul style="list-style-type: none"> – словесно супроводжувати показ на карті; – визначати хронологічні межі правління князів Київської Русі та тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями (за допомогою вчителя); – розташовувати у хронологічній послідовності князів Київської Русі; – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання ; – складати план відповіді (за допомогою вчителя). 	<p>зв'язків між діями правителів і змінами у державі.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про життя і діяльність князів Руси-України.</p> <p>Розширення активного словника учнів словами, що означають предмети вжитку, зброю, ремесла мешканців Київської Русі.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення на основі вивчення діяльності правителів Русі та роботи з наочною.</p> <p>Розвиток словесно-логічного мислення на основі вивчення загальноісторичних понять «держави», «закон», «реформа», «християнство».</p> <p>Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі знаходження на карті міст Київської держави, сусідніх держав і племен, походів князів.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою.</p> <p>Розвиток уваги під час роботи з наочними посібниками.</p> <p>Виховання поваги до героїчного минулого наших предків у боротьбі за існування і розширення Київської держави.</p>
	1	Узагальнення.		
6	10	Розділ IV. Культура Київської Русі Суспільно-	Учні повинні знати: <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу; 	Формування і корекція уявлень про культурні здобутки

		<p>політичний устрій Київської держави IX-XII століть. Церква за часів давньоруської держави. Розвиток ремісництва у Київській державі. Торгівля у добу Київської Русі. Побут мешканців Київської держави. Київ – столиця давньоруської держави. Міста Київської Русі. Архітектура й образотворче мистецтво східних слов'ян IX-XII століть. Кирило і Мефодій – засновники слов'янської писемності. Кирилиця. Поширення писемності. Літописи та інші твори тогочасної літератури. Усна народна творчість.</p>	<p>– устрій Київської держави; – найбільші міста Русі; – найвизначніші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва Київської держави (на основі наочних посібників); – головну ідею «Слова о полку Ігоровім»; – персонажів давньоруських казок, билин, легенд.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <p>– знаходити та показувати на карті Київ та інші міста Київської Русі; – позначати на контурній карті міста Київської Русі; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – встановлювати взаємозв'язок між кирилицею і сучасною абеткою; – складати план відповіді (за допомогою вчителя); – стисло розповісти про основні події розділу (за допомогою наочності чи плану); – співвідносити рік події зі століттям.</p>	<p>Київської держави. Корекція процесів пам'яті, аналізу, синтезу, мислення на основі вивчення тем про матеріальні і духовні досягнення княжої Русі-України. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Формування причинно-наслідкових зв'язків між прийняттям християнства та розвитком освіти і культури в Київській державі. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі опису пам'яток культури доби Русі-України. Розширення активного словника учнів словами, що означають предмети матеріальної та духовної культури Київської Русі. Розвиток уваги у процесі роботи із зображеннями основних пам'яток культури давньоруської доби. Розвиток естетичного смаку, емоційно-образної пам'яті, збагачення чуттєвого досвіду. Виховання поваги до праці і людей мистецтва які створили геніальні твори архітектури, образотворчого мистецтва, літературні твори і літописи.</p>
	1	Узагальнення.		
7	4	Розділ V. Занепад Київської держави	Учні повинні знати: – основні поняття;	Формування і корекція уявлень про

		<p>Тема І. Князівські міжусобиці Роздробленість Київської держави. Половецька загроза. Правління Володимира Мономаха. «Повчання дітям». Боротьба за Київ. Занепад столиці.</p>	<p>– основні хронологічні дати розділу (1-2); – про половецькі набіги, руйнування Києва військами князя Андрія Боголюбського; – головну ідею «Повчання дітям» Володимира Мономаха;</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті удільні князівства; – позначати на контурній карті удільні князівства (за допомогою вчителя); – співвідносити рік події зі століттям; – визначати тривалість історичної події; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – стисло розповісти про основні події розділу (самостійно чи за запитаннями вчителя); – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями.</p>	<p>життя народу за часів князівських міжусобиць. Розвиток і корекція пам'яті на основі роботи з історичними поняттями, іменами князів, подіями минулого. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у державі. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про життя народу в умовах міжусобних війн. Розширення словникового запасу під час роботи з навчальними текстами. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті удільних князівств. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з картою. Виховання на історичних прикладах відповідальності за власні дії.</p>
	1	Узагальнення.		
8	6	<p>Тема ІІ. Монголо-татарська навала Монголо-татари: територія проживання, устрій, заняття. Початок монгольської навали. Бій на річці Калці. Вторгнення хана Батия на українські землі.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття теми; – про найбільш важливі події розділу: вторгнення монголів на територію Київської Русі, героїчну оборону Києва 1240 року; – імена очільників боротьби з монголами: воєводу Дмитра, князів Данила, Лева, Юрія,</p>	<p>Формування і корекція уявлень про спосіб життя монголів, боротьбу русичів з монголо-татарськими загарбниками. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен князів, воєвод,</p>

		<p>Героїчна оборона Києва 1240 року. Захоплення монголо-татарами давньоруських земель. Життя на Русі за монголо-татарського іга.</p>	<p>Андрія і Лева II. – основні хронологічні дати теми (1-3).</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті місце битв русичів з монголо-татарами; – словесно супроводжувати показ на карті; – визначати тривалість історичної події; – стисло розповісти про основні події розділу (за планом чи навідними запитаннями вчителя); – визначати віддаленість однієї події від іншої. – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість (за допомогою вчителя).</p>	<p>літописних свідчень. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць. Розвиток усного зв'язного мовлення під час розповідей про боротьбу з монголо-татарською ордою. Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Розвиток активності і самостійності при виконанні пізнавальних завдань і робіт з контурною картою. Виховання любові до нашої країни, поваги до подвигу наших предків у боротьбі за свободу і незалежність Батьківщини.</p>
	1	Узагальнення		
9	4	<p>Розділ VI. Галицько-Волинська держава Об'єднання Галицького і Волинського князівств Романом Мстиславовичем. Князь Данило Галицький. Внутрішня і зовнішня політика. Спадкоємці Данила Галицького. Наш край у XII – першій половині XIV століть.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу; – основні хронологічні дати розділу (2-3); – основні події розділу: об'єднання Галицького і Волинського князівств, організацію боротьби з монголо-татарами, коронування князя Данила, заснування міста Львів, загарбання іноземними державами; – хронологічну</p>	<p>Формування і корекція уявлень про діяльність князів і життя народу за часів Галицько-Волинської держави. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен князів, літописних свідчень, легенд, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого</p>

			<p>послідовність правління князів Галицько-Волинської держави (раніше-пізніше).</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті найбільші міста Галицько-Волинської держави; – позначати на контурній карті міста Галицько-Волинської держави (за допомогою вчителя); – визначати хронологічні межі правління князів Галицько-Волинської держави; – визначати послідовність правителів Галицько-Волинської держави (раніше-пізніше); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (за допомогою вчителя); – стисло розповісти про основні події розділу (з опорою на наочність, план, навідні запитання); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя). 	<p>сприйняття образно-вербальної інформації. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у державі.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповіді про життя і діяльність князів Галицько-Волинської держави.</p> <p>Розвиток мислення та процесів порівняння шляхом аналізу діяльності історичних героїв.</p> <p>Розвиток уваги під час роботи з образною та умовно-графічною наочною.</p> <p>Збагачення словника історичною термінологією.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до вивченого матеріалу.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті Галицько-Волинської держави, її кордонів і найбільших міст.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою.</p> <p>Виховання поваги до захисників рідної землі, людей праці – забудовників нових міст.</p>
	1	Узагальнення.		
10	6	Розділ VII. Українські землі у складі Великого князівства Литовського Князь Любарг. Приєднання Волині й Галиччини до складу Литовської держави. Князь Ольгерд.	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття і хронологічні дати розділу (1-3); – основні події розділу: приєднання українських земель до Литви, перемога над монголо-татарами біля р. Сині 	<p>Формування і корекція уявлень про визволення українських земель від монголо-татарського поневолення та їх перехід до складу Великого князівства Литовського.</p>

		<p>Приєднання українських земель після перемоги над монголо-татарами біля річки Сині Води. Суспільно-політичний устрій Великого князівства Литовського у другій половині XIV -XVI століттях. Життя селян у Литовській державі. Розвиток ремісництва. Цехи. Торгівля. Наш край у другій половині XIV -XVI століттях.</p>	<p>Води, розвиток ремесел, сільського господарства, торгівлі у цей період.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на історичній карті столицю та землі Великого князівства Литовського; – визначати послідовність приєднання українських земель до Литви (раніше-пізніше); – визначати тривалість події (самостійно); – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття (самостійно); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя); – складати план відповіді (всім класом); – стисло розповісти про основні події розділу (за навідними запитаннями вчителя). 	<p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування понять, імен історичних діячів, навчального матеріалу. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення тривалості історичної події. Розвиток уваги під час роботи з наочністю. Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником. Виховання любові до Вітчизни, почуття співпереживання за важке життя українського народу в умовах поневолення.</p>
	1	Узагальнення.		
11	6	Розділ VIII. Україна у	Учні повинні знати:	Формування і

		<p>складі Речі Посполитої Кревська унія 1385 року. Повстання князя Михайла Глинського. Люблінська унія 1569 року. Утворення Речі Посполитої. Церковна унія 1596 року. Захист прав українського народу. Православні братства. Суспільні стани.</p>	<p>– основні поняття та хронологічні дати розділу (1-3); – основні події розділу: Люблінську та Берестецьку унію, утворення братств, життя українців у складі Речі Посполитої.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на історичній карті столицю та кордони Речі Посполитої; – позначати на контурній карті столицю та кордони Речі Посполитої (за допомогою вчителя); – визначати тривалість події, її віддаленість від сучасності (самостійно); – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття (самостійно); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя); – стисло розповісти про основні події розділу (за планом, на основі роботи з наочністю); – складати план відповіді (всім класом).</p>	<p>корекція уявлень про життя українського народу у складі Речі Посполитої. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен героїв минулого, умов уній, суспільних станів. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток мислення шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків між підписанням уній та змінами у житті українського народу. Розвиток уваги на основі роботи з адаптованими історичними документами. Збагачення активного словника історичними термінами. Розвиток усного зв'язного діалогічного мовлення у процесі спілкування на теми які вивчаються. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичною і контурною картою. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою. Розвиток емоційного ставлення до вивченого матеріалу. Виховання почуття вдячності і поваги попереднім поколінням за збереження українських звичаїв, традицій і мови.</p>
1		Узагальнення.		

3	<p>Повторення Головні події на території України в IX-XVI століть. Найвидатніші діячі в історії України IX-XVI століть. Основні поняття курсу «Історія України. 7 клас».</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «держава» (на прикладі Київської Русі), «данина», «дружина», «іго», «князь», «політика» (на прикладі діяльності князів), «християнство»; – основи суспільно-політичного устрою Київської Русі і Галицько-Волинської держави; – основні події історичного періоду: утворення і розквіт Київської держави, хрещення Русі, загарбання монголо-татарами Київської держави, загарбання українських земель іншими країнами; – основні хронологічні дати (3-5); – імена видатних історичних діячів IX-XVI століть (3-5); – послідовність правління князів Київської Русі (раніше-пізніше); – найбільш відомі легенди Київської Русі; – здобутки культури часів Київської Русі і Галицько-Волинської держави (з опорою на наочні посібники). <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити і показувати на історичних картах територію Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої; – знаходити і показувати на карті міста які існували у добу Київської та Галицько-Волинської держав; 	<p>Формування і корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з IX по XVI століття. Розвиток абстрактного мислення на основі усвідомлення соціологічних понять «держава», «політика»; загальноісторичних понять «Київська держава », «Галицько-Волинська держава», «Велике князівство Литовське», «Річ Посполита», «християнство». Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у державі, їх впливі на життя народу. Розвиток і корекція пам'яті на основі вивчення історичних понять, імен видатних діячів і подій минулого, основних хронологічних дат курсу. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з предметною, образною та умовно-графічною наочною. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші віхи у житті народу в період з IX по XVI століття. Збагачення активного і пасивного словника історичними поняттями. Розвиток просторової орієнтації у процесі</p>
---	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – визначати хронологічні рамки існування Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої; – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – стисло розповісти про вивчені події (за планом, з опорою на запропоновані поняття). 	<p>роботи із сучасною картою України, історичними атласами і картами.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини і рідного краю, вольових та моральних рис характеру, почуття вдячності попереднім поколінням за збереження національної ідентичності.</p>
8 клас				
3	<p>Повторення Київська Русь. Українські землі у складі інших держав у XIII-XVI століттях. Головні події IX-XVI століть. Найвидатніші діячі в історії України IX-XVI століть.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «держава» (на прикладі Київської Русі), «данина», «дружина», «іго», «князь», «політика» (на прикладі діяльності князів), «християнство»; – основи суспільно-політичного устрою Київської Русі та Галицько-Волинської держави; – основні події історичного періоду: утворення і розквіт Київської держави, хрещення Русі, загарбання монголо-татарами Київської держави, загарбання українських земель іншими країнами; – основні хронологічні дати (3-5); – імена видатних історичних діячів IX-XVI століть (3-5); – послідовність правління князів Київської Русі (раніше-пізніше); – найбільш відомі легенди Київської Русі; – здобутки культури часів Київської Русі і 	<p>Корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з IX по XVI століття. Корекція абстрактного мислення на основі актуалізації раніше вивчених соціологічних і загальноісторичних понять. Формування і корекція причинно-наслідкових зв'язків між діями правителів і змінами у державі, їх впливі на життя народу. Корекція пам'яті на основі актуалізації раніше вивчених історичних понять і подій минулого IX-XVI століть, основних хронологічних дат курсу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток і корекція усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші віхи у житті народу в період з IX по XVI</p>	

			<p>Галицько-Волинської держави (з опорою на наочні посібники).</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити і показувати на історичних картах територію Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої; – знаходити і показувати на карті міста які існували у добу Київської та Галицько-Волинської держав; – визначати хронологічні рамки існування Київської Русі, Галицько-Волинської держави, Великого князівства Литовського, Речі Посполитої; – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – стисло розповісти про вивчені події (за планом, з опорою на запропоновані поняття). 	<p>століття.</p> <p>Розвиток і корекція просторової орієнтації у процесі роботи з історичною картою.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини, почуття приналежності до українського народу.</p>
1	11	<p>Розділ І. Українське козацтво у XVI – першій половині XVII століть</p> <p>Причина виникнення козацтва. Заняття перших козаків.</p> <p>Дмитро Вишневецький – слашний козацький ватажок.</p> <p>Запорозька Січ – козацька фортеця.</p> <p>Військово-адміністративна організація козацтва.</p> <p>Старшина.</p> <p>Традиції та звичаї запорозьких козаків.</p> <p>Січовий побут.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (1-3); – основні події розділу: виникнення Запорозької Січі, боротьбу козаків з ворогами на чолі з Дмитром Вишневецьким, козацькі звичаї під керівництвом Петра Сагайдачного; – устрій Запорозької Січі; – традиції та звичаї запорозьців. <p>Учні повинні вміти:</p>	<p>Формування і корекція уявлень про життя і діяльність українського козацтва.</p> <p>Розвиток уяви під час малювання Запорозької Січі.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен козацьких ватажків, легенд.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць.</p> <p>Розвиток просторової</p>

		<p>Реєстрове козацтво. Повстання Криштофа Косинського. Козацький отаман Северин Наливайко. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Козацькі походи. Участь запорожців у Хотинській війні.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті Запорозьку Січ; – позначати на контурній карті Запорозьку Січ, сусідні країни, місця битв та маршрути походів (за вербальної допомоги вчителя); – словесно супроводжувати показ на карті (за допомогою вчителя); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання (самостійно, у групах); – орієнтуватися у тексті та ілюстраціях підручника; – використовувати ілюстрацію як джерело інформації (за навідними запитаннями вчителя); – співвідносити зміст ілюстрацій підручника з його текстом (за допомогою вчителя); – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання (за допомогою вчителя); – знаходити у підручнику висновки, узагальнення (всім класом, у групах); – визначати послідовність історичних подій (раніше-пізніше); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – заповнювати хронологічний календар. 	<p>орієнтації у процесі знаходження на карті Запорозької Січі, місць битв, походів. Розвиток уваги при роботі з наочними посібниками. Формування причинно-наслідкових зв'язків між посиленням панського гніту і збільшенням народного спротиву. Розширення активного словника учнів іменниками і прикметниками, що означають предмети вжитку, зброю, посади, військову тактику козаків. Розвиток дрібної моторики пальців рук при виконанні завдань у зошиті і контурній карті. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі опису Запорозької Січі, козацького одягу і зброї, зовнішнього вигляду запорожців. Розвиток пізнавального інтересу до вивчення героїчного минулого українського народу. Виховання любові до Батьківщини і рідного краю, почуття відповідальності за власні вчинки, поваги до оточуючих людей.</p>
	1	Узагальнення.		
2	11	Розділ II. Національно-визвольна війна середини XVII століття Становище українського народу	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (3-5); – основні події розділу: 	<p>Формування і корекція уявлень про найголовніші події Національно-визвольної війни українського народу. Корекція процесів</p>

		<p>напередодні війни. Богдан Хмельницький. Початок Національно-визвольної війни. Перші перемоги 1648 року. Пилявецька битва. Похід на західноукраїнські землі. Військові дії 1649 року. Зборівський договір. Берестецька битва 1651 року. Білоцерківський договір. Переяславська рада. Українсько-московський договір 1654 року. Военно-політичні події 1654-1657 років. Наш край у середині XVII століття.</p>	<p>початок війни, перемога українського війська біля р. Жовті Води, під Корсунем і Пилявцями, визвольний похід українського війська на західноукраїнські землі, облога Збаража, підписання Зборівської угоди, поразка під Берестечком, укладання Білоцерківського договору, Переяславська рада, підписання «Березневих статей»;</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на історичній карті місця битв українського і польського військ (за вербальної допомоги вчителя); – словесно супроводжувати показ на карті; – позначати на контурній карті столицю і міста Гетьманщини, місця битв українського і польського військ (за допомогою вчителя); – визначати послідовність історичних подій; – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання (у групах); – орієнтуватися у тексті та ілюстраціях підручника; – співвідносити зміст ілюстрацій підручника з його текстом (за вербальної допомоги 	<p>пам'яті, аналізу, синтезу, мислення на основі вивчення основних положень Зборівської, Білоцерківської та Переяславської угод. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з образною і умовно-графічною наочністю. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення в процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток когнітивних здібностей при встановленні причинно-наслідкової залежності між між воєнними успіхами та умовами підписаних договорів між воюючими сторонами. Розвиток усного зв'язного мовлення під час розповідей про головні битви Національно-визвольної війни. Розширення активного словника у процесі бесід, розповідей, опису, характеристик, пояснень подій 1648-1654 років. Розвиток просторової орієнтації та уяви під час роботи з історичними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук під час роботи в зошиті та контурній карті. Розвиток уваги у процесі роботи з наочністю. Виховання любові до</p>
--	--	---	--	---

			<p>вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання (у групах, за підтримки педагога); – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість (колективно, за допомогою вчителя); – складати план відповіді (у групах, за навідними запитаннями вчителя); – стисло розповідати про основні події розділу (за планом). 	<p>Вітчизни, почуття гордості за героїчне минуле нашого народу.</p>
	1	Узагальнення.		
3	11	<p>Розділ III. Українські землі у другій половині XVII – початку XVIII століть</p> <p>Гетьманування Івана Виговського.</p> <p>Конотопська битва.</p> <p>Андрусівська угода 1667 року.</p> <p>Гетьман Петро Дорошенко.</p> <p>Боротьба за об'єднання України.</p> <p>Запорозька Січ у складі Гетьманщини.</p> <p>Іван Сірко.</p> <p>Гетьманування Дем'яна Многогрішного.</p> <p>«Глухівські статті».</p> <p>Гетьман Іван Самойлович. «Вічний мир».</p> <p>Гетьман Іван Мазепа.</p> <p>Україна в подіях Північної війни.</p> <p>Пилип Орлик і його Конституція.</p> <p>Наш край у другій половині XVII – початку XVIII століть.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (3-4); – основні хронологічні дати розділу (2-3); – основні події розділу: розподіл України на Правобережну і Лівобережну, військові походи Івана Сірка, Полтавську битву та її наслідки, законотворчу діяльність Пилипа Орлика; – імена історичних діячів та пов'язані з ними події (за вербальної допомоги вчителя). <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті міста Гетьманщини, місця битв, сусідні країни (за вербальної допомоги вчителя); – супроводжувати показ на карті словесним супроводом; – позначати на контурній карті міста Гетьманщини, місця битв, сусідні 	<p>Формування і корекція уявлень про боротьбу за українську автономію та життя народу у другій половині XVII – початку XVIII століть.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен видатних діячів, історичних подій, основних хронологічних дат розділу.</p> <p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення під час висвітлення тем, які вивчаються.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з наочними</p>

		<p>країни (за допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначати послідовність історичних подій; – визначати послідовність правління гетьманів; – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість (колективно, за навідними запитаннями вчителя); – орієнтуватися у тексті та ілюстраціях підручника; – використовувати ілюстрацію як джерело інформації (колективно, за навідними запитаннями вчителя); – співвідносити зміст ілюстрацій підручника з його текстом (за допомогою вчителя); – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання (у групах); – знаходити у підручнику висновки, узагальнення; – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання (у групах); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (колективно, за навідними запитаннями вчителя); – стисло розповідати про основні події розділу (за допомогою вчителя); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за вербальної допомоги вчителя). 	<p>посібниками та історичними й контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Виховання любові до України, почуття відповідальності за її долю, поваги до миру і злагоди у державі.</p>
1	Узагальнення		

4	9	<p>Розділ IV. Скасування автономії України Іван Скоропадський. Обмеження гетьманської влади. Наказний гетьман Павло Полуботок. Відновлення гетьманства. Данило Апостол. Діяльність гетьмана Кирила Розумовського. Скасування автономного устрою Гетьманщини. Коліїщина. Опришки. Олекса Довбуш. Зруйнування Запорозької Січі. Петро Калнишевський. Наш край у XVIII столітті.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-5); – основні хронологічні дати розділу (2-3); – основні події розділу: скасування козацького устрою на Слобожанщині, ліквідація автономії на Лівобережжі, скасування гетьманства, зруйнування Січі; – імена історичних діячів та пов’язані з ними події (за вербальної допомоги вчителя).</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті територію Слобожанщини і Гетьманщини, їх полкові міста та центри намісництва і губерній (за допомоги вчителя); – позначати на контурній карті територію Слобожанщини і Гетьманщини і їх найбільші міста (за вербальної допомоги вчителя); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – визначати послідовність правління останніх гетьманів (раніше-пізніше); – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – скласти план відповіді (у групах); – стисло розповісти про основні події розділу (за навідними запитаннями вчителя, за планом); – застосовувати на прикладах вивчені</p>	<p>Формування і корекція уявлень про поступову втрату автономії та важке життя українського народу у XVIII столітті. Розвиток пам’яті на основі вивчення понять, діяльності історичних діячів, найголовніших подій XVIII століття, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв’язків. Розвиток усного зв’язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником. Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом і текстами підручника.</p>
---	---	---	---	--

			<p>поняття (за допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначати послідовність історичних подій. 	<p>Виховання любові до Вітчизни, почуття приналежності до народу, співпереживання за важке життя українського народу в умовах покріпачення та скасування автономних прав і свобод.</p>
	1	Узагальнення		
5	3	<p>Розділ V. Життя в Україні за козацьких часів</p> <p>Суспільні стани козацької держави.</p> <p>Розвиток господарства і торгівлі в Україні за козацьких часів.</p> <p>Церква за козацької доби.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (2-3); – галузі господарства які розвивалися за козацьких часів; – загальні принципи церковного життя в Україні у XVII –XVIII століттях. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (у групах); – розповідати про життя в Україні XVII –XVIII століть (за планом); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за навідними запитаннями). 	<p>Формування і корекція уявлень про суспільне і церковне життя, розвиток господарства і торгівлі у добу козацтва.</p> <p>Розвиток пам'яті у процесі роботи з планом.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розвиток мислення та процесів порівняння шляхом аналізу суспільних станів.</p> <p>Розвиток уваги у процесі роботи з наочними посібниками.</p> <p>Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі складання розповідей про життя в Україні за козацьких часів.</p> <p>Збагачення словника термінологією пов'язаною з суспільним, господарським і церковним життям народу у козацький період.</p>

				Виховання поваги до людей праці, бережливого відношення до матеріальних цінностей, відповідального ставлення до доручень.
6	4	Розділ VI. Культура козацької України Освіта козацької України. Григорій Сковорода. Усна народна творчість. Козацькі літописи. Театр і музика. Архітектура та живопис.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (1-3); – найвизначніші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва козацької доби (на основі наочних посібників); – авторів козацьких літописів; – персонажів усних і літературних творів козацької доби; Учні повинні вміти: – розпізнавати та описувати видатні культурні пам'ятки епохи (на основі наочних посібників); – складати план відповіді (у групах); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя);	Формування і корекція уявлень про культурні здобутки українського народу за козацької доби. Корекція процесів пам'яті, аналізу, синтезу, мислення на основі вивчення тем про матеріальні і духовні досягнення України у козацький період. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток уваги у процесі роботи з образною і умовно-графічною наочністю. Формування причинно-наслідкових зв'язків між суспільно-політичними подіями та їх відображенням у літературі, усній народній творчості, живописі, музиці тощо. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення у процесі опису архітектурних пам'яток культури козацької України. Розширення активного словника учнів словами, що означають предмети матеріальної та духовної культури козацької доби. Розвиток естетичного смаку, емоційно-

				образної пам'яті, збагачення чуттєвого досвіду. Виховання поваги до людей праці і мистецтва які створили геніальні твори архітектури, образотворчого мистецтва, літератури й усної творчості доби козацтва.
	1	Узагальнення.		
7	6	Розділ VII. Україна у XIX столітті Українські землі під владою Росії у першій половині XIX століття. Устим Кармелюк. Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії у першій половині XIX століття. Кирило-Мефодіївське братство. Скасування кріпацтва. Розвиток промисловості. Заборона українського слова. Валуєвський циркуляр 1863 року. Емський указ 1876 року. Наш край у XIX столітті.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (1-3); – основні події розділу: скасування кріпацтва у Російській та Австро-Угорській імперіях, заборону української мови; – основні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства; Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті територіально-етнографічні регіони України (за допомогою вчителя); – позначати на контурній карті територіально-етнографічні регіони України (за допомогою вчителя); – визначати послідовність історичних подій; – стисло розповідати про основні події розділу (за планом, за навідними запитаннями вчителя); – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя); – визначати тривалість події;	Формування і корекція уявлень про важке життя українського народу у складі Російської та Австро-Угорської імперій, заборону українського слова. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування послідовності історичних подій. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток мислення шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків між спробою перетворити українські землі у звичайні російські провінції та виникненням Валуєвського циркуляру і Емського указу. Розвиток уваги у процесі роботи з наочністю. Збагачення активного словника новими словами. Розвиток усного зв'язного діалогічного мовлення у процесі спілкування на теми які вивчаються. Розвиток просторової орієнтації у процесі

			<ul style="list-style-type: none"> – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – складати план відповіді (у групах); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання. 	<p>роботи з історичною і контурною картою.</p> <p>Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до вивченого матеріалу.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини, почуття вдячності попереднім поколінням за збереження української мови.</p>
	1	Узагальнення.		
8	4	Розділ VIII. Культура України у XIX столітті Розвиток освіти і науки. Література. Архітектура і живопис. Театр і музика.	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (2-3); – найвизначніші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва України XIX століття (на основі наочних посібників); <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – описувати видатні пам'ятки архітектури XIX століття (на основі наочних посібників); – складати план відповіді (у групах); – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – застосовувати на прикладах вивчені поняття (за допомогою вчителя). 	<p>Формування і корекція уявлень про культурні досягнення в Україні XIX століття.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, найвідоміших імен діячів культури та найбільш відомих літературних, художніх, музичних творів XIX століття.</p> <p>Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу.</p> <p>Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків між суспільно-політичними подіями та їх відображенням у літературі, усній народній творчості, живописі, музиці тощо.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p>

				<p>Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом і текстами підручника. Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником. Розвиток естетичного смаку, емоційно-образної пам'яті, збагачення чуттєвого досвіду. Виховання бережливого ставлення до пам'яток архітектури і культури, матеріальних цінностей школи і класу.</p>
3	<p>Повторення Головні події в історії України у XVI- XIX століттях. Найвидатніші діячі України XVI- XIX століттях. Основні поняття курсу «Історія України. 8 клас».</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «держава» (на прикладі Гетьманщини), «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина»; – основи суспільно-політичного устрою Гетьманщини; – територіально-адміністративний поділ Гетьманщини; – основні події курсу: виникнення козацтва, основні битви Національно-визвольної війни середини XVII століття, перебіг Північної війни на території України, скасування автономії; – основні хронологічні дати курсу (3-5); – імена видатних історичних діячів XVI- XIX століть (3-5); – послідовність правління українських гетьманів; – найвідоміші досягнення матеріальної та духовної культури XVI-XIX століть. 	<p>Формування і корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з XVI по XIX століття. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток абстрактного мислення на основі усвідомлення соціологічних понять «держава», «Конституція», «політика», «релігія»; загальноісторичних понять «Гетьманщина», «еміграція», «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина», «православ'я». Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями гетьманів і змінами у державі, їх впливі на життя народу. Розвиток і корекція пам'яті на основі</p>	

			<p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити і показувати на карті територію Гетьманщини та її столиці – Чигирин, Батурин, Глухів; – знаходити і показувати на карті українські землі які входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій; – визначати хронологічні рамки існування Гетьманщини; – визначати тривалість історичних подій; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями; – стисло розповідати про вивчені події (за планом); – застосовувати на прикладах вивчені поняття. 	<p>вивчення історичних понять, імен видатних діячів і подій минулого, основних хронологічних дат курсу.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші віхи у житті українського народу в період з XVI по XIX століття.</p> <p>Збагачення активного і пасивного словника історичними поняттями.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи із сучасною картою України, історичними атласами і картами.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини і рідного краю, почуття поваги до героїчного минулого українського народу.</p>
9 клас				
	3	<p>Повторення Гетьманщина. Українські землі у складі інших держав у XVIII- XIX століттях.</p> <p>Головні події в історії України у XVI- XIX століттях.</p> <p>Найвидатніші діячі України XVI- XIX століттях.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «держава» (на прикладі Гетьманщини), «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина»; – основи суспільно-політичного устрою Гетьманщини; – територіально-адміністративний поділ Гетьманщини; – основні події курсу: виникнення козацтва, основні битви Національно-визвольної війни середини XVII століття, перебіг Північної війни на території України, 	<p>Корекція уявлень про найголовніші події в історії українського народу в період з XVII по XIX століття.</p> <p>Розвиток і корекція абстрактного мислення на основі актуалізації раніше вивчених соціологічних і загальноісторичних понять, шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків між діями гетьманів та суспільними подіями тогочасної України.</p> <p>Корекція пам'яті на основі актуалізації</p>

			<p>скасування автономії; – основні хронологічні дати курсу (3-5); – імена видатних історичних діячів XVI-XIX століть (3-5); – послідовність правління українських гетьманів; – найвідоміші досягнення матеріальної та духовної культури XVI-XIX століть.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити і показувати на карті територію Гетьманщини та її столиці – Чигирин, Батурин, Глухів; – знаходити і показувати на карті українські землі які входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій; – визначати хронологічні рамки існування Гетьманщини; – визначати тривалість історичних подій; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями; – стисло розповідати про вивчені події (за планом); – застосовувати на прикладах вивчені поняття.</p>	<p>раніше вивчених історичних понять і подій минулого у XVI-XIX століттях, основних хронологічних дат. Розвиток і корекція усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про найголовніші події в історії України в період з XVI по XIX століття. Розвиток і корекція просторової орієнтації у процесі роботи з історичною картою. Розвиток і корекція уваги під час роботи з наочністю та технічними засобами навчання. Виховання любові до України, почуття громадянина держави, поваги до інших народів.</p>
1	5	<p>Розділ І. Україна на початку XX століття Перші українські партії і політичні організації. Революційні події в Україні у 1905-1907 роках. Україна у першій світовій війні. Життя на фронті й у тилу. Лютнева революція в Росії. Падіння</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (3-4); – основні події розділу: революційні події в Україні у 1905-1907 роках, Лютнева революція, зречення від влади Миколи II.</p>	<p>Формування і корекція уявлень про участь українців у першій світовій війні по обидва боки фронту та важке життя населення в тилу. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен і вчинків</p>

		<p>самодержавства. Тимчасовий уряд. Наш край на початку XX століття.</p>	<p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – визначати тривалість події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – скласти план відповіді; – стисло розповісти про основні події розділу. 	<p>політичних діячів, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Формування причинно-наслідкових зв'язків між тривалим веденням війни та погіршенням рівня життя народу. Розвиток і корекція процесів аналізу й узагальнення на основі вивчення тем розділу. Розвиток логічного мислення на основі усвідомлення загальноісторичних понять. Розвиток уваги та просторової орієнтації у процесі роботи з історичною та контурною картами. Розвиток уяви на основі використання наочних посібників, адаптованих історичних документів, уривків художніх творів. Розвиток комунікативних умінь на основі збагачення словникового запасу, самостійного використання вивчених історичних понять, відповідей пояснюючого змісту. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та з контурною картою. Виховання любові до Батьківщини, усвідомлення єдності всього українського народу незалежно від території проживання.</p>
--	--	--	---	---

	1	Узагальнення.		
2	10	<p>Розділ II.Боротьба за державність у 1917-1920 роках</p> <p>Українська Центральна Рада. Михайло Грушевський. I універсал. III універсал. Проголошення УНР. Утворення радянської УНР. Вторгнення більшовицьких військ на територію України. Проголошення незалежності УНР. Боротьба за владу. Станція Крути. Захоплення більшовиками Києва. Мирний договір у Брест-Литовську. Звільнення України від більшовицької влади. Гетьманський переворот. Українська держава Павла Скоропадського. Директорія. Більшовицька агресія. Воєнні поразки. Проголошення ЗУНР. Євген Петрушевич. Акт возз'єднання УНР і ЗУНР. Встановлення радянської влади в Україні. Наш край у 1917-1920 роках.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття (2-4); – основні хронологічні дати розділу (3-5); – основні події розділу: утворення Центральної Ради, проголошення незалежності, боротьба з більшовиками, діяльність гетьмана Павла Скоропадського, прихід до влади Директорії, об'єднання УНР і ЗУНР, встановлення радянської влади на території України. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити і показувати на карті територію УНР, ЗУНР зі столицями; – визначати хронологічні рамки існування українських держав; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – стисло розповідати про вивчені події; – складати план відповіді; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями. 	<p>Формування і корекція уявлень про боротьбу за свободу і незалежність України в 1917-1920 роках. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування понять, імен історичних діячів, назв і суті історичних документів, найважливіших хронологічних дат, основних подій на території України у 1917-1920 роках. Розвиток уваги під час роботи з наочністю, адаптованими історичними документами, кінофрагментами. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Розвиток активності і самостійності при виконанні дидактичних завдань. Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук</p>

				у процесі виконання практичних завдань. Виховання любові до України, рідного краю, його звичаїв, традицій, культури, почуття відповідальності за власні дії.
	1	Узагальнення.		
3	9	Розділ III. Радянська Україна у 30-40-х роках ХХ століття Утворення СРСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу. Впровадження нової економічної політики (непу) в Україні. Життя народу. Переслідування церкви. Здобутки і втрати індустріалізації. Насильницька колективізація на селі. Голодомор 1932-1933 років в Україні. Масові репресії в Україні. Розвиток освіти і культури в Україні у 30-40-ті роки ХХ століття. Ліквідація неписьменності дорослих. Наш край у 30-40-х роках ХХ століття.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (2-4); – основні хронологічні дати розділу (2=4); – основні події розділу: входження УСРР до складу СРСР, масове руйнування культових споруд, проведення індустріалізації, утворення колгоспів, голодомор, репресивні заходи на території України; – прізвище та ім'я керівника СРСР. Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті територію УСРР та її столиці (м. Харків, м. Київ); – словесно супроводжувати показ на карті; – позначати на контурній карті територію УСРР та її столиці; – визначати послідовність 2-3 історичних подій; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – використовувати ілюстрацію як джерело інформації; – виділяти головну думку абзацу, уривка, тексту оповідання;	Формування і корекція уявлень про життя народу в Радянській Україні в 30-40-х роках ХХ століття. Розвиток і корекція вмінь аналізувати і узагальнювати навчальний матеріал. Розвиток і корекція мислення на основі вивченого матеріалу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток уваги у процесі роботи з наочністю, адаптованими історичними документами, періодичною пресою, уривками творів. Формування причинно-наслідкових зв'язків між діями більшовицької влади та життям народу. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі самостійного використання вивчених історичних понять та відповідей пояснюючого змісту. Розвиток емоційного ставлення до почутого, побаченого та прочитаного. Виховання стриманості, відповідальності, доброзичливості,

			<ul style="list-style-type: none"> – знаходити у тексті підручника відповіді на запитання; – визначати тривалість події; – стисло розповідати про основні події розділу; – застосовувати на прикладах вивчені поняття. 	поваги до думки інших людей.
	1	Узагальнення.		
4	5	<p>Розділ IV. Західна Україна у 30-40 роках XX століття Західноукраїнські землі у 30-40-х роках XX століття. Становище народу. Автономія Карпатської України. Проголошення незалежності. Августин Волошин. Приєднання Східної Галичини і Буковини до складу радянської України. Репресії у західноукраїнських землях. Стан освіти і культури Західної України у 30-40-ті роки XX століття.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (2-3); – основні хронологічні дати розділу (1-3); – основні події розділу: проголошення автономії і незалежності Карпатської України, приєднання західноукраїнських земель до складу УРСР; – прізвище та ім'я Президента Карпатської України. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті територію західноукраїнських регіонів; – знаходити та показувати на карті територію Карпатської України та її столицю м. Хуст; – словесно супроводжувати показ на карті; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – визначати послідовність історичних подій. 	<p>Формування і корекція уявлень про життя народу на території Західної України в 30-40-х роках XX століття. Розвиток і корекція пам'яті на основі роботи з історичними поняттями, іменами політичних лідерів, їх діями, основними хронологічними датами й історичними подіями. Розвиток логічного мислення шляхом аналізу й синтезу інформації вчителя. Розвиток зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками. Формування причинно-наслідкових зв'язків між проголошенням незалежності Карпатської України та репресивними заходами, між приєднанням західноукраїнських земель до складу СРСР і репресіями на цих територіях. Розширення словникового запасу у процесі роботи з поняттями, адаптованими документами, уривками творів, пресою.</p>

				<p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про життя народу на західноукраїнських землях у 30-40 роках ХХ століття.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації у процесі знаходження на карті територій західноукраїнських регіонів, Карпатської України та її столиці м. Хуст.</p> <p>Виховання любові до Батьківщини, почуття поваги до традицій і звичаїв різних етнічних регіонів України.</p>
	1	Узагальнення.		
5	9	<p>Розділ V. Україна у роки Великої Вітчизняної війни</p> <p>Початок Великої Вітчизняної війни.</p> <p>Відступ Червоної армії.</p> <p>Окупаційний режим.</p> <p>Життя населення в умовах «нового порядку».</p> <p>Радянський партизанський рух.</p> <p>Боротьба на західноукраїнських землях. ОУН – УПА.</p> <p>Битва на Курській дузі. Початок звільнення України.</p> <p>Визволення Києва.</p> <p>Звільнення України від фашистських загарбників. Втрати України у війні.</p> <p>Перемога. Героїзм українців-фронтовиків і працівників тилу.</p> <p>Наш край у 1941-1945 роках.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (3-6); – основні хронологічні дати розділу (3-4); – основні події розділу: початок Великої Вітчизняної війни, життя народу за окупації, боротьба партизан з фашистами, перемога над фашизмом; – прізвища героїв війни-земляків. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті місця найголовніших битв Великої Вітчизняної війни; – супроводжувати показ на карті словесним коментарем; – позначати на контурній карті місця найголовніших битв Великої Вітчизняної війни; 	<p>Формування і корекція уявлень про головні битви Великої Вітчизняної війни.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, діяльності історичних діячів, найголовніших подій Великої Вітчизняної війни.</p> <p>Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків.</p> <p>Розвиток уяви під час читання адаптованих документів, уривків художніх творів, спогадів учасників бойових дій.</p> <p>Розвиток довільної</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – визначати послідовність 2-3 історичних подій; – визначати тривалість Великої Вітчизняної війни; – співвідносити рік події зі століттям, половиною, чвертю століття; – визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; 	<p>уваги під час роботи з наочним матеріалом, переглядом кінофрагментів. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді. Розвиток просторової орієнтації у процесі роботи з історичними та контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Розвиток активності і самостійності при виконанні навчальних завдань, роботи з підручником. Корегування емоційно-вольової сфери шляхом ознайомлення з героїчними прикладами боротьби з німецько-фашистськими загарбниками. Виховання любові до Вітчизни, почуття вдячності попереднім поколінням за можливість жити у мирі.</p>
	1	Узагальнення.		
6	9	Розділ VI. Україна у 60-90-х роках XX століття Відбудова України. Голод 1946-1947 років. XX з'їзд КПРС. Засудження культу	Учні повинні знати: <ul style="list-style-type: none"> – основні поняття розділу (3-4); – основні хронологічні дати розділу (3-4); – основні події розділу: засудження культу особи 	Формування і корекція уявлень про життя народу в УРСР у 60-90-х роках XX століття, Чорнобильську катастрофу та її наслідки.

		<p>особи Сталіна. Реабілітація політичних в'язнів. Економічна політика Микити Хрущова. Досягнення науки і техніки у 50-60-ті роки ХХ століття. Освоєння космосу. Сергій Корольов. «Відлига» в українській літературі та мистецтві. «Шестидесятники». Леонід Брежнєв. Політика і економіка у роки «застою». Війна у Афганістані. Михайло Горбачов. Політика «перебудови». Пошвавлення громадської активності. Початок релігійного відродження. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Наш край у 60-90 роках ХХ століття.</p>	<p>Сталіна, реабілітація репресованих, зміни у суспільстві у часи «перебудови», аварія на Чорнобильській АЕС; – прізвища та імена лідерів СРСР.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити та показувати на карті територію УРСР, СРСР та їх столиці; – позначати на контурній карті територію УРСР, СРСР та їх столиці; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – визначати послідовність правління радянських лідерів; – визначати послідовність історичних подій; – визначати тривалість історичної події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною, чвертю століття.</p>	<p>Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток узагальнюючого мислення при заповненні таблиць. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування історичних понять, імен видатних діячів, історичних подій, основних хронологічних дат розділу. Розвиток усного зв'язного мовлення під час висвітлення тем, які вивчаються. Розвиток просторової орієнтації та уваги у процесі роботи з наочними посібниками та історичними й контурними картами. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті та в контурній карті. Виховання любові до України, бережного відношення до природних ресурсів держави та матеріальних надбань попередніх поколінь.</p>
	1	Узагальнення.		
7	9	<p>Розділ VII. Незалежна Україна Перші вільні вибори до Верховної Ради УРСР. Декларація про державний суверенітет України. Спроба державного перевороту в СРСР. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня</p>	<p>Учні повинні знати: – поняття «Конституція», «політика», «референдум»; – зміст понять «вибори», «декларація», «економіка», «культура», «незалежність», «переворот», «президент», «реформа»; – основні хронологічні дати розділу;</p>	<p>Формування і корекція уявлень про державотворчі процеси в Україні кінця ХХ століття, життя українського народу на початку ХХІ століття. Розвиток і корекція операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння на основі вивчення навчального</p>

	<p>1991 року. Вибори Президента України. Розпад СРСР. Леонід Кучма. Розвиток економіки. Грошова реформа. Конституція 1996 року. Зовнішня політика незалежної України. Ядерне роззброєння. Скорочення армії. Президентські вибори 2004 року. Протестні настрої. Віктор Ющенко. Віктор Янукович. Пошуки зовнішньополітичних орієнтирів. Дострокове припинення повноважень. Досягнення української культури. Наш край у роки незалежності.</p>	<p>– основні події розділу: прийняття декларації про державний суверенітет України, проголошення незалежності України, прийняття Конституції України, досягнення у зовнішній і внутрішній політиці України на сучасному етапі розвитку держави; – прізвиська та імена Президентів України.</p> <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – знаходити та показувати на карті Україну, сусідні держави; – супроводжувати показ на карті словесним коментарем; – позначати на контурній карті Україну, сусідні держави; – визначати послідовність історичних подій; – визначати тривалість історичної події; – співвідносити рік події зі століттям, половиною, чвертю століття; – визначати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – використовувати ілюстрацію як джерело інформації; – порівнювати окремі історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість; – складати план відповіді; – стисло розповідати про основні події розділу; – за допомогою вчителя знаходити у періодичній пресі матеріали стосовно подій у сучасній Україні. 	<p>матеріалу. Розвиток уваги і зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками, фрагментами документальних фільмів. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток когнітивних здібностей при встановленні причинно-наслідкових залежностей. Розвиток усного зв'язного мовлення під час розповідей про головні події в історії сучасної України. Розширення активного словника у процесі бесід, розповідей, опису, характеристик, пояснень навчального матеріалу. Розвиток просторової орієнтації та уяви під час роботи із територіально-адміністративною картою України. Розвиток дрібної моторики пальців рук під час виконання навчальних завдань. Виховання любові до Батьківщини, поваги до батьків, однокласників, активної життєвої позиції.</p>
--	---	--	---

1	Узагальнення.		
3	<p>Повторення Головні події в історії України у ХХ – на початку ХХІ століть. Найвидатніші діячі України ХХ – на початку ХХІ століть. Основні поняття курсу «Історія України. 9 клас».</p>	<p>Учні повинні знати: – значення понять «голодомор», «демократія», «релігія», «репресія», «фашизм»; – основні події курсу: голодомор 1932-1933 років, Велика Вітчизняна війна, Чорнобильська катастрофа 1986 року, проголошення незалежності України; – прізвища та імена лідерів СРСР; – прізвища та імена Президентів України; – основні хронологічні дати курсу (2-3); – послідовність правління лідерів СРСР та Президентів України; – найвідоміші досягнення науки і культури ХХ століття.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити і показувати на карті територію України, її столицю, рідний населений пункт; – словесно супроводжувати показ на карті; – визначати хронологічні рамки існування СРСР; – визначати тривалість найважливіших історичних подій ХХ століття; – співвідносити рік події зі століттям, половиною, чвертю століття; – встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями; – стисло розповідати про найголовніші події ХХ століття; – застосовувати на прикладах вивчені поняття; – порівнювати окремі</p>	<p>Учні повинні знати: – сутність понять «держава» (на прикладі Гетьманщини), «Запорозька Січ», «кріпацтво», «панщина»; – основи суспільно-політичного устрою Гетьманщини; – територіально-адміністративний поділ Гетьманщини; – основні події курсу: виникнення козацтва, основні битви Національно-визвольної війни середини ХVII століття, перебіг Північної війни на території України, скасування автономії; – основні хронологічні дати курсу (3-5); – імена видатних історичних діячів ХVI-ХIX століть (3-5); – послідовність правління українських гетьманів; – найвідоміші досягнення матеріальної та духовної культури ХVI-ХIX століть.</p> <p>Учні повинні вміти: – знаходити і показувати на карті територію Гетьманщини та її столиці – Чигирин, Батурин, Глухів; – знаходити і показувати на карті українські землі які входили до складу Російської та Австро-Угорської імперій; – визначати хронологічні рамки</p>

			історичні події, явища, встановлювати їх різницю і схожість.	існування Гетьманщини; – визначати тривалість історичних подій; – співвідносити рік події зі століттям, половиною століття; – встановлювати взаємозв'язок між історичними подіями; – стисло розповісти про вивчені події (за планом); – застосовувати на прикладах вивчені поняття
--	--	--	--	---

Основи правознавства

10 клас				
	1	Вступ Місце закону в житті суспільства. Завдання курсу «Основи правових знань».	Учні повинні знати: – основні поняття; – предмет вивчення курсу «Основи правових знань»; Учні повинні вміти: – застосовувати поняття «право», «закон».	Формування позитивного емоційного відношення до вивчення курсу «Основи правових знань». Розвиток пізнавальної активності на основі ознайомлення учнів з новим навчальним матеріалом.
1	5	Розділ І. Україна – демократична держава Конституція України – основний закон держави. Народ України – єдине джерело державної влади. Виборчий процес. Мажоритарна, пропорційна, змішана виборча система. Референдум. Права виборця.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – дату прийняття Конституції України; Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – описувати виборчий процес; – пояснювати сутність виборчих систем;	Формування і корекція уявлень про принцип обрання влади у демократичних країнах, права громадян. Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, результатів референдумів, основних хронологічних дат розділу. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток словесно-логічного мислення на основі усвідомлення понять «громадянин»,

				<p>«демократія», «держава», «Конституція», «референдум».</p> <p>Розвиток абстрактного мислення під час роботи зі схематичними малюнками.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків між народним волевиявленням і формуванням органів влади (на прикладі виборів Президента України, виборів до парламенту, місцевих рад, мерів міст).</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі висвітлення тем розділу.</p> <p>Розширення активного словника учнів шляхом використання вивчених понять у відповідях.</p> <p>Виховання поваги до законів, прав людини.</p>
	1	Узагальнення.		
2	9	<p>Розділ II. Державна влада</p> <p>Державна влада та її ознаки.</p> <p>Верховна Рада України – найвищий законодавчий орган держави.</p> <p>Президент України.</p> <p>Виконавча влада України.</p> <p>Місьцеве самоврядування.</p> <p>Судова влада.</p> <p>Правоохоронні органи (МВС, СБУ, прокуратура, прикордонна служба, митні органи).</p> <p>Збройні Сили України.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність основних понять розділу (3-6); – найголовніші компетенції законодавчої, виконавчої і судової влади, правоохоронних органів, збройних сил; – основні компетенції місцевих органів самоврядування. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – називати органи законодавчої, виконавчої, судової влади; – порівнювати гілки 	<p>Формування і корекція уявлень про гілки державної влади, правоохоронні органи та їх компетенції.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі вивчення нових понять, назв гілок влади і їх компетенцій.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті на основі роботи з наочними посібниками.</p> <p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток уваги у процесі роботи із наочними посібниками.</p> <p>Розвиток усного зв'язного монологічного</p>

			<p>влади, знаходити різницю.</p>	<p>мовлення у процесі пояснення компетенцій гілок влади і органів правопорядку. Розширення активного словника учнів шляхом застосування вивчених понять під час відповідей. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі роботи у зошиті та розв'язання пізнавальних завдань. Виховання поваги до органів влади, правоохоронних органів та Збройних Сил України.</p>
	1	Узагальнення.		
3	11	<p>Розділ III. Права, свободи та обов'язки людини Декларація прав людини. Конвенція прав дитини. Особисті права і свободи громадян України. Право на життя. Право на освіту. Права та обов'язки учня, вчителя, батьків. Право на охорону здоров'я. Право на свободу думки і слова. Право на свободу світогляду і віросповідання. Право на працю, відпочинок і страйк. Право на соціальний захист. Основний соціальний обов'язок громадянина.</p>	<p>Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – основні права і свободи громадян; – про соціальний обов'язок людини і громадянина.</p> <p>Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – називати основні конституційні права громадян.</p>	<p>Формування і корекція уявлень про права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування нових понять, основних положень статей Конституції України про право на життя, освіту, працю, охорону здоров'я, свободу думки і слова, свободу світогляду і віросповідання. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про права, свободи та обов'язки людини, громадянина. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання дидактичних завдань у зошиті. Виховання любові до</p>

				Батьківщини, Конституції України, поваги до прав і свобод людини.
	1	Узагальнення.		
4	7	Розділ IV. Шлюб і сім'я Сім'я. Підстави належності до сім'ї. Шлюб. Обставини, за наявності яких шлюб не може бути зареєстрований. Права і обов'язки подружжя. Розлучення. Право на майно. Права та обов'язки батьків і дітей. Аліменти. Позбавлення батьківських прав. Захист прав дитини.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – порядок реєстрації та розірвання шлюбу; – шлюбний вік в Україні; – обов'язки батьків. Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – називати органи реєстрація і розірвання шлюбу; – написати заяву на одруження чи розлучення.	Формування і корекція уявлень про шлюб, обов'язки подружжя, права та обов'язки батьків, порядок розірвання шлюбу. Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування основних понять розділу, найбільш значимих прав і обов'язків подружжя, батьків, дітей. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток і корекція мислення на основі складання плану відповіді. Розвиток уваги на основі роботи з наочними посібниками. Формування причинно-наслідкових зв'язків між виконанням подружніх обов'язків та благополуччям у сім'ї. Розвиток усного зв'язного мовлення на основі відповіді за планом. Розширення активного словника учнів шляхом застосування вивчених понять під час пояснень основних прав і обов'язків подружжя, батьків, дітей. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання практичних завдань у

				зошиті. Виховання любові й поваги до батьків, родини, друзів, однокласників.
	1	Узагальнення.		
5	8	Розділ V. Трудові відносини Порядок прийняття на роботу. Особливості працевлаштування неповнолітніх. Права і обов'язки працівника. Трудова дисципліна. Права і обов'язки роботодавця. Трудовий договір. Порядок звільнення з роботи. Податок – обов'язковий платіж фізичної та юридичної особи. Служби зайнятості. Компетенції центрів зайнятості.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – порядок прийняття на роботу і звільнення з роботи; – тривалість робочого часу неповнолітнього працівника; – про компетенції служби зайнятості. Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – стисло розповісти про: права і обов'язки роботодавця і працівника; – написати автобіографію, заяву про прийняття на роботу чи звільнення.	Формування і корекція уявлень про трудові відносини в сучасній Україні, порядок прийняття на роботу і звільнення з роботи. Розвиток пам'яті на основі вивчення понять, прав і обов'язків працівника і роботодавця. Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння. Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток уяви, активності і самостійності під час участі в сюжетно-рольових іграх та при виконанні навчальних завдань. Розвиток довільної уваги під час роботи з наочним матеріалом. Розвиток усного зв'язного монологічного мовлення на основі свідомого відтворення навчального матеріалу. Збагачення активного словника шляхом використання вивчених понять під час відповіді. Розвиток дрібної моторики пальців рук

				у процесі виконання практичних завдань у зошиті. Виховання поваги до праці, відповідального відношення до власних обов'язків, поважного ставлення до пенсіонерів, людей праці, однолітків, результатів праці інших людей.
	1	Узагальнення.		
6	8	Розділ VI. Цивільно-правові відносини Право власності. Форми власності. Шляхи набуття власності. Неповнолітні власники. Цивільно-правовий договір. Види договорів. Цивільно-правова відповідальність. Цивільно-правова відповідальність неповнолітніх. Спадщина. Шляхи отримання спадщини. Захист прав споживача.	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-4); – шляхи набуття власності; – шляхи отримання спадщини; – про захист прав споживачів. Учні повинні вміти: – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – стисло розповісти про шляхи набуття власності, шляхи отримання спадщини, про захист прав споживачів.	Формування і корекція уявлень про цивільно-правові відносини у житті людини. Розвиток логічного мислення при встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Розвиток уяви на основі участі в сюжетно-рольових іграх Розвиток пам'яті на основі вивчення нових понять. Розвиток усного зв'язного мовлення під час висвітлення тем, які вивчаються. Розвиток дрібної моторики пальців рук у процесі виконання завдань у зошиті. Виховання поваги до законів України.
	1	Узагальнення.		
7	11	Розділ VII. Юридична відповідальність Поняття та ознаки правопорушення. Види правопорушень. Поняття та види юридичної відповідальності. Адміністративні правопорушення. Їх ознаки. Органи уповноважені розглядати справи	Учні повинні знати: – основні поняття розділу (3-6); – про найпоширеніші адміністративні правопорушення та відповідальність за них; – про найпоширеніші кримінальні злочини та відповідальність за них; – види кримінальних покарань.	Формування і корекція уявлень про адміністративні та кримінальні правопорушення й відповідальність за них. Розвиток і корекція операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння на основі вивчення навчального матеріалу.

		<p>про адміністративні правопорушення. Адміністративні стягнення. Злочин. Види злочинів за рівнем тяжкості. Склад злочину. Співучасники. Кримінальна відповідальність. Кримінальна відповідальність неповнолітніх. Види кримінальних покарань.</p>	<p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – порівнювати окремі адміністративні та кримінальні правопорушення, встановлювати їх різницю і схожість; – стисло розповісти про види правопорушень і відповідальність за них. 	<p>Розвиток свідомого сприйняття образно-вербальної інформації. Розвиток уваги і зорової пам'яті у процесі роботи з наочними посібниками, фрагментами документальних фільмів. Розвиток когнітивних здібностей при встановленні причинно-наслідкових залежностей. Розвиток усного зв'язного мовлення під час розповідей про адміністративні та кримінальні правопорушення й відповідальність за них. Розвиток дрібної моторики пальців рук під час виконання навчальних завдань. Виховання поваги до законів України, відповідальності за власні дії.</p>
	1	Узагальнення.		
	3	<p>Повторення Основні права, свободи та обов'язки людини. Найпоширеніші види адміністративних правопорушень. Адміністративні стягнення. Злочин. Покарання за його скоєння.</p>	<p>Учні повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сутність понять «адміністративні правопорушення», «злочин», «Конституція», «право»; – види правопорушень; – відповідальність за скоєння правопорушень. <p>Учні повинні вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – правильно застосовувати та пояснювати вивчені поняття; – стисло розповісти про основні права, свободи та обов'язки людини, види правопорушень і відповідальність за них. 	<p>Формування і корекція уявлень про основні права, свободи та обов'язки громадян, найпоширеніші види адміністративних та кримінальних правопорушень, покарання за їх скоєння. Розвиток абстрактного мислення на основі усвідомлення соціологічних понять «влада», «демократія», «держава», «злочин», «Конституція», «право», «суспільство». Розвиток розумових</p>

				<p>операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння.</p> <p>Розвиток і корекція пам'яті на основі повторення понять.</p> <p>Розвиток і корекція уваги на основі роботи з наочними посібниками.</p> <p>Формування причинно-наслідкових зв'язків між скоєнням правопорушень та відповідальністю за них.</p> <p>Розвиток усного зв'язного мовлення у процесі складання розповідей про основні права, свободи та обов'язки громадян, найпоширеніші види правопорушень та покарань за їх скоєння.</p> <p>Збагачення словника термінологією пов'язаною з суспільно-правовими відносинами.</p> <p>Виховання законослухняності, поваги до Конституції України, прав і свобод громадян.</p>
--	--	--	--	---

Освітня галузь «Мистецтво»

«Музичне мистецтво»

Метою предмета «Музичне мистецтво» є особистісний розвиток здобувача освіти і збагачення його емоційно-естетичного досвіду під час сприймання та інтерпретації творів музичного мистецтва і музично-практичної діяльності, а також формування ціннісних орієнтацій, потреби в творчій самореалізації та духовно-естетичному розвитку.

Загальна мета конкретизується в **основних і специфічних корекційно-розвивальних завданнях**, які спрямовані на формування освітніх компетенцій:

- формування культури почуттів, збагачення емоційно-естетичного досвіду, розвиток універсальних якостей особистості (загальнокультурна компетенція);
- розвиток пізнавальної діяльності в процесі опанування вокально-хоровими вміннями та навичками – здатності керуватися набутими музичними знаннями та вміннями у процесі музичної діяльності;
- розвиток моторно-рухової сфери (предметна компетенція та компетенція особистісного самовдосконалення);
- формування здатності сприймати та інтерпретувати музичні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, судження, оцінки (комунікативна компетенція);
- формування уявлень про сутність, види та жанри музичного мистецтва, особливості його інтонаційно-образної мови, розвиток різних функцій мовлення в процесі засвоєння основних музичних понять та відповідної термінології – пізнання навколишнього світу засобами музичного мистецтва (інформаційна та навчально-пізнавальна компетенції);
- розвиток емоційно-естетичного ставлення до творів музики, формування музичних інтересів, потреб, загальних і музичних здібностей, творчого потенціалу особистості (ціннісно-сенсова компетенція);
- виховання основних моральних та комунікативних якостей особистості, формування національної свідомості в процесі розуміння учнями зв'язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини (загальнопредметна та загальнокультурна компетенції).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з **музичного мистецтва** для 6 -8 класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих учнів розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та ґрунтується на положеннях Концепції державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами. Програма враховує національні музично-педагогічні традиції та сучасні тенденції розвитку музичної культури в Україні та за її межами. В ній передбачено формування у школярів ключових компетентностей, основою формування яких є опанування учнями предметних компетенцій – нормативно закріплених результатів навчання, які охоплюють знання, уміння, навички, засвоєні способи діяльності, прояви емоційно-ціннісних ставлень.

Програма ґрунтується на **принципах**:

1) *єдності* національного та загальнолюдського аспектів змісту музичної освіти, що забезпечує орієнтацію навчального матеріалу на цінності української національної музичної культури та світову музичну класику;

2) *взаємодії* компонентів соціального досвіду людини – емоційно-ціннісного ставлення, музичних знань, умінь і компетенцій, творчості, спілкування;

3) *неперервності і наступності* завдань і змісту музичної освіти у початковій та основній школі;

4) *варіативності* – націленості змісту програми на творчість учителя, його професійну компетентність, здатність самостійно застосовувати орієнтовний музичний матеріал і в разі необхідності змінювати його в межах запропонованої структури;

5) *поліхудожності*, що реалізується через встановлення об'єктивно існуючих зв'язків між музикою та іншими видами мистецтв.

Метою загальної музичної освіти в основній загальноосвітній школі для розумово відсталих учнів школі є особистісний розвиток учня і збагачення його емоційно-естетичного досвіду під час сприймання та інтерпретації творів музичного мистецтва і музично-практичної діяльності, а також формування ціннісних орієнтацій, потреби в творчій самореалізації та духовно-естетичному розвитку.

Загальна мета конкретизується в основних і специфічних **корекційно-розвивальних завданнях**, які спрямовані на формування освітніх компетенцій:

- формування культури почуттів, збагачення емоційно-естетичного досвіду, розвиток універсальних якостей особистості (загальнокультурна компетенція);

- розвиток пізнавальної діяльності в процесі опанування вокально-хоровими вміннями та навичками – здатності керуватися набутими музичними знаннями та вміннями у процесі музичної діяльності; розвиток моторно-рухової сфери учнів (предметна компетенція та компетенція особистісного самовдосконалення);

- формування здатності сприймати та інтерпретувати музичні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, судження, оцінки (комунікативна компетенція);

- формування уявлень про сутність, види та жанри музичного мистецтва, особливості його інтонаційно-образної мови, розвиток різних функцій мовлення в процесі засвоєння основних музичних понять та відповідної термінології – пізнання навколишнього світу засобами музичного мистецтва (інформаційна та навчально-пізнавальна компетенції);

- розвиток емоційно-естетичного ставлення до творів музики, формування музичних інтересів, потреб, загальних і музичних здібностей, творчого потенціалу особистості (ціннісно-сенсова компетенція);

- виховання основних моральних та комунікативних якостей особистості, формування національної свідомості в процесі розуміння учнями зв'язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини (загальнопредметна та загальнокультурна компетенції).

Характеристика структури навчальної програми

Програма реалізує домінуючу змістову лінію «Музичне мистецтво» Державного стандарту і включає такі основні змістові блоки:

1) художньо-естетичне сприймання музики українських і зарубіжних композиторів у широкому діапазоні її видів, жанрів і форм (народної і професійної; хорової, симфонічної, вокальної, інструментальної, вокально-інструментальної тощо) та інтерпретація інтонаційно-образного змісту прослуханих творів у процесі колективних обговорень і дискусій;

2) набуття вокально-хорових навичок у процесі виконання пісень (народних і композиторських (класичних і сучасних)); спів із супроводом та без нього;

3) елементи гри на музичних інструментах (ритмічний супровід до пісень тощо);

4) елементи імпровізації (вокальної, інструментальної, ритмічної, пластичної); застосування музики як засобу комунікації та творчого самовираження особистості;

5) практичне засвоєння основних музичних понять та необхідної музичної термінології, усвідомлення особливостей музичної мови, специфіки вираження художньої інформації в музиці;

б) опанування музики у зв'язках із іншими видами мистецтва для розуміння специфіки її образної мови та загальних закономірностей художнього відображення дійсності та внутрішнього світу людини у мистецтві.

Структурними особливостями програми є розподіл змісту на теми розділів і семестрів. Передбачено впровадження монотематичних уроків, присвячених творчості окремого видатного композитора або його відомого твору.

Відповідно до дібраного змісту навчання музики подаються державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів, а саме їхні **навчальні досягнення**, тобто ті знання та уміння, якими вони мають опанувати в результаті засвоєння навчального матеріалу.

Для дітей з помірною розумовою відсталістю зміст навчання добирається індивідуально, навчальні досягнення виокремлено під спеціальним позначенням - *.

Тематична структура програми

Клас	Кількість годин
6 клас. Музика і духовний світ людини Тема 1. Музика і мистецтво слова. Тема 2. Музика і візуальні образи.	35 (з них 4 год. – резервний час) 16 19
7 клас. Палітра музичних образів Тема 1. Образний зміст музики. Тема 2. Музика XVI- XVIII століття.	35 (з них 4 год. – резервний час) 16 19
8 клас. Музичне мистецтво і сучасність Тема 1. Музика XIX- XX століття. Тема 2. Сучасна музика.	35 (з них 4 год. – резервний час) 16 19

Музичне мистецтво має стати відкритою інтонаційно-образною моделлю входження дитини у світ культури не лише завдяки його пізнанню, але й індивідуальному емоційному переживанню. Щоб зняти існуючі бар'єри у спілкуванні учнів з музикою, поряд із оновленням змісту освіти необхідно змінити педагогічні технології з інформативних на діалогічні, спрямовані на підвищення духовно-творчого потенціалу навчально-виховного процесу. Пріоритетною має стати діалогова стратегія педагогічної взаємодії (діалог з митцем, внутрішній діалог), забарвлена позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням музичною діяльністю.

Інтерпретація музичних творів передбачає пошук учнями в музиці особистісно значущих смислів, співзвучних власному духовному світові.

Таким чином, організаційно-методична система викладання музичного мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих учнів має спрямовуватися на розвиток таких якостей учнів, як самостійність, активність, забезпечувати умови для їх самореалізації та духовно-естетичного розвитку.

Під час опанування музичного мистецтва активізується потенціал внутрішньої предметної інтеграції елементів змісту, а також зв'язки музики з усіма предметами й курсами, які входять до освітньої галузі «Естетична культура» та споріднених гуманітарних освітніх галузей (мова, література, історія, етика тощо).

Перелік творів для сприймання та виконання є орієнтовним. Його можна змінювати, використовуючи варіативний та етнорегіональний матеріал (у межах 30%).

Під час поурочного розподілу тематичного змісту передбачено резервний час, який може використовуватися для проведення узагальнюючих уроків, зокрема, уроків-концертів, тематичної атестації тощо.

Основним видом домашніх завдань з предмета мають бути завдання на слухання та інтерпретацію музики в оточуючому культурному середовищі.

Основні напрями корекційно-розвивальної роботи вчителя, відображені у третій колонці програми, і передбачають пізнавальний, мовленнєвий, сенсомоторний та особистісний розвиток учня у процесі вивчення розділів і тем. У процесі засвоєння навчального матеріалу передбачається максимально можливе формування визначених умінь, враховуючи особливості та можливості розвитку учнів. Всі напрями корекційно-розвивальної роботи взаємопов'язані та взаємообумовлені.

Базова програма передбачає свободу творчості вчителя й можливості вибору сучасних педагогічних методик. Тому у варіативних авторських концепціях назви навчальних тем, порядок та обсяг їх подання можуть бути іншими (за умови відповідності Державному стандарту). При цьому вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань тощо.

З метою реалізації завдань навчальної програми з музичного мистецтва та їх доповнення щодо посилення практичної спрямованості навчально-виховного процесу доцільно організовувати відвідування музичних театрів, філармоній, концертних залів, літературних та художніх музеїв; вивчення і відтворення елементів народних обрядових свят з урахуванням регіональних особливостей, умов та місцевих традицій.

6 клас

«Музика та інші види мистецтва»

35 год. (1 год. на тиждень),

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
1.	2.	3.
Тема 1.Музика народів України (16 год.)		
Музика росіян, білорусів, поляків, кримських татар, молдаван, болгар, угорців та інших народів, проживаючих на території України.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про музику певного народу, що проживає на території України (*без засвоєння термінології); • спостерігає за її інтонаційно-образним розвитком музики (*за допомогою вчителя); • намагається виявляти спільні риси української музики та іншого народу (*за допомогою вчителя); • намагається виразити власне емоційно-естетичне ставлення до музики (*за допомогою вчителя); 	<p>Розвитоксприймання музики на основі слухання різних творів;</p> <p>емоційних реакцій у процесі знайомства з музичними творами різних народів України;</p> <p>фонематичної та музичної пам'яті;</p> <p>стимуляція асоціативного мислення;</p> <p>збагачення словникового запасу на основі з вивчення музичних творів;</p> <p>формування позитивних рис характеру у процесі вивчення навчального матеріалу;</p>
Виконання пісень, які розкривають	<ul style="list-style-type: none"> • намагається виразно виконуватипісні (*за підтримки вчителя); 	<p>корекція: співочої постави, співочого дихання, співвідношень звучання свого голосу з іншими;</p>

<p>основні завдання теми.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • намагається дотримуватися правил фразування і дихання під час виконання пісні (*за нагадуванням вчителя); • намагається дотримуватися ансамблевого виконання музичних творів (*за нагадуванням вчителя); 	<p>розвиток фонематичної та музичної пам'яті вивчення музичного матеріалу;</p>
<p>Розвиток вокально-хорових навичок.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • намагається виконувати елементарні правила співу (у положенні сидячи, стоячи) та гігієни голосу (*за нагадуванням вчителя); • намагається співати у два голоси (*за підтримки вчителя); • намагається використовувати засвоєні вокально-хорові засоби музичної виразності у процесі виконання творів (*за нагадуванням вчителя); • намагається чітко вимовляти слова у піснях швидкого темпу(*за підтримки вчителя); 	<p>розвиток самоконтролю над використанням правильного ритмічного дихання у процесі відтворення музичного матеріалу;</p> <p>корекція: незначних логопедичних порушень спеціальними дикційно-співочими вправами;</p> <p>артикуляційних порушень та фонематичного слуху;</p> <p>співацьких навичок;</p>
<p>Імпровізація простих мелодичних зворотів та ритмічного супроводу до пісень.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про імпровізацію (*без засвоєння термінології); • намагається імпровізувати прості мелодичні звороти, ритмічний супровід до пісень (*за підтримки вчителя); • використовує засвоєні вокально-хорові засоби музичної виразності у процесі виконання творів (*за нагадуванням вчителя); 	<p>розвиток: уваги в процесі відтворення ритмічних малюнків; темпоритмічного відчуття;</p> <p>ритмічного слуху;</p> <p>дрібною моторики кисті рук та різних груп великих м'язів;</p> <p>загальної моторики і рухових недоліків; творчої активності;</p> <p>стимулювання захопленості та зацікавленості в процесі імпровізації;</p> <p>виховання невимушеності;</p>
<p>Засвоєння основних понять і термінів: <i>багатоголосся</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про музичні терміни і поняття (*без засвоєння термінології); • намагається користуватися музичною термінологією (у межах програмового матеріалу) (*за допомогою вчителя). 	<p>узагальнення і усвідомлення суттєвих ознак певного поняття;</p> <p>збагачення словникового запасу на основі вивчення музичних термінів.</p>

Орієнтовний матеріал для сприймання:

Білоруська народна пісня, «Перепілонька»;

К.М'ясков, «Білоруський танець»;

народні танці «Молдовеняска»; «Лезгінка»;

болгарська народна пісня «Посадив я полин»;

З.Кодай, «Чардаш»;

Й.Брамс, Угорський танець №2;

молдавська народна пісня «Жайворонок»;

німецька народна музика;

польська народна музика;

єврейська народна музика;

кримсько-татарська народна музика;

пісні й танці різних народів та національних меншин України (за вибором).

Орієнтовний матеріал для виконання:

Російська народна пісня, «Во поле беріза стояла», «Вниз по матушке по Волге»; «Со вьюном я хожу»;

білоруська народна пісня, «Бульба», «Савка і Гришка»;

Г.Гусейнлі, «Курчатка»;

польська народна пісня «Жайворонок»;

«Рідній вчительці», В.Таловиря;

«День народження у мамі», О.Янушкевич;

«Перестук», А.Житкевич;

«Із чого складається світ?», «Справжній друг», Б.Савельєв;

«Сонячні краплини», С.Соснин;

«Золоте весілля», Р.Паулс;

«Мамина пісня», О.Злотник;

«Молитва», «Це моя Україна», М.Ведмедеря;

«Зернятко», Є.Карпенко;

«Сопілочко з бузини», А.Житкевич;

«Чого вчать у школі», В.Шаїнський;

«Найкраще місце на землі», М.Катричко.

Вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань тощо.

Тема 2. Музика народів світу (19 год.)

Музика Прибалтики, Кавказу, Середньої Азії, країн Європи та світу.	<p><i>Учень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> має уявлення про музику інших народів світу (*без засвоєння термінології); спостерігає за інтонаційно-образним розвитком музики; намагається виразити власне емоційно-естетичне ставлення до споріднених образів (*за допомогою вчителя); 	<p>Розвиток сприймання музики на основі слухання різних творів;</p> <p>емоційних реакцій у процесі знайомства з музичними творами різних народів України;</p> <p>фонематичної та музичної пам'яті;</p> <p>стимуляція асоціативного мислення;</p> <p>збагачення словникового запасу на основі з вивчення музичних творів;</p> <p>формування позитивних рис характеру у процесі вивчення навчального матеріалу;</p>
Характеристика засобів виразності музики.	<ul style="list-style-type: none"> спостерігає за інтонаційно-образним розвитком музики; намагається розрізнити і визначити основні засоби музичної виразності, музичні жанри (*за допомогою вчителя); намагається виразити власне емоційно-естетичне ставлення до музичних образів (*за допомогою вчителя); 	<p>розвиток музичної пам'яті;</p> <p>інтересу до вивчення засобів музичної виразності;</p> <p>стимуляція асоціативного мислення;</p> <p>уточнення назв засобів музичної виразності;</p>
Виконання пісень, які розкривають основні завдання теми.	<ul style="list-style-type: none"> намагається виразно виконувати пісні (*за підтримки вчителя); намагається дотримуватися правил фразування і дихання під час виконання музики (*за нагадуванням вчителя); намагається дотримуватися ансамблевого виконання музичних творів (*за нагадуванням вчителя); 	<p>корекція: співочої постави, співочого дихання, співвідношень звучання свого голосу з іншими;</p> <p>розвиток фонематичної та музичної пам'яті вивчення музичного матеріалу;</p>
Розвиток вокально-хорових навичок.	<ul style="list-style-type: none"> намагається виконувати елементарні правила співу (у положенні сидячи, стоячи) та гігієни голосу (*за нагадуванням вчителя); намагається співати у два голоси (*за підтримки вчителя); намагається використовувати засвоєні вокально-хорові засоби музичної виразності у процесі виконання творів (*за нагадуванням вчителя); намагається чітко вимовляти слова у піснях швидкого темпу (*за підтримки вчителя); 	<p>розвиток самоконтролю над використанням правильного ритмічного дихання у процесі відтворення музичного матеріалу;</p> <p>корекція: незначних логопедичних порушень спеціальними дикційно-співочими вправами;</p> <p>артикуляційних порушень та фонематичного слуху;</p> <p>співацьких навичок;</p>
Імпровізація	<ul style="list-style-type: none"> має уявлення про імпровізацію 	<p>розвиток: уваги в процесі</p>

<p>простих мелодичних зворотів та ритмічного супроводу до пісень.</p>	<p>(*без засвоєння термінології);</p> <ul style="list-style-type: none"> • намагається імпровізувати прості мелодичні звороти, ритмічний супровід до пісень (*за підтримки вчителя); • використовує засвоєні вокально-хорові засоби музичної виразності у процесі виконання творів (*за нагадуванням вчителя); 	<p>відтворення ритмічних малюнків; темпоритмічного відчуття;</p> <p>ритмічного слуху;</p> <p>дрібною моторики кисті рук та різних груп великих м'язів;</p> <p>загальної моторики і рухових недоліків; творчої активності;</p> <p>стимулювання захопленості та зацікавленості в процесі імпровізації;</p> <p>виховання невимушеності;</p>
<p>Інтерпретація змісту прослуханих та виконаних музичних творів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • намагається зрозуміти і роз'яснити зміст твору (*за допомогою вчителя); • намагається розпізнавати основні засоби музичної виразності твору (*за допомогою вчителя); • намагається виразити власне емоційно-естетичне ставлення до музичних та літературних образів (*за допомогою вчителя); 	<p>розвиток: уміння за суттєвими ознаками визначати жанр твору, засоби його музичної виразності;</p> <p>процесу мовлення на основі висловлення власної думки щодо прослуханого або виконаного твору;</p>
<p>Засвоєння основних понять і термінів:</p> <p><i>мелодія, ритм, темп, динамічні відтінки.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про музичні терміни і поняття (*без засвоєння термінології); • намагається користуватися музичною термінологією (у межах програмового матеріалу) (*за допомогою вчителя). 	<p>узагальнення і усвідомлення суттєвих ознак певного поняття;</p> <p>збагачення словникового запасу на основі вивчення музичних термінів.</p>

Орієнтовний матеріал для сприймання:

А.Хачатурян, Балет «Гаяне» (гопак);

азербайджанська народна пісня «Курчатка»;

грузинський народний танець «Лезгинка»;

Д.Гершвін, «Колискова» з опери «Поргі та Бесс»;

М.Глінка, «Венеціанська ніч»;

В.А.Моцарт, Варіації на тему французької пісні; Рондо в турецькому стилі;

С.Рахманінов, «Італійська полька»;

Д.Кабалевський, Варіації на японську народну тему;

Ф.Шопен, Мазурка ля мінор;

Я.Сібеліус, «Фінляндія»;

Д.Кабалевський, Празький концерт;

К.М'ясков, «Литовський танець», «Туркменський танець»;

латиська народна пісня «Вій, вітерець»;

литовська народна пісня «Добрий мірошник»;

естонський народний танець «Тульяк»;

А.Штогаренко, «Вірменські ескізи»;

Й.С.Бах, Прелюдії до мажор, до мінор (з I т. «Добре темперованого клавіру»); Й.Гайдн, Симфонії «Сюрприз», «Годинник» (фрагменти);

М.Глінка, «Іспанська увертюра» № 1;

Ж.Бізе, «Хабанера» з опери «Кармен»;

П.Чайковський, «Неаполітанська пісенька», «Неаполітанський танець»;

Й.С.Бах-Ш.Гуно, «Аве Марія»;

М.Сільванський, Варіації на тему української народної пісні «А вже весна»; Л.Ревуцький, «Веснянка»;

пісні й танці різних народів світу (за вибором).

Орієнтовний матеріал для виконання:

Українські народні пісні, «Пташок викликаю»; «Щебетала пташечка»; «Подоряночка»; «Через наше село», Ф.Колесса; «Вийди, вийди Іванку»; «Соловєчку, сватку, сватку»; «Уже недалечко червоне яєчко»;

«Веселкова пісня», М.Ясакова, О.Янушкевич;

«Мама», Ю.Чичков;

«Писанки», Ю.Шевченко;

«В долонях рідної землі», В.Раковський;

«На зеленому горбочку», Б.Фільц;

«Літо золоте», О.Янушкевич.

Вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань тощо.

8 клас

(35 год. (1 год. на тиждень), з них 4 год. – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
<p>Тема: Відлуння епох у музичному мистецтві (16 год.)</p> <p>Виявлення особливостей та відмінностей академічної і розважальної музики за їх життєвим змістом та призначенням, ролі музичного мистецтва в суспільстві в різні історичні епохи та в житті кожної людини.</p> <p>Порівняння стильових напрямів розважальної музики (<i>поп, джаз, рок, диско</i> тощо) за сферами їх емоційного впливу</p>	<p>Учень(учениця) спостерігає:</p> <ul style="list-style-type: none"> за інтонаційно-образною драматургією (взаємодією образів проявів життя) музичних творів; <p>розпізнає:</p> <ul style="list-style-type: none"> види і жанри музики (<i>за допомогою вчителя</i>), стильові напрями в українській та зарубіжній музичній культурі за сферами їх емоційного впливу на людину (<i>за допомогою вчителя</i>); <p>порівнює:</p> <ul style="list-style-type: none"> принципи композиційної будови творів різних жанрів і форм щодо відображення ними життєвих образів (<i>за допомогою вчителя</i>); особливості академічної та розважальної музики; <p>характеризує:</p> <ul style="list-style-type: none"> основні риси творчості відомих композиторів минулого і сучасності (<i>за допомогою вчителя</i>); <p>наводить приклади:</p> <ul style="list-style-type: none"> музичної спадщини видатних представників різних національних культур; <p>називає:</p> <ul style="list-style-type: none"> основні види і жанри музичного мистецтва; <p>орієнтується:</p> <ul style="list-style-type: none"> в стильових напрямках музичного мистецтва (<i>за допомогою вчителя</i>); 	<p>формування співочої постави, різних видів співочого дихання, чистоти інтонування, ансамбля, культури хорового співу;</p> <p>корекція незначних логопедичних вад спеціальними дикційно-співочими вправами, тренування мовленнєвого апарату та фонетичного слуху;</p> <p>формування чіткого відображення ритму складів на автоматизацію вимови текстів у піснях; уявлень про правила слухання-сприймання музичних творів;</p> <p>уточнення назв музичних жанрів, народних, симфонічних, естрадних інструментів; звуковимови та розуміння змісту складних понять і музичних термінів;</p> <p>- вмінь погоджувати свої дії з діями інших під час співу в ансамблі; культури почуттів, збагачення емоційно-естетичного досвіду, здатності сприймати музичні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, аргументуючи свої думки, судження (<i>за допомогою вчителя</i>);</p> <p>- оцінки уявлень про сутність, види та жанри музичного мистецтва (<i>за допомогою вчителя</i>), особливості його інтонаційно-образної мови, засвоєння основних музичних понять та відповідної термінології–</p>

<p>Визначення характерних рис творчості</p> <p>відомих композиторів минулого і сучасності. Характеристика музичної спадщини видатних представників різних національних культур.</p> <p>Виконання композиторських та народних пісень, які розкривають основні завдання теми.</p> <p>Інтерпретація змісту прослуханих та виконаних творів щодо особливостей втілення гуманістичних ідей та життєвого змісту.</p>	<p>уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> реалізувати набуті знання у власній творчій діяльності (за допомогою вчителя); <p>виразно виконує, відображаючи зміст твору:</p> <ul style="list-style-type: none"> сучасні пісні українських і зарубіжних композиторів; <p>висловлює судження про:</p> <ul style="list-style-type: none"> особливості втілення гуманістичних ідей та життєвого змісту в музиці (за допомогою вчителя); значення музичного мистецтва в житті людини в різні епохи (за допомогою вчителя); <p>обґрунтовує:</p> <ul style="list-style-type: none"> логіку розвитку музичних явищ як відображення явищ життя (за допомогою вчителя) 	<p>пізнання навколишнього світу засобами музичного мистецтва; ціннісних орієнтацій у сфері музики, музичних інтересів, смаків і потреб; розвиток загальних і музичних здібностей, творчого потенціалу особистості</p> <p>розвиток:</p> <p>дотримання режиму за час співу на період мутації голосунавичок</p> <p>співвідношення звучання свого голосу з голосом товариша, культури хорового співу; пізнавальної активності;</p> <p>фонематичної та музичної пам'яті;</p> <p>музично-слухової уваги та слухової емоційності;</p> <p>образну уяву, фантазію;</p> <p>самоконтролю над використанням правильного ритмічного дихання у процесі викладання музичного матеріалу;</p> <p>корекція: артикуляційних вад та фонематичного слуху; співацьких навичок,</p> <p>музичного слуху, слухового самоконтролю;</p> <p>уявлень про художні образи та їх відтворення у піснях, більш складних за ритмом, вокально-хоровими навичками і т. п..</p> <p>уточнення: ритмічних малюнків нескладних дитячих пісень та відтворення їх з пам'яті (без супроводу)</p> <p>формування уявлень про настрої в музиці.</p> <p>навичок виконання музичних творів;</p> <p>уявлень про художні образи та</p>
--	---	--

		<p>їх відтворення у піснях, більш складних за мотивом, ритмічним малюнком , формою, будовою, звуковимови, вокально-хоровими навичками та характером.</p> <p><i>Стимуляція бажання вивчати музичну грамоту і теорію музики;</i></p> <p>відтворення художніх образів та їх у піснях,</p> <p>розширення художньо-культурного досвіду; ціннісних орієнтацій у сфері музики, музичних інтересів, смаків і потреб;</p> <p>розуміння зв'язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини ;</p>
<p>Основні музичні поняття і терміни: засоби музичної виразності (жанр і тип, мелодія, інтонація, супровід, музична форма, лад тощо) академічна (серйозна) музика; розважальна (легка) музика, духовна (на релігійні тексти) музика; камерна музика; класична (зразкова) музика (опера, оперета, балет, мюзикл, рок-опера); стильові напрями поп, джаз, рок, диско тощо.</p>		
<p>Орієнтовний матеріал для сприймання:</p> <p>Й. С.Бах. Токката і фуга ре мінор, Л.Бетховен « Соната No14» I частина, Л.Ревуцький. « Симфонія No2(фінал)», Й. Штраус « Полька» , Ж.Бізе. Фрагменти з опери "Кармен", Ж.Бізе</p> <p>Р.Щедрін. «Кармен –сюїта», Б.Окуджава. «Ваша величносте, жінко», Е.Вілла Лобос « Арія з Бразильської бахіани No5», А.Шнітке « Сюїта в старовинному стилі», «Молитва» (спірічуел), Л.Армстронг. «Блюз Західної околиці», Л. і Ж. Колодуб. Фрагменти сюїти з мюзиклу “Пригоди на Місісіпі”, Ш. Дюмон. “Ні, я ні за чим не жалкую”, Д.Дассен. “Бабине літо”, П.Каас “Безі” (“Bessie”), Е.Преслі. “Все гаразд, мамо”, Дж. Леннон, П.Макартні. “Дівчина” (“TheGirl”), “Шоу має тривати” (“Theshowmustgoon”) групи “Queen”, І. Дунаєвський.</p> <p>“Місто золоте” (в обробці Б.Гребенщикова), українські народні пісні “Там, де Ятрань круто в’ється”, “Веснянка”, “Ой, у гаю при Дунаю”, В. Івасюк. “Два перстені”, “Пісня буде поміж нас” , С.</p>		

Вакарчук. “Друг”.

Варіативний матеріал для сприймання:

Л. Колодуб. “Карпатська рапсодія”, М. Дремлюга. Концерт для бандури з оркестром (1ч.), Д. Херман. “Хелло, Доллі”, “Коломийка” (“Гарбуз тріо”), А. Козлов. “Ностальгія”, як відображення явищ життя. “Історія кохання”, “Чао, бамбіно”, П. Морія. “Млин”, “Ми чемпіони” (“Wearethechampions”) групи “Queen”, “Ще одна цеглинка у стіні” (“AnotherBrickintheWall”) групи “Pink Floyd”, В. Лепін. “Візьми гітару”, В. Висоцький. “Я не люблю”, А. Богачук. “Тиша навкруги”, В. Івасюк. “Золотоволоска”, С. Вакарчук. “911”.

Орієнтовний матеріал для виконання:

Л. Квінт. “Здрастуй, світ!”, П. Майборода. “Моя стежина”, І. Шамо. “Києве мій”, Дж. Леннон, П. Маккартні. “Вчора” (“Yesterday”), В. Висоцький. “Пісня про друга”, В. Івасюк. “Червона рута”. О. Антоняк. “Ода пісні”, С. Климовський. “Їхав козак за Дунай”, українська народна пісня “Засвіт встали козаченьки”, О. Янушкевич. “Веселкова пісня”, норвезька народна пісня “Чарівний смичок”, А. Житкевич. “Все це потрібно мені”, українська народна пісня “Ой на горі та й жінці жнуть”.

Варіативний матеріал для виконання:

П. Сігер. “Все ми перебором”, Б. Фільц. “Любіть Україну”, П. Майборода. “Київський вальс”, Т. Петриненко. “Господи, помилуй нас”, О. Розенбаум. “Вальсбостон”. Б. Фільц. “Любимо землю свою”, І. Кириліна. “Пісенька”, В. Книш. “Запорожців слава”, українська народна пісня “Ой, на горі жита много”, українські колядки та щедрівки, М. Балема. “Ми вірні друзі”, А. Мігай. “Казковий бал”, В. Книш. “Щедрий вечір”, Н. Красоткіна. “Прекрасні звертання”.

Узагальнення теми.

Хоровий спів:

«Україна» сл. та муз. Т. Петриненка; «Ой на горі два дубки» укр. нар. п.; «Йде січове військо» сл. і муз. М. Гайворонського; «Їхав козак за Дунай» сл. і муз. С. Климовського; «Ой куплю я дачу» сл. А. Демиденка муз. О. Морозова; «Рученьки-ніженьки» (колискова) сл. М. Сома, муз. О. Сандлера; «Коломийка» укр. н. п.; «Щедрик» обр. Леонтовича; «Ой чи є чи нема» щедрівка; «Веснянка» обр. В. Філіпенко

Слухання музики:

«Україна» сл. та муз. Т. Петриненка; «Ой роде наш красний» укр. н. п. з репертуару н. а. України Ніни Матвієнко; І симф. «Пять пісень про Україну» (II частина «Дума») комп. І. Карабиць; Варіації на тему пісні «Їхав козак за Дунай» комп. Р. Савицький; «Ой куплю я дачу» з репертуару В. Білоножка; тріо

Мареничів «Ой під вишнею»; «Коломийка» комп. М. Колесса; «Колискова» комп. Я. Степовий; «Щедрик» обр. Леонтовича; ф-ний цикл «Колядки і щедрівки» комп. В. Барвінський; симф. сюїта «Веснянки» комп. М. Вериківський;

Тема: Музика в діалозі з сучасністю

(19 год.)

Узагальнення поняття про основні види, засоби музичної виразності, стилі і жанри музики та сферу їх емоційного впливу на людину на прикладі творчості найвизначніших представників світової музичної культури.

Порівняння творів визначних композиторів

представників різних національних культур щодо специфіки відображення життя народу та їх побутування в сучасному суспільстві.

Визначення характерних рис творчості провідних представників світової музичної культури, характеристика їх творчої спадщини. *(за допомогою)* Виявлення особливостей втілення образу світу в музичному мистецтві.

Виконання композиторських та народних пісень, які розкривають основні завдання теми.

Розвиток вокально-хорових навичок з урахуванням вікових та психофізичних особливостей учнів

Учень

спостерігає:

- за побутуванням різних видів і жанрів музики в житті людини і суспільства;

розпізнає:

- різні форми музичного втілення художньої картини світу *(за допомогою вчителя);*

порівнює:

- зразки творів різних національних культур як відображення життя народу *(за допомогою вчителя)*

характеризує:

- музичне мистецтво як складову культури людства *(за допомогою вчителя);*
- наводить приклади найвизначніших творів світової музичної спадщини;

називає:

- провідних представників світової музичної культури;

визначає:

- види, стилі і жанри музичної творчості щодо специфіки відображення ними життєвого змісту *(за допомогою вчителя);*

висловлює судження про:

- значення музики в житті людини та суспільства;
- особливості втілення

формування:

вмін та навиків до самостійної організації слухової уваги психологічної установки на позитивне і активне слухання–сприймання музики;

бажання художньо–емоційно виконувати пісні, співати їх самостійно та разом з однолітками.

розвиток:

пом'якшення негативних поведінкових проявів в процесі підготовки та самого слухання сприймання музики.

активізація позитивних емоційних реакцій на музику;

слухової пам'яті і досвіду слухового сприймання музичних творів більш складних за ритмом, мотивом, різними видами дихання, звуковимовою, характером і будовою; асоціативних зв'язків між змістом музичних творів і знайомими дитині життєвими ситуаціями прослуханої музики.

Розвиток самоконтролю над використанням правильного дихання;

емоційної сфери, різних почуттів до персонажів та подій, що відбуваються в музичному творі;

творчих здібностей;

<p><i>(урахування на період мутації)</i></p> <p>Інтерпретація змісту прослуханих та виконаних творів щодо їх місця і ролі в житті сучасної людини.</p> <p>Закріплення основних музичних понять і термінів.</p> <p>Усвідомлення значення музичного мистецтва в сучасному суспільстві як складової культури людства.</p>	<p>образу світу в музичному мистецтві</p> <p>застосовує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • набуті знання у власній культуротворчій діяльності; <p>виконує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сучасні пісні українських та зарубіжних композиторів, народні пісні; <p>уміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • висловлювати власну естетичну оцінку явищам музичної культури минулого і сучасності (<i>за допомогою вчителя</i>); <p>аргументує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • емоційно ціннісне ставлення до музичних творів у процесі їх інтерпретації, використовуючи відповідну термінологію; <p>обґрунтовує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • власну думку щодо соціокультурного значення музичного мистецтва (<i>за допомогою вчителя</i>); <p>виявляє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність до використання набутих предметних компетенцій у процесі творчої самореалізації. 	<p>виховання :</p> <p>толерантного ставлення одне до одного під час музичного заняття;</p> <p>ціннісних орієнтацій у сфері музики, музичних інтересів, смаків і потреб;</p> <p>розуміння зв'язків музики з іншими видами мистецтва, з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини .</p>
<p>Основні поняття і терміни : <i>Засоби виразності (темп, ритм), назви музичних інструментів, їх види (духові, струнні, клавішні, ударні), стилі і жанри музики.</i></p>		
<p>Орієнтовний матеріал для сприймання:</p> <p>Дж. Верді. Пісенька Герцога та фінал опери “Ріголетто”, Р. Вагнер. “Політвалькірій” з опери “Валькірія”, С.Прокоф’єв. “Танець дівчат з ліліями”, “Монтеккі і Капулетті” з балету “Ромео і Джульєтта”, М.РимськийКорсаков. Симфонічна сюїта “Шехерезада”, Л. Грабовський. Симфонічн іфрески (фрагмент),</p>		

Дж. Гершвін. Рапсодія в шлюзових тонах, І.Кальман. Фрагмент з оперети "Фіалка Монмартра", І.Дунаєвський. "Пісня про Одесу" та сцена з оперети "Біла акація", В. Сильвестров. "Кітч музика", Л.Бетховен. Соната No8 "Патетична" (1ч.), "Елізі", Симфонія No9(фінал), М.Лисенко. Вальс, "Безмежне поле", Кантата "Б'ють впороги", П.Чайковський Концерт No1 (1ч.), романс "Серед шумного балу", симфонія No6 (фінал), Є.Станкович. Триптих для скрипки і фортепіано «На верховині», фрагмент з балету "Ольга", фолк опера "Цвіт папороті" (фрагменти).

Варіативний матеріал для сприймання:

Ш.Гуно. Куплети Мефістофеля з опери "Фауст", К.Дебюссі. "Місячне сяйво", Ф.Ліст. Ноктюрн "Мрії кохання", "Мефістовальс", Й.С.Бах.

Бранденбурзький концерт (уривки), Арія з оркестрової сюїти No3, М.Мусоргський. Фрагменти з опери "Борис Годунов", Б.Лятошинський. Хори "По небу крадеться луна", "Тече вода в синє море", Г.Майборода. "Неначе сон" (Елегія пам'яті Лисенка)

Орієнтовний матеріал для виконання:

Б.Окуджава.. "Надії маленький оркестрик", М.Катричко. "Хуртовина", І.Білозір. "Ласкавопросимо", українська народна пісня "Чом ти не прийшов", "Місто золоте" (в обробці Б. Гребенщикова), К.. Молчанов. "Журавлина пісня", О.Злотник. "Родина", І. Карабиць. "Пісня на добро".

Варіативний матеріал для виконання:

А. Пашкевич. "Мамина вишня", О.Білаш. "Два кольори", І. Поклад. "Сиваластівка", Б.Фільц. "Ой, на Купала купавочка", О.Білаш. "Ясени", І. Шамо. "Три поради", В. Івасюк. "Пісня протебе" Б.Фільц. "На зеленому горбочку", Т.Попатенко. "Шпак на чужині", українська народна пісня "Ой, при лужку, при лужку", М. Балема. "Ой там, на вигоні", З Майстрова. "Я малюю море", Г.Гладков-Югін. "Про картини", українська народна пісня "Ой, ходила дівчина бережком".

Узагальнення теми

Хоровий спів:

А. Пашкевич. "Мамина вишня", О.Білаш. "Два кольори", І. Поклад. "Сива ластівка", Б.Фільц. "Ой, на Купала купавочка", О.Білаш. "Ясени", ; «Вечірня елегія» сл. М. Луківа, муз. О. Бейліна; «Біла казка» сл. М. Ясакової, муз. О. Янушкевич; «Мамина вишня» сл. Дм. Луценка, муз. А. Пашкевича; «Надії маленький оркестрик» муз. і сл. Б. Окуджави; «Гей ви, козаченьки» сл. Крищенко, муз. Г. Татарченка; «Звуки музики» муз. Р. Роджерса; «Кольорові сни» муз. М. Дунаєвського з к-му «Мері Поппінс, до побачення»; «Шкільний корабель» муз. Струве.

Слухання:

«Мамина вишня» з репертуару Черкаського нар. хору; «Романс» комп. Я. Степовий; «Романс» комп. Л. Ревуцький; «Вальс» комп. і виконавець Жак Брель; «Рапсодія в стилі блюз» комп. Дж. Гершвін; рондо з «Маленької нічної музики» комп. В. А. Моцарт; «Я-козачка твоя» сл. Н. Галковської, муз. М. Збарацького із репертуару нар. арт. України Раїси Кириченко; уривки з к-му «Звуки музики»; уривки з к-му «Мері Поппінс, до побачення» (пісня «Кольорові сни»); «Хай буде так» з репертуару Дж. Леннона, П. Маккартні.

Музична грамота і практичні навички з сольфеджіо:

Поняття про двох-, трьох-, чотиридольний розмір. Знаки продовження тривалості звуку (фермата, ліга, крапка біля ноти праворуч). Запис нот на нотоносці. Куплетна форма, одночастинна, двочастинна, тричастинна, варіаційна, рондо. Підголоски, канон, поліфонія. Розпізнання на слух мінорні і мажорні тризвуки. Вчити учнів використовувати набуті знання у практичному хоровому співі (відповідно до можливостей учня та при допомозі вчителя).

Навчальні досягнення учнів на кінець року:

- інтерпретувати зміст музичних творів, зокрема у їх взаємозв'язках з іншими видами мистецтва; передавати враження від музики вербальними, художніми засобами, засобами ритмопластики та театралізації;
- дотримувати режим збереження голосу під час мутації, раціонально розподіляти голосовий апарат у процесі співу, застосовувати набуті вокально-хорові навички;
- виконувати пісні серед однолітків, у родині з рухами та ритмічним акомпанементом;
- розуміти зв'язок музики з іншими видами мистецтва, застосовувати міжпредметні компетентності у процесі художньо-творчої діяльності;
- проявляти допитливість у процесі пізнання музики, використовувати різні друковані джерела інформації про музичне мистецтво у навчально-пізнавальній та соціокультурній діяльності.

Освітня галузь «Мистецтво» «Образотворче мистецтво»

Метою предмета «Образотворче мистецтво» є: особистісний розвиток здобувачів освіти на основі досягнення освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками) та корекційно-розвиткової (сенсорний, інтелектуальний, емоційний розвиток) цілей.

Зміст курсу реалізується в процесі опанування художньо-естетичних знань, сприймання й розуміння, репродукування художніх образів та оволодіння графічно-практичними вміннями й навичками за обов'язкової спрямованості навчального процесу.

Головні завдання викладання образотворчого мистецтва:

- Збагачення знань і уявлень про види та жанри образотворчого мистецтва, його роль у житті людей; ознайомлення здобувачів освіти із кращими творами

декоративно-ужиткового та народного мистецтва, живопису, скульптури, архітектури, графіки.

- Активізація, корекція і спеціальна спрямованість пізнавальної діяльності здобувачів освіти шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку вмінь: розпізнавати й визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, колір, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й у творах мистецтва; аналізувати, порівнювати (виявляти подібність і відмінність) предмети та явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки; визначати послідовність роботи під час малювання, здійснювати контроль за своєю роботою, відповідно оцінювати результати.
- Розвиток адекватності проявів емоційних реакцій у процесі сприймання творів образотворчого мистецтва; стимулювання свідомого емоційно-ціннісного ставлення до естетичних явищ дійсності й мистецтва; розвиток усвідомленості, відповідності та самостійності оцінних суджень, інтересу до художньої творчої діяльності; здатності до сприймання, розуміння і відтворення художніх образів.
- Формування елементарних навичок декоративного малювання, малювання з натури, з пам'яті, за уявою та уміння застосовувати їх в навчальній, трудовій та суспільно корисній діяльності.
- Виправлення недоліків моторно-рухової сфери, розвиток елементів сенсорної культури (чуття кольору, форми, ритму, симетрії, пропорції, розмірів тощо).
- Збагачення, уточнення й активізація словникового запасу за рахунок спеціальної лексики, удосконалення фразового мовлення..
- Виховання в школярів основних моральних якостей особистості, працелюбності, охайності, наполегливості, уміння працювати самостійно й у колективі.

Для вирішення цих завдань у програмі передбачено такі змістові лінії: декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди про образотворче мистецтво.

Малювання з натури. Змістом уроків малювання з натури є зображення різноманітних предметів, дібраних з урахуванням графічних можливостей здобувачів освіти.

Обов'язково передусє вивчення зображуваного предмета: визначення його форми, конструкції, розміру складників, їх кольору та взаєморозташування. Важливо виробити в учнів потребу порівнювати свій малюнок із натурою і окремі деталі малюнка між собою. Істотне значення для цього має розвиток у школярів уміння застосовувати середню (осьову) лінію, а також користуватися допоміжними (додатковими) лініями для перевірки правильності малюнка.

Декоративне малювання. Змістом уроків декоративного малювання є складання різних візерунків, призначених для прикраси предметів ужитку, а також оформлення святкових листівок, плакатів, запрошень тощо.

Паралельно з практичною роботою на уроках декоративного малювання здобувачі освіти ознайомлюються зі зразками народного декоративно-ужиткового мистецтва. Демонстрація творів народних майстрів дозволяє дітям зрозуміти красу виробів і доцільність використання їх у побуті. Під час занять школярі отримують відомості про застосування візерунків на тканинах, килимах, шпалерах, посуді, іграшках, ознайомлюються з художнім різьбленням по дереву і кістці, склом, керамікою та іншими виробами - предметами побуту.

Завдання з декоративного малювання: складання візерунків за готовими зразками, за поданою схемою, з поданих елементів, самостійне складання візерунків.

Малювання за темою. Змістом уроків тематичного малювання є зображення предметів і явищ навколишнього світу та ілюстрація уривків із літературних творів.

Корекційно-виховні завдання уроків тематичного малювання вирішуватимуться значно ефективніше, якщо перед практичною роботою школярів проводити відповідну підготовчу роботу. Необхідно запропонувати школярам визначити сюжет, назвати й усно описати об'єкти зображення, розповісти, як, де й у якій послідовності їх намалювати. Для точнішої передачі предметів на малюнку доцільно використовувати, за можливості, реальні об'єкти, а для чіткішого розташування елементів малюнка на аркуші паперу слід активізувати комбінаторну діяльність здобувачів освіти із моделями та макетами. З метою збагачення зорових уявлень школярів доцільно використовувати книжкові ілюстрації, плакати, листівки.

Бесіди про образотворче мистецтво. Метою бесіди про образотворче мистецтво є вироблення в здобувачів освіти умінь визначати сюжет, розуміти зміст твору та його головну думку, а також усвідомлювати деякі, доступні для осмислення, засоби художньої виразності. Розуміння художнього образу має спиратися на створення емоційного контакту з твором, на вдосконалення навичок аналітико-синтетичної діяльності, а також на збагачення емоційно-особистісного досвіду школяра з урахуванням виховних, освітніх та коригувальних аспектів, закладених у самому змісті мистецтва.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Тематична структура програми

Клас	Тематика курсу	Тема	Кількість годин	Резервний час
6-й клас	Мій мальовничий рідний край	Декоративне малювання. Малювання з натури. Тематичне малювання. Бесіди з образотворчого мистецтва.	8 1 1 8 5	3
7-й клас	Світ почуттів у мистецтві	Декоративне малювання. Малювання з натури. Тематичне малювання. Бесіди з образотворчого мистецтва.	8 1 0 8 6	3
8-й клас	Чарівна сила мистецтва. Художній образ	Декоративне малювання. Малювання з натури. Тематичне малювання. Бесіди з образотворчого мистецтва.	8 9 9 6	3

6-й клас
 мій мальовничий рідний край
 35 годин (1 година на тиждень)

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Декоративне малювання	8
2	Малювання з натури	11
3	Тематичне малювання	8
4	Бесіди з образотворчого мистецтва	5
5	Резерв	3
6	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
<p>Декоративне малювання</p> <p>Розширення уявлень про засоби художньої виразності у декоративно-прикладному мистецтві. Створення елементів орнаменту для рушника, сорочки на основі традиційних елементів народної вишивки.</p> <p>Різноманітність форм українського традиційного посуду (куманець, макітра, глечик, горнятко тощо).</p> <p>Декорування розписом посуду за українськими мотивами.</p> <p>Створення сітчастого орнаменту шляхом стилізації природних форм. Кольорова гармонія орнаменту.</p> <p>Створення сюжетно-декоративної композиції з використанням оберегових символів витинанки.</p> <p>Ознайомлення з українським національним костюмом.</p> <p>Узгодженість декору з основною формою та деталями.</p> <p>Виконання замальовок українського національного костюма</p> <p>Чарівний світ писанки.</p> <p>Створення елементів орнаментів, традиційних для писанкарства.</p> <p>Створення декоративної композиції з декоративно</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>виявляє стійкий позитивний інтерес до декоративно-прикладного мистецтва, конкретних народних художніх промислів України та прийомів роботи народних майстрів;</p> <p>розпізнає та характеризує (*під керівництвом учителя): види декоративно-ужиткового мистецтва (розпис, кераміка, народна іграшка тощо); декоративні композиції, види візерунків та орнаментів і прийоми стилізації; символи в українських творах декоративно-ужиткового мистецтва; матеріали та інструменти для декоративного розпису; має уявлення (*без засвоєння термінології на елементарному рівні) про: художні засоби виразності декоративно-прикладного мистецтва; способи трансформації реальної форми у декоративну; різноманітність форм українського традиційного посуду;</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити:</p> <p>регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань декоративного зображення;</p> <p>свідомо користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення декоративної композиції;</p> <p>розвивати:</p> <p>цілеспрямованість зорово-просторового сприймання, зосередження уваги на характерних особливостях декоративного предмету чи об'єкта;</p> <p>чуття кольору, пропорційності, гармонії ритму через застосування попередньої переробки реальних форм на декоративні;</p> <p>врівноваженість положення руки в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками.</p> <p>Пізнавальний розвиток вчити:</p> <p>характеризувати зміст творів декоративно-прикладного мистецтва, їх основні виразні засоби;</p>

<p>перероблених природних форм.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Диво рушника”, “Вишиване вбрання”, “Візерунок на сорочці”, “Два кольори мої, два кольори, оба на полотні, в душі моїй оба...”, “У майстерні кераміста”, “Що робить посуд гарним”, “Пташка на калині”, “Прикрашаємо тканину”, “Подарунок для бабусі”, “Витинанка “Святковий букет”, “Несе Галя воду...”, “Благословення писанки”, “На городі бузина...”, “Віночок весняних квітів” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): гуаш, акварель, туш, кольорові олівці, крейди, фломастери, ручки, білий чи кольоровий папір тощо; розпис, інші графічні, живописні й змішані техніки.</p>	<p>узгодженість декору українського національного костюму з основною формою та деталями; види декоративних композиційних схем; аналізує та порівнює (*під керівництвом учителя) види орнаментів, колір і поєднання з формою предметів; уміє (*робить спроби за допомогою вчителя): дотримуватися певної послідовності в процесі виконання декоративної композиції; складати і виконувати візерунок, орнамент, свідомо застосовуючи ритм і симетрію, декоративну виразність кольору; добирати гармонійно поєднані кольори для візерунка чи декоративного оформлення предметів; створювати декоративну композицію, узгоджуючи її форму та орнаментацию; використовувати елементи художніх засобів оформлювальної графіки в декоративній композиції; застосовувати штампи, трафарети; дотримується правил техніки безпеки під час роботи з різними художніми матеріалами та інструментами.</p>	<p>аналізувати та порівнювати продукти образотворчої діяльності зі зразками декоративно-ужиткового мистецтва; визначати етапи виконання декоративно-образотворчих завдань; контролювати власні практичні дії та адекватно мотивовано оцінювати результати; висловлювати оцінні судження щодо творів народного мистецтва; розвивати: образну пам’ять, уяву, фантазію; елементи творчості у процесі виконання практичних завдань. Мовленнєвий розвиток розвивати виразну функцію мовлення на основі характеристики змісту і виразних засобів декоративної композиції. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: інтерес до українського народного мистецтва, національних українських традицій, почуття поваги до культурної спадщини України, її традицій; естетичне ставлення до праці і творів народних майстрів; наполегливість, уміння працювати самостійно й у колективі.</p>
<p>МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ Розширення уявлень про скульптуру, її види. Незвичайні матеріали художника-скульптора. Особливості створення художнього образу в об’ємі. Предковічні символи України. Створення композиції з Державних символів. Асоціативність та образність</p>	<p>Учень (учениця): виявляє позитивний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; знає (*має елементарні уявлення): підпорядкованість форми та розміру елементів композиції; виражальні особливості різних художніх матеріалів,</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити: регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань малювання з природи; свідомо користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення художнього образу;</p>

скульптурних форм. Героїзм у житті та мистецтві.
 Скульптурні пам'ятники у рідному місті (селі).
 Уведення поняття "рельєф" (опуклий та заглиблений).
 Передавання характеру поверхні (фактури) у рельєфі.
 Зображення ритуальних, святкових предметів, прикрас, карнавальних масок.
 Поглиблення знань про колір як засіб вираження характеру й настрою. Застосування контрастних та наближених колірних сполучень для передачі характеру образу.
 Уявлення про хроматичні та ахроматичні кольори.
 Елементарне ознайомлення з технікою "грисайль".
 Розширення уявлень про графографію. Створення станкової гравюри на папері у техніці графографії.
 Розширення уявлень про об'ємну форму. Ознайомлення з анімалістичним жанром у графіці, живопису, скульптурі.
 У гостях у художника-портретиста. Особливості портретного жанру. Вправи на малювання обличчя дитини (дорослої людини). Розпис портрету (обличчя) у фас.
 Жіночий образ. Чоловічий образ. Створення динамічного образу людини з передачею в узагальненій формі характерних рухів.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):
 "Фігурний посуд",
 "Декоративний вазон",
 "Прикрасимо міський парк",
 "Виразна композиція з різних за величиною геометричних тіл (форма за вибором вчителя – циліндрична, конічна, округла)",
 "Державні символи України",
 "Ескіз ордена героя чи героїні України",
 "Фриз "Мешканці акваріуму",
 "Новорічні прикраси",

що застосовуються в образотворчому мистецтві; основні пропорції та особливості будови людини; елементарні правила зображення об'ємних предметів;
 має уявлення (*на елементарному рівні) про: художні засоби виразності у скульптурі; портретний жанр у живопису, скульптурі, графіці; засоби зображення властивостей жіночого та чоловічого образів; хроматичні та ахроматичні кольори; способи роботи у техніці "грисайль"; характеризує (*за допомогою вчителя)настрій, емоційний стан певного художнього образу; аналізує та порівнює (*за допомогою вчителя): особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; круглу скульптуру та рельєф; основні види рельєфу; власний малюнок з об'єктом зображення та елементи зображення між собою; уміє (*робить спроби під контролем вчителяна елементарному рівні): у певній послідовності передавати смислові зв'язки між предметами та об'єктами, статику та динаміку в композиції; використовувати графічні і колірні засоби виразності при створенні статичної чи динамічної композиції; передавати ілюзорні зміни розмірів предметів залежно від розміщення їх у просторі; посилено передавати основні особливості будови і характер руху тварин; посилено передавати образ

розвивати: цілісність, вибірковість, осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за виразністю образів у скульптурі, живопису, графіці; кольорочутливість ока, просторові уявлення, здатність до розпізнавання колірних станів середовища, емоційне сприймання навколишнього світу кольорів; сенсомоторну координацію; графічно-технічні навички.
 Пізнавальний розвиток вчити: висловлювати найпростіші оцінні судження про зміст та основні виразні засоби живописних, графічних і скульптурних творів (на конкретних прикладах); аналізувати та порівнювати головні та другорядні складові частини наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; аналізувати особливості характеру й настрою певного художнього образу; аналізувати пропорційні особливості будови птахів, тварин, людини; розпізнавати й використовувати різні мімічні засоби прояву емоційних станів, елементи виразних рухів (жест, поза).
 розвивати: елементи творчої уяви і фантазії; змістовий, операційно-організаційний, емоційно-

<p>“Весняний натюрморт”, “Стоять дерева під моїм вікном...”, “Котик мій сіренький”, “Сів шпак на шпаківню, заспівав шпак півню”, “Посмішка райдужної коні”, “Малюємо людину”, “Улюблений герой”, “Мамині очі”, “Портрет матусі (вчительки, друга)”, “Людина працею велична” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; графографія, техніка “грисайль”, техніка набризку, монотипія, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>конкретної людини через особливості її зовнішніх ознак та одягу; контролювати власні практичні дії; звітувати про виконану роботу, використовуючи термінологію, прийняту в образотворчій діяльності; використовувати різні посильні техніки, інструменти й матеріали. дотримується (*під контролем учителя) правил гігієни та правил культури роботи художніми матеріалами та інструментами.</p>	<p>мотиваційний компоненти мисленнєвої діяльності в процесі сприймання, оцінки та відтворення художнього образу. Мовленнєвий розвиток вчити коментувати власні враження і дії в процесі сприймання, оцінки та відтворення художнього образу; розвивати: плануючу, супроводжуючу та регулюючу функції мовлення в процесі виконання художньо-творчих робіт; зв’язне усне мовлення. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: естетичне ставлення до творів різних видів образотворчого мистецтва; здатність до вираження в художньо-творчих роботах власного ставлення до оточуючого світу; навички групової та колективної роботи.</p>
<p>Тематичне малювання Природні перевтілення. Будова стовбура, крони дерев різних порід. Взаєморозташування елементів композиції з урахуванням їх форм та розмірів для передачі плановості. Лінійна перспектива. Створення багатопігурної композиції за різдвяними мотивами. Створення композиції до мультфільму в техніці імітації вітража. Виконання начерків на патріотичну тематику. Ознайомлення з технікою набризку (аерографією). Художнє відтворення образів доколишнього середовища, користуючись технікою</p>	<p>Учень (учениця): виявляє стійкий позитивний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; розпізнає та характеризує: композиційний задум; різновиди композиції (статична, динамічна); види пейзажів (міський, сільський, лісовий, морський тощо); аналізує та порівнює: смысловий зв’язок між головними та другорядними елементами композиції; колір природних форм; статичні та динамічні об’ємні форми; знає (*має елементарні уявлення): елементарні закони і</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: чуттєвий сенсомоторний досвід; просторове орієнтування, спостережливість на основі викликання образів об’єктів і предметів, що пригадуються у процесі обговорення сюжету; здатність до побудови асоціативних аналогій між образами дійсності та графічними й живописними образами їх відтворення; графічно-технічні навички в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками. Пізнавальний розвиток вчити:</p>

<p>набризку (аерографією).</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Хороша осінь золота надходить спроквола...”, “Природа рідного краю”, “Барвінковий край”, “Будівництво”, “Рухливі розваги дітей взимку”, “Вертеп”, “Улюблені герої мультфільмів”, “Карнавал тварин”, “Вічний вогонь”, “Свято Перемоги”, “Зачарований ліс”, “Похмурий (сонячний) день” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; аерографія, техніка набризку, техніка імітації вітража, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>положення про лінійну перспективу; особливості будови та зовнішнього вигляду дерев, птахів, тварин, людини тощо; основні художні матеріали та техніки; уміє (*робить спроби під контролем учителя на елементарному рівні): посильно створювати сюжетні композиції, використовуючи основні засоби виразності живопису; відображати в малюнку власні спостереження про навколишню дійсність; відбивати в малюнку власні уявлення про образи художнього твору; відтворювати просторову композицію малюнка; використовувати елементи лінійної перспективи; передавати настрій засобами окремих художніх прийомів і технік. дотримується (*під контролем учителя) доцільного використання технік, матеріалів відповідно до створеного образу.</p>	<p>передавати різними засобами особливості пластики в русі та статиці; аналізувати наочно сприйнятий матеріал, порівнювати об’єкти за подібністю й відмінністю, встановлювати наочно видимі зв’язки і відношення; розвивати: емоційно-образну пам’ять, елементи творчої уяви на основі запам’ятовування художніх образів; пізнавальну активність й самостійність шляхом поступового скорочення педагогічної допомоги; вміння усвідомлювати зміст художнього матеріалу, висловлювати свої почуття, мотивувати їх суттєвими ознаками, застосовувати засоби виразності для відтворення художніх образів. Мовленнєвий розвиток розвивати комунікативну функцію мовлення на ґрунті розширення словникового запасу, удосконалення вмінь аналізувати зміст художнього матеріалу, описувати деякі виражальні засоби, висловлювати найпростіші естетичні судження. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: позитивне ставлення до художньо-творчої діяльності; самостійність виконання художньо-образотворчих завдань.</p>
<p>Бесіди з образотворчого мистецтва Аналіз творів і виробів візуального мистецтва з навчальних тем.</p>	<p>Учень (учениця): намагається свідомо виразити власні почуття та естетичні переживання до проявів прекрасного в</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: узагальненість та осмисленість зорово-просторового сприймання</p>

Орієнтовні теми(на вибір):
 “Український національний костюм як витвір мистецтва”.
 Орієнтовні твори: В. Тропінін “Пряля”, “Українець”, “Дівчина з Поділля”, О. Мурашко “Селянська родина”, К. Платонов “Оксана”, І. Репін “Ілюстрації до твору М. Гоголя “Сорочинський ярмарок”, В. Маковський “Українка”, А. Коцка “Гуцулка”, М. Носенко “Українець”, С. Шабатура “Наталка”, В. Монастирський “Верховинка”, І. Труш “Гуцулка з дитиною”, К. Трутовський “Вдягають вінок”, Г. Собачко “Український віночок”, народні прикраси, вишиті сорочки різних регіонів України тощо.
 “Писанка – символ України”. (знайомство з народними традиціями писанкарства).
 Матеріали для бесіди: зразки намальованих писанок.
 “Скульптура як вид образотворчого мистецтва” (засоби виразності та техніка виконання скульптури).
 Інструменти й матеріали. Скульптурні пам’ятники нашого міста (села)). Матеріали для бесіди: дрібна пластика, керамічна і дерев’яна скульптура малих форм, скульптурні твори анімалістичного жанру, фотозображення монументальної, станкової, садово-паркової скульптури тощо.
 “Як художники зображають дерева”. Орієнтовні твори: І. Труш “Самотня сосна”, А. Куїнджі “Березовий гай”, І. Шишкін “Дуби”, М. Пономарьов “Сосни”, О. Лаптев “В’яз”, “Тополі в Ковалівці”, Т. Шевченко “Дуб”, А. Пластов “Темні верби”, Ф. Васильєв “Дерево”.
 “Образ людини у живописі”.

оточуючій дійсності, предметному світі, творах візуального мистецтва; мотивує емоційно-особистісне ставлення декількома істотними ознаками; розпізнає та характеризує (*під контролем учителя): художні засоби виразності живопису, графіки, декоративно-прикладного мистецтва, скульптури; окремі твори образотворчого мистецтва; аналізує та порівнює (*намагається спроби за допомогою вчителя): власні почуття під час сприймання творів образотворчого мистецтва; специфічні ознаки видів образотворчого мистецтва; відмінні риси творів мистецтва за тематичним змістом (наприклад, у живопису – портрет, пейзаж, натюрморт, анімалістична картина тощо); елементи композиції; використання законів лінійної перспективи в мистецьких творах; особливості характеру й настрою художнього образу; уміє (*робить спроби за допомогою вчителя): висловлювати оцінку думку за змістом певного твору, виявляючи основну думку художника і відзначаючи основні образотворчі засоби; наводити приклади творів образотворчого мистецтва; сприймати, відчувати, перейматися красою й настроєм творів мистецтва; бережливо ставиться до творів образотворчого мистецтва.

на основі спостережень за станом природи, виразністю декоративних форм та реальних форм предметів і об’єктів оточуючої дійсності, рухів тварин, птахів, людини; чуття кольорової гармонії; емоційну чутливість через осмислення й оцінку змісту й виражальних засобів твору образотворчого мистецтва.
 Пізнавальний розвиток вчити:
 висловлювати найпростіші судження-оцінки про зміст та особливості художньо-образної мови образотворчого мистецтва, специфіку професії художників, які працюють у різних видах мистецтва;
 обґрунтовувати естетичну оцінку творів образотворчого мистецтва істотними ознаками;
 класифікувати основні види і жанри образотворчого мистецтва;
 порівнювати між собою основні ознаки декоративно-прикладного мистецтва, графіки, живопису, скульптури (на конкретних прикладах);
 розвивати:
 емоційно-образну пам’ять, творчу уяву;
 пізнавальний інтерес і пізнавальну активність у процесі сприймання творів і виробів образотворчого мистецтва та прекрасного в навколишньому світі з опорою на попередній досвід учня.
 Мовленнєвий розвиток розвивати:
 вміння самостійно

<p>Орієнтовні твори: П. Мовчун “Леся Українка”, Ель Греко “Хлопчик, що запалює свічку”, Е. Дега “Дві танцівниці”, В. Філатов “Мати і дитина”, З. Серебрякова “Катя з ляльками”, Б. Неменський “Мрійник”, П. Пікассо “Дівчина на кулі”.</p>	<p>складати речення як описового, так і пояснювального змісту з використанням вивчених термінів; комунікативні вміння на основі збагачення словникового запасу. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: уміння бачити й відчувати красу рідної Батьківщини на ґрунті усвідомлення багатства способів художнього вираження людських почуттів до світу української культури; естетичний інтерес до українського мистецтва, почуття поваги до культурної спадщини України, її традицій.</p>
--	---

7-й клас
світ почуттів у мистецтві
35 годин (1 година на тиждень)

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Декоративне малювання	8
2	Малювання з натури	10
3	Тематичне малювання	8
4	Бесіди з образотворчого мистецтва	6
5	Резерв	3
6	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
<p>Декоративне малювання Розширення уявлень про українське народне мистецтво. Форма, колір, декор у створенні художніх образів. Композиційне розміщення елементів орнаменту у заданій формі. Значення та традиції розпису української хати. Розпис елементів будинку (стіл, покрівлі, дверних та віконних</p>	<p>Учень (учениця): виявляє стійкий дійовий інтерес до декоративно-прикладного мистецтва, народних художніх промислів України та прийомів роботи народних майстрів; знає (*розпізнає під керівництвом учителя):</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити: вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань декоративного зображення; свідомо користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення декоративної композиції;</p>

прорізів тощо).
Розпис інтер'єру. Художньо-творча спадщина майстрів розпису різних регіонів України. Сучасний інтер'єр.

Ознайомлення з регіональними особливостями українського народного костюма та його найхарактернішими деталями, оригінальною вишивкою та прикрасами. Вишиваночка. Вправи на малювання зразків орнаментів для вишивки деталей національного вбрання. Симетрія у декоративно-прикладному мистецтві. Ескіз рушника. Витинанковий декор та декорування китицями. Імпровізації у створенні колективної декоративної композиції. Варіації на тему улюбленої веснянки.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):

“Коровай, коровай...”, “Декоративні квіти”, “Люблю свою я рідну хату...”, “Моя хата небом вкрита, землею підбита, вітром загороджена”, “Візерунок на вишиванці”, “Костюм в мене український, бо я – українка”, “Я вишитий рушник тримаю, на нім історія твоя...”, “Небесний дар творити диво це! Ця витинанка, як душа народу...”, “Весняна феєрія”, “Ой весна, весна, ти красна...” тощо.

Матеріали та техніка виконання (на вибір):

гуаш, акварель, кольорові олівці, крейди, фломастери, ручки, білий чи кольоровий папір, картон тощо;

розпис, інші графічні, живописні й змішані техніки.

види декоративно-ужиткового мистецтва; виражальні засоби декоративно-прикладного мистецтва (єдність форми, матеріалу, функціонального призначення); традиції та свята, яким присвячені вироби декоративно-прикладного мистецтва; символіку декору та його залежність від місцевості; матеріали та інструменти для декоративного розпису; розпізнає та характеризує (*під керівництвом учителя): твори декоративного мистецтва з використанням образів, візерунків, кольорів природних форм; кольорову гаму, традиційні елементи розпису; аналізує та порівнює (*під керівництвом учителя): види орнаментів; розписи різних регіонів України (наприклад, кераміка – Косів, Васильків, Опішня); розташування декору на формі, цілісність форми і декору; колір і поєднання з формою декору; художні техніки та вибір матеріалів для роботи; уміє (*намагається спроби за допомогою вчителя): дотримуватися певної послідовності в процесі виконання декоративної композиції; виконувати нескладні елементи та композиції українського розпису,

розвивати: цілісність, вибірковість, осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за виразністю образів у декоративно-прикладному мистецтві, інтер'єрному дизайні; чуттєвий сенсомоторний досвід; точність рухів; окомір; декоративно-технічні навички. Пізнавальний розвиток вчити: аналізувати зміст творів декоративно-прикладного мистецтва, їх основні виразні засоби за суттєвими ознаками (на конкретних прикладах); встановлювати подібність і відмінність між предметами декоративно-ужиткового мистецтва на основі порівняння декору та призначення; визначати етапи виконання декоративно-образотворчих завдань; контролювати власні практичні дії та адекватно мотивовано оцінювати результати; висловлювати оцінні судження щодо творів народного мистецтва; розвивати: образну пам'ять, фантазію; наочно-образне мислення на основі аналізу, синтезу, виділення та узагальнення істотних ознак, встановлення логічних зв'язків, порівняння, класифікації елементів декору за подібністю і відмінністю, вибіркового абстрагування та відтворення виразних декоративних образів. елементи творчості у процесі виконання практичних

<p>МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ</p> <p>Ознайомлення з матеріалами, інструментами та обладнанням художника-архітектора. Архітектурний декор. Ескіз архітектурного декору. Образ в архітектурі. Порівняння форм, розмірів, пропорцій споруд. Створення будівлі за визначеною формою та характером. Архітектурні пам'ятки України. Силует в архітектурі. Силуетне зображення будівель. Спроби зображення архітектурного пейзажу з природи (з репродукції). Виразність об'ємної форми. Лінійна перспектива як засіб виявлення об'ємної форми. Лінія, штрих, фактура, колір. Світлотінь як засіб художньої виразності та виявлення об'ємної форми. Розширення знань про теплу і холодну гаму кольорів. Передача багатства кольорів та відтінків у роботі з природою. Художні прийоми виявлення характеру та образності природних форм. Особливості форм у стані спокою і в русі. Характерні</p>	<p>свідомо застосовуючи ритм, симетрію, декоративну виразність кольору; збагачувати силуетну форму декором; виконувати декоративні композиції як одноосібно, так і в групах; аналізувати та оцінювати результати власної діяльності; дотримується правил техніки безпеки при роботі з різними художніми матеріалами та інструментами.</p> <p>Учень (учениця): виявляє стійкий інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; знає (*має елементарні уявлення): виразні засоби живопису, графіки, скульптури, архітектури; особливості різних художніх матеріалів, що застосовуються в різних видах образотворчого мистецтва; пропорції фігури людини; елементарні правила зображення об'ємних предметів; має уявлення (*на елементарному рівні) про: архітектуру як синтез мистецтв і втілення загальної культури та рівня розвитку суспільства; світлотінь та лінійну перспективу як засоби художньої виразності та</p>	<p>завдань. Мовленнєвий розвиток вчити вербально передавати власні враження в процесі сприймання та оцінки творів декоративно-ужиткового мистецтва, використовуючи відповідну термінологію; розвивати плануючу, супроводжуючу та регулюючу функції мовлення в процесі виконання декоративно-творчих робіт. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: естетичне ставлення до національної художньої спадщини; естетичні потреби; самостійність та акуратність; навички групової роботи. Сенсомоторний розвиток вчити: вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань малювання з природи; доцільно користуватися основними художніми матеріалами відповідно до створюваного художнього образу; розвивати: цілісність, вибірковість, осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання; емоційне сприймання колірної гармонії навколишнього світу; сенсомоторну координацію; графічно-технічні навички в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками. Пізнавальний розвиток вчити: усвідомлювати прекрасне у спостережуваних явищах та об'єктах; аналізувати та порівнювати головні та другорядні складові частини природних</p>
--	--	---

<p>виразні рухи, узагальнення характерних рис в певному емоційному стані.</p> <p>Зображення портрету (обличчя) з поворотом голови з дотриманням пропорційності частин і відповідності форми.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Кожному дому – свій господар”, “Будинок у місті”, “Мое майбутнє житло”, “Вулиця рідного села”, “Фантастичний світ об’ємів або що може вийти з куба, кілі, піраміди, якщо трохи пофантазувати”, “Натюрморт з об’ємних геометричних фігур, розміщених під різними кутами зору”, “Святковий стіл”, “Свято дерева...”, “Сумне дерево”, “Рідними стежками (плєнер)”, “Сувенір “Диво природи”, “Лісова пісня”, “Нам принесла барвисті квіти весни зеленої пора...”, “Чотириногий друг”, “Чемпіон”, “Людина читає книгу (мріє, нюхає квітку)” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; графографія, техніка “гризайль”, техніка набризку, монотипія, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>виявлення об’ємної форми; кольорову гаму; засоби зображення властивостей образу людини у стані спокою і в русі; розпізнає та характеризує (*за допомогою вчителя): настрій, емоційний стан певного художнього образу; формат і різне розташування композиції; аналізує та порівнює (*за допомогою вчителя): особливості наочно сприйнятого матеріалу, дотримуючись певної послідовності; головні та другорядні елементи композиції; кольори (хроматичні, ахроматичні теплі, холодні, різної світлоти та насиченості); силуети форм (дерев, птахів, тварин тощо); власний малюнок з об’єктом зображення та елементи зображення між собою; уміє (*робить спроби під контролем вчителя на елементарному рівні): у певній послідовності передавати смислові зв’язки між предметами та об’єктами, статику та динаміку в композиції; посильно передавати форму, об’єм, настрій, стан засобами живопису; посильно передавати форму, об’єм, будову, простір засобами графіки; під час малювання предметів об’ємної форми застосовувати елементарну світлотінь за допомогою різних способів штрихування</p>	<p>та архітектурних форм; аналізувати настрій певного художнього образу; аналізувати особливості будови птахів, тварин, людини у стані спокою і в русі; розвивати: емоційно-образну пам’ять; елементи творчої уяви і фантазії; змістовий, операційно-організаційний, емоційно-мотиваційний компоненти мисленнєвої діяльності в процесі сприймання, оцінки та відтворення художнього образу.</p> <p>Мовленнєвий розвиток вчити коментувати власні враження і дії; розвиватизв’язне усне мовлення.</p> <p>Особистісно-естетичний розвиток розвивати: здатність до вираження в художньо-творчих роботах власного ставлення до краси форми, її пропорцій, силуету, пластики, об’єму, матеріалу; емоційно-естетичну оцінку художнім образам, роботам однокласників, своїм роботам.</p>
---	--	--

	<p>(навскіс, за формою); використовувати графічні і колірні засоби виразності при створенні статичної чи динамічної композиції; посильно створювати образи за настроєм; малювати портрет людини з передачею її характерних особливостей; звітувати про виконану роботу, використовуючи термінологію, прийняту в образотворчій діяльності; використовувати різні посильні техніки, інструменти й матеріали для передачі характеру, настрою і кольору форми; дотримується правил гігієни та правил культури роботи художніми матеріалами та інструментами.</p>	
<p>Тематичне малювання Порівняння художнього образу у творах мистецтва різних видів і жанрів. Виразні можливості живописної (графічної) композиції. Перспектива відкритого простору. Ознайомлення з повітряною перспективою. Зображення простору засобами кольору. Динаміка. Контраст. Порівняльний аналіз між фіксацією миті руху та його зображенням на площині. У світі реального та уявного. Засоби виразності фантастичної композиції. Створення фантастичного образу засобами кольорових контрастів. Трансформація форми як засіб створення фантастичного образу. Створення композиції у техніці мозаїки. Композиційна виразність зображення взаємовідносин персонажів і відповідності</p>	<p>Учень (учениця): виявляє стійкий інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; виражає емоційно-особистісне ставлення до своєрідності краси рідного краю, інших регіонів України; спостерігає: за різноманітністю природних форм, контрастами форм, їх пропорціями, взаєморозташуванням та взаємозв'язком частин; кольорове розмаїття навколишнього середовища; емоційний характер та художню виразність природних форм і явищ; має уявлення (*на елементарному рівні) про:</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: чуттєвий сенсомоторний досвід; здатність до побудови асоціативних аналогій між реальними образами дійсності, фантастичними образами та графічними й живописними образами їх відтворення; відчуття залежності елементів зображення, пов'язаних між собою формою, відповідним колірним рішенням тощо; графічно-технічні навички в роботі з різними художніми матеріалами та художніми техніками. Пізнавальний розвиток вчити: передавати різними технічними засобами особливості художнього образу у статичній та динамічній із елементарним</p>

<p>оточення.</p> <p>Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Калина восені”, “Стигле жито”, “Біжить, біжить дорога”, “За горами гори, хмарою повіт”, “Кораблі на морі”, “Пливе човен”, “Гроза”, “Кружляє заметіль”, “Слід сонця на снігу”, “Фантастичні образи”, “Морські фантазії”, “Невідома планета”, “Добро несе різдвяний янгол”, “День Святого Валентина”, “Зоопарк”, “І спів пташиний будить душу”, “Навесні”, “Людські стосунки” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; аерографія, техніка набризку, техніка мозаїки, інші графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>основи композиції; елементарні закони лінійної та повітряної перспективи; аналізує та порівнює (за допомогою вчителя): смисловий зв'язок між елементами композиції; колорит і створений настрої композиції; художні образи у статиці та динаміці, їхню рівновагу; реалістичні та фантастичні образи; результати власної роботи, за допомогою вчителя визначає недоліки та шляхи удосконалення; уміє (*робить спроби під контролем учителя на елементарному рівні): виявляти характер і настрої форм; посилено створювати сюжетні композиції та передавати настрої, емоційний характер реальних та уявних форм, стан природи засобами живопису, графіки; посилено передавати ілюзію простору; відбивати в малюнку власні уявлення про образи художнього твору; дотримується доцільного використання технік, матеріалів відповідно до створюваного образу.</p>	<p>дотриманням законів лінійної та повітряної перспективи; аналізувати наочно сприйнятий матеріал, порівнювати об'єкти за подібністю й відмінністю, встановлювати логічні зв'язки і відношення; розвивати: емоційно-образну пам'ять, елементи творчої уяви на основі запам'ятовування художніх образів; пізнавальну активність й самостійність. Мовленнєвий розвиток розвивати зв'язне усне мовлення шляхом розширення та уточнення активного словника характеристиками певного художнього образу. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: естетичне сприймання навколишнього світу; позитивне ставлення до творів мистецтва, робіт однокласників, своїх робіт; потребу до самореалізації через продуктивну художню творчість.</p>
<p>Бесіди з образотворчого мистецтва Аналіз творів і виробів візуального мистецтва з навчальних тем.</p> <p>Орієнтовні теми(на вибір): “Як народжуються твори декоративно-ужиткового мистецтва” (за вибором – килимарство, ткацтво, розпис, лозоплетіння, флористика, різьба</p>	<p>Учень (учениця): характеризує (*за допомогою вчителя): власні почуття та естетичні переживання до проявів прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі, творах візуального мистецтва; види декоративно-прикладного мистецтва;</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: узагальненість та осмисленість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за станом природи, виразністю декоративних форм та реальних форм предметів і об'єктів оточуючої дійсності, рухів тварин, птахів, людини, кольорового</p>

по дереву, ковальство, гончарство та ін.). Матеріали для бесіди: зразки, фотоілюстрації виробів народного ужиткового мистецтва.

“Українські мотиви. Елементи настінного розпису традиційного українського житла”. Орієнтовні твори: Г. Світлицький “Хата в місячну ніч”, М. Бурачек “Хата опівдні. Спека”, П. О. Левченко “Біла хата”, В. Орловський “Хати в літній день”.

“Архітектура як вид образотворчого мистецтва” (зв'язок архітектури з навколишнім середовищем. Пам'ятники архітектури нашого міста). Матеріали для бесіди: зображення робіт відомих архітекторів (панорами міст та окремі об'єкти), фотозображення тощо.

“Настрій у природі”. Порівняльна характеристика образів, створених у різних видах мистецтва (музика і живопис).

Орієнтовні твори: К. Білокур “Котики”, А. Чернишук-Семенова “Напровесні”, Е. Гріг “Навесні”, П. Чайковський “Пісня жайворонка”.

“Побутовий жанр образотворчого мистецтва”.

Орієнтовні твори: І. Репін “Бурлаки на Волзі”, О. Венеціанов “На жнивах. Літо”, “На ріллі. Весна”, М. Богданов-Більський “Біля дверей школи”, В. Верещагін “Втомлена”, М. Касаткін “Пряля”, В. Перов “Мисливці на привалі”, К. Трутовський “Білять полотно”, О. Мурашко “Карусель”, Т. Яблонська “Весілля”.

“Портрет як жанр образотворчого мистецтва. Портрет у живописі, графіці, скульптурі (композиція в портретному жанрі, специфіка портретного жанру у виявленні змісту форми й сюжету, портрет як виразник внутрішнього світу людини). Орієнтовні твори:

різновиди скульптури, архітектури; жанри живопису, графіки, визначає їх специфіку; характерні особливості природних форм і явищ у певному емоційному стані, спокою та в русі; мотивує емоційно-особистісне ставлення декількома істотними ознаками; аналізує та порівнює (*робить спроби): засоби художньої виразності живопису, графіки, декоративно-прикладного мистецтва, скульптури, архітектури; твори образотворчого мистецтва; композиційне та колірне рішення; використання законів лінійної та повітряної перспективи в мистецьких творах; особливості характеру й настрою художнього образу; наводить приклади (*за допомогою вчителя) творів образотворчого мистецтва; уміє (*намагається): висловлювати оцінку думку за змістом певного твору; підмічати прекрасне у спостережуваних явищах, об'єктах, предметах та усвідомлювати їх; поважно ставиться до творів образотворчого мистецтва.

рішення; довільну форму зорового відчуття та сприймання; емоційну чутливість через осмислення й оцінку змісту й виразальних засобів творів образотворчого мистецтва. Пізнавальний розвиток вчити:

висловлювати оцінні судження про зміст та особливості художньо-образної мови образотворчого мистецтва, специфіку професії художників, які працюють у різних видах мистецтва; обґрунтовувати естетичну оцінку творів образотворчого мистецтва істотними ознаками; порівнювати між собою основні ознаки декоративно-прикладного мистецтва, графіки, живопису, скульптури, архітектури (на конкретних прикладах); розвивати: емоційно-образну пам'ять, довільну увагу; пізнавальний інтерес і пізнавальну активність у процесі сприймання творів і виробів образотворчого мистецтва та прекрасного в навколишньому світі з опорою на попередній досвід учня; мисленнєві операції аналізу, синтезу, порівняння, виділення та узагальнення істотних ознак, встановлення логічних зв'язків; опосередкованість та узагальненість наочно-образного та словесно-логічного мислення. Мовленнєвий розвиток розвивати: вміння самостійно описувати та пояснювати зміст та виразні засоби художнього образу певного твору або виробу образотворчого мистецтва;

<p>З. Серебрякова “Автопортрет з доньками”, С. Красаускас “Народження жінки”, “Дівчина в косинці”, М. Мороз “Материнство”, М. Білас “Лебеді материнства”, Є. Сидоркин “Колискова”, В. Серов “Дівчинка з персиками”, І. Репін “Слов’янські композитори”, Т. Шевченко “Автопортрет”, Мікеланджело “Мадонна з дітям”, казкові персонажі Тетяни Горюшиної тощо.</p>		<p>комунікативні вміння на основі збагачення словникового запасу. Особистісно-естетичний розвиток розвивати бережливе ставлення до творів і виробів мистецтва, художніх матеріалів; формувати художньо-естетичний світогляд.</p>
---	--	--

8-й клас

Чарівна сила мистецтва. Художній образ

35 годин (1 година на тиждень)

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Декоративне малювання	8
2	Малювання з натури	9
3	Тематичне малювання	9
4	Бесіди з образотворчого мистецтва	6
5	Резерв	3
6	Усього	35

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати
<p>Декоративне малювання Вплив виразності мови декоративно-ужиткового мистецтва на емоції та настрої у процесі сприймання. Знайомство з наївним мистецтвом. Композиційний та кольоровий ритм. Народні ремесла. Ткацтво та килимарство. Розпис гобелену за українськими мотивами. Створення багатофігурної композиції за мотивами різдвяних свят. Персонажі колядок. Ознайомлення з декоративно-оформлювальною графікою. Малювання літер у різних шрифтах. Символи землі, води, сонця, берегині роду та ін., що</p>	<p>Учень (учениця): виявляє естетичний інтерес до декоративно-прикладного мистецтва, народних художніх промислів України та прийомів роботи народних майстрів; знає (*розпізнає під керівництвом учителя): види декоративно-ужиткового мистецтва (килимарство, ткацтво, розпис, лозоплетіння, флористика, різьба по дереву, ковальство, гончарство та ін.); виражальні засоби декоративно-прикладного</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити: вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань декоративного зображення; самостійно користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення декоративного образу; розвивати: цілісність, вибірковість, осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання на основі спостережень за виразністю образів у декоративно-прикладному мистецтві; чуття кольору, пропорційності, гармонії</p>

використовуються в українському декоративно-прикладному мистецтві. Образ дерева життя в народних орнаментах. Виконання колективної композиції із зображенням квітучого дерева життя (у центрі кожної квіточки – фотографія дитини, над деревом – сонце). Елементарне ознайомлення з народним мистецтвом інших країн світу (за вибором). Декоративно-прикладні вироби: сомбреро, пончо, ляльки в національних костюмах, оригамі тощо.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Барвисте поле”, “Ткана торба”, “Тканий килим”, “Україна колядує...”, “Покотилась зірка з неба...”, “Запрошення до свята”, “Символи Березині”, “Ой, роде наш красний, роде наш прекрасний...”, “Ми діти твої, рідна земле...”, “Дерево життя”, “Традиційні костюми народів світу”, “Ескіз архітектурного декору за східними мотивами” тощо.

Матеріали та техніка виконання (на вибір): гуаш, акварель, кольорові олівці, крейди, фломастери, ручки, білий чи кольоровий папір, картон тощо; розпис, оригамі, інші графічні, живописні й змішані техніки.

мистецтва; традиції та свята, яким присвячені вироби декоративно-прикладного мистецтва; матеріали та інструменти для декоративного розпису; наводить приклади творів майстрів традиційного народного мистецтва України та свого регіону; розпізнає та характеризує (*під керівництвом учителя): твори декоративно-ужиткового мистецтва; декоративні композиції, виконані в різних техниках; символи в орнаментах та народному мистецтві; мотив “Дерева життя” у декоративно-прикладному мистецтві; аналізує та порівнює (*під керівництвом учителя): об’ємні та плоскі зображення у декоративно-ужитковому мистецтві; орнаменти України та інших культур, давніх та сучасних виробів; розписи різних регіонів України; розташування декору на формі, цілісність форми і декору, колір і поєднання з формою декору; прийоми виконання шрифтових робіт (елементи декоративно-оформлювальної графіки); художні техніки та вибір матеріалів для роботи;

ритму і симетрії; чуттєвий сенсомоторний досвід; декоративно-оформлювальні навички. Пізнавальний розвиток вчити: характеризувати зміст творів декоративно-прикладного мистецтва, їх основні виразні засоби за суттєвими ознаками (на конкретних прикладах); встановлювати подібність і відмінність між предметами декоративно-ужиткового мистецтва; порівнювати основні ознаки різних видів декоративно-прикладного мистецтва (на конкретних прикладах); аналізувати та порівнювати продукти образотворчої діяльності зі зразками декоративно-ужиткового мистецтва; висловлювати оцінні судження щодо творів народного мистецтва, мотивуючи їх декількома істотними ознаками; розвивати: образну пам’ять, творчу уяву, допитливість; пізнавальний інтерес та пізнавальну активність в процесі сприймання творів декоративно-прикладного мистецтва та їх відтворення у власних виробках з опорою на попередній досвід; елементи творчості у процесі виконання практичних завдань. Мовленнєвий розвиток розвивати: плануючу, супроводжуючу та регулюючу функції мовлення в процесі виконання декоративно-творчих робіт; зв’язне усне мовлення. Особистісно-естетичний розвиток

<p>МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ</p> <p>Поняття про театральне мистецтво як синтетичне, про художників та майстрів, які беруть участь у створенні вистави. Малювання предметів відповідно до характеру сценічного персонажу, якому ці предмети належать.</p> <p>Ознайомлення з творами художників-декораторів.</p> <p>Порівняльний аналіз форми та розмірів предметів. Створення ескізів костюмів до вистави.</p> <p>Види прикладної графіки.</p> <p>Створення шрифтової композиції.</p> <p>Рекламна графіка. Шрифтова реклама. Виконання візуального ряду до рекламної композиції.</p> <p>Дизайн. Проектування предметів побуту.</p> <p>Моделювання (ескізи) одягу та</p>	<p>уміє (*робить спроби за допомогою вчителя):</p> <p>дотримуватися певної послідовності в процесі виконання декоративної композиції;</p> <p>створювати декоративну орнаментовану та сюжетно-декоративну композицію;</p> <p>створювати мотив “Дерева життя”;</p> <p>використовувати художні засоби оформлювальної графіки в декоративній композиції;</p> <p>виконувати декоративні композиції як одноосібно, так і в групах;</p> <p>аналізувати та оцінювати результати власної діяльності;</p> <p>дотримується правил техніки безпеки при роботі з різними художніми матеріалами та інструментами.</p> <p>Учень (учениця):</p> <p>виявляє естетичний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності;</p> <p>знає (*розпізнає за допомогою вчителя):</p> <p>виразні засоби живопису, графіки, скульптури, архітектури;</p> <p>елементарні закони перспективи;</p> <p>закони кольорознавства;</p> <p>особливості різних художніх матеріалів, що застосовуються в різних видах образотворчого мистецтва;</p> <p>має уявлення (*на</p>	<p>розвивати:</p> <p>естетичне ставлення до народного мистецтва України та інших країн світу;</p> <p>естетичні потреби у спілкуванні з творами декоративно-ужиткового мистецтва;</p> <p>самостійність та акуратність;</p> <p>навички групової та колективної роботи.</p> <p>Сенсомоторний розвиток вчити:</p> <p>вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань малювання з природи;</p> <p>доцільно самостійно користуватися основними художніми матеріалами у процесі створення художнього образу;</p> <p>розвивати:</p> <p>осмисленість та узагальненість зорово-просторового сприймання;</p> <p>емоційне сприймання колірної гармонії навколишнього світу;</p> <p>сенсомоторну координацію;</p> <p>графічно-технічні, живописні навички в роботі з різними художніми матеріалами та художніми</p>
---	--	---

виявлення функціональних та конструктивних зв'язків.
 Виявлення характеру форм в об'ємі. Засоби живопису виявлення об'єму форм, матеріалу предметів, настрою. Лесування, техніка мазками. Художній образ в образотворчому мистецтві. Створення образів на основі вивчення природних форм і явищ із використанням різних художніх засобів живопису, графіки, скульптури тощо. Силуетні начерки постаті людини в різних динамічних положеннях із дотриманням пропорційних відношень, схем рухів, певного емоційного стану. Колір і форма у створенні сценічних і літературних образів, шаржів, карикатури.

Орієнтовні тематичні завдання (на вибір):
 “Ескіз театральної маски”, “Відгадай персонаж”, “Веселий карнавал”, “Театр ляльок”, “Шкільні новини”, “Афіша до вистави”, “Моє ім'я”, “Чия реклама краща”, “Нас мода одягне в свої кольори”, “В квітах барвистих дівчина сяє”, “Дизайн інтер'єру”, “Колоритний образ”, “Чайний сервіз”, “Як живуть дерева”, “Радість і сум природи”, “Домашній улюбленець”, “Розлючений (грайливий, голодний, веселий) звір”, “Автопортрет”, “Моя родина”, “Посмішка”, “Дружній шарж”, “Герой коміксу” тощо.

Матеріали та техніка виконання (на вибір):
 кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; графічні, живописні та змішані техніки.

елементарному рівні) про:
 особливості діяльності художника-декоратора; види графіки; дизайн, засоби проектної діяльності; засоби зображення властивостей образу людини у стані спокою і в русі; розпізнає та характеризує (*за допомогою вчителя) засоби виразності графіки, живопису, скульптури, архітектури; аналізує та порівнює (*за допомогою вчителя): особливості наочно сприйнятого матеріалу; колір природних форм; художні образи у творах мистецтва та створені самостійно; літери, написані різними інструментами; спостерігає: за емоційним станом художнього образу; красу форми, її пропорції, силует, пластику, об'єм, матеріал; уміє (*намагається під контролем вчителя на елементарному рівні): - виявляти головний елемент композиції в певному форматі; посилено передавати смислові зв'язки між предметами та об'єктами, статику та динаміку в композиції; передавати форму, об'єм, настрій, стан засобами живопису; передавати особливості побудови, форми, об'єму, простору засобами графіки; посилено створювати

техніками.
 Пізнавальний розвиток вчити:
 усвідомлювати роль образотворчого мистецтва, дизайну в житті людей, суспільства, своєму житті; прекрасне у спостережуваних явищах та об'єктах;
 розвивати:
 емоційно-образну пам'ять; елементи творчої уяви і фантазії; прийоми розумової діяльності на ґрунті виділення та узагальнення істотних ознак художнього образу, встановлення логічних зв'язків, абстрагування суттєвих ознак від несуттєвих.
 Мовленнєвий розвиток розвивати:
 зв'язне усне мовлення шляхом розширення та уточнення активного словника характеристиками образів природи, тварин, людей тощо;
 уміння посилено виражати мовленнєвими засобами свої відчуття та естетичні переживання від сприймання прекрасного і потворного в житті і мистецтві.
 Особистісно-естетичний розвиток розвивати:
 здатність до вираження в художньо-творчих роботах власного ставлення до краси форми, її пропорцій, силуету, пластики, об'єму, матеріалу;
 вміння працювати в колективі, сумісно приймати рішення щодо створення певного художнього образу.

	<p>начерки людей з натури та по пам'яті, шаржі, карикатури; використовувати графічні і колірні засоби виразності при створенні статичної чи динамічної композиції; аналізувати та оцінювати результати власної діяльності; використовувати різні посильні техніки, інструменти й матеріали; дотримується правил гігієни та правил культури роботи художніми матеріалами та інструментами.</p>	
<p>Тематичне малювання Художній образ як основа мистецтва. Специфіка різних жанрів виявлення художнього образу (змісту форми, засобів виразності та сюжету). Пропорційність в мистецтві. Створення ескізів декорацій до вистави. Виявлення настрою засобами живопису. Образ рідної землі в пейзажній композиції. Пейзажні етюди та замальовки. Гармонійний колорит. Створення ескізів однакового пейзажу з різним колористичним вирішенням. Створення міфологічного образу (дерево-легенда, квітка-міф, людина-птах та ін.). Композиційна виразність зображення людських взаємин. Подорожі країнами і континентами. Композиції із зображенням народних костюмів, краєвидів, пам'яток архітектури та побуту. Орієнтовні тематичні завдання (на вибір): “Беру різнобарвну палітру і землю маюю свою...”, “Лелека – щастя, добробут людини”, “Готуємося до вистави”, “Ранкові роси”, “Захід (схід)</p>	<p>Учень (учениця): виявляє естетичний інтерес до образотворчого мистецтва та образотворчої діяльності; виражає емоційно-особистісне ставлення до своєрідності краси флори і фауни рідного краю і світу; спостерігає: красу форми, її пропорції, силует, пластику, об'єм, матеріал, настрій; особливості народних костюмів, краєвидів, пам'яток архітектури та побуту різних країн; має уявлення (*на елементарному рівні) про: закони і положення про лінійну та повітряну перспективу; композиційний задум; пропорційність в мистецтві; способи передачі настрою, емоційного характеру художнього образу засобами живопису та графіки;</p>	<p>Сенсомоторний розвиток вчити: вільно регулювати рухи пальців і кисті руки відповідно завдань малювання з натури; доцільно самостійно користуватися різними художніми матеріалами та художніми техніками у процесі створення художнього образу; розвивати: цілісність сприймання на основі спостережень за проявами краси у природі, за виразністю форм і рухів тварин та людини; сенсомоторну координацію; образотворчі навички. Пізнавальний розвиток вчити: передавати різними технічними засобами особливості художнього образу у статиці та динаміці із елементарним дотриманням законів лінійної та повітряної перспективи, колористичне зображення стану, настрою; аналізувати наочно сприйнятий матеріал, порівнювати об'єкти за подібністю й відмінністю,</p>

<p>сонця”, “Тече річенька через долину”, “Прогулянка по місту”, “Ілюстрація до міфу або легенди”, “У світі снів”, “Свято матері”, “Запальний іспанський танок”, “Мандруємо до країн світу”, “Весела подорож” тощо.</p> <p>Матеріали та техніка виконання (на вибір): кольорові олівці, фломастери, кулькові ручки, кольорові крейди, воскові крейди, вугілля, простий олівець, пастель тощо; графічні, живописні та змішані техніки.</p>	<p>аналізує та порівнює: композиційні прийоми, колористичну гаму, настрої композиції; реалістичні та міфологічні образи; способи створення ескізів декорацій до вистави; уміє (*робить спроби під контролем учителя): відтворювати задум композиції по пам’яті, за допомогою уяви; створювати виразні образи за настроєм; відбивати в малюнку власні уявлення про художній образ; використовувати художні техніки і прийоми для передачі характеру художнього образу; дотримується доцільного використання технік, матеріалів відповідно до створюваного образу.</p>	<p>встановлювати логічні зв’язки і відношення; розвивати: емоційно-образну пам’ять, елементи творчої уяви, фантазії на основі запам’ятовування художніх образів; пізнавальну активність й самостійність. Мовленнєвий розвиток розвивати зв’язне усне мовлення шляхом розширення та уточнення активного словника характеристиками образів природи, тварин, людей тощо. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: естетичне сприймання навколишнього світу та мистецтва; емоційно-особистісне ставлення до краси природи в Україні та в різних країнах світу, національних особливостей образотворчого мистецтва, праці, побуту.</p>
<p>Бесіди з образотворчого мистецтва Аналіз творів і виробів візуального мистецтва з навчальних тем.</p> <p>Орієнтовні теми(на вибір): “Чарівний світ емоцій та почуттів”. Різноманітність настроїв і почуттів в творах образотворчого мистецтва (радість – сум, добро – зло, спокій – рух, зима – літо). Твори мистецтва, спільні за характером і настроєм. “Ознайомлення з творами художників-декораторів”. Матеріали для бесіди: фрагменти творів Т.Шевченка, А. Куїнджи “Вечір на Україні”, фотоілюстрації краєвидів України. “Художні образи в різних видах образотворчого мистецтва</p>	<p>Учень (учениця): характеризує (*за допомогою вчителя): власні почуття та естетичні переживання до проявів прекрасного в оточуючій дійсності, предметному світі, творах візуального мистецтва; засоби художньої виразності декоративно-прикладного мистецтва, живопису, графіки, скульптури, архітектури; характерні особливості художнього образу у певному емоційному стані, спокою та в русі; висловлює судження (*робить спроби за</p>	<p>Сенсомоторний розвиток розвивати: сенсорні здібності (почуття кольору, форми, ритму, фактури поверхні тощо); емоційну чутливість через осмислення й оцінку змісту й виражальних засобів творів образотворчого мистецтва; здатність емоційно відгукуватися на різноманітні вияви естетичного у навколишньому світі та мистецтві. Пізнавальний розвиток розвивати: висловлювати оцінні судження про зміст та особливості художньо-образної мови образотворчого мистецтва, мотивувати їх істотними</p>

<p>(живописі, декоративно-ужитковому мистецтві, скульптурі, архітектурі та графіці)”. “Народні символи – наші святині”. Матеріали для бесіди: зразки намальованих писанок, зразки вишитого рушника, українського віночка, фотозображення барвінку, верби, калини, вишні, лелеки, соловейка, пшениці, жита, твори декоративно-прикладного мистецтва із зображенням “Дерева життя” тощо. “Музеї мистецтва”. Найвідоміші музеї мистецтва України. Культурні пам’ятники нашого міста (села). Подорожі країнами і континентами. Уявні екскурсії до Італії, Німеччини, Франції Китаю тощо. Матеріали для бесіди: ілюстрації із зображенням народних костюмів, краєвидів, пам’яток архітектури та побуту.</p>	<p>допомогою вчителя) про: роль образотворчого мистецтва в житті людей, суспільства, власному житті; види і жанри образотворчого мистецтва, визначає їх специфіку; особливості створення художнього образу у різноманітному настрою; площинні та об’ємні форми мистецтва; наводить приклади (*за допомогою вчителя) творів образотворчого мистецтва; має уявлення про: своєрідність творчості свого народу та народів світу; найбільш видатні пам’ятники культури України та рідного краю; уміє (*намагається): висловлювати власну оцінку певного твору, виявляючи основну думку художника; підмічати прекрасне та потворне у спостережуваних явищах, об’єктах, предметах та усвідомлювати їх; поважає світові культурні цінності та своєї країни.</p>	<p>ознаками; аналізувати та порівнювати між собою основні ознаки декоративно-прикладного мистецтва, графіки, живопису, скульптури, архітектури; розвивати: емоційно-образну пам’ять, довільну увагу; пізнавальний інтерес і пізнавальну активність у процесі сприймання творів і виробів образотворчого мистецтва та прекрасного в навколишньому світі. Мовленнєвий розвиток розвивати: вміння самостійно висловлювати особистісне ставлення до виявів естетичного в житті та мистецтві, використовуючи відповідну термінологію; зв’язне усне мовлення. Особистісно-естетичний розвиток розвивати: особистісно-позитивне, художньо-естетичне ставлення до дійсності, здатність до художнього пізнання світу та його образної оцінки, потреби у спогляданні та милуванні з метою отримання естетичної насолоди від творів мистецтва та явищ навколишнього світу; елементарні світоглядні орієнтації, основи національної та громадянської свідомості; художньо-естетичні смаки та інтереси до культурних цінностей України та світу.</p>
--	---	---

**Освітня галузь «Технології»
«Трудове навчання»**

Предмет «Трудове навчання» в нашому закладі реалізується через такі профілі: швейна справа, столярна справа, взуттєва справа, квітникарство, сільськогосподарська праця.

Класи	Профілі навчання
--------------	-------------------------

6 клас	Швейна справа
	Підготовка молодшого обслуговуючого персоналу
7 клас	Столярна справа
8 клас	Швейна справа
	Столярна справа
9 клас	Столярна справа
	Швейна справа
10 клас	Столярна справа

Метою предмету «Трудове навчання» є: створення додаткової форми освіти осіб з особливими освітніми потребами для подальшої соціалізації в суспільстві, виховання і розвиток особистості, а також створення умов для розвитку творчого потенціалу. Програма складена на основі принципів достатності для навчання праці і корекції психофізичного розвитку особистості.

Підготовка здобувачів освіти до самостійного трудового життя досягається за умови розв'язання наступних **завдань:**

- формувати трудові навички і уміння осіб з особливими освітніми потребами;
- коригувати порушення психофізичного розвитку, недоліки трудової діяльності,
- навчити здобувачів освіти навичкам і прийомам традиційної та художньої обробки матеріалів різних видів;
- навчити застосовувати отримані знання і уміння на практиці;
- виховати працьовитість, ошадливість, акуратність в роботі з матеріалами і інструментами;
- розвинути у здобувачів освіти навички екологічної культури;
- розвинути у здобувачів освіти самостійність, щоб адаптуватися до соціальних умов.

в учнів на основі вивчення конкретної теми; 5 – спрямованість корекційно-розвивальної роботи, де окреслюються основні напрямки корекційно-розвивальної роботи, яку слід здійснювати на матеріалі теми. Зокрема, охоплюються процеси пізнавальної діяльності (сприймання, пам'яті, мислення), мовленнєвої діяльності та корекційний розвиток особистості.

ШВЕЙНА СПРАВА Пояснювальна записка

Професійно-трудове навчання в спеціальній школі для розумово відсталих дітей спрямоване на забезпечення підготовки учнів до самостійного виконання різних видів робіт в умовах державних і приватних підприємствах та у власному побуті. Передбачає підготовку учнів до подальшого навчання у професійно – технічних навчальних закладах для здобуття професії «крavecь», «вишивальниця».

Підготовка школярів до самостійного виконання різних видів робіт з швейної справи відбувається у процесі формування в учнів доступних технічних та технологічних знань з предмета; навчання прийомів праці (технології обробки та з'єднання деталей швейних

виробів ручним і машинним способами); виховання у школярів необхідних якостей особистості (відповідальність, сумлінність, бережливість та ін.); розвитку загальношкільних умінь (орієнтування у способі виконання практичного завдання, планування послідовності дій та здійснення самоконтролю).

Професійно - трудова підготовка розумово відсталих школярів починається з 5-го класу і має чітко виражені етапи – опанування основ професії (5-9 класи) та спеціалізація (удосконалення трудових умінь) (10 клас), які відповідають періодам шкільного навчання.

У 5-9 класах школярі вивчають загальний курс швейної справи, знайомляться з основами технології обробки деталей та їх з'єднання, тобто опановують окремі технологічні операції та виготовлення виробів в цілому, одержують знання про етапи його виготовлення, починаючи від його проектування (побудова креслення) до остаточної обробки. Учні знайомляться з технічними і технологічними властивостями тканин та їх доцільним використанням, одержують інформацію про машини та пристрої, які використовують в швейному виробництві. Достатнє опанування цих знань і практичних умінь дає можливість учням, після закінчення 9 класу працювати на швейному виробництві, а також використовувати одержані знання і практичні вміння у власному побуті: самостійно виготовляти побутові вироби (торбинки, наволочки, рушники, простирадла, шити білизну, одяг), лагодити одяг і білизну, доцільно використовувати різну тканину, нитки, фурнітуру тощо.

Базові знання, які учні отримують за період професійної підготовки у 5-9 класах, дають можливість школярам удосконалювати одержані техніко-технологічні знання та практичні вміння, а також спеціалізуватися з більш вузької спеціальності у 10-класі на базі вузькопрофільного підприємства.

Програма із швейної справи складається з **інваріантної** (стабільної), обов'язкової для вивчення у кожному класі частини та її **варіативної складової**.

В інваріантній частині навчальної програми з швейної справи передбачено вивчення основ *машинознавства* (призначення і будова виробничих та побутових швейних машин), *матеріалознавства* (виробництво та властивості тканин рослинного, тваринного та штучного походження), та вивчення технології виготовлення *швейних виробів* за видами робіт: побудова креслення, обробка деталей та пошиття виробів. Кожний вид роботи представлений відповідними темами, розділами, у яких визначено об'єкт виготовлення учнями, техніко – технологічні відомості та практичні роботи. Об'єктами виготовлення є зразки стібків, швів, обробка зрізів чи зазначені вироби, які будуть виготовляти учні (наволочки, господарські сумки, тощо). Технічні або техніко – технологічні відомості містять інформацію про призначення об'єкту праці (стібків, швів, обшивок тощо), виробу: призначення, спосіб виконання, характеристика моделі, фасону, технологію виготовлення, оздоблення, відомості про тканину, а також правила безпечної праці з інструментами, машинами та електричними приладами. Практична робота визначає технологію обробки зрізів та з'єднання деталей виробу, послідовність виконання операцій і завдань, волого-теплову обробку.

З метою удосконалення професійних навичок та загальношкільних умінь, починаючи з 5-го класу, після вивчення кількох тем програми передбачено спеціальні години на «практичне повторення» навчального матеріалу. Бюджет часу на практичне повторення, залежно від умов, які складаються у школі (матеріальна база, можливості учнів), та рівня опанування учнями попередніх тем, може бути використаний на доопрацювання або більш поглиблене вивчення теми.

Відомості з машинознавства (призначення та будова основних деталей швейної машини, підготовка машин до роботи, визначення та усунення деяких недоліків у роботі швейної машини та ін.) та практичні вміння учні одержують на спеціальних уроках, а закріплення, повторення та удосконалення навичок здійснюється протягом навчального року. Відомості з матеріалознавства подаються на початку кожного навчального року, однак матеріал цього розділу повторюється в процесі вивчення всіх тем з технології виготовлення швейних виробів.

Формування в учнів знань, умінь та навичок усвідомленого дотримання правил безпечної праці має здійснюватися на кожному вступному занятті на початку навчального

року, коли учнів знайомлять із загальними правилами безпеки при роботі з голкою, ножицями, праскою та на швейній машині. На наступних заняттях потрібно систематично нагадувати учням правила безпечного виконання кожної операції ручним чи машинним способами.

Змістом програми передбачено опанування учнями технології виготовлення швейного виробу, яка розпочинається із побудови креслення. Всі учні повинні знати мірки для побудови креслення швейних виробів, розмір одягу, уміти виготовляти креслення на одноконтурні вироби (серветка, косинка, наволочка, фартушок та ін.). Побудові креслення складних виробів вчитель знайомить всіх учнів, а будують креслення самостійно за інструкційною картою, лише учні з більшими навчальними можливостями. Учні повинні навчитися аналізувати готове креслення – уміти визначити контури деталей на ньому, знати назви ліній, співвідносити зрізи деталей виробу з контурними лініями креслень, вирізувати викрійку із готового креслення, розкласти деталі викрійки на тканині та викроювати деталі під наглядом учителя.

Навчання учнів моделюванню викрійок (прикладний спосіб) шляхом змінювання форми деталей, вирізу горловини, пройми, перенесення виточок, а також моделювання деталей спідниць, рукавів, коміра пропонується для збагачення уявлень школярів про створення різних фасонів швейних виробів та окремих деталей.

В процесі трудового навчання значну увагу необхідно приділяти розвитку у школярів загально-трудова уміння: аналізу об'єкта діяльності щодо його призначення, матеріалу, засобів виготовлення (ручна чи машинна обробка), а також визначення форми, розміру, кількості деталей та способів їх з'єднання, оздоблення; плануванню послідовності власної діяльності та здійснення самоконтролю.

Одним із засобів забезпечення ефективності навчальної діяльності учнів на уроках праці є навчання школярів користуватися наочною опорою. У трудовому навчанні такою опорою є малюнки виробів та їх деталей, інструментів, трудових прийомів, а також креслення, ескізи, технологічні та інструкційні карти, натуральні вироби та їх зразки тощо.

Наявність **варіативної** частини програми створює сприятливі умови для здійснення практичної діяльності учнів відповідно до їх нахилів, бажань, навчально – матеріальної бази, регіональних традицій, тощо. Варіативна частина програми розрахована на 40 годин в кожному класі з 5 по 10 клас і може реалізуватися за будь-яким із запропонованих варіантів (модулів). Години, відведені на варіативну частину програми, можуть бути використані для більш поглибленого вивчення окремих розділів інваріантної частини або для ознайомлення та оволодіння технологіями зазначених видів декоративно-ужиткового мистецтва. Зміст запропонованих програмою варіативних модулів передбачає можливість органічного поєднання зі змістом інваріантної частини програми.

При вивченні навчального матеріалу модулів учні отримують основні техніко-технологічні відомості з обраного виду праці та початкові вміння, які можуть закріплювати самостійно у позаурочні години. У процесі навчання учнів знайомлять з історією розвитку художнього промислу, використанням його в побуті, формують естетичні смаки, розвивають творчі здібності. Також школярі мають можливість удосконалювати та розширювати одержані знання та практичні вміння з матеріалознавства, технології оздоблення швейних виробів, моделювання готових виробів, виготовлення яких може передбачати різні техніки виконання (шиття, вишивання, плетіння гачком, в'язання тощо), вдосконалювати навички використання інструментів та матеріалів, що є переважно спільними при засвоєнні навчального матеріалу, передбаченого програмою.

Використання варіативних модулів може здійснюватися у рекомендований програмою спосіб або на вибір вчителя.

Наведені у програмі вироби є орієнтовними. Вони розраховані на учнів з більшими навчальними можливостями. Вчитель може замінити їх іншими, більш легкими для виконання. Для слабкого контингенту дітей пропонується індивідуальний підбір об'єктів роботи.

Розподіл годин у програмі є орієнтовним. Учитель може самостійно змінювати кількість годин, відведених на вивчення тієї чи іншої теми.

Резерв годин може бути використаний вчителем на власний розсуд для організації різноманітних форм навчальної діяльності: екскурсій, практичної діяльності учнів, роботи з додатковими джерелами інформації, корекції та узагальнення знань.

Програмою з технології виготовлення вишитих виробів передбачено ознайомлення учнів з вишивкою як одним із видів декоративно – ужиткового мистецтва, його історією та художніми традиціями українського народу. Практична робота з вишивання передбачає наявність елементарних основ малювання, а також виконання ескізів різних видів орнаменту, складання узорів із готових елементів, переведення малюнка, виконання різних видів оздоблювальних стібків та технік вишивання. Для організації занять потрібно мати необхідне обладнання та інструменти: п'яльця круглі, ножиці, голки, міліметровий та копіювальний папір, олівці, нитки муліне різних відтінків. Тканину для вишивання потрібно мати полотняного переплетення ниток, лляну чи бавовняну, можна використовувати шовкові та шерстяні тканини.

Для успішного засвоєння школярами навчального матеріалу слід мати наочні посібники: зразки оздоблювальних стібків, узорів різних технік вишивки, малюнки узорів, вироби з вишивками – серветки, рушники, одяг дитячий, жіночий, білизна та ін..

На заняттях учні отримують відомості про композицію, вони мають засвоїти особливості структури узору, форми і кольору, зображувальних мотивів в орнаменті вишивки, значення ритму та симетрії, види узорів, способи складання простого орнаменту в смузі, квадраті, крузі; також проводиться аналіз різних видів вишивок.

Програмою передбачено створення виробів для прикрашання побуту, інтер'єру, одягу. Значна кількість годин відводиться на вишивання серветок, скатертин, одягу. Учні повинні мати знання про розміри виробів, а також уміння обробляти зрізи обрізних країв деталей виробу (серветки, рушника, фартушка та ін.) швом упідгин із закритим зрізом. У процесі навчання вчителю треба спонукати учнів до використання ними знань зі швейної справи з технології обробки зрізів і з'єднання деталей, а також знань матеріалознавства (про властивості та асортимент тканини) та машинознавства (уміння виконувати машинні операції) тощо. На кожному практичному занятті необхідно слідкувати за дотриманням правил безпечної роботи та санітарно – гігієнічних вимог.

К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
2	Вступне заняття		
	<p>Об'єкти роботи. Стібки прямі, навкісні, стеблові, тамбурні (ланцюжкові), петельні, хрестоподібні. Зразки декоративних стібків.</p> <p>Технічні відомості. Призначення стібків, зовнішній вигляд, технологія виконання стібків і вимоги до якості кожного з них (однакова довжина стібка, рівність стібків, строчки та ін.). Копіювання малюнків.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Відмірювання довжини нитки для вишивання. Закріплення нитки без вузлика під час вишивання в одну та дві нитки.</p> <p>Виконання на клаптиках тканини зразків різних стібків.</p> <p>Переведення малюнків на тканину за допомогою копіювального паперу.</p> <p>Оздоблення виробу початковими</p>	<p>Учень: знає назву матеріалів та інструментів для вишивання; знає правила безпечної роботи під час вишивання.</p> <p>Учень: уміє вибирати тканину з полотняним переплетенням та нитки для вишивання.</p>	<p>Розвиток зв'язного мовлення на основі формування вмінь описувати зображені об'єкти діяльності.</p> <p>Формування організованості, самостійності у навчально-практичній діяльності.</p>

	швами. Вишивання закладок, серветок та інших виробів.		
38	Техніка виконання простих оздоблювальних стібків		
	<p>Об'єкти роботи. Стібки прямі, навкісні, стеблові, тамбурні (ланцюжкові), петельні, хрестоподібні. Зразки декоративних стібків. Технічні відомості. Призначення стібків, зовнішній вигляд, технологія виконання стібків і вимоги до якості кожного з них (однакова довжина стібка, рівність стібків, строчки та ін.). Копіювання малюнків.</p> <p>Практичні роботи. Відмірювання довжини нитки для вишивання. Закріплення нитки без вузлика під час вишивання в одну та дві нитки.</p> <p>Виконання на клаптиках тканини зразків різних стібків. Переведення малюнків на тканину за допомогою копіювального паперу. Оздоблення виробу початковими швами. Вишивання закладок, серветок та інших виробів.</p>	<p>Учень: знає назву стібків, вимоги до якості їх виконання. Учень: уміє відміряти і відрізати нитку, зав'язати петлею, вузликом; виконує прямі, навкісні, стеблові, петельні стібки; уміє висмикувати нитки із тканини.</p> <p>Учень: розрізняє ручні стібки за зовнішнім виглядом з лицьового та виворотного боку.</p> <p>Учень: знає вимоги до виконання швівта дотримується правил безпеки під час роботи.</p>	<p>Збагачення уявлень про початкові оздоблювальні стібки. Розвиток зв'язного мовлення на основі формування вмінь описувати зображені об'єкти діяльності. Формування організованості, самостійності у навчально-практичній діяльності та умінь виконувати практичні завдання за даним зразком.</p>
40	Основи композиції вишивки. Оздоблення виробів початковими оздоблювальними стібками		
	<p>Технічні відомості. Вишивка як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Короткі відомості про історію української народної вишивки. Використання вишивки для оздоблення одягу та виробів інтер'єру.</p> <p>Вибір мотивів для вишивання. Тепла і холодна гама кольорів. Символічне значення кольору в українській народній вишивці. Розміщення вишивки на виробі. Збільшення або зменшення малюнка.</p> <p>Перенесення малюнка для вишивання на тканину за допомогою копіювального паперу. Догляд за вишитими виробами. Відомості про професію вишивальниці ручної вишивки, вимоги до неї.</p> <p>Практичні роботи. Вправи з вишивання швів, які вивчаються. Вибір мотивів для вишивання.</p>	<p>Учень: орієнтується в виборі мотивів для вишивання; вміє збільшувати або зменшувати малюнок, розміщувати його на тканині (виробі).</p> <p>Учень: знає і вміє виконувати початкові оздоблювальні стібки, добирати нитки для вишивання. Учень: знає вимоги до виконання швівта дотримується правил безпеки під час роботи.</p> <p>Учень: характеризує професійну діяльність майстра народної вишивки.</p>	<p>Розвиток просторового уявлення на основі вміння переносити малюнок, розміщувати його на вишивці.</p> <p>Розвиток естетичного смаку на основі вміння добирати малюнок для прикрашання виробу та нитки для вишивання.</p> <p>Розвиток дрібної моторики на основі якісного виконання ручних оздоблювальних стібків.</p> <p>Розвиток вміння використовувати у власному мовленні відповідні назви і терміни; здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю.</p>

	Добір ниток. Перенесення малюнка на тканину. Оздоблення виробу початковими швами. Обробка країв виробу петельним швом. Догляд за вишитими виробами. Контроль якості виробу, аналіз помилок.		
40	Мотив, орнамент і колір у вишивці		
	<p>Об'єкти роботи. Зразки мотивів і орнаменту вишивок окремих регіонів.</p> <p>Технічні відомості. Мотиви у вишивці, орнамент і композиція узору. Орнамент рослинний, геометричний, стилізований. Характеристика регіональних особливостей вишивок (полтавський, київський, закарпатський та ін.). Канва – спеціальна тканина для вишивання. Розташування малюнка на канві. Вимоги до вишивання.</p> <p>Практичні роботи. Визначення мотиву, орнаменту та композиції узору. Складання мотиву рослинного, геометричного та стилізованого. Складання орнаменту з окремих мотивів на папері у клітинку, на міліметровому папері. Приметування канви на тканині. Розмічування малюнка. Виготовлення вишитих побутових виробів.</p>	<p>Учень: характеризує українську вишивку як традиційний вид оздоблення одягу; мотиви у вишивці, характерні для свого регіону.</p> <p>Учень: розробляє ескізний малюнок виробу.</p> <p>Учень: добирає тканину, інструменти, пристосування.</p> <p>Учень: визначає технологічну послідовність виготовлення вишитого виробу.</p> <p>Учень: вишиває виріб, обробляє краї виробу, виконує волого-теплову обробку виробу.</p>	<p>Розвиток просторового уявлення на основі вміння розробити ескізний малюнок, розмістити його на вишивці.</p> <p>Формування організованості, самостійності у навчально-практичній діяльності та умінь виконувати практичні завдання за даним зразком.</p> <p>Виховання позитивних рис особистості: акуратності, терпеливості, ретельності, вміння доводити роботу до кінця, оцінювання готового виробу.</p>
40	Оздоблення виробів із тканини вишивкою у техніці «хрестик»		
	<p>Об'єкти роботи. Вишивки хрестиком.</p> <p>Технічні відомості. Стилзація геометричних, рослинних, тваринних мотивів залежно від техніки вишивки. Особливості стилізації мотивів для вишивання хрестиком, півхрестиком, смужкових, центрових і безперервних орнаментів. Ритми в орнаменті. Симетричність та асиметричність в одязі.</p> <p>Практичні роботи. Вибір і класифікація орнаментів за особливостями стилізації (смужкові, центрові, безперервні). Добір орнаменту</p>	<p>Учень: вміє стилізувати геометричні, рослинні, тваринні мотиви залежно від техніки вишивки.</p> <p>Учень називає і розпізнає основні види орнаментів, характерні для української народної вишивки, технологію вишивання штапівкою і косим хрестиком.</p> <p>Учень: вишиває нескладні візерунки техніками штапівка, косий</p>	<p>Збагачення уявлень про вишивання виробів технікою «хрестик». Розвиток мовлення на основі збагачення словника тавідтворення нової термінології у реченнях, розвиток комунікативних умінь.</p> <p>Пізнавальний розвиток аналізу вишитого виробу, порівняння швів вишивки, гами кольорів, розвиток уваги, запам'ятовування початкових швів,</p>

	для вишивання серветки, рушника, фартуха тощо. Вишивання серветки, хусточки, кишеньки на фартушку, комірця та інших деталей одягу.	хрестик.	узорів.
40	Техніка вишивання за лічбою		
	<p>Технічні відомості. Українська вишивка — традиційний вид оздоблення одягу. Базою технік лічби є прямі стібки (вперед голку). Виконують за лічбою ниток основи і утоку. Райони, де найпоширеніша вишивання за лічбою (Київщина, Волинь, Полтавщина, Чернігівщина та ін.). Тканина для вишивання технікою лічильних стібків. Вироби, які оздоблюються вишивкою лічильних технік. Вид малюнка лічильних технік на лицьовому і виворотному боці. Назва лічильних технік: штапівка, занизування, низь та ін. Застосування вишивки у лічильній техніці. Догляд за вишитими виробами: прання, прасування.</p> <p>Практичні роботи. Виконання зразків узорів техніками у лічбі (нанизування та інші). Вишивання доріжок, рушників.</p>	<p>Учень: характеризує українську вишивку як традиційний вид оздоблення одягу; називає відомі центри народної творчості в Україні.</p> <p>Учень: розпізнає вишивки однобічні й двобічні, глухі й прозорі, лічильні й вільні.</p> <p>Учень: характеризує професійну діяльність майстра народної вишивки.</p> <p>Учень: виконує зразки узорів техніками у лічбі шляхом вишивання доріжок, рушників.</p>	<p>Збагачення уявлень про техніку вишивання за лічбою. Розвиток мовлення на основі відтворення назв лічильних технік. Удосконалення зорово-моторної координації при виконанні узору, тонкої моторики руки під час вишивання виробів.</p>
40	Вишивання виробів технікою «гладь»		
	<p>Технічні відомості. Види гладі: пряма і навскісна. Вишивання гладдю за ниткою, контуром. Послідовність вишивки гладдю: вибір малюнка, способи перенесення малюнка на тканину. Способи зменшення або збільшення малюнка. Застосування вишивки гладдю у побутових виробках. Тканина й нитки, які використовуються для вишивання гладдю.</p> <p>Практичні роботи. Перенесення узору вишивки на папір, тканину. Вишивання невеликих за розміром виробів.</p>	<p>Учень: розпізнає вишивку гладдю, знає послідовність її виконання.</p> <p>Учень: вміє зменшувати або збільшувати малюнок для вишивання, переносити його на папір, добирати нитки відповідно кольоровій гамі, вишивати невеликі за розміром вироби.</p>	<p>Збагачення уявлень про вишивання виробів технікою «гладь», застосування вишивки гладдю у побутових виробках. Розвиток естетичного смаку на основі вміння добирати малюнок для прикрашання виробу та нитки для вишивання. Розвиток дрібної моторики на основі якісного виконання ручних оздоблювальних стібків.</p> <p>Виховання</p>

			позитивних рис особистості: акуратності, терпеливості, ретельності, вміння доводити роботу до кінця, оцінювання готового виробу.
--	--	--	--

Технологія вишивання мережкою (80год.)

К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
40	Техніка вишивання по висмикнутій нитці (ажурна вишивка - мережка)		
	<p>Об'єкти роботи. Зразки вишивок по висмикнутій нитці.</p> <p>Технічні відомості.</p> <p>Застосування мережки в одязі та предметах побуту (білизні, одязі, серветці, рушника та ін.).</p> <p>Нитки для вишивання мережки. Тканина, на якій виконується мережка. Залежність кольору ниток для мережки від кольору тканини. Види техніки мережки: китиці, стовпчики (одинарний, подвійний), трикутники та ін. Підготовка тканини для мережки.</p> <p>Практична робота. Відбір мережки за видами. Підготовка тканини до мережки. Вишивка мережки «китиці», «одинарний стовпчик». Обробка мережкою країв доріжки, серветки.</p>	<p>Учень: розпізнає вишивку мережкою, знає послідовність її виконання.</p> <p>Учень: знає та дотримується правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог під час вишивання.</p> <p>Учень: вміє виконувати прості види мережки.</p>	<p>Збагачення уявлень про вишивання виробів мережкою, застосування її у побутових виробках.</p> <p>Розвиток естетичного смаку на основі вміння добирати нитки для вишивання та оздоблювати виріб простими мережками.</p>
40	Виготовлення виробів, оздоблених мережкою		
	<p>Об'єкти роботи. Квадратна серветка, вишита мережкою.</p> <p>Технічні відомості.</p> <p>Послідовність виготовлення швейного виробу. Способи обробки зрізів серветки.</p> <p>Обробка кутів серветки.</p> <p>Використання мережки для обробки зрізів та оздоблення серветки. Види техніки мережки: китиці, стовпчики (одинарний, подвійний, стовпчики розділені, переплетені).</p> <p>Практична робота. Підбір тканини для серветки. Викроювання серветки. Обробка кутів серветки. Закріплення нитки. Обробка</p>	<p>Учень: вміють розкроювати серветку квадратної форми; обробляти кути та зрізи з використанням мережки.</p> <p>Учень: виконує мережки, які вивчаються.</p> <p>Учень: організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог під час вишивання.</p>	<p>Формування загальнотрудових умінь: визначення плану трудових дій, вміння працювати за зразком та інструкційною картою, здійснювати самоконтроль.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словника спеціальними термінами.</p> <p>Розвиток особистісних якостей: охайності, терпеливості, ретельності, вміння</p>

	зрізів виробу з використанням мережки. Оздоблення серветки. Прасування виробу.		доводити роботу до кінця, оцінювання готового виробу.
Технологія вишивання бісером (120 год.)			
К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
40	Виготовлення простої прикраси з бісеру		
	<p>Технічні відомості. Походження бісеру. Види бісеру. Калібр бісеру. Додаткові та допоміжні матеріали. Догляд за виробами з бісеру. Добір бісеру за кольором. Орнамент. Історія орнаменту. Орнаменти, що використовують у бісероплетінні. Правила безпечної роботи з бісером. Практична робота. Вузликівне плетіння з ниток, з додаванням бісеру та бусин. Виконання нескладної прикраси.</p>	<p>Учень: має уявлення про походження бісеру, називає та розрізняє кілька видів бісеру. Учень: знає основоположні принципи побудови орнаменту, відрізняє орнамент на схемах і зразках. Учень: володіє правилами безпечної роботи з бісером, вміє виконувати нескладні композиції з бісеру.</p>	<p>Формувати тактильні відчуття та зусилля під час роботи; зорово-моторну координацію, тонку моторику руки під час нанизування бісеру; процеси аналізу та узагальнення на основі сортування бісеру за кольором, розміром. Збагачення словникового запасу новими термінами. Виховувати терпеливість, ретельність, вміння завершувати роботу, посидючість, акуратність, точність під час роботи. Розвиток естетичного смаку.</p>
40	Техніка вишивання бісером		
	<p>Технічні відомості. Історія бісеру та його види. Тканина та нитки, які використовуються при вишиванні бісером. Вимоги до тканини та ниток. Способи вишивання бісером: в прокол, вприкреп, шиття по рахунку. Вишивання стеклярусом та пастками. Практична робота. Виготовлення простих зразків різних способів вишивання бісером та стеклярусом.</p>	<p>Учень: має уявлення про історію бісеру, називає та розрізняє його види. Учень: знає прийоми нанизування бісеру, матеріали та інструменти, які використовуються при роботі з ним. Учень: володіє правилами безпечної роботи з бісером, вміє виконувати нескладні композиції з бісеру.</p>	<p>Формування уявлень про способи вишивання бісером, про матеріали та інструменти, необхідні для роботи. Розвиток дрібної моторики, самостійності в роботі, здійснення самоконтролю. Розвиток естетичного смаку при виборі матеріалів для роботи та виготовлення простих виробів з бісеру.</p>
40	Бісер в оздоблювальних роботах		
	<p>Технічні відомості. Використання бісеру як</p>	<p>Учень: має уявлення про</p>	<p>Формування уявлень про використання</p>

	самостійного елементу оздоблення, а також в поєднанні з вишивкою гладдю і хрестом, з аплікацією. Матеріали та пристосування для роботи. Підбір бісеру та ниток для вишивання за розміром та кольором. Послідовність виконання оздоблення бісером вишитих виробів: вибір малюнка, переведення малюнка чи узору на тканину, виконання вишивки або аплікації, прасування виробу з виворотного боку, пришивання бісеру, стеклярусу чи пасток по готовій вишивці. Практична робота. Бісерне оздоблення вишитого малюнка.	використання бісеру в оздобленні виробів, вмiє підбирати бісер та нитки для вишивання за розміром та кольором. Учень: знає послідовність виконання оздоблення бісером вишитих виробів, вмiє виконувати нескладне бісерне оздоблення вишитого малюнка.	бісеру для оздоблення вишитих виробів. Розвиток вмiння використовувати у власному мовленні назви інструментів, деталей виробу, трудових операцій, розуміти та виконувати інструкції, здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю. Розвиток дрібної моторики, творчих здібностей.
--	--	--	--

Технологія вишивання стрічками (80 год.)

К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
40	Техніка вишивання стрічками		
	Технічні відомості. Основні відомості про вишивання стрічками. Інструменти та пристосування: стрічки, тканина, нитки, голки, булавки, п'яльця, рамочки. Послідовність виконання. Переведення малюнка виробу. Основні прийоми роботи із стрічками: обрізання і втягування стрічки в голку, складання стрічки для формування пелюстки чи листочка, закріплення стрічки. Використання ниток. Правила безпечної роботи та санітарії. Практична робота. Вправи на виконання основних прийомів роботи: обрізання і втягування стрічки в голку, складання стрічки для формування пелюстки чи листочка, закріплення стрічки. Виготовлення простої композиції із стрічок.	Учень: має уявлення про вишивку стрічками як вид декоративно – ужиткового мистецтва. Учень: знає матеріали та інструменти для виготовлення вишивки стрічками, володіє основними прийомами роботи. Учень: володіє правилами безпечної роботи під час вишивання стрічками, вмiє виконувати нескладні композиції із стрічок.	Формування уявлень про вишивку стрічками як вид декоративно – ужиткового мистецтва. Розвиток мовлення на основі збагачення словника новими термінами. Розвиток вмiння розуміти та виконувати інструкції, здійснювати поопераційний та заключний контроль. Розвиток естетичного смаку. Розвиток дрібної моторики, творчих здібностей.
40	Виготовлення простої вишивки стрічками		
	Технічні відомості. Фарбування та прасування стрічок. Види стібків, які використовуються при	Учень: має уявлення про фарбування та прасування стрічок, розрізняє види стібків,	Формування уявлень учнів про послідовність виготовлення простої

	<p>вишиванні стрічками: прямий стібок, навкісний, перекручений прямий, стрічковий, петельний. Ширина стрічки. Призбирування стрічки. Французькі вузлики. Послідовність вишивання квітки стрічками. Практична робота. Виготовлення квітки, вишитої стрічками, за вибором (підсніжник, айстра, ромашка, мак).</p>	<p>які використовуються при вишиванні стрічкою, вмє їх використовувати. Учень: знає послідовність виготовлення квітки, вишитої стрічками, вмє користуватися інструкційною картою. Учень: володіє правилами безпечної роботи під час фарбування, прасування та вишивання стрічками .</p>	<p>вишивки стрічками, про матеріали та інструменти, види стібків, які для цього використовуються. Розвиток мислення на основі виконання практичних завдань за планом, інструкційною картою. Виховання акуратності в роботі.</p>
--	---	---	---

Технологія виготовлення аплікації (90год.)

К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
10	Виготовлення виробів з паперу та оздоблення їх аплікацією		
	<p>Технічні відомості. Загальні відомості про аплікацію. Види аплікації. Аплікація із паперу. Інструменти, пристосування та матеріали для виготовлення аплікації. Способи з'єднання деталей аплікації із паперу. Правила безпечної роботи при вирізуванні та роботі з клеєм. Практична робота. Обведення шаблону деталей виробу. Різання паперу ножицями по прямій лінії, заокругленій, ламаній. Вирізування деталей по контуру. Виготовлення аплікації з паперу.</p>	<p>Учень: розпізнає аплікацію як вид оздоблення. Учень: умє обводити шаблони деталей, різати папір ножицями, вирізувати деталі за контуром, оздоблювати вироби аплікацією. Учень: знає правила безпечної роботи при вирізуванні та роботі з клеєм.</p>	<p>Збагачення уявлень про види аплікації. Формування вмє аналізувати вироби за кількістю деталей, за формою, способом з'єднання. Здійснювати корекцію дрібної моторики на основі роботи з олівцем, ножицями. Розвивати уміння користуватись наочною опорою – зразком, шаблоном, малюнками.</p>
40	Оздоблення виробів аплікацією плоскої форми		
	<p>Об'єкти роботи. Зразки аплікацій. Технічні відомості. Аплікація з тканини – вид декоративно – ужиткового мистецтва. Матеріали для оздоблення аплікацією (тканина, шкіра, хутро та ін.). Технологія виконання аплікації: добір матеріалів для елементів малюнка, вирізування</p>	<p>Учень: розпізнає аплікацію як вид оздоблення, вмє аналізувати зразки виробів з аплікацією, підбирати матеріали за кольором та технологічними властивостями. Учень: умє вирізувати елементи малюнка за</p>	<p>Збагачення уявлень про аплікацію як вид декоративно – ужиткового мистецтва. Розширення знань про матеріали, які використовують для виготовлення аплікації, їх властивості.</p>

	<p>елементів малюнка за шаблоном, способи з'єднання аплікації.</p> <p>Практична робота.</p> <p>Прикрашання предметів побуту аплікацією з різних матеріалів.</p> <p>Оздоблення аплікацією кишень, фартушків, серветок, дитячих килимків, сувенірів та інших виробів (за вибором учителя).</p>	<p>шаблоном, знає способи з'єднання деталей аплікації, прикрашати предмети побуту аплікацією з різних матеріалів.</p>	<p>Формування загальнотрудових умінь: визначення плану трудових дій, вміння працювати за зразком та інструкційною картою, здійснювати самоконтроль.</p> <p>Розвиток естетичного смаку на основі вміння прикрашати предмети побуту аплікацією з різних матеріалів.</p>
--	--	---	---

40	Оздоблення виробів аплікацією різних видів		
	<p>Об'єкти роботи.</p> <p>Виготовлення сувенірних виробів, оздоблених аплікацією.</p> <p>Технічні відомості. Загальні відомості про аплікацію. Історія виникнення аплікації.</p> <p>Традиційні прийоми прикрашання предметів побуту і одягу аплікацією. Види аплікації: предметна, сюжетна; одноколірна, багатоколірна; декоративна (орнаментальна); плоска, об'ємна; абстрактна, силуетна. Інструменти, пристосування та матеріали для виготовлення аплікації.</p> <p>Розробка малюнка, створення ескізу аплікації, перенесення малюнку на папір, добір кольорової гами для аплікації.</p> <p>Послідовність операції для виконання роботи.</p> <p>Практична робота. Підбір матеріалів для аплікації.</p> <p>Розмічання деталей. Підготовка тканини до розкрою.</p> <p>Вирізування деталей аплікації.</p> <p>Прикріплення деталей до основи. Використання ручних стібків для прикріплення деталей.</p>	<p>Учень: знає традиційні прийоми прикрашання предметів побуту і одягу аплікацією.</p> <p>Учень: вміє використовувати різні види аплікації для оздоблення виробів, підбирати матеріали з урахуванням кольорової гами, знає технологічну послідовність її виконання.</p> <p>Учень: знає способи прикріплення деталей до основи, вміє використовувати ручні стібки.</p> <p>Учень: знає та дотримується правил безпечної роботи при виготовленні аплікації.</p>	<p>Формування уявлень про традиційні прийоми прикрашання предметів побуту і одягу аплікацією.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словника тавідтворення новоїтермінології у реченнях.</p> <p>Розвиток дрібної моторики на основі якісного виконання ручних оздоблювальних стібків.</p> <p>Виховання позитивних рис особистості: акуратності, терпеливості, ретельності, вміння доводити роботу до кінця, оцінювання готового виробу.</p>

Технологія виготовлення м'якої іграшки

К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
40	Виготовлення м'якої іграшки нескладної конфігурації		
	Об'єкти роботи. М'які	Учень: розрізняє	Збагачення уявлень

	<p>іграшки нескладної конфігурації.</p> <p>Технічні відомості.</p> <p>М'які іграшки об'ємні, плоскі.</p> <p>Відомості про історію розвитку іграшки. Національні традиції виготовлення іграшок. Деталі – основні, додаткові, їх назви, кількість. Назви матеріалів для основних та додаткових деталей (тканина, хутро, шкіра, нитки, гудзики, вата тощо), оздоблень (вишивка, аплікація). Викрійка, лекало. Технологічна послідовність виготовлення м'якої іграшки. Види швів, що застосовуються при виготовленні іграшки.</p> <p>Практичні роботи. Вибір моделі іграшки для виготовлення. Добір матеріалу та інструменту для виготовлення іграшки. Вирізування деталей за викрійками. Збільшення, зменшення лекала. З'єднання деталей іграшки за попереднім зметуванням. Оздоблення іграшки.</p>	<p>об'ємні та плоскі м'які іграшки, знає назви деталей, визначає їх кількість; підбирає матеріали та оздоблення, називає їх.</p> <p>Учень: уміє за зразком вирізувати деталі, зшивати за попереднім зметуванням; за допомогою вчителя здійснює оздоблення м'якої іграшки.</p>	<p>про види м'якої іграшки (об'ємні, плоскі) та матеріали для їх виготовлення.</p> <p>Розвиток загально трудових умінь на основі аналізу виготовлення іграшки, планування послідовності дій та здійснення порівняння свого виробу із зразком.</p>
40	Виготовлення ляльки – мотанки		
	<p>Об'єкти роботи. Народна іграшка.</p> <p>Технічні відомості. Історія ляльки - мотанки. Технологія виконання обличчя, тулуба.</p> <p>Оздоблення одягу ляльки декоративно-оздоблювальними та вишивальними стібками.</p> <p>Вивчення стародавніх символів.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Виготовлення обрядової ляльки і прикрашення її одягу стародавніми символами.</p> <p>Створення композиції «хоровод».</p>	<p>Учень: має уявлення про стародавню символіку, історію виникнення ляльки - мотанки;</p> <p>Учень: називає матеріали та оздоблення;</p> <p>Учень: знає назви і призначення деталей іграшки;</p> <p>Учень: володіє технологією виконання декоративно-оздоблювальних стібків; вміє систематизувати зібраний матеріал.</p> <p>Проявляє творчий підхід при виготовленні обрядової ляльки.</p>	<p>Формування тактильних відчуттів та зусиль під час роботи; зорово-моторної координації, тонкої моторики рук.</p> <p>Розвиток вміння використовувати у власному мовленні відповідні назви і терміни; розуміння та виконання інструкцій; здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю;</p> <p>виховання посидючості, акуратності, охайності, старанності, точності під час роботи.</p>
40	Виготовлення об'ємної іграшки з хутра		
	<p>Технічні відомості. Відомості про м'яку набивну іграшку.</p>	<p>Учень: має уявлення про м'яку набивну</p>	<p>Розширення уявлень про текстильні</p>

	<p>Штучне і натуральне хутро як матеріал для виготовлення іграшки. Правила добору хутра. Розкладання лекал деталей іграшки на хутрі. Технологія викроювання деталей іграшки із хутра.</p> <p>Способи зшивання деталей крою з хутра. Застосування ручних швів навскісного та петельного.</p> <p>Технологічна послідовність з'єднання деталей крою іграшки. Вивертання деталей. Матеріали для набивання іграшки. Правила набивання деталей іграшки. З'єднання деталей іграшки із застосуванням потайного шва.</p> <p>Практичні роботи. Розкроювання деталей іграшки з урахуванням економії сировини. Зшивання окремих деталей. Вивертання. Набивання деталей, їх з'єднання. Пришивання фурнітури. Оформлення іграшки згідно з ескізом.</p>	<p>іграшку, матеріали, з яких її виготовляють, її оздоблення.</p> <p>Учень: знає технологію виготовлення іграшки, способи з'єднання деталей.</p> <p>Учень: добирає інструменти та пристосування для роботи;</p> <p>дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p>	<p>матеріали, інструменти та пристосування для виготовлення виробу. Збагачення словника назвами ручних швів, видів робіт та їх послідовності.</p> <p>Корекція та розвиток координації та дрібної моторики рук.</p> <p>Формування охайності, наполегливості, акуратності, терпеливості, ретельності та вмінь організації праці на основі виконання практичних завдань.</p>
--	--	--	---

Технологія в'язання гачком та спицями (120 год)

К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
2	Вступне заняття		
	<p>Технічні відомості.</p> <p>В'язання гачком як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Вироби, зв'язані гачком. Використання їх для виготовлення одягу та оформлення інтер'єру.</p> <p>Інструменти та матеріали для в'язання гачком. Добір гачків і ниток. Організація робочого місця. Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги.</p> <p>Практична робота. Вибір ниток і гачка. Малювання гачка та підписування назви елементів.</p>	<p>Учень: має уявлення про застосування видів в'язання гачком у побуті.</p> <p>Учень: називає інструменти для в'язання.</p> <p>Учень: володіє та дотримується правил техніки безпеки і санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>Учень: вміє співвідносити товщину ниток з номером гачка.</p>	<p>Формування уявлення про в'язання гачком як вид декоративно-ужиткового мистецтва.</p> <p>Розвиток вміння використовувати у власному мовленні назви інструментів, матеріалів, трудових операцій; розуміти та виконувати інструкції.</p>
18	Основні елементи в'язання гачком		
	<p>Технічні відомості.</p> <p>Малюнок в'язання. Основні елементи в'язання гачком.</p> <p>Перша петля, вимоги до її вив'язування. Ланцюжок з петель, його застосування при</p>	<p>Учень: знає назви петель, що вив'язуються гачком, їх призначення.</p> <p>Учень: вміє співвідносити</p>	<p>Формування уявлення про малюнок в'язання, основні елементи в'язання гачком.</p> <p>Формування</p>

	<p>в'язанні різних виробів. Петлі, що вив'язуються гачком, їх назви та призначення: повітряна петля, петля повороту, стовпчик, основна петля, ведуча петля. Накид – види накиду та їх призначення (стовпчики з накидом). Умовні позначення. Схеми в'язання. Технологія закріплення петель. Практичні роботи. Визначення на малюнках елементів петлі. Вив'язування зразків ланцюжка із повітряних петель. В'язання зразків із застосуванням повітряної петлі, петлі повороту та стовпчиків.</p>	<p>товщину ниток з номером гачка, в'язати ланцюжок з повітряних петель, вміє читати умовне позначення малюнка.</p>	<p>тактильних відчуттів та зусиль під час роботи; зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час в'язання гачком.</p>
20	<p>Види в'язання. Стівчик без накиду. Стівчик з накидом</p>		
	<p>Технічні відомості. Характеристика візерунка, виконаного стівчиками без накиду (одноманітний, щільний, легкий за виконанням). Застосування цього виду в'язання (рукавички, берети та ін.). Умовне позначення. Технологія в'язання стівчиками. Накид (нитка накинута на гачок). Спосіб в'язання стівчика з накидом. Застосування у в'язаних полотнах. Зовнішній вигляд малюнка в'язання. Петля переходу. Повітряна петля. Стівчик з одним – трьома накидами. Умовне позначення. Практичні роботи. В'язання зразків стівчиків без накиду та стівчиків з одним – трьома накидами. Визначення рядів і кількості петель і стівчиків. Малювання схеми в'язання. Виготовлення простих в'язаних виробів з використанням стівчиків без накиду та стівчиків з накидами (закладена, доріжка, поясок та ін.).</p>	<p>Учень: вміє виконувати різні види стівчиків, аналізує і систематизує отримані знання. Учень: має уявлення про схеми в'язання, виготовляти прості в'язані вироби з використанням стівчиків без накиду та стівчиків з накидами.</p>	<p>Формування тактильних відчуттів та зусиль під час роботи; зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час в'язання гачком. Формування вміння узагальнювати на основі порівняння трикотажного полотна тканини та в'язаного виробу. Виховання терпеливості, ретельності, вміння завершувати роботу, посидючості, акуратності, поваги до власної праці та праці інших, точності під час роботи.</p>
40	<p>Технологія в'язання у формі круга, квадрата</p>		
	<p>Технічні відомості. Узори щільного й ажурного в'язання. Схематичне зображення узорів. В'язання узорного полотна.</p>	<p>Учень: має уявлення про узори щільного й ажурного в'язання, схематичне зображення</p>	<p>Формування тактильних відчуттів та зусиль під час роботи; зорово-</p>

	<p>Технологія в'язання полотна у формі круга, квадрата. Вибір узору в'язання. Розрахунок кількості петель.</p> <p>Технологія в'язання нескладних виробів (при хватка, гаманець, пов'язка для волосся, серветка, сувеніри).</p> <p>Оздоблення виробів. Остаточна обробка. Прання, прасування.</p> <p>Практичні роботи. В'язання узорів щільного й ажурного в'язання за схемами. Читання та складання схем. Вибір узору для в'язання виробів. Добір матеріалів й інструменту.</p> <p>В'язання виробів із узорного полотна у формі круга, квадрата (прихватки, гаманець, пов'язка для волосся, серветки, сувеніри тощо).</p> <p>Оздоблення виробів. Остаточна обробка. Прання, прасування.</p>	<p>узорів.</p> <p>Учень: вміє читати та складати схеми щільного та ажурного в'язання, добирати матеріали та інструменти, в'язати вироби із узорного полотна у формі круга, квадрата.</p>	<p>моторної координації, тонкої моторики руки під час в'язання гачком; елементів аналізу, узагальнення на основі набутих знань та умінь виготовляти прості в'язані гачком вироби.</p>
40	<p>В'язання ажурних виробів</p> <p>Технічні відомості.</p> <p>Матеріали й інструменти для в'язання ажурних виробів.</p> <p>Схеми в'язання ажурних виробів. Технологія в'язання ажурних серветок, мережив, комірців. В'язання по колу і в двох напрямках. В'язання мережив по краю тканини.</p> <p>Остаточна обробка ажурних виробів. Прання, прасування.</p> <p>Практичні роботи. Добір матеріалів та інструменту для в'язання ажурних виробів.</p> <p>Читання та складання схем ажурного в'язання. Розробка нескладних узорів та їх комбінування. В'язання ажурних виробів (мережив, серветок, комірців) за схемами.</p>	<p>Учень: вміє добирати пряжу та гачок для в'язання виробів, читати та записувати схеми узорів, в'язати вироби з використанням основних елементів в'язання гачком.</p>	<p>Розвиток вміння використовувати у власному мовленні назви інструментів, деталей виробу, трудових операцій; розуміти та виконувати інструкції, користуватись простими схемами в'язання.</p> <p>Розвиток естетичного смаку при виготовленні в'язаних виробів.</p>
Технологія в'язання спицями (120 год.)			
К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
2	<p>Вступне заняття.</p> <p>Технічні відомості.</p> <p>В'язання спицями як вид декоративно – ужиткового мистецтва. Вироби, що в'яжуть спицями: чоловічий, жіночий,</p>	<p>Учень: знає матеріали та інструменти для в'язання, вміє добирати пряжу та спиці для виготовлення в'язаних</p>	<p>Формування уявлень про в'язання спицями як вид декоративно – ужиткового мистецтва. Вироби,</p>

	<p>дитячий одяг і предмети прикрашання житла – декоративні подушки, серветки, накидки тощо.</p> <p>Матеріали та інструменти: пряжа – вовняна, синтетична, льняна (ірис, мохер); спиці – номери та матеріали, з яких виготовлені. Вироби, що в'яжуть чотирма – п'ятьма спицями. Добір ниток і спиць. Робоча поза і правила безпеки під час в'язання спицями.</p> <p>Практична робота. Вибір різних видів в'язання. Добір спиць та ниток для в'язання.</p>	<p>виробів. Учень: розпізнає вироби, що в'яжуть спицями: чоловічий, жіночий, дитячий одяг і предмети прикрашання житла – декоративні подушки, серветки, накидки тощо.</p> <p>Учень: дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог та організації праці під час в'язання спицями.</p>	<p>що в'яжуть спицями: чоловічий, жіночий, дитячий одяг і предмети прикрашання житла – декоративні подушки, серветки, накидки тощо.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словника новою термінологією.</p>
38	Різновиди петель. Основні види в'язання		
	<p>Технічні відомості.</p> <p>Утворення початкового ряду петель. Лицьові, виворотні петлі. Застосування лицьових і виворотних петель. Хусткова і панчішна в'язки. Послідовність в'язання: набирання петель, в'язання узору, закривання петель останнього ряду. Окрайкові петлі (перша і остання петлі ряду).</p> <p>Практична робота.</p> <p>Тренувальні вправи з набирання петель першого ряду. В'язання зразка лицьовими петлями. В'язання зразка виворотними петлями. В'язання невеликих виробів хустковою та панчішною в'язками (пов'язка на голову, шарф).</p>	<p>Учень: розпізнає лицьові та виворотні петлі, хусткову та панчішну в'язки, знає послідовність в'язання.</p> <p>Учень: вміє утворювати петлі початкового ряду, лицьові та виворотні, крайкові, вміє закривати петлі останнього ряду.</p>	<p>Формування вміння аналізувати, порівнювати елементи в'язання. Розвиток уваги, запам'ятовування послідовності дій при в'язанні спицями.</p> <p>Розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час в'язання спицями.</p>
40	В'язки на основі лицьових та виворотних петель. Умовні позначення		
	<p>Технічні відомості.</p> <p>Одностороннє та двостороннє в'язання. Умовні позначення на схемах для в'язання. В'язання за схемами. Рапорт узору. В'язки на основі лицьових та виворотних петель: поперечні смуги, плутанка, шахівка, діагональ. Накиди. Резинки: 1x1, 2x2, англійська, напіванглійська. Застосування основних видів в'язання (шкарпетки, рукавички,</p>	<p>Учень: знає умовні позначення на схемах в'язання, рапорт узору, вміє користуватися ними.</p> <p>Учень: вміє в'язати вироби з використанням основних видів в'язання спицями.</p>	<p>Формування уявлення про малюнок в'язання, тактильних відчуттів та зусиль під час роботи.</p> <p>Формування уваги, навиків акуратності в роботі, послідовності, самоконтролю.</p> <p>Розвиток зорової пам'яті та мовлення на основі збагачення словника новою</p>

	<p>шарфики, берети). Щільність в'язання. Розрахунок петель на 1см.</p> <p>Практична робота.</p> <p>Складання узорів в'язання резинки 1x1, 2x2, поперечні смуги, плутанки та шахівки.</p> <p>В'язання зразків різних видів узорів з використанням лицьових та виворітних петель.</p> <p>В'язання простих виробів різними узорами. Шарф.</p> <p>Оздоблення краю виробу китичками.</p>		термінологією.
40	Ажурні в'язки. Способи пров'язування петель		
	<p>Технічні відомості. Прості види ажурної в'язки.</p> <p>Пров'язування кількох петель разом. Вив'язування з однієї петлі кількох. Використання накиду.</p> <p>Практична робота. В'язання по дві – три петлі разом.</p> <p>В'язання додаткової петлі накидом. Складання схеми узору позначеннями петель: дві лицьові разом, накид і т. д.</p> <p>В'язання узору за складеною схемою. В'язання зразків простих видів ажурної в'язки.</p> <p>В'язання простих виробів ажурною в'язкою (серветки, доріжки, шапочки).</p>	<p>Учень: знає прості види ажурної в'язки.</p> <p>Учень: вміє в'язати вироби з використанням простих видів ажурного в'язання спицями.</p>	<p>Формування уявлень про прості види ажурної в'язки, способи її утворення.</p> <p>Розвиток уваги, пам'яті.</p> <p>Розвиток естетичного смаку та творчого потенціалу.</p> <p>Виховання інтересу до процесу виготовлення в'язаних виробів.</p>

8-й клас (280 год.) (8год./тиж.)
Перший семестр (128год.)

№	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	Вступ і повторення знань і умінь за попередні роки		
		<p>Правила безпечної роботи під час ручних робіт, на швейній машині, з праскою.</p> <p>Стібки і шви ручної і машинної обробки.</p>	<p>Учні: знають правила безпечної роботи під час ручних робіт, на швейній машині та з праскою.</p> <p>Учні: мають уявлення про стібки і шви (ручні і машинні), уміють їх виконувати, розпізнають на виробах.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, відтворення знань про шви (назви, способи виконання).</p>
2	10	Відомості з машинознавства. Швейна машина		

		<p>Технічні відомості. Робочі механізми швейної машини. Човниковий стібкок. Утворення човникового стібка. Підготовка швейної машини до роботи. Догляд за швейною машиною. Неполадки в роботі швейної машини і їх усунення.</p> <p>Практичні роботи. Підготовка швейної машини до роботи. Пуск і зупинка машини. Виконання строчок. Машинна закріпка. Регулювання довжини стібка та натягу верхньої та нижньої нитки. Чищення і змащування швейної машини. Регулювання якості строчки. Замінювання машинної голки.</p>	<p>Учні: мають уявлення про робочі механізми швейної машини, човниковий стібкок, його утворення. Учні: знають правила підготовки швейної машини до роботи та догляд за нею.</p> <p>Учні: знають причини виникнення неполадок в роботі швейної машини та способи їх усунення.</p>	<p>Збагачення уявлень про будову швейної машини та утворення човникового стібка. Розвиток мовлення на основі збагачення словника професійними термінами стосовно назв деталей машини, технології обробки зрізів.</p>
3	10	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Шерстяне волокно та його властивості. Виготовлення пряжі, тканини. Пряжа чистошерстяна та напівшерстяна. Властивості чистошерстяної тканини: міцність, повітропроникність, теплозахисні властивості, зсідання. Дії тепла, води на тканину. Напівшерстяні тканини, що мають домішки віскози, лавсану. Правила прасування шерстяних та напівшерстяних тканин.</p> <p>Лабораторні роботи. Розпізнавання чистошерстяних і</p>	<p>Учні: мають уявлення про шерстяні волокна та тканини; про виготовлення шерстяних тканин; мають уявлення про напівшерстяні тканини.</p> <p>Учні: знають властивості шерстяної тканини, знають правила прасування шерстяних та напівшерстяних тканин.</p>	<p>Збагачення уявлень про види тканини, їх властивості на основі інформації про тканини шерстяні, напівшерстяні. Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами тканин, їх властивостей.</p>

		напівшерстяних тканин за зовнішніми ознаками (шорстка поверхня), на дотик, за розривом та характером горіння ниток.		
		Конструювання, моделювання та технологія виготовлення швейних виробів		
4	8	Спідниці. Креслення, викрійка, деталі		
		Техніко-технологічні відомості. Спідниця - поясний виріб. Фасони спідниць. Тканини для пошиття спідниць. Оздоблення. Назви деталей. Мірки для побудови креслення спідниці прямої та розкльошеної. Назви контурних ліній на кресленні, назви зрізів на викрійці, назви зрізів на деталях. Виточки та їх призначення. Послідовність виготовлення спідниці. Практичні роботи. Знімання мірок, скорочений запис мірок. Ознайомлення з кресленнями спідниць. Розрахунок витрати тканини на виготовлення спідниці.	Учні: знають фасони спідниць, розпізнають їх на малюнках; знають назви деталей, мірки для побудови креслення та їх скорочений запис, контурних ліній на кресленні, зрізів на викрійці, деталях. Учні: вміють вибирати тканину для пошиття спідниці відповідно до призначення, робити розрахунок витрати тканин на пошиття. Учні: знають призначення виточок.	Збагачення уявлень учнів про фасони спідниць, матеріали для їх виготовлення. Розвиток мислення на основі визначення та виконання видів діяльності (знімання мірок, знаходження контурних ліній на кресленні, назви зрізів на викрійці). Розвиток просторового уявлення на основі розпізнання деталей спідниці на кресленні.
5	12	Обробка окремих вузлів при пошитті спідниці.		
		Об'єкти виготовлення. Зразки обробки виточок, зразки обробки зрізів зшивного шва, обробка застібки тасьмою або планками, обробка верхнього зрізу спідниці пришивним поясом та корсажною стрічкою, обробка нижнього зрізу.	Учні: знають технологію обробки виточок, застібки, види обробки верхнього та нижнього зрізу спідниці, способи застібання пояса, називають їх за зразком, на малюнках. Учні: вміють обробляти виточки, застібку спідниці, застібку пришивного пояса;	Збагачення явлень про різні види обробки верхнього та нижнього зрізів спідниці різними видами швів, обробку виточок та застібки. Розвиток загально трудових умінь на основі виконання трудових завдань за планом послідовності обробки

		<p>Техніко-технологічні відомості. Технологія обробки виточок. Способи з'єднання деталей. Способи обробки застібки. Способи обробки верхнього зрізу спідниці. Способи обробки нижнього зрізу виробу.</p> <p>Практична робота. Виготовлення зразків обробки окремих вузлів при пошитті спідниці.</p>	<p>з'єднувати пояс із спідницею.</p> <p>Учні: вміють обробляти нижній зріз спідниці швом упідгин із закритим зрізом; уміють закріплювати підгин ручним і машинним способом.</p>	<p>окремих вузлів спідниці.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словника спеціальними термінами щодо обробки окремих вузлів спідниці.</p> <p>Розвиток умінь робити словесний звіт про способи обробки окремих вузлів спідниці після виконання практичного завдання.</p>
6	12	Практичне повторення		
7	10	Варіативний модуль		
8	8	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Волокна і пряжа із натурального шовку. Виготовлення пряжі і тканини з волокон натурального шовку. Властивості шовкових тканин: блиск, міцність, ковзання, зминальність, обсіпальність, драпірувальність, прорубуваність, гігроскопічність, повітропроникність. Дія води, тепла, порошоків. Правила прасування тканин із натурального шовку. Лабораторні роботи. Визначення властивостей волокон та тканин натурального шовку. Розпізнавання тканин натурального шовку за зовнішніми ознаками, на дотик, за розривом та характером горіння ниток. Волого-теплова обробка тканин.</p>	<p>Учні: мають уявлення про натуральний шовк, знають походження шовкових тканин.</p> <p>Учні: знають властивості натурального шовку, правила прасування шовкових натуральних тканин.</p> <p>Учні: вміють розпізнавати тканини із натурального шовку за зовнішніми ознаками, на дотик, за розривом та характером горіння ниток.</p>	<p>Збагачення уявлень про види тканини, їх властивості на основі інформації про тканини натурального шовку.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами тканин, їх властивостей.</p>
9	8	Побудова креслення розкльощених спідниць		
		Вироби.	Учні: знають назви	Розвиток

		<p>Креслення розкльошених спідниць. Викрійки розкльошених спідниць.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Спідниці розкльошені («напівсонце», «сонце»). Тканини, які застосовуються для виготовлення розкльошених спідниць. Мірки для побудови креслень. Контурні лінії креслення деталей спідниць. Назви зрізів на викрійці деталі. Напрямок ниток основи на деталі.</p> <p>Практичні роботи. Знімання мірок. Побудова креслення розкльошеної спідниці (для учнів, які спроможні виконати цей вид діяльності). Вирізування викрійки. Підготовка викрійки до розкроювання тканини.</p>	<p>розкльошених спідниць, визначають їх за малюнком, за описом; знають мірки для побудови креслення спідниці; визначають і називають контурні лінії деталей на кресленні; знають назви зрізів на деталях. Учні: уміють знімати мірки, будувати креслення розкльошеної спідниці, вирізувати викрійки, деталі.</p>	<p>просторового уявлення на основі креслення розкльошених спідниць. Розвиток словникового запасу спеціальними термінами - назвами розкльошених спідниць, назвами зрізів деталей. Розвиток мовлення на основі визначення послідовності виконання видів діяльності (знімання мірки, побудова креслення, вирізування викрійки, деталі) та словесний звіт про виконану роботу.</p>
10	26	Технологія виготовлення розкльошеної спідниці		
		<p>Виріб. Спідниця розкльошена (за вибором учителя).</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Розташування швів. Способи з'єднання деталей, види застібок. Визначення кількості тканини. Врахування напрямку основи тканини при розкладанні викрійки. Спосіб обробки верхнього зрізу (поясом, еластичною тасьмою та ін.) та нижнього зрізу спідниці. Правила волого-теплової</p>	<p>Учні: знають (розповідають за зразком) способи з'єднання деталей спідниці, види застібок; знають (розповідають за малюнками, інструкційною картою), спосіб обробки верхнього і нижнього зрізу спідниці, правила волого-теплової обробки розкльошених спідниць. Учні: уміють з'єднувати деталі спідниці, обробити застібку, обробити верхній і нижній зрізи спідниці за планом виготовлення виробу.</p>	<p>Розвиток мовлення учнів на основі попереднього планування послідовності трудових дій (виготовлення спідниці розкльошеної) за інструкційною картою. Збагачення словника професійними термінами. Розвиток самостійності виконання практичних завдань. Розвиток наполегливості у виконанні роботи.</p>

		<p>обробки розкльошених спідниць.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Підготовка тканини до розкроювання деталей спідниці. Розкладання викрійки на тканині.</p> <p>Розкроювання.</p> <p>Підготовка деталей крою до пошиття.</p> <p>З'єднання деталей, обробка застібки.</p> <p>Обробка верхнього зрізу спідниці (спосіб обробки за вибором учителя). Обробка нижнього зрізу спідниці. Прасування спідниці.</p>		
11	12	Практичне повторення		
12	10	Варіативний модуль		
		II семестр (152год)		
13	8	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Порівняння технологічних властивостей натуральних тканин рослинного і тваринного походження. Обробка тканини. Дефекти ткацького виробництва. Фарбування, друкування та просочування тканин. Тканини гладкофарбовані, з малюнком, пістрявоткані, картаті. Лабораторні роботи. Порівняння натуральних тканин рослинного і тваринного походження за технологічними властивостями. Класифікація тканин за зовнішніми ознаками на гладкофарбовані, картаті, меланжеві</p>	<p>Учні: розпізнають натуральні тканини рослинного і тваринного походження.</p> <p>Учні: уміють визначати тканини за зовнішніми ознаками - гладкофарбовані, з малюнком, меланжеві; знаходять явно виражені дефекти ткацького виробництва.</p>	<p>Розвиток мислення на основі здійснення класифікації натуральних тканин за видами (шерстяні, шовкові, бавовняні, льняні), за зовнішніми ознаками (гладкофарбовані, з малюнком, картаті, меланжеві).</p> <p>Розвиток естетичного смаку на основі визначення тканини для виготовлення різного виду одягу.</p>

		тощо. Визначення дефектів тканини ткацького виробництва, фарбування та друкування.		
14	12	Побудова креслення прямої спідниці		
		<p>Виріб. Пряма спідниця.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Спідниця пряма з виточками. Фасони спідниць. Оздоблення. Тканини для пошиття прямих спідниць. Назви деталей. Мірки для побудови креслення спідниці прямої. Назви контурних ліній на кресленні, назви зрізів на викрійці, назви зрізів на деталі. Визначення кількості тканини для спідниці. Послідовність виготовлення виробу.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Знімання мірок.</p> <p>Побудова креслення прямої спідниці в масштабі (для учнів, які спроможні виконати цей вид діяльності).</p> <p>Виготовлення викрійки. Вирізування викрійки. Підготовка викрійки до розкроювання.</p> <p>Підготовка тканини для розкроювання деталей спідниці.</p> <p>Розкладка викрійки.</p> <p>Викроювання деталей.</p>	<p>Учні: знають фасони спідниць, розпізнають їх на малюнках; знають назви деталей, мірки для побудови креслення, контурні лінії на кресленні, зрізи на викрійці, деталях.</p> <p>Учні: вміють знімати мірки, будувати креслення за інструкційною картою, вирізувати викрійку.</p> <p>Учні : вміють визначати кількість тканини для спідниці; уміють розкласти викрійки на тканині, викроювати деталі спідниці.</p>	<p>Розвиток просторового уявлення на основі креслення прямої спідниці.</p> <p>Розвиток словникового запасу спеціальними термінами - назвами зрізів деталей.</p> <p>Розвиток мовлення на основі визначення послідовності виконання видів діяльності (знімання мірок, побудова креслення, вирізування викрійки, викроювання деталей) та словесний звіт про виконану роботу.</p>
15	22	Технологія виготовлення прямої спідниці.		
		<p>Виріб. Спідниця пряма з виточками.</p> <p>Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Технологічна послідовність пошиття прямої спідниці.</p>	<p>Учні: знають назви деталей спідниці, зрізів; знають призначення виточок, послідовність виготовлення спідниці.</p> <p>Учні: уміють обробляти виточки, з'єднувати</p>	<p>Розвиток мовлення учнів на основі попереднього планування послідовності трудових дій (виготовлення прямої</p>

		<p>Способи з'єднання та обробки зрізів. Правила проведення примірки. Обробка виточок. Способи обробки застібки. Способи обробки верхнього та нижнього зрізів. Вимоги до волого – теплової обробки виробу. Практичні роботи. Підготовка деталей спідниці до обробки. Зметування виробу та проведення примірки. Обробка виточок, з'єднання деталей, волого – теплова обробка виточок та швів. Вшивання тасьми-блискавки. Виготовлення пришивного поясу. Обробка верхнього зрізу поясом. Виготовлення застібки на поясі. Обробка нижнього зрізу спідниці. Прасування і складання готового виробу.</p>	<p>деталі, обробляти застібку тасьмою-блискавкою, верхній та нижній зріз спідниці за планом роботи, інструкційною картою.</p>	<p>спідниці з виточками) за інструкційною картою. Збагачення словника професійними термінами. Розвиток самостійності виконання практичних завдань.</p>
16	8	Побудова креслення спідниці із оборок.		
		<p>Виріб. Спідниця із оборок. Техніко-технологічні відомості. Спідниця із оборок. Фасони спідниць. Оздоблення. Тканини для пошиття спідниць. Кількість деталей. Мірки для побудови креслення спідниці. Визначення кількості тканини для виробу. Послідовність виготовлення виробу. Правила розкрою оборок. Практичні роботи. Вибір фасону. Знімання мірок. Визначення довжини і ширини оборок.</p>	<p>Учні: знають фасони спідниць, розпізнають їх на малюнках; Учні: уміють знімати мірки, будувати креслення за інструкційною картою, вирізувати викрійку. Учні: знають правила розкрою оборок, уміють визначати кількість тканини для спідниці, знають технологічну послідовність виготовлення спідниці із оборок.</p>	<p>Розвиток просторового уявлення на основі виготовлення креслення спідниці із оборок. Розвиток мовлення на основі визначення послідовності обробки та з'єднання деталей спідниці та словесний звіт про виконану роботу. Розвиток естетичного смаку на основі розробки фасону та вибору тканини.</p>

		Підготовка тканини для розкроювання деталей спідниці. Викроювання деталей спідниці.		
17	10	Технологія виготовлення спідниці із оборок.		
		<p>Виріб. Спідниця із оборок.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Машинна зборка. Рівномірний розподіл зборок. Способи обробки відлітного зрізу оборки. Зметування та зшивання виробу. Обробка зрізів швів. Послідовність пошиття.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Підготовка деталей спідниці до обробки. Зметування виробу. З'єднання деталей. Обробка верхнього зрізу спідниці. Обробка нижнього зрізу спідниці. Волого – теплова обробка.</p>	<p>Учні: знають послідовність виготовлення спідниці із оборок.</p> <p>Учні: вміють обробляти та з'єднувати деталі, обробляти верхній та нижній зріз спідниці за планом роботи, інструкційною картою.</p>	<p>Розвиток мовлення учнів на основі попереднього планування послідовності трудових дій за інструкційною картою.</p> <p>Розвиток самостійності та акуратності при виконанні практичних завдань.</p>
18	10	Практичне повторення		
19	10	Варіативний модуль		
20	12	Побудова креслення спідниці з клинів.		
		<p>Виріб. Спідниця з клинів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Фасони спідниць із клинів. Тканини для виготовлення спідниць із клинів. Оздоблення. Мірки для побудови креслення деталі. Кількість клинів. Назви контурних ліній на кресленні. Назви зрізів на викрійці деталі. Розрахунок витрати тканини для спідниці з клинів.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Знімання мірок.</p> <p>Побудова креслення деталі спідниці на 4</p>	<p>Учні: знають тканини для виготовлення спідниць із клинів, називають фасони за малюнками; знають назви контурних ліній на кресленні, зрізів на викрійці та деталі.</p> <p>Учні: вміють будувати креслення на 4 клини, на 6 клинів, вирізувати викрійку за інструкційною картою.</p>	<p>Розвиток просторових уявлень на основі побудови креслення спідниці з клинів.</p> <p>Розвиток мовлення на основі словесної характеристики фасонів спідниць із клинів за малюнками, зразками.</p>

		кліни, на 6 клінів. Вирізування викрійки. Підготовка викрійки до розкроювання деталей на тканині.		
21	20	Технологія виготовлення спідниці з клінів		
		<p>Вироби. Спідниці з клінів (4 – 6 клінів). Техніко-технологічні відомості. Підготовка тканини до розкроювання. Напрямок ниток основи тканини на деталі. Залежність способу розкладки викрійки на тканині від її ширини та малюнка. Ширина шва з'єднувального та крайового.</p> <p>Практичні роботи. Розкладка викрійки на тканині. Вирізування деталей спідниці (клінів). Підготовка деталей до з'єднання. Підготовка та проведення примірки. Зшивання деталей спідниці. Обробка застібки. Обробка верхнього зрізу спідниці поясом. Обробка нижнього зрізу швом упідгин із закритим зрізом. Прасування готового виробу.</p>	<p>Учні: знають який має бути напрям ниток на деталях спідниці, назви швів з'єднувальних та крайового.</p> <p>Учні: вміють розкласти викрійки на тканині, вирізувати деталі, зшивати деталі та обробляти застібку, верхній та нижній зріз спідниці за інструкційною картою, за зразком.</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі аналізу спідниці з клінів (4-х, 6-ти) за кількістю деталей, способом з'єднання, обробки зрізів верхнього, нижнього; складання плану послідовності виготовлення спідниці; здійснення самоконтролю (порівняння із зразком) та вимогами щодо ширини швів, якості строчок тощо.</p>
22	10	Моделювання спідниць різних фасонів		
		<p>Вироби. Моделі прямої спідниці: розширені до низу, із складками, кишнями, кокетками. Моделі спідниці з клінів: із складками, оборками та ін.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Способи моделювання різних фасонів спідниці на основі викрійки прямої спідниці</p>	<p>Учні: знають фасони спідниць, розпізнають їх на малюнках, зразках, знають назви деталей та оздоблення;</p> <p>Учні: мають уявлення про способи моделювання різних фасонів спідниць;</p> <p>Учні: вміють виконувати ескізи спідниць різних фасонів за шаблонами.</p>	<p>Збагачення уявлень про фасони спідниць, способи їх моделювання.</p> <p>Розвиток мовлення на основі описання фасонів спідниць.</p> <p>Розвиток естетичного смаку на основі розробки фасону, вибору тканини та оздоблення.</p>

		(розширеної до низу, спідниці із складками). Моделювання кокетки, оборки. Моделювання спідниць із клинів. Оздоблення спідниць: вишивка, строчки, накладні кишені, аплікація, гудзики, пряжки, тасьма, бахрома, мереживо, бретелі. Практична робота. Виконання ескізів спідниць різних фасонів за шаблонами. Моделювання викрійок прямої спідниці – по лінії боку, закриттям виточки, для різних видів складок. Моделювання викрійки спідниці з кокеткою, оборкою. Моделювання викрійок спідниці із клинів.		
23	12	Практичне повторення		
24	10	Варіативний модуль		
25	8	Резерв часу		
9-й клас (385год.) (11год./тиж.) Перший семестр (176год.)				
1	2	Вступ і повторення знань і умінь за попередні роки		
		Правила безпечної роботи під час ручних робіт, на швейній машині, з праскою. Ручні і машинні шви та обробка окремих деталей (зборки, складки, обшивки).	Учні: знають правила безпечної роботи під час ручних робіт, на швейній машині та з праскою. Учні: мають уявлення про ручні і машинні шви, уміють їх виконувати, розпізнають на виробах.	Розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, відтворення знань про шви та обробку окремих деталей.
2	10	Відомості з машинознавства. Швейна машина		
		Технічні відомості. Пристосування до швейних машин, їх призначення. Правила безпечної роботи при	Учні: мають уявлення про види пристосувань до швейної машини, їх використання. Учні: мають уявлення про машину	Розширення уявлень учнів про види швейних машин, пристосування до них, види операцій. Розвиток мислення,

		<p>використанні пристосувань до швейних машин. Машина зигзагоподібної строчки, види операцій, їх призначення. Машинна голка звичайна і подвійна. Дотримання вимог безпеки праці при роботі на швейній машині зигзагоподібної строчки.</p> <p>Практичні роботи. Виконання машинних операцій з використанням пристосувань до швейних машин. Виконання машинних строчок і швейних операцій на машині зигзагоподібної строчки (пряма строчка, зигзагоподібна, оздоблювальна та ін). регулювання ширини зигзагу.</p>	<p>зигзагоподібної строчки, види операцій, які на ній виконують. Учні: вміють виконувати різні види строчок. Учні: знають правила безпечної праці.</p>	<p>уваги, спостережливості на основі ознайомлення із роботою швейної машини зигзагоподібної строчки.</p>
3	8	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Текстильні хімічні волокна. Волокна штучного шовку (віскоза, ацетат). Виготовлення віскозного та ацетатного волокна. Властивості волокон і тканин штучного шовку (естетичні, гігієнічні, фізико – механічні, технологічні). Дія води, тепла, порошоків. Правила прасування тканин із штучного шовку.</p> <p>Лабораторні роботи. Розпізнавання тканин із натурального і штучного шовку за</p>	<p>Учні: мають уявлення про волокна штучного шовку, знають походження віскозного та ацетатного волокна. Учні: розпізнають тканини натурального та штучного шовку, визначають їх за зовнішніми ознаками. Учні: знають правила прасування шовкових натуральних та штучних тканин.</p>	<p>Збагачення уявлень про види тканини, їх властивості на основі інформації про тканини натурального та штучного шовку. Розвиток естетичного смаку на основі визначення тканини для виготовлення різного виду одягу.</p>

		зовнішніми ознаками. Порівняння властивостей натурального і штучного шовку.		
4	26	Оздоблення жіночого і дитячого огляду		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки оборок, рюшів, воланів, дрібних складочок та защипів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Види оздоблень жіночого і дитячого одягу, їх призначення. Оздоблення постійні і знімні. Матеріали, які використовують для виготовлення оздоблення. Фурнітура та оздоблювальні матеріали. Оздоблювальна строчка. Оборки, рюші, волани, складочки, защипи. Викроювання оздоблювальних деталей. Способи з'єднання оздоблювальних деталей з виробом.</p> <p>Практичні роботи. Викроювання оборки, рюшів, воланів. Обробка обрізних зрізів оздоблювальної деталі швом упідгин із закритим зрізом, зигзагоподібною строчкою. Виготовлення зразків оздоблень. Настрочування рюшів. Викроювання деталей із складочками, їх заметування та застрочування.</p>	<p>Учні: знають види оздоблень одягу та їх виготовлення (оборки, рюші, складочки, защипи). Учні: вміють викроювати рюші, волани за інструкційною картою; Учні: вміють обробляти зрізи оздоблювальних деталей, з'єднувати їх із виробом; Учні: вміють заметувати та застрочувати складочки.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про оздоблення дитячого і жіночого виробу рюшами, воланами, оборками, та складочками. Розвиток естетичного смаку на основі адекватного вибору оздоблень. Розвиток діяльності та мислення на основі розвитку умінь викроювати та виготовляти оздоблювальні деталі.</p>
5	12	Обкантовувальний шов		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки обкантовувального</p>	<p>Учні: знають назву та застосування обкантовувального</p>	<p>Розвиток спостережливості, акуратності,</p>

		<p>шва.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Крайові шви.</p> <p>Обкантовувальний шов, його види (з відкритим і закритим зрізом), застосування та технологія виготовлення.</p> <p>Використання одинарних та подвійних обшивок та обкантовувальної тасьми при обробці зрізів. Використання оздоблювальної тканини. Вимоги до якості виготовлення шва.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Виготовлення зразка обкантовувального шва. Виконання обкантовувального шва на прямих та заокруглених зрізах.</p>	<p>шва, послідовність виготовлення, вимоги до обробки.</p> <p>Учні: вміють розпізнавати шов за зовнішнім виглядом з лицьового і виворотного боку, виготовляти шов за зразком, за інструкційною картою.</p> <p>Учні: вміють обробляти прямі та заокруглені зрізи дрібних деталей одягу обкантовувальним швом.</p> <p>Учні: вміють перевіряти якість обробки зрізу обкантовувальним швом.</p>	<p>самостійності, уважності на основі аналізу способу виконання зразка обкантовувального шва.</p> <p>Розвиток уваги, спостережливості при визначенні якості обробки зрізів обкантовувальним швом.</p>
6	20	Практичне повторення		
7	10	Варіативний модуль		
8	16	Креслення основи блузки. Моделювання викрійки блузки		
		<p>Виріб. Блузка без коміра та рукавів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Фасони блузок. Тканини для блузок. Оздоблення. Розміри. Мірки для побудови креслення основи блузки. Деталі. Назви деталей та їх зрізів. Виточки. Назви контурних ліній на кресленні. Викрійка. Назви зрізів на викрійці. Поняття про прикладне моделювання (моделювання вирізу горловини, перенесення нагрудної</p>	<p>Учні: знають фасони блузок, називають тканини; знають розміри, мірки для побудови креслення основи блузки, назви деталей, їх зрізів.</p> <p>Учні: мають уявлення про моделювання викрійки.</p> <p>Учні: вміють знімати мірки для побудови креслення блузки.</p> <p>Учні: вміють будувати креслення за інструкційною картою, вирізувати викрійки, переносити виточки за зразком - малюнком.</p> <p>Учні: знають, називають та вміють</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про фасони блузок, тканини для них, оздоблення, мірки, деталі, моделювання фасону.</p> <p>Розвиток мовлення на основі введення нових термінів назв деталей, контурних ліній, зрізів деталей, мірок.</p> <p>Розвиток просторового уявлення на основі побудови креслення виробу в масштабі та в натуральну величину; виділення на кресленні деталі та моделювання фасону блузки.</p>

		<p>виточки на викрійці).</p> <p>Практичні роботи. Знімання мірок, їх скорочений запис. Визначення розміру блузки за мірками. Побудова креслення (для учнів, які спроможні виконати цей вид діяльності).</p> <p>Вирізування з креслення деталей блузки. Моделювання фасону блузки: моделювання вирізу горловини, перенесення виточки в лінію боку, горловини, пройми, талії, лінію середини.</p>	<p>моделювати різні види вирізу горловини.</p>	
9	12	Обробка вирізу горловини у блузці без коміра		
		<p>Технічні відомості. Форми вирізу горловини. Способи обробки. Виготовлення викрійки підкрійної обшивки для обробки горловини. Використання оздоблення. Надсічки. Перекат шва.</p> <p>Практичні роботи. Обробка вирізу горловини овальної, прямокутної, фігурної форми підкрійною обшивкою на лицьовий чи виворотний бік (виготовлення зразків). Використання оздоблення.</p>	<p>Учні: знають форми вирізу горловини, способи обробки її зрізу.</p> <p>Учні: вміють обробляти горловину будь – якої форми підкрійною обшивкою з використанням оздоблення.</p>	<p>Збагачення явлень про різні форми горловини та види обробки її зрізів.</p> <p>Розвиток загальнотрудових умінь на основі виконання трудових завдань за планом послідовності обробки горловини підкрійною обшивкою.</p>
10	24	Технологія виготовлення плечового виробу (блузка без коміра і рукавів)		
		<p>Виріб. Блузка без коміра та рукавів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Послідовність виготовлення блузки. Правила розкладання викрійки на тканині.</p>	<p>Учні: знають послідовність виготовлення виробу, технологію з'єднання деталей, обробки зрізів горловини, пройми, способи обробки виточок та нижнього зрізу блузки.</p>	<p>Розвиток пам'яті на основі актуалізації знань з технології обробки зрізів деталей обшивками за зразками, малюнками. Формування загальнотрудових умінь на основі</p>

		<p>Ручні і машинні види робіт при пошитті блузки. Проведення примірки. Обробка виточок. Способи обробки зрізу горловини, пройми. Обробка плечових і бічних зрізів. Види обробки нижнього зрізу блузки ручним і машинним способом.</p> <p>Практичні роботи. Розкроювання деталей виробу. Підготовка деталей крою до обробки. Зметування виробу. Проведення примірки. Обробка виточок. З'єднання плечових та бічних зрізів. Розкрій обшивок. Обробка горловини, пройми, нижнього зрізу блузки. Волого-теплова обробка. Складання готового виробу.</p>	<p>Учні: вміють з'єднувати деталі та обробляти виточки, горловину, пройми, нижній зріз виробу, виконувати волого – теплову обробку.</p>	<p>складання плану послідовності виконання практичного завдання – пошиття блузки.</p>
11	20	Практичне повторення		
12	10	Варіативний модуль		
13	6	Резерв часу		
		II семестр (209год.)		
14	8	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Синтетичні волокна. Одержання синтетичних волокон, пряжі, ниток. Тканини з домішками лавсану. Синтетичні тканини, їх властивості: стійкість до зношення, низька гігроскопічність, легке спалахування. Асортимент тканин із синтетичних волокон і ниток. Тканини для блузок і сукні. Врахування властивостей цих тканин при пошитті виробів. Вимоги до теплової обробки</p>	<p>Учні: мають уявлення про одержання синтетичних тканин, знають їх властивості та врахування їх при пошитті виробів. Учні: знають способи розпізнання синтетичних тканин, знають вимоги до теплової обробки синтетичних тканин. Учні: розпізнають синтетичні тканини за зовнішнім виглядом, на дотик.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про види тканин на основі знань синтетичних тканин, їх властивостей, асортимент. Розвиток класифікації на основі визначення тканини за походженням, кольором, призначенням. Розвиток мовлення на основі словесної характеристики видів тканин за їх властивостями.</p>

		<p>синтетичних тканин. Чищення і прання виробів із синтетичних тканин і їх зберігання. Лабораторні роботи. Розпізнавання синтетичних тканин за зовнішнім виглядом, на дотик і за характером горіння. Визначення міцності волокон і тканин, вбирання вологи. Порівняння бавовняних, лляних і шовкових тканин за їх технологічними властивостями. Визначення прорубності тканини (строчіння на машині нитками різної товщини), вологопоглинання та зминальність.</p>		
15	22	Кокетки на деталях		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки кокеток прямої, овальної та фігурної форми. Техніко-технологічні відомості. Форми кокеток. Способи з'єднання кокеток з деталлю. Обробка нижнього зрізу кокетки. Оздоблення кокеток. Практичні роботи. Моделювання кокеток на деталях швейних виробів. З'єднання прямої кокетки з деталлю зшивним та накладним швом. З'єднання фігурної або овальної кокетки з основною деталлю накладним швом. Обробка кокетки з оборкою. Використання мережива. Оздоблювальна</p>	<p>Учні: знають форми кокеток, називають їх за малюнками, зразками; знають способи з'єднання кокеток з основною деталлю, обробку нижнього зрізу. Учні: вміють з'єднувати кокетки з основною деталлю зшивним та накладним швом, виконувати оздоблювальні строчки.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про форми кокеток, оздоблення кокеток та способи з'єднання з деталлю. Розвиток естетичного смаку визначенням доцільності вибору форми кокетки та видів оздоблення. Розвиток мислення на основі визначення за малюнком, зразком способу з'єднання кокетки з деталлю.</p>

		строчка на кокетці.		
16	10	Конструювання викрійки блузки із застібною		
		<p>Виріб. Блузка із застібною. Викрійки. Деталі.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Конструкції блузок із застібною. Фасони блузок. Тканини та оздоблення. Деталі блузки. Зміни основи блузки: припуск на обробку застібки на середині пілочки. Контурні лінії на деталях та викрійках. Поняття борт та підборт.</p> <p>Практичні роботи. Виготовлення викрійки деталей блузки із застібною. Виготовлення викрійки підбортов.</p>	<p>Учні: знають фасони блузок, визначають їх за малюнками; знають деталі блузки із застібною; знають як змінювати основну викрійку для блузки із застібною.</p> <p>Учні: вміють здійснювати конструювання блузки із застібною, виготовляти викрійки деталей.</p>	<p>Розвиток умінь давати словесну характеристику об'єкту виготовлення: фасон, деталі, оздоблення, тканина, способи з'єднання деталей, обробка зрізів.</p> <p>Розвиток просторового уявлення на основі конструювання викрійки блузки.</p> <p>Розвиток естетичного смаку при виборі фасону, тканини та оздоблення виробу.</p>
17	12	Обробка бортів і застібок		
		<p>Об'єкти роботи. Зразки застібок.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Види застібок у плечових швейних виробках. Способи обробки застібок. Борт та підборт. Підборта суцільнокроєні та пришивні. Пришивні та відлітні зрізи підбортов. Способи обробки відлітного зрізу підбору. Послідовність обробки бортів пришивними підбортами. Розмічання та способи обробки прорізних петель. Способи пришивання гудзиків.</p> <p>Практичні роботи. Викроювання підбортов.</p>	<p>Учні: знають види застібок у плечових виробках, називають їх за малюнками, зразками.</p> <p>Учні: вміють виготовляти викрійку підбортов та робити розмітку петель.</p> <p>Учні: знають технологічну послідовність обробки бортів підбортами, вміють обробляти прорізні петлі ручним способом.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про види застібок та способи їх обробки.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі повторення технології обробки окремих вузлів швейного виробу.</p>

		Виготовлення зразків обробки бортів підбортами.		
18	28	Технологія виготовлення блузки із застібкою		
		<p>Виріб. Блузка із застібкою.</p> <p>Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Послідовність виготовлення блузки із застібкою. Підготовка тканини до розкрою. Правила розкладання викрійки на тканині. Припуски на шви. Ручні і машинні види робіт при пошитті блузки. Підготовка виробу до примірки. Проведення примірки. Обробка виточок. Обробка застібки. Обробка плечових і бічних зрізів. Обробка зрізу горловини, пройми. Обробка нижнього зрізу блузки ручним або машинним способом.</p> <p>Практичні роботи. Розкладання викрійки на тканині. Викроювання деталей блузки. Прокладання копіювальних стібків за контурними і контрольними лініями. Підготовка виробу до примірки. Проведення примірки та виправлення недоліків. Обробка виточок. З'єднання плечових і бічних зрізів деталі блузки. Обробка застібки блузки. Обробка зрізу горловини, пройми. Обробка нижнього зрізу. Розмічання та виметування петель. Пришивання гудзиків.</p>	<p>Учні: знають способи обробки застібки та правила з'єднання та обробки деталей виробу.</p> <p>Учні: вміють обробляти застібки блузки, з'єднувати та обробляти деталі блузки, розмічати місця пришивання гудзиків та виготовлення петель за інструкційною картою.</p> <p>Учні: вміють прасувати готовий виріб та скласти за стандартом.</p>	<p>Формування загальнотрудових умінь на основі аналізу швейного виробу, складання плану виготовлення блузки.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі пригадування технології виготовлення блузки, назв з'єднувальних і крайових швів, обробки окремих вузлів швейного виробу. Розвиток акуратності і уважності під час виконання практичних робіт, вміння контролювати власні дії.</p>

		Прасування готового виробу та складання за стандартом.		
19	20	Практичне повторення		
20	10	Варіативний модуль		
21	8	Відомості з матеріалознавства		
		<p>Технічні відомості. Неткані матеріали. Загальні відомості про неткані матеріали, способи їх виготовлення, застосування. Тканини з просоченням, з блискучим покриттям, із застосуванням металевих та металізованих ниток. Властивості цих тканин.</p> <p>Лабораторні роботи. Розпізнавання нетканних матеріалів за зовнішнім виглядом, на дотик. Визначення способу їх виготовлення.</p>	<p>Учні: мають загальні уявлення про неткані матеріали та про тканини з блискучим покриттям; знають властивості цих тканин. Учні: вміють розпізнавати неткані матеріали за зовнішнім виглядом. Учні: визначають спосіб виготовлення нетканних матеріалів.</p>	<p>Збагачення уявлень про неткані матеріали (тканини з просоченням, з блискучим покриттям із застосуванням металевих та металізованих ниток) та їх властивості. Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами нетканних матеріалів.</p>
22	10	Креслення коміра		
		<p>Об'єкти виготовлення. Креслення коміра. Викрійка коміра. Техніко-технологічні відомості. Фасони коміра. Оздоблення комірів. Коміри знімні і постійні. Мірки для побудови креслення коміра. Назви контурних ліній та зрізів на викрійці. Деталі коміра, їх назви (верхній, нижній, стойка).</p> <p>Практичні роботи. Визначення мірок для побудови креслення коміра. Побудова креслення. Вирізування викрійки.</p>	<p>Учні: називають фасони коміра та оздоблення за малюнками, зразками, кресленнями. Учні: знають деталі коміра та їх назви. Учні: вміють визначати мірки, будувати креслення коміра за інструкційною картою, вирізувати викрійку.</p>	<p>Збагачення уявлень учнів про фасони комірів, деталі та оздоблення. Розвиток мовлення на основі словесної характеристики фасонів коміра. Розвиток просторового уявлення на основі аналізу креслення коміра.</p>
23	18	Технологія виготовлення коміра		
		<p>Об'єкти виготовлення. Зразки</p>	<p>Учні: знають правила викроювання деталей</p>	<p>Розвиток уваги на основі розгляду</p>

		<p>комірів.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Правила викроювання деталей коміра. Оздоблювальні елементи (кант, вишивка, тасьма, мереживо). Прокладні матеріали. Спосіб з'єднання деталей коміра.</p> <p>Практичні роботи. Виготовлення коміра: з'єднання деталей, вивертання та виметування, оздоблювальна строчка, оздоблення вишивкою, кантом, тасьмою, мереживом (за вибором).</p>	<p>коміра, називають оздоблювальні елементи за малюнками та спосіб з'єднання.</p> <p>Учні: уміють з'єднувати деталі коміра, використовувати оздоблювання.</p>	<p>зразків та малюнків коміра, визначення фасону, оздоблення. Формування усвідомленої діяльності на основі розвитку умінь виконувати практичні завдання за інструкційною картою.</p>
24	12	Побудова креслення основи вшивного рукава		
		<p>Об'єкти виготовлення. Вшивний короткий і довгий рукав. Креслення, викрійка.</p> <p>Техніко-технологічні відомості. Фасони рукавів. Мірки для побудови короткого і довгого рукава. Назви контурних ліній на кресленні, зрізів на викрійці. Види обробки низу рукава. Моделювання фасонів рукава.</p> <p>Практичні роботи. Знімання мірки для побудови креслення вшивного прямого короткого і довгого рукава. Моделювання рукава на основі прямого: рукава «ліхтарик», «крильця», розширеного до низу.</p>	<p>Учні: мають уявлення про фасони рукавів, називають їх на малюнках, зразках; знають мірки, знають назви контурних ліній, зрізів, обробку рукава. Учні: вміють знімати мірки для креслення рукава, будувати креслення за інструкційною картою, моделювати викрійку на основі прямого рукава.</p>	<p>Збагачення уявлень про фасони рукавів дитячого та жіночого одягу на основі аналізу зразків та малюнків виробів. Розвиток просторового орієнтування на основі моделювання різних фасонів рукава за малюнками. Збагачення професійного словника назвами фасонів рукава, мірок для побудови креслення, контурних ліній на кресленні та зрізів деталей.</p>
25	14	Технологія виготовлення вшивного рукава		
		<p>Об'єкти виготовлення. Зразки вшивного рукава.</p>	<p>Учні: знають технологічну послідовність</p>	<p>Збагачення професійної термінології назвами</p>

		<p>Техніко-технологічні відомості. Послідовність виготовлення рукава. Підготовка деталі рукава до обробки. Виконання зборки по окату рукава. Спосіб з'єднання зрізу деталі по довжині рукава. Способи обробки нижнього зрізу рукава: шов упідгин із закритим зрізом, обкантовувальний шов, манжетою (без застібки, із застіркою). Практичні роботи. Прокладання копіювальних стібків та контрольних ліній по деталі рукава. Виконання зборки по окату рукава. Зшивання рукава. Обробка нижнього зрізу рукава швом упідгин, обкантовувальним швом, манжетою.</p>	<p>виготовлення вшивного рукава, способи обробки зрізів. Учні: називають шви, та види обробки нижнього зрізу. Учні: вміють виконувати зборку окату та обробляти зрізи рукава.</p>	<p>видів обробки нижнього зрізу рукава. Розвиток мислення на основі визначення послідовності виготовлення вшивного рукава. Формування діяльності на основі розвитку умінь виконувати практичні завдання за інструкційною картою.</p>
26	20	Практичне повторення		
27	10	Варіативний модуль		
28	7	Резерв часу		

СТОЛЯРНА СПРАВА

Пояснювальна записка

Професійно-трудове навчання в спеціальній школі для розумово відсталих дітей спрямоване на забезпечення підготовки учнів до самостійного виконання різних видів робіт, в умовах державних і приватних підприємствах та у власному побуті. Базові знання, які учні отримують за період професійної підготовки у 4-9 класах, дають можливість школярам удосконалювати одержані техніко-технологічні знання та практичні уміння, а також спеціалізуватися з більш вузької спеціальності у 9-10 класах.

Програму розроблено на основі базової програми з трудового навчання «Столярна справа» (за редакцією С.Л. Мирского, Б.А. Журавльова). Програма розрахована на профорієнтацію учнів спеціальної школи і передбачає підготовку школярів до вступу в ПТУ відповідного типу і профілю.

Формування в учнів з розумовою відсталістю знань, умінь та навичок усвідомленого дотримання правил безпечної праці має здійснюватися на кожному вступному занятті, на початку навчального року, коли школярів знайомлять із загальними правилами безпеки при роботі з столярними інструментами та приладами.

Необхідною умовою реалізації програми є навчання школярів користуватись підручником з трудового навчання. Учні мають усвідомлено читати текст, розглядати і розуміти різний ілюстративний матеріал та виконувати практичні завдання за інструкційними (технологічними) картами, планами послідовності виконання завдань, знаходити необхідну інформацію, відповіді на запитання та ін.

Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи базується на спеціальних принципах навчання, що забезпечують корекційну спрямованість – максимальне поліпшення стану психофізичного розвитку школяра, його пізнавальної, мовленнєвої, психомоторної, особистісної сфер розвитку.

До групи для навчання столярній справі слід відбирати учнів, які за станом здоров'я здатні витримувати фізичні навантаження і виробничі шуми. Термін навчання за програмою – 6 років (4-9 (10) класи). У 9-10 класах передбачається спеціалізація учнів.

Програма включає теоретичні і практичні заняття. Передбачаються різні форми роботи з учнями: практичні, лабораторні роботи та вправи, використання сучасних мультимедійних засобів (комп'ютер, ноутбук, інтерактивна дошка, DVD, відеофільми та фрагменти); робота на пришкільній ділянці, екскурсії на профільні виробництва.

При складанні програми враховані принципи повторюваності пройденого навчального матеріалу і поступовості введення нового. Викладання базується на знаннях, одержуваних учнями на уроках математики, креслення, географії, природознавства, історії.

У процесі опанування трудових знань, умінь та навичок школярів ознайомлюють з розміткою деталей, пилянням, струганням, свердлінням деревини, скріпленням деталей у виробу та його оздобленням. Учні набувають навичок володіння столярними інструментами і пристосуваннями, дізнаються про правила догляду за ними. Деякі з інструментів і пристосувань виготовляють самостійно за інструкцією вчителя. Крім того, учні вчать працювати на свердлильному і токарному верстатах, застосовувати лаки, клеї, фарби, барвники. Програмою передбачено навчання учнів складанню і читанню креслень, плануванню послідовності виконання трудових операцій, оцінюванню результатів власної і чужої роботи. Під час виконання столярних робіт систематично використовується технологічна карта виробу.

До базової програми з трудового навчання (столярна справа) додається новий підрозділ «Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї», який включає специфічні деревообробні роботи восени та навесні, господарські роботи, що виконують учні практично кожен рік за рахунок інших тем навчальної програми.

У 8-9 класах поглиблюються і розширюються знання учнів з навчальних тем та з окремих загальнотрудова будівельних професій, які пов'язані зі столярною справою:

«Штукатурно-малярні роботи», «Каменярські та плиточні роботи», «Настилення лінолеуму», «Паркет», «Гіпсокартон», «Шпалери», «Теслярські роботи».

Програма передбачає введення у 8-10 класах учнів спеціальної школи роботу з використанням комп'ютера та інших цифрових технологій, систематичне використання інтерактивної дошки. У 10 класі введений розділ «Сучасні інформаційні технології. Комп'ютер. Автоматизація».

Обов'язковим є дотримання техніки безпеки на уроках. У процесі виготовлення виробів значна увага приділяється естетичному вихованню учнів, розвитку естетичного смаку, формуванню емоційно-ціннісного ставлення до праці та людей праці. Все це сприяє фізичному та інтелектуальному розвитку розумово відсталих підлітків.

Перелік тем програми не є строго обов'язковим. Учитель виходячи з матеріально-технічної бази школи та рівня підготовленості учнів має право замінювати теми, розподіляти час на вивчення розділів, тем відповідно до психофізичних можливостей учнів.

Зміст навчальної програми зі столярної справи складено з урахуванням розміщення розділів та тем у підручниках: «Столярна справа» (автор Журавльов Борис Олександрович), навчальних посібників для 7, 8 класів допоміжної школи.

Реалізація програмного забезпечення відбувається з урахуванням пізнавальних можливостей учнів з розумовою відсталістю, матеріально-технічного та кадрового забезпечення спеціального навчального закладу. Для успішного навчання за даною програмою школі необхідно мати столярну майстерню, оснащену сучасними засобами виробництва.

Доцільним є планування 1-2 екскурсії на рік у кожному класі для відвідування деревообробного комбінату меблевої фабрики, меблевої виставки. Бажаний тісний зв'язок зі столярним підприємством, замовлення якого учні могли б виконувати на практичних заняттях у 10 класі.

<p>37</p>	<p>Практична робота. Виготовлення об'ємних виробів з природного матеріалу (павук, жук, метелик, бабка тощо) – 2-3 виробу. Самостійна робота. Створювання об'ємної композиції «На лісовій галявині»</p> <p>Тема. Робота з папером і картоном Технологія виготовлення мозаїки з паперових грудочок (8 год.) Поняття про мозаїку (повторення). Правила виготовлення паперових грудочок. Техніка виготовлення мозаїчних аплікацій з паперових грудочок на картонній основі. Матеріали, інструменти та приладдя для виготовлення мозаїки з паперових грудочок – картон, кольорових папір, клей ПВА. Організація робочого місця та дотримання санітарно-гігієнічних норм під час виконання робіт. Практична робота. Виготовлення мозаїки-аплікації з паперових грудочок на картонній основі (квітуче дерево, осіннє дерево, квіти у вазі, гілка дерева тощо) – 2-3 виробу. Виготовлення ескізу. Виготовлення грудочок з кольорового</p>	<p>має уявлення про мозаїку; виготовляє паперові грудочки; характеризує матеріали, інструменти та приладдя для виготовлення мозаїки з паперових грудочок(*називає і показує); виготовляє мозаїку-аплікацію з паперових грудочок на картонній основі(*за допомогою вчителя); організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про пиляння як основний процес при обробці деревини характеризує будову та призначення столярного верстака(*показує, по можливості називає) знає правила безпечної роботи при пилянні(*за запитаннями вчителя) вміє фіксувати деталі у верстаку в залежності від напрямку пиляння, готувати лучкову пилку до роботи(*за допомогою вчителя)</p>	<p>дрібною моторики рук на основі роботи з природним матеріалом. Особистісний розвиток: формування охайності, працелюбності, самостійності, спостережливості, відповідальності за якість виконаної роботи, наполегливості у досягненні мети.</p> <p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлення про мозаїку та креповий папір, розвиток пізнавальної діяльності на основі формування загальнонавчальних умінь (аналіз виробу, планування послідовності виконання, здійснення самоконтролю - порівняння зі зразком). Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення, розвиток зв'язного мовлення на основі визначення послідовності виконання трудових операцій. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібно моторики на основі роботи з папером (виготовлення грудочок, торценок). Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості,</p>
-----------	--	--	---

	<p>паперу для мозаїки (кольори добираються згідно задуму аплікації) – відривання клаптику паперу невеликого розміру (2Ч2 см), зминання клаптику паперу у грудочку. Нанесення клею на окремі деталі та укладання паперових грудочок на основу. Заповнення тла паперовими грудочками. Просушування роботи. Остаточне оформлення та оздоблення виробу.</p>		<p>уважності тощо.</p>
<p>47</p>	<p>Розділ. Проектування та виготовлення виробів з деревини Тема. Пиляння (14годин). Технічні відомості: призначення пиляння. Пиляння як основний процес різання при обробці деревини. Пиляння уздовж і впоперек волокон, пилка лучкова. Будова верстака. Призначення частин верстака. Правила роботи на верстаку. Правила безпечної роботи при пилянні. Брак при пилянні, заходи по його попередженню і усуненню. Практична робота: кріплення заготовок у задньому затискачі верстака для пиляння впоперек волокон. Фіксація деталей в задньому затискачі верстака для пиляння уздовж волокон. Підготовка лучкової пилки до роботи: перевірка установа полотна. Пиляння деревини впоперек волокон. Пиляння уздовж волокон при вертикальному положенні заготовки. Робоча поза, хватка інструмента, рух пилки, ритм, темп. Перевірка правильності пиляння лучковою пилкою</p>	<p>вміє пиляти заготовки уздовж та поперек волокон визначає послідовність виконання роботи (* за допомогою вчителя) виготовляє підставки для чашки, каструлі, дошки для обробки харчових продуктів(*виготовляє підставку із готових деталей за допомогою вчителя) має уявлення про різьблення як одної з основних художніх обробок деревини (* показує на малюнках та ілюстраціях) характеризує матеріали та інструменти для різьблення (* за запитаннями вчителя) визначає послідовність виконання роботи (* за допомогою вчителя) виконує геометричне різьблення прямих ліній</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про будову деревини, розвиток мислення на основі аналізу виробу та способу його виконання, розвиток уваги. Мовленнєвий розвиток: розширення словникового запасу назвами інструментів та пристосувань, використання назв дій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час закріплення прийомів пиляння деревини Особистісний розвиток: формування організованості, самостійності у навчально-практичній діяльності.</p>

	<p>(напрямок і прямолінійність пропилу) за допомогою кутника і лінійки. Конструювання виробу за зразком: Обговорення характеристики виробу і плану роботи, даних учителем, в груповій бесіді. Аналіз готового виробу. Складання плану виконання роботи за зразком. Практична робота: виготовлення підставки для чашки, каструлі із заготовок розпиляних поперек та уздовж волокон, зачищення деталей, наклеювання деталей на картон, мішковину. Самостійна робота: виготовлення дощок для обробки харчових продуктів прямокутної та квадратної форми.</p>	<p>та трикутників(* прямих ліній під контролем та за допомогою вчителя) вміє обробляти готовий виріб морилкою і аніліновими фарбами(*за допомогою вчителя)</p>	
<p>18</p>	<p>Тема. Геометрична різьба по дереву (20 годин). Технічні відомості: Історичні відомості про художню обробку деревини. Місце та роль різьби по дереву у сучасному декоративно-ужитковому мистецтві. Види різьблення по дереву Матеріали: дошки м'якої породи деревини(липа, вільха, осика, сосна), копіювальний папір. Інструменти для різьблення (косяк, ніж). Правила безпечної роботи під час різьблення та санітарно-гігієнічні вимоги. Організація робочого місця. Конструювання виробу: формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом, вибір сюжету, візерунку; планування роботи (показ послідовності виготовлення виробу вчителем,</p>	<p>має уявлення про технічне конструювання; характеризує деталі конструктора та типи з'єднань в ньому (* називає і показує деталі квадратної, прямокутної, циліндричної та трикутної форми) визначає кількість і форму деталей (* за допомогою вчителя) виготовляє прості моделі (* за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог</p>	<p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлення про художню обробку деревини, аналізу при порівняння різних порід деревини розвиток пізнавальної діяльності на основі формування загальнонавчальних умінь (аналіз виробу, планування послідовності виконання, здійснення самоконтролю - порівняння зі зразком). Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення, розвиток зв'язного мовлення на основі визначення послідовності виконання трудових операцій.</p>
<p>69</p>			

<p>пояснення) Практична робота: розмічання рисунку. Закріплення заготовок під час різблення. Різблення прямих ліній. Вирізування трикутників. Обробка різби морилкою і аніліновими фарбами, мастикою(використовуютьс я на раніше виконаних роботах).</p> <p>Підсумкове заняття. (3 години) Виготовлення комбінованого виробу з використанням вивчених технік роботи з деревиною.</p> <p>Розділ. Проектування та виготовлення виробів з металу. Тема. Робота з конструктором (6 годин) Технічні відомості: Поняття технічного конструювання. Деталі металевого конструктора. Типи з'єднання деталей. Складові частини виробу. Конструювання виробу: орієнтування в завданні за малюнком виробу. Планування майбутньої роботи в груповій бесіді з учителем. Добір деталей за малюнком. Порівняння довжини планок на око. Практична робота: Загвинчування і затягування гайок з двох боків двома ключами. Приєднання планок під прямим кутом до пластинки за допомогою скоби. З'єднання 3-4 деталей в одній точці. Способи кріплення колісних пар. Збирання макету самокату,</p>	<p>має уявлення про різні способи виготовлення та з'єднання деталей виробів з дроту; називає інструменти і пристосування для роботи з дротом(* називає за допомогою вчителя); виконує виправи на гнуття та рівняння дроту за допомогою інструментів (* за допомогою вчителя) має уявлення про пластичність і декоративну узагальненість форм виробів(*за запитаннями вчителя) знає прийоми кріплення готового виробу до підставки(*за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про гантель як техніку роботи з дротом (* показує вироби в техніці ганутель без називання самої техніки) характеризує матеріали та інструменти для роботи в техніці ганутель(*за запитаннями вчителя) добирає матеріал для роботи (* за допомогою вчителя); обгрунтовує добір конструкційних матеріалів залежно від виробу; намотує дріт в спіраль і розтягує її (* за допомогою вчителя); складає каркас у різних формах(* за допомогою і під контролем вчителя);</p>	<p>Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики при різбленні Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, уважності тощо.</p> <p>Пізнавальний розвиток: розвиток мислення на основі аналізу та порівняння різних видів деталей конструктора, аналіз, збагачення уявлення про різні матеріали (деревина, пластмаса, метал), розвиток уваги. Мовленнєвий розвиток: розширення словникового запасу назвами деталей конструктора, назвами трудових операцій, супроводжуючого мовлення, композицій у розгорнутому мовленні. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час закріплення прийомів конструювання. Особистісний розвиток: розвиток інтересу до конструювання; формування організованості,</p>
---	---	--

<p>38</p>	<p>двоколісного візка тощо.</p> <p>Тема. Робота з м'яким дротом (10) Технічні відомості: Прийоми вимірювання та розмічання заготовок з дроту для виготовлення окремих деталей за ескізом або технічним рисунком. Прийоми різання дроту кусачками. Інструмент і пристрої для вирівнювання і гнуття дроту. Раціональна послідовність виготовлення виробів з дроту, які складаються з окремих деталей. Практична робота: Способи поділу дроту на частини. Обпилювання торців дроту. Контроль обпилювання. Прийоми згинання дроту в лещатах та з використанням оправок.</p> <p>Технічні відомості: Поняття про пластичність і декоративну узагальненість форм виробів із дроту, пропорційна рівноваженість елементів конструкції, динамічність, естетична довершеність виробів. Використання різноманітних підставок для тематичних багатофігурних композицій. Ознайомлення з прийомами кріплення. Практична робота: Виготовлення</p>	<p>виготовляє базову форму - пелюстку; виготовляє букет з квітів техніці ганутель (* за допомогою вчителя)</p> <p>має уявлення про кольоровий листовий метал та його застосування (* називає за допомогою вчителя) характеризує основні властивості кольорових металів та інструменти для роботи з ними (*за допомогою запитань) вміє переводити картинку на тло виробу(* працює за готовим зразком) визначає послідовність виконання роботи (* за допомогою вчителя)</p> <p>виготовляє іграшки з кольорового металу і фольги (*за допомогою і під контролем вчителя)</p> <p>має уявлення про мозаїку; виготовляє заготовки в техніці торцювання(* за допомогою вчителя); характеризує матеріали, інструменти та приладдя для виготовлення мозаїки в техніці торцювання(* називає і показує за запитаннями); виготовляє мозаїку-аплікацію в техніці торцювання на картонній основі(* за допомогою вчителя);</p>	<p>самостійності у навчально-практичній діяльності.</p> <p>Пізнавальний розвиток: розвиток мислення на основі аналізу видів з'єднання деталей виробів із дроту, збагачення уявлення про дріт, розвиток уваги, порівняння властивостей різних видів дроту. Мовленнєвий розвиток: розширення словникового запасу назвами виробів із дроту, інструментів та обладнання для роботи з дротом; використання назв дій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час закріплення прийомів рівняння, гнуття та з'єднання дроту. Особистісний розвиток: розвиток інтересу до виробів декоративно-прикладного мистецтва, формування естетичної потреби у спілкуванні з ним, розвиток емоційно-естетичного сприймання.</p> <p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про текстильні матеріали, інструменти та пристосування для робіт з ними, аналіз, порівняння властивостей ниток, збагачення уявлень щодо різноманітності видів рукоділля.</p>
-----------	---	---	---

<p>однофігурних сувенірів (коників, собачок, баранців тощо); гнуття контуру з цілого шматка дроту; гнуття окремих складових частин виробу; обмотування каркаса, кріплення до підставки.</p> <p>Тема. Виготовлення квітів із дроту.(10) Технічні відомості: Ганутель. Історія ексклюзивного мальтійського рукоділля. Види виробів. Інструменти, матеріали, пристосування (дріт товстий (0,74) і тонкий (0,28); кусачки, ножиці, лінійка, нитки Ірис, муліне або шовкові нитки для вишивання різних кольорів). Правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги. Практична робота. Вправи на намотування дроту в спіраль і її розтяжка. Складання каркаса у формі пелюстки. Правила та варіанти намотування ниток на спіраль. Практична робота. Вправи на намотування ниток на заготовки пелюсток. Конструювання виробу: Створення ескізного малюнка, добір матеріалів та інструментів, планування роботи (показ послідовності виготовлення виробу вчителем, пояснення). Самостійна робота. Намотування спіралей, їх розтяжка, складання заготовок-пелюсток, намотування пелюсток ниткою за зразком або задумом, збирання пелюсток у квітку, оформлення квітки,</p>	<p>організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про з'єднання деталей за допомогою шурупів(* показує за запитаннями вчителя) характеризує інструменти для свердління отворів, їх будову та призначення(* за запитаннями вчителя) знає правила безпечної роботи зі свердлильним інструментом використовує предметно технологічні картки визначає послідовність виконання роботи (* за допомогою вчителя) виготовляє настінну полицку з рейок(*складає виріб з готових деталей за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про типи отворів(*показує вироби з отворами); характеризує матеріали, інструменти та пристосування для свердління коловоротом(* називає і показує за запитаннями вчителя) вміє фіксувати заготовку в затискачах верстака вміє свердлити отвори перком і спіральним</p>	<p>Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення шляхом розширення і уточнення активного словника назвами вивчених операцій, розвиток мовлення на основі словесної характеристики видів діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики на основі намотування дроту та нитки, розвиток точності рухів рук та пальців, розвиток окоміру. Особистісний розвиток: активізація уяви і фантазії, вдосконалення трудових навичок, формування художнього смаку і здібностей дітей, формування культури праці, акуратності, вміння бережно й економно використовувати матеріал. Пізнавальний розвиток: розвиток мислення на основі аналізу зразків іграшок та визначення послідовності виконання трудових операцій. Мовленнєвий розвиток: збагачення словникового запасу назвами трудовий операцій та об'єктів виготовлення, на основі складання характеристики об'єктів виготовлення за запитаннями</p>
---	--	---

	<p>виготовлення необхідної кількості квітів для букету.</p> <p>Тема. Виготовлення іграшок з фольги тонкого кольорового металу.(18 год)</p> <p>Технічні відомості: використання фольги тонкого кольорового металу у виробництві та побуті. Проблеми забруднення довколишнього середовища. Повторне використання фольги тонкого кольорового металу для виготовлення декоративних елементів інтер'єру. Правила безпечної роботи з матеріалами та інструментами.</p> <p>Практична робота: Виготовлення новорічних іграшок з використаних металевих банок з під напоїв. Розрізання, вирівнювання. Розмітка іграшок по шаблону. Розрізання іграшок ножицями по металу. Гнуття деталей іграшки. Підсумкове заняття. (3 години)</p> <p>Виготовлення комбінованого виробу з використанням вивчених технік роботи з дротом та фольги.</p> <p>Варіативний модуль (20) Резерв часу (4)</p>	<p>свердлом виготовляє підставки для свердл та олівців *тільки зачищає та шліфіє готовий виріб організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про волокнисту будову деревини, призначення стругання (*показує заготовки розпиляні поперек і вповдовж волокон) характеризує матеріали, інструменти та пристосування для стругання(* називає і показує за запитаннями вчителя)</p> <p>вміє фіксувати заготовку в затискачах верстака вміє стругати бруски уздовж волокон(* під контролем та за допомогою вчителя)</p> <p>визначає послідовність виконання роботи (* за допомогою вчителя) виготовляє годівницю, іграшки у вивченій техніці (* виготовляє окремі деталі під контролем вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про вироби, виконанні технікою криволінійного пиляння(* показує на малюнку) характеризує матеріали, інструменти та</p>	<p>вчителя.</p> <p>Сенсомоторний розвиток: розвиток дрібної моторики рук на основі роботи з розрізання фольги та тонкого листкового металу Особистісний розвиток: формування охайності, розвиток емоційно-естетичного сприймання.</p> <p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлення про мозаїку та креповий папір, розвиток пізнавальної діяльності на основі формування загальнотрудових умінь (аналіз виробу, планування послідовності виконання, здійснення самоконтролю - порівняння зі зразком). Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення, розвиток зв'язного мовлення на основі визначення послідовності виконання трудових операцій. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики на основі роботи з папером</p>
--	--	---	---

	<p>Другий семестр (152 год.) Розділ. Технологія ручної обробки матеріалів. Тема. Робота з папером і картоном. Технологія виготовлення мозаїки в техніці торцювання (18 год.) Технічні відомості: Креповий папір та його властивості. Вироби, оздоблені в техніці торцювання. Матеріали, інструменти та приладдя для виготовлення мозаїки в техніці торцювання (креповий папір різних кольорів, картон, густий клей ПВА, ножиці, дерев'яна паличка або стержень з ручки) . Техніка виготовлення заготовок для торцювання. Правила створення аплікацій та композицій в техніці торцювання. Правила безпечної роботи з ножицями. Організація робочого місця та дотримання санітарно-гігієнічних норм під час виконання робіт. Практична робота. Виготовлення мозаїки-аплікації в техніці торцювання на картонній основі (квіти в кошику, виноградне гроно, гілка горобини чи калини тощо) – 2-3 виробу. Створення ескізу майбутньої мозаїки. Виготовлення заготовок з кольорового крепового паперу для мозаїки (кольори добираються згідно задуму аплікації) – нарізання квадратів розміром 1Ч1 см. Нанесення клею на окремі ділянки та поступове укладання паперових заготовок на основу –</p>	<p>пристосування для криволінійного пиляння(*за запитаннями вчителя) вміє пиляти по кривих лініях(* під контролем та за допомогою вчителя) контролює правильність виконання виробу має уявлення про обробку криволінійних кромки(* розрізняє оброблені і необроблені кромки) характеризує інструменти та пристосування для обробки криволінійних кромки(* за запитаннями вчителя) визначає послідовність виконання роботи (* за допомогою вчителя) вміє різати стамескою натискуванням та ударом киянки виготовляє кронштейн для ампельних квітів(* під контролем та за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог. має уявлення про призначення тканин(* за запитаннями вчителя); розрізняє тканини за товщиною, кольором, малюнком(* за допомогою вчителя); визначає лицьову та виворотну сторону тканини(*за допомогою вчителя); добирає матеріал для роботи(* виконує роботу з підбраного вчителем матеріалу); обґрунтовує добір конструкційних матеріалів залежно від виробу; складає каркас з дроту у різних формах(*за допомогою вчителя);</p>	<p>(виготовлення торцювок). Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, уважності тощо. Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про деревину, інструменти та пристосування для робіт з нею, аналіз, порівняння властивостей деревини, збагачення уявлень щодо різноманітності видів з'єднання деталей виробу. Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення шляхом розширення і уточнення активного словника назвами вивчених операцій, матеріалів та інструментів, розвиток мовлення на основі словесної характеристики видів діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики на основі намотування дроту та нитки, розвиток точності рухів рук та пальців, розвиток окоміру. Особистісний розвиток: формування таких якості особистості, як ініціативність, впевненість у собі, щирість, чесність, наполегливість, активізація уяви і фантазії,</p>
--	---	---	--

<p>накручування заготовки на паличку та наклеювання. Заповнення тла паперовими заготовками. Просушування роботи. Остаточне оформлення та оздоблення виробу. Екскурсія «Мозаїка в столичній архітектурі».</p> <p>Розділ. Проектування та виготовлення виробів з деревини.</p> <p>Тема. З'єднання деталей за допомогою шурупів. (8 годин)</p> <p>Технічні відомості: шило грановане. Його призначення і застосування. Шурупи. Елементи шурупа (головка, шліц, шийка, нарізка). Викрутка, її будова і призначення. Роззенковка, її будова і застосування. Дриль ручна. Її застосування, будова і правила безпечної роботи. Практична робота: свердління отворів дриллю. Підготовка отвору під шуруп шилом. Зенкування отворів. Згвинчування шурупів.</p> <p>Конструювання виробу: Етапи конструювання; формулювання задуми, ознайомлення з готовим виробом, орієнтування в завданні і за зразком, планування за поясненням і показом вчителя, використання предметної технологічної карти. Самостійна робота: виготовлення настінної полицки з рейок. (Відпилювання рейок заданої довжини, зачищення торців райок, свердління отворів під шурупи, складання виробу, контроль правильності складання кутником).</p>	<p>виготовляє базову форму - пелюстку; виготовляє букет з квітів(*за допомогою вчителя); дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про металопластику як вид художньої обробки листового металу(* показує вироби з металопластики з поміж інших) характеризує інструменти та матеріали для виготовлення виробів в техніці металопластики (*за запитаннями вчителя) вміє підготувати матеріал для роботи(* працює з готовим матеріалом) визначає послідовність виконання роботи (* за допомогою вчителя) переносить малюнок на заготовку(*працює з уже перенесеним малюнком) виконує тиснення по лініях(*за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p>	<p>вдосконалення трудових навичок, формування художнього смаку і здібностей дітей, формування культури праці, акуратності, вміння бережно й економно використовувати матеріал, утримувати робоче місце в порядку, охайності, наполегливості, уважності, розвиток емоційно-естетичного сприймання.</p> <p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлення про деревину, розширення знань про ручну обробку деревини, розширення уявлень про властивості деревини та способи з'єднання окремих деталей, розвиток уваги та самостійності під виконання трудових операцій.</p> <p>Мовленнєвий розвиток: на основі збагачення словника назвами інструментів та матеріалів, розвиток уміння давати словесний звіт про виконану роботу за запитаннями вчителя</p> <p>Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час закріплення прийомів виготовлення</p>
---	---	--

<p>Тема. Свердління отворів коловоротом (13 годин) Технічні відомості: Коловорот простий з кулачковим патроном і тріскачкою. Його будова і застосування. Свердла спіральні і перові, їх кріплення в патрон коловорота. Розміри свердел. Правила безпечної роботи коловоротом. Практична робота: кріплення свердла в патроні коловорота. Фіксація заготовки для свердління в затискачах верстака. Свердління отворів перком і спіральним свердлом. Конструювання виробу: ознайомлення з готовим виробом орієнтування в завданні за технічним рисунком, добір матеріалів та інструментів, планування в груповій бесіді. Самостійна робота: виготовлення підставки для свердел прямокутної форми з бруска, підставка для олівців зі зрізів гілок дерева. Відпилювання заготовок заданого розміру, свердління отворів, обробка готового виробу – зачищення, шліфування, фарбування.</p>		<p>виробів з деревини. Особистісний розвиток: формування охайності, працелюбності, самостійності, спостережливості, відповідальності за якість виконаної роботи, наполегливості у досягненні мети.</p>
<p>Тема. Стругання рубанком (22 годин) Технічні відомості: широкі і вузькі грані бруска. Довжина, ширина, товщина бруска та їх вимірювання. Елементарні поняття про волокнисту будову деревини. Призначення стругання. Рубанок одинарний – основний інструмент для стругання. Основні частини рубанка: колодка, різець і клин. Призначення основних</p>		<p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про текстильні матеріали, інструменти та пристосування для робіт з ними, аналіз, порівняння властивостей тканин, збагачення уявлень щодо різноманітності видів рукоділля. Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення шляхом розширення і уточнення активного</p>

<p>частин. Додаткова частина рубанка – ріжок. Частини колодки: подошва і льотка</p> <p>Правила безпечної роботи при струганні.</p> <p>Практична робота: кріплення заготовки в задньому затискачі верстака. Стругання широкого боку уздовж волокон з контролем площини лінійкою.(Рубанки для учнів налагоджує вчитель). Стругання вузької грані бруска з контролем по кутнику.</p> <p>Відпрацювання робочої пози, хватки інструмента, рухів при струганні.</p> <p>Перевірка розмірів лінійкою, а прямокутності бруска – кутником.</p> <p>Конструювання виробу: орієнтування в завданні за зразком, технічним рисунком і предметною технологічною картою.</p> <p>Обговорення характеристики виробу і плану роботи, даних вчителем в груповій бесіді.</p> <p>Практична робота: виготовлення годівниці для птахів, іграшок (носилки, тачка тощо). Розмічання довжини деталей з урахуванням вад заготовки.</p> <p>Відпилювання в стуслі впоперек волокон.</p> <p>Скруглення бруска квадратного перерізу рубанком з контролем форми на око. Свердління отворів під цвяхи і шурупи для попередження розколювання заготовки.</p> <p>Складання виробів на цвяхах і шурупах.</p> <p>Тема. Криволінійне пиляння (9 годин).</p> <p>Технічні відомості: види виробів з криволінійними кромками. Шаплони для</p>		<p>словника назвами вивчених операцій, розвиток мовлення на основі словесної характеристики видів діяльності.</p> <p>Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики, розвиток точності рухів рук та пальців, розвиток окоміру.</p> <p>Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, уважності тощо.</p> <p>Пізнавальний розвиток: розширення знань про художню обробку листового металу, розвиток мислення на основі аналізу зразків виробів та визначення послідовності виконання трудових операцій.</p> <p>Мовленнєвий розвиток: збагачення словникового запасу назвами трудовий операцій та об'єктів виготовлення, на основі складання характеристики об'єктів виготовлення за запитаннями вчителя.</p> <p>Сенсомоторний розвиток: розвиток дрібної моторики рук на основі роботи з тиснення тонкого листового металу</p> <p>Особистісний розвиток: формування</p>
--	--	--

<p>розмічування. Пилки для пиляння по кривих лініях. Урахування напрямку волокон при розмічанні. Можливі помилки при пилянні.</p> <p>Практична робота: розмічання по шаблону криволінійної деталі. Підготовка викружної пилки до роботи. Положення пилки відносно ліній розмітки. Пиляння по кривих лініях. Контроль прямокутності пропилу у напрямку товщини дошки. Перевірка по лініях розмітки.</p> <p>Тема. Обробка криволінійних кромок (16 годин)</p> <p>Технічні відомості: Напрямок волокон у деревині деталей. Можливість різання стамескою з урахуванням напрямку волокон. Напилки драчові, їх розміри, форма. Правила безпечної роботи стамескою, напилком, шкуркою. Сталева щітка для очищення напилків.</p> <p>Конструювання виробу: орієнтування в завданні за технічним рисунком і зразком. Складання стислих письмових планів роботи, їх аналіз у груповій бесіді.</p> <p>Практична робота: фіксація криволінійних деталей у задньому затискачі верстака. Котроль при струганні: по лініях розмітки, прямокутності; урахування напрямку волокон. Різання стамескою опуклих кромок. Різання натискуванням і ударом киянки. Оброблення кромок драчовим напилком і обробка шкуркою. Ощирення напилка сталевою щіткою.</p> <p>Самостійна робота:</p>		<p>художнього смаку і здібностей дітей, формування культури праці, екологічної культури, акуратності, вміння бережно й економно використовувати матеріал, утримувати робоче місце в порядку, охайності, наполегливості, уважності, розвиток емоційно-естетичного сприймання.</p>
--	--	--

<p>виготовлення кронштейну для ампельних рослин з дощок товщиною до 15 мм. Підсумкове заняття. (3 години)</p> <p>Виготовлення комбінованого виробу з використанням вивчених технік роботи з деревиною.</p> <p>Розділ. Проектування та виготовлення виробів з металу.</p> <p>Тема. Виготовлення квітів із дроту і тканини, капрону. (15 годин)</p> <p>Технічні відомості: Основне призначення тканин - виготовлення одягу, предметів побуту, декоруванні приміщень та виробів. Різноманітність видів тканин.</p> <p>Лабораторна робота. Розрізнення тканини за товщиною, кольором, малюнком, лицьової і виворітної сторони.</p> <p>Практична робота: виготовлення дротяного каркасу пелюсток. Відрізання необхідної кількості дроту. Виготовлення петлі за допомогою невеликого предмету циліндричної форми. Тканину розправити, при необхідності пропрасувати. На дротяну петельку нанести клей з тієї сторони, яка буде нижньою. Ретельно притиснути петельку з клеєм до тканини, коли клей висохне, обрізати зайву тканину по краях пелюстки (бажано брати для квітів тканина, яка не сиплеться). Зробити потрібну кількість пелюсток. Кожну пелюстку потрібно загнути у підставці так, щоб він</p>		
---	--	--

<p>знаходився під кутом 90 градусів до іншої частини дроту.</p> <p>Конструювання виробу: орієнтування у завданні за зразком готової моделі і деталей, складання готового виробу з окремих деталей (скласти разом п'ять-шість пелюсток і обмотати дротяні ніжки паперовим скотчем або нитками, об'єднавши їх в одне стебло.)</p> <p>Самостійна робота: виготовлення букету з квітів виготовлених у вивченій техніці.</p> <p>Тема. Металопластика. (23 годин)</p> <p>Технічні відомості: Художня обробка листового металу (карбування).</p> <p>Металопластика як найпростіший, легкий і доступний вид художньої обробки листового металу.</p> <p>Інструменти та матеріали: кулькова ручка з використаним стержнем; відходи харчового виробництва (банки з-під пива, кока-коли тощо); ножиці по металу; підкладка з гуми чи лінолеуму; копіювальний папір.</p> <p>Практична робота: підготовка матеріалу: розрізання банки з-під кока-коли : зрізати по колу кришку і дно - так одержуємо пустотілий бляшаний циліндр. Потім ножицями його розрізають по твірній. Правка на плиті.</p> <p>Проведення прямих та кривих ліній з притисканням.</p> <p>Конструювання виробу: Створення ескізного малюнка, добір матеріалів та інструментів, планування роботи (показ</p>		
---	--	--

	<p>послідовності виготовлення виробу вчителем, пояснення).</p> <p>Практична робота: перенесення малюнку на заготовку за допомогою копіювального паперу. Проведення по лініях кульковою ручкою з притисканням. При роботі нахил потрібно тримати завжди постійним: в один і той же бік - вправо до себе. Прикладене зусилля має бути завжди однаковим, а лінія - виходити рівномірною. Якщо в якомусь місці пластина є твердішою, краще по ній провести стержнем кілька разів, але легко, без натиску. Витиснувши, таким чином, всі лінії малюнка, пластину перевертають на інший бік. У середині обведеного вже малюнка на відстані приблизно 2 мм від лицьових ліній проводять стержнем зворотні лінії так, щоб контур вийшов подвійним. Це надасть краям зображення чіткіших обрисів; і малюнок готовий.</p> <p>Самостійна робота: вироблення виробу творчого характеру за задумом учня. * за готовою заготовкою та малюнком.</p> <p>Підсумкове заняття. (4 години)</p> <p>Виготовлення комбінованого виробу з використанням вивчених технік роботи з металом.</p> <p>Варіативний модуль (20) Резерв часу (4)</p>		
--	---	--	--

7 клас (8 годин на тиждень)

К-ть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
-----------	-----------------------------	----------------------------	--

<p>2</p>	<p>Перший семестр (112 год.)</p> <p>Вступ</p> <p>Завдання предмету трудового навчання в 7 класі. Об'єкти навчальних робіт. Повторення правил безпечної праці при роботі з інструментами. Бережне ставлення до сировини, матеріалів, обладнання майстерні. Стан робочого місця учня.</p>	<p>має уявлення про завдання предмету трудового навчання в 7 класі; називають об'єкти навчальних робіт; ставляться до сировини, матеріалів, обладнання майстерні бережно; організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, відтворення знань про безпечне користування інструментами, формування мотиваційної основи вивчення курсу. Мовленнєвий розвиток: формування супроводжуючого мовлення. Особистісний розвиток: розвиток позитивного ставлення до художньо-творчої діяльності.</p>
<p>49</p>	<p>Розділ. Технологія ручної обробки матеріалів. Тема. Робота з папером і картоном (15 годин) Технологія плетіння з газетних трубочок. Технічні відомості: Види мистецтв: образотворче, декоративно-ужиткове, архітектурне. Технологія плетіння та її види : лозоплетіння, плетіння з дроту, плетіння з паперу. Види технік плетіння (пошарове, квадратне) Проблеми забруднення навколишнього середовища, вторинна переробка сировини. Інструменти та матеріали для плетіння: старий газетний папір, клей, фарба, ножиці, в'язальна спиця. Практична робота: підготовка матеріалу для плетіння: скручування паперових трубочок з старих газет під кутом 45 градусів, за допомогою</p>	<p>має уявлення про види мистецтва: образотворче, декоративно-ужиткове, архітектурне;(*називає види мистецтв) має уявлення вторинне використання сировини для покращення екологічного стану навколишнього середовища;(* називає види вторинної сировини) вміє виконувати пошарове та квадратне плетіння(*за допомогою вчителя) добирає матеріал для роботи(* виконує роботу з підбраного вчителем матеріалу); вміє готувати матеріал для роботи(* за допомогою вчителя) орієнтується в завданні за зразком (* за допомогою вчителя) виготовляє нескладні вироби в техніці плетіння із газет(* за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p>	<p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлень про папір та його використання, принципи декоративного мистецтва, розвиток наочно-образного мислення. Мовленнєвий розвиток: розширення словникового запасу назвами видів мистецтва, використання назв дій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, дрібної моторики руки під час закріплення прийомів скручування трубочок та плетіння. Особистісний розвиток: розвиток інтересу до виробів декоративно-ужиткового мистецтва,</p>

<p>в'язальної спиці, склеювання країв, фарбування. Конструювання виробу: вибір заготовок з урахуванням їх форми, розміру, призначення (коробочка для ручного шиття(кругла, квадратна), підставка для ручок тощо). Орієнтування в завданні за зразком та поясненням вчителі. Аналіз зразка і планування роботи в груповій бесіді. Практична робота: вправляння в виконанні пошарового та квадратного плетіння Самостійна робота: облітання коробочок для ручного шиття, підставки для ручок тощо.</p> <p>Тема. Технологія виготовлення об'ємних виробів з природного матеріалу. (10 годин) Технічні відомості: Об'ємні вироби з природного матеріалу. Правила заготівлі та зберігання природного матеріалу. Практична робота. Заготівля природного матеріалу. Екскурсія до ботанічного саду, парку. Технічні відомості: Троянда, її види. Технологія виготовлення троянд з кленового листя. Правила підготовки листя для виробу. Матеріали та інструменти: свіже кленове листя, нитка, лак акриловий. Правила нанесення лаку, необхідність лакування виробів. Організація робочого місця та санітарно-гігієнічні вимоги</p>	<p>визначає об'ємні вироби з природного матеріалу;(* називає, показує) знає правила заготівлі та зберігання природного матеріалу;(* працює з готовими заготовками) заготовляє природний матеріал; розрізняє троянди за їх видами; знає технологію виготовлення троянд з кленового листя; (* за допомогою вчителя) знає правила підготовки листя для виробу; добирає матеріали та інструменти; (* працює з готовими заготовками) знає правила нанесення лаку;(* за запитаннями вчителя) визначає необхідність лакування виробів; виготовляє букет з квітів троянд з кленового листя;(* за допомогою вчителя)</p> <p>має уявлення про вироби з соломки; знає види соломки; вміє заготовляти її; знає технологію виготовлення аплікації із соломки ; добирає матеріали та інструменти; виготовляє аплікації із соломки; організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p>	<p>формування естетичної потреби у спілкуванні з ним, розвиток емоційно-естетичного сприймання, формування екологічної культури.</p> <p>Пізнавальний розвиток: збагачення уявлення про природні матеріали, розширення знань про квіти та злакові культури, розширення уявлень про властивості природного матеріалу та способи з'єднання окремих частин, розвиток уваги та самостійності під час екскурсії. Мовленнєвий розвиток: на основі збагачення словника назвами рослинних матеріалів, розвиток уміння давати словесний звіт про виконану роботу за запитаннями вчителя. Сенсомоторний розвиток: розвиток спостережливості на основі відбору природного матеріалу для виготовлення виробу, розвиток дрібної моторики рук на основі роботи з природним матеріалом. Особистісний розвиток: формування охайності,</p>
--	--	--

<p>38</p>	<p>до роботи. Конструювання виробу: вибір сюжету, формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи (показ послідовності виготовлення виробу вчителем, пояснення) Практична робота. Виготовлення букету з квітів троянд з кленового листя – 7-15 троянд. Підготовка кленового листя (миття листя, протирання). Скручування троянд. Лакування квітів (вчителем або за допомогою вчителя). Оформлення стебла. Оформлення букету.</p> <p>Технологія виготовлення аплікації з соломки.(19 годин) Технічні відомості: Історія народних промислів в Україні та в даній місцевості. Вироби з соломки як складова частина декоративно-прикладного мистецтва. Види солом'яних виробів, народні обрядові вироби із соломки, побутові предмети та прикраси. Види соломки, яку застосовують в аплікації. Заготівля соломки, термін заготівлі, правила обробки та зберігання (житню соломку молочно-воскової стиглості заготовлюють наприкінці липня — на початку серпня). Три сорти соломки та їхні особливості. Декоративні</p>	<p>називає боки бруска; знає їх призначення (* показує за допомогою запитань); характеризує інструменти: рейсмус, стамеска (* називає та показує) вміє розмічати деталі за допомогою рейсмуса (* за допомогою вчителя) має уявлення про способи з'єднання деталей способом врізування (* називає і показує за запитаннями вчителя) вміє за зразком та кресленням розмічати деталі (* працює за готовою розміткою) виконує з'єднання деталей способом врізування(* за допомогою та під контролем вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог. має уявлення про столярні клеї та їх призначенням (* називає за запитаннями) вміє готувати деревину до склеювання (* за допомогою вчителя)</p>	<p>працелюбності, самостійності, спостережливості, відповідальності за якість виконаної роботи, наполегливості у досягненні мети, любові до природи.</p> <p>Пізнавальний розвиток: елементарних уявлень і понять ручної обробки деревини, збагачення уявлень про способи з'єднання деталей, розвиток мислення на основі орієнтування у способі виготовлення, розвиток наочно- образного мислення. Мовленнєвий розвиток: збагачення словника назвами боків бруска, використання їх назв у розгорнутому мовленні, використання назв технологічних етапів,</p>
-----------	---	---	---

<p>20 3 48</p>	<p>властивості соломки: колір, блиск. Способи їх зміни. Види інструментів та безпека роботи з ними. Практична робота: збирання соломки, сушіння, вирізування вузликів, сортування; розрізування соломки вздовж волокон, фарбування, прасування; підбір солом'яних стрічок за кольором і розправлення їх; оволодіння безпечними прийомами роботи з ріжучими, колючими та електроінструментами. Технічні відомості: Види клеїв, які застосовуються для аплікації соломкою. Матеріал для фону (кольоровий папір, кольоровий картон, гофрований картон, туш, чорнило). Особливості малюнка в аплікації. Три основні елементи для виготовлення виробів із соломки: «плотик», «батіжок», «косичка». Прийоми наклеювання соломки для їхнього виготовлення. Геометричні елементи в аплікації. Конструювання виробу: вибір сюжету, формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи: вибір фону для аплікації; копіювання малюнка на кальку; розбивка малюнка на окремі елементи; визначення ліній напряду під час наклеювання соломки. Практична робота: виготовлення малюнка; розбивка малюнка на окремі елементи; виділення елементів геометричного характеру в аплікації; наклеювання соломки.</p>	<p>вміє склеювати деталі з деревини (* за допомогою вчителя) дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог при роботі з столярним клеєм</p> <p>має уявлення про кутове кінцеве з'єднання брусків упівдерева;(* називає деталі з'єднання) характеризує якості даного типу з'єднання;(* за запитаннями) вміє випилювати елементи кутового з'єднаннями;(* під контролем та за допомогою вчителя) орієнтується в завданні за зразком, зразками розмітки та кресленнях (* виконує роботу за готовою розміткою) визначає за технічним малюнком розміри деталей (* самостійно не виконує) виконує кутове з'єднання упівдерева (* за допомогою вчителя) виготовляє підрамник, основу для підставки(* під контролем та за допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про криволінійне випилювання (* показує виробу з криволінійним випилюванням) визначає напрямок волокон деревини (* показує) планує поетапність роботи за зразком(* працює за готовим планом) вміє переводити малюнок на заготовку(* за</p>	<p>інструментів, трудових операцій у словесному описі власної діяльності. Сенсомоторний розвиток: корекція та розвиток координації рухів рук та дрібної моторики на основі обробки деревини. Особистісний розвиток: формування охайності та вмінь організації праці на основі виконання практичних завдань.</p> <p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про типи з'єднання деревини, розвиток мислення на основі орієнтування у способі виготовлення, розвиток наочно-образного мислення. Мовленнєвий розвиток: збагачення словникового запасу на основі назв трудових операцій та об'єктів виготовлення. Сенсомоторний розвиток: корекція та розвиток координації рухів рук та дрібної моторики на основі обробки деревини. Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, акуратності, терпеливості, ретельності та вмінь організації праці на основі виконання</p>
------------------------	---	---	--

42	<p>Підсумкове заняття. 5 години</p> <p>Самостійна робота:</p> <p>Виготовлення комбінованого виробу з використанням вивчених технік роботи з природним матеріалом, папером, соломкою.</p> <p>Розділ. Проектування та виготовлення виробів з деревини.</p> <p>Тема. З'єднання рейок з брусками врізуванням (10 годин)</p> <p>Технічні відомості: професійна назва боків бруска: грань, кромка, торець. Лицьові боки бруска. Призначення лицьових боків. Рейсмус, його призначення і будова. Види столярних рейсмусів. Поняття про припуск на обробку.</p> <p>Практична робота: проведення розмічувальних ліній. Підготовка рейсмусів до роботи. Установка рейсмуса на заданий розмір. Проведення рисок рейсмусом на закріпленому бруску. Заточування олівця. Нанесення рейсмусом рисок на торцях бруска.</p> <p>Технічні відомості: врізування як спосіб з'єднання деталей виробу та його застосування. Паз (його ширина і глибина). Залежність міцності з'єднання від щільності підгонки деталей. Цвяхи і шурупи як додаткові елементи кріплення. Вимоги до розмічування. Стамеска. Елементи стамески. Розміри стамесок. Правила безпечної роботи стамескою.</p> <p>Практична робота: стругання брусків з контролем по розмітці. Розмічання за зразком і</p>	<p>допомогою вчителя) випилює деталі лобзиком(* під контролем та за допомогою вчителя) виготовляє підставку під гарячий посуд (* за допомогою вчителя)</p> <p>характеризує види природних матеріалів, які використовуються на уроках; вміє добирати і готувати матеріал до роботи; володіє безпечними прийомами різання природних матеріалів ножицями; виконує різання ножицями, розрізання ножом, проколювання шилом, з'єднання елементів різними способами. організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про поєднання простих форм у більш складні композиції і конструкції; виготовляє композиції до українських народних казок</p>	<p>практичних завдань.</p> <p>Пізнавальний розвиток: розширення знань про виробу з соломки як складової частини декоративно-прикладного мистецтва, аналіз, порівняння різних видів сухого природного матеріалу.</p> <p>Мовленнєвий розвиток:</p>
----	---	--	--

<p>20</p>	<p>кресленням. Зрізання стамескою підрізаного матеріалу. З'єднання і підгонка деталей. Попередження браку при підрізанні і з'єднанні. Технічні відомості: загальні відомості про клеї. Основні властивості клеїв. Клеї тваринного походження: глютинові і казеїнові. Основні відомості про їх приготування. Підготовка деревини до склеювання. Нанесення клею на поверхні деталей. Запресування склеєних заготовок. Витримування склеєних заготовок після запресування. Правила безпеки при приготуванні розчину клею і при роботі з ним. Тема. Кутове кінцеве з'єднання брусків упівдерева (12 годин). Технічні відомості: застосування кутового кінцевого з'єднання брусків упівдерева. Позитивні якості і недоліки цього з'єднання. Елементи шипа упівдерева: довжина, ширина, товщина, щічки і плічка. Визначення довжини шипа у залежності від ширини бруска.. основні властивості столярного клею: при нагріванні плавиться, при охолодженні твердіє. Загальне поняття про підготовку клею до роботи. Умови міцного склеювання деталей: щільність підгонки, сухість матеріалу, необхідність стиснення деталей, швидкість у виконанні операцій. Практична робота: розмічання кутового кінцевого з'єднання брусків упівдерева. Пиляння уздовж волокон поряд з ризкою. Спилування</p>	<p>має уявлення про різблення як вид художньої обробки деревини;(* показує оздоблені різьбою готові вироби) характеризує деревину для різблення: м'якість, напрямок волокон тощо(* за запитаннями вчителя) характеризує лінії розмітки (* показує паралельні, перпедиккулярні та діагональні лінії) вміє наносити розмітку за допомогою кутника і лінійки(* працює по готовій розмітці) володіє технікою надрізки та підрізки(* під контролем та за допомогою вчителя) добирає інструменти для роботи (* називає і показує необхідні інструменти) виконує різьбу паралельних та діагональних ліній(* під контролем та за допомогою вчителя) оздоблює геометричною різьбою готові вироби (* під контролем та за</p>	<p>на основі збагачення словника назвами рослинних матеріалів, назвами трудових операцій, супроводжуючого мовлення, використання назв природного матеріалу, композицій у розгорнутому мовленні. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, розвиток просторового орієнтування на площині аркуша паперу та в об'ємних виробках, дрібної моторики руки у процесі різання, мотання, тактильного сприймання на основі формування дій обстеження природного матеріалу. Особистісний розвиток: формування охайності, працелюбності, самостійності, спостережливості, відповідальності за якість виконаної роботи, наполегливості у досягненні мети.</p>
-----------	--	--	--

<p>20 3</p>	<p>щічки. Підгонка з'єднання. Нанесення клею щіточкою на сполучувану поверхню. Контроль за прямокутністю з'єднання кутником. Склеювання з'єднання у затискачах. Стругання провісів і кромок рамки. Кріплення рамки в задньому затискному пристрої верстака. Фіксація рамки в передньому затискачі для стругання кромки. Конструювання виробу: орієнтування в завданні за зразком виробів, зразками розмітки і кресленням. Самостійне планування за предметно технологічною карткою. Визначення за технічним рисунком розмірів деталей і виду з'єднання, довжини і товщини шипа. Практична робота: виготовлення підрамника, основи для підставки, стенду тощо.</p> <p>Тема. Криволінійне випилювання. 13 годин Технічні відомості: види виробів з криволінійними кромками. Шаблони для розмічування. Ручний лобзик. Упорний столик, струбцина, її будова і призначення. Копіювальний папір. Правила безпечної роботи з механічним лобзиком. Урахування напрямку волокон при розмічанні. Можливі помилки при пилянні. Конструювання виробу: вибір сюжету, формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи. Зображення основи на поверхню заготовки переносять за допомогою копіювального паперу, а</p>	<p>допомогою вчителя) організовує робоче місце; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>має уявлення про металопластику (* називає і показує вироби, виготовлені в цій техніці); характеризує інструменти та матеріали для роботи (* називає інструменти та матеріали); має уявлення про кінцеву обробку виробу (* за допомогою вчителя) вміє переносити малюнок на заготовку (* за допомогою вчителя) виготовляє вироби в техніці тиснення (* під контролем та за</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про види художньої обробки деревини, місце різьблення в художньо-ужитковому мистецтві, збагачення уявлення про лінії креслення, розвиток мислення на основі аналізу зразків різьблення та визначення послідовності виконання трудових операцій.</p> <p>Мовленнєвий розвиток: використання нових слів у словесному описі діяльності. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики в процесі різьблення Особистісний розвиток: виховання любові до художньої праці, працелюбності, відповідальності, ретельності, наполегливості у досягненні мети.</p>
-----------------	---	---	--

<p>можна також виготовити шаблон з картону. Практична робота: випилювання деталей для підставки під гарячий посуд (кленові, каштанові, липові листочки): За допомогою шаблону проводять розмітку листочків на поверхні заготовки завтовшки 10 мм. Ручним лобзиком, використовуючи випилювальний столик випилюють листочки. Їх випилюють із сухих заготовок: липи, клена, може бути фанера товщиною 10 мм. Криволінійні поверхні у листочку шліфують та вирівнюють надфілями. Для кращого вигляду торці листочків замальовують барвником темного кольору. За допомогою випалювача на листочках наносять жилкування, що надає підставці природного вигляду.</p> <p>Підсумкове заняття. (3 год) Самостійна робота: виготовлення підставки під гарячий посуд на основі вивчених технологій. Варіативний модуль (20) Резерв часу (3)</p> <p>Другий семестр 133 год. Розділ. Технологія ручної обробки матеріалів. 48 Тема. Технологія виготовлення об'ємних виробів з природного матеріалу. (25 годин) Тема. Анімалістичні композиції з соломки та природного матеріалу. Технічні відомості: Технологічні та естетичні вимоги до анімалістичної композиції. Солом'яні фігурки птахів і тварин. Фігурки із жолудів,</p>	<p>допомогою вчителя) користується допоміжними засобами для роботи (* за допомогою вчителя) тонує готові вироби (* процес не виконує) вміє тиснути рамки для кінцевої обробки виробу(* за допомогою вчителя)</p>	<p>Пізнавальний розвиток: розширення уявлень про металопластику як один з видів художньої обробки металу розвиток пізнавальної діяльності на основі формування загальнотрудових умінь (аналіз виробу, планування послідовності виконання, здійснення самоконтролю - порівняння зі зразком). Мовленнєвий розвиток: розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами трудових операцій та об'єктів виготовлення, розвиток зв'язного мовлення на основі визначення послідовності виконання трудових операцій. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорового, тактильного сприймання на основі формування перцептивних дій, корекція дрібної моторики в процесі тиснення металу. Особистісний розвиток: формування охайності, наполегливості, уважності тощо.</p>
---	--	--

<p>каштанів, шишок. Доповнення каркасів фігурок накладними фрагментами, сплетеними із соломки. Види солом'яних птахів: підвісні та які стоять на двох ногах або на одній нозі-підставці. Декоративне оформлення голови, крил і хвоста птаха. Коник — традиційний український зразок солом'яної пластики. Варіанти виготовлення. Використання каркасу з дроту. Оздоблення плетінням із соломки. Декоративне оформлення фігурок інших тварин. Використання в роботі натуральної і фарбованої соломки. Практична робота: виготовлення окремих об'ємних фігурок чоловічків, тварин, птахів тощо, з природного матеріалу та соломи. Конструювання виробу: вибір сюжету, поєднання простих форм у більш складні композиції і конструкції. Вибір кольорової основи для площинної композиції. Аналіз необхідної кількості персонажів, їх розташування. Обговорення в групі за ілюстрацією до казки. Практична робота: виконання композиції до української народної казки «Солом'яний бичок», «Рукавичка», «Колобок», «Як звірі зимували» тощо, на вибір учня. Технологія виготовлення аплікації з соломки.(20годин) Технічні відомості: Особливості композиції з рослинними (квітковими)</p>		
--	--	--

<p>елементами. Квіткова композиція простої форми. Виготовлення відповідної картонної форми. Виготовлення великої та малої квіток. Виготовлення листочків.</p> <p>Практична робота: розбивка ескізу на елементи; перенесення елементів квітів з ескізу на кальку; виготовлення фону для аплікації; наклеювання соломки.</p> <p>Конструювання виробу: вибір сюжету, формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи: вибір фону для аплікації; копіювання малюнка на кальку; розбивка малюнка на окремі елементи; визначення ліній напряму під час наклеювання соломки.</p> <p>Практична робота: виготовлення аплікації квіткової композиції простої форми (ромашки, тюльпани, іриси, маки) за вибором учня.</p> <p>Підсумкове заняття. (3 год) Самостійна робота: Виготовлення комбінованого виробу з використанням вивчених технік роботи з природним матеріалом, соломкою.</p> <p>Розділ. Проектування та виготовлення виробів з деревини (42годин) Тема. Геометрична різьба по дереву Тема. Різьблення паралельних ліній уздовж і поперек волокон.(18 годин) Технічні відомості: різьблення як один з видів художньої обробки деревини. Елементарні поняття про волокнисту будову деревини.</p>		
--	--	--

<p>Матеріали та інструменти для різьблення, їх будова. Геометричні малюнки для різьблення. Поняття «надрізка», «підрізка». Правила безпечної роботи при різьбленні. Технічні відомості: Розмітка й техніка виконання ліній уздовж шарів деревини. Нанесення розмітки, площину всередині отриманого прямокутника за допомогою косинця і лінійки ділять на певну кількість відрізків на відстані 8—10мм один від одного і проводять олівцем паралельні лінії. Вправління у техніці надрізки та підрізки паралельних ліній вповодж волокон. Різак ведуть на себе по наміченій лінії з нахилом у правий бік під кутом 30—45°. Щоб різак не хитався і було менше сколів, п'ятку його слід наблизити до дощечки на відстань 3 мм. У кінці лінії рух різачка треба трохи притримати і підняти п'ятку, щоб не було зарізування. Потім дошку повертають на 180° і знову проводять різачком, дотримуючись тих самих правил. Практична робота: Розмітка й техніка виконання ліній поперек волокон. Лінії розмічають паралельно торцевій частині дощечки. Спочатку роблять надрізку з нахилом 45° від дальшого краю до себе, дощечку повертають на 180° і виконують підрізку. Практична робота: На дошку наносять рисунок сітки (сторона 10 мм), розмітку виконують так, як на попередньому, уроці. Під час розмітки потрібно точно дотримуватися</p>		
---	--	--

<p>відстані між паралельними лініями. Після нанесення розмітки дошку закріплюють на верстаку. Різьблення починають із прорізування лінії вздовж волокон. У кінці лінії п'ятку різця опускають у деревину, щоб прорізати кінець смуги. Після надрізки середньої лінії роблять підрізок ліній уздовж шарів з правого боку. Повертають дошку на 180° і підрізають з іншого боку Середню лінію виїмки (надрізка) ріжуть вертикальним надрізом зліва направо, а бічні грані виїмки — також зліва направо, але з нахилом різця від себе й до себе. Закінчивши вирізування виїмок, підрізають кінчики стружки. Правильність ліній різьби залежить від правильного положення різця.</p> <p>Самостійна робота: виготовлення узору «шашечка».</p> <p>Тема. Різьблення діагональної сітки квадратів. (18 годин)</p> <p>Технічні відомості: види ліній (паралельні, поперечні, діагональні).</p> <p>Розмітка. Інструменти для розмітки: циркуль, косинець, олівець. Поняття діагональної сітки.</p> <p>Практична робота: Різьблення відрізків під кутом. Нанесення паралельних ліній що йдуть по діагоналі під кутом до країв дощечки. Виконання надрізки та підрізки по лінії розмітки.</p> <p>Практична робота: Різьблення діагональної сітки. На підготовлену дошку наносять розмітку з діагональних ліній, використовуючи ті самі</p>		
---	--	--

<p>інструменти, що й при різьбленні відрізків під кутом. Зробивши першу надрізьку ліній сітки справа наліво, повертають дощечку на 180* і роблять другу надрізьку зліва направо. Потім в такому ж порядку роблять підрізьку. Виконуючи вправи, треба стежити за нахилом різця та рівномірністю ширини смужок.</p> <p>Конструювання виробу: Вибір орнаменту візерунку, формулювання задуму, ознайомлення з готовим виробом; планування роботи: нанесення малюнка на заготовку; визначення ліній напряму різьби. Підсумкове заняття. (6 год)</p> <p>Самостійна робота: оздоблення різьбою дошки для обробки харчових продуктів.</p> <p>Розділ. Проектування та виготовлення виробів з металу.(20 годин Тема. Металопластика.(17годин) Технічні відомості: Металопластика як вид художньої обробки листового металу. Інструменти та матеріали. Використання піску, замазки. Тонування. Види тонування та його застосування для кінцевої обробки виробу. Практична робота: вправи на тиснення із застосуванням замазки для більшої опуклості малюнка. (тиснення виконується за допомогою прийому вивченого в 6 класі). Конструювання виробу: Створення ескізного малюнка,добір матеріалів та інструментів, планування роботи (показ послідовності</p>		
---	--	--

	<p>виготовлення виробу вчителем, пояснення).</p> <p>Вибір оздоблення виробу: фарбування, тонування, лакування.</p> <p>Практична робота: кінцева обробка виробу. Тиснення рамки: пластину кладуть на підкладку. По всьому її контурі витискають прямі лінії, що формують рамку. Її можна зробити виступаючою або ввігнутою у залежності від того, з якого боку ми видавлюємо ці лінії. Можна провести із зворотного боку дві паралельні лінії, загнути їх; одну ближчу до рельєфу під прямим кутом, другу - дальшу від нього, - паралельно поверхні виробу.</p> <p>Підсумкове заняття. (3 год)</p> <p>Самостійна робота: вироблення виробу творчого характеру за задумом учня. * за готовою заготовкою та малюнком.</p> <p>Варіативний модуль (20)</p> <p>Резерв часу (3)</p>		
--	--	--	--

8 КЛАС (316 годин)

(9 годин на тиждень)

№	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікування результату
I семестр				
1	2	<p>Вступне заняття</p> <p>Організація та обладнання робочого місця в столярній майстерні.</p> <p>Повторення пройденого в 7 класі.</p> <p>Завдання навчання та</p>	<p><i>Характеризує</i> технологію як перетворюючу діяльність; <i>наводить</i> приклади технологічної діяльності у побуті; <i>дотримується</i></p>	<p>Вчити:</p> <p>використовувати назви професій та обладнання майстерні у власному мовленні; <i>формувати</i> просторову орієнтацію на робочому місці; елементи аналізу,</p>

		<p>план роботи на семестр. Правила безпеки праці в майстерні.</p>	<p>правил внутрішнього розпорядку та безпечної праці в майстерні; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробів із деревини.</p>	<p>узагальнення на основі порівняння виробничої діяльності спеціалістів пов'язаних з обробкою деревини; <i>виховувати</i> прагнення досягти позитивного результату праці. Формування діяльності та мислення на основі початкових умінь аналізу природних матеріалів (деревини). Розвиток мислення на основі умінь класифікувати природні матеріали за видами (дерева, кущі, квіти, плоди). Розвиток мовлення на основі роботи з деревиною.</p>
2	10	<p>Кутове кінцеве з'єднання брусків на вус зі вставним плоским шипом наскрізним</p> <p>Виріб. Рамка для портрета.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Застосування бруска з профільною поверхнею. Інструменти для стругання профільної поверхні. Механічна обробка профільної поверхні. Робота з комп'ютером: електронний рисунок майбутнього виробу з застосуванням орнаменту та декоративних атрибутів Прийоми розмітки з'єднання деталей з профільними поверхнями. Правила безпечної роботи з лобзиком, пилкою, напилком, наждачним папіром.</p> <p>2) Трудові операції. Вправа. Виготовлення з'єднання з матеріаловідходів. Практичні роботи.</p>	<p>Учень: <i>має уявлення</i> прокутове кінцеве з'єднання на вус зі вставним плоским шипом наскрізним; Використання бруска з профільною поверхнею. <i>Називає</i> інструменти для стругання профільної поверхні; <i>знає</i> будову, назву і призначення деталей лобзика; <i>володіє</i> технологією стругання профільних поверхонь та їх з'єднання; <i>вміє</i> розмічати ширину і товщину заготовки, закріплювати заготовку на верстаку, стругати грані, виконувати з'єднання, перевіряти виконану роботу.</p> <p>Робота лобзиком, пилкою, напилком, наждачним папіром. <i>Називає</i> види столярних з'єднань;</p>	<p>Вчити: спрямовувати увагу на вчителя; орієнтуватися у власній практичній діяльності; <i>Формувати</i> тактильні відчуття та зусилля під час роботи; зорово-моторної координації; процеси аналізу та узагальнення на основі порівняння брусків з профільною поверхнею; <i>Розвивати</i> вміння розуміти та виконувати інструкції; здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю; <i>виховувати</i> терпеливість, ретельність, вміння завершувати роботу, акуратність, точність під час роботи. Розвиток загально трудових умінь на основі самостійного планування власної діяльності. <i>Розвиток мовлення:</i> використання назв інструментів і пристосувань, назв деталей виробів, трудових операцій в описі власних дій. Розвиток мовлення на основі збагачення термінами – назвами інструментів, деталей. Розвиток дрібної моторики на основі кріплення деталей</p>

		<p>Розбирання та збирання лобзика.</p> <p>Пиляння деталей під кутом 45 градусів.</p> <p>З'єднання деталей в одно ціле (рамку).</p>	<p><i>характеризує</i> кутові кінцеві, кутові серединні, кутові ящикові з'єднання, з'єднання по довжині та кромці; <i>визначає</i> елементи шипових з'єднань; <i>обґрунтовує</i> вибір з'єднання; <i>виконує</i> розрахунок з'єднань, ескізи та креслення з'єднань; <i>виконує</i> виготовлення шипових з'єднань; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p>	<p>виробу.</p>
3	10	<p>Заточка (загострювання) інструменту</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Види металів (чавун, залізо, сталь). Використання металів у столярній справі. Сталь (якість). Різець столярного інструменту: кут заточки. Вимоги до матеріалу для ручки інструменту. Прийоми насадки ручок стамесок, доліт, молотків.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підбір матеріалу. Чорнова розмітка і випилювання заготовок з урахуванням напрямку волокон деревини. Обробка та оздоблення виробів. Насадка ручок.</p>	<p>Уміння. Орієнтування в завданні за технічним рисунком. Планування в груповій бесіді. <i>Наводить</i> приклади використання операції заточки; <i>пояснює</i> будову інструмента; <i>виконує</i> підготовку до роботи обладнання та інструменту; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p>	<p><i>Розвиток мовлення:</i> уточнення, збагачення словникового запасу назвами інструментів та деталей для заточки стамески і долота: лезо, фаска, абразивний (точильний) брус. Розвиток дрібної моторики на основі обробки виробу. Розвиток естетичного смаку на основі формування охайності виконання трудових операцій. Збагачення словникового запасу назвами трудовий операцій та об'єктів виготовлення. Розвиток конструктивних умінь на основі визначення способу та послідовності практичного виконання завдань.</p>
4	12	<p>Кутові ящикові з'єднання КЯ-1 і КЯ-2</p> <p>Вироби. Ящик для столу, картотека, аптечка.</p> <p>1) Техніко-технологічні</p>	<p>Учень: <i>має</i> уявлення про кутові ящикові з'єднання та їх призначення; <i>називає</i> основні види ящиків, їх</p>	<p>Вчити: спрямовувати увагу на вчителя; орієнтуватися у власному виробі та кресленні; зорово-моторної координації під час роботи;</p>

		<p>відомості. Кутове ящикове підключення. Види: з'єднання на шип прямих відкритий КЯ-; з'єднання па шип «ластівчин хвіст» відкритий КЯ-2; конструкція, схожість і відмінність видів, застосування. Малка і транспортир - застосування.</p> <p>2) Трудові операції. Вправи. Вимірювання кутів транспортиром. Установка по малці заданого кута; - за транспортиром. Виготовлення кутового ящикового з'єднання з матеріаловідходів.</p> <p>Практичні роботи. Стругання і торцювання заготовок по заданих розмірах. Розмітка шипів і вушок рейсмусом і косинцем. Установка малки за транспортиром. Розмітка по малці або шаблону. Запилення і довбання вушок, виконання шипів. Збірка «насухо» і склеювання ящикових з'єднань.</p>	<p>призначення, матеріали та інструменти для його виготовлення; виконувати кутове ящикове з'єднання кухонним приладдям, відбирати матеріали та інструменти для його виготовлення, вимірювати кути транспортиром,устан овлювати на малці заданий кут по транспортиру, читати креслення та виконувати роботу у відповідності до нього; <i>знає і виконує</i> основні технологічні операції, правила техніки безпеки та особистої гігієни під час роботи.</p> <p>Вміння. Виконання кутового ящикового з'єднання. <i>Називає</i> види столярних з'єднань; <i>характеризує</i> кутові кінцеві, кутові серединні, кутові ящикові з'єднання, з'єднання по довжині та кромці; <i>визначає</i> елементи шипових з'єднань; <i>обґрунтовує</i> вибір з'єднання; <i>виконує</i> розрахунок з'єднань, ескізи та креслення з'єднань. Формування умінь аналізувати вироби за способом з'єднання деталей.</p>	<p>Розвиток мовлення на основі визначення послідовності виконання видів діяльності та словесний звіт про виконану роботу; використовувати у власному мовленні назви інструментів, деталей виробу, трудових операцій; розуміти та виконувати інструкції; <i>Виховання позитивних рис особистості:</i> акуратності, терпеливості, ретельності, вміння доводити роботу до кінця. Розвиток естетичних смаків на основі вірного виконання столярних виробів. Розвиток просторового уявлення на основі креслення кутових ящикових з'єднань. Розвиток словникового запасу спеціальними термінами, назвами деталей. Розвиток пам'яті на основі пригадування способів з'єднання деталей. Розвиток мислення на основі операцій співставлення предметів, їх деталей, зображень на малюнку. <i>Пізнавальний розвиток:</i> аналіз, порівняння різних деталей за розміром, формою, місцем розташування на зразку. <i>Сенсомоторний розвиток</i> зорово-моторної координації, моторики рук при роботі з малкою і транспортиром. <i>Розвиток саморегуляції:</i> виконання завдання за зразком і простою інструкцією, в певній послідовності дій.</p>
5	10	<p>Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (осінь)</p>	<p><i>Характеризує</i> властивості деревини;</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі обрізання сухих гілок, обрубіванні сухих сучків</p>

		<p>1) Теоретичні відомості. Дерево: основні частини. Правила безпеки при роботі з інструментом під час розпилювання старих дерев, обрізанні сухих гілок, обрубіванні сучків.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підготовка інструментів до роботи. Пиляння деревини. Обрізання сухих гілок. Зрізання невеликих паростків секатором. Обрубіванні сухих сучків. Обпилювання кущів. Корчування старих дерев та кущів. Виготовлення пташиних годівничок. Зняття і ремонт старих годівничок та шпаківень. Використання технологічної карти.</p>	<p><i>визначає</i> вологість деревини, залежність механічних і технологічних властивостей деревини від ступеня вологості.</p> <p>Вміння. Робота столярної ножівкою, пилкою ручною. Робота сокирою. Пиляння деревини під кутом. Пиляння поперек волокон.</p>	<p>сокирою; здійснення самоконтролю під час корчування старих дерев та кущів. Розвиток конструктивної діяльності та мислення на основі моделювання форми дерев після обпилювання.. Розвиток естетичного смаку на основі аналізу моделювання форми дерев після обпилювання. <i>Виховання позитивних рис особистості:</i> акуратності, терпеливості, ретельності, вміння доводити роботу до кінця. Збагачення лексики учнів термінами що означають назви обробки деревини на шкільному подвір'ї; виховання уважного та дбайливого ставлення до свого здоров'я та своїх товаришів під час роботи у саду.</p>
6	12	<p>Практичне повторення Вироби. 1. Портретна рамка. 2. Ящики для меблів. 3. Дверцята до аптечок, кухонних полицок із застосуванням фальца і шпунта.</p> <p>Трудові операції.</p>	<p>Уміння. Планування в бесіді з учителем. Виконання ескізу за зразком виробу. Орієнтування у процесі роботи за ескізами виробів.</p>	<p>Збагачення уявлень про види оздоблення столярних виробів . Розвиток самостійності на основі виконання практичних завдань за планом послідовності роботи. Розвиток естетичних смаків на основі оздоблення столярних виробів. Розвиток конструктивних умінь на основі визначення способів з'єднання деталей пластикового або дерев'яного конструкторів. Розвиток умінь самостійного виконання практичних завдань за наочною опорою. Розвиток особистісних якостей: охайності, бажання виконувати практичні завдання. Розвиток зв'язного мовлення на основі складання характеристики виготовлених</p>

7	4	<p>Самостійна робота і аналіз її якості Кутове кінцеве з'єднання на шип відкритий крізний одинарний. Кутове ящикове з'єднання. Орієнтування за кресленням.</p>	<p><i>Використовує</i> основні способи розмічання майбутнього виробу; <i>пояснює</i> складові частини технологічного процесу виготовлення проєктованого виробу; <i>називає</i> способи отримання деталей заданої форми; <i>розрізняє</i> механічні способи з'єднання деталей; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.</p>	<p>предметів. Розвиток загально трудових умінь на основі самостійного планування власної діяльності. Розвиток умінь самостійного виконання практичних завдань за наочною опорою. Розвиток просторового уявлення на основі з'єднання на шип відкритий крізний одинарний. Розвиток словникового запасу спеціальними термінами-назвами з'єднання на шип відкритий крізний одинарний. Розвиток мовлення на основі визначення послідовності виконання видів діяльності та словесний звіт про виконану роботу.</p>
8	4	<p>Елементи комп'ютерної грамоти</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Послідовність роботи на комп'ютері (вмикання, вправи з клавіатурою, вимикання). Створення уявлень про носії інформації. З'ясування питань про способи подання інформації. Правила безпеки праці в майстерні. Роль комп'ютерів у сучасному житті. Призначення комп'ютера. Використання сучасних комп'ютерів у різних сферах діяльності людини. Обмін сигналами між людиною та автоматом.</p> <p>2) Трудові операції. Послідовне виконання дій на комп'ютері.</p> <p>3) Об'єкти праці.</p>	<p><i>Дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог. <i>Учень:</i> – має початкові уявлення про роботу комп'ютера, про вмикання, вимикання та користування клавіатурою, мишкою; – виконує вправи на комп'ютері (вмикання, вимикання, відкриття програм); – працює за комп'ютером під керівництвом учителя <i>Дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку та безпечної праці в майстерні.</p>	<p>Подальше збагачення уявлень про призначення комп'ютера. Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності роботи на комп'ютері (вмикання, вимикання) Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності виконання дій на комп'ютері. Розвиток координації зорово-рухової діяльності на основі формування вмінь працювати на комп'ютері (набирати текст, управляти «мишкою»). Збагачення словника назвами трудових операцій.</p>

		Здійснення вправ для роботиза комп'ютером		
9	10	<p>Зберігання та сушіння деревини</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Значення правильного зберігання матеріалу. Способи зберігання деревини. Природне і камерне сушіння. Види браку в процесі сушіння. Правила безпеки при укладанні матеріалу в штабель та при його розбиранні.</p> <p>2) Трудові операції. Практична робота Визначення за малюнком частин дерева, видів пиломатеріалів та їх розмірів, граней та ребер.</p>	<p>Учень: <i>має</i> уявлення про дерево та його основні частини, використання та властивості деревини, способи її заготівлі та транспортування; <i>називає</i> види пиломатеріалів їх головні характеристики; <i>знає</i> найпростіші вимоги до підбору матеріалів для майбутньої роботи; <i>володіє</i> навичками визначення виду та розміру пиломатеріалів; <i>вміє</i> визначати частини дерева, пиломатеріали їх розміри, грані, ребра, торець та взаємне розташування. <i>Називає</i> фізичні, механічні, технологічні властивості деревини; <i>характеризує</i> властивості деревини; <i>обґрунтовує</i> необхідність врахування властивостей деревини у процесі виготовлення виробу; <i>пояснює</i> залежність технологічних властивостей деревини від напрямку волокон, вологості; <i>уміння</i> користуватися термометром, навичок</p>	<p>Вчити: застосовувати різні види сприйняття (зорове, слухове, тактильне); використовувати назви основних частин дерева та порід дерев, видів пиломатеріалів (крона, стовбур, корінь хвойні, листяні, дошка, брусок) у власному мовленні; <i>формувати</i> вміння контролювати відповідність обраних матеріалів меті діяльності; <i>розвивати</i> саморегуляцію шляхом: виконання завдання за зразком і простою інструкцією, планування практичної діяльності; <i>виховувати</i> терпіння, відповідальність, акуратність, спостережливість.</p>

			вимірювання температури тіла, води, повітря.	
10	4	Екскурсія Склад лісоматеріалів.	<i>Розпізнає</i> види та елементи пиломатеріалів; <i>характеризує</i> пиломатеріали, професію пиломатеріалника та вимоги до неї; <i>виконує</i> обмірювання і маркування пиломатеріалів, лісоматеріалів.	Збагачення словника назвами трудових операцій. Запам'ятовування рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності). Розвиток мислительних операцій: порівняння, класифікації, узагальнення.
11	6	Характеристика деревини основних твердих порід, та її промислове значення 1) Техніко-технологічні відомості. Поділ деревних порід на класи і групи, їх характеристика. Листяні кільцесудинні породи: ясен, дуб, в'яз гладкий, карагач та інші місцеві породи. Листяні розсіяносудинні породи: бук, горіх, граб, клен, груша, яблуня, горобина. Особливості і застосування у столярно-меблевому виробництві. 2) Трудові операції. Практична робота Визначення основних деревних порід на зразках деревини, яка має промислове значення і застосовується у столярних роботах уданій місцевості.	Розпізнає деревину основних твердих порід (ясен, дуб, в'яз гладкий, карагач та інші місцеві породи) за їх видом, формою; Визначає властивості деревини основних твердих порід; розпізнає зміну форми деревини основних твердих порід, використання цієї властивості в побуті, будівництві; визначає руйнування деревини основних твердих порід при дії на них певної сили; знає використання деревини основних твердих порід на практиці. <i>пояснює</i> застосування деревних порід у столярно-меблевому виробництві; <i>розрізняє типи</i> деревних порід на класи і групи. <i>виконує</i> підготовку до роботи деревину; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.	Розвиток мисленевих операцій на підставі визначення та групування речей за видами. Розвиток цілісності, структурності, осмисленості відчуттів. Корекція пізнавальних процесів спостереження, відтворення, запам'ятовування. Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності).
12	10	Обробка деталей з	Учень:	Вчити:

	<p>деревини твердих порід (листяних порід)</p> <p>Вироби. Ручки для молотка, стамески, долота.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Листяні тверді породи дерева: береза, дуб, бук, горобина, в'яз, клен, ясен. Робота з комп'ютером: Технічні характеристики кожної породи: твердість, міцність, оброблюваність ріжучим інструментом.</p> <p><i>Технічні характеристики кожної породи:</i> твердість, міцність, оброблюваність ріжучим інструментом. Сталь (якість). <i>Різець столярного інструмента:</i> кут заточки. Вимоги до матеріалу для ручки інструмента. Прийоми насадки ручок стамесок, доліт, молотків.</p> <p>2) Трудові операції. Практична робота Підбір матеріалу. Чорнова розмітка і випилювання заготовок з урахуванням напрямку волокон деревини. Обробка та оздоблення виробів. Насадка ручок.</p>	<p><i>має уявлення про застосування</i> деревини листяних порід; <i>називає</i> види деревини листяних порід їх властивості; <i>знає</i> назви деталей столярного інструмента та їх технічні характеристики, його призначення; <i>володіє</i> та дотримується санітарно-гігієнічних вимог, правил техніки безпеки, прийомами насадки ручок; <i>вміє</i> визначати призначення та кут заточування солярного інструмента, закріплювати заготовки, розмічати та випилювати їх з урахування напрямку волокон, контролювати правильність виконання виробу.</p> <p><i>Характеризує</i> деревину як конструкційний матеріал; <i>розрізняє</i> породи деревини; <i>визначає</i> твердість деревини; <i>складає</i> план роботи з виготовлення виробу; <i>добирає</i> деревину для виготовлення виробу; <i>здійснює</i> підготовку матеріалу до роботи; <i>виконує</i> розмічання заготовок із деревини; <i>розкриває</i> поняття технічного малюнка,</p>	<p>спрямовувати увагу на вчителя; наслідувати дії вчителя; <i>формувати</i> процеси практичного засвоєння властивостей, призначення матеріалів та інструментів; <i>розвивати</i> зорово-моторну координацію, вміння використовувати у власному мовленні відповідні терміни; вміння планування практичної діяльності (визначення порядку операцій); поетапний і підсумковий самоконтроль з допомогою вчителя; <i>виховувати</i> вміння виявляти стійкість уваги, акуратність, старанність, точність під час роботи. Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками. <i>Розвиток мовлення:</i> використання назв професій, пов'язаних з обробкою деревини, інструменти та результати їх праці, деталей виробів, трудових операцій в описі власних дій. <i>Сенсомоторний розвиток:</i> розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час роботи з готовими дерев'яними формами: листяними твердими породами дерева: береза, дуб, бук, горобина, в'яз, клен, ясен (брусками). <i>Виховання позитивних рис особистості:</i> наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>
--	--	--	---

			<p>ескізу, масштабу; <i>називає</i> види інструментів для вимірювання та розмічання; <i>обґрунтовує</i> добір конструкційних матеріалів залежно від призначення виробу; <i>виготовляє</i> виріб за зразком; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги; <i>організовує</i> робоче місце.</p>	
13	10	<p>З'єднання у столярно-меблевих виробих і дерев'яних конструкціях Об'єкти роботи. 1. Лавка. 2. Табурет. 3. Тумбочка. 1) Техніко-технологічні відомості. Ознайомлення з конструкціями столярно-меблевих виробів. Технологічний процес їх виготовлення. Робочі креслення на прості столярні вироби. Технічні вимоги до якості з'єднання. Білодерев'яні меблі: особливості будови деталей і складальних одиниць /вузлів/. Рухомі і нерухомі вузли не облицьованих меблів. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Читання робочих креслень, операційних карт на виготовлення простих меблів. Технічні умови на виконання з'єднань. Виготовлення рамок, коробок, щитів, рухомих і нерухомих елементів /складальних одиниць/. З'єднання деталей і</p>	<p>Уміння. Орієнтування в завданні за кресленням. Планування за технологічною картою.</p> <p><i>Називає</i> види столярних з'єднань; <i>характеризує</i> кутові кінцеві, кутові серединні, кутові ящикові з'єднання, з'єднання по довжині та кромці; <i>визначає</i> елементи шипових з'єднань; <i>обґрунтовує</i> вибір з'єднання; <i>виконує</i> розрахунок з'єднань, ескізи та креслення з'єднань. <i>розкриває</i> вимоги до професії столяра, особливості будови різального інструменту.</p>	<p>Корекція рухової сфери під час відпрацювання вправ; вироблення правильної осанки, постави при з'єднанні деталей. Розвиток вмінь орієнтуватися у часі при виконанні робочих завдань. Розвиток уваги при з'єднанні деталей. <i>Сенсомоторний розвиток:</i> розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час з'єднанні деталей виробів з готових дерев'яних форм. <i>Виховання позитивних рис особистості:</i> наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>

		вузлів з деревостружкових і деревоволокнистих плит. Підготовка столярних виробів до оздоблювання.		
14	12	<p>Практичне повторення</p> <p>Види роботи. Виконання виробів для школи.</p> <p>Виріб. Лава щитової конструкції.</p>	<p>Уміння. Орієнтування в завданні за кресленнями деталей, рисунком виробу. Обговорення плану роботи і аналіз якості виготовлених виробів у груповій бесіді. Самостійне визначення причин недоліків роботи. З'єднання дошок в щит. Обробка щита. Розмітка ніжок з криволінійними кромками та їх виготовлення. З'єднання деталей лавки.</p>	<p>Формування причинно-наслідкових зв'язків в процесі визначення та засвоєння послідовності етапів прибирання столярної майстерні (сухого й вологого); формування елементів самостійності під час виконання подібних або аналогічних вправ з прибирання столярної майстерні; розвиток наочно-дійового мислення при виборі засобів догляду за підлогою.</p>
15	10	<p>Паркетні роботи</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Паркетні характеристики. Виробництво. Призначення паркету. Вартість. Характеристика паркету (розміри, дефекти). Зберігання паркету. Транспортування. Робота з комп'ютером: Деревина, що використовується для виготовлення паркету.</p> <p>Об'єкт роботи. Паркетна дошка. Художній паркет. Клей для паркету. Клейові суміші для укладки паркету.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи.</p>	<p>Уміння. Знає основні породи, властивості і вади деревини. <i>Готує</i> до роботи робоче місце, обладнання, інструменти, пристосування, тримає їх у належному стані. <i>Виконує</i> прості роботи з настилення простих паркетних підлог вручну. - підбір та склеювання паркету. - окремі роботи з циклювання паркетних підлог вручну. - заміну окремих паркетних планок; - способи підготовки та укладання паркетного</p>	<p>Розширення уявлень учнів про значення ігрової діяльності для особистого розвитку дитини (аплікація, розміщення та укладка паркету); <i>Розвиток мовлення:</i> використання назв інструментів, назв видів паркетної дошки, трудових операцій в описі власних дій. Збагачення словника назвами трудових операцій з паркетом. <i>Сенсомоторний розвиток:</i> розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час виконання трудових операцій з паркетом.</p> <p><i>Виховання позитивних рис особистості:</i> наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>

		<p>Організація робочого місця. Підготовка поверхні для укладки паркету.</p>	<p>покриття; - сортує планки паркету за розміром, кольором та сортом. <i>Використовує</i> комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів, ескізів кладки паркету. <i>Називає</i> види клеїв; <i>виконує</i> підбір клею, склеювання.</p> <p>Учні мають знати: що на стан здоров'я можуть впливати: - Пари лакофарбових складів, клеїв, розчинників, смол, політур, фарб, замазок, мастик, систематичне переохолодження, простудні фактори.</p>	
16	10	<p>Круглі лісоматеріали</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Колоди, кряжі, чурки. Зберігання круглих лісоматеріалів. Стійкість порід деревини до враження комахами, грибами, гнилями, а також до розтріскування. Захист деревини від гниття за допомогою хімікатів. Шкідливий вплив засобів для просочення деревини на організм людини. Способи розпилювання колод.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи Визначення круглих лісоматеріалів за зразками.</p>	<p>Учень: <i>має</i> уявлення про дерево та його основні частини, круглі лісоматеріали; стійкість порід деревини до враження комахами, грибами, гнилями, а також до розтріскування; <i>називає</i> види лісоматеріалів їх головні характеристики; <i>знає</i> найпростіші вимоги до захисту деревини та шкідливий вплив хімікатів; <i>володіє</i> навичками визначення виду та розміру лісоматеріалів;</p>	<p>Вчити: застосовувати різні види сприйняття (зорове, слухове, тактильне); використовувати назви основних частин та порід дерев, видів лісоматеріалів; <i>формувати</i> вміння контролювати відповідність обраних матеріалів меті діяльності; <i>розвивати</i> саморегуляцію шляхом: виконання завдання за зразком і простою інструкцією, планування практичної діяльності; <i>виховувати</i> терпіння, відповідальність, акуратність, спостережливість.</p>
17	4	<p>Самостійна робота та її аналіз</p> <p>Ручка для</p>	<p><i>Використовує</i> основні способи розмічання майбутнього виробу;</p>	<p>Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння</p>

		<p>молотка. Орієнтування за кресленням і зразком. Об'єкт роботи. Виготовлення ручки для молотка. Орієнтування за кресленням і зразком. Обговорення плану роботи в груповій бесіді. Планування роботи з розподілом праці по операціях. 2) Трудові операції. Стругання рубанком по розмітці. Виготовлення та підгонка. Стругання деревини стамескою по розмітці. Обпилювання напилком. Аналіз виробу. Складання звіту про виконану роботу.</p>	<p><i>пояснює</i> складові частини процесу виготовлення виробу; <i>називає</i> способи отримання деталей заданої форми; <i>розрізняє</i> механічні способи з'єднання деталей; <i>дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.</p>	<p>умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності). Розвивати вміння читати креслення. Розвиток самостійності на основі виконання практичних завдань за планом послідовності роботи.</p>
--	--	---	---	--

II семестр

18	4	<p>Елементи комп'ютерної грамоти</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Послідовність роботи на комп'ютері (вмикання, вправи з клавіатурою, вимикання). Створення уявлень про носії інформації. З'ясування питань про способи подання інформації. Обмін сигналами між людиною та автоматом. Пристрої, що використовуються для обчислення, опрацювання текстів, зображень, передавання повідомлень. Правила поведінки і безпека життя у процесі роботи з комп'ютером. Складові комп'ютера: системний блок, монітор, клавіатура та миша, принтер. 2) Трудові операції.</p>	<p><i>Дотримується</i> правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог. <i>Учень:</i> – має початкові уявлення про роботу комп'ютера, про вмикання, вимикання та користування клавіатурою, мишкою; – виконує вправи на комп'ютері (вмикання, вимикання, відкриття програм); – працює за комп'ютером під керівництвом учителя <i>Дотримується</i> правил внутрішнього розпорядку та безпечної праці в</p>	<p>Подальше збагачення уявлень про призначення комп'ютера. Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності роботи на комп'ютері (вмикання, вимикання) Розвиток мислення на основі усвідомлення послідовності виконання дій на комп'ютері. Розвиток координації зорово-рухової діяльності на основі формування вмінь працювати на комп'ютері (набирати текст, управляти «мишкою») Збагачення словника назвами трудових операцій.</p>
----	---	--	---	--

		Послідовне виконання дій на комп'ютері. 3) Об'єкти праці. Здійснення вправ для роботиза комп'ютером Правила безпеки праці в майстерні.	майстерні.	
19	10	Виготовлення розмічального інструменту Вироби. Кутник столярний. Ярунок. Рейсмус. 1) Техніко-технологічні відомості. Вимоги до матеріалу для розмічувального інструмента. Розмічальний інструмент: матеріал, якість виготовлення, точність. Ярунок: призначення, застосування. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Підбір матеріалу для виробу. Підготовка рубанка, фуганка для стругання заготовки з твердої породи деревини. Перевірка кутника контрольним кутником і на дошці з відфугованою кромкою. Контроль ярунка. Установлення малки на потрібний кут по транспортиру. Фугування кутника. Виготовлення інструменту. Вправи. Перевірка стану і придатності до роботи лінійки, кутника. Установлення малки по транспортиру. Визначення кута /у градусах/ установлення малки на око.	Уміння. Орієнтування в завданні за кресленням і зразком. Планування в бесіді. Приготування розмічального інструменту. Учні: знають способи з'єднання деталей, обробки зрізів; називають послідовність за планом Уміють: уміють вирізувати деталі, виготовляти (Кутник столярний. Ярунок. Рейсмус.) за інструкційною картою.	Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань (виготовлення розмічувального інструмента) за планом послідовності дій та інструкційною картою. Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками. Формування умінь аналізувати вироби за способом з'єднання деталей.
20	8	Властивості деревини 1) Техніко-технологічні відомості. Загальні поняття про фізичні властивості	Учень: має уявлення про використання та властивості деревини в залежності від	Вчити: застосовувати різні види сприйняття (зорове, слухове, тактильне) у процесі вивчення властивостей деревини; <i>формувати</i> тактильні відчуття

	<p>деревини. Зовнішній вигляд і запах. Мікроструктура. Вологість. Усихання і набухання. Щільність. Електро- і теплопровідність деревини. Загальні поняття про механічні властивості і випробування деревини. Міцність матеріалу при стисканні торця і пласта, розтягуванні, згинанні і зсуві. Твердість і в'язкість. Технологічні властивості деревини (твердість, здатність утримувати металеві кріплення, зносостійкість, опір розколювання).</p> <p>2) Трудові операції. Послідовно <i>характеризує</i> властивості деревини (колір, блиск, запах, текстура, макроструктура, густина, гігроскопічність, електро-, звуко-, теплопровідність);</p> <p>Практичні роботи. Визначення вологості деревини ваговим методом. Вивчення основних механічних і технологічних властивостей деревини на зразках. Робота з комп'ютером: Основні механічні властивості деревини.</p>	<p>способів її заготівлі; <i>називає</i> основні зовнішні, механічні та технологічні властивості деревини; <i>знає</i> найпростіші вимоги до підбору матеріалів для майбутньої роботи; <i>володіє</i> навичками визначення виду та властивостей деревини; <i>вміє</i> визначати вологість деревини та перевіряти механічні й технологічні властивості. <i>Називає</i> фізичні, механічні, технологічні властивості деревини; <i>характеризує</i> властивості деревини (колір, блиск, запах, текстура, макроструктура, густина, гігроскопічність, електро-, звуко-, теплопровідність); <i>обґрунтовує</i> необхідність врахування властивостей деревини у процесі виготовлення виробу; <i>пояснює</i> залежність технологічних властивостей деревини від напрямку волокон, вологості; <i>визначає</i> вологість деревини, залежність механічних і технологічних властивостей деревини від ступеня вологості.</p>	<p>та зусилля під час роботи; зорово-моторну координацію, тонку моторику руки під час проведення дослідів; <i>розвивати</i> просторово-зорові уявлення в процесі вивчення механічних властивостей; вміння використовувати у власному мовленні відповідні назви і терміни; <i>виховувати</i> вміння виявляти стійкість уваги, посидючість, старанність, працелюбність. Формування уявлень про деревинні предмети, (розвиток аналізу і синтезу, відтворення і узагальнення знань про властивості деревини під час нагрівання і охолодження).</p>
--	--	---	--

21	18	<p>Виконання криволінійного отворів різної форми. Обробка криволінійної кромки попереднім свердлінням</p> <p>Виріб. Ручка для ножівки.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Опуклі і ввігнуті криволінійні поверхні. Сполучення поверхонь різної форми. Гніздо, паз, провущини, наскрізне і нескрізне отвори. Свердло. Будова свердла. Стержень, хвостовик. Ріжучі кромки інструмента. Свердла для механізованого свердління: пробкове безцентрове, спіральне з центром і підрізувачами, верстатне центрове, пазове. Роззенковка. Види (пробкове безцентрове, спіральне з центром і підрізачами, циліндричне спіральне з конічною заточкою. Зенкери простий і комбінований. Заточка спірального свердла. Позначення радіусних кривих на кресленні. Співвідношення радіуса і діаметра.</p> <p>2) Трудові операції. Вправи. Виконання наскрізних отворів прямокутної і циліндричної форми /таких же не наскрізних отворів/ свердлінням і довбанням. Виконання гнізд свердлінням і обробкою стамескою.</p> <p>Практичні роботи. Підбір матеріалу для виробу. Розмітка деталей</p>	<p>Учень: <i>має уявлення про криволінійний отвір і виїмку та їх призначення; називає основні види сполучень поверхонь різної форми та інструменти для їх виготовлення; вміє підбирати матеріал, розмічати деталі криволінійної форми за допомогою циркуля і шаблона, розмічати висвердлювати отвори по контуру, виконувати обробку гнізд стамескою і напильником; знає і виконує гнізда, пази, вушка, наскрізні і ненаскрізні отвори, основні технологічні операції, правила техніки безпеки та особистої гігієни під час роботи.</i></p> <p>Вміння. Виконання гнізда, паза, вушка, наскрізного і нескрізних отворів. Орієнтування в завданні за кресленням і зразком. Самостійне заповнення бланків технологічних карт.</p> <p><i>Наводить приклади використання операції свердління; пояснює будову свердлильного верстата, будову свердла; характеризує професію свердлувальника,</i></p>	<p>Вчити: спрямовувати увагу на вчителя; орієнтуватися у власному виробі та кресленні; <i>формувати</i> тактильні відчуття та зорово-моторну координацію у процесі виконання роботи; процесів аналізу, узагальнення на основі співставлення поверхонь різної форми; <i>розвивати вміння</i> читати креслення; використовувати у власному мовленні назви інструментів, деталей виробу, трудових операцій; розуміти та виконувати інструкції; здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю; <i>виховувати</i> терпеливість, акуратність, ретельність, вміння завершувати роботу, точність під час роботи.</p>
----	----	---	--	--

		<p>криволінійної форми за допомогою циркуля і за шаблоном. Розмітка центрів отворів для висвердлювання по контуру. Висвердлювання по контуру. Обробка гнізд стамескою і напилком. Розмічання деталей криволінійної форми по шаблону. Розмічання місць свердління. Зачищення гнізда стамескою після свердління. Заточка свердла: спірального з конічною заточкою, перового, центрального, спірального з центром і підрізувачами. Обробка висвердлених отворів стамесками, напилками.</p>	<p>геометрію свердла; <i>аналізує</i> особливості вибору інструменту для свердління, пристроїв і пристосувань; <i>виконує</i> підготовку до роботи обладнання та інструменту, свердління на верстаті, електросвердлом, ручною дрелю; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p>	
22	6	<p>Матеріали з деревини</p> <p>Робота з комп'ютером: Зберігання круглих лісоматеріалів. 1) Техніко-технологічні відомості. Колоди, кряжі, чураки. Пиломатеріали хвойних порід. Пиломатеріали твердих листяних порід. Діючі стандарти на пиломатеріали. Сортування, укладання, обмірювання і зберігання пиломатеріалів. Лущені лісоматеріали - фанерний шпон і клеєна фанера. Паркет, способи виготовлення і види. Деревостружкові і деревоволокнисті плити. Меблеві щити. Їх властивості, особливості обробки. 2) Трудові операції.</p>	<p><i>Характеризує</i> деревину як конструкційний матеріал; <i>розрізняє</i> породи деревини; <i>визначає</i> вологість і твердість деревини; <i>складає</i> план роботи з виготовлення виробу; <i>добирає</i> деревину для виготовлення виробу; <i>здійснює</i> підготовку матеріалу до роботи; <i>виконує</i> розмічання заготовок із деревини; <i>розкриває</i> поняття технічного малюнка, ескізу, масштабу; <i>називає</i> види інструментів для вимірювання та розмічання, види опорядження; <i>обґрунтовує</i> добір</p>	<p>Формування знань про фізичні явища та вмінь спостерігати за ними. Розвиток словникового запасу, розширення і уточнення запасу уявлень. Поповнення та розширення знань про матеріали з деревини, їх види та застосування. Вироблення узагальнених уявлень про властивості матеріалів з деревини у єдності з розвитком словесного мовлення на основі широкого використання наочності і предметно-практичної діяльності. Розвиток умінь класифікувати матеріалів з деревини на основі одержання знань про їх фізичні, хімічні та механічні властивості. Усвідомлення залежності застосування матеріалів з деревини у техніці, будівництві, на транспорті. Формування знань і практичних умінь для</p>

		<p>Розкрій столярних плит і фанери вручну. Точність розкрою, величина припусків і вплив їх на загальну витрату деревини при виконанні виробу. Організація робочих місць і виробничого потоку у розкрійних цехах. Стійкість порід деревини до поразки комахами, грибами, гнилями, а також до розтріскування. Захист деревини від гниття за допомогою хімікатів. Шкідливий вплив засобів для просочення деревини на організм людини. Способи розпилювання колод.</p>	<p>конструкційних матеріалів залежно від призначення виробу; виготовляє виріб за зразком; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги. організовує робоче місце.</p>	<p>запобігання псування матеріалів з деревини та захисту виробів від гниття. Виховання в учнів бережливого ставлення до матеріалів з деревини, економного використання лісу.</p>
23	18	<p>Усунення вад і дефектів деревини. Забиття пороків. Об'єкти роботи. Відходи матеріалів і заготовки для наступних занять. Робота з комп'ютером: Дефекти і пороки деревини. 1) Техніко-технологічні відомості. Групи вад деревини. Дефекти обробки та зберігання. Шпаклювання, призначення, види (суха, рідка), характеристика за основним складом плівкостворюючої речовини (масляна, клейова, лакова та ін.) Верстат свердильний одношпindelний: призначення, конструкція, пристрій механізмів. Ознайомлення з свердильними й свердильно-пазовальними верстатами. Пристрій для кріплення свердла. Правила безпечної роботи при свердлінні. Прибирання і змазка</p>	<p>Уміння. Закладення вад і дефектів на деревині. <i>Пояснює</i> сутність поняття вад і дефектів деревини; <i>називає</i> вади стовбура і пиломатеріалів; <i>наводить</i> приклади дефектів деревини та шляхів їх уникнення; <i>характеризує</i> вади стовбура і пиломатеріалів. <i>Наводить</i> приклади використання операції свердління; <i>пояснює</i> будову свердильного верстата, будову свердла, електродриля; <i>характеризує</i> професію свердлувальника, геометрію свердла; <i>аналізує</i> особливості вибору інструменту для свердління, пристроїв і пристосувань;</p>	<p>Розвиток особистісних якостей: охайності, цілеспрямованості, бажання завершити розпочату роботу, звички дотримуватися правил безпечності.</p> <p>Розвиток усвідомленого виконання практичної роботи з усунення вад і дефектів деревини.</p> <p>Розвиток умінь контролювати якість технологічних операцій на основі співставлення результатів власної діяльності з еталоном.</p> <p>Для виконання своїх обов'язків працівникові потрібно зберігати в пам'яті багато відомостей. Значне навантаження в роботі столяра (тесляра, паркетника і скляра) несе образна пам'ять (в основному зорова). Вона полегшує запам'ятовування зразків виготовляються предметів, їх деталей, схем, малюнків і т. п. Важлива роль відводиться рухової пам'яті, оскільки вона</p>

	<p>свердлувального верстата. Організація робочого місця для свердління. Підготовка свердлильного верстата до роботи.</p> <p>Свердління наскрізних і глухих отворів.</p> <p>Видовбування наскрізних і нескрізних гнізд з попереднім свердлінням.</p> <p>Клейова підмазка для тріщин, щілин.</p> <p>Ознайомлення з видами щілин, сучків та іншими дефектами деревини /на зразках/.</p> <p>Групи пороків деревини: сучки, грибкові забарвлення і гнилизна, пошкодження комахами, пороки будови. Сучки круглі, овальні і продовгуваті. Сучки, що зрослися і не зрослися. Пліснява і синява деревини. Види червоточини: поверхнева, неглибока, глибока.</p> <p>Меблевий точильник.</p> <p>Завилькуватість. Косошар.</p> <p>Нарости. ГОСТ на пороки деревини.</p> <p>Вертикальний і горизонтальний свердлильні верстати, їх Будова і призначення.</p> <p>Основні частини.</p> <p>Одношпindelні і багатшпindelні свердлильні верстати.</p> <p>Пристосування для кріплення свердла.</p> <p>Правила безпечної роботи.</p> <p>2) Трудові операції.</p> <p>Вправи. Визначення вад і дефектів деревини.</p> <p>Засвоєння прийомів закладення на матеріаловідходах.</p> <p>Виготовлення забивки різної форми і різних розмірів.</p> <p>Розмічання сучків і вибоїн під забивання.</p> <p>Підмазування щілин</p>	<p><i>розкриває</i> особливості професії свердлувальника; <i>виконує</i> підготовку до роботи обладнання та інструменту, свердління на верстаті та електросвердлом; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p> <p><i>Називає</i> види клеїв та їх компоненти; <i>обґрунтовує</i> вимоги до клеїв; <i>пояснює</i> приготування різних клеїв, технологію склеювання; <i>виконує</i> підбір клею, склеювання.</p> <p><i>Називає</i> засоби захисту деревини від загнивання, види антисептиків; <i>характеризує</i> способи насичування деревини антисептиками, боротьби з ушкодженням шкідниками; <i>виконує</i> обробку деревини.</p> <p>Тренує зоровий аналізатор, який в процесі роботи несе постійне навантаження (зокрема, при визначенні порід і пороків деревини, закладенні сучків і засмолив, виготовлення та встановлення вікон і дверей, шліфування деталей тощо).</p> <p>Праця столяра,</p>	<p>є гарною основою для формування складних рухових навичок, необхідних у роботі.</p> <p>Подальше розширення уявлень про організацію праці на деревообробному виробництві на основі відомостей про етапи виготовлення дошок, брусків, .</p> <p>Розвиток мовлення на основі інформації про організацію та безпеку праці при виконання роботи з усунення вад і дефектів деревини.</p> <p>Для виконання своїх обов'язків працівникові потрібно зберігати в пам'яті багато відомостей. Значне навантаження в роботі столяра (тесляра, паркетника і скляра) несе образна пам'ять (в основному зорова). Вона полегшує запам'ятовування зразків виготовляються предметів, їх деталей, схем, малюнків і т. п. Важлива роль відводиться рухової пам'яті, оскільки вона є гарною основою для формування складних рухових навичок, необхідних у роботі.</p>
--	---	---	--

		<p>клеєвою шпатльовкою.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Виявлення на деревині дефектів, що вимагають закладення. Визначення форми дефекту. Виконання розмітки під закладення. Висвердлювання, довбання отвори. Виготовлення закладення. Вставка закладення на клеї. Заstrугування закладення. Визначення форми забиття. Виконання розмічання під забиття. Вставка забиття на клею. Заstrугування забивки. Виконання забиття в середині деталі, на кромці, кутової і відкритої з трьох сторін, у фальці. Підготовка рейок до забиття великих щілин. Висвердлювання сучків вручну. Організація робочого місця. Кріплення свердла у патронах. Підготовка верстата до роботи: фіксація деталі, установлення обмежувачів. Свердління отворів на верстатах. Свердління некрізних отворів. Виконання наскрізних і некрізних гнізд з попереднім свердлінням.</p>	<p>тесляра, паркетника і скляра вимагає високого розвитку окомірної функції (на окомір засновані такі форми контролю, як дистанційне визначення паралельності, вертикальності ліній і площин, оцінка прямого кута і т. п.).</p>	
24	20	<p>Ремонт столярних виробів</p> <p>Об'єкти роботи.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стільці різної конструкції. 2. Столи канцелярські. 3. Двері. <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Види пошкоджень простих столярно-меблевих виробів і технічні вимоги до ремонту.</p> <p>Огляд пошкоджень складальних одиниць і</p>	<p>Ремонт найпростіших меблів.</p> <p>Орієнтування в завданні шляхом огляду виробів.</p> <p>Визначення виду ремонту /в бесіді з учителем/.</p> <p>Уміння.</p> <p>Обговорення плану роботи на різні види ремонту меблів у груповій бесіді.</p>	<p>Здійснювати корекцію дрібної моторики на основі роботи з столярними інструментами.</p> <p>Розвивати уміння користуватись наочною опорою.</p> <p>Виховання у учнів уміння самостійно та усвідомлено вирішувати проблемні питання ремонту столярно-меблевих виробів.</p> <p>Розвиток спостережливості та мислення на основі визначення виду ремонту столярно-меблевих виробів, та</p>

		виявлення пошкоджень. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Розбирання і підготовка виробу до переклеювання з урахуванням збереження вузлів. Видалення старого клею. Підготовка відремонтованих меблів і столярних виробів, до оздоблення. Оздоблення виробів. Перевірка якості ремонту.	Самостійне проведення ремонтних робіт. <i>Називає</i> види клеїв та їх компоненти; <i>обґрунтовує</i> вимоги до клеїв; <i>пояснює</i> приготування різних клеїв, технологію склеювання; <i>виконує</i> підбір клею, склеювання.	вибір способу ремонту шкільних меблів.
25	6	Теслярські роботи 1) Техніко-технологічні відомості. Лісоматеріали, пиломатеріали, заготовки, фанера, плити, кріпильні вироби та інші матеріали, що застосовуються в теслярських роботах. 2) Трудові операції. Встановлює тимчасові паркани та ворота. Встановлює плінтуси і галтелі, виробляє конопатку стін, зазорів дверних і віконних прорізів. Настилення дощатої підлоги з дошок і кріплення цвяхами до лаг. Правила безпеки при виконанні теслярських робіт.	<i>Виконує</i> найпростіші столярні теслярські, скляні й паркетні роботи Відбирає і сортує пиломатеріали. Користується розмічальних інструментом і шаблонами. <i>Виконує</i> основні операції з обробки деревини (пиляння, стругання, довбання, свердління, різання стамескою).	Розвиток пам'яті на основі пригадування основного матеріалу за попередні роки, відтворення знань про деревину (способи обробки деревини). Розвиток особистісних якостей – охайності, відповідальності, дотримання вимог технології обробки деревин, правил безпеки праці. Збагачення словника професійними термінами стосовно виробничих столяра та теслі.
26	10	Токарні роботи Вироби. Ручки для напилків, стамесок, доліт. Ніжки для табурета, журнального столика. Коробочка для дрібниці. Деталі іграшкового будівельного матеріалу. Шашки. Робота з комп'ютером: Токарний верстат по дереву: будова основних частин 1) Техніко-технологічні відомості.	Учень: <i>має</i> уявлення про вироби виконані на токарному верстаті та їх призначення; <i>називає</i> та розрізняє основні частини токарного верстату і токарних різців їх будова та призначення, правила безпечної роботи; <i>вміє</i> попередньо готувати заготовки, закріплювати їх в	Вчити: спрямовувати увагу на вчителя; орієнтуватися у власному виробі; <i>формувати</i> тактильні відчуття та зусилля під час роботи; зорово-моторну координацію, тонку моторику руки під час виконання токарних робіт; елементи аналізу, узагальнення на основі вимірювання та порівняння готового виробу зі зразком; <i>розвивати</i> вміння використовувати у власному мовленні назви інструментів,

		<p>Токарний верстат: управління, догляд, несправності, види та заходи попередження. Правила безпечної роботи. Скоба і штангенциркуль. Пристрій штангенциркуля. Кронциркуль (штангенциркуль): призначення, застосування. Використання нульового розподілу ноніуса (відлік до цілих міліметрів). Токарні різці для чорнової обточування і чистого точіння: будову, застосування, правила безпечного поводження. Основні правила електробезпеки.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи.</p> <p>Організація робочого місця. Попередня обробка заготовки. Кріплення заготовки. Установка і кріплення підручника. Пробний пуск верстата. Розмітка скобою. Зняття конуса різцем. Чорнова і чистова обробка циліндра. Шліфування шкурою. Відрізання виробу різцем. Виконання шипів у ніжок. Свердління з використанням задньої бабки.</p>	<p>центрах і в заколотку, установлювати та закріплювати підручник, виконувати чорнову та чистову обробку циліндра.</p> <p>Робота на токарному верстаті по дереву. Робота кронциркулем. <i>Пояснює</i> призначення, будову та принцип роботи токарних верстатів; <i>визначає</i> послідовність токарних робіт; <i>розкриває</i> послідовність підготовки верстата до роботи; <i>виконує</i> підготовку верстата до роботи, зовнішнє точіння та розточування; <i>характеризує</i> особливості професії токаря; <i>дотримується</i> правил організації робочого місця, безпеки праці.</p>	<p>матеріалів та трудових операцій; розуміти та виконувати інструкції; здійснювати поопераційний та елементи заключного контролю; <i>виховувати</i> терпеливість, ретельність, посидючість, акуратність, точність під час роботи.</p>
27	16	<p>Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (весна)</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Дерево: основні частини. Правила безпеки при роботі з інструментом під час розпилювання старих дерев, обрізанні сухих гілок, обрубіванні сучків.</p>	<p>Уміння. Робота столярної ножівкою, пилкою ручною. Робота сокирою. Пиляння деревини під кутом. Пиляння поперек волокон.</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі обрізання сухих гілок, обрубіванні сухих сучків сокирою. Розвиток конструктивної діяльності та мислення на основі моделювання форми дерев після обпилювання.. Розвиток естетичного смаку на основі аналізу моделювання форми дерев після обпилювання. Розвиток готовності до</p>

		<p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підготовка дерев до роботи. Пиляння деревини. Підстригання кущів, формування крони молодих дерев (пилка, сучкоріз). Виготовлення шпаківень. Закріплення шпаківень на деревах. Виготовлення опор для молодих дерев.</p>		<p>пізнавальної діяльності, оволодіння індивідуальним соціально-практичним досвідом. Формування у учнів загальної готовності до самостійного життя і побутової праці.</p>
28	22	<p>Практичне повторення</p> <p>Види роботи. Лавка. Аптечка. Ручка для ножівки.</p> <p>2) Трудові операції. З'єднання дошок по кромці. Обробка деревини.</p>	<p>Уміння. Орієнтування в завданні за кресленнями деталей, рисунком виробу. Обговорення плану роботи і аналіз якості виготовлених виробів у груповій бесіді. Самостійне визначення причин недоліків роботи. З'єднання дошок по кромці в щит. Обробка щита. Розмітка ніжок з криволінійними кромками та їх виготовлення. З'єднання деталей лавки.</p>	<p>Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності). Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань за планом послідовності дій та інструкційною картою.</p>
29	8	<p>Геометричне різьблення по дереву</p> <p>Об'єкти роботи. Дошка для різання продуктів. Раніше виконані вироби.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. <i>Різьблення по дереву:</i> призначення, деревина, інструменти (косяк, ніж), види, правила безпечної роботи. <i>Геометричний орнамент:</i> види, послідовність дій при вирізанні трикутників. Робота з комп'ютером: розробка геометричного орнаменту графічно.</p>	<p>Учень: <i>має уявлення про застосування у побуті виробів з різьбленням; малює деталі; називає матеріали та інструменти для різьблення, умовні позначення на технічному рисунку; знає види геометричного орнаменту, послідовність дій при вирізанні трикутників; володіє навичками читання технічного рисунка, вибору та</i></p>	<p>Вчити: наслідувати дії вчителя; використовувати назви візерунків та інструментів у власному мовленні; <i>формувати</i> навички читання технічного рисунка; елементи аналізу, узагальнення на основі розмічання, виготовлення деталей за розміром, формою, місцем розташування на зразку; <i>розвивати</i> зорово-моторну координацію, тонку моторику руки під час виконання різних технологічних операцій; <i>виховувати</i> прагнення досягти позитивного результату праці; акуратність, посидючість,</p>

		<p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Вибір і розмітка малюнка. Нанесення малюнка на поверхню виробу. Кріплення заготовки (вироби). Вирізання візерунка. Оздоблення виробів морилкою, аніліновими барвниками, лакуванням.</p>	<p>перенесення малюнка; <i>дотримується</i> правил безпечної роботи під час різьблення; <i>вміє</i> користуватися лінійкою, косинцем, дотримується вимог безпечної роботи інструментами, оздоблювати вироби; <i>добирає</i> інструмент та пристосування для виконання геометричного різьблення; <i>Використовує</i> комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів. <i>розрізняє</i> різні породи деревини, що використовуються для різьблення; <i>здійснює</i> підготовку поверхні виробу до різьблення; <i>володіє</i> прийомами геометричного різьблення; <i>виконує</i> нескладні композиції технікою геометричного різьблення.</p>	<p>терпіння, спостережливість. Розпізнає особливості українського національного дизайну за традиційними матеріалами, формою, кольором, знаками-символами.</p>
30	4	<p>Контрольна робота і аналіз її якості Ремонт столярних виробів (тумбочки, ніжки табуретів, столики). 1) Трудові операції. Виготовлення деталей.</p> <p>Виготовлення деталей полички. Пиляння по розмітці. Обпилення по розмітці напилком. Шліфування наждачною шкуркою. Складання корпусу. Облицювання. Аналіз виробу. Складання звіту про</p>	<p>Уміння. Складання письмового плану на ремонт інструмента і обладнання майстерні.</p>	<p><i>виховувати</i> прагнення досягти позитивного результату праці; акуратність, відповідальність, терпіння, спостережливість.</p>

		виконану роботу.		
31	10	Практичне повторення Види роботи. 1. Столярний інструмент /ремонт/. 2. Виготовлення і прикраса обробної дошки. 1) Трудові операції. Практичні роботи. Виготовлення дерев'яних виробів для обладнання столярної майстерні /ремонт/.	Розподіл операцій між учнями в залежності від їх індивідуальних можливостей.	Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності).

Орієнтована сітка розподілу навчальних годин за темами програмового матеріалу

№ пор.	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин
1	Вступ	2
2	Кутове кінцеве з'єднання брусків на вус зі вставним плоским шипом наскрізним	10
3	Заточка (загострювання) інструменту	10
4	Кутові ящикові з'єднання КЯ-1 і КЯ-2	12
5	Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (осінь)	10
6	Практичне повторення	12
7	Самостійна робота і аналіз її якості	4 60
8	Елементи комп'ютерної грамоти	4
9	Зберігання та сушіння деревини	10
10	Екскурсія	4
11	Характеристика деревини основних твердих порід, та її промислове значення	6
12	Обробка деталей з деревини твердих порід (листяних порід)	10
13	З'єднання у столярно-меблевих виробках і дерев'яних конструкціях	10
14	Практичне повторення	12
15	Паркетні роботи	10
16	Круглі лісоматеріали.	10
17	Самостійна робота та її аналіз	4 80 (140)
18	Елементи комп'ютерної грамоти	4
19	Виготовлення розмічального інструменту	10
20	Властивості деревини.	8
21	Виконання криволінійного отворів різної форми.	18
22	Матеріали з деревини	6
23	Усунення вад і дефектів деревини. Забиття пороків.	18
24	Ремонт столярних виробів	20
25	Теслярські роботи	6 90
26	Токарні роботи.	10
27	Догляд за садовими деревами та обробка деревини (весна)	16
28	Практичне повторювання	22
29	Геометричне різьблення по дереву.	8

30	Контрольна робота і аналіз її якості	4
31	Практичне повторювання	10 70 (160)
32	Усього	300

9 КЛАС (11 години на тиждень)

№	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікування результати
I семестр (160 годин)				
1	2	Вступне заняття Повторення пройденого матеріалу за 8 клас. План роботи на I семестр. Правила безпеки у столярній майстерні.	Дотримується: правил внутрішнього розпорядку та правил безпечної роботи в майстерні.	Пізнавальний розвиток: аналіз та порівняння столярних інструментів. Особистісний розвиток: розвиток акуратності, організованості, наполегливості.
2	4	Уявлення про процес різання деревини Об'єкт роботи. Дереворізальний інструмент. 1) Техніко-технологічні відомості. Види різання деревини в залежності від напрямку руху різця відносно волокон деревини (поздовжнє, поперечне, торцеве). Рухи різання і подачі. Вплив на процес різання зміни основних кутів різця. Елементи різця: основні грані і кути при	Характеризує деревину як конструкційний матеріал; розрізняє породи деревини; визначає твердість деревини; складає план роботи з виготовлення виробу; добирає деревину для виготовлення виробу; здійснює підготовку матеріалу до роботи; виконує розмічання заготовок із деревини; називає види інструментів для вимірювання та розмічання, види опорядження; обґрунтовує добір конструкційних матеріалів дотримується правил безпечної праці, санітарні вимоги. організовує робоче місце.	Розширення обсягу пам'яті на основі відтворення і збагачення інформації про засоби різання деревини. формування наочно-дійового мислення під час визначення та підбору столярних засобів, та інструментів; формування та розвиток рухових навичок у процесі різання деревини (рухи різання і подачі); розширення та уточнення уявлень про правила користування

		<p>прямолінійному русі.</p> <p>2) Трудові операції. Практична робота. Визначення форми (елементів геометрії) різців різних дереворізючих інструментів.</p>		<p>дереворізальним інструментом.</p>
3	6	<p>Ручний інструмент для стругання</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Стругання плоских поверхонь. Рубанок одинарний. Основні частини рубанка: колодка, різець і клин. Металевий рубанок з подвійним ножом. Рубанок. Напівфуганок. Фуганок. Горбач. Призначення і будова.</p> <p>2) Трудові операції. Стругання криволінійних профільних поверхонь. Вправи. Настроювання і обробка рубанка.</p>	<p>Вміння. Робота рубанком, фуганком. називає види ручного інструменту для стругання деревини інструментів, для вимірювання та розмічання; обґрунтовує добір конструкційних матеріалів та ручного інструменту для стругання деревини залежно від призначення виробу; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги. організовує робоче місце. розкриває поняття технічного малюнка, масштабу; залежно від призначення виробу; виготовляє виріб за зразком.</p>	<p>Корекція порушень пізнавальної діяльності (запам'ятання, відтворення, мислення) на основі формування вмінь. Розвиток мовлення в учнів на основі збагачення словника назвами видів ручного інструменту для стругання деревини, їх властивостей та умінь використовувати нові слова у процесі спілкування, виконання практичних завдань у процесі деревообробки (горбач) Розвиток загально трудових умінь на основі самостійного планування власної діяльності. Розвиток мовлення: використання назв інструментів та результати їх праці, деталей виробів, трудових операцій в описі власних дій. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час користування ручним інструментом для стругання.</p>
4	6	<p>Безпека праці при виконанні столярних робіт.</p>	<p>Дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення</p>	<p>Подальше розширення уявлень про організацію безпеки</p>

		<p>Пожежна безпека.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Значення техніки безпеки (гарантія від нещасних випадків і травм).</p> <p>Причини травми: несправність інструменту або верстата, неправильне складування або перенесення робочого матеріалу, помилки при заточуванні або налагодження інструменту, необережне поводження з електрикою.</p> <p>Заходи запобігання від травм.</p> <p>Пожежна безпека. Можливість швидкого спалаху деревних матеріалів, матеріаловідходів, фарб, лаків та інших легкозаймистих рідин.</p> <p>Попередження пожежі.</p> <p>2) Трудові операції. Дії при пожежі.</p>	<p>виробу.</p> <p>- учні знають правила безпечної праці на робочому місці.</p> <p>- учні знають правила пожежної безпеки у столярній майстерні;</p> <p>- заходи запобігання від травм.</p>	<p>праці на столярному виробництві.</p> <p>Розвиток мислення, уваги, спостережливості на основі спостереження можливості швидкого спалаху деревних матеріалів, матеріаловідходів, фарб, лаків та інших легкозаймистих рідин.</p>
5	7	<p>Заточка (загострювання) пилок.</p> <p>Об'єкти роботи. 1. Полотно поздовжньої пилки.</p> <p>2. Полотно пилки для змішаного пиляння.</p> <p>3. Полотно пилки для поперечного пиляння.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Пиляння як процес закритого різання деревини.</p>	<p>Дотримується правил організації робочого місця, безпеки праці при заточці стамески і долота.</p> <p>Учні: знають назви деталей</p> <p>Елементи зуба: передня ріжуча кромка, бокові кромки, брус.</p> <p>Вміє заточити пилку, полотно, стамески і долота на бруску.</p> <p>Вміє контролювати гостроту зуба.</p>	<p>Розвиток мовлення: уточнення, збагачення словникового запасу назвами інструментів та деталей для заточки пилки, стамески і долота: лезо, фаска, абразивний (точильний) брус.</p> <p>Формування діяльності та мислення на основі вміння аналізу предмета (з'ясування форми, кількості деталей, технології виготовлення,</p>

	<p>Грані пропили: нижня /дно/, бокові. Спинка і бокові сторони полотна. Елементи зуба: передня ріжуча кромка, бокові кромки. Крок і висота зуба. Кути різання. Фугування зубців пилки. Розводка зубців пилки. Типи розводок. Пристосування для кріплення полотна пилки при заточуванні. Напилки для заточування пилок. Відмінність напилків за формою, довжиною, насічкою. Зняття задирок і зайвого розводу. Величина розводу. Механічні обладнання.</p> <p>2) Трудові операції. Вправи. Фугування, заточування, розвід зубців пилок. Зняття задирок.</p> <p>Практичні роботи. Фугування зубців пилки. Розведення зубців пилки універсальною розводкою і простою розводкою з упорами. Кріплення пилок /лучкової, ножівки, дворучної/ в пристосуваннях. Заточування пилки для поздовжнього пиляння. Заточування пилки для змішаного пиляння. Заточування пилки для поперечного пиляння. Контроль якості розводки, заточки, фугування.</p>		<p>технології заточка пилки). Формування супроводжуючого мовлення - умінь робити словесний звіт про послідовність заточки зубців пилки. Формування умінь виконувати трудове завдання за зразком, інструкційною картою, за планом послідовності видів діяльності.</p>
--	--	--	---

		Зняття задирок брусом. Зменшення розводу.		
6	10	<p>Пиломатеріали. Розкрій деревних матеріалів Вироби. Лавка. Табурет. Виставкова вітрина (за вибором).</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Пиломатеріали: види (бруси, дошки, бруски, шпали, рейки, дощечки, планки), призначення і характеристика основних видів, отримання, зберігання і обмір, вартість.</p> <p>2) Трудові операції. Вправа. Визначення виду пиломатеріалу на малюнку і за зразком. Виготовлення столярно-меблевого виробу</p>	<p>Розпізнає види та елементи пиломатеріалів; характеризує пиломатеріали, професію пиломатеріалника та вимоги до неї; виконує обмірювання і маркування пиломатеріалів, лісоматеріалів.</p> <p>Вміння. Розпізнавання видів пиломатеріалів.</p>	<p>Формування наочно-дійового мислення під час визначення та засвоєння послідовності етапів заточування пилки для змішаного пиляння.</p>
7	20	<p>Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (осінь)</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Дерево: основні частини. Правила безпеки при роботі з інструментом під час розпилювання старих дерев, обрізанні сухих гілок, обрубів сучків.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підготовка дерев до</p>	<p>Вміння. Робота столярної ножівкою, пилкою ручною. Робота секатором. Пиляння деревини під кутом. Пиляння деревини дворучною пилкою.</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі обрізання сухих гілок, обрубів сучків сокирою; здійснення самоконтролю під час корчування старих дерев та кущів. Розвиток конструктивної діяльності та мислення на основі моделювання форми дерев після обпилювання.. Розвиток естетичного смаку на основі аналізу моделювання форми дерев після обпилювання .</p>

		<p>роботи. Пиляння деревини. Обрізання сухих гілок, обрубіванні сухих сучків сокирою. Обпилювання кущів. Корчування старих дерев та кущів. Розпилювання гілок на заготовки. Обрізання сухих гілок пилкою, секатором. Виготовлення пташиних годівничок. Зняття і ремонт старих годівничок та шпаківень.</p>		
8	10	<p>Практичне повторення</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Виготовлення табурета, аптечки. Види роботи.</p> <p>2) Трудові операції. З'єднувати деталі табурета, обробити за планом виготовлення виробу.</p>	<p>Учні: знають, (розповідають за зразком), способи з'єднання деталей табурета, види з'єднань; знають (розповідають за малюнками, інструкційною картою), спосіб обробки ніжок табурета, правила обробки; Учні: уміють з'єднувати деталі табурета, обробити за планом виготовлення виробу.</p>	<p>Збагачення явлень про обробку та способи з'єднання деталей табурета. Розвиток уявлення учнів про різні види обробки деталей табурета. Розвиток умінь робити словесний звіт про способи з'єднання деталей табурета, після виконання практичного завдання..</p>
9	4	<p>Самостійна робота Виготовлення скриньки для столярних інструментів.</p>	<p>Використовує основні способи розмічання майбутнього виробу; пояснює складові частини технологічного процесу виготовлення проєктованого виробу; називає способи отримання деталей заданої форми; розрізняє механічні способи з'єднання деталей; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробів із фанери (ДВП).</p>	<p>Розвиток мовлення учнів на основі попереднього планування послідовності трудових дій виготовлення інструментальної скриньки за інструкційною картою. Збагачення словника професійними термінами. Розвиток вольових якостей : наполегливості, бажання виконати завдання до кінця.</p>

				Розвиток самостійності виконання практичних завдань.
10	4	<p>Теслярські роботи - влаштування підлог, стель, перегородок, стін і ряжей, пов'язаних з обробкою деревини. Столярні роботи - виготовлення та установка на місце віконних коробок і рам, коробок і полотен дверей, чистих перегородок, виробництво меблів, художні паркетні підлоги та інша чистіша обробка дерева.</p> <p>Під час виконання теслярських і столярних робіт колоди, бруси, дошки з'єднують в різних напрямках за допомогою сполучень - зрощування, нарощування, ущільнення з'єднань під кутом.</p> <p>Сполучення виробляють врубками і за допомогою цвяхів, шпонок, болтів, хомутів, скоб, клею.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Інструменти для виконання теслярських робіт (пили, молотки, стамески, рубанки.</p> <p>Правила безпечної роботи при роботі.</p> <p>2) Трудові операції.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Ремонт дерев'яної підлоги класу, майстерні.</p>	<p>Вміння.</p> <p>Робота з деревиною.</p> <p>Розпізнає види, форми і розміри дощок для ремонту даху, підлоги;</p> <p>визначає технічні вимоги до дощок різних класів і сортів; готує матеріали та інструменти до роботи.</p> <p>Інструменти, пристосування і матеріали для виконання робіт;</p> <p>Пояснює правила виконання робіт по підготовці основ для ремонту.</p>	<p>Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань за планом послідовності дій та інструкційною картою.</p> <p>Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками.</p> <p>Формування умінь аналізувати вироби за способом з'єднання .</p>

11	13	<p>Художнє оздоблення виробів</p> <p>Вироби.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Шкатулка. 2. Кришка для блокнота. 3. Коробка для шахів. <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Матеріал для маркетрі.</p> <p>Колір, текстура деревини бука, груші, каштана, клена, червоного дерева, горіха.</p> <p>Пофарбування ножової фанери.</p> <p>Переведення рисунка на кальку.</p> <p>Переведення рисунка з кальки на фанеру чи папір, інструмент для мозаїки-маркетрі.</p> <p>Косяк з ріжучою кромкою 10 мм.</p> <p>Циркуль. Рейсмус.</p> <p>2) Трудові операції.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Організація робочого місця.</p> <p>Розмітка штапиків і геометричного рисунка.</p> <p>Хватка інструмента і рух ним по лінійці.</p> <p>Нарізання прямих смуг уздовж і впоперек волокон.</p> <p>Нарізання штапиків рейсмусом.</p> <p>Нарізання геометричних фігур: квадратів, прямокутників, трикутників, ромбів і трапецій.</p> <p>Нарізання циркулем-різаком кружечків і кілець.</p> <p>Набір на папір геометричного</p>	<p>Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів.</p> <p>називає класифікацію різьблення та особливості геометричного орнаменту;</p> <p>розрізняє різні породи деревини, що використовуються для різьблення;</p> <p>здійснює підготовку поверхні виробу до різьблення;</p> <p>добирає інструмент та пристосування для виконання геометричного різьблення;</p> <p>виконує нескладні композиції технікою геометричного різьблення;</p> <p>дотримується правил безпечної роботи під час виконання практичних робіт.</p> <p>Розпізнає особливості українського національного дизайну за традиційними матеріалами, формою, кольором, знаками-символами.</p>	<p>Формування вміння дбайливо ставитись своєї роботи, розвивати естетичний смак; виховання навичок культурного спілкування на прикладі доброзичливого та ввічливого ставлення до однолітків, колег по роботі;</p> <p>корекція морально-етичних норм;</p> <p>Формування прийомів геометричного різьблення;</p> <p>Розвиток усного мовлення на основі розширення інформації про мовний етикет, розширення та збагачення лексики словами подяки, прохання, вибачення.</p>
----	----	--	---	--

		орнаменту. Набір мозаїки на фанеру чи на папір.		
12	6	<p>Деревообробні верстати і пристосування до них</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Основні типи деревообробних верстатів: пиляльні, стругальні, фрезерні, свердлильні, токарні, шліфувальні.</p> <p>Верстати, що входять у кожную групу, їх призначення.</p> <p>Універсальні і спеціальні верстати.</p> <p>Будова верстатів: станина, вал з різцями, електродвигун з передачею, огороження.</p> <p>Правила безпечної роботи на верстатах.</p> <p>Автоподавач. Його будова і призначення.</p> <p>Способи кріплення ріжучих інструментів на валах.</p> <p>Ознайомлення з будовою електродвигуна.</p> <p>Метали для виготовлення основних частин верстата та їх властивості.</p> <p>Підвищення продуктивності праці шляхом механізації і автоматизації процесів обробки деревини.</p> <p>Типи ріжучого інструмента: пилки,</p>	<p>Розуміє і пояснює розвиток техніки як еволюцію знарядь праці, поняття машини як основного виду техніки.</p> <p>Розпізнає інструменти і пристрої для розмічання;</p> <p>пояснює прийоми підготовки оснащення і розмічання;</p> <p>характеризує професію розмічальника;</p> <p>виконує розмічання конструктивних елементів шипових з'єднань;</p> <p>дотримується правил організації робочого місця, безпеки праці.</p> <p>Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів.</p>	<p>Формування в учнів уявлень про деревообробні верстати.</p> <p>Розвиток мовлення на основі збагачення словника назвами верстатів: пиляльні, стругальні, фрезерні, свердлильні, токарні.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі поданої інформації про деревообробні верстати.</p> <p>Виховання у дітей бережливого ставлення до обладнання майстерні;</p> <p>- бажання підтримувати чистоту та порядок в приміщенні.</p> <p>Розвиток аналітичного мислення на основі визначення показників лічильників та співвідносити їх з попередніми даними;</p> <p>виховання в учнів ощадливого відношення до енергоресурсів..</p>

		фрези, ножі, свердла. 2) Трудові операції. Правила роботи на верстатах, які виключають поломку двигуна.		
13	12	<p>Ремонт шкільних меблів</p> <p>(столярного виробу) Об'єкти роботи. 1. Столи. 2. Тумбочки. 3. Стільці. 4. Шафа.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Причини і види зношення шкільних меблів. Способи ремонту шкільних меблів. Поновлення окремих поверхонь і деталей. Використання вставок із пластика. Особливості ремонту: технічні вимоги до якості, види (відновлення шипових з'єднань, покриттів лицьової поверхні, використання вставок, заміна деталей), правила безпеки при виконанні.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Виявлення ушкоджень на меблях. Підготовка до переклеювання з'єднання. Переклейка з'єднання. Відновлення облицювання. Виготовлення та заміна пошкоджених</p>	<p>Вміння. Ремонт найпростіших меблів. Орієнтування в завданні шляхом огляду виробів. Визначення виду ремонту /в бесіді з учителем/. Учні: знають, (розповідають за зразком), способи з'єднання деталей стола, тумбочки, види з'єднань; знають (розповідають за малюнками, інструкційною картою), спосіб обробки ніжок стільців, правила обробки; Учні: уміють з'єднувати деталі шафи, обробити за планом виготовлення виробу.</p>	<p>Здійснювати корекцію дрібної моторики на основі роботи з столярними інструментами. Розвивати уміння користуватись наочною опорою. Виховання у учнів уміння самостійно та усвідомлено вирішувати проблемні питання ремонту шкільних меблів. Розвиток спостережливості та мислення на основі визначення виду ремонту шкільних меблів, та вибір способу ремонту шкільних меблів.</p>

		деталей. Зміцнення вузлів і з'єднань болтами, гвинтами і металевими косинцями. Наклеювання пластика. Установлення деталей на шкантах і шурупах.		
14	12	Практичне повторення Види роботи. Стіл кухонний. 2) Трудові операції. Виготовлення лавки, ярунка, сільнички.	Уміння. Виконання роботи за зразком, кресленням, технологічною картою. Самостійний добір заготовок з урахуванням їх розмірів /про вимоги до якості матеріалу дає інформацію учитель/. Розповідь про виконані і майбутні операції та аналіз якості зробленого.	Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності). Розвиток умінь здійснювати самоконтроль (порівнювати свою роботу із зразком). Розвиток мовлення: використання назв інструментів, назв трудових операцій в описі власних дій.
15	12	Сучасні інформаційні технології. Комп'ютер. Автоматизація виробництва. 1) Техніко-технологічні відомості. Призначення основних складових комп'ютера. Порядок вмикання та вимикання комп'ютера. Програма, робочий стіл, значки. Об'єкти, які містяться на робочому столі або	Розрізняє способи з'єднання дротів комп'ютера. Використовує способи графічної побудови, розмічання майбутнього столярного виробу; називає способи креслення деталей заданої форми (віртуально, практично); дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі використання комп'ютера, ноутбука. Учень повинен мати уявлення про сфери застосування сучасних комп'ютерів; розуміти призначення комп'ютера; наводити приклади використання сучасних	Розвиток пам'яті на основі збагачення і відтворення інформації про комп'ютер та автоматизацію виробництва. Формування логічного мислення шляхом встановлення причинно наслідкових зв'язків в процесі з'ясування та аналізу різних ситуацій при роботі з сучасними інформаційними технологіями. Розвиток пізнавальної діяльності: - учень розуміє та визначає сфери

	<p>у вікні виконання програми. Роль і значущість сучасних інформаційних технологій. Використання комп'ютера, ноутбука при виробництві будівельно - меблевих виробів. Правила техніки безпеки при роботі з електричними приладами. 2) Трудові операції. Вибір об'єктів одинарним клацанням лівої кнопки миші.</p> <p>Перетягування об'єктів за допомогою миші з одного документа в інший. Оволодіння навичками подвійного клацання лівої кнопки миші. Користовання значками на робочому столі для запуску програм. Коректне завершення роботи із програмою, комп'ютером. Ознайомлення з різними групами клавіш клавіатури комп'ютера та їх призначення. Набір на комп'ютері та друкування тексту на принтері. Перевірка стану оволодіння учнями клавіатури комп'ютера. Практичні роботи Вмикати комп'ютер. Коректно</p>	<p>комп'ютерів у різних сферах діяльності людини; називати пристрої, що використовуються для обчислення, опрацювання текстів, зображень, передавання повідомлень; знати правила поведінки і БЖ у процесі роботи з комп'ютером; дотримуватися правил поведінки і БЖ у роботі з комп'ютером.</p>	<p>життєдіяльності суспільства, де комп'ютер відіграє важливе значення; - наводить приклади використання комп'ютера у різних сферах діяльності людини; - знає правила безпечного поведіння під час роботи з комп'ютером та перебування у комп'ютерному класі та дотримується їх у процесі навчання. Мовленнєвий розвиток: – учень розуміє та правильно вживає поняття «комп'ютер»; – пояснює (дає розгорнуту відповідь з 3-4 речень) де і з якою метою можливо використати комп'ютера у суспільному житті; Особистісний розвиток: – учень усвідомлює необхідність сучасного суспільства застосовувати комп'ютер для розв'язання важливих суспільних проблем та ризику безпеки, пов'язані з поведінням.</p>
--	--	--	--

		<p>завершувати роботу з комп'ютером. Види роботи з комп'ютером та ноутбуком. Виконання графічних операцій. Зображення на кресленнях основних елементів конструкцій. Побудова графічних, художніх композицій.</p>		
16	4	<p>Самостійна робота</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Виготовлення столярного кутника, складання, склеювання та фарбування. 2) Трудові операції. Виготовлення ніжок стільця на токарному верстаті.</p>	<p>Використовує основні способи розмічання майбутнього виробу; пояснює складові частини технологічного процесу виготовлення проект виробу; називає способи отримання деталей заданої форми; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.</p>	<p>Розвиток мовлення учнів на основі попереднього планування послідовності трудових дій виготовлення інструментальної скриньки за інструкційною картою. Збагачення словника професійними термінами. Розвиток вольових якостей : наполегливості, бажання виконати завдання до кінця.</p>
17	12	<p>Паркетні роботи</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Матеріал для виготовлення паркету. Листяні тверді породи дерева: береза, дуб, бук, в'яз, клен, ясен. Його характеристика. Вартість. Характеристика паркету. Зберігання паркету. Транспортування. Робота з комп'ютером:</p>	<p>Готує до роботи робоче місце, обладнання, інструменти, пристосування і містить їх у належному стані. Виконує прості роботи з настилення простих паркетних підлог вручну. Називає види клеїв та їх компоненти; виконує підбір склеювання. Пояснює призначення лакофарбових матеріалів; пояснює призначення лаків; Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів. Учні мають знати: що на стан здоров'я можуть впливати: - Пари лакофарбових складів, клеїв, розчинників, смол, політур, фарб, замазок, мастик,</p>	<p>Формування наочно-дійового мислення шляхом встановлення послідовності дій при виконанні паркетних робіт. Формування особистісної якості, наполегливості. Діяльність робочого столарного виробництва при виконанні паркетних робіт передбачає наявність у нього настановних стійких мотивів та інтересу до роботи, вміння працювати як індивідуально, так і в групі. Необхідні такі моральні якості:</p>

		<p>Інструменти і механізми, що застосовуються під час паркетних робіт (молотки, шпатель-гладилки, ручні циклі, шліфувальні та циклювальні машини).</p> <p>Об'єкт роботи. Паркетна дошка. Художній паркет. Клей для паркету. Клейові суміші для укладки паркету. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Організація робочого місця. Підготовка поверхні для укладки паркету. Види укладки паркету («ялинка», «шахи», «палуба», художня укладка паркету. Роботи з циклювання паркетних підлог вручну. Настилення підлог з паркетної планки, дошки і паркетних щитів, підлог з паркетної дошки по лагам. Настилення та ремонту паркетних підлог з окремих планок, дошок і паркетних щитів. Заміна окремих паркетних планок, дошок, щитів паркетних підлог. Здійснення самоконтролю (порівняння своєї роботи із зразком).</p>	<p>систематичне переохолодження, простудні фактори; - Основні породи, властивості і вади деревини. - Попереджає і усуває дефекти під паркетні підлоги. - Способи підготовки та укладання паркетного покриття. - Вміє класти підстилаючий шар під паркет з паперу, картону, мастики. - Сортує планки паркету за розміром, кольором та сортом.</p>	<p>колективізм, відповідальність, сумлінність, почуття обов'язку, самостійність, уважність та ін Розвиток мовлення: використання назв інструментів, назв видів паркетної дошки, трудових операцій в описі власних дій. Збагачення словника назвами трудових операцій з паркетом. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час виконання трудових операцій з паркетом. Виховання позитивних рис особистості: наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>
--	--	---	--	--

II семестр (144 години)

18	4	Екскурсія на виставку	Учні мають знати:	Розвиток мислення,
----	---	-----------------------	-------------------	--------------------

		меблів	види меблів, мають уявлення про технологію їх виготовлення; знають правила техніки безпеки під час проведення екскурсії.	пам'яті, уваги: порівняння, класифікації, узагальнення. Розвиток спостережливості та мислення на основі побаченого під час екскурсії на виставку.
19	20	<p>Виготовлення столярного інструмента</p> <p>Виріб.</p> <p>Молоток. Стамеска. Кутник столярний. Ярунок. Рейсмус.</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Інструмент для ручного стругання площини: технічні вимоги. Матеріал для виготовлення. Розташування річних кілець на торцях колодки. Економічні та естетичні вимоги до інструментів.</p> <p>2) Трудові операції. Практичні роботи. Підбір заготовки для колодки столярного інструмента. Фугування заготовки для колодки. Розмітка та обробка колодки. Підгонка «ліжку» по ножу. Обробка і підгонка деталей виробу. Перевірка виконаного виробу.</p>	<p>Уміння.</p> <p>Виготовлення столярного інструмента.</p> <p>Орієнтування в завданні за кресленням і зразком.</p> <p>Планування в бесіді.</p> <p>Учні: знають способи виготовлення столярного інструмента (з'єднання деталей, обробки зрізів); називають послідовність дій за планом</p> <p>Уміють: уміють вирізувати деталі, виготовляти (Кутник столярний. Ярунок. Рейсмус.) за інструкційною картою.</p>	<p>Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань (виготовлення розмічувального інструмента) за планом послідовності дій та інструкційною картою.</p> <p>Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками.</p> <p>Формування умінь аналізувати вироби за способом з'єднання деталей.</p>
20	10	<p>Меблі</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Меблі: види (стілець, крісло, стіл, шафа, тумба, комод, сервант, диван, диван-ліжка, кушетка, тахта), призначення і</p>	<p>Вміння.</p> <p>Робота рубанком.</p> <p>організовує робоче місце.</p> <p>називає меблі: (стілець, крісло, стіл, шафа, тумба, комод, сервант, диван, диван-ліжка, кушетка, тахта)</p> <p>називає види ручного інструменту для стругання деревини інструментів, для</p>	<p>Корекція порушень пізнавальної діяльності (запам'ятання, відтворення, мислення) на основі формування вмінь.</p> <p>Розвиток мовлення в учнів на основі збагачення словника назвами видів ручного</p>

		<p>комплектування для різних приміщень. Робота з комп'ютером: Ознайомлення з виробничим виготовленням меблів. Зміст складального креслення: специфікація і позначення складових частин виробу (складальних одиниць). 2) Трудові операції. Вправи. Визначення виду меблів на малюнку і по натуральному зразком. Практичні роботи. Читання технічної документації. Виготовлення рамок, коробок, рухомих і нерухомих елементів меблів. Підготовка виробу до обробки, обробка виробу.</p>	<p>вимірювання та розмічання; обґрунтує добір конструкційних матеріалів та ручного інструменту для стругання деревини залежно від призначення виробу; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічні вимоги. Розпізнавання види меблів. Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів.</p>	<p>інструмент для стругання деревини, їх властивостей та умінь використовувати нові слова у процесі спілкування, виконання практичних завдань у процесі деревообробки. Розвиток загально трудових умінь на основі самостійного планування власної діяльності. Розвиток мовлення: використання назв інструментів та результати їх праці, деталей виробів.. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики рук</p>
21	20	<p>Виготовлення столярно-меблевих виробів Вироби. Нескладна меблі в масштабі 1:5. 1) Техніко-технологічні відомості. Технологія виготовлення складальних одиниць (рамки, коробки, щити, опори). Способи з'єднання складальних затискачів і пристосування. Залежність часу витримки зібраного вузла від виду клею, температурних умов, конструкції вузла та умов подальшої обробки. Брак при складанні виробу: попередження, виправлення. Металева фурнітура для з'єднання</p>	<p>Вміння. Виготовлення найпростішої меблів. Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів. Має уявлення про палітри, які використовуються під час створення графічного зображення у редакторі та має початкові умінь їх використання. Виконує основні дії з графічним файлом. Використовує можливості роботи графічного редактора. Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів.</p>	<p>Розвиток мовлення на основі формування знань про сучасні інформаційні технології Розвиток мовлення на основі складання плану послідовності виконання технологічних операцій стосовно виготовлення столярно-меблевих виробів . Формування особистісних якостей – відповідального ставлення до об'єкту виготовлення, охайності, звички додержувати правила безпечної праці під час роботи на комп'ютері .</p>

		<p>складальних одиниць. Облік продуктивності праці. Бригадний метод роботи. 2) Трудові операції. Робота з комп'ютером: Графічне збирання складальних одиниць Практичні роботи. Організація робочого місця. Підбір матеріалу для виробу. Виготовлення деталей і складальних одиниць. Збирання і обробка виробу. Організація поопераційний роботи. Перевірка виробів. Облік і колективне обговорення продуктивності праці.</p>		
22	20	<p>Практичне повторення</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Види роботи. Виконання роботи за зразком 2) Трудові операції. Виготовлення столярного кутника, виставкової вітрини.</p>	<p>Уміння. Виконання роботи за зразком, кресленням, технологічною картою. Самостійний добір заготовок з урахуванням їх розмірів /про вимоги до якості матеріалу дає інформацію учитель/.</p> <p>Розповідь про виконані і майбутні операції та аналіз якості зробленого.</p>	<p>Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль діяльності). Розвиток умінь здійснювати самоконтроль (порівнювати із зразком). Розвиток мовлення: використання назв інструментів, назв трудових операцій в описі власних дій.</p>
23	4	<p>Самостійна робота</p> <p>Трудові операції. Виготовлення нескладної меблів в масштабах 1:5 (стілець, стіл, диван)</p>	<p>Використовує основні способи розмічання майбутнього виробу; називає способи отримання деталей заданої форми; розрізняє механічні способи з'єднання деталей; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних</p>	<p>Корекція основних видів діяльності (аналіз і розуміння умов практичної діяльності, планування, організація виконання завдання, самоконтроль,</p>

			вимог в процесі виготовлення виробу.	самооцінка). Формування рис особистості, необхідних для ефективного розв'язання навчальної задачі: самостійність, організованість, акуратність, цілеспрямованість.
24	12	Шпалери 1) Техніко-технологічні відомості. Призначення шпалер. Властивості видів, виробництво. Вартість різних типів шпалер. Інструменти (інвентар) для виконання ремонтних робіт з шпалерами. Види клеїв для виконання ремонтних робіт з шпалерами. Робота з комп'ютером: Шпалери як основна одиниця декору сучасного помешкання Об'єкти роботи. Класні кімнати. Приміщення школи. Стіни. Стеля. 2) Трудові операції. Практичні роботи. Розпізнавання видів шпалер. Клеєння шпалер: - на стінах; - на стелі.	Вміння. Робота з клеєм. Вимірювати та розрізати рулони шпалер. Проклейка. Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів. Називає та характеризує послідовність операцій при виконанні шпалерних робіт; пояснює призначення та будову інструментів (інвентаря) для виконання ремонтних робіт;	Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань. Розвиток умінь здійснювати самоконтроль (порівнювати свою роботу із зразком).
25	10	Штукатурно-малювальні роботи 1) Техніко-технологічні відомості. Види штукатурних і ремонтних робіт; Сучасні матеріали, які застосовуються при штукатурних роботах. Інструменти, що застосовуються під час штукатурних робіт Оздоблення клейовий,	Вміння. Пояснює будову і підготовку до роботи ручного інструменту, інвентарю та пристроїв; Шпатлювання. Робота з клейовою, масляною і емалевою фарбами, оліфою. Називає заповнювачі та спеціальні добавки для розчинних сумішей; характеризує вапняні, глиняні, цементні розчини та їх властивості;	Формування наочно-дійового мислення шляхом встановлення послідовності дій при виконанні штукатурно-малювальних робіт. Формування особистісної якості, наполегливості. Розвиток умінь здійснювати самоконтроль

		<p>масляної і емалевої фарбами. Робота з комп'ютером: Основні властивості фарб. Ознайомлення з виробничими способами нанесення фарб. Час витримки пофарбованої поверхні. Промивання і зберігання кистей. Шпатлювання заглиблень, тріщин, торців. Сушіння та зачистка шкіркою. Оздоблення оліфою. Правила безпечної роботи при фарбуванні. Об'єкти роботи. Класні кімнати. Приміщення школи. Стіни. Стеля. 2) Трудові операції. Вправа. Розпізнавання видів фарби за зовнішніми ознаками.</p>	<p>розпізнає групи піску; визначає рухомість будівельного розчину. Називає та характеризує послідовність операцій при виконанні штукатурних робіт; дотримується вимог безпеки під час обштукатурення поверхонь; Характеризує види ремонтних робіт операції розмітки та контролю; пояснює призначення та будову інструментів для виконання ремонтних робіт; аналізує способи розбивки поверхні стін; демонструє прийоми розмітки деталей, контролю конструктивних елементів; виконує оздоблення поверхні за допомогою трафарету; дотримується правил безпеки праці.</p>	<p>(порівнювати свою роботу із зразком). Розвиток мовлення: використання назв інструментів, трудових операцій в описі власних дій. Збагачення словника назвами трудових операцій.. Сенсомоторний розвиток: розвиток зорово-моторної координації, тонкої моторики руки під час виконання трудових операцій. Виховання позитивних рис особистості: наполегливості, акуратності, ретельності, вміння доводити роботу до кінця.</p>
26	4	<p>IV чверть (56 годин) Склярські роботи</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості. Види скла. Особливості застосування скла різних видів. Інструменти, пристрої та інвентар для різання скла. Види склярських робіт. Підготовка та розмітка скла. Різка і ламання скла. Основні стадії технологічного процесу скління рам. Установлення і кріплення скла у рамах.</p>	<p>Вміння розпізнає види, форми і розміри скла; визначає технічні вимоги до скла різних класів і сортів; Знає інструменти, пристосування і матеріали для виконання скляних робіт; Пояснює правила безпеки при виконання робіт з склом.</p>	<p>Розвиток діяльності та мислення на основі виконання практичних завдань за планом послідовності дій та інструкційною картою. Формування діяльності на основі розвитку умінь визначати спосіб виконання завдання за малюнками, зразками. Формування умінь аналізувати виробу за способом з'єднання .</p>

		<p>Безпека праці при різанні скла.</p> <p>Безпека праці при виконанні склярських робіт. Вимоги до якості робіт.</p> <p>2) Трудові операції.</p> <p>Практична робота.</p> <p>Розпізнавання видів скла.</p> <p>Встановлення і кріплення скла у рамах.</p>		
27	20	<p>Догляд за садовими деревами та обробка деревини на шкільному подвір'ї (весна)</p> <p>1) Техніко-технологічні відомості.</p> <p>Дерево: основні частини.</p> <p>Правила безпеки при роботі з інструментом під час розпилювання старих дерев, обрізанні сухих гілок, обрубів сучків.</p> <p>2) Трудові операції.</p> <p>Практичні роботи.</p> <p>Підготовка дерев до роботи.</p> <p>Пиляння деревини.</p> <p>Підстригання кущів.</p> <p>Підстригання і формування крони молодих дерев (пилка, сучко різ).</p> <p>Застосування інструментів під час підстригання і формування крони молодих дерев.</p> <p>Виготовлення шпаківень.</p> <p>Закріплення шпаківень на деревах.</p> <p>Виготовлення опор для молодих дерев (пилка, сокира).</p>	<p>Вміння.</p> <p>Робота столярної ножівкою, пилкою ручною. Робота сокирою.</p> <p>Пиляння деревини під кутом.</p> <p>Пиляння поперек волокон.</p> <p>Дотримується: правил безпечної роботи з інструментами, інвентарем.</p> <p>Встановлювати причинно - наслідковий зв'язок між природними умовами і особливостями деревини.</p>	<p>Формування загально трудових умінь на основі обрізання сухих гілок, обрубів сучків сокирою.</p> <p>Розвиток конструктивної діяльності та мислення на основі моделювання форми дерев після обпилювання..</p> <p>Розвиток естетичного смаку на основі аналізу моделювання форми дерев після обпилювання.</p> <p>Розвиток мислительних процесів на основі знань про будову дерева, принципи роботи.</p> <p>Розвиток готовності до пізнавальної діяльності, оволодіння індивідуальним соціально-практичним досвідом. Формування у учнів загальної готовності до самостійного життя і побутової праці.</p> <p>Формування знань, умінь, навичок та соціального досвіду, які сприяють соціальній адаптації, інтеграції учнів у суспільство.</p>
28	12	Кріпильні вироби та		Розвиток умінь

		<p>меблева фурнітура Робота з комп'ютером: Кріпильні вироби загальна характеристика 1) Техніко- технологічні відомості. Цвяхи: види (будівельний, тарний, шпалерний, штукатурний, толевий, оздоблювальний), використання. Шуруп: види, призначення. Стандартна довжина цвяха і шурупа. Болт, гвинт, стяжка, засувка, засувка, магнітний тримач, полицетримач, петля: види, призначення. 2) Трудові операції. Вправи. Визначення назв кріпильних виробів та меблевої фурнітури за зразками. Визначення довжини цвяха навіч.</p>	<p>Використовує комп'ютерну техніку для виготовлення графічних документів. Вміння. Розпізнавання видів кріпильних виробів та меблевої фурнітури. Використовує основні способи розмічання майбутнього виробу; називає способи кріплення деталей; розрізняє механічні способи з'єднання деталей; дотримується правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог в процесі виготовлення виробу.</p>	<p>класифікувати метали меблевої фурнітури на основі одержання знань про їх фізичні, хімічні та механічні властивості. Усвідомлення залежності застосування металів у техніці, будівництві, на транспорті від таких їх властивостей як пружність, в'язкість, пластичність, твердість, міцність, корозійність. Формування знань і практичних умінь для запобігання корозії металів та захисту металевих виробів від корозії. Виховання в учнів бережливого ставлення до благородних металів, економного використання міді, алюмінію у столярній справі..</p>
29	12	<p>Практичне повторення Види роботи. Виготовлення кріпильних виробів. Трудові операції.</p>	<p>Уміння. Виконання роботи за зразком, кресленням, технологічною картою. Самостійний добір заготовок з урахуванням їх розмірів /про вимоги до якості матеріалу дає інформацію учи- тель/. Розповідь про виконані і майбутні операції та аналіз якості зробленого.</p>	<p>Розвиток рухів, дій операцій, за допомогою яких виконуються практичні завдання (аналіз та розуміння умов завдання, планування та організація його виконання, самоконтроль). Розвиток умінь здійснювати самоконтроль (порівнювати із зразком). Розвиток мовлення: використання назв інструментів, назв трудових операцій в описі власних дій.</p>
30	4	<p>Контрольна робота Виготовлення</p>	<p>Самостійний добір та обробка заготовок майбутнього виробу</p>	<p>Розвиток умінь здійснювати</p>

		чотиригранної-конусної ніжки стільця за кресленням і зразком.	з урахуванням їх розмірів.	самоконтроль.
31	4	Тестування учнів 9 класу. Підготовка до іспиту з елементами інтерактивного тестування та іспит.	Самостійний добір та обробка навчального матеріалу.	Розвиток умінь здійснювати самоконтроль.

Учні повинні знати:

правила внутрішнього розпорядку та безпечної праці в шкільній майстерні;
 організацію та обладнання робочого місця;
 основні фізичні й технологічні властивості деревини;
 прийоми розведення і заточування пилок; пристрої і пристосування до свердлильного верстата для виготовлення отворів;
 прийоми заточування різального інструменту, залізок рубанків, стамесок і доліт;
 пристосування й різці для точіння заготовок великого діаметра.

Учні повинні вміти: організувати робоче місце;
 визначати основні фізичні й технологічні властивості деревини;
 розраховувати собівартість виробів;
 розводити і заточувати пилки;
 виготовляти вироби, які мають наскрізні й глухі отвори;
 заточувати різальний інструмент, залізку рубанків, стамески і долота;
 свердлити та довбати наскрізні й глухі отвори, які мають різну геометричну форму, з використанням спеціальних пристроїв;
 закріплювати і точити вироби великого діаметра на планшайбі токарного верстата.

/

персоналу)

Освітня галузь «Технології» «Інформатика»

Мета:

1. Використання комп'ютерних технологій для корекції порушень та загального розвитку осіб з особливими освітніми потребами, їх соціалізація, адаптація до сучасного життя;

2. Створення основ використання комп'ютерів в інших напрямках навчальної діяльності.

Завдання:

1. Адаптувати сприйняття дитини до нового виду подачі та передавання інформації;

2. Розвивати вміння алгоритмічно мислити, що означає вміння представити складну дію у вигляді організованої послідовності простих дій, вміння діяти за інструкцією;

3. Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних технологій та способів їх практичного застосування;

4. Розвивати взаємодопомогу та вміння спілкуватися.

Очікувані навчальні досягнення

На кінець вивчення курсу «Основи комп'ютерної грамотності» здобувачі освіти повинні:

Знати:

- техніку безпеки при роботі за комп'ютером;
- основні пристрої комп'ютера, поняття, терміни та налаштування інтерфейсу;
- прикладні програми, включаючи Paint, Word, Excel, Power Point.

Вміти:

- вмикати і вимикати комп'ютер;
- користуватися клавіатурою і мишкою комп'ютера для введення інформації;
- здійснювати елементарні дії з файлами і папками ;
- копіювати інформацію на змінний носій;
- працювати з антивірусними програмами;
- створювати архів і витягувати з архіву файли, папки, програми;
- застосовувати текстовий редактор для набору, редагування та форматування текстів;
- використовувати графічний редактор для створення і редагування малюнків ;
- виконувати обчислення за допомогою програми «Калькулятор» та MS Excel;
- створювати і демонструвати презентації в програмі MS Power Point;
- прослуховувати музику та переглядати відео в програмі Windows Media Player;
- знаходити необхідну інформацію в глобальній мережі Internet;
- використовувати отримані знання у практичній діяльності.

Пояснювальна записка

Сучасне суспільство вимагає від людини нових знань, умінь і навичок роботи з інформацією, в тому числі і при вирішенні завдань, що виникають у повсякденному житті.

У спеціальній (корекційній) школі інформаційні технології повинні розглядатися не як предмет вивчення, а як інструмент інтеграції учня в сучасний світ. Дітей з вадами розумового розвитку достатньо навчати навичкам роботи на персональному комп'ютері, а не алгоритмізації та програмуванню, та закінчувати курс пакетом офісних програм.

Мета програми:

3. Використання комп'ютерних технологій для корекції порушень та загального розвитку розумово відсталого дитини, соціалізація учнів, їх адаптація до сучасного життя;
4. Створення основ використання комп'ютерів в інших напрямках навчальної діяльності.

Завдання програми:

5. Адаптувати сприйняття дитини до нового виду подачі та передавання інформації;
6. Розвивати вміння алгоритмічно мислити, що означає вміння представити складну дію у вигляді організованої послідовності простих дій, вміння діяти за інструкцією;
7. Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних технологій та способів їх практичного застосування;
8. Розвивати взаємодопомогу та вміння спілкуватися.

Принципи, методи і форми

Програма побудована за концентричним принципом розміщення матеріалу, при якому одна і та ж тема вивчається протягом декількох років з поступовим нарощуванням складності. Методи і прийоми навчання орієнтуються на «зону найближчого розвитку» розумово відсталого дитини, забезпечують адекватний темп і способи засвоєння знань, доступність і науковість матеріалу, неодноразове повторення і закріплення вивченого.

Також слід передбачити можливість для проведення екскурсій на підприємства служби побуту, відділення зв'язку, магазин і т.н. з метою спостережень за формами практичного застосування комп'ютерної техніки і технологій.

Очікувані навчальні досягнення

На кінець вивчення курсу «Основи комп'ютерної грамотності» учні повинні:

Знати:

- ✓ техніку безпеки при роботі за комп'ютером;
- ✓ основні пристрої комп'ютера, поняття, терміни та налаштування інтерфейсу;
- ✓ прикладні програми, включаючи Paint, Word, Excel, Power Point.

Вміти:

- ✓ вмикати і вимикати комп'ютер;
- ✓ користуватися клавіатурою і мишкою комп'ютера для введення інформації;
- ✓ здійснювати елементарні дії з файлами і папками ;
- ✓ копіювати інформацію на змінний носій;
- ✓ працювати з антивірусними програмами;
- ✓ створювати архів і витягувати з архіву файли, папки, програми;
- ✓ застосовувати текстовий редактор для набору, редагування та форматування текстів;
- ✓ використовувати графічний редактор для створення і редагування малюнків ;
- ✓ виконувати обчислення за допомогою програми «Калькулятор» та MS Excel;
- ✓ створювати і демонструвати презентації в програмі MS Power Point;
- ✓ прослуховувати музику та переглядати відео в програмі Windows Media Player;
- ✓ знаходити необхідну інформацію в глобальній мережі Internet;
- ✓ використовувати отримані знання у практичній діяльності.

Специфіка реалізації програми

Учні з вадами розумового розвитку погано орієнтуються в просторі, не вміють знаходити і запам'ятовувати об'єкти на ілюстраціях, картинах. Тому особливого значення набуває використання розвиваючих комп'ютерних ігор.

Виконання завдань даної програми потребує:

- ✓ забезпечення для кожної дитини адекватного особисто для неї, темпу і способів засвоєння знань, неодноразове повторення і закріплення вивченого матеріалу;
- ✓ чергування завдань різної складності, зміна видів діяльності протягом уроку;
- ✓ опора на практичні завдання, оцінка та самооцінка результатів на кожному занятті;
- ✓ спираючись на елементарні знання з предметів загальноосвітнього курсу.

Загальна кількість часів

Предмет «Основи комп'ютерної грамотності» вивчається в спеціальній (корекційній) загальноосвітній школі з 5-го по 10-й класи за рахунок годин навчального плану.

Програмний курс розрахований на 6 років - 385 годин загалом. З урахуванням вікових і психофізичних особливостей учнів в програмі виділяються три етапи навчання:

Класи	Етап	Кількість годин на тиждень	Кількість годин на рік
6 – 9	Основний	2	70
10	Узагальнюючий	2	70

Підготовчий етап (5 клас) - знайомить учнів з комп'ютером і спрямований на розвиток пізнавального інтересу до способів його практичного використання. Формує дружнє інформаційне середовище для учня, побудоване на ігрових технологіях. Закладає базові знання до можливостей вивчення основного етапу програми.

Розподіл часу на проходження програмного матеріалу, порядок вивчення тем і кількість годин, відведених на них, можуть дещо змінюватися залежно від інтелектуально-психофізичного розвитку учнів.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основний етап навчання (6 – 10 клас) – знайомить учнів з призначенням обчислювальної техніки та інформаційних систем і процесів. Він спрямований формувати в учнів навички використання інструментів та можливостей комп'ютерних програм. Формувати знання і уявлення про комп'ютерні технології та способи практичного застосування отриманих знань у різних життєвих ситуаціях. Крім того, він розвиває пізнавальний інтерес до використання інформаційних та комунікаційних технологій, а також формує дружнє інформаційне середовище для учня.

На засвоєння нових знань, умінь і навичок учням спеціальної школи потрібно більш тривалий час. Дотримуючись концентричного принципу побудови програми - одна і та ж тема вивчається протягом декількох років з поступовим нарощуванням відомостей, постійного повторення раніше вивченого матеріалу.

Навчальний матеріал, що являє собою інформаційний, а не практичний матеріал, доповнюється практичною роботою на клавіатурному тренажері, комп'ютерними іграми, завданнями по набору і форматуванню тексту, створенню графічних фрагментів.

Слід чергувати завдання різної складності, змінювати види навчальної діяльності протягом уроку: усне опитування, тести з вибором відповіді, завдання на пошук помилок, визначення відповідності, самостійні та практичні роботи за комп'ютером.

На уроках ОКГ в старших класах ведеться мова про грамотне і обережне користування Інтернетом. Грамотність включає в себе і прямий сенс - лист без помилок, нецензурних висловів, та технічні аспекти, наприклад, користування програмами-антивірусами, відвідування перевірених сайтів, конфіденційність особистої інформації (збереження паролів, особистих даних в безпечних місцях).

Не зайвим буває нагадати учням про загальну доступність соціальних мереж. Наприклад, розміщення свого номера телефону або адреси, відвертих фотографій або інтимних зізнань, політичних чи неформально-молодіжних симпатій може створити про них погане враження і навіть призвести до небезпечних ситуацій.

6 клас

(70 годин на рік, 2 години на тиждень)

№ п/п	Кіл. год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно розвиткової роботи
I. ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ				
1	2	<p>Техніка безпеки при роботі на комп'ютері</p> <p>Правила поведінки в комп'ютерному класі.</p> <p>Техніка безпеки при роботі на ПК.</p> <p>Загальні санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає правила поведінки в комп'ютерному класі; - знає правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері; - виконує санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером. 	<p>Формувати в учнів оорганізованість, дисциплінованість, самоконтроль в навчальній діяльності, точне виконання вказівок учителя.</p> <p>Формувати в учнів навички дотримання Правил техніки безпеки під час роботи з комп'ютером.</p> <p>Формувати в учнів розуміння того, що:</p>
2	4	<p>Інформація та інформаційні процеси</p> <p>Що таке інформація. Що вивчає наука Інформатика. Що можна робити з інформацією (отримання, опрацювання, передачі, зберігання). Види інформації. Форми представлення інформації. Способи перетворення інформації.</p> <p>Комп'ютерний практикум: «Ігри, ігрові завдання з використанням маніпулятора «миша».</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає поняття інформації; - знає що вивчає наука Інформатика; - розуміє про способи отримання, опрацювання, передачі, зберігання інформації; - знає види та форми представлення інформації; - має уявлення про способи перетворення інформації; 	<p>при сприйманні навколишнього світу та під час спілкування з іншими людьми кожна людина отримує, опрацьовує, зберігає та передає інформацією.</p> <p>Формувати навички самооцінювання. Розвивати спостережливість, увагу, пам'ять, просторове мислення, пізнавальну активність.</p> <p>Розвивати логічне та евристичне мислення. Формувати вміння працювати зі</p>
3	2	<p>Відомості з історії комп'ютера</p> <p>Винахід комп'ютера. Історія розвитку комп'ютерів. Комп'ютер в житті суспільства.</p> <p>Комп'ютерний практикум: «Клавіатурний тренажер». Комп'ютерні ігри.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про появу та історію розвитку обчислювальної техніки; - знає про сфери 	<p>схемами: пов'язувати знакові символи з певними поняттями, встановлювати взаємозв'язки між ними.</p>

			застосувань комп'ютерної техніки сучасному житті.	у	Корегувати недоліки вимови і наголосу. Збагачувати активний та пасивний словник. Формувати граматичний лад мови. Розвивати аналізатори (кінестетичний, слуховий, зоровий). Формувати лексичний запас з інформатики. Формувати в учнів бажання вчитися, самостійність, зацікавленість до вивчення інформатики. Формувати в учнів розуміння про сфери застосування сучасних комп'ютерів та їх можливості. Формувати в учнів розуміння призначення обчислювальної техніки та інформаційних систем і процесів. Розвивати навички критичного мислення. Формувати вміння слухати один одного, під час обговорення навчального матеріалу та складання спільного висновку. Формувати в учнів розуміння того, що: порядок виконання будь-якої роботи визначається
4	11	<p>Побудова комп'ютера Відмінність комп'ютера від людини. Персональний комп'ютер та його складові. Монітор. Призначення, принцип роботи. Системний блок. Внутрішні пристрої комп'ютера: процесор, жорсткий диск, пам'ять комп'ютера. Пристрої введення інформації в пам'ять комп'ютера. Миша. Управління комп'ютером за допомогою «миші». Ліва, права клавіша миші, коліщатко. Вигляд курсора в залежності від завдання. Операції перетягування, виділення та копіювання за допомогою «миші». Клавіатура. Положення рук, прив'язка клавіш до пальців. Групи клавіш: алфавітно-цифрові, спеціальні, функціональні. Поетапне засвоєння буквених клавіш. Великі та прописні букви. Комбінації клавіш Shift+. Цифрові клавіші. Знаки та символи: «+»; «-»; «=». Цифро-знаковий ряд клавіш.</p> <p><i>Комп'ютерний практикум: «Клавіатурний тренажер». Комп'ютерні ігри з використанням «миші», конструктори, тренажери.</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє відмінність комп'ютера від людини; - знає призначення та функції основних складових апаратної частини комп'ютера; - має уявлення про внутрішні пристрої ПК; - знає основні поняття і терміни; - вміє користуватися клавіатурою комп'ютера та маніпулятором «миша»; - вміє користуватися знайомими алфавітно-цифровими та керуючими клавішами; - переміщує об'єкт та повертає його на місце; - виконує прості тренувальні завдання на клавіатурному тренажері; 		<p>планом, спрямованим на досягнення конкретного результату.</p>
5	2	<p>Управління комп'ютером Приклади послідовності дій в житті. Алгоритм - послідовність дій для виконання певного завдання.</p>	<p>Учень: розуміє, що порядок виконання будь-якої роботи визначається</p>		
	4				

	2	<p>Команди і виконавці. Команди управління виконавцем.</p> <p>Операційна система. Відомості про операційну систему Windows. Робочий стіл. Об'єкти Робочого столу (Мій комп'ютер, Панель завдань). Налаштування Робочого столу, дати і часу.</p> <p>Як виглядають вікна Windows. Діалогові вікна. Керування вікнами. Комп'ютерне меню та його типи. Кнопка Пуск – головне меню комп'ютера. Керування комп'ютером за допомогою меню.</p> <p>Папки та файли. Знайомство з папками і файлами. Стандартні дії з файлами і папками: (створення, збереження, відкриття, видалення, копіювання, перейменування).</p> <p>Комп'ютерний практикум: . <i>Налаштування Робочого столу.</i> <i>Налаштування дати і часу.</i> <i>Створення особистої папки, стандартні дії з папками і файлами.</i> «Клавіатурний тренажер».</p>	<p>планом; розуміє, що таке алгоритм; розуміє, що команда – це речення, яке спонукає до дії, а виконавцем називають людину, тварину або машину, які розуміють та точно виконують данні їм команди; знає про операційну систему Windows, про об'єкти «Робочого столу»; розуміє поняття «Робочий стіл»; знає: призначення Панелі завдань; призначення кнопки «Пуск»; знає про комп'ютерне меню та його типи; про Головне меню; знає поняття комп'ютерне вікно та типи вікон; вміє: керувати комп'ютерними вікнами, реагувати на діалогові вікна; - розуміє як керувати комп'ютером за допомогою меню; - знає про файли та папки; - вміє виконувати стандартні дії з файлами та папками.</p>	<p>Формувати в учнів розуміння того, що з алгоритмами людина зустрічається постійно і вдома, і на роботі, а учні — в школі.</p> <p>Розвивати алгоритмічне мислення. Формувати комунікативні здібності.</p> <p>Формувати вміння виділяти, головне, орієнтуватися в ситуації, вбачати зв'язки і відносини між об'єктами.</p> <p>Залучати дітей в процес самостійного пошуку.</p> <p>Розвивати зорово-моторну координацію. Розвивати світогляд. Формувати вміння класифікувати об'єкти за певною ознакою.</p>
6	2	<p>Обслуговування комп'ютера Довідка Windows. Призначення, властивості. Приклади використання Довідки. Кошик. Призначення,</p>	<p>Учень: - знає: призначення Довідки, Кошика;</p>	

		властивості. Як користуватись Кошиком.	- вмiє: користуватися Довiдкою, Кошиком;	
7	2	Комп'ютерні програми-iгри, тренажери - практика управління комп'ютером Комп'ютерні iгри (навчальні, логiчні, розвиваючі, iгри на кмітливість, на орієнтування на площині екрану), тренажери.	Учень: - розуміє правила і прийоми гри; - розуміє і приймає умови гри; - усвідомлює iгрові цілі; - вмiє користуватися меню гри..	

II. ПРИКЛАДНІ ПРОГРАМИ

8	2	Програмне забезпечення Що таке комп'ютерна програма. Види програм. Елементи вікна програм. Огляд деяких встановлених на комп'ютері програм. Відкриття програм.	Учень: - знає про комп'ютерні програми, види програм; - знає назви елементів вікна стандартних програм;	Формувати в учнів розуміння про програмні засоби загального та спеціального призначення.
	4	Стандартні програми. Знайомство з стандартними програмами. Блокнот, Калькулятор. Загальна характеристика. Призначення, можливості, вікно програми, меню програми.	- вмiє запускати програми на виконання; - виконує стандартні дії з вікнами програм;	Розвивати вміння порівнювати та співставляти на прикладі інструментів двох графічних редакторів.
	4	Графічний редактор. Уявлення про комп'ютерну графіку і малювання на комп'ютері. Поняття Графічного редактора. Програма для малювання TuxPaint. Елементи вікна програми (меню, панель інструментів, палітра). Створення зображень в графічному редакторі TuxPaint.	- знає призначення програм Калькулятор, Блокнот; - знає назви та призначення певних кнопок, потрібних для роботи з вивченими програмами;	Розвивати дослідницькі вміння, уяву та творчість учнів.
	8	Графічний редактор Paint, призначення та основні функції програми. Завантаження програми Paint. Елементи вікна графічного редактора Paint (назва файлу, панель інструментів, рядок меню, палітра, стрічки прокрутки). Інструменти для створення зображень (олівець, пензлик, пряма і крива лінії, еліпс, прямокутник,	- вмiє робити прості обчислення у програмі Калькулятор; - вмiє набирати слова, речення, прості тексти в	Формувати розуміння правил роботи з комп'ютерними програмами. Розвивати дрібну моторику (клавіатурні тренажери, розвиваючі iгри). Розвивати творчу направленість в діяльності учнів: від вміння виконувати поставлені завдання за зразком, інструкцією до варіативного виконання завдань,

		<p>багатокутник, ластик). Інструменти для розмальовування малюнка. Відміна внесених змін. Збереження, копіювання малюнка.</p> <p>Комп'ютерний практикум: завдання з використанням стандартних програм «Калькулятор, Блокнот». Створення текстів. «Клавіатурний тренажер», комп'ютерні ігри. Робота в графічному редакторі Paint на підтримку матеріалу, що вивчається.</p>	<p>програмі Блокнот за зразком.</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає про призначення та основні функції графічного редактора; - вміє використовуват и інструменти графічного редактора для створення малюнку; - вміє завантажувати графічний редактор; - наводить приклади використання графічного редактора для навчальної діяльності; розуміє правила роботи з малюнками в середовищі графічного редактора; 	<p>самостійного прийняття рішень, прагнення до самостійності у виконанні завдань.</p> <p>Формувати навички використання особистого досвіду дитини. Вчити шукати позитивне в будь- якому результаті.</p> <p>Підвищувати адаптивні можливості учнів, їх соціальне орієнтування за рахунок додатково набутих навичок і вмінь.</p> <p>Корегувати недоліки мислення, мовлення, пам'яті, уваги, сприйняття.</p> <p>Формувати світогляд та стиль життя сучасної людини.</p>
9	2 8	<p>Офісні програми Призначення та основні функції текстових редакторів. Поняття про текст, технологія обробки текстової інформації. Текстовий редактор Microsoft Word. Призначення, основні можливості програми Microsoft Word. Завантаження програми Word. Елементи вікна текстового редактора (назва документу, строка меню, панель інструментів, панель форматування). Кнопки згорнути, закрити. Курсор, текстове поле, лінійки, стрічки прокрутки. Набір тексту. Відлення фрагментів тексту.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає призначення та основні функції текстового редактора; - розуміє основні дії з текстом, які можна виконувати за допомогою текстового редактора; - наводить приклади використання текстового редактора та для навчальної 	<p>Формувати уявлення про переваги опрацювання текстів сучасними електронними пристроями над паперовими засобами. Розвивати полісенсорне сприймання.</p> <p>Формувати в учнів навички усвідомленого використання інструментів та можливостей графічного та текстового редакторів.</p>

		<p>Виправлення помилок. Шрифт. Розмір шрифту. 4 кнопки для вирівнювання тексту: по лівому краю; по правому краю; по центру; по ширині сторінки. Кнопки для виділення тексту жирним, курсивним шрифтом. Кнопка для підкреслення виділеного фрагменту тексту. Зміна кольору шрифту. Збереження документу.</p> <p>Комп'ютерний практикум: робота в текстовому редакторі Word на підтримку матеріалу, що вивчається.</p>	<p>діяльності</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє: завантажувати текстовий редактор; створювати текстовий файл; - знає основні елементи вікна текстового редактора; - вміє працювати з фрагментами тексту; обирати й використовувати потрібний шрифт, змінювати розмір, накреслення та колір символів; - вміє зберігати текст в текстовому редакторі. 	<p>Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних та комунікаційних технологій.</p> <p>Формувати знання і уявлення про комп'ютерні технології та способи їх практичного застосування.</p>
--	--	---	---	---

III. ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КОМП'ЮТЕРА

10	1	<p>Персональні дані користувача. Настроювання доступу до персональних даних користувача.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє, що таке персональні дані користувача і чому вони мають бути захищені; 	
-----------	----------	--	---	--

IV. МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ

11	4	<p>Загальні уявлення про комп'ютерні мережі. Види комп'ютерних мереж. Ігри (по мережі). Навіщо потрібен Інтернет. Інтернет – історія створення. Правила безпеки в мережі Інтернет.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про комп'ютерні мережі і світову мережу Інтернет; - розуміє можливості використання глобальної мережі Інтернет; - має уявлення 	<p>Розвивати пізнавальний інтерес щодо оволодіння способами і прийомами пошуку інформації в мережі Інтернет та Інтернет-спілкуванні. Формувати розуміння важливості дотримання правил безпеки в користуванні мережею Інтернет.</p>
-----------	----------	---	--	--

			про історію створення Інтернет;	
V. ПОВТОРЕННЯ І КОНТРОЛЬ				
12	4	Повторення вивченого. Контрольне тестування. Контрольний практикум.		
13	2	Резерв.		
Основні навчальні досягнення на кінець року.				
На кінець року учень:				
знає:				
<ul style="list-style-type: none"> - правила поведінки в комп'ютерному класі; правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері; - поняття інформації, що вивчає наука Інформатика; - види та форми представлення інформації; - про появу та історію розвитку обчислювальної техніки, сфери застосування комп'ютерної техніки у сучасному житті; - призначення та функції основних складових апаратної частини комп'ютера; - що порядок виконання будь-якої роботи визначається планом; - про операційну систему Windows, об'єкти «Робочого столу», призначення кнопки «Пуск»; - про комп'ютерне меню та його типи; про Головне меню; - поняття комп'ютерне вікно та типи вікон; - про файли та папки - призначення Довідки, Кошика; - про комп'ютерні програми, види програм; - призначення програм Калькулятор, Блокнот; - про призначення та основні функції Графічного редактора, основні елементи вікна Графічного редактора; - призначення та основні функції текстового редактора, основні елементи вікна Текстового редактора; - що таке персональні дані користувача і чому вони мають бути захищені; - про комп'ютерні мережі і світову мережу Інтернет; - основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет. - основні поняття і терміни; 				
вміє:				
<ul style="list-style-type: none"> - включати і виключати комп'ютер; - користуватися клавіатурою комп'ютера та маніпулятором «миша»; - виконувати прості тренувальні завдання на клавіатурному тренажері; - користуватися меню гри. - керувати комп'ютерними вікнами, реагувати на діалогові вікна; - керувати комп'ютером за допомогою меню; - налаштувати «Робочий стіл», «дату» і «час»; - працювати з файлами та папками; - користуватися Довідкою, Кошиком; - робити прості обчислення у програмі Калькулятор; - набирати слова, речення, прості тексти в програмі Блокнот за зразком. - завантажувати Графічний редактор, створювати малюнки, використовувати інструменти графічного редактора, зберігати малюнок; - завантажувати текстовий редактор Word, створювати текстовий файл, працювати з інструментами текстового редактора, зберігати текст; - використовувати отримані знання в практичній діяльності. 				

7 клас
(70 годин на рік, 2 години на тиждень)

№ п/п	Кільк. годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно розв'язкової роботи
I. ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ				
1	2	<p>Техніка безпеки при роботі на комп'ютері Правила поведінки в комп'ютерному класі. Техніка безпеки при роботі на ПК. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає правила поведінки в комп'ютерному класі, правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері; - виконує санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером. 	<p>Формувати в учнів організованість, дисциплінованість, самоконтроль в навчальній діяльності, точне виконання вказівок учителя. Формувати в учнів навички дотримання Правил техніки безпеки під час роботи з комп'ютером.</p> <p>Формувати в учнів розуміння того, що: при сприйманні навколишнього світу та під час спілкування з іншими людьми кожна людина отримує, опрацьовує, зберігає та передає інформацією.</p> <p>Формувати навички самооцінювання. Розвивати спостережливість, увагу, пам'ять, просторове мислення, пізнавальну активність.</p> <p>Розвивати логічне та евристичне мислення.</p> <p>Формувати вміння порівнювати, працювати зі схемами, пов'язувати знакові символи з певними поняттями, встановлювати взаємозв'язки між</p>
2	6	<p>Інформація та інформаційні процеси Людина і інформація. Використання інформації в різних галузях людської діяльності. Основні інформаційні процеси та пристрої для їх підтримки. Носії інформації. Приклади інформаційних носіїв: від стародавнього світу до наших днів. Властивості інформації. Кодування - як зміна форми представлення інформації. Як комп'ютер сприймає інформацію. Двійковий код. Особливості двійкової форми представлення інформації. Одиниці виміру інформації. Біти і байти.</p> <p>Комп'ютерний практикум: «Клавіатурний тренажер». Логічні комп'ютерні ігри, що підтримують матеріал який вивчається.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає про використання інформації в різних галузях людської діяльності; - знає властивості інформації; - знає основні інформаційні процеси: пошук, отримання, зберігання, передавання, використання, опрацювання, захист; - знає про зміну форми представлення інформації; - наводить приклади різних носіїв інформації; - розуміє як комп'ютер сприймає 	<p>Формувати в учнів розуміння того, що: при сприйманні навколишнього світу та під час спілкування з іншими людьми кожна людина отримує, опрацьовує, зберігає та передає інформацією.</p> <p>Формувати навички самооцінювання. Розвивати спостережливість, увагу, пам'ять, просторове мислення, пізнавальну активність.</p> <p>Розвивати логічне та евристичне мислення.</p> <p>Формувати вміння порівнювати, працювати зі схемами, пов'язувати знакові символи з певними поняттями, встановлювати взаємозв'язки між</p>

			<p>інформацію;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє, що таке двійковий код та двійкова форма представлення інформації; - знає одиниці виміру інформації; 	<p>ними.</p> <p>Корегувати недоліки вимови і наголосу.</p> <p>Збагачувати активний та пасивний словник.</p> <p>Формувати граматичний лад мови.</p> <p>Розвивати аналізатори (кінестетичний, слуховий, зоровий).</p> <p>Формувати лексичний запас з інформатики.</p> <p>Формувати бажання вчитися, самостійність, інтерес до вивчення інформатики.</p> <p>Формувати в учнів розуміння про сфери застосування сучасних комп'ютерів та їх можливості.</p> <p>Розвивати світогляд.</p> <p>Розвивати пізнавальний інтерес.</p> <p>Формувати вміння класифікувати об'єкти за певною ознакою.</p> <p>Формувати в учнів розуміння призначення обчислювальної техніки та інформаційних систем і процесів.</p> <p>Розвивати навички критичного мислення.</p> <p>Формувати в учнів розуміння того, що: порядок виконання будь-якої роботи визначається планом, спрямованим на досягнення конкретного результату.</p>
3	2	<p>Відомості з історії комп'ютера</p> <p>Відмінність комп'ютера від людини. Комп'ютери різних поколінь. Що вміють сучасні комп'ютери.</p> <p><i>Комп'ютерний практикум: «Клавіатурний тренажер». Комп'ютерні ігри. Робота в стандартних програмах.</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про комп'ютери різних поколінь; - знає про можливості сучасних комп'ютерів; - розуміє відмінність комп'ютера від людини; 	
4	8	<p>Побудова комп'ютера</p> <p>Внутрішні пристрої ПК.</p> <p>Процесор. Основні функції процесора.</p> <p>Внутрішня пам'ять. Призначення та властивості внутрішньої пам'яті. Оперативна та довготривала пам'ять комп'ютера.</p> <p>Зовнішня пам'ять. Пристрої на основі flash-пам'яті. Дисководи. CD та DVD диски.</p> <p>Периферійні пристрої ПК. Які пристрої називають периферійними.</p> <p>Сканер – призначення. Демонстрація роботи.</p> <p>Принтер – призначення, види принтерів. Друк малюнка та невеликого тексту.</p> <p>Клавіатура. Положення рук, прив'язка клавіш до пальців. Розташування клавіш на клавіатурі. Групи клавіш. Букви, знаки, символи цифри.</p> <p><i>Комп'ютерний практикум: «Клавіатурний тренажер». Завдання з використанням</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знайомиться з внутрішніми пристроями ПК; - називає основні функції процесора; - розуміє призначення та властивості внутрішньої пам'яті; - знає типи пам'яті комп'ютера; - знає, що таке дисководи, CD та DVD диски ; - розуміє призначення пристроїв на основі flash-пам'яті; - вміє класифікувати пристрої в залежності від мети користування; - знає призначення периферійних 	

		<p><i>стандартних програм. Створення текстів. Друк малюнка та невеликого тексту.</i></p>	<p>пристроїв комп'ютера Принтера та Сканера;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вмiє використовувати Принтер та Сканер; - продовжує знайомитись з групами клавіш на клавіатурі; - удосконалює навички роботи на клавіатурі; 	<p>Формувати в учнів розуміння того, що: алгоритм – це послідовність команд для виконання певного завдання.</p> <p>Розвивати алгоритмічне мислення.</p> <p>Формувати вміння моделювати об'єкти і процеси, збирати, зберігати, перетворювати інформацію.</p>
5	2 4	<p>Управління комп'ютером Алгоритм. Приклади алгоритмів. Складання та виконання алгоритмів. Операційна система Windows Призначення і основні функції. Організація даних в операційній системі Windows. Поняття файл та папка. Ім'я файлу, іконка файлу. Шлях до файлу. Розміщення файлів і папок в Windows. Стандартні дії з файлами і папками (копіювання, видалення, відновлення, перейменування файлів і папок). Комп'ютерний практикум: <i>завдання з використанням стандартних програм Створення текстів. Створення текстів та малюнків. «Клавіатурний тренажер». Комп'ютерні ігри, що підтримують матеріал який вивчається.</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає про алгоритм, призначення алгоритмів; - вмiє скласти алгоритм для виконання певного завдання; - знає призначення і основні функції операційної системи Windows; - розуміє організацію даних в ОС; - розуміє імена і іконки файлів, шлях до файлу; - розуміє розміщення файлів і папок в Windows; - знає поняття файл, папка; - вмiє знаходити потрібні файли, папки; - вмiє копіювати, перейменовувати, вилучати файли та папки; 	<p>Розвивати вміння керувати об'єктами і процесами.</p> <p>Розвивати дослідницькі вміння, уяву та творчість учнів.</p>
6	2	<p>Обслуговування комп'ютера.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає 	

		<p>Провідник – диспетчер файлів. Пошук файлів і папок через Провідник.</p> <p>Програма Дефрагментація дисків - прискорення роботи комп'ютера. Як виконати дефрагментацію дисків.</p>	<p>призначення програми Провідник;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє користуватися Провідником для пошуку файлів і папок; - знає призначення програми Дефрагментація дисків. 	
II. ПРИКЛАДНІ ПРОГРАМИ				
7	3	<p>Програмне забезпечення Дані і програми. Комп'ютерні програми. Історичні відомості про розробку програм.</p> <p>Програми для прослуховування музики і перегляду фільмів Знайомство з програмою Windows Media Player. Настроювання звуку і відео, створення списку відтворення.</p> <p><i>Комп'ютерний практикум: завдання з використанням стандартних програм. Програвання музичних файлів, перегляд мультфільмів і фільмів.</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає, що таке комп'ютерна програма; - має уявлення про розробку програм; - знає призначення та принцип роботи програми Windows Media Player; - вміє запускати програму на виконання; - вміє настроювати параметри звуку і відео в програмі Windows Media Player; 	<p>Формувати в учнів розуміння про програмні засоби загального та спеціального призначення. Формувати в учнів навички усвідомленого використання інструментів та можливостей комп'ютерних програм. Формувати розуміння правил роботи з комп'ютерними програмами. Розвивати дрібну моторику (клативатурні тренажери, розвиваючі ігри).</p>
8	2 6	<p>Типові завдання обробки графічної інформації. Види графічних редакторів (растові, векторні). Різниця між зображенням створеним в растовому і векторному редакторі. Формати графічних файлів.</p> <p>Графічний редактор Paint Запуск програми Paint. Панель інструментів. Інструменти для креслення і малювання. Інструменти для редагування малюнка. Контур намальованої фігури. Палітра.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає про типові завдання обробки графічної інформації; - розуміє правила роботи в середовищі графічного редактора; - знає про види графічних редакторів; - розуміє різницю 	<p>Розвивати творчу направленість в діяльності учнів: від вміння виконувати поставлені завдання за зразком, інструкцією до варіативного виконання завдань, самостійного прийняття рішень, прагнення до самостійності у виконанні завдань.</p>

		<p>Налаштування палітри. Створення кольорового малюнка. Збереження в файлі створеного малюнка. Відкриття збереженого малюнка та його редагування. Переміщення по малюнку великого розміру. Зменшення малюнка. Робота з фрагментами малюнка. Зміна розміру та нахилу намальованих фігур. Копіювання малюнків пряме, або з розворотом. Написи всередині малюнка. Вибір кольору, шрифту, вибір розміру шрифту. Малювання за зразком. Малювання на вільну тему. Перегляд і друк малюнка.</p> <p><i>Комп'ютерний практикум: Робота в графічному редакторі Paint на підтримку матеріалу, що вивчається.</i></p>	<p>між зображеннями створених в растровому і векторному графічному редакторі;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнає графічні файли; - знає правила виконання дій з фрагментами малюнка: виділення, переміщення, копіювання, деформація; - вміє за допомогою графічного редактора створювати малюнки; - вміє редагувати малюнок і його фрагменти; - вміє створювати напис і вставляти його в малюнок. 	<p>Залучати дітей в процес самостійного пошуку.</p> <p>Формувати навички використання особистого досвіду дитини.</p> <p>Вчити шукати позитивне в будь-якому результаті.</p> <p>Корегувати недоліки мислення, мовлення, пам'яті, уваги, сприйняття.</p> <p>Формувати вміння виділяти, головне, орієнтуватися в ситуації, вбачати зв'язки і відносини між об'єктами.</p>
9	1 10	<p>Офісні програми</p> <p>Документи паперові й електронні. Етапи роботи з текстовим документом (створення, редагування та форматування тексту).</p> <p>Текстовий редактор Microsoft Word</p> <p>Запуск програми Word. Редагування тексту в Word. Робота з деформованим текстом. Вкладка «Головна». Контекстне меню. Робота з фрагментами тексту (вирізати, копіювати, вставити). Форматування абзацу та шрифту. Вкладка Вставка. Оформлення заголовку текста. WordArt – одна з функцій текстового редактора Word. Застосування</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє різницю між паперовим й електронним документом; - знає етапи роботи з текстовим документом; - вміє запускати програму Word; - вміє формувати шрифт та абзац; - має уявлення про контекстне меню; - розуміє призначення кнопок на панелі 	<p>Формувати уявлення про переваги опрацювання текстів сучасними електронними пристроями над паперовими засобами.</p> <p>Розвивати полісенсорне сприймання.</p> <p>Формувати знання і уявлення про комп'ютерні технології та способи їх практичного застосування.</p> <p>Корегувати недоліки</p>

		<p>різних варіантів оформлення заголовку текста, буквіца на початку текста. Оформлення тексту картинками. Збірник зображень ClipArt. Додавання малюнка створеного в Paint. Малювання в Word. Панель малювання. Зміна розміру малюнка. Фігури (геометричні фігури, лінії, фігурні стрілки, зірки та стрічки). Збереження документу в файлі. Перегляд і друк документу.</p> <p>Комп'ютерний практикум: <i>Робота в текстовому редакторі Word, створення текстових документів, робота з деформованим текстом, робота з текстом і малюнком.</i></p>	<p>форматування;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє оформлювати заголовки; - вміє додавати графічні об'єкти у текст, змінювати розмір графічних об'єктів; - розуміє графічні можливості програми Word; - розуміє призначення кнопок панелі Малювання; - знає, де знайти об'єкти малювання та автофігури; - вміє малювати за допомогою наведеного набору фігур та автофігур; - має уявлення про параметри ліній, змінює параметри та колір ліній; - вміє зберегти, переглянути та надрукувати текстовий документ. 	<p>мислення, мовлення, пам'яті, уваги, сприйняття.</p> <p>Формувати вміння виділяти, головне, орієнтуватися в ситуації, вбачати зв'язки і відносини між об'єктами.</p> <p>Розвивати пізнавальний інтерес в учнів, щодо створення та використання у процесі навчання комп'ютерних публікацій та презентацій.</p> <p>Формувати навички застосування отриманих знань у різних життєвих ситуаціях.</p> <p>Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних та комунікаційних технологій.</p> <p>Формувати знання і уявлення про комп'ютерні технології та способи їх практичного застосування.</p>
10	8	<p>Що таке мультимедіа. Мультимедійні програми. Комп'ютерні презентації. Можливості програми PowerPoint.</p> <p>Програма PowerPoint Запуск програми PowerPoint. Вікно програми. Слайди в PowerPoint. Створення слайдів. Макети слайдів (титольний слайд, заголовок, об'єкт). Вибір макету слайда. Введення тексту в слайд. Форматування тексту.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про мультимедійні програми; - знає поняття комп'ютерної презентації; - знає основне призначення програми PowerPoint.; - наводить приклади 	

		<p>Вкладка Головна. Робота з фігурами. Експрес стилі для фігур. Створення малюнка з декількох фігур.</p> <p>Вкладка Вставка. Картинки, розташування по темам. Пошук і вставка малюнка з колекції ClipArt.</p> <p>Вкладка Дизайн слайда. Шаблони презентацій. Планування презентації. Створення слайдів (комбінування картинки і тексту). Перегляд слайдів. Збереження презентації.</p> <p>Комп'ютерний практикум: <i>Робота в програмі PowerPoint створення слайдів.</i></p>	<p>застосування комп'ютерних презентацій;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє правила створення, перегляду та збереження комп'ютерної презентації; - вміє створювати найпростіші комп'ютерні презентації, що складаються із текстових слайдів та слайдів з малюнками; - вміє зберігати і переглядати слайди 	
III. ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КОМП'ЮТЕРА				
11	1	Правила безпеки розумних користувачів Інтернету.	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет. 	Формувати розуміння важливості дотримання правил безпеки в користуванні мережею Інтернет.
IV. МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ				
12	1 4	<p>Глобальна комп'ютерна мережа Інтернет.</p> <p>Запуск програми –браузера. Способи пошуку інформації в Інтернет. Пошукові системи. Пошукова система Яндекс.</p> <p>Електронна пошта.</p> <p>Історія виникнення електронної пошти. Електронна пошта як засіб зв'язку. Як створити свою електронну скриньку на yandex.ua. Адреса електронної пошти. Створення, відправлення, прийняття листів. Правила електронного листування. Спам.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає способи пошуку інформації в Інтернеті; - вміє запускати програму-браузер; - розуміє як користуватися пошуковою системою Яндекс; - знає про електронну пошту, електронні адреси, можливості використання 	<p>Розвивати пізнавальний інтерес, щодо оволодіння засобами і прийомами пошуку інформації в мережі Інтернет та Інтернет-спілкуванні.</p> <p>Підвищувати адаптивні можливості учнів, їх соціальне орієнтування за рахунок додатково набутих навичок і вмінь.</p> <p>Формувати світогляд та стиль життя сучасної людини.</p>

			поштових програм; - знає правила електронного листування; - вмiє створити власну поштову скриньку на поштовому серверi; - вмiє створювати, вiдправляти, приймати електроннi листи; - розумiє, що таке спам i як вiд нього вберегтись.	
V. ПОВТОРЕННЯ І КОНТРОЛЬ				
13	2	Комп'ютерні програми-ігри, тренажери - практика управління комп'ютером Комп'ютерні ігри (навчальні, логічні, розвиваючі, ігри на кмітливість, на орієнтування на площині екрану), тренажери.	Учень: - розуміє правила і прийоми гри; - усвідомлює ігрові цілі; - вмiє користуватися меню гри; - вмiє орієнтуватись на площині екрану;	Формувати вміння слухати один одного під час обговорення навчального матеріалу та складання спільного висновку. Розвивати зорово-моторну координацію.
14	4	Повторення вивченого. Контрольне тестування. Контрольний практикум.		
15	2	Резерв.		
Основні навчальні досягнення на кінець року.				
На кінець року учень:				
знає:				
<ul style="list-style-type: none"> - правила поведінки в комп'ютерному класі, правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері; - про використання інформації в різних галузях людської діяльності; - основні інформаційні процеси та властивості інформації; - одиниці виміру інформації; - про можливості сучасних комп'ютерів; - про типи пам'яті комп'ютера; - що таке дисководи, CD та DVD диски; - призначення периферійних пристроїв комп'ютера Принтера та Сканера; - про алгоритм, призначення алгоритмів; - призначення і основні функції операційної системи Windows; - поняття файл, папка; - призначення програми Провідник; програми Дефрагментація дисків; 				

- що таке комп'ютерна програма;
- призначення та принцип роботи програми Windows Media Player;
- основні операції щодо створення та редагування зображень за допомогою графічного редактора;
- про види графічних редакторів; розпізнає графічні файли;
- етапи роботи з текстовим документом;
- поняття комп'ютерної презентації, основне призначення програми PowerPoint;
- знає основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет.
- як користуватися пошуковою системою Яндекс;
- основні поняття і терміни електронної пошти, правила електронного листування;
- що таке спам і як від нього вберегтися.

Вміє:

- використовувати правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері;
- наводити приклади різних носіїв інформації;
- класифікувати пристрої в залежності від мети користування;
- використовувати Принтер та Сканер;
- усвідомлено співвідносити дії управління із зображенням на екрані;
- скласти алгоритм для виконання певного завдання;
- виконувати стандартні дії з файлами і папками;
- користуватися Провідником для пошуку файлів і папок;
- користуватися програмою Windows Media Player;
- за допомогою вивчених можливостей графічного редактора Paint, створювати і редагувати малюнок і його фрагменти;
- розпізнавати графічні файли; зберегти, переглянути та надрукувати малюнок;
- за допомогою вивчених можливостей програми Microsoft Word створювати, редагувати і форматовувати текстові документи;
- використовувати графічні можливості програми Word; зберегти, переглянути та надрукувати текстовий документ
- створювати найпростіші комп'ютерні презентації в програмі PowerPoint; зберігати і переглядати слайди;
- запускати програму-браузер;
- створити власну поштову скриньку;
- підготувати, відправляти, отримувати електронні листи;
- використовувати отримані знання в практичній діяльності.

8 клас

(35 годин на рік, 1 година на тиждень)

№ п/п	Кільк. годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно розв'язкової роботи
I. ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ				
1	1	Техніка безпеки при роботі на комп'ютері Техніка безпеки при роботі на ПК. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером.	Учень: - знає правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері; - виконує санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за	Формувати в учнів організованість, дисциплінованість, самоконтроль в навчальній діяльності, точне виконання вказівок учителя. Формувати в учнів навички дотримання правил техніки безпеки

2	3	<p>Склад комп'ютера. Інтерфейс користувача. Основні пристрої ПК. Системний блок: процесор, жорсткий диск, оперативна пам'ять. Пристрої вводу інформації. Монітор.</p> <p>Клавіатура. Розташування клавіш на клавіатурі. Групи клавіш. Букви, знаки, символи, цифри.</p> <p>Робочий стіл та панель завдань. Зміна властивостей Робочого столу і панелі завдань</p> <p>Елементи інтерфейсу: Курсор. Іконки. Ярлики, Вікна. Меню Пуск. Контекстне меню.</p> <p>Комп'ютерний практикум: «Клавіатурний тренажер». Маніпулятор Миша. Зміна властивостей робочого столу.</p>	<p>комп'ютером.</p> <p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає базову конфігурацію ПК; - розуміє призначення внутрішніх пристроїв ПК; - знає типи пам'яті комп'ютера; - вміє класифікувати пристрої в залежності від мети використання; - продовжує знайомитись з групами клавіш на клавіатурі; - удосконалює навички роботи на клавіатурі; - вміє користуватись Меню Пуск, Контекстним меню. - розуміє структуру Робочого столу, орієнтується в елементах інтерфейсу. 	<p>під час роботи з комп'ютером.</p> <p>Розвивати спостережливість, увагу, пам'ять, просторове мислення, пізнавальну активність.</p> <p>Розвивати логічне та евристичне мислення. Збагачувати активний та пасивний словник.</p> <p>Розвивати аналізатори (кінестетичний, слуховий, зоровий).</p> <p>Формувати лексичний запас з інформатики.</p> <p>Формувати бажання вчитися, самостійність, інтерес до вивчення інформатики.</p> <p>Формувати в учнів розуміння про сфери застосування сучасних комп'ютерів та їх можливості.</p> <p>Розвивати світогляд. Розвивати пізнавальний інтерес.</p>
3	1	<p>Периферійні пристрої ПК. Принтер. Сканер. Багатофункціональні пристрої. Модем. Акустична система.</p> <p>Комп'ютерний практикум: «Клавіатурний тренажер». Завдання з використанням стандартних програм. Створення текстів. Друк малюнка та невеликого тексту. Сканування</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає призначення периферійних пристроїв комп'ютера Принтера, Сканера, Модему, Багатофункціонального пристрою, акустичної системи; - вміє використовувати периферійні пристрої ПК; 	<p>Формувати в учнів розуміння призначення обчислювальної техніки та інформаційних систем і процесів.</p> <p>Розвивати навички критичного мислення.</p> <p>Формувати в учнів розуміння того, що:порядок виконання будь-якої роботи визначається планом, спрямованим на досягнення конкретного</p>

		<i>малюнка, тексту.</i>		результату.
4	2	<p>Збереження інформації на комп'ютері. Файли і папки. Файлова система. Поняття каталогу. Стандартні дії з файлами і папками (копіювання, видалення, відновлення, переміщення, перейменування файлів і папок). Упорядкування файлів і папок. Пошук файлів і папок.</p> <p>Архіватор WinRAR. Призначення. Основні дії при роботі з архівами. Інформація про архів. Архівація за допомогою WinRAR. Розпаковка файлів.</p> <p><i>Комп'ютерний практикум: Виконання операцій з файлами і папками. Розміщення файлів в потрібних папках. Архівація і розпаковка файлів.</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє імена файлів; - розуміє розміщення файлів і папок в ОС; - знає поняття файл, папка, каталог; - вміє знаходити потрібні файли, папки; виконує стандартні дії з файлами і папками; - вміє упорядкувати файли в потрібні папки. - розуміє призначення архіватора WinRAR; - виконує основні дії при роботі з архівом. 	

II. ПРИКЛАДНІ ПРОГРАМИ

5	2	<p>Комп'ютерна графіка. Растрові та векторні графічні редактори. <i>(створення зображення)</i> Програми для перегляду зображень. Знайомство з вікном програми. Редактор зображень. Зміна зображення: обрізання, усунення ефекту червоних очей, поліпшення кольору, яскравості і контрастності, поворот і відображення, автопідстроювання. Збереження змін. <i>Комп'ютерний практикум: Малювання в графічному редакторі</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає, що таке комп'ютерна програма; - вміє створювати та редагувати графічні зображення; - розуміє призначення та принцип роботи програми для перегляду зображень; - вміє запускати програму на виконання; 	<p>Формувати вміння моделювати об'єкти і процеси, збирати, зберігати, перетворювати інформацію.</p> <p>Розвивати вміння керувати об'єктами і процесами. Розвивати дослідницькі вміння, уяву та творчість учнів.</p> <p>Формувати в учнів розуміння про програмні засоби загального та спеціального призначення.</p> <p>Формувати розуміння правил роботи з комп'ютерними</p>
---	---	--	--	--

		<i>Paint на вільну тему. Завдання з використанням програм, для перегляду зображень. Внесення змін у зображення.</i>		програмами.
6	7	<p>Текстовий редактор Microsoft Word. Запуск програми Microsoft Word.</p> <p>Створення і форматування документу. Засоби виділення тексту. Копіювання виділених фрагментів. Центрування фрагменту тексту. Міжрядковий інтервал. Вставка символів. Перевірка правопису.</p> <p>Створення і форматування списків. Створення маркованих і нумерованих списків. Вибір маркера.</p> <p>Робота з колонками тексту.</p> <p>Робота з таблицями. Включення в текстовий документ таблиць. Параметри таблиці. Заповнення клітинок таблиці. Вкладка Конструктор. Корегування створеної таблиці.</p> <p>Включення в текстовий документ графічних об'єктів. Вставлення об'єктів з інших додатків. Корисні комбінації клавіш. Підготовка документу до друку.</p> <p>Підсумкова робота за темою: «Створення і форматування документу».</p> <p>Комп'ютерний практикум: <i>Робота в текстовому редакторі Word, створення текстових документів.</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає етапи роботи з текстовим документом; - вміє запускати програму Word; - вміє формувати текстовий документ; - розуміє призначення кнопок на панелі форматування; - вміє додавати графічні об'єкти у текст, змінювати розмір графічних об'єктів; - вміє додавати таблиці у текстовий документ, корегувати створені таблиці; - вміє створювати і формувати списки; - розуміє графічні можливості програми Word; - вміє зберегти, переглянути та надрукувати текстовий документ; - удосконалює навички роботи на клавіатурі. 	<p>Формувати в учнів навички усвідомленого використання інструментів та можливостей комп'ютерних програм.</p> <p>Розвивати дрібну моторику (клавіатурні тренажери, розвиваючі ігри).</p> <p>Розвивати творчу направленість в діяльності учнів: від вміння виконувати поставлені завдання за зразком, інструкцією до варіативного виконання завдань, самостійного прийняття рішень, прагнення до самостійності у виконанні завдань.</p> <p>Залучати дітей в процес самостійного пошуку.</p> <p>Формувати вміння виділяти, головне, орієнтуватися в ситуації, вбачати зв'язки і відносини між об'єктами.</p> <p>Формувати навички використання особистого досвіду дитини.</p> <p>Корегувати недоліки мислення, мовлення, пам'яті, уваги, сприйняття.</p> <p>Формувати уявлення про переваги опрацювання текстів сучасними електронними пристроями</p>

7	6	<p>Програма PowerPoint Можливості програми. Запуск програми PowerPoint. Планування презентації. Вибір макета слайдів: титульний, слайд, заголовок, об'єкт. Додавання слайдів. Робота з текстом. Напис як фігура WordArt. Копіювання слайдів. Робота з фігурами. Інструменти для роботи з фігурами. Створення малюнка з декількох фігур на одному слайді, згрупування фігур, розфарбовування фігур. Дизайн. Робота з кліпами. Створення слайдів з кліпами. Вставка музики і відео. Робота з зображеннями. Використання інструментів малювання в програмі PowerPoint. Картинки, фотографії і звуки, розташування за темами або ключовими словами. Надання зображенню розмірів на свій розсуд. Перегляд презентації. Збереження презентації. Підсумкова робота за темою: «Створення і демонстрація презентації». Комп'ютерний практикум: <i>Робота в програмі PowerPoint. Створення слайдів, презентацій. Перегляд презентацій.</i></p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає поняття комп'ютерної презентації; - знає основне призначення програми PowerPoint; - наводить приклади застосування комп'ютерних презентацій; - розуміє правила створення, перегляду та збереження комп'ютерної презентації; - вміє створювати найпростіші комп'ютерні презентації, що складаються із текстових слайдів та слайдів з зображеннями; - вміє згрупувати, розфарбувати фігури; - розуміє як вставити у слайд: звуки, музику, відео; - вміє зберігати і переглядати слайди 	<p>над паперовими засобами. Розвивати полісенсорне сприймання.</p> <p>Формувати знання і уявлення про комп'ютерні технології та способи їх практичного застосування. Формувати вміння виділяти, головне, орієнтуватися в ситуації, вбачати зв'язки і відносини між об'єктами.</p> <p>Розвивати пізнавальний інтерес в учнів, щодо створення та використання у процесі навчання комп'ютерних публікацій та презентацій.</p> <p>Формувати навички застосування отриманих знань у різних життєвих ситуаціях.</p> <p>Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних та комунікаційних технологій.</p> <p>Формувати знання і уявлення про комп'ютерні технології та способи їх практичного застосування.</p>
8	5	<p>Основи електронних таблиць Excel. Електронні таблиці: призначення та основні можливості. Запуск програми Excel. Вікно програми Excel. Лист, книга в програмі Excel.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє призначення та основні можливості електронних таблиць Excel; - знає елементи 	

		<p>Основні об'єкти в електронних таблицях і операції над ними (клітинка, стовпчик, рядок). Введення даних (чисел, формул, тексту). Стандартні можливості.</p> <p>Числові формати.</p> <p>Автосума, автозаповнювання.</p> <p>Рішення прикладів на додавання і віднімання в програмі Excel. Складання і рішення практичних задач і прикладів.</p> <p>Діаграми в програмі Excel. Майстер діаграм. Аналіз даних за допомогою діаграм. Створення діаграми, що наочно показує практичну задачу.</p> <p>Підсумкова робота за темою: «Складання і рішення практичних задач»</p> <p>Комп'ютерний практикум: <i>Робота в програмі Excel.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - вікна Excel; - розуміє, що таке Лист, книга, клітинка в Excel; - наводить приклади застосування електронних таблиць; - розуміє призначення кнопок на панелі форматування; - вміє вводити дані в електронну таблицю; - вміє створювати найпростіші електронні таблиці, здійснювати найпростіші дії; - розуміє, як створити діаграму; - розуміє правила створення та збереження електронної таблиці; 	
III. ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КОМП'ЮТЕРА				
9	1	<p>Що таке ком'ютерні віруси? Як визначити, що комп'ютер заражений вірусами? Антивірусні програми. Сканування комп'ютера на віруси.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає, що таке комп'ютерні віруси; - вміє користуватися Антивірусними програмами. 	<p>Формувати розуміння важливості дотримання правил безпеки в користуванні мережею Інтернет.</p>
IV. МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ				
10	3	<p>Глобальна комп'ютерна мережа Інтернет.</p> <p>Правила безпеки розумних користувачів Інтернету. Логін, пароль.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет; - знає способи 	<p>Розвивати пізнавальний інтерес, щодо оволодіння засобами і прийомами пошуку інформації в мережі Інтернет та Інтернет-спілкуванні.</p>

		<p>Підключення до мережі Інтернет. Інтернет браузер. Навігація. Пошук інформації . Збереження Web-сторінок. Технологія пошуку в пошуковій системі Яндекс. Освітні сайти мережі Інтернет. Освітні сайти для дітей. Пошук інформації на сайтах «Освіта».</p> <p>Електронна пошта як засіб зв'язку, правила листування, додатки до листів. Основні поняття і терміни електронної пошти. Електронна адреса. Отримання повідомлень за допомогою електронної пошти. Підготовка і відправка повідомлень. Отримання повідомлень.</p>	<p>пошуку інформації в Інтернеті;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє запускати програму-браузер; - розуміє як користуватися пошуковою системою Яндекс; - знає як зберігати Web-сторінку; - знає про електронну пошту, електронні адреси, можливості використання поштових програм; - знає правила електронного листування; - вміє створити власну поштову скриньку на поштовому сервері; - вміє створювати, відправляти, приймати електронні листи. 	<p>Підвищувати адаптивні можливості учнів, їх соціальне орієнтування за рахунок додатково набутих навичок і вмінь.</p> <p>Формувати світогляд та стиль життя сучасної людини.</p> <p>Формувати вміння слухати один одного під час обговорення навчального матеріалу та складання спільного висновку.</p> <p>Розвивати зорово-моторну координацію.</p>
--	--	---	---	---

V. ПОВТОРЕННЯ І КОНТРОЛЬ

11	2	Повторення вивченого. Контрольне тестування (практикум). Екскурсія.		
12	2	Резерв.		

Основні навчальні досягнення на кінець року.

На кінець року учень:

знає:

- правила поведінки в комп'ютерному класі, правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері;
- базову конфігурацію ПК, можливості сучасних комп'ютерів;
- як зберігається інформація на комп'ютері;
- призначення периферійних пристроїв комп'ютера: Модему, Багатофункціонального пристрою;
- основне призначення текстового редактора Word; етапи роботи з текстовим документом;
- основне призначення програми PowerPoint; поняття комп'ютерної презентації;
- призначення та основні можливості електронних таблиць Excel; елементи вікна Excel;

- правила створення та збереження електронної таблиці;
- основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет.
 - що таке комп'ютерні віруси, призначення Антивірусних програм;
 - як користуватися пошуковою системою Яндекс;
 - про електронну пошту, електронні адреси, можливості використання поштових програм;
 - основні поняття і терміни електронної пошти, правила електронного листування;
- вміє:**
- використовувати правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері;
 - класифікувати пристрої в залежності від мети використання;
 - користуватись Меню Пуск, Контекстним меню.
 - використовувати периферійні пристрої ПК;
 - знаходити потрібні файли, папки, програми; виконує стандартні дії з файлами і папками; упорядкувати файли в потрібні папки.
 - створювати та редагувати графічні зображення; використовувати програму для перегляду зображень;
 - запускати програму Word; додавати графічні об'єкти у текст, змінювати розмір графічних об'єктів; додавати таблиці у текстовий документ, корегувати створені таблиці; створювати і формувати списки; зберегти та надрукувати текстовий документ.
 - запускати програму PowerPoint, створювати найпростіші комп'ютерні презентації, що складаються із текстових слайдів та слайдів з зображеннями; вміє згрупувати, розфарбувати фігури; зберігати і переглядати слайди;
 - запускати програму Excel, створювати найпростіші електронні таблиці, вводити данні, здійснювати найпростіші математичні дії;
 - користуватися Антивірусними програмами.
 - запускати програму-браузер; розуміє як користуватись пошуковою системою Яндекс; зберегти Web-сторінку;
 - створити власну поштову скриньку на поштовому сервері; створювати, відправляти, приймати електронні листи.
 - використовувати отримані знання в практичній діяльності.

9 клас
(35 годин на рік, 1 година на тиждень)

№ п/п	Кільк. годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
I. ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ				
1	1	Техніка безпеки при роботі на комп'ютері Техніка безпеки при роботі на ПК. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером.	Учень: - знає правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері; - виконує санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером.	Формувати в учнів навички дотримання правил техніки безпеки під час роботи з комп'ютером. Формувати в учнів організованість, дисциплінованість, самоконтроль в навчальній діяльності, точне виконання вказівок
2	3	Архітектура і принцип роботи комп'ютера. Загальна структурна схема комп'ютера. Типи	Учень: - знає сфери використання сучасних	

		<p>Настроювання параметрів друку. Друк документу (принтер, повторення).</p> <p>Створення і форматування списків. Створення маркованих і нумерованих списків.</p> <p>Робота з таблицями. Створення таблиці. Корегування створеної таблиці. Зміна орієнтування на сторінці. Параметри таблиці. Заповнення клітинок таблиці. Вкладка Макет. Переміщення фрагменту тексту в задану клітинку. Додавання та видалення рядків і стовбців в таблиці.</p> <p>Включення в текстовий документ діаграм і графічних об'єктів. Встановлення параметрів діаграм в діалоговому вікні. Зміна типу діаграм.</p> <p>Оформлення документів. Вставлення номерів сторінок, дати і часу, математичних формул. Корисні комбінації клавіш. Підготовка документу до друку. Сканування документу (сканер, повторення).</p> <p>Підсумкова робота за темою: «Створення і форматування документу. Підготовка до друку».</p> <p>Комп'ютерний практикум: <i>Робота в текстовому редакторі Word.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - вмiє створювати і формувати списки; - вмiє додавати таблиці у текстовий документ, корегувати створені таблиці; - вмiє оформити текстовий документ; - розуміє графічні можливості програми Word; - вмiє підготувати документ до друку; - вмiє користуватись сканером, принтером. 	<p>Формувати в учнів навички усвідомленого використання інструментів та можливостей комп'ютерних програм. Формувати розуміння правил роботи з комп'ютерними програмами. Формувати уявлення про переваги опрацювання текстів сучасними електронними пристроями над паперовими засобами. Формувати вміння виділяти, головне, орієнтуватися в ситуації, вбачати зв'язки і відносини між об'єктами. Корегувати недоліки мислення, мовлення, пам'яті, уваги, сприйняття. Формувати в учнів розуміння того, що: порядок виконання будь-якої роботи визначається планом, спрямованим на досягнення конкретного результату.</p>
5	8	<p>Програма PowerPoint</p> <p>Планування презентації. Створення слайдів. Робота з текстом. Дизайн. Анімація. Настроювання анімації. Ефекти Вхід, Вихід, Виділення, шляхи переміщення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає основне призначення програми PowerPoint; - наводить приклади застосування комп'ютерних 	<p>Формувати вміння моделювати об'єкти і процеси, збирати, зберігати, перетворювати інформацію.</p>

		<p>Вставка музики і відео.</p> <p>Робота з зображеннями. Інструменти малювання в програмі PowerPoint. Картинки, фотографії і звуки, розташування за темами або ключовими словами.</p> <p>Робота з діаграмами. Додавання діаграм. Надання зображенню розмірів на свій розсуд.</p> <p>Використання спеціальних ефектів при створенні презентації. Використання переходів. Додавання анімаційних ефектів. Настроювання анімації. Вставка музики і відео.</p> <p>Створення гіперпосилань на інші слайди. Режими проведення презентації. Оформлення і представлення результатів роботи.</p> <p>Перегляд презентації. Встановлення режимів перегляду. Збереження презентації.</p> <p>Підсумкова робота за темою: «Портфоліо учня». Слайди: Моє ім'я, Мої друзі, Моя сім'я, Мої вчителі, Розклад дня, Мої навчальні успіхи. (Титульний слайд. Оформлення заголовку, підзаголовку. Дизайн. Вибір картинки. Вибір ефекту).</p> <p>Комп'ютерний практикум: <i>Робота в програмі PowerPoint.</i></p>	<p>презентацій; як</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє спланувати презентацію; - розуміє правила створення, перегляду та збереження комп'ютерної презентації; - вміє створювати найпростіші комп'ютерні презентації, що складаються з текстових слайдів та слайдів з зображеннями; - знає, як використовувати зображення, спеціальні ефекти, переходи, анімацію, як вставити музику та відео в презентацію; - вміє зберігати і переглядати слайди; 	<p>Розвивати світогляд. Розвивати пізнавальний інтерес. Формувати в учнів розуміння призначення обчислювальної техніки та інформаційних систем і процесів. Розвивати навички критичного мислення.</p> <p>Розвивати вміння керувати об'єктами і процесами.</p> <p>Розвивати дослідницькі вміння, уяву та творчість учнів.</p> <p>Розвивати творчу направленість в діяльності учнів: від вміння виконувати поставлені завдання за зразком, інструкцією до варіативного виконання завдань, самостійного прийняття рішень, прагнення до самостійності у виконанні завдань. Залучати дітей в процес самостійного пошуку.</p> <p>Розвивати полісенсорне сприймання. Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних та комунікаційних технологій. Формувати знання і уявлення про комп'ютерні та</p>
6	5	<p>Основи електронних таблиць Excel. Запуск програми Excel. Вікно програми Excel. Введення даних. Стандартні функції. Основні об'єкти в електронних таблицях і операції над ними (клітинка, стовпці, рядок).</p> <p>Автосума. Автозаповнення. Множення, ділення за допомогою програми Excel</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє призначення та основні можливості електронних таблиць Excel; - знає елементи вікна Excel; - наводить приклади застосування електронних 	<p>полісенсорне сприймання. Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних та комунікаційних технологій. Формувати знання і уявлення про комп'ютерні та</p>

		<p>Числові формати. Фільтрування, сортування даних. Складання і рішення практичних задач. Розподілення чисел в порядку зростання і зменшення. Розподілення слів за алфавітом. Додавання приміток. Діаграми в програмі Excel. Майстер діаграм. Створення діаграми, що наочно показує практичну задачу. Графіки в програмі Excel. Доповнення побудованого графіка і діаграми зображенням. Підсумкова робота за темою: «Створення електронного документу в Excel з використанням вивчених можливостей».</p> <p><i>Комп'ютерний практикум: Робота в програмі Excel.</i></p>	<p>таблиць; - розуміє призначення кнопок на панелі форматування; - вміє створювати найпростіші електронні таблиці, здійснювати найпростіші дії; - розуміє, як створити діаграму, побудувати графік; - розуміє правила створення та збереження електронної таблиці;</p>	<p>способи їх практичного застосування.</p> <p>Корегувати недоліки мислення, мовлення, пам'яті, уваги, сприйняття.</p> <p>Розвивати пізнавальний інтерес в учнів, щодо створення та використання у процесі навчання комп'ютерних публікацій та презентацій. Формувати навички застосування отриманих знань у різних життєвих ситуаціях. Формувати вміння слухати один одного під час обговорення навчального матеріалу та складання спільного висновку. Розвивати зорово-моторну координацію.</p>
--	--	--	--	--

III. ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КОМП'ЮТЕРА

7	1	<p>Етика і право при створенні і використанні інформації. Інформаційна безпека. Правова охорона інформаційних ресурсів. Захист особистих даних. Логін, пароль.</p>	<p>Учень: - знає основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет; - вміє створити Логін і пароль; - знає про етику і право при створенні і використанні інформації.</p>	<p>Формувати розуміння важливості дотримання правил безпеки в користуванні мережею Інтернет.</p>
---	---	--	---	--

IV. МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ

8	3	<p>Інформаційні ресурси Інтернет. Інформаційні ресурси і сервіси комп'ютерних мереж: файлові архіви.</p>	<p>Учень: - вміє запускати програму-браузер; - розуміє призначення</p>	<p>Розвивати пізнавальний інтерес, щодо оволодіння засобами і прийомами пошуку</p>
---	---	--	---	--

		Комп'ютерні енциклопедії та довідники. Підключення до мережі Інтернет. Запуск програми-браузера. Інформаційно-пошукові портали Google, Yandex, Bing. Пошукові запити. Навігація. Переміщення по гіперпосиланням. Збереження Web-сторінок. Спілкування в Інтернеті. Соціальні мережі. Охорона особистих даних. Етика спілкування.	комп'ютерних енциклопедій та довідників; - знає про інформаційно-пошукові портали; - розуміє, як зробити пошуковий запит; - вміє переміщуватись по гіперпосиланням; - знає про інтерактивне спілкування; - знає про правила безпеки та етику при спілкуванні в Соціальних мережах; - знає про охорону особистих даних.	інформації в мережі Інтернет та Інтернет-спілкуванні. Підвищувати адаптивні можливості учнів, їх соціальне орієнтування за рахунок додатково набутих навичок і вмінь. Формувати світогляд та стиль життя сучасної людини.
--	--	--	--	---

V. ПОВТОРЕННЯ І КОНТРОЛЬ

9	2	Контрольне тестування (практикум). Екскурсії.		
10	2	Резерв.		

Основні навчальні досягнення на кінець року.

На кінець року учень:

знає:

- правила поведінки в комп'ютерному класі, правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері;
- сфери використання сучасних комп'ютерів;
- що таке дисководи, CD та DVD диски, пристрої на основі flash-пам'яті;
- що таке комп'ютерна програма; про призначення програм перекладачів;
- про правову охорону програм і даних;
- основне призначення текстового редактора Word, етапи роботи з текстовим документом;
- основне призначення програми PowerPoint, розуміє як використовувати зображення, спеціальні ефекти, переходи, анімацію; як вставити музику та відео в презентацію;
- елементи вікна Excel; основні об'єкти в електронних таблицях; розуміє призначення кнопок на панелі форматування;
- основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет;
- про етику і право при створенні і використанні інформації;
- про інформаційно-пошукові портали; як зробити пошуковий запит;
- про інтерактивне спілкування, правила безпеки та етику при спілкуванні в Соціальних мережах;
- про охорону особистих даних

вміє:

- використовувати правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері;
- усвідомлено співвідносити дії управління із зображенням на екрані;
- скласти алгоритм для виконання певного завдання;
- користуватись пристроями на основі flash-пам'яті; класифікувати пристрої в залежності від мети використання;

- зберігати інформацію на комп'ютері
- працювати з вікнами папок і програм. знаходити і запускати програми на виконання; інсталиювати програми;
- за допомогою вивчених можливостей програми Microsoft Word створювати, редагувати і форматувати текстові документи; створювати і форматувати списки; додавати таблиці, корегувати створені таблиці; оформити текстовий документ; підготувати документ до друку;
- користуватись сканером.
- за допомогою вивчених можливостей програми PowerPoint, створювати комп'ютерні презентації; зберігати і переглядати слайди;
- створювати найпростіші електронні таблиці, здійснювати найпростіші операції (внести данні, виконати найпростіші дії, створити діаграму, побудувати графік;
- запускати програму-браузер; зробити пошуковий запит; переміщуватись по гіперпосиланням
- створити Логін і пароль;
- використовувати отримані знання в практичній діяльності.

10 клас

(35 годин на рік, 1 година на тиждень)

№ п/п	Кільк. годин	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
I. ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ				
1	1	Техніка безпеки при роботі на комп'ютері Техніка безпеки при роботі на ПК. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером.	Учень: - знає правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері; - виконує санітарно-гігієнічні вимоги при роботі за комп'ютером.	Формувати в учнів навички дотримання Правил техніки безпеки під час роботи з комп'ютером. Формувати в учнів організованість, дисциплінованість, самоконтроль в навчальній діяльності, точне виконання вказівок учителя.
2	2	Інформація та інформаційні процеси Інформаційні ресурси суспільства, освітні інформаційні ресурси. Основні інформаційні процеси та пристрої для їх підтримки. Приклади інформаційних носіїв. Одиниці виміру інформації. Швидкість передачі інформації. Одиниці швидкості. Комп'ютери різних поколінь. Що вміють сучасні комп'ютери. Термінали. Основні компоненти ПК. Центральні та периферійні пристрої. Комп'ютерний практикум:	Учень: - знає про використання інформації в різних галузях людської діяльності; - знає основні інформаційні процеси; - наводить приклади різних носіїв інформації; - знає одиниці виміру інформації; - має уявлення про комп'ютери різних поколінь; - знає про можливості сучасних комп'ютерів;	Формувати в учнів розуміння того, що: при сприйманні навколишнього світу та під час спілкування з іншими людьми кожна людина отримує, опрацьовує, зберігає та передає інформацією. Формувати навички самооцінювання. Розвивати

		«Клавіатурний тренажер». Комп'ютерні ігри, навчальні програми, стандартні програми.		спостережливість, увагу, пам'ять, просторове мислення, пізнавальну активність.
5	1	Організація даних в операційній системі Windows. Файл, папка. Каталог. Стандартні дії з файлами, папками (створення, видалення, копіювання, переміщення, перейменування, відновлення, пошук). Робота з вікнами файлів і програм. Комп'ютерний практикум: Стандартні дії з файлами, папками.	Учень: - розуміє організацію даних в ОС; - знає що таке файл, папка, каталог; - вмiє виконувати стандартні дії з файлами, папками;	Розвивати логічне та евристичне мислення. Формувати вміння порівнювати, працювати зі схемами, пов'язувати знакові символи з певними поняттями, встановлювати взаємозв'язки між ними.
6	1	Обслуговування комп'ютера. Провідник – диспетчер файлів. Програми Архіватори. Антивірусні програми. Довідка. Комп'ютерний практикум: Пошук файлів і папок через Провідник. Перевірка комп'ютера на віруси.	Учень: - знає призначення програм Провідник, Довідка, Антивірусної програми; - вмiє користуватися Провідником, Довідкою; - вмiє перевірити комп'ютер на віруси.	Збагачувати активний та пасивний словник. Формувати граматичний лад мови. Розвивати аналізатори (кінестетичний, слуховий, зоровий). Формувати лексичний запас з інформатики. Формувати бажання вчитися, самостійність, інтерес до вивчення інформатики.
II. ПРИКЛАДНІ ПРОГРАМИ (практичне застосування, робота над проектом)				
7	1	Програмне забезпечення Комп'ютерні програми. Інсталяція програм. Мультимедійні програми для прослуховування музики і перегляду фільмів. Комп'ютерний практикум: завдання з використанням стандартних програм. Програвання музичних файлів, перегляд мультфільмів і фільмів.	Учень: - знає, що таке комп'ютерна програма; - вмiє знаходити і запускати потрібні програми на виконання; - вмiє інсталювати програму.	Формувати в учнів розуміння про програмні засоби загального та спеціального призначення. Формувати в учнів навички усвідомленого використання інструментів та можливостей комп'ютерних
8	2	Типові завдання обробки	Учень:	

		<p>графічної інформації. Графічні редактори. Програми для перегляду зображень. Програми для редагування зображень. Графічний редактор Paint. Практичне використання можливостей графічного редактора. Створення кольорового малюнка. Підпис малюнка. Збереження в файлі створеного малюнка. Перегляд і друк малюнка. <i>Комп'ютерний практикум: Робота в графічному редакторі Paint. (Створення листівки, візитівки, малюнка на вільну тему. За вибором)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - знає типові завдання обробки графічної інформації; - розуміє правила роботи в середовищі графічного редактора; - розпізнає графічні файли; - вміє за допомогою графічного редактора створювати малюнки; - вміє зберегти та роздрукувати малюнок. 	<p>програм. Формувати розуміння правил роботи з комп'ютерними програмами. Розвивати дрібну моторику (клавіатурні тренажери, розвиваючі ігри). Розвивати творчу направленість в діяльності учнів: від вміння виконувати поставлені завдання за зразком, інструкцією до варіативного виконання завдань, самостійного прийняття рішень, прагнення до самостійності у виконанні завдань.</p>
9	8	<p>Документи паперові й електронні. Етапи роботи з текстовим документом (створення, редагування та форматування тексту). Текстовий редактор Microsoft Word Запуск програми Word. Практичне використання можливостей текстового редактора для створення, форматування, редагування тексту. Застосування різних варіантів оформлення тексту, буквиця на початку тексту. Оформлення тексту картинками ClipArt. Додавання малюнка створеного в Paint. Включення в текстовий документ діаграм. Малювання в Word. Збереження документу в файлі. Перегляд і друк документу. Сканування документу.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміє різницю між паперовим й електронним документом; - знає етапи роботи з текстовим документом; - вміє запускати програму Word; - розуміє призначення кнопок на панелі форматування; - вміє застосовувати різні варіанти оформлення тексту; - вміє додавати графічні об'єкти; - вміє зберегти, переглянути та надрукувати текстовий документ. 	<p>Розвивати вміння керувати об'єктами і процесами.</p> <p>Залучати дітей в процес самостійного пошуку. Формувати навички використання особистого досвіду дитини. Формувати уявлення про переваги опрацювання текстів сучасними електронними пристроями над паперовими засобами. Вчити шукати позитивне в будь-якому результаті. Корегувати недоліки мислення, мовлення, пам'яті, уваги, сприйняття. Розвивати</p>

		Комп'ютерний практикум: <i>Робота в текстовому редакторі Word. (Створення та оформлення ділових паперів: Резюме, Заява, Автобіографія, Лист, Звіт, Розклад, Оголошення, запрошення, тощо)</i>		полісенсорне сприймання. Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних та комунікаційних технологій.
10	8	Комп'ютерні презентації (призначення, практичне використання). Програма PowerPoint. Запуск програми PowerPoint. Практичне використання можливостей програми PowerPoint для створення презентації. Створення презентації. Дизайн презентації. Звуки, зображення, переходи, гіперпосилання, анімаційні ефекти. Збереження презентації. Демонстрація презентації. Захист презентації. Комп'ютерний практикум: <i>Робота в програмі PowerPoint. (Створення презентації. Тема за вибором.)</i>	Учень: - знає поняття комп'ютерної презентації; - знає основне призначення програми PowerPoint.; - наводить приклади застосування комп'ютерних презентацій; - розуміє правила створення, перегляду та збереження комп'ютерної презентації; - вміє практично використовувати можливості програми для створення комп'ютерної презентації; - вміє зберігати і переглядати слайди.	Формувати знання і уявлення про комп'ютерні технології та способи їх практичного застосування. Корегувати недоліки мислення, мовлення, пам'яті, уваги, сприйняття. Формувати вміння виділяти, головне, орієнтуватися в ситуації, вбачати зв'язки і відносини між об'єктами. Розвивати пізнавальний інтерес в учнів, щодо створення та використання у процесі навчання комп'ютерних публікацій та презентацій. Формувати навички застосування отриманих знань у різних життєвих ситуаціях. Розвивати пізнавальний інтерес до використання інформаційних та комунікаційних технологій.
	4	Основи редактора електронних таблиць Excel. Практичне використання можливостей Excel. Запуск програми Excel.	Учень: - розуміє призначення та основні можливості	Формувати знання і уявлення про комп'ютерні технології та способи їх

		<p>Введення даних. Складання і рішення практичних задач і прикладів.</p> <p>Автосума. Автозаповнення.</p> <p>Числові формати.</p> <p>Фільтрування, сортування даних.</p> <p>Додавання приміток. Гарячі клавіші.</p> <p>Діаграми в програмі Excel.</p> <p>Майстер діаграм. Створення діаграми, що наочно показує практичну задачу.</p> <p>Графіки в програмі Excel.</p> <p>Доповнення побудованого графіка і діаграми малюнком, зображенням.</p> <p>Комп'ютерний практикум:</p> <p><i>Робота в програмі Excel.</i></p> <p><i>(Створення документу «Звіт про навчальні успіхи»).</i></p>	<p>електронних таблиць Excel;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміє створювати найпростіші електронні таблиці, здійснювати найпростіші дії; - розуміє, як створити діаграму, побудувати графік; - розуміє правила створення та збереження електронної таблиці; 	<p>практичного застосування.</p> <p>Формувати в учнів розуміння про сфери застосування сучасних комп'ютерів та їх можливості.</p> <p>Розвивати світогляд.</p> <p>Розвивати пізнавальний інтерес.</p> <p>Розвивати навички критичного мислення.</p> <p>Формувати в учнів розуміння того, що: порядок виконання будь-якої роботи визначається планом, спрямованим на досягнення конкретного результату.</p> <p>Розвивати дослідницькі вміння, уяву та творчість учнів.</p>
III. ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КОМП'ЮТЕРА				
11	1	<p>Інформаційна безпека. Правова охорона інформації. Правила безпеки розумних користувачів Інтернету. Захист персональних даних.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет; - вміє захистити персональні дані. 	<p>Формувати розуміння важливості дотримання правил безпеки в користуванні мережею Інтернет.</p>
IV. МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ				
12	3	<p>Глобальна комп'ютерна мережа Інтернет. Пошук інформації за допомогою різних пошукових систем. Збереження знайденої інформації. Обмін даними. Спілкування за допомогою Інтернет. Можливості замовлення товарів та послуг через мережу Інтернет. Сплата за комунальні послуги через мережу Інтернет. Можливість визначення</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає способи пошуку інформації в Інтернет за допомогою різних пошукових систем; - вміє зберігати знайдену інформацію; - знає етичні і безпечні правила спілкування за допомогою 	<p>Розвивати пізнавальний інтерес, щодо оволодіння засобами і прийомами пошуку інформації в мережі Інтернет та Інтернет-спілкуванні.</p> <p>Підвищувати</p>

		місцезнаходження. Он-лайн перекладачі. Електронна пошта. Створення, відправлення, прийняття листів. Правила електронного листування.	<p>Інтернет;</p> <ul style="list-style-type: none"> - знає про можливості замовлення товарів і послуг через Інтернет, сплату комунальних послуг; - знає правила електронного листування; - вміє створити власну поштову скриньку на поштовому сервері; створювати, відправляти, приймати електронні листи; 	<p>адаптивні можливості учнів, їх соціальне орієнтування за рахунок додатково набутих навичок і вмінь.</p> <p>Формувати світогляд та стиль життя сучасної людини.</p>
--	--	---	---	---

V. ПОВТОРЕННЯ І КОНТРОЛЬ

14	1	Підсумкове контрольне тестування.		
15	2	Резерв.		

Основні навчальні досягнення на кінець року.

На кінець року учень:

знає:

- правила поведінки в комп'ютерному класі, правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері;
- про використання інформації в різних галузях людської діяльності;
- основні інформаційні процеси та властивості інформації; одиниці виміру інформації;
- про можливості сучасних комп'ютерів, використання в різних галузях людської діяльності;
- що таке комп'ютерна програма, типи, види програм;
- призначення програм Провідник, Довідка, Антивірусної програми;
- призначення графічних редакторів; типові завдання обробки графічної інформації; основні операції щодо створення та редагування зображень;
- основне призначення текстового редактору Word; етапи роботи з текстовим документом;
- основне призначення програми PowerPoint; поняття комп'ютерної презентації, етапи роботи над презентацією;
- призначення та основні можливості електронних таблиць Excel; розуміє призначення кнопок на панелі форматування; розуміє правила створення електронної таблиці;
- основні правила безпеки в користуванні мережею Інтернет;
- способи пошуку інформації в Інтернет за допомогою різних пошукових системі;
- етичні і безпечні правила спілкування за допомогою Інтернет;
- про можливості замовлення товарів і послуг через Інтернет, сплату комунальних послуг; правила електронного листування;

вміє:

- використовувати правила техніки безпеки при роботі на комп'ютері;
- класифікувати пристрої в залежності від мети користування;
- знаходити і запускати потрібні програми на виконання; інсталювати програму.

- вміє користуватись меню програм, керувати вікнами програм;
- практично використовувати програмами Провідник, Довідка; перевірити комп'ютер на віруси.
- практично використовувати графічний редактор для створення, редагування малюнків;
- практично використовувати програму Word; застосовувати різні варіанти оформлення тексту; додавати графічні об'єкти; зберегти та надрукувати текстовий документ
- практично використовувати можливості програми PowerPoint для створення комп'ютерної презентації, зберігати і переглядати слайди; розуміє призначення кнопок на панелі форматування;
- практично використовувати деякі можливості електронних таблиць Excel, створювати найпростіші електронні таблиці, здійснювати найпростіші дії; розуміє, як створити діаграму, побудувати графік; розуміє правила створення та збереження електронної таблиці;
- практично використовувати Принтер і Сканер;
- захистити персональні дані, інформацію створену за допомогою комп'ютера;
- зберігати знайдену інформацію;
- створити власну поштову скриньку на поштовому сервері; створювати, відправляти, приймати електронні листи;
- усвідомлено співвідносити дії управління із зображенням на екрані;
- використовувати отримані знання в практичній діяльності.

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура»

«Основи здоров'я»

Мета предмету «Основи здоров'я» - це опанування здобувачами освіти знань про здоров'я людини, виховання в них свідомого ставлення до власного здоров'я, формування здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я, опанування навичками безпечної для особистого здоров'я та здоров'я оточуючих поведінки.

Пріоритетним напрямом цього предмета вважається набуття певних вмінь запобігати нещасним випадкам шляхом формування свідомого ставлення до особистого здоров'я та безпеки оточуючих .

Основним завданням предмета "Основи здоров'я" є розвиток компетентності осіб з особливими освітніми потребами відносно самостійно (відповідно до віку та особливостей психофізичного розвитку) оберігати та турбуватись про власне життя та здоров'я.

Тому **завдання** шкільного предмета „Основи здоров'я” полягає у:

- формуванні основ здорового способу життя;
- забезпеченні знань, умінь, навичок безпеки життєдіяльності;
- формуванні в здобувачів освіти готовності адекватно діяти у разі наближення чи виникнення небезпек, умінь і навичок свідомого прийняття рішень;
- корекції порушень психофізичного розвитку;
- вихованні позитивних рис особистості;
- вихованні в здобувачів освіти бережного ставлення до природи;
- формуванні уявлень про безпеки пов'язані з навколишнім середовищем.

6 клас
(35 годин, 1 год. на тиждень)

№ з/п	К-сть годин	Зміст навчального матеріалу	Орієнтовні навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	18 год.	Розділ І. Людина і здоров'я		
1		<p>Здоровий спосіб життя</p> <p>Здоров'я та його ознаки. Ріст і розвиток людини. Щоденне піклування про своє здоров'я. Режим дня. Рухова активність. Корисні звички. Гігієна тіла.</p> <p>Традиції збереження здоров'я в родині. Побудова дружніх стосунків. Знайомство з людьми.</p> <p>Порушення здоров'я (травми, захворювання) та їх профілактика.</p> <p>Вплив телебачення, комп'ютерів, мобільних телефонів та інших електронних засобів на здоров'я.</p> <p>Почуття, що заважають бути здоровими та щасливим серед людей. Гнів, дратівливість. Агресія. Шляхи подолання негативних станів. Вміння володіти собою. Вправи на релаксацію.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розповідає за запитаннями вчителя про окремі ознаки здоров'я та хвороби (за опорною схемою); має уявлення про корисні звички; розуміє та пояснює з допомогою вчителя ознаки свого росту і розвитку; розповідає за наочністю та опорними словами про щоденне піклування про власне здоров'я; частково характеризує з допомогою вчителя окремі поняття, що стосуються порушення здоров'я та шкідливого впливу телебачення, комп'ютерів, мобільних телефонів та інших електронних засобів на здоров'я; повідомляє доступними способами за запитаннями вчителя про стан свого настрою та почуття; розпізнає з допомогою вчителя ситуації, що покращують настрій; вербальні та невербальні вияви емоцій; має уявлення про способи впливу на свій настрій, епізодично їх застосовує;</p> <p>*називає за опорною схемою окремі ознаки здоров'я; *добирає під контролем</p>	<p>Розвиток наочно-образного мислення та зв'язного мовлення на основі формування понять про вікові зміни власного організму та умінь турбуватися про власне здоров'я.</p> <p>Розвиток полісенсорного сприймання.</p> <p>Формування процесів пізнавальної діяльності шляхом ознайомлення учнів з новими поняттями.</p> <p>Формування узагальненості сприймання (виділення суттєвих властивостей, ознак).</p> <p>Корекція емоційно-вольової сфери шляхом формування початкових уявлень про самопереконавання, самонаказ, самовиховання, про способи впливу на свій настрій.</p> <p>Розвиток процесів узагальнення та порівняння.</p> <p>Формування соціальної поведінки</p>

			<p>вчителя відповідний наочно-дидактичний матеріал стосовно ознак розвитку людини.</p> <p>*має уявлення про способи загартування організму;</p> <p>*фрагментарно відтворює з допомогою вчителя елементарні поняття, що стосуються дій запобігання порушень здоров'я;</p> <p>*повторює оцінні судження інших без достатнього осмислення.</p>	<p>та способів міжособистісної взаємодії.</p> <p>Розвиток оперативної пам'яті та процесів відтворення засвоєного матеріалу на основі запам'ятовування правил щоденного піклування про власне здоров'я.</p> <p>Виховання довольності поведінки на уроці.</p> <p>Формування вмінь застосовувати набуті знання на практиці.</p>
2		<p>Здорове харчування</p> <p>Режим та збалансованість харчування. Вітаміни та мікроелементи, їх вплив на здоров'я.</p> <p>Вода—необхідна складова життя людини.</p> <p>Можливі небезпеки при використанні неякісної води.</p> <p>Вибір продуктів харчування. Переваги натуральних продуктів.</p> <p>Негативний вплив смажених страв.</p> <p>Харчові отруєння.</p> <p>Домедична допомога при харчових отруєннях.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>пояснює з допомогою вчителя чому дітям (підліткам) потрібно вживати воду, овочі, фрукти та молочні продукти щодня;</p> <p>називає з допомогою вчителя основні ознаки харчових отруєнь;</p> <p>виконує з допомогою вчителя елементарні практичні дії, пов'язані з наданням домедичної допомоги при харчових отруєннях;</p> <p>*розповідає за наочною опорою (схеми, малюнки) та з допомогою вчителя доступними способами про основні продукти харчування;</p> <p>*фрагментарно відтворює з допомогою вчителя (опорні слова, словосполучення) елементарні поняття стосовно небезпеки вживання недоброякісних</p>	<p>Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення.</p> <p>Збагачення словникового запасу учнів шляхом формування уявлень про режим та збалансованість харчування; вживання води; вітаміни та мікроелементи, їх вплив на здоров'я.</p> <p>Розвиток навичок диференційованого сприймання образного та вербального матеріалу.</p> <p>Розвиток стійкості уваги, можливості її розподілу та переключення.</p> <p>Розвиток спостережливості.</p>

			<p>продуктів; *ознайомлений з основними правилами домедичної допомоги при харчових отруєннях.</p>	<p>Формування потреби турбуватися про своє здоров'я, вживати якісні продукти.</p> <p>Формування уявлень про шляхи запобігання харчовим отруєнням та способи надання домедичної допомоги.</p> <p>Виховання дисциплінованості, відповідальності.</p>
3		<p>Шкідливі звички</p> <p>Небезпека куріння та вживання алкогольних і токсичних речовин. Протидія небажаним пропозиціям (ствердження свого «Я», вплив реклами, друзів, родини та інші чинники, що можуть призвести до шкідливих звичок). Знак «Курити заборонено». Курці - потенційні порушники правил пожежної безпеки, які провокують виникнення пожеж у будинках (будівлях), квартирах, лісі, степу. Пагубність пасивного куріння.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>частково розповідає з допомогою вчителя про шкідливий вплив куріння та вживання алкогольних і токсичних речовин на організм людини; розпізнає знак «Курити заборонено»; частково характеризує наслідки пасивного куріння для власного здоров'я та здоров'я оточуючих;</p> <p>*фрагментарно відтворює з допомогою вчителя та/або з використанням дидактичного (наочного) матеріалу елементарні поняття щодо безпеки куріння та вживання алкогольних і токсичних речовин; *ознайомлений з наслідками пасивного куріння; *показує за вказівкою вчителя знак «Курити заборонено».</p>	<p>Формування загального уявлення про шкідливі звички та їх небезпеку.</p> <p>Розвиток мислення та мовлення на основі формування умінь протидіяти небажаним пропозиціям.</p> <p>Розвиток пам'яті на основі запам'ятовування окремих фактів навчального матеріалу.</p> <p>Виховання безпечності та відповідальності за власні вчинки.</p> <p>Виховання потреби піклуватися про власну безпеку, відмовлятися від небезпечної пропозиції.</p>
	11 год.	Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності		

4		<p>Безпека оточуючого середовища</p> <p>Місто. Село. Селище (відповідно до місцевих умов).</p> <p>Конструктивні особливості сучасних будинків (будівель), їх електро-, водо-, тепло- і газопостачання.</p> <p>Можливі небезпечні ситуації (руйнування будівель, пошкодження електромережі, гарячого та холодного водопостачання). Типові причини їх виникнення. Аварійні ситуації та способи оповіщення про аварію. Дії мешканців під час виникнення відповідних аварійних ситуацій. Підручні способи самозахисту.</p> <p>Домедична допомога при ураженні електричним струмом, попадання хімічних речовин (засобів побутової хімії) на шкіру та в очі, при стисненні частин тіла, отруєнні отрутохімікатами.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розрізняє та пояснює за наочною опорою конструктивні особливості сучасних будинків (будівель), їх електро-, водо-, тепло- і газопостачання; відтворює з допомогою вчителя навчальний матеріал, характеризуючи правила можливі небезпечні ситуації; за допомогою інструкції та консультації вчителя частково самостійно виконує практичні дії, пов'язані з використанням підручних способів самозахисту та домедичної допомоги;</p> <p>*має уявлення про аварійні ситуації та способи оповіщення про аварію;</p> <p>*розрізняє за наочною опорою та допомогою вчителя найпростіші можливі небезпечні ситуації (руйнування будівель, пошкодження електромережі, гарячого та холодного водопостачання).</p>	<p>Формування узагальненості сприймання шляхом засвоєння нової інформації.</p> <p>Формування осмисленості сприймання інформації стосовно можливих небезпечних ситуацій (руйнування будівель, пошкодження електромережі, гарячого та холодного водопостачання) та типових причин їх виникнення.</p> <p>Стимулювання активності та самостійності учнів на уроці.</p> <p>Розвиток регулюючої функції мовлення на основі розуміння правил та інструкцій під час виникнення відповідних аварійних ситуацій.</p> <p>Формування навичок безпеки та звернення по допомогу до батьків та інших членів родини.</p> <p>Корекція просторової орієнтації та просторових уявлень шляхом формування практичних дій, що пов'язані з використанням підручних способів самозахисту та домедичної допомоги.</p> <p>Формування вміння</p>
---	--	---	--	---

				орієнтуватися у ситуації, відтворювати порядок дій повідомлення відповідних служб про небезпечну ситуацію. Виховання безпечності та відповідальності за власні вчинки.
5		<p>Безпека велосипедиста</p> <p>Сигнали регулювання дорожнього руху. Види перехресть. Елементи конструкції велосипеда, що впливають на безпеку велосипедиста (дзвоник, кермо, дзеркало, гальма, фари, світлоповертачі, габаритні вогні, захисні дуги, захисні накладки) та перевірка їх справності. Рух на велосипеді. Виконання маневрів на велосипеді. Стійкість руху велосипедиста. Перевезення вантажу, пасажирів. Рух за різних погодних умов. Основні види дорожньотранспортних пригод (ДТП). Поведінка при ДТП. Основні вимоги Правил дорожнього руху для велосипедиста. Основні відомості про дорожню розмітку. Дорожня розмітка. Основні знаки, що потрібно знати велосипедисту.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>називає та показує на наочному матеріалі (ілюстративні зображення, фотографії) основні конструктивні елементи велосипеда; розв'язує з допомогою вчителя прості типові навчальні ситуаційні задачі відповідно до Правил дорожнього руху для велосипедиста; *показує на наочному матеріалі (ілюстративні зображення, фотографії) та за інструкцією основні конструктивні елементи велосипеда; *має уявлення про правила безпечного руху для велосипедистів, дорожні знаки та дорожню розмітку.</p>	<p>Розвиток пам'яті (запам'ятовування та відтворення) на основі ознайомлення з правилами безпечного руху для велосипедистів, дорожніми знаками та дорожньою розміткою.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення, стійкості уваги.</p> <p>Формування та розвиток вмінь розповідати за планом, послідовно передаючи зміст почутого, прочитаного або побаченого.</p> <p>Стимулювання активності та самостійності учнів на уроці.</p> <p>Виховання уважності на дорозі.</p>
	6 год.	Розділ III. Довкілля		
7		<p>Захист життя та гідності людини</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>має уявлення про цінність</p>	<p>Розвиток усвідомленості,</p>

		<p>Охорона здоров'я дітей. Держава на захисті життя людини. Служби захисту населення: пожежна служба, міліція, швидка допомога, служба газу, служба цивільної оборони.</p>	<p>життя людей та турботу держави про життя дітей; називає основні служби захисту населення; з допомогою вчителя пояснює їх призначення;</p> <p>*ознайомлений з поняттями людської гідності та цінності життя; *відтворює з допомогою вчителя окремі факти навчального матеріалу стосовно назв та функційного призначення служб захисту населення.</p>	<p>швидкості й точності сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до почутого.</p> <p>Формування вміння орієнтуватися у ситуації, відтворювати порядок дій повідомлення відповідних служб про небезпечні ситуації.</p> <p>Формування потреби цінувати людське життя та поважати права людини.</p> <p>Виховання відповідальності та особистої гідності.</p>
8		<p>Дитина в автономній ситуації</p> <p>У лісі (степу). Правила поведінки у лісі. Правила розпалювання вогнища та способи надійного гасіння. Дії під час виникнення пожежі у лісі (степу). Їстівні рослини, ягоди. Способи захисту від звірів, комах, змій. Профілактика захворювань під час перебування у лісі. Способи запобігання ураження блискавкою, укусів змій, кліщів, комах, отруєння рослинами.</p> <p>На воді. Правила поведінки на воді.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>фрагментарно відтворює елементарні поняття щодо небезпеки ігор, що можуть призвести до потрапляння до закритого простору, з якого важко вибратися; частково самостійно дає визначення з допомогою вчителя негативним наслідкам виникнення пожежі у лісі; розповідає за запитаннями вчителя про безпеку поведінки в лісі та на воді, називає способи повідомлення про своє місцезнаходження; добирає з допомогою вчителя та наочностю відповідний одяг для відпочинку на природі (у лісі, на воді);</p> <p>*має уявлення про</p>	<p>Формування аналітико-синтетичної діяльності.</p> <p>Стимулювання активності в спілкуванні під час бесіди з вчителем та іншими учнями.</p> <p>Формування узагальненості сприймання (виділення суттєвих властивостей, ознак).</p> <p>Розвиток емоційного сприймання та відтворення навчального матеріалу.</p> <p>Формування вміння орієнтуватися у ситуації,</p>

		Причини небезпеки на воді в літню пору. Подолання почуття самотності та незахищеності. Способи повідомлення про своє місцезнаходження.	способи безпечної поведінки під час її виникнення (як діяти, якщо загубився чи заблукав; як уникнути зустрічі з дикими тваринами; правила поведінки на воді).	відтворювати порядок дій повідомлення відповідних служб про небезпечну ситуацію. Виховання позитивного ставлення до виконуваної діяльності. Виховання безпеки та відповідальності за власні вчинки.
--	--	--	---	---

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- характеризує окремі ознаки здоров'я, наводить прості приклади дій щодо збереження здоров'я;
- розпізнає вікові зміни власного організму, спостерігає за показниками свого здоров'я і розвитку;
- пояснює необхідність уживання різноманітної корисної їжі та належної кількості води;
- дотримується режимних моментів та настанов для профілактики порушень зору, слуху, постави і плоскостопості;
- уміє за необхідності звертатися по допомогу до вчителів, родичів, друзів;
- уміє визначати риси свого характеру; виконувати вправи для релаксації, відпочивати і займатися улюбленими справами;
- має уявлення про негативні наслідки вживання тютюну й алкоголю; надмірного захоплення комп'ютерними іграми;
- знає можливі небезпеки під час катання на велосипеді, правила поведінки при ДТП;
- знає власні обов'язки щодо збереження та зміцнення здоров'я;
- знає правила поведінки на відпочинку (у лісі, на воді);
- моделює за опорною схемою практичні (ігрові) ситуації здоров'язберезувального змісту;
- застосовує набуті корисні звички, правила попередження та розв'язання конфліктів, безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях та видах діяльності.

***Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:**

- здатен назвати окремі поняття, що стосуються здоров'я та безпеки життєдіяльності;
- має уявлення про елементарні поняття здорового способу життя і безпечної поведінки;
- здатен відтворювати окремі факти навчального матеріалу;
- здатен частково вирішувати завдання безпечної для здоров'я взаємодії з дорослими та однолітками під час звичайних життєвих ситуацій;
- здатен епізодично виконувати практичні дії, що формують безпечну поведінку;
- здатен елементарно піклуватися про себе та власне здоров'я;

- здатен дотримуватися інструкцій дорослого стосовно безпеки у школі, класі, на вулиці, вдома та під час небезпечних ситуацій;
- здатен до комунікативної взаємодії з дорослими з питань власної життєдіяльності (звернутися по допомогу, повідомити про проблеми здоров'я, про власні потреби зрозумілими для інших та доступними для себе способами).

7 клас
(35 годин, 1 год. на тиждень)

№ з/п	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Орієнтовні навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	16 год.	Розділ І. Людина і здоров'я		
1		<p>Здоровий спосіб життя</p> <p>Цілісність здоров'я: взаємозв'язок фізичної, соціальної, психічної і духовної його складових. Чинники здоров'я.</p> <p>Показники розвитку дитини. Обов'язки членів родини щодо збереження і зміцнення здоров'я.</p> <p>Вплив рухової активності на розвиток організму. Принципи загартовування.</p> <p>Профілактика порушень зору, слуху, опорно-рухового апарату у школярів.</p> <p>Відновлення рівня здоров'я після хвороби.</p> <p>Гігієна порожнини рота.</p> <p>Розпорядок дня. Сон і здоров'я. Втома і перевтома.</p> <p>Попередження перевтоми.</p> <p>Гігієна оселі. Повітря, його значення для здоров'я.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>називає складові здоров'я;</p> <p>визначає з допомогою вчителя чинники впливу на здоров'я та чинники, що сприяють гармонійному фізичному розвитку;</p> <p>розпізнає з допомогою вчителя вікові зміни власного організму;</p> <p>визначає під контролем вчителя рівень свого фізичного розвитку;</p> <p>дотримується під контролем вчителя настанов для профілактики порушень зору, слуху, постави і плоскостопості;</p> <p>з допомогою вчителя наводить приклади впливу здоров'я на можливість виконання різних видів діяльності учня;</p> <p>*називає з допомогою вчителя окремі поняття, що стосуються здорового способу життя;</p> <p>*епізодично виконує під керівництвом і контролем учителя практичні дії, що</p>	<p>Формування процесів пізнавальної діяльності шляхом ознайомлення учнів з новими поняттями стосовно здоров'язбережувальної поведінки.</p> <p>Розвиток наочно-образного мислення та зв'язного мовлення на основі формування умінь, що сприяють попередженню порушень зору, слуху, опорно-рухового апарату.</p> <p>Розвиток оперативної пам'яті та процесів відтворення засвоєного матеріалу на основі запам'ятовування основних режимних моментів та гігієнічних правил і вимог.</p> <p>Розвиток полісенсорного сприймання.</p> <p>Збагачення досвіду здоров'язбережувальної діяльності на основі формування навичок забезпечення здорового способу життя (праця та відпочинок).</p> <p>Формування вмій застосовувати набуті знання на практиці.</p> <p>Виховання довірливості поведінки та потреби турбуватися про власне здоров'я.</p>

			формують здоров'язбережувальну поведінку.	
2		<p>Здорове харчування</p> <p>Вимоги до харчування підлітків. Збалансоване харчування. Питний режим. Харчування при інтенсивному фізичному навантаженні. Профілактика йододефіциту.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розповідає за запитаннями та опорними словами про значення збалансованого харчування для життя і здоров'я людини; пояснює необхідність споживання різноманітної корисної їжі та належної кількості води під час фізичного навантаження;</p> <p>*з допомогою вчителя називає окремі поняття, що стосуються правил здорового харчування та вживання води.</p>	<p>Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення.</p> <p>Збагачення словникового запасу учнів шляхом формування уявлень про значення збалансованого харчування для життя і здоров'я людини.</p> <p>Розвиток навичок диференційованого сприймання образного та вербального матеріалу.</p> <p>Формування потреби турбуватися про своє здоров'я.</p> <p>Формування уявлень про шляхи профілактики йододефіциту.</p> <p>Виховання дисциплінованості, відповідальності.</p>
3		<p>Шкідливі звички</p> <p>Наркотичні та аналогічні хімічні речовини. Небезпека їх використання для життя. Наркозалежність та її стадії. Складність її позбутися. Взаємозв'язок наркоманії та ВІЛ-інфікування. Допомога відповідних інституцій та фахівців (анонімні служби, соціальні служби, батьки, психологи тощо) при бажанні позбавитися наркотичної</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>має уявлення про згубну дію куріння, алкоголю, наркотичних і токсичних речовин на здоров'я; називає з допомогою вчителя ознаки наркотичної залежності; має уявлення про відповідальність за розповсюдження наркотичних речовин;</p> <p>*ознайомлений про небезпеку куріння, алкоголю,</p>	<p>Формування узагальненості сприймання на основі виділення суттєвих ознак, властивостей.</p> <p>Формування діалогічного та зв'язного мовлення.</p> <p>Розвиток аналізуючого спостереження на основі формування вмінь розпізнавати симптоми наркотичної залежності.</p> <p>Виховання сумлінності та відповідальності за розповсюдження наркотичних речовин.</p>

		залежності. Кримінальна відповідальність за торгівлю (розповсюдження) наркотичних речовин.	наркотичних і токсичних речовин.	
4		<p>Здоров'язбережуваль на поведінка</p> <p>Емоційне здоров'я. Спілкування людей. Стосунки людей. Типи стосунків. Стосунки у сім'ї, класі, молодіжному середовищі. Вплив стосунків людей на їхнє здоров'я. Співпереживання. Співчуття.</p> <p>Поняття конфлікту. Причини виникнення конфліктів. Способи попередження конфліктів. Можливі наслідки конфлікту. Способи подолання конфліктів та виходу з них.</p> <p>Стресовий стан та психологічна рівновага. Стрес: позитивний і негативний. Особливості власної поведінки в умовах надзвичайної ситуації. Подолання стресового стану відповідно до індивідуальних можливостей дитини.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>має уявлення про вплив стосунків людей на здоров'я; з допомогою вчителя наводить приклади вчинків, гідних поваги; називає різні вияви настрою; має уявлення про стрес; називає за допомогою вчителя ознаки позитивного та негативного стресу; за запитаннями розповідає про способи подолання особистого стресового стану; має уявлення про конфлікт; під контролем вчителя дотримується правил спілкування з дорослими та доброзичливого спілкування з однолітками;</p> <p>*використовує засоби вербального і невербального спілкування; *фрагментарно відтворює елементарні поняття щодо емоційного здоров'я; *ознайомлений з позитивним впливом на здоров'я дружніх</p>	<p>Формування асоціативного мислення на основі ознайомлення з новими поняттями.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення та навичок соціальної взаємодії.</p> <p>Корекція емоційно-вольової сфери шляхом формування потреби зберігати рівновагу в стресовій ситуації.</p> <p>Виховання стриманості та поміркованості.</p> <p>Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння.</p> <p>Формування навичок самоконтролю.</p> <p>Корегування емоційно- вольової сфери, розвиток зв'язного та діалогічного мовлення.</p> <p>Виховання вольових (довільність поведінки) та моральних (доброзичливість, чемність тощо) рис характеру.</p>

			стосунків між однокласниками та іншими хлопчиками і дівчатками.	
	15 год.	Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності		
5		<p>Пожежна безпека</p> <p>Пожежонебезпечні речовини та матеріали. Пожежна безпека при поводженні з синтетичними, горючими та легкозаймистими матеріалами та речовинами (лаки, фарби, спирти, бензин). Вибухонебезпечні паро- і газоповітряні суміші, пожежо- і вибухонебезпечний пил. Профілактичні заходи по запобіганню пожеж, що викликані вищезгаданими причинами. Правила пожежної безпеки у власній домівці. Причини виникнення пожеж. Особливості поводження з пічним опаленням у зимовий період. Дії у разі виникнення пожеж. Гасіння пожежі в квартирі на початковій стадії загоряння. Способи дихання в зоні пожежі. Підручні засоби захисту органів дихання від чадного газу. Дії при виникненні пожежі в сусідніх квартирах, на сходах багатоповерхового будинку. Допомога людям, на яких загорівся одяг.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає (відповідає на запитання) правила пожежної безпеки; словесно визначає з допомогою вчителя власні дії при пожежі в квартирі, кімнаті, класі; виконує з допомогою вчителя (за наслідуванням) елементарні практичні дії, пов'язані з технологією надання домедичної допомоги потерпілому;</p> <p>*ознайомлений з правилами поводження під час пожеж; *відтворює за допомогою вчителя або з використанням дидактичної наочності окремі факти навчального матеріалу.</p>	<p>Розвиток запам'ятовування та адекватного відтворення інформації на основі вивчення правил поведінки під час пожеж.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації під час формування знань про поведінку при пожежі в квартирі, кімнаті.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичної діяльності мозку.</p> <p>Збагачення словникового запасу тематичною термінологією.</p> <p>Формування вміння застосовувати набуті знання на практиці.</p> <p>Розвиток готовності прийняти вербальну (запитання вчителя) та наочну (таблиці, схеми) допомогу.</p> <p>Виховання стриманості та організованості.</p>

6		<p>Безпека у побуті</p> <p>Газ у побуті. Вплив газу та продуктів його згоряння на здоров'я людини. Правила безпечного користування газом у побуті. Особливі властивості зрідженого газу (кольори, запах, вага тощо). Правила зберігання та розташування газу, що знаходиться у балонах. Дії у разі витоку газу (не вмикати світло, не світити сірниками, не курити, не користуватися відкритим вогнем, провітрити приміщення, перевірити (перекрити) крани газопостачання, зателефонувати до відповідної служби порятунку). Запобігання отруєнню. Ознаки отруєння. Домедична допомога при отруєннях газом.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>знає (відповідає на запитання) правила використання газових приладів та відключення їх від мережі в разі виникнення небезпечної ситуації; словесно визначає з допомогою вчителя власні дії у разі витоку газу; має уявлення щодо небезпеки дихання чадним та зрідженим газами; виконує з допомогою вчителя (за наслідуванням) елементарні практичні дії, пов'язані з технологією надання домедичної допомоги потерпілому;</p> <p>*ознайомлений з правилами поведіння у разі витоку газу; *відтворює за допомогою вчителя або з використанням дидактичної наочності окремі факти навчального матеріалу.</p>	<p>Формування усвідомленості сприймання шляхом ознайомлення з основними правилами користування газовими приладами.</p> <p>Корекція емоційно-вольової сфери на основі формування потреби опанувати своїми почуттями під час незвичайної ситуації.</p> <p>Збагачення словникового запасу тематичною термінологією.</p> <p>Формування уміння застосовувати набуті знання на практиці.</p> <p>Виховання організованості та відповідальності.</p>
7		<p>Безпека пасажирів легкового автомобіля</p> <p>Загальні відомості про будову автомобіля. Травмуючі фактори всередині автомобіля. Безпечні місця в автомобілі. Основні види ДТП з легковим автомобілем (зіткнення,</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>називає та показує на наочному матеріалі (ілюстративні зображення, фотографії) основні конструктивні елементи автомобіля; розв'язує з</p>	<p>Формування наочно-образного та наочно-дійового мислення.</p> <p>Розвиток пам'яті (запам'ятовування та відтворення) на основі ознайомлення з правилами поведінки пасажирів легкового автомобіля.</p>

		<p>перевертання, падіння у воду).</p> <p><u>Способи захисту від травмування в легковому автомобілі, якщо знаходишся на передньому, задньому сидіннях.</u></p> <p><u>Правила поведінки під час пожежі в автомобілі. Дорожні знаки.</u></p> <p>Поведінка пасажирів. Посадка і висадка з легкового автомобіля. Правила поведінки під час руху: не відволікати водія, не торкатися ручок дверей, не гратися гострими, ріжучими предметами, не висувати у вікна руки, голову, не бавитися пасами безпеки, їх замками. Користування захисними системами: паси безпеки, підголівники, надувні подушки. Регулювання захисних систем і правила користування ними.</p>	<p>допомогою вчителя прості типові навчальні ситуаційні задачі відповідно до правил поведінки пасажирів легкового автомобіля;</p> <p>за допомогою наочного матеріалу (таблиці з дорожніми знаками) частково самостійно або з допомогою вчителя пригадує та називає дорожні знаки, що вивчалися в 1-6 класах;</p> <p>з допомогою вчителя та/або за інструкцією виконує практичні дії, що пов'язані зі способами повідомлення відповідних служб у разі ДТП;</p> <p>*показує на наочному матеріалі (ілюстративні зображення, фотографії) та за інструкцією основні конструктивні елементи автомобіля;</p> <p>*має уявлення про способи захисту від травмування в легковому автомобілі.</p> <p>*відтворює за допомогою вчителя або з використанням дидактичної наочності окремі факти навчального матеріалу.</p>	<p>Розвиток зв'язного мовлення, стійкості уваги.</p> <p>Формування потреби застосовувати набуті знання на практиці.</p> <p>Формування здоров'язбережувальної поведінки шляхом закріплення навичок користування захисними системами легкового автомобіля.</p> <p>Формування та розвиток вмінь розповідати за планом, послідовно передаючи зміст почутого, прочитаного або побаченого.</p> <p>Стимулювання активності та самостійності учнів на уроці.</p> <p>Виховання сумлінності та відповідальності за власну поведінку.</p>
	4 год.	Розділ III. Довкілля		
8		Захист життя та гідності людини	<i>Учень/учениця:</i> має уявлення про	Розвиток усвідомленості, швидкості й точності

		<p>Конституція України. Загальна декларація ООН «Про права людини».</p> <p>Державний захист від дискримінації (обмеження прав), рабства, катування, торгівлі людьми, в т.ч. дітьми.</p> <p>Особиста відповідальність за здоров'я.</p>	<p>цінність життя людей та турботу держави про життя дітей (підлітків); з допомогою вчителя наводить приклади порушення прав дитини (підлітка);</p> <p>*ознайомлений з поняттями людської гідності та цінності життя.</p> <p>*ознайомлений з особистою відповідальністю за здоров'я.</p>	<p>сприйняття образно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до почутого.</p> <p>Формування потреби цінувати людське життя та поважати права людини.</p> <p>Розвиток мотивації дбайливого ставлення до власного життя та здоров'я.</p> <p>Розвиток умінь самостійно приймати рішення щодо власних вчинків.</p> <p>Формування активності та навичок соціальної взаємодії під час спілкування.</p> <p>Виховання відповідальності.</p>
9		<p>Забруднення навколишнього середовища</p> <p>Фактори, що негативно впливають на здоров'я людини (забруднення повітря вихлопними газами, землі - маслами і паливом, шумове забруднення, смог). Способи захисту від надмірного шуму, брудного повітря. Шляхи поліпшення екологічного стану навколишнього середовища.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>називає з допомогою вчителя фактори, що негативно впливають на здоров'я людини; розповідає за запитаннями вчителя про особистий захист від надмірного шуму, брудного повітря.</p> <p>*ознайомлений з факторами, що негативно впливають на здоров'я людини;</p> <p>*повторює без достатнього осмислення оцінки судження інших щодо забруднення навколишнього середовища.</p>	<p>Формування усвідомленості сприймання та засвоєння наочно-вербальної інформації.</p> <p>Розвиток пізнавальних процесів шляхом формування потреби захищати себе від надмірного шуму, брудного повітря.</p> <p>Розвиток життєвих навичок, спрямованих на заохочення вести здоровий спосіб життя.</p> <p>Стимулювання активності та самостійності в роботі.</p> <p>Виховання дисциплінованості, відповідальності.</p>

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- характеризує складові здоров'я;

- визначає рівень свого фізичного розвитку;
- пояснює значення збалансованого харчування для життя і здоров'я людини;
- дотримується режимних моментів та настанов для профілактики порушень зору, слуху, постави і плоскостопості;
- наводить прості приклади дій щодо збереження здоров'я;
- уміє за необхідності звертатися по допомогу до вчителів, родичів, друзів;
- уміє визначати риси свого характеру та різні вияви настрою;
- дотримується правил спілкування з дорослими та доброзичливого спілкування з однолітками;
- має уявлення про відповідальність за розповсюдження наркотичних речовин;
- знає можливі небезпеки під час пожежі та витоку газу;
- знає правила поведінки пасажирів легкового автомобіля;
- знає власні обов'язки щодо збереження та зміцнення здоров'я;
- знає про особистий захист від надмірного шуму, брудного повітря;
- моделює відповідні життєві ситуації за опорною схемою;
- застосовує набуті корисні звички, правила розв'язання конфліктів, безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях та видах діяльності.

***Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:**

- має уявлення про елементарні поняття здоров'я, хвороби, безпеки, небезпеки;
- здатен назвати окремі поняття, що стосуються здорового способу життя та безпеки життєдіяльності;
- здатен частково вирішувати завдання безпечної для здоров'я взаємодії з дорослими та однолітками під час змодельованих (ігрових) практичних та звичайних життєвих ситуацій;
- здатен епізодично виконувати практичні дії, що формують безпечну поведінку під час пожежі та витоку газу;
- проявляє зацікавленість до змісту бесід та ігрових завдань, що пов'язані зі збереженням здоров'я та безпечною поведінкою;
- здатен відтворювати окремі факти навчального матеріалу стосовно забруднення навколишнього середовища;
- здатен елементарно піклуватися про себе та власне здоров'я, виконувати доступні гігієнічні процедури, фізичні вправи та вправи на релаксацію;
- здатен повторити оцінні судження інших без достатнього осмислення;
- здатен дотримуватися інструкцій дорослого стосовно безпеки пасажирів легкового автомобіля;
- здатен до комунікативної взаємодії з дорослими з питань власної життєдіяльності (звернутися по допомогу, повідомити про проблеми здоров'я, про власні потреби зрозумілими для інших та доступними для себе способами).

8 клас

(17,5 годин, 0,5 години на тиждень)

№ з\п	К-ть годи н	Зміст навчального матеріалу	Орієнтовні навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	8	Розділ І. Людина і здоров'я		
1		Здоровий спосіб життя Здоровий спосіб життя як умова збереження та	<i>Учень/учениця:</i> - має уявлення про основні навички	Розвиток пізнавальних процесів на основі

2		<p>зміцнення здоров'я. Складові здорового способу життя. Формування здорового способу життя. Значення навичок і звичок для здоров'я. Правила здорового способу життя. Вибір способу життя. Наслідки гіподинамії. Здорове харчування. Наслідки та профілактика ожиріння.</p> <p>Шкідливі звички Сучасні проблеми наркоманії та токсикоманії, алкоголізму та тютюнопаління. Негативний вплив на стан здоров'я людини наркотиків, тютюну та алкоголю. Причини розповсюдження наркотичних речовин, алкоголю, тютюну. Організації, служби, установи, що надають допомогу людям, які потрапили у наркотичну, тютюнову та алкогольну залежність.</p> <p>Здоров'язберезувальна поведінка Власні дії, що можуть допомогти уникнути та позбавитися наркотичної, тютюнової та алкогольної залежності. Відповідальність за розповсюдження наркотичних речовин.</p>	<p>здорового способу життя; - за допомогою вчителя <i>коментує</i> та <i>співвідносить</i> власний вибір стосовно здорового способу життя; - <i>усвідомлює</i> важливість вироблення навичок здорового способу життя, необхідність дотримання правил здорового способу життя; - з допомогою вчителя <i>намагається співвіднести</i> та <i>порівнювати</i> особистий спосіб життя і життя людей із шкідливими звичками; - під керівництвом педагога <i>намагається стежити</i> за власним самопочуттям при дотриманні правил здорового способу життя; - <i>ознайомлений</i> про небезпечність занять наркобізнесом (попадання в залежність від торговців наркотиками); - <i>має уявлення</i> про шляхи звернення по допомогу у разі позбавлення від наркотичної, тютюнової та алкогольної залежності; - під керівництвом вчителя (під час штучно створених, ігрових ситуацій) <i>намагається управляти</i> своєю поведінкою і</p>	<p>ознайомлення з новою інформацією щодо впливу здорового способу життя на самопочуття людини.</p> <p>Розвиток усвідомленості сприйняття мовлення.</p> <p>Розвиток оперативної пам'яті та процесів відтворення засвоєного матеріалу про основні навички здорового способу життя.</p> <p>Розвиток регулюючої функції мовлення на основі розширення загальних понять про вплив здорового способу життя на життєдіяльність людини.</p> <p>Формування навичок дотримання правил здорового способу життя.</p> <p>Розвиток мислення під час порівняння особистого способу життя і життя людей із шкідливими звичками.</p> <p>Розвиток процесів узагальнення та порівняння на основі формування навичок спостереження за власним самопочуттям при дотриманні правил здорового способу життя.</p> <p>Виховання переконання</p>
3				

			<p>вибиратися із натовпу, а також не піддаватися на провокаційні дії, уникати залучення до наркобізнесу та вживання наркотиків, алкоголю, тютюну;</p> <p><i>* ознайомлений з основними навичками здорового способу життя;</i> <i>* за запитаннями вчителя фрагментарно розповідає про вплив здорового способу життя на самопочуття та життєдіяльність людини;</i> <i>* з опорою на наочність (таблиці, схеми) намагається порівнювати цінність здоров'я і наслідки нездоров'я;</i> <i>* намагається самостійно дотримуватись здорового способу життя;</i> <i>* епізодично виконує під керівництвом і контролем учителя практичні дії, що формують здоров'язбережувальні у поведінку.</i></p>	<p>дотримуватись здорового способу життя.</p> <p>Розвиток аналізуючого спостереження та емоційно-вольової сфери під час формування вмінь уникати участі у потенційно небезпечних діях, володіти собою, діяти за обставинами, не піддаватися на провокаційні дії, уникати залучення до наркобізнесу та вживання наркотиків, алкоголю, тютюну.</p>
	5,5	Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності		
4		<p>Пожежна безпека <i>Пожежна безпека електричних мереж.</i> Запобігання виникненню пожеж від електричного струму. Правила гасіння пожеж, викликаних електричним струмом. Використання пожежного інвентарю та підручних</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>- за інструкцією відтворює правила безпечного користування електричними приладами (під час змодельованої ігрової ситуації); - <i>знає та намагається дотримуватися правил пожежної</i></p>	<p>Розвиток мислення та пам'яті на основі вивчення правил безпечного користування електричними приладами.</p> <p>Розвиток узагальненості сприймання правил</p>

5	<p>засобів на першій стадії розвитку пожежі. <i>Захист.</i> План евакуації при пожежі. Способи оповіщення населення про пожежу. Правила пожежної безпеки у навчальних кабінетах, школі, в громадському приміщенні, квартирі (домівці). Рятування людей. Засоби пожежогасіння. Домедична допомога постраждалим від пожеж.</p>	<p>безпеки у навчальних кабінетах, в громадському приміщенні, квартирі (під час змодельованої ігрової ситуації); - <i>має уявлення</i> про відповідальність за підпалення; - за питаннями <i>може розповісти</i> основні правила для мотоциклістів; - за допомогою наочного матеріалу (таблиці) <i>розповідає</i> про особливості купання у місцевих водоймах; - <i>має уявлення</i> про вплив сільськогосподарської діяльності на стан природного середовища. - за допомогою наочності <i>обирає</i> засоби пожежогасіння; - <i>намагається самостійно користуватися</i> правилами дорожнього руху для пішоходів.</p>	<p>гасіння пожеж, викликаних електричним струмом. Формування відповідальності при вивченні правил пожежної безпеки у навчальних кабінетах, домівці. Розвиток усвідомлення відповідальності за навмисний підпал.</p>
6	<p>Відповідальність за навмисний підпал, пожежу, що сталася за необережного поводження з вогнем. Побутова безпека Безпека оселі. Правила безпеки при користуванні засобами побутової хімії, газовими приладами та пічним опаленням. Безпека пасажирів мотозасобу та вантажного автомобіля <i>Основні відомості про мотозасоби.</i> Види мотозасобів (мотоцикл, скутер, мотороллер, мопед). Активна та пасивна безпека конструкції мотозасобів. <i>Безпека руху мотозасобу.</i> Хто може керувати мотозасобами. Захисний одяг для мотоцикліста та пасажирів. Перевезення пасажирів на мотоциклах. Правила для пасажирів мотоцикла. Основні вимоги <i>Правил дорожнього руху</i> для мотоциклістів. Особливості руху мотоцикла з причепом та без нього.</p>	<p><i>* за опорними питаннями називає</i> причини пожежі; <i>* за допомогою вчителя або дорослого намагається обирати</i> (в умовах змодельованої ігрової ситуації) дії по самозахисту під час пожеж; <i>* з допомогою вчителя намагається відповідно діяти</i> під час евакуації з громадського приміщення;</p>	<p>Розвиток оперативної пам'яті та процесів відтворення на матеріалі вивчення основних правил для мотоциклістів, а також під час ознайомлення з особливостями купання у місцевих водоймах. Збагачення словникового запасу шляхом засвоєння інформації про вплив сільськогосподарської діяльності на стан природного середовища. Формування навичок користування первинними засобами пожежогасіння (вогнегасниками, пожежними кранами, які є в наявності у школі) та допоміжними засобами.</p>
7	<p>Особливості руху мотоцикла з причепом та без нього. <i>Безпека пасажирів вантажного автомобіля.</i></p>	<p><i>* за опорними питаннями називає</i> причини пожежі; <i>* за допомогою вчителя намагається обирати</i> (в умовах змодельованої ігрової ситуації) дії по самозахисту під час пожеж; <i>* з допомогою вчителя намагається відповідно діяти</i> під час евакуації з громадського приміщення;</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичної діяльності головного</p>

	<p>Безпечні місця у вантажному автомобілі. Посадка та висадка. Заборона перевезення дітей у кузовах. Поведінка пасажирів вантажного автомобіля. Небезпечні вантажі. Види ДТП. Положення тіла, які знижують ризики травмування під час ДТП. Дії свідків ДТП.</p> <p>Організація дорожнього руху Організація дорожнього руху. Правила дорожнього руху. Пріоритети в дорожньому русі. Регулювання дорожнього руху: регулювальник, світлофор, знаки, розмітка. Основні правила руху дорогою та через перетини. Дорожні знаки.</p> <p>Забруднення навколишнього середовища Вплив сільськогосподарської діяльності людини на стан навколишнього середовища. Добрива. Пестициди. Вплив забруднення ґрунтів на здоров'я людини. Небезпечність купання та риболовлі у місцях зливу промислових відходів; водоймищах, розташованих біля смітників та промислових підприємств; зрошувальних системах полів (на конкретних прикладах).</p>	<p><i>* ознайомлений з правилами безпеки пасажирів мотозасобу та вантажного автомобіля.</i></p>	<p>мозку на основі формування вміння обирати оптимальний варіант дій по самозахисту під час пожеж.</p> <p>Розвиток регулюючої функції мовлення під час удосконалення навичок надання допомоги при опіках.</p> <p>Розвиток аналізуючого спостереження, просторової орієнтації та просторових уявлень шляхом формування умінь користуватися правилами дорожнього руху для пішоходів.</p> <p>Вдосконалення навички використання підручних засобів для допомоги потопаючому.</p> <p>Стимулювання активності та самостійності в роботі.</p> <p>Виховання культури поведінки.</p> <p>Виховання уважного, доброзичливого ставлення до людей та однолітків.</p> <p>Виховання позитивного ставлення до виконуваної діяльності.</p>
4	Розділ III. Довкілля		

				<p>Розвиток та вдосконалення своїх фізичних та психічних можливостей з метою протистояння небезпекам.</p> <p>Виховання дисциплінованості та відповідальності.</p>
--	--	--	--	---

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- характеризує основні навички здорового способу життя, наводить приклади дій щодо збереження здоров'я;
- стежить за власним самопочуттям, спостерігає за показниками свого здоров'я;
- пояснює негативний вплив на стан здоров'я людини наркотиків, тютюну та алкоголю;
- має уявлення про негативні наслідки вживання наркотичних речовин, тютюну й алкоголю;
- уміє за необхідності відмовлятися від пропозиції вжити наркотики;
- знає можливі небезпеки для пасажирів мотозасобів та вантажівки,
- знає правила поведінки при ДТП;
- знає власні обов'язки щодо збереження та зміцнення здоров'я;
- знає правила поведінки при зустрічах з хуліганями, шахраями;
- моделює за опорною схемою практичні (ігрові) ситуації здоров'язбережувального змісту;
- застосовує набуті корисні звички, правила попередження та розв'язання конфліктів, безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях та видах діяльності.

*** Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:**

- здатен назвати окремі поняття, що стосуються основних навичок здорового способу життя;
- має уявлення про елементарні поняття здорового способу життя та показники власного здоров'я;
- здатен відтворювати окремі факти навчального матеріалу;
- здатен частково вирішувати завдання безпеки пасажирів мотозасобів та вантажівки;
- здатен епізодично виконувати практичні дії, що формують безпечну поведінку;
- здатен елементарно піклуватися про себе та власне здоров'я;
- здатен дотримуватися інструкцій дорослого стосовно безпеки внаслідок вживання наркотичних речовин, тютюну й алкоголю;
- здатен до комунікативної взаємодії з дорослими з питань власної життєдіяльності (звернутися по допомогу, повідомити про проблеми здоров'я, про власні потреби зрозумілими для інших та доступними для себе способами);
- має уявлення про правила поведінки при зустрічах з хуліганями, шахраями.

9 клас
(17,5 годин, 0,5 години на тиждень)

№ з\п	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Орієнтовні навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	8	I. Людина і здоров'я		
1		<p>Здоровий спосіб життя</p> <p>Індивідуальний розвиток підлітків</p> <p>Вікові особливості індивідуального розвитку підлітків. Ознаки статевого дозрівання. Репродуктивне здоров'я.</p> <p>Чинники ризику індивідуального розвитку. Особливості стану шкіри в підлітковому віці. Типи шкіри. Особливості догляду за шкірою. Попередження захворювань шкіри дівчат і хлопців. Косметичні проблеми підлітків. Косметичні засоби і здоров'я. Косметичні засоби для дівчат. Косметичні засоби для хлопців.</p> <p>Здоров'язбережувальна поведінка у підлітковому віці</p> <p>Поняття «гендер». Гендерні відмінності чоловіка та жінки. Особливості гендерних стосунків в сучасному молодіжному суспільстві. Види підліткових компаній. Ознаки небезпечних компаній. Способи протидії негативному соціальному впливу.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - з опорою на наочність (схеми, малюнки) <i>розповідає</i> про основні ознаки статевого дозрівання; - <i>має уявлення</i> щодо особливостей стану шкіри в підлітковому віці; - з допомогою вчителя та за запитаннями <i>порівнює та називає ознаки</i> змін на шкірі обличчя, ознаки типів шкіри, ознаки косметичних проблем підлітків; - <i>намагається застосовувати</i> необхідні заходи для усунення косметичних проблем підліткового віку (під час змодельованої ігрової ситуації); - <i>має уявлення</i> про чинники ризику індивідуального розвитку; - <i>ознайомлений</i> з поняттям «гендер»; - з опорою на наочність <i>визначає</i> ознаки статевого дозрівання; - <i>усвідомлює</i> необхідність догляду за шкірою та вплив належного догляду на стан шкіри; - <i>має поняття</i> про необхідність рухової активності в 	<p>Формування усвідомленості сприймання на основі узагальнення інформації про основні ознаки статевого дозрівання, про особливості стану шкіри в підлітковому віці, про необхідні заходи для усунення косметичних проблем підлітків.</p> <p>Розвиток аналізуючого спостереження.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до прочитаного та прочитаного.</p> <p>Формування потреби у догляді за шкірою, у необхідності рухової активності та користуванні косметичними засобами за віком.</p> <p>Формування зв'язного мовлення та мисленнєвої діяльності під час пояснення показників індивідуального розвитку та на основі формування вміння визначати індивідуальний рівень фізичного здоров'я, стан шкіри обличчя, добирати засоби індивідуальної гігієни.</p> <p>Формування навичок самоконтролю.</p>
2				

			<p>підлітковому віці, а також про необхідність застосування косметичних засобів за віком;</p> <p>- з допомогою та за запитаннями вчителя <i>коментує та пояснює</i> показники свого індивідуального розвитку;</p> <p>- за запитаннями <i>називає</i> ознаки небезпечних компаній;</p> <p>- <i>намагається самостійно</i> або за підказкою вчителя <i>спостерігати</i> за показниками індивідуального розвитку;</p> <p>- з допомогою вчителя <i>визначає</i> індивідуальний рівень фізичного здоров'я, стан шкіри обличчя;</p> <p>- під контролем вчителя/дорослого <i>намагається самостійно добирати</i> засоби індивідуальної гігієни та необхідні засоби для догляду за шкірою (під час змодельованої ігрової ситуації);</p> <p>- <i>самостійно</i> за інструкцією <i>користується</i> індивідуальними косметичними засобами;</p> <p>- <i>намагається самостійно дотримуватися</i> правил догляду за шкірою та користуватися засобами індивідуальної гігієни;</p>	<p>Закріплення навичок користування індивідуальними косметичними засобами.</p> <p>Виховання бажання дотримуватися правил догляду за шкірою з використанням засобів індивідуальної гігієни.</p> <p>Виховання уважного, доброзичливого ставлення до однолітків.</p>
--	--	--	--	---

			* з опорою на наочність (схеми, малюнки) <i>розпізнає</i> основні ознаки статевого дозрівання; * <i>епізодично виконує</i> під керівництвом і контролем учителя практичні дії, що формують здоров'язбережувальн у поведінку в підліткових компаніях та під час негативного соціального впливу.	
	4	Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності		
3	4	<p>Надзвичайні ситуації природного походження Надзвичайні ситуації (землетрус, зсув, обвал, сильний вітер, смерчі, пилові бурі, град, злива, сильне налипання мокрого снігу, ожеледь, хуртовина, мороз, ранній льодостав, відрив прибережного льоду, затори, селі, підвищення рівня ґрунтових вод, снігові лавини); <i>пожежі</i> (торф'яні (підземні), лісові (низові, верхові), степових та хлібних масивів), характерні для вашої місцевості. Причини їх виникнення. Попередні типові ознаки.</p> <p>Правила поведінки в небезпечних ситуаціях (НС)</p> <p style="text-align: center;">Сигнали</p> <p style="text-align: center;">ли</p> <p style="text-align: center;">попередження населення про НС.</p> <p style="text-align: center;">Організація</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про порушення умов життя при виникненні стихійних лих, аварій та катастроф; - за запитаннями вчителя <i>може розповісти</i> про типові причини виникнення стихійних лих та техногенних аварій; - має уявлення про попередні ознаки стихійного лиха; - з допомогою та за запитаннями вчителя <i>коментує</i> та пояснює можливу (вдома, на вулиці та інших місцях) власну поведінку під час відповідних стихійних лих та техногенних аварій; - має уявлення про вплив екстремальної ситуації на психічний стан людини; - за інструкцією або з опорою на наочність (схеми, малюнки) <i>намагається пояснити</i> власні дії 	<p>Формування усвідомленості сприймання інформації про надзвичайні ситуації природного походження, про причини виникнення стихійних лих та техногенних аварій.</p> <p>Формування вміння пригадати значення знайомих понять.</p> <p>Розвиток розумових операцій (аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння) на основі уточнення понять про вплив екстремальної ситуації на психічний стан людини.</p> <p>Формування вміння орієнтуватися у ситуації на основі ознайомлення з сигналами попередження населення про НС та правилами надання домедичної допомоги.</p> <p style="text-align: center;">Розвиток</p> <p style="text-align: center;">ок</p> <p style="text-align: center;">аналізуючого</p>

		<p>рятувальних робіт.</p> <p>Правила надання домедичної допомоги потерпілим при тривалому здавленні тканин, отруєннях окисом вуглецю, парами бензину, керосину, попаданнях хімічних речовин на шкіру, а також під час зупинки артеріальних і венозних кровотеч, обробки ран, застосування штучного дихання різними способами та непрямого масажу серця.</p>	<p>під час гасіння одягу, що загорівся на людині або на собі (під час змодельованої ігрової ситуації);</p> <p>- має уявлення про шляхи запобігання ураженню органів дихання та шкіри шкідливими хімічними речовинами;</p> <p>- знає про сигнали попередження населення про НС (надзвичайні ситуації);</p> <p>- має уявлення про правила надання домедичної допомоги;</p> <p>- намагається оцінювати ризик, запропонованої вчителем, ситуації, знаходити альтернативи виходу з неї з найменшими негативними наслідками (<i>розробляє план дій</i>), пояснює наслідки прийнятого рішення (під час змодельованої ігрової ситуації);</p> <p>- разом з вчителем та під його керівництвом намагається управляти своїми почуттями, не панікувати, допомагати дорослим організувати по можливості рятувальні роботи, влаштовувати сховища;</p> <p>- має уявлення про домедичну допомогу;</p> <p>- під контролем вчителя може</p>	<p>спостереження шляхом формування навичок оцінювання ризику запропонованої вчителем ситуації та пошуку альтернативи виходу з неї.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери на основі формування вміння керувати своїми почуттями, намагатися діяти розважливо та чітко.</p> <p>Стимулювання активності у спілкуванні.</p> <p>Розвиток регулюючої функції мовлення на основі виконання словесних вказівок під час формування навичок надання домедичної допомоги.</p> <p>Розвиток просторової орієнтації та просторових уявлень (в умовах</p>
--	--	---	--	--

			<p><i>використовувати</i> за призначенням засоби індивідуальної аптечки;</p> <p>- нід час моделювання ситуацій <i>допомагає</i> дорослим під час надання домедичної допомоги потерпілим;</p> <p>- з допомогою вчителя <i>може інформувати</i> про характер НС за телефоном (під час змодельованої ігрової ситуації);</p> <p>* за допомогою вчителя та наочною <i>називає</i> основні види надзвичайних ситуацій природного походження;</p> <p>* <i>ознайомлений</i> з правилами надання домедичної допомоги;</p> <p>* <i>намагається</i> під контролем педагога <i>діяти</i> у відповідності до інструкцій.</p>	<p>змодельованої ігрової ситуації) на основі формування вміння виносити постраждалих з зони небезпеки.</p> <p>Стимулювання соціальної активності та творчої діяльності учнів.</p> <p>Виховання вольових та моральних (доброзичливість, співчуття, відповідальність) рис характеру.</p>
	5,5	Розділ III. Довкілля. Громадянська безпека		
5		<p>Держава на захисті безпеки громадянина Право людини на життя, свободу, недоторканість. Посягання на життя, майно, особисті речі - порушення прав людини. Значення та форми соціального страхування. Захист потерпілого з боку держави. Напад, шантаж. Поведінка при загрозі нападу, шантажу. Типові приклади уникнення небезпечних ситуацій. Засоби самозахисту.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>- має уявлення про норми законів України щодо захисту життя, здоров'я, майна громадян від злочинних посягань та покарання за скоєні злочини та правопорушення;</p> <p>- за запитаннями вчителя <i>співвідносить</i> власні фізичні, фізіологічні, психологічні можливості та шляхи виходу із надзвичайних ситуацій;</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичної діяльності на основі ознайомлення з нормами законів України щодо захисту життя, здоров'я, майна громадян від злочинних посягань та покарання за скоєні злочини та правопорушення.</p> <p>Розвиток усвідомленості та точності полісенсорного сприйняття інформації.</p> <p>Розвиток запам'ятовування та</p>

6		<p>Умови, за яких громадянин України може мати спеціальні засоби захисту: газові балончики, холодну зброю, нарізну зброю. Кримінальний кодекс України.</p> <p>Відповідальність за хуліганство, крадіжки, напади, викрадення, шантаж, підпали, необережне поводження з вогнем.</p> <p>Особливості самозахисту Самозахист. Межа самозахисту. Природна система самозахисту людини. Захисні реакції організму. Умовні та безумовні рефлекси. Залежність терміну реакції людини від її фізичних, фізіологічних та психологічних особливостей.</p>	<p>- має уявлення про дозволені засоби самооборони (газові балончики, зброя тощо) та правила їх придбання, використання; - з допомогою вчителя та з опорою на наочність (таблиці, схеми) намагається знаходити оптимальні дії по саморяттуванню та рятуванню інших людей відповідно ситуації, що склалася (під час змодельованої ігрової ситуації);</p> <p>* ознайомлений з нормами законів України щодо захисту життя людини (дитини); * під контролем вчителя, під час штучно створених, ігрових ситуацій, намагається передбачати та уникати небезпечних наслідків.</p>	<p>адекватного відтворення інформації.</p> <p>Збагачення словникового запасу учнів на основі уточнення понять про дозволені засоби самооборони (газові балончики, зброя тощо), правила їх придбання та використання, про моделі безпеки при нападі, шантажі тощо.</p> <p>Формування вміння орієнтуватися в ситуації, передбачати та уникати небезпечних ситуацій.</p> <p>Формування вмінь контролювати і оцінювати власні дії.</p> <p>Розвиток вміння використовувати (наочну та вербальну) допомогу з боку вчителя.</p> <p>Виховання довільної поведінки.</p> <p>Виховання дисциплінованості та відповідальності.</p>
---	--	--	--	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- характеризує основні вікові особливості індивідуального розвитку підлітків;
- називає ознаки статевого дозрівання, стежить за власним самопочуттям, спостерігає за показниками свого здоров'я;
- пояснює особливості догляду за шкірою;
- має уявлення про косметичні проблеми підлітків, косметичні засоби догляду за шкірою;
- має уявлення про гендерні відмінності чоловіка та жінки;
- називає ознаки небезпечних компаній;
- уміє за необхідності здійснювати протидію негативному соціальному впливу;
- знає власні обов'язки щодо збереження та зміцнення здоров'я;
- знає правила поведінки в небезпечних ситуаціях;
- моделює за опорною схемою практичні (ігрові) ситуації здоров'язбережувального змісту;
- застосовує набуті корисні звички, правила попередження та розв'язання конфліктів, безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях та видах діяльності.

*** Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:**

- має уявлення про основні вікові особливості індивідуального розвитку підлітків;
- здатен назвати ознаки статевого дозрівання;
- здатен відтворювати елементарні дії по догляду за шкірою;
- здатен частково вирішувати завдання безпечної для здоров'я взаємодії з дорослими та однолітками під час небезпечних ситуацій;
- здатен дотримуватися інструкцій дорослого стосовно протидії негативному соціальному впливу;
- здатен до комунікативної взаємодії з дорослими з питань власної життєдіяльності (звернутися по допомогу, повідомити про проблеми здоров'я, про власні потреби зрозумілими для інших та доступними для себе способами).

10 клас
(17,5 годин, 0,5 години на тиждень)

№ з\п	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Орієнтовні навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
	10	Розділ І. Людина і здоров'я		
1		<p>Гігієна статевих стосунків Статеві відносини. Сексуальні збочення. Проституція. Наслідки статевих відносин. Особливості наслідків ранніх статевих відносин. Незапланована вагітність. Природні методи регуляції зачаття. Репродуктивне здоров'я. Створення родини. Шлюбні стосунки. Усвідомленне батьківство.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> - має уявлення про статеві відносини та репродуктивне здоров'я; - за допомогою таблиць та схем називає ознаки фізіологічної дорослості, вагітності; - має уявлення про користування природними методами регуляції зачаття; - за допомогою вчителя називає ознаки венеричних хвороб, ВІЧ-інфікованості, СНІДу; - за запитаннями вчителя та, використовуючи додатковий наочний матеріал (таблиці, схеми, плакати), розповідає про шляхи розповсюдження венеричних хвороб та про способи і засоби їх профілактики; - має уявлення про наслідки венеричних хвороб стосовно себе, родини і нащадків; - має уявлення про поняття «сексуальна образа», про правила поведінки щодо запобігання сексуального насилля; - за інструкцією може розповісти правила захисту при нападі гвалтівника;</p>	<p>Розвиток усвідомленості, швидкості й точності сприйняття інформації про ознаки фізіологічної дорослості.</p> <p>Розвиток оперативної пам'яті та процесів відтворення засвоєного матеріалу.</p> <p>Розвиток усвідомленості, сприйняття інформації про ознаки венеричних хвороб, ВІЧ - інфікованості, СНІДу; про шляхи розповсюдження та способи і засоби їх профілактики.</p> <p>Розвиток вміння використовувати допомогу (вербальну, наочну, практичну).</p> <p>Стимулювання активності в спілкуванні під час обговорення можливих ситуацій з власного досвіду.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до почутого, побаченого та</p>
2		<p>Профілактика хвороб Венеричні хвороби. ВІЧ-інфекція, СНІД, венеричні захворювання, шляхи їх розповсюдження, способи і засоби профілактики. Типові наслідки відповідних хвороб для людини та її нащадків. Туберкульоз: умови інфікування і розвитку, ознаки захворювання. Заходи профілактики на державному і особистому рівнях.</p>		
3		<p>Здоров'язбережувальна поведінка Сексуальна образа (сексуальний контакт без згоди) та відповідальність за неї. Поведінка, що може спровокувати сексуальне насилля.</p>		

		Способи захисту від гвалтівника.	<p>- має уявлення про особливості користування шприцами, презервативами.</p> <p>- під керівництвом вчителя або дорослого <i>намагається слідувати</i> за особистим станом здоров'я;</p> <p>- за допомогою вчителя <i>намагається передбачати</i> наслідки своїх поведінки і зовнішнього вигляду щодо провокування сексуальної образи (під час змодельованої ігрової ситуації);</p> <p>- за допомогою вчителя (під час змодельованої ігрової ситуації) <i>намагається розпізнавати</i> сексуального звабника (гвалтівника) та <i>захиститися</i> від нього;</p> <p><i>* має початкові уявлення</i> про статеві відносини та репродуктивне здоров'я;</p> <p><i>* ознайомлений</i> зі способами та засобами профілактики венеричних хвороб;</p> <p><i>* виконує</i> під керівництвом і контролем учителя практичні дії, що формують здоров'язбережувальну поведінку.</p>	<p>прочитаного.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичної діяльності мозку на основі ознайомлення з правилами поведінки щодо запобігання сексуального насилля, з правилами захисту при нападі гвалтівника.</p> <p>Формування вмінь контролювати і оцінювати власні дії.</p> <p>Формування потреби слідувати за станом здоров'я.</p> <p>Формування вміння орієнтуватися у ситуації, передбачати наслідки своїх поведінки і зовнішнього вигляду щодо провокування сексуальної образи.</p> <p>Виховання охайності, самостійності, відповідальності за власну поведінку.</p>
	3,5	Розділ II. Основи безпеки життєдіяльності		
4		<p>Екологічні проблеми навколишнього середовища</p> <p>Екологічні кризи. Причини їх виникнення,</p>	<p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>- має уявлення про причини виникнення епідемій і шляхи їх розповсюдження;</p>	<p>Розвиток полісенсорного сприйняття на основі інформаційного</p>

5		<p>наслідки, шляхи зниження забруднення навколишнього середовища (створення альтернативних теплових та атомних джерел електроенергії; розробка нових методів очищення речовин; збереження лісів - головного і найпотужнішого очисника атмосфери тощо). Охорона навколишнього середовища та її необхідність для виживання людини. Заходи, що здійснюються у вашому регіоні (місті, селі, селищі) щодо зменшення забруднення навколишнього середовища і покращення його стану.</p> <p>Надзвичайні ситуації природного походження</p> <p>Інфекційні захворювання людей.</p> <p>Епідемії.</p> <p>Правила поведінки людини в умовах епідемій.</p> <p>Функції відповідних державних служб допомоги людям під час епідемій.</p> <p>Заходи, що проводяться в зонах надзвичайних ситуацій.</p> <p>Карантин. Обсервація.</p> <p>Правила поведінки людей під час ліквідації надзвичайної ситуації.</p> <p>Ознаки отруєння людей речовинами рослинного походження, грибами, продуктами харчування, водою.</p> <p>Домедична допомога при отруєннях. Інфекційні захворювання свійських тварин. Ураження сільськогосподарських</p>	<p>- за запитаннями вчителя та з опорою на наочність <i>може повідомити</i> про профілактичні міри щодо захисту свого здоров'я під час епідемій;</p> <p>- <i>має уявлення</i> про небезпечні наслідки вживання невідомих рослин та грибів, недоброякісних продуктів харчування та води;</p> <p>- під контролем вчителя <i>може стисло розповісти і проінформувати</i> за відповідним номером телефону про характер аварії або катастрофи;</p> <p>- <i>має уявлення</i> про способи та шляхи збереження природи, підтримання екологічної рівноваги в місці свого проживання;</p> <p>- під керівництвом вчителя <i>допомагає</i> під час надання домедичної допомоги при харчовому отруєнні (у процесі змодельованої ігрової ситуації);</p> <p>- за допомогою інструкції (усної або письмової) <i>намагається захищати</i> себе під час контакту з людиною, яка має ознаки інфекційного захворювання.</p> <p>* <i>ознайомлений</i> з можливими екологічними проблеми довкілля;</p> <p>* <i>ознайомлений</i> з</p>	<p>повідомлення про екологічні кризи, причини виникнення епідемій і шляхи їх розповсюдження.</p> <p>Розвиток емоційного ставлення до почутого.</p> <p>Стимулювання активності та самостійності в навчальній діяльності.</p> <p>Розвиток запам'ятовування та послідовного відтворення інформації.</p> <p>Розвиток готовності прийняти вербальну допомогу.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичної діяльності мозку шляхом засвоєння інформації про небезпечність вживання невідомих рослин та грибів, недоброякісних продуктів харчування та води.</p> <p>Формування зв'язного мовлення під час стислої розповіді про способи інформування за відповідним номером телефону про характер аварії або катастрофи.</p> <p>Виховання дбайливого ставлення до</p>
---	--	--	---	--

		<p>рослин хворобами та шкідниками. Профілактика, боротьба з інфекціями та їх можливі наслідки для здоров'я людини.</p>	<p>різновидами надзвичайних ситуацій природного походження; * виконує під керівництвом і контролем учителя практичні дії, що формують здоров'язбережувальну поведінку під час надзвичайних ситуацій природного походження.</p>	<p>природи. Розвиток вмінь застосовувати набуті знання на практиці на основі формування навичок надання домедичної допомоги при харчовому отруєнні. Формування потреби та вміння захищати себе при контактах з людиною, яка має ознаки інфекційного захворювання. Виховання охайності, самостійності, дбайливого ставлення до особистого здоров'я.</p>
	4	<p>Розділ III. Довкілля Громадянська безпека</p>		
6		<p>Небезпека натовпу Людина і натовп. Види натовпу (випадковий, експресивний, дійовий). Психологія поведінки груп і окремої людини в місцях масового накопичення людей (кінотеатри, стадіони, концерти, демонстрації). Моделі поведінки по збереженню власного життя у натовпі під час масових заходів, пожежі у місцях з масовим перебуванням людей.</p>	<p><i>Учень/учениця:</i> - має уявлення про поняття «натовп», про неможливість регулювання дій натовпу та людини в ньому; - з допомогою вчителя <i>намагається охарактеризувати особливості психологічного стану людини в місцях масового їх накопичення.</i> - має уявлення про шляхи евакуації під час пожежі з небезпечної зони; - під керівництвом вчителя <i>намагається застосовувати</i>, набуті під час практичного навчання, <i>способи регулювання своїми</i></p>	<p>Формування узагальненості та усвідомленості сприймання інформації вчителя. Розвиток асоціативного мислення на основі матеріалу про відповідальність за порушення правопорядку. Збагачення словникового запасу. Стимулювання активності та самостійності під час відпрацювання навичок керування своєю поведінкою у</p>
7		<p>Надзвичайні події, що загрожують безпеці громадянина Соціальні та воєнні конфлікти. Збройні напади, терористичні акти, захоплення важливих</p>		

		<p>об'єктів і заручників. Страйки, масові безладдя, створення незаконних озброєних формувань, викрадення та зберігання вогнепальної та холодної зброї, радіоактивних, сильнодіючих отруйних, хімічних, наркотичних речовин і препаратів.</p>	<p>почуттями і діями; - має уявлення про відповідальність за порушення правопорядку; - за допомогою педагога (під час змодельованої ігрової ситуації) <i>намагається уникати</i> участі у потенційно небезпечних діях ; - має уявлення та <i>намагається</i> під контролем вчителя <i>використовувати свої права</i> та можливості для захисту власного життя (під час змодельованої ігрової ситуації); - з допомогою вчителя <i>може прокоментувати</i> інформацію (ситуацію) з метою передбачення можливих наслідків. * <i>ознайомлений</i> з негативними наслідками некерованого натовпу; * <i>виконує</i> під керівництвом і контролем учителя практичні дії, що формують здоров'язберезувальну поведінку під час надзвичайних подій, що загрожують власній безпеці.</p>	<p>натовпі. Формування вмінь контролювати та оцінювати власні дії, обирати оптимальну модель поведінки при випадковому потраплянні у соціально-політичний конфлікт. Розвиток усвідомлення адекватного використання своїх прав та можливостей для захисту власного життя. Розвиток мислення та мовлення шляхом аналізування певної інформації (під час змодельованої вчителем ситуації) з метою передбачення наслідків її використання. Виховання дисциплінованості, відповідальності, стриманості, самостійності, доброзичливості.</p>
--	--	--	---	--

Орієнтовні навчальні досягнення учнів на кінець року:

- характеризує основні навички профілактики інфекційних та венеричних хвороб;
- стежить за власною статевою поведінкою;
- пояснює негативний вплив відповідних хвороб на людину та її нащадків;
- має уявлення про сексуальну образу та відповідальність за неї;
- знає способи захисту від гвалтівника;
- знає причини виникнення та наслідки екологічних проблем навколишнього середовища;
- знає правила поведінки у надзвичайних ситуаціях природного походження;

- знає способи профілактики та боротьби з інфекціями;
- знає власні обов'язки щодо збереження та зміцнення здоров'я;
- моделює за опорною схемою практичні (ігрові) ситуації здоров'язбережувального змісту;
- застосовує набуті корисні звички, правила попередження та розв'язання конфліктів, безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях та видах діяльності.

*** Орієнтовні показники стану сформованості життєвої компетентності учнів на кінець року:**

- здатен назвати окремі поняття, що стосуються репродуктивного здоров'я та статевих відносин;
- має уявлення про елементарні поняття гігієни статевих стосунків і безпечної поведінки;
- здатен відтворювати окремі факти навчального матеріалу;
- здатен частково вирішувати завдання безпечної для здоров'я взаємодії з дорослими та однолітками під час надзвичайних ситуацій природного походження;
- здатен епізодично виконувати практичні дії, що формують способи захисту від гвалтівника;
- здатен елементарно піклуватися про себе та власне здоров'я;
- здатен дотримуватися інструкцій дорослого стосовно поведінки у школі, класі, на вулиці, вдома під час надзвичайних подій, що загрожують безпеці;
- здатен до комунікативної взаємодії з дорослими з питань власної життєдіяльності (звернутися по допомогу, повідомити про проблеми здоров'я, про власні потреби зрозумілими для інших та доступними для себе способами).

**Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура»
«Фізична культура»**

Метою навчального предмету «Фізична культура» є фізичне вдосконалення школярів: розвиток умінь і навичок здорового способу життя, формування фізичної культури та сприяння всебічному розвитку особистості, гармонізація психофізичного розвитку та корекція його порушень, забезпечення оптимальної адаптації здобувачів освіти до фізичних і соціальних умов довкілля.

Реалізацію мети забезпечує розв'язання наступних взаємопов'язаних завдань

1) оздоровчих:

- зміцнення здоров'я, підвищення захисних сил організму;
- розвиток функціональності та компенсаторних можливостей аналізаторів і міжаналізаторних зв'язків;
- сприяння всебічному гармонійному психофізичному розвитку;
- збільшення адаптаційних можливостей до змін внутрішнього середовища та фізичних умов довкілля;
- підвищення фізичної і розумової працездатності;
- профілактика захворювань, стресових станів засобами фізичної культури;
- освоєння навичок здорового способу життя;

2) корекційно-розвивальних:

- попередження та корекція вад психофізичного розвитку, вторинних порушень;

- розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості);

3) освітніх:

- формування знань про особисту гігієну, здоровий спосіб життя, фізичне вдосконалення, як невід'ємні складові загальної культури людини;
- мовленнєвий розвиток, збагачення та конкретизація активного та пасивного словника школярів;
- формування достатнього рівня практичних умінь і навичок; збагачення рухового досвіду школярів;

4) виховних:

- сприяння моральному, естетичному, розумовому та трудовому вихованню здобувачів освіти;
- формування потреби до занять фізичною культурою і спортом, здорового способу життя;
- формування позитивної соціальної поведінки учнів: виховання морально-вольових якостей, комунікативних навичок, культури спілкування; формування адекватної самооцінки тощо.

ПЕРША ЧАСТИНА
УРОКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
6 клас
(70 год на рік; 2 год на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	16	<p>ГІМНАСТИКА Руховий режим дня учня 6-го класу. Гімнастична термінологія. Загартовування, його значення для здоров'я людини. *Руховий режим дня учня 6-го класу. *Основні гімнастичні терміни. *Значення ранкової гігієнічної гімнастики та інших фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі дня учня.</p>	<p>Учень: виявляє інтерес до занять фізичною культурою (під контролем учителя); має елементарне уявлення про руховий режим дня учня 6-го класу (за підказкою чи за вказівкою вчителя); має уявлення про гімнастичну термінологію; загартовування, його значення для здоров'я людини (за підказкою чи за вказівкою вчителя); здійснює підготовку до</p>	<p>Розвиток інтересу та звички до занять фізичною культурою. Формування вміння оперувати не тільки конкретними образами, а й окремими елементарними поняттями. Збагачення та конкретизація словникового запасу.</p>

		<p>уроку фізичного виховання (за підказкою чи за вказівкою вчителя); дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за підказкою чи за нагадуванням вчителя); орієнтується в спортивному залі (на майданчику) (при підказці чи під контролем учителя); *здійснює підготовку до уроку фізичного виховання (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за допомогою чи за нагадуванням вчителя); *має елементарне уявлення про руховий режим дня учня 6-го класу; основні гімнастичні терміни; значення ранкової гігієнічної гімнастики та інших фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі дня учня (за допомогою вчителя); *орієнтується в спортивному залі (на майданчику) (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *сприймає звернене мовлення вчителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою</p>	
	<p>Дихальні вправи Ха-дихання лежачи (див. дод. №5). Динамічні дихальні вправи. *Ритмічне дихання (див. дод. №5). *Динамічні дихальні вправи.</p>		<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток організаційного компоненту мислення (усвідомлення завдання, організація виконання завдання тощо). Розвиток сенсорної та моторної уваги. Розвиток стійкості довільної уваги.</p>

		<p>Вправи на розтягування Глибокий випад. *Рухи руками за великою амплітудою з предметами (гімнастичними булавами, прапорцями тощо) та без них. *Максимальні нахили тулуба до правої та лівої стопи (з рухами рук у тому ж напрямку).</p> <p>Акробатичні вправи Хват зверху / хват знизу на перекладині. Вис прогнувшись на перекладині. Підтягування на низькій перекладині (з в.п. вис лежачи). Ходьба по колоді (низькій) прямо. *Вис стоячи. *Вис присівши. *Сід (на п'ятах, з нахилом, кутом).</p>	<p>вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя).</p> <p>Сприймає звернене мовлення вчителя (за вказівкою вчителя); відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою чи за вказівкою вчителя); здійснює ха-дихання лежачи (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує динамічні дихальні вправи (наслідуючи чи за показом учителя); вміє змінювати тип дихання за завданням учителя (наслідуючи чи за показом). *виконує динамічні дихальні вправи (за допомогою чи наслідуючи учителя); *виконує ритмічне дихання (за допомогою вчителя).</p> <p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи (при підказці вчителя); виконує глибокий випад (наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи за нагадуванням учителя). *виконує рухи руками за великою амплітудою з предметами (гімнастичними булавами, прапорцями тощо) та без них; максимальні нахили тулуба до правої та лівої</p>	<p>Корекція психоемоційної напруги. Закріплення навички правильного дихання. Розвиток усвідомленого розуміння змісту зверненого мовлення. Виховання дисциплінованості, наполегливості.</p> <p>Розвиток практичного мислення. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Корекція психоемоційного стану. Корекція фізичної напруги. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, сили). Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток координації рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами.</p> <p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток узагальненості мислення. Розвиток просторово-часових уявлень. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухових</p>
--	--	---	--	--

		<p>Вправи на розслаблення Напівприсід з розслабленим і опущеним уперед тулубом. Махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу. *Чергування напруження м'язів рук, ніг з наступним розслабленням, струсами кінцівок.</p> <p>Вправи для розвитку координаційних здібностей Вис прогнувшись на перекладині. Підтягування на низькій перекладині (з в.п. вис лежачи). Виконання кількох вправ з мішечком з піском (300 г) чи з</p>	<p>стопи (з рухами рук у тому ж напрямку) (за допомогою учителя).</p> <p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис тощо) (за вказівкою вчителя); здійснює хват зверху / хват знизу на перекладині; вис прогнувшись на перекладині; підтягування на низькій перекладині (з в.п. вис лежачи) (за допомогою чи за показом вчителя); виконує ходьбу по колоді (низькій) прямо (за допомогою чи за показом вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує вис стоячи; вис присівши (за допомогою чи наслідуючи учителя); *виконує сід (на п'ятах, з нахилом, кутом) (за допомогою чи наслідуючи учителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p> <p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; основні просторово-часові та якісні ознаки рухової дії (за вказівкою чи при підказці вчителя); виконує напівприсід з розслабленим і опущеним уперед тулубом; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу (у в.п. сидячи та лежачи) (за показом чи</p>	<p>якостей (гнучкості, спритності, сили). Розвиток навичок діалогічного мовлення. Виховання наполегливості, старанності.</p> <p>Розвиток довільного сприймання. Розвиток цілеспрямованої уваги. Формування позитивного психоемоційного стану. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухової пам'яті. Розвиток рухових якостей (гнучкості). Збагачення активного та пасивного словникового запасу. Виховання стриманості.</p> <p>Розвиток та збільшення обсягу довготривалої та</p>
--	--	--	---	--

		<p>іншим предметом на голові. Ходьба по колоді (низькій) прямо. Ходьба по гімнастичній лаві зі збиранням предметів, покладених на гімнастичну лаву. Лазіння по гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 50°) з переходом на гімнастичну стінку (різними способами, вивченими в попередніх класах, напрям – вниз). Лазіння по гімнастичному канату в три прийоми. *Вис стоячи. *Вис присівши. *Сід (на п'ятах, з нахилом, кутом). *Лазіння по гімнастичному канату з вузлами. *Присідання та вставання з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові. *Ходьба по гімнастичному мату з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів покладених на гімнастичний мат). *Ходьба по гімнастичній лаві.</p>	<p>наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи за нагадуванням чителя); дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя). *виконує чергування напруження м'язів рук, ніг з наступним розслабленням, струсами кінцівок (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p> <p>Уміє торкатись (без зорового контролю) пучками пальців інших пальців або заданих учителем частин тіла послідовно (за допомогою чи при підказці вчителя); виконує вис прогнувшись на перекладині; підтягування на низькій перекладині (з в.п. вис лежачи); нескладні вправи в повільному темпі з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує ходьбу по колоді (низькій) прямо; ходьбу по гімнастичній лаві зі збиранням предметів, покладених на гімнастичну лаву; лазіння по гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 50°) з переходом на гімнастичну стінку (різними способами,</p>	<p>оперативної пам'яті. Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток практичного мислення. Розвиток цілеспрямованості рухів рук, здатності до взаємодії обома руками. Розвиток просторової уяви. Розвиток кінетичних та кінестетичних відчуттів різної модальності та вміння їх диференціювати. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухових якостей (спритності). Збагачення словникового запасу.</p>
--	--	--	---	--

		<p>Стройові вправи Здача рапорту. Стройовий крок. *Повороти на місці праворуч, ліворуч (стрибком та переходом). *Ходьба приставним кроком з мішечком з піском (предметом) на голові (вперед, назад, праворуч, ліворуч). Виконання команд: «Стройовим – руш!», «Звичайним – руш!», «По діагоналі – руш!», «Протиходом ліворуч / праворуч – руш!», «Змійкою – руш!» *Виконання команд: «Рівняйсь!», «Ширше крок!»</p>	<p>вивченими в попередніх класах, напрям – вниз); по гімнастичному канату в три прийоми (за допомогою вчителя); вмiє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя). *виконує вис стоячи; вис присівши; лазіння по гімнастичному канату з вузлами; ходьбу по гімнастичній лаві (за допомогою вчителя); *виконує сід (на п'ятах, з нахилом, кутом); по гімнастичному мату з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів покладених на гімнастичний мат) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя).</p> <p>Відповідає на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи при підказці вчителя); виконує команди вчителя (під контролем учителя); використовує гімнастичну термінологію (за підказкою вчителя); називає основні просторові, часові та</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток узагальненості уявлень. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток рухової пам'яті. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості). Формування та розвиток формул рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами. Розвиток регулюючої функції мовлення. Виховання дисциплінованості, організованості, вміння співпрацювати в колективі.</p>
--	--	---	---	---

		<p>Ритмопластичні вправи Крок з підскоком; зміна положення та виконання елементів гімнастичних та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, іграшками, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (з використанням мультимедійних засобів). *Рухи руками за великою амплітудою з предметами (гімнастичними булавами, прапорцями тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом).</p>	<p>динамічні ознаки рухової дії (за підказкою вчителя); знає своє місце в строю (під контролем учителя); сприймає та виконує команди вчителя: «Стройовим – руш!», «Звичайним – руш!», «По діагоналі – руш!», «Протиходом ліворуч / праворуч – руш!», «Змією – руш!» (за допомогою чи під контролем учителя); виконує здачу рапорту; стройовий крок (наслідуючи чи за показом учителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за нагадуванням учителя). *сприймає та виконує команди вчителя: «Рівняйся!», «Ширше крок!» (за допомогою вчителя); *виконує повороти на місці праворуч, ліворуч (стрибком та переходом); ходьбу приставним кроком з мішечком з піском (предметом) на голові (вперед, назад, праворуч, ліворуч) (за допомогою чи наслідуючи вчителя). *дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя). *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток здатності до здійснення аналізу виконання своїх рухів і рухів інших учнів. Естетичний розвиток. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток емоційної сфери. Розвиток відчуття ритму та темпу. Розвиток уяви. Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло. Формування позитивного психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Формування навички правильної постави. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю власних дій. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності). Збагачення словника. Виховання гуманності, поваги до інших дітей, комунікативних навичок.</p>
--	--	--	--	---

		<p>Вправи з використанням гімнастичних предметів і приладів Вис прогнувшись на перекладині. Підтягування на низькій перекладині (з в.п. вис лежачи). Лазіння по гімнастичному канату в три прийоми. Перехвати гімнастичної палиці. Виконання кількох вправ з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові. Ходьба по колоді (низькій) прямо.</p>	<p>(за допомогою вчителя).</p> <p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, світлосигналізацію, піктограми тощо) (за вказівкою вчителя); називає основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії (за допомогою чи при підказці вчителя); виконує елементи загальнорозвиваючих та спортивно-прикладних вправ з предметами та без них; зміну положення та здійснення елементів гімнастичних та спортивно-прикладних вправ з предметами та без них під музично-ритмічний супровід (наслідуючи чи за показом учителя); виконує елементи української хореографії; крок з підскоком (наслідуючи чи за показом вчителя); змінює ритм і темп рухів відповідно музично-ритмічному супроводу (наслідуючи чи за показом учителя); емоційно реагує на танцювальні ситуації; вміє порівнювати та аналізувати рухи інших учнів (за допомогою вчителя); вміє узгоджувати свої дії в парі, в групі (за допомогою чи при підказці вчителя). вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *сприймає використане наочне приладдя (кіно-,</p>	<p>Розвиток довільної пам'яті. Розвиток операційно-організаційного компонента мислення. Розвиток об'єму та розподілу уваги. Розвиток позитивного емоційного ставлення та мотивації до навчання. Естетичний розвиток. Розвиток основних часових та просторових уявлень. Розвиток координації рухів. Розвиток цілеспрямованих рухів рук. Розвиток здатності до одночасних рухів та взаємодії обома руками. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості). Розвиток навичок діалогічного мовлення. Збагачення активного та пасивного словника.</p>
--	--	--	--	--

		<p>Ходьба по гімнастичній лаві зі збиранням предметів, покладених на гімнастичну лаву.</p> <p>Елементи баскетболу (ведення м'яча в русі «змійкою»).</p> <p>Елементи футболу (удар ногою, з розбігу, по м'ячу, що котиться; ведення м'яча у визначеному напрямі).</p> <p>Елементи волейболу (передача м'яча через сітку (передача двома руками зверху, кулаком знизу).</p> <p>*Присідання та вставання з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові.</p> <p>*Ходьба по гімнастичному мату з зупинками, зі збиранням предметів покладених на гімнастичний мат.</p> <p>*Ходьба по гімнастичній лаві.</p> <p>*Стрибки через коротку скакалку.</p> <p>*Лазіння по гімнастичному канату з вузлами.</p> <p>*Перекочування набивного м'яча (2 кг) в парах.</p>	<p>відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);</p> <p>*використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує рухи руками за великою амплітудою з предметами (гімнастичними булавами, прапорцями тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (за допомогою вчителя).</p> <p>Називає використані предмети та їх основні ознаки (за допомогою чи при підказці вчителя); сприймає піктограми, текст (слова) на табличках (за підказкою вчителя);</p> <p>адекватно реагує на зауваження та рекомендації вчителя (під контролем учителя); виконує вис прогнувшись на перекладині; підтягування на низькій перекладині; лазіння по</p>	<p>Виховання дисциплінованості, навичок спілкування та роботи в колективі.</p> <p>Розвиток концентрації уваги.</p> <p>Розвиток мисленневих операцій на основі послідовного виконання рухових дій.</p> <p>Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті.</p> <p>Формування позитивного та корекція негативного психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток дрібної моторики рук.</p> <p>Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили, швидкості).</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p>
--	--	--	--	---

		<p>Кистьова та пальчикова гімнастика Протиставлення одного пальця кисті іншим. Стискання кистями рук еспандера. Стискання пальцями кисті малого м'яча. Почергове загинання пальців, потім їх одночасне випрямлення. Мудри: «Динамічна», «Шива лінгам мудра» (див. дод. №6). *«Щиглі». *Почергове постукування пальцями однієї руки, обох рук одразу. *Мудра «Знання» (див. дод. №6).</p> <p>Імітаційні вправи Імітація жабки; лагідного котика та котика, що сердиться. *Імітація рухів кота, мишки.</p>	<p>гімнастичному канату в три прийоми; перехвати гімнастичної палиці; нескладні вправи з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові; ходьбу по колоді (низькій) прямо; ходьбу по гімнастичній лаві зі збиранням предметів, покладених на гімнастичну лаву (за допомогою чи за показом вчителя); виконує елементи футболу, волейболу, баскетболу (наслідуючи чи за показом учителя); адекватно спілкується (питає, відповідає тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (за допомогою чи під контролем вчителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя). *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *розрізняє предмети, використані на уроці (за допомогою вчителя); *виконує присідання та вставання з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові; зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів покладених на гімнастичний мат); ходьбу по гімнастичній лаві; лазіння по гімнастичному канату з вузлами; стрибки через коротку скакалку (за допомогою вчителя). *виконує перекочування</p>	<p>Розвиток рухової пам'яті. Закріплення навички правильного дихання та узгодження фаз дихання з виконанням вправ. Виховання старанності, наполегливості.</p> <p>Розвиток цілеспрямованої уваги. Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток мисленнєвих операцій (аналіз, синтез, класифікація, порівняння тощо). Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток пізнавальних інтересів. Естетичний розвиток. Розвиток рефлексії емоційних станів. Корекція психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток кінетичної та кінестетичної пам'яті. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили). Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування. Виховання колективізму, доброзичливості.</p>
--	--	--	---	---

		<p>набивного м'яча в парах (за допомогою чи наслідуючи вчителя).</p> <p>Відповідає на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи при підказці вчителя); виконує протиставлення одного пальця кисті іншим; стискання кистями рук еспандера; стискання пальцями кисті малого м'яча; почергове загинання пальців, потім їх одночасне випрямлення (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує мудри «Динамічна», «Шива лінгам мудра» (за допомогою вчителя); вмiє узгоджувати дихання з виконанням вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя); *виконує «Щиглі»; почергове постукування пальцями однієї руки, обох рук одразу (за допомогою вчителя); *виконує мудру «Знання» (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p> <p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за вказівкою вчителя) називає суттєві ознаки зображених тварин і предмети, просторові характеристики рухових дій (за допомогою чи за</p>	
--	--	---	--

			<p>підказкою вчителя); вміє порівнювати та аналізувати свої рухи та рухи інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя); виявляє адекватну емоційну реакцію при виконанні імітаційних вправ (за нагадуванням чи під контролем учителя); використовує здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) для імітації жабки; лагідного котика та котика, що сердиться (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя); *сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя); *розрізняє зображення знайомих тварин і предмети, просторові характеристики рухової дії (за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя); *здійснює імітацію рухів kota, мишки (за допомогою учителя).</p>	
--	--	--	---	--

СПОРТИВНО-ПРИКЛАДНІ ВПРАВИ

2	18	<p>ЛЕГКА АТЛЕТИКА</p> <p>Теоретичні відомості. Поняття «направляючий», «замикаючий». Легкоатлетичні вправи як засіб загартовування організму.</p> <p>*Правильне положення тіла при виконанні легкоатлетичних вправ.</p> <p>*Значення правильної постави при ходьбі, бігу.</p> <p>Ходьба: крок з підскоком; стройовий крок; по колоді (низькій) прямо; по гімнастичній лаві з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів, покладених на гімнастичну лаву).</p> <p>Біг: повільний з рівномірною швидкістю (до 5 хв); на швидкість (60 м) з низького старту.</p> <p>Елементи баскетболу, волейболу, футболу.</p> <p>Стрибки: на одній нозі, на двох з</p>	<p>Учень:</p> <p>має уявлення значення легкоатлетичних вправ як засобу загартовування організму (за підказкою вчителя);</p> <p>має уявлення про значення поняття «направляючий», «замикаючий» (за підказкою вчителя);</p> <p>називає основні динамічні та просторово-часові ознаки рухових дій, основні ознаки задіяних при виконанні вправ частин тіла та предметів (за допомогою чи за підказкою вчителя);</p> <p>використовує спортивну термінологію (за допомогою чи за підказкою вчителя);</p> <p>*має елементарне уявлення про значення правильної постави при ходьбі, бігу; правильне положення тіла при виконанні легкоатлетичних вправ (за допомогою вчителя);</p> <p>здійснює ходьбу: крок з підскоком; стройовий крок; по колоді (низькій) прямо; по гімнастичній лаві з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів, покладених на гімнастичну лаву) (наслідуючи чи за показом учителя);</p> <p>здійснює біг: повільний з рівномірною швидкістю (до 5 хв); на швидкість (60 м) з низького старту (наслідуючи чи за показом учителя);</p> <p>виконує елементи</p>	<p>Розвиток цілеспрямованості та стійкості уваги.</p> <p>Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів.</p> <p>Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті.</p> <p>Розвиток просторової уяви.</p> <p>Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів.</p> <p>Корекція психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток рухових якостей: витривалості, спритності, сили (хода); витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (біг); витривалості, спритності, швидкісно-силових (стрибки); швидкісно-силових (метання); витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (лазіння та повзання).</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p> <p>Розвиток координації рухів.</p> <p>Закріплення навички правильної постави.</p> <p>Формування та розвиток формул рухів.</p> <p>Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами.</p> <p>Розвиток здатності до виконання вправ за інструкцією вчителя.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення.</p> <p>Розвиток комунікативних навичок.</p>
---	----	---	--	--

	<p>поворотами (праворуч, ліворуч, кругом); у довжину з повного розбігу; через набивні м'ячі різними способами; боком через гімнастичну лаву з опором на руки поштовхом обох ніг. Метання: кидання набивного м'яча (2 кг) чи медицинболу із-за голови двома руками з місця. Елементи баскетболу (ведення м'яча в русі «змійкою»). Елементи футболу (удар ногою, з розбігу, по м'ячу, що котиться; ведення м'яча у визначеному напрямі). Елементи волейболу (передача м'яча через сітку (передача двома руками зверху, кулаком знизу). Лазіння: по гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 50°) з переходом на гімнастичну стінку (різними способами, вивченими в попередніх класах, напрям – вниз); вис прогнувшись на перекладині; підтягування на низькій перекладині (з в.п. вис лежачи); по гімнастичному канату в три прийоми. Повзання: на передпліччях і колінах, штовхаючи перед собою великий</p>	<p>баскетболу, футболу та волейболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує стрибки: на одній нозі, на двох з поворотами (праворуч, ліворуч, кругом); у довжину з повного розбігу; через набивні м'ячі різними способами; боком через гімнастичну лаву з опором на руки поштовхом обох ніг (наслідуючи чи за показом учителя); виконує метання: кидання набивного м'яча (2 кг) чи медицинболу із-за голови двома руками з місця; елементи баскетболу (ведення м'яча в русі «змійкою»); елементи футболу (удар ногою, з розбігу, по м'ячу, що котиться; ведення м'яча у визначеному напрямі); елементи волейболу (за допомогою чи за показом учителя); здійснює лазіння: по гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 50°) з переходом на гімнастичну стінку (різними способами, вивченими в попередніх класах, напрям – вниз); вис прогнувшись на перекладині; підтягування на низькій перекладині (з в.п. вис лежачи); по гімнастичному канату в три прийоми (за допомогою вчителя); виконує повзання: на передпліччях і колінах, штовхаючи перед собою великий головою м'яч</p>	<p>Виховання навичок адекватної поведінки, дисциплінованості, наполегливості.</p>
--	--	--	---

		<p>головою м'яч.</p> <p>*Ходьба: в присіді; приставним кроком з мішечком з піском (предметом) на голові (вперед, назад, праворуч, ліворуч); по гімнастичному мату з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів покладених на гімнастичний мат); по гімнастичній лаві.</p> <p>*Біг: на місці з високим підніманням стегна; обминаючи перешкоди.</p> <p>*Стрибки: на м'яку перешкоду (h=40 см); через коротку скакалку на двох ногах з переміщенням уперед, назад.</p> <p>*Метання: перекочування набивного м'яча (2 кг) в парах.</p> <p>*Лазіння: довільне лазіння на гімнастичній стінці праворуч \ ліворуч (ноги на 3-4-ій рейці); по гімнастичному</p>	<p>(за допомогою чи наслідуючи вчителя); адекватно спілкується з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (за допомогою чи під контролем учителя); вмiє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за підказкою чи під контролем учителя);</p> <p>*виконує ходьбу: в присіді; приставним кроком з мішечком з піском (предметом) на голові (вперед, назад, праворуч, ліворуч); по гімнастичному мату з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів покладених на гімнастичний мат); по гімнастичній лаві (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*виконує біг: на місці з високим підніманням стегна; обминаючи перешкоди (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*виконує стрибки: на м'яку перешкоду (h=40 см); через коротку скакалку на двох ногах з переміщенням уперед, назад (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*виконує метання: перекочування набивного м'яча (2 кг) в парах (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує лазіння: довільне лазіння на гімнастичній стінці праворуч \ ліворуч (ноги на 3-4-ій рейці); по гімнастичному канату з вузлами (за допомогою</p>	
--	--	---	--	--

		канату з вузлами. *Повзання: по гімнастичному мату з переповзання через перешкоди.	вчителя); *виконує повзання: довільне лазіння на гімнастичній стінці праворуч \ ліворуч (ноги на 3-4-ій рейці); по гімнастичному канату з вузлами (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи за нагадуванням учителя).	
3	8	ЛИЖНА ПІДГОТОВКА Теоретичні відомості: Правила догляду за лижами та взуттям. Лижна підготовка як засіб загартовування організму. Перші ознаки обмороження, переохолодження. Допомога при переохолодженні, відмороженні. *Профілактика переохолодження, відмороження. *Допомога при переохолодженні, відмороженні. *Правила безпечного поведіння на льоду та снігу.	Учень: має елементарне уявлення про лижну підготовку як засіб загартовування організму; перші ознаки обмороження, переохолодження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за підказкою чи під контролем учителя); має уявлення про правила догляду за лижами та взуттям (за допомогою чи під контролем учителя); вміє підготуватися до уроку фізичної культури, що проводиться на свіжому повітрі в зимовий період (за допомогою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (за підказкою чи під контролем учителя); називає основні просторово-часові та динамічні характеристики рухів; задіяні при виконанні вправ частини тіла та предмети, їх основні	Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Естетичний розвиток. Корекція адекватності прояву емоцій, розвиток їх урегульованості. Закріплення навички правильної постави. Закріплення навички правильного дихання під час проведення лижної підготовки. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, швидкості). Розвиток здатності узгоджувати рухові дії. Розвиток координації рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії.

		<p>Перешиккування з шеренги в колону з лижами; пересування з лижами на плечі / під рукою; поворот на місці переступанням навколо носків і п'ят лиж; підйом: ступаючим кроком, ковзним кроком, «навівялинкою», «ялинкою», «драбинкою»; ковзний крок, одночасний безкроковий хід; поперемінний двокроковий хід; гальмування «напівплугом» і «плугом»; проходження дистанції 2000 м (без врахування часу). Участь у рухливих іграх, естафетах. Виконання команд: «Відставити!», «Праворуч!», «Ліворуч!», «Кругом!»</p> <p>*Фізичні вправи на свіжому повітрі (наприклад, ходьба</p>	<p>ознаки (за допомогою чи при підказці вчителя); *має елементарне уявлення про профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за допомогою учителя); *має уявлення про правила безпечного поведіння на льоду та снігу (за допомогою учителя); *дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (за допомогою вчителя); виконує команди вчителя: «Відставити!», «Праворуч!», «Ліворуч!», «Кругом!» (за допомогою чи за підказкою вчителя); виконує перешиккування з шеренги в колону з лижами; пересування з лижами на плечі / під рукою; поворот на місці переступанням навколо носків і п'ят лиж; підйом: ступаючим кроком, ковзним кроком, «навівялинкою», «ялинкою», «драбинкою»; ковзний крок, одночасний безкроковий хід; поперемінний двокроковий хід; гальмування «напівплугом» і «плугом»; проходження дистанції 2000 м (без врахування часу) (наслідуючи чи за показом учителя); здійснює участь у рухливих іграх, естафетах (без врахування часу)</p>	<p>Формування та розвиток формул рухів. Збагачення активного та пасивного словникового запасу. Виховання наполегливості, дисциплінованості, навичок взаємодії та колективізму.</p>
--	--	--	---	--

		<p>«слід у слід», ходьба та біг по прокладеній в снігу стежці / лижні; ходьба по сніговому валу).</p> <p>*Рухливі ігри з санчатами, снігом (наприклад, ліплення сніговиків, снігуроньок, маленьких сніговичків).</p> <p>*Виконання команд: «Шикуйсь!», «Ширше крок!»</p>	<p>(наслідуючи чи за показом учителя);</p> <p>вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя);</p> <p>*виконує команди вчителя: «Шикуйсь!», «Ширше крок!» (за допомогою чи за підказкою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням фізичних вправ (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує Фізичні вправи на свіжому повітрі; рухливі ігри з санчатами, снігом (наприклад, ліплення сніговиків, снігуроньок, маленьких сніговичків) (за допомогою вчителя).</p>	
4	6	<p>ВПРАВИ ЗА ВИБОРОМ ШКОЛИ ПЛАВАННЯ</p> <p>Теоретичні відомості. Статичне плавання. Динамічне плавання. Вода та водні процедури – як ефективний засіб зміцнення здоров'я учнів.</p> <p>*Властивості води.</p> <p>*Значення плавання для здоров'я людини.</p> <p>1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): комплекс загальнорозвивальних вправ, в яких залучені до роботи</p>	<p>Учень:</p> <p>має уявлення про статичне плавання; динамічне плавання; вода та водні процедури – як ефективний засіб зміцнення здоров'я учнів (за підказкою вчителя); дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (за підказкою чи під контролем учителя); відповідає на короткі запитання за темою уроку (за підказкою вчителя);</p> <p>вміє узгоджувати дихання з гребками (наслідуючи чи за нагадуванням вчителя); виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном; спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання.</p> <p>Розвиток практичного мислення.</p> <p>Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Корекція психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток емоційної сфери.</p> <p>Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату.</p> <p>Закріплення навички правильного дихання під час плавання та виконання вправ в воді та на суші.</p> <p>Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили,</p>

		<p>основні м'язові групи (наприклад, див. дод. №4).</p> <p>2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №4).</p> <p>3. Спеціальна технічна підготовка (в воді):</p> <ul style="list-style-type: none"> – вправи для тренування правильного дихання під час плавання способом брас; – вправи для тренування навички плавання способом брас (наприклад, пірнання крізь обруч; плавання способом брас (дистанція 15 м, без врахування часу). Рухливі ігри в воді (наприклад, «Хто швидше?», «Бар'єрне плавання»). <p>*1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном).</p> <p>*2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №4).</p> <p>*3. Спеціальна</p>	<p>поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>вміє грати в 5 ігор у воді (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>емоційно реагує на проведення заняття з плавання (під контролем учителя);</p> <p>*має елементарне уявлення про властивості води; значення плавання для здоров'я людини (за допомогою вчителя);</p> <p>*дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує команди та розпорядження вчителя (за допомогою вчителя);</p> <p>*старається узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє грати в 2-3 гри в воді (за допомогою вчителя).</p>	<p>гнучкості).</p> <p>Розвиток здатності узгоджувати рухові дії.</p> <p>Розвиток координації рухових дій.</p> <p>Розвиток здатності до одночасних рухів.</p> <p>Формування та розвиток формул рухів.</p> <p>Розвиток навичок діалогічного мовлення.</p> <p>Виховання дисциплінованості, наполегливості, акуратності та навичок взаємодії.</p>
--	--	--	---	---

		<p>технічна підготовка (в воді):</p> <ul style="list-style-type: none"> – вправи для тренування правильного дихання під час плавання способом брас; – вправи для тренування навички плавання способом брас на міліні (наприклад, плавання довільним способом і способом брас на міліні (дистанція 2 м, без врахування часу). <p>*Рухливі ігри в воді (наприклад, «Рибка»).</p>		
5	22	<p>ІГРИ</p> <p>Теоретичні відомості. Культура спілкування. Правила та зміст розучених рухливих ігор.</p> <p>*Українські народні ігри.</p> <p>*Зміст розучених ігор.</p> <p>Для розвитку уваги, мислення: «Гуси», «М'яч у стінку», «Стрибунці», «Хто далі», «Коробочка», «Швидкі обручі» тощо.</p> <p>Для розвитку координаційних здібностей: «Гуси», «М'яч у стінку», «Стрибунці», «Коробочка», «Швидкі обручі» тощо.</p> <p>Для розвитку гнучкості: «Стрибунці» тощо.</p>	<p>Учень:</p> <p>має поняття про правила та зміст розучених ігор (за допомогою вчителя);</p> <p>має уявлення про культуру спілкування (за підказкою вчителя);</p> <p>виконує правила поведінки при проведенні рухливих ігор (за нагадуванням учителя);</p> <p>дотримується техніки безпеки при проведенні ігор (при підказці чи під контролем учителя);</p> <p>відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (при підказці вчителя);</p> <p>виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за показом учителя);</p> <p>емоційно реагує на ігрові ситуації;</p> <p>вміє грати в 9 рухливих ігор (за підказкою</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання.</p> <p>Розвиток цілеспрямованої та довільної уваги.</p> <p>Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Розвиток фантазії та здатності до самовираження.</p> <p>Розвиток просторової уяви.</p> <p>Розвиток рефлексії емоційних станів.</p> <p>Корекція психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток адекватності емоційних реакцій.</p> <p>Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості).</p> <p>Розвиток координації.</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p> <p>Розвиток зорового, кінестетичного та</p>

	<p>Для розвитку швидкості: «М'яч у стінку», «Швидкі обручі» тощо.</p> <p>Для розвитку сили: «Гуси», «Хто далі» тощо.</p> <p>Для розвитку витривалості: «Гуси», «Стрибунці», «Хто далі» тощо.</p> <p>Для розвитку дрібної моторики: «Швидкі обручі», «Коробочка» тощо.</p> <p>З елементами ходьби, бігу, стрибків: «Швидкі обручі», «Стрибунці» тощо.</p> <p>З метанням, киданням, ловлею: «М'яч у стінку», «Хто далі» тощо.</p> <p>Для розвитку комунікаційних навичок: «М'яч у стінку», «Стрибунці», «Хто далі», «Коробочка», «Швидкі обручі» тощо.</p>	<p>вчителя);</p> <p>адекватно спілкується з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя);</p> <p>здійснює взаємодію з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя);</p> <p>*виконує правила поведінки при проведенні ігор (за допомогою вчителя);</p> <p>*використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє грати в 5 рухливих ігор (за допомогою учителя).</p>	<p>тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії.</p> <p>Розвиток рухової пам'яті.</p> <p>Збагачення та конкретизація активного та пасивного словника.</p> <p>Виховання навичок взаємодії, комунікативних навичок, культури спілкування.</p>
--	--	---	--

Орієнтовані навчальні досягнення учнів на кінець року:

- виявляти інтерес та звичку до занять фізичною культурою (під контролем учителя);
- мати уявлення про здоровий спосіб життя; профілактику порушень постави; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за підказкою чи за вказівкою вчителя);
- мати елементарне уявлення про культуру поведінки; культуру спілкування; народні обряди, традиції, українські народні ігри (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- здійснювати підготовку до уроку фізичного виховання (за підказкою чи за вказівкою вчителя);
- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за підказкою чи за нагадуванням вчителя);
- відповідати на запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи за підказкою вчителя);

- називати основні ознаки використаного предмета; суттєві ознаки тварин і предметів, продемонстровані за допомогою наочних посібників (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- вести діалог з учителем (за підказкою вчителя);
- проводити аналіз своїх дій та дій інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя);
- планувати виконання конкретної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- виконувати елементи футболу, баскетболу та волейболу (за допомогою чи за показом учителя);
- виконувати фізичні вправи (за допомогою чи за показом вчителя);
- виконувати прості поєднання фізичних вправ (під контролем учителя);
- здійснювати взаємодію з іншими дітьми під час виконання завдань учителя (за допомогою чи під контролем учителя);
- узгоджувати фази дихання з виконанням фізичної вправи (під контролем учителя);
- прикладати зусилля для покращення результату своїх дій (за допомогою чи під контролем учителя).

*Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності:

- здійснювати підготовку до уроку фізичного виховання (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- дотримуватись основних правил поведінки, гігієни та безпеки на уроці фізичної культури (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- орієнтуватись в спортивному залі, в роздягальні та на спортивному майданчику (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- мати елементарне уявлення про здоровий спосіб життя; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за допомогою вчителя);
- мати елементарне уявлення про зміст розучених рухливих ігор; українські народні ігри (за допомогою вчителя);
- мати елементарне уявлення про правильну поставу, її значення для здоров'я людини; профілактику порушень постави; значення фізичних вправ для профілактики порушень постави (за допомогою вчителя);
- мати елементарне уявлення про основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за допомогою вчителя);
- мати елементарне уявлення про основні частини тіла, задіяні при виконанні конкретної вправи (за допомогою вчителя);
- сприймати звернене мовлення вчителя (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- сприймати використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);
- виконувати команди та рекомендації учителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- використовувати засвоєний словник у межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу (за допомогою вчителя).
- відповідати (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);
- виконувати задані фізичні вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя);
- узгоджувати дихання з фазами рухових дій (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи за вказівкою вчителя).

ПЕРША ЧАСТИНА
УРОКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
7 клас
(70 год на рік; 2 год на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	16	<p>ГІМНАСТИКА Теоретичні відомості. Руховий режим дня учня 7-го класу. Фізичне навантаження, значення його контролю під час занять фізичною культурою. *Руховий режим дня учня 7-го класу. *Застосування засобів фізичного виховання (фізичних вправ, гігієнічних та природних чинників) з метою зміцнення здоров'я учнів, підвищення їх працездатності, формування правильної постави.</p>	<p>Учень: виявляє інтерес до занять фізичною культурою (під контролем учителя); має уявлення про руховий режим дня учня 7-го класу; фізичне навантаження, значення його контролю під час занять фізичною культурою (за підказкою чи за вказівкою вчителя); здійснює підготовку до уроку фізичного виховання (за вказівкою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за вказівкою чи під контролем учителя); орієнтується в спортивному залі (при підказці чи під контролем учителя); *має елементарне уявлення про руховий режим дня учня 7-го класу; застосування засобів фізичного виховання (фізичних вправ, гігієнічних та природних чинників) з метою зміцнення здоров'я учнів, підвищення їх</p>	<p>Розвиток інтересу та звички до занять фізичною культурою. Формування вміння оперувати не тільки конкретними образами, а й окремими елементарними поняттями. Збагачення та конкретизація словникового запасу.</p>

		<p>Дихальні вправи Очисне дихання (див. дод. №5). Динамічні дихальні вправи. *Діафрагмальне дихання у спокої (див. дод. №5). *Динамічні дихальні вправи.</p> <p>Вправи на розтягування Глибокий напівприсід з в.п. стійка ноги нарізно, стопи розгорнуті назовні (затримка на 30 с). *Симетричні та асиметричні махи руками (вперед, назад, праворуч, ліворуч). *Похитування в випаді. *Прогинання тулуба з</p>	<p>працездатності, формування правильної постав (за допомогою вчителя); *здійснює підготовку до уроку фізичного виховання (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за допомогою чи за нагадуванням вчителя); *орієнтується в спортивному залі (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *сприймає звернене мовлення вчителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>Сприймає звернене мовлення вчителя (за підказкою чи за вказівкою вчителя); відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою чи за вказівкою вчителя); здійснює очисне дихання (за допомогою</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток організаційного компоненту мислення (усвідомлення завдання, організація виконання завдання тощо). Розвиток сенсорної та моторної уваги. Розвиток стійкості довільної уваги. Корекція психоемоційної напруги. Закріплення навички правильного дихання. Розвиток усвідомленого розуміння змісту зверненого мовлення. Виховання дисциплінованості, наполегливості.</p> <p>Розвиток практичного мислення. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Корекція психоемоційного стану. Корекція фізичної напруги. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, сили).</p>
--	--	---	---	--

		<p>в.п. лежачи на животі.</p> <p>Акробатичні вправи Підйом з вису в упор переворотом махом однієї ноги та поштовхом іншої на перекладині. Ходьба по колоді (низькій) боком. Вскок розгином прогнувшись з в.п. напівприсід. *Перекат з поворотом з сіда ноги нарізно. *Перекат убік з упору присівши на колінах в групуванні.</p> <p>Вправи на розслаблення Чергування напруження м'язів рук і ніг з наступним розслабленням при подоланні опору партнера. *Вібрації та струси руками, ногами у в.п. стоячи, сидячи та лежачи.</p>	<p>чи наслідуючи вчителя); виконує динамічні дихальні вправи (наслідуючи чи за показом учителя); вміє змінювати тип дихання за завданням учителя (наслідуючи чи за показом учителя); *виконує динамічні дихальні вправи (за допомогою чи наслідуючи учителя); *виконує діафрагмальне дихання у спокої (за допомогою вчителя).</p> <p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи (за підказкою вчителя); виконує глибокий напівприсід з в.п. стійка ноги нарізно, стопа розгорнута назовні (наслідуючи чи за показом вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи за нагадуванням учителя). *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *виконує симетричні та асиметричні махи руками (вперед, назад, праворуч, ліворуч); похитування в випаді; прогинання тулуба з в.п. лежачи на животі (за допомогою учителя).</p> <p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, таблички, підтографи тощо) (за</p>	<p>Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток координації рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами.</p> <p>Розвиток слухо-зоро- вібраційного сприймання. Розвиток узагальненості мислення. Розвиток просторово- часових уявлень. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили). Розвиток навичок діалогічного мовлення. Виховання наполегливості, старанності.</p> <p>Розвиток довільного сприймання. Розвиток цілеспрямованої уваги. Формування позитивного психоемоційного стану. Розвиток координації</p>
--	--	---	---	--

		<p>Вправи для розвитку координаційних здібностей</p> <p>Підйом з вису в упор переверотом махом однієї ноги та поштовхом іншої на перекладині.</p> <p>Лазіння по гімнастичному канату в два прийоми. Вскок розгином прогнувшись з в.п. напівприсід.</p> <p>Ходьба по колоді (низькій) боком.</p> <p>Ходьба по гімнастичній лаві парами / невеликою групою.</p> <p>Ходьба по гімнастичній лаві з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів з підлоги, стоячи на гімнастичній лаві).</p> <p>*Перекат убік з упору присівши на колінах в групуванні.</p> <p>*Лазіння по гімнастичному канату в три прийоми.</p> <p>*Ходьба по гімнастичному мату з зупинками, зі збиранням предметів покладених на гімнастичний мат.</p> <p>*Ходьба по гімнастичній лаві з предметом у руках.</p>	<p>вказівкою вчителя); виконує підйом з вису в упор переверотом махом однієї ноги та поштовхом іншої на перекладині; ходьбу по колоді (низькій) боком; вскок розгином прогнувшись з в.п. напівприсід (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*виконує перекат з поворотом з сіда ноги нарізно; перекат убік з упору присівши на колінах в групуванні (за допомогою чи наслідуючи учителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p> <p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи; основні просторово-часові та якісні ознаки рухової дії (за підказкою вчителя); виконує чергування напруження м'язів рук і ніг з наступним розслабленням при подоланні опору партнера (наслідуючи чи за показом учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя); дотримується послідовності виконання вправ (при</p>	<p>рухів.</p> <p>Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій.</p> <p>Розвиток рухової пам'яті.</p> <p>Розвиток рухових якостей (гнучкості).</p> <p>Збагачення активного та пасивного словникового запасу.</p> <p>Виховання стриманості.</p> <p>Розвиток та збільшення обсягу довготривалої та оперативної пам'яті.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання.</p> <p>Розвиток практичного мислення.</p> <p>Розвиток цілеспрямованості рухів рук, здатності до взаємодії обома руками.</p> <p>Розвиток просторової уяви.</p> <p>Розвиток кінетичних та кінестетичних відчуттів різної модальності та вміння їх диференціювати.</p> <p>Розвиток координації рухів.</p> <p>Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій.</p> <p>Розвиток рухових якостей (спритності).</p> <p>Збагачення словникового запасу.</p>
--	--	---	---	--

		<p>Стройові вправи Відпрацювання рухів руками при ходьбі строєм. Виконання команд: «По колу – руш!», «За розподілом кроком – руш!», «За розрахунком кроком – руш! », «На свої місця кроком - руш!» *Повороти на місці кругом (переходом). *Виконання команд: «Відставити!», «Направляючий – на місці!»</p>	<p>підказці чи за нагадуванням учителя). *виконує вібрації та струси руками, ногами у в.п. стоячи, сидячи та лежачи (за допомогою вчителя).</p> <p>Сприймає звернене мовлення педагога (за вказівкою вчителя); виконує вправи зі зміною положення рук і ніг на гімнастичній лаві \ колоді (за допомогою вчителя); виконує підйом з вису в упор переворотом махом однієї ноги та поштовхом іншої на перекладині; лазіння по гімнастичному канату в два прийоми; ходьбу по колоді (низькій) боком; ходьбу по гімнастичній лаві парами / невеликою групою; ходьбу по гімнастичній лаві з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів з підлоги, стоячи на гімнастичній лаві); вскок розгином прогнувшись з в.п. напівприсід (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя). *виконує переكات убік з упору присівши на колінах в групуванні; лазіння по гімнастичному канату в</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток узагальненості уявлень. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток рухової пам'яті. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості). Формування та розвиток формул рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами. Розвиток регулюючої функції мовлення. Виховання дисциплінованості, організованості, вміння співпрацювати в колективі.</p>
--	--	--	--	---

		<p>Ритмопластичні вправи Елементи української хореографії: основні позиції рук та ніг, переходи з однієї позиції в іншу. Зміна положення та виконання елементів гімнастичних та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, іграшками, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (з використанням мультимедійних засобів). *Крок галопу вбік – під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом).</p>	<p>три прийоми; ходьбу по гімнастичному мату з зупинками, зі збиранням предметів покладених на гімнастичний мат; ходьбу по гімнастичній лаві з предметом у руках (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p> <p>Відповідає на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою вчителя); виконує команди вчителя (за підказкою чи під контролем учителя); використовує спортивну термінологію (за підказкою вчителя); називає основні просторові, часові та динамічні ознаки рухової дії (за підказкою вчителя); знає своє місце в строю (під контролем учителя); сприймає та виконує команди вчителя: «По колу – руш!», «За розподілом кроком – руш!», «За розрахунком кроком – руш! », «На свої місця кроком - руш!» (за підказкою вчителя); виконує відпрацювання рухів руками при ходьбі строєм (наслідуючи чи за показом учителя); вміє узгоджувати свої</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток здатності до здійснення аналізу виконання своїх рухів і рухів інших учнів. Естетичний розвиток. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток емоційної сфери. Розвиток відчуття ритму та темпу. Розвиток уяви. Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло. Формування позитивного психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Формування навички правильної постави. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю власних дій. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності). Збагачення словника. Виховання гуманності, поваги до інших дітей, комунікативних навичок.</p>
--	--	---	---	---

		<p>Вправи з використанням гімнастичних предметів і приладів</p> <p>Штовхання набивного м'яча (2 кг) з місця двома руками / однією рукою.</p> <p>Підйом з вису в упор переверотом махом однієї ноги та поштовхом іншої на перекладині.</p> <p>Ходьба по колоді (низькій) боком.</p> <p>Ходьба по гімнастичній лаві парами / невеликою групою.</p> <p>Ходьба по гімнастичній лаві з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів з підлоги, стоячи на гімнастичній лаві).</p> <p>Лазіння по гімнастичному канату в два прийоми.</p> <p>Підкидання та ловіння гімнастичної палиці обома руками.</p> <p>Опорний стрибок «ноги нарізно» через гімнастичного козла в довжину. Елементи баскетболу (кидання м'яча в корзину з місця; міні-баскетбол).</p> <p>Елементи футболу (ведення м'яча між</p>	<p>дії з діями інших учнів (за підказкою чи під контролем учителя);</p> <p>вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за нагадуванням учителя).</p> <p>*сприймає та виконує команди вчителя: «Відставити!», «Направляючий – на місці!» (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує повороти на місці кругом (переходом) (за допомогою чи наслідуючи вчителя).</p> <p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, світлосигналізацію тощо) (за підказкою чи за вказівкою вчителя); називає основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії (за підказкою вчителя);</p> <p>виконує елементи української хореографії, основні позиції рук та ніг, переходить з однієї позиції в іншу; зміну положення та виконання елементів гімнастичних та спортивно-прикладних вправ з предметами та без них під музично-ритмічний супровід (наслідуючи чи за показом вчителя); змінює ритм і темп рухів відповідно музично-ритмічному супроводу (наслідуючи чи за показом учителя); емоційно реагує на танцювальні ситуації</p>	<p>Розвиток довільної пам'яті.</p> <p>Розвиток операційно-організаційного компонента мислення.</p> <p>Розвиток об'єму та розподілу уваги.</p> <p>Розвиток позитивного емоційного ставлення та мотивації до навчання.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Розвиток основних часових та просторових уявлень.</p> <p>Розвиток координації рухів.</p> <p>Розвиток цілеспрямованих рухів рук.</p> <p>Розвиток здатності до одночасних рухів та взаємодії обома руками.</p> <p>Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості).</p> <p>Розвиток навичок діалогічного мовлення.</p> <p>Виховання дисциплінованості, навичок спілкування та роботи в колективі.</p>
--	--	--	--	---

		<p>предметами; міні-футбол). Елементи волейболу (передача м'яча з власним підкиданням на місці після невеликих переміщень(вперед, назад, праворуч, ліворуч). *Перекат убік з упору присівши на колінах в групуванні. *Елементи волейболу (нижня пряма подача). *Ходьба гімнастичною лавою з предметом (предметами) в руках. *Лазіння по гімнастичному канату в три прийоми. *Передавання набивного м'яча (2 кг) праворуч \ ліворуч, стоячи в колі. *Присідання, повороти з набивним м'ячем (2 кг).</p> <p>Кистьова та пальчикова гімнастика Протиставлення пальців правої і лівої руки одночасно та послідовно. Колові рухи кистями з одночасним згинання та розгинання пальців. Мудри: «Сахаджа шанкха мудра», «Апана мудра» (див.</p>	<p>(під контролем учителя); вміє порівнювати та аналізувати рухи інших учнів (за допомогою вчителя); вміє узгоджувати свої дії в парі, в групі (за допомогою чи при підказці вчителя). вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *виконує крок галопу вбік – під музично-ритмічний супровід (за допомогою вчителя).</p> <p>Називає використані предмети та їх основні ознаки (за підказкою вчителя); сприймає текст (слова) на табличках (за підказкою вчителя); адекватно реагує на зауваження та</p>	<p>Розвиток концентрації уваги. Розвиток мисленнєвих операцій на основі послідовного виконання рухових дій. Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті. Формування позитивного та корекція негативного психоемоційного стану. Розвиток дрібної моторики рук. Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили, швидкості). Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток рухової пам'яті. Закріплення навички правильного дихання та узгодження фаз дихання з виконанням вправ.</p>
--	--	--	---	--

		<p>дод. №6). *Стискання пальцями кисті малого м'яча. *Відведення та приведення пальців на двох руках одночасно (з зоровим контролем та без нього). *Мудра «Вікно мудрості» (див. дод. №6).</p> <p>Імітаційні вправи Імітація рухів метелика; жука; квітки, що розпускається. *Імітація рухів ведмедя.</p>	<p>рекомендації вчителя (під контролем учителя); виконує елементи волейболу, футболу, баскетболу (наслідуючи чи за показом учителя); виконує штовхання набивного м'яча з місця двома руками / однією рукою; підйом з вису в упор переворотом махом однієї ноги та поштовхом іншої на перекладині; ходьбу по колоді (низькій) боком; ходьбу по гімнастичній лаві парами / невеликою групою; ходьбу по гімнастичній лаві з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів з підлоги, стоячи на гімнастичній лаві); лазіння по гімнастичному канату в два прийоми (за допомогою чи наслідуючи вчителя); здійснює опорний стрибок «ноги нарізно» через гімнастичного козла в довжину (за допомогою вчителя); адекватно спілкується (питає, відповідає тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (за допомогою чи при підказці вчителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи за підказкою вчителя). *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p>	<p>Виховання старанності, наполегливості.</p> <p>Розвиток цілеспрямованої уваги. Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток мисленневих операцій (аналіз, синтез, класифікація, порівняння тощо). Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток пізнавальних інтересів. Естетичний розвиток. Розвиток рефлексії емоційних станів. Корекція психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток кінетичної та кінестетичної пам'яті. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили). Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування. Виховання колективізму, доброзичливості.</p>
--	--	--	---	---

		<p>*розрізняє предмети, використані на уроці (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує елементи волейболу (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує лазіння по гімнастичному канату в три прийоми; переكات убік з упору присівши на колінах в групуванні; ходьбу гімнастичною лавою з предметом (предметами) в руках; передавання набивного м'яча праворуч \ ліворуч, стоячи в колі; присідання, повороти з набивним м'ячем (за допомогою вчителя).</p> <p>Відповідає на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою вчителя);</p> <p>виконує протиставлення пальців правої і лівої руки одночасно та послідовно; колові рухи кистями з одночасним згинання та розгинання пальців (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>виконує мудри «Сахаджа шанкха мудра», «Апана мудра» (за допомогою вчителя);</p> <p>вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя);</p> <p>*виконує стискання пальцями кисті малого м'яча; відведення та</p>	
--	--	--	--

		<p>приведення пальців на двох руках одночасно (з зоровим контролем) (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує мудру «Вікно мудрості» (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p> <p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, плакати, таблички тощо) (за вказівкою вчителя)</p> <p>називає суттєві ознаки зображених тварин і предмети, просторові характеристики рухових дій (за підказкою вчителя);</p> <p>розрізняє тематичні піктограми (за підказкою вчителя);</p> <p>вміє порівнювати та аналізувати свої рухи та рухи інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя);</p> <p>виявляє адекватну емоційну реакцію при виконанні імітаційних вправ (за нагадуванням чи під контролем учителя);</p> <p>використовує здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) для імітації рухів метелика; жука; квітки, що розпускається (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за</p>	
--	--	--	--

			<p>допомогою вчителя); * розрізняє тематичні піктограми (за допомогою вчителя); *розрізняє зображення знайомих тварин і предмети, просторові характеристики рухової дії (за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя); *здійснює імітацію рухів ведмедя (за допомогою учителя).</p>	
СПОРТИВНО-ПРИКЛАДНІ ВПРАВИ				
2	18	<p>ЛЕГКА АТЛЕТИКА Теоретичні відомості. Особиста гігієна учня. Санітарно-гігієнічні вимоги до занять легкою атлетикою. Значення взаємодопомоги. *Поняття про попередню та виконавчу команди.</p> <p>Ходьба: по колоді (низькій) боком; по гімнастичній лаві з</p>	<p>Учень: має уявлення про особисту гігієну; санітарно-гігієнічні вимоги до занять легкою атлетикою; значення взаємодопомоги (за підказкою вчителя); *має уявлення про значення поняття про попередню та виконавчу команди (за допомогою вчителя); називає основні динамічні та просторово-часові ознаки рухових дій, основні ознаки задіяних при виконанні вправ частин тіла та предметів (за підказкою вчителя);</p>	<p>Розвиток цілеспрямованості та стійкості уваги. Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів. Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті. Розвиток просторової уяви. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Корекція психоемоційного стану. Розвиток рухових якостей: витривалості, спритності, сили (хода); витривалості, гнучкості, спритності, сили,</p>

		<p>зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів з підлоги, стоячи на гімнастичній лаві); по гімнастичній лаві парами / невеликою групою.</p> <p>Біг: з високого та низького старту; широким кроком на носках по прямій («коридор» 40-50 см); естафетний біг (30 м). Елементи баскетболу, волейболу, футболу.</p> <p>Стрибки: опорний стрибок «ноги нарізно» через гімнастичного козла в довжину. Елементи баскетболу (кидання м'яча в корзину з місця; міні-баскетбол).</p> <p>Метання: тенісного м'яча в підлогу на висоту відскоку; штовхання набивного м'яча (2 кг) з місця двома руками / однією рукою. Елементи баскетболу (кидання м'яча в корзину з місця; міні-баскетбол). Елементи футболу (ведення м'яча між предметами; міні-футбол). Елементи волейболу (передача м'яча з власним підкиданням на місці після невеликих переміщень(вперед, назад, праворуч, ліворуч).</p> <p>Лазіння: підйом з вису в упор переверотом махом однієї ноги та поштовхом іншої на перекладині; по</p>	<p>використовує спортивну термінологію (за допомогою чи за підказкою вчителя); здійснює ходьбу: по колоді (низькій) боком; по гімнастичній лаві з зупинками для виконання завдань (зі збиранням предметів з підлоги, стоячи на гімнастичній лаві); по гімнастичній лаві парами / невеликою групою (за допомогою чи за показом учителя); здійснює біг: з високого та низького старту; широким кроком на носках по прямій («коридор» 40-50 см); естафетний біг (30 м) (наслідуючи чи за показом вчителя); виконує стрибки: опорний стрибок «ноги нарізно» через гімнастичного козла в довжину (за допомогою вчителя); виконує метання: тенісного м'яча в підлогу на висоту відскоку; штовхання набивного м'яча (2 кг) з місця двома руками / однією рукою (за показом чи наслідуючи вчителя); виконує елементи баскетболу, футболу та волейболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує лазіння: підйом з вису в упор переверотом махом однієї ноги та поштовхом іншої на перекладині (за допомогою чи</p>	<p>швидкості (біг); витривалості, спритності, швидкісно-силових (стрибки); швидкісно-силових (метання); витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (лазіння та повзання).</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p> <p>Розвиток координації рухів.</p> <p>Закріплення навички правильної постави.</p> <p>Формування та розвиток формул рухів.</p> <p>Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами.</p> <p>Розвиток здатності до виконання вправ за інструкцією вчителя.</p> <p>Розвиток зв'язного мовлення.</p> <p>Розвиток комунікативних навичок.</p> <p>Виховання навичок адекватної поведінки, дисциплінованості, наполегливості.</p>
--	--	--	--	---

		<p>гімнастичному канату в два прийоми. Повзання: по гімнастичній лаві різнойменним способом \ однойменним способом (вперед, назад).</p> <p>*Ходьба: зі зміною площі опори; по гімнастичній лаві з предметом у руках; крок галопу вбік. *Біг: зі зміною напрямку за командою (сигналом) вчителя в «коридорчику» (40-50 см). *Стрибки: з навівприсіду; в висоту з прямого розбігу способом «зігнувши ноги». *Метання: м'яча в стіну та його ловля (обома руками). Елементи баскетболу (ведення м'яча з переміщенням вперед, назад, ліворуч, праворуч). Елементи волейболу (нижня пряма подача). *Лазіння: по гімнастичній лаві з переходом на гімнастичну стінку; по гімнастичному канату в три прийоми. *Повзання: по гімнастичному мату (праворуч \ ліворуч).</p>	<p>наслідуючи вчителя); по гімнастичному канату в два прийоми; виконує повзання: по гімнастичній лаві різнойменним способом \ однойменним способом (вперед, назад) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); адекватно спілкується з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за підказкою чи під контролем учителя); *виконує ходьбу: зі зміною площі опори; по гімнастичній лаві з предметом у руках; крок галопу вбік (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує біг: зі зміною напрямку за командою (сигналом) вчителя в «коридорчику» (40-50 см) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує стрибки: з навівприсіду; в висоту з прямого розбігу способом «зігнувши ноги» (за допомогою вчителя); *виконує метання: м'яча в стіну та його ловля (обома руками) (за допомогою вчителя); *виконує лазіння: по гімнастичній лаві з переходом на гімнастичну стінку; по гімнастичному канату в три прийоми (за</p>	
--	--	---	---	--

			<p>допомогою вчителя); *виконує елементи баскетболу та волейболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує : по гімнастичному мату (праворуч \ ліворуч) (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою учителя).</p>	
3	8	<p>ЛИЖНА ПІДГОТОВКА Теоретичні відомості. Санітарно-гігієнічні вимоги до занять з лижної підготовки. Значення взаємодопомоги під час заняття. *Поняття про попередню та виконавчу команди. *Правильне дихання на заняттях з лижної підготовки.</p> <p>Перешикунання з шеренги в колону з лижами; пересування з лижами на плечі / під рукою; поворот на місці переступанням навколо носків і п'ят</p>	<p>Учень: має уявлення про санітарно-гігієнічні вимоги до занять з лижної підготовки; значення взаємодопомоги під час заняття (за підказкою чи під контролем учителя); *має уявлення про значення поняття про попередню та виконавчу команди; правильне дихання на заняттях з лижної підготовки (за допомогою вчителя); *дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (за допомогою вчителя); вміє підготуватися до уроку фізичної культури, що проводиться на свіжому повітрі в зимовий період (за допомогою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (за підказкою чи під контролем учителя); називає основні просторово-часові та</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Естетичний розвиток. Корекція адекватності прояву емоцій, розвиток їх урегульованості. Закріплення навички правильної постави. Закріплення навички правильного дихання під час проведення лижної підготовки. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, швидкості). Розвиток здатності узгоджувати рухові дії. Розвиток координації рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії.</p>

		<p>лиж; підйом: ступаючим кроком, ковзним кроком, «навівялинкою», «ялинкою», «драбинкою»; ковзний крок, одночасний безкроковий хід; поперемінний двокроковий хід; гальмування «напівплугом» і «плугом»; проходження дистанції 2000 м (без врахування часу). Участь у рухливих іграх, естафетах. Виконання команд: «За розподілом – руш!», «Прямо!», «Направляючий – на місці!»</p> <p>*Фізичні вправи на свіжому повітрі (наприклад, ходьба по сніговому валу та зістрибування з нього; переступання через снігові кучугури).</p> <p>*Рухливі ігри з санчатами, снігом (наприклад, ліплення снігових собак, котів, черепах).</p> <p>*Виконання команд: «Відставити!», «Бігом руш!»</p>	<p>динамічні характеристики рухів; задіяні при виконанні вправ частини тіла та предмети, їх основні ознаки (за допомогою чи при підказці вчителя); виконує перешиккування з шеренги в колону з лижами; пересування з лижами на плечі / під рукою; поворот на місці переступанням навколо носків і п'ят лиж; підйом: ступаючим кроком, ковзним кроком, «навівялинкою», «ялинкою», «драбинкою»; ковзний крок, одночасний безкроковий хід; поперемінний двокроковий хід; гальмування «напівплугом» і «плугом»; проходження дистанції 2000 м (без врахування часу) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); приймає участь в рухливих іграх, естафетах (наслідуючи чи за показом вчителя); виконує команди вчителя: «За розподілом – руш!», «Прямо!», «Направляючий – на місці!» (за підказкою вчителя); вміє узгоджувати дихання з рухом на лижах (наслідуючи чи за нагадуванням учителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи під</p>	<p>Формування та розвиток формул рухів. Збагачення активного та пасивного словникового запасу. Виховання наполегливості, дисциплінованості, навичок взаємодії та колективізму.</p>
--	--	--	---	--

			<p>контролем учителя); *виконує команди вчителя: «Відставити!», «Бігом руш!» (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням фізичних вправ (за допомогою вчителя); *виконує фізичні вправи на свіжому повітрі (наприклад, ходьба по сніговому валу та зістрибування з нього); рухливі ігри з санчатами, снігом (наприклад, ліплення снігових собак, котів, черепах) (за допомогою вчителя).</p>	
4	6	<p>ВПРАВИ ЗА ВИБОРОМ ШКОЛИ ПЛАВАННЯ Теоретичні відомості. Статичне плавання. Динамічне плавання. Вода та водні процедури – як ефективний засіб зміцнення здоров'я учнів. *Властивості води. *Значення плавання для здоров'я людини.</p> <p>1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): комплекс загальнорозвивальних вправ, в яких залучені до роботи основні м'язові групи (наприклад, див. дод. №4). 2. Спеціальна фізична</p>	<p>Учень: має уявлення про статичне плавання; динамічне плавання; вода та водні процедури – як ефективний засіб зміцнення здоров'я учнів (за підказкою вчителя); дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (за підказкою чи під контролем учителя); відповідає на короткі запитання за темою уроку (за підказкою вчителя); вміє узгоджувати дихання з гребками (наслідуючи чи за нагадуванням вчителя); виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном; спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток практичного мислення. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Естетичний розвиток. Корекція психоемоційного стану. Розвиток емоційної сфери. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Закріплення навички правильного дихання під час плавання та виконання вправ в воді та на суші. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, гнучкості). Розвиток здатності узгоджувати рухові дії.</p>

		<p>підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №4).</p> <p>3. Спеціальна технічна підготовка (в воді):</p> <ul style="list-style-type: none"> – вправи для тренування правильного дихання під час плавання способом брас; – вправи для тренування навички плавання способом брас (наприклад, пірнання крізь обруч; плавання способом брас (дистанція 15 м, без врахування часу). <p>Рухливі ігри в воді (наприклад, «Хто швидше?», «Бар'єрне плавання»).</p> <p>*1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном).</p> <p>*2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №4).</p> <p>*3. Спеціальна технічна підготовка (в воді):</p> <ul style="list-style-type: none"> – вправи для тренування правильного дихання під час плавання способом брас; – вправи для тренування навички плавання способом брас на міліні 	<p>поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє грати в 5 ігор у воді (за допомогою чи наслідуючи вчителя); емоційно реагує на проведення заняття з плавання (під контролем учителя); *має елементарне уявлення про властивості води; значення плавання для здоров'я людини (за допомогою вчителя); *дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (за допомогою вчителя); *виконує команди та розпорядження вчителя (за допомогою вчителя); *старається узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою вчителя); *виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою вчителя); *вміє грати в 2-3 гри в воді (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток координації рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Формування та розвиток формул рухів. Розвиток навичок діалогічного мовлення. Виховання дисциплінованості, наполегливості, акуратності та навичок взаємодії.</p>
--	--	---	--	--

		(наприклад, плавання довільним способом і способом брас на міліні (дистанція 2 м, без врахування часу). *Рухливі ігри в воді (наприклад, «Рибка»).		
5	22	<p>ІГРИ</p> <p>Теоретичні відомості. Правила поведінки учнів під час проведення рухливої гри. Правила та зміст вибраних рухливих ігор. *Українські народні ігри та забави. *Зміст розучених ігор.</p> <p>Для розвитку уваги, мислення: «Естафета з обручем», «Естафета парами», «Неправильний рух», «Хто далі», «Потяг» тощо.</p> <p>Для розвитку координаційних здібностей: Естафета з обручем», «Естафета парами», «Неправильний рух», «Потяг» тощо.</p> <p>Для розвитку гнучкості: «Неправильний рух» тощо.</p> <p>Для розвитку швидкості: «Естафета з обручем», «Естафета парами», «Потяг» тощо.</p> <p>Для розвитку сили: «Хто далі» тощо.</p> <p>Для розвитку витривалості: «Потяг» тощо.</p> <p>Для розвитку дрібної моторики: «Неправильний рух»</p>	<p>Учень:</p> <p>має поняття про правила та зміст розучених ігор (за допомогою вчителя); має уявлення про культуру спілкування (за підказкою вчителя); виконує правила поведінки при проведенні рухливих ігор (за нагадуванням учителя); дотримується техніки безпеки при проведенні ігор (при підказці чи під контролем учителя); відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (при підказці вчителя); виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за показом учителя); емоційно реагує на ігрові ситуації; вміє грати в 9 рухливих ігор (за підказкою вчителя); адекватно спілкується з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя); здійснює взаємодію з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя);</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання.</p> <p>Розвиток цілеспрямованої та довільної уваги.</p> <p>Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Розвиток фантазії та здатності до самовираження.</p> <p>Розвиток просторової уяви.</p> <p>Розвиток рефлексії емоційних станів.</p> <p>Корекція психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток адекватності емоційних реакцій.</p> <p>Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості).</p> <p>Розвиток координації.</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p> <p>Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії.</p> <p>Розвиток рухової пам'яті.</p> <p>Збагачення та конкретизація активного та пасивного словника.</p> <p>Виховання навичок взаємодії, комунікативних навичок, культури спілкування.</p>

	<p>тощо. З елементами ходьби, бігу, стрибків: «Естафета з обручем», «Естафета парами», «Потяг» тощо. З метанням, киданням, ловлею: «Неправильний рух», «Хто далі» тощо. Для розвитку комунікаційних навичок: «Естафета з обручем», «Естафета парами», «Неправильний рух», «Хто далі», «Потяг» тощо.</p>	<p>*виконує правила поведінки при проведенні ігор (за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя); *виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за допомогою вчителя); *вміє грати в 5 рухливих ігор (за допомогою учителя).</p>	
--	---	---	--

Орієнтовані навчальні досягнення учнів на кінець року:

- здійснювати підготовку до уроку фізичного виховання (за вказівкою чи під контролем учителя);
- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за вказівкою чи під контролем учителя);
- виявляти інтерес та звичку до занять фізичною культурою (за вказівкою вчителя);
- мати уявлення про здоровий спосіб життя; профілактику порушень постави; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за підказкою чи за вказівкою вчителя);
- мати елементарне уявлення про культуру поведінки; культуру спілкування; народні обряди, традиції, українські народні ігри (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- відповідати на запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- називати основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії; суттєві ознаки тварин і предметів, продемонстровані за допомогою наочних посібників (за підказкою вчителя);
- називати основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи (за підказкою вчителя);
- вести діалог з учителем (за підказкою вчителя);
- проводити аналіз своїх дій та дій інших учнів (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- планувати виконання конкретної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- виконувати елементи футболу, баскетболу та волейболу (за допомогою чи за показом учителя);
- виконувати фізичні вправи (за допомогою чи за показом вчителя);
- виконувати прості поєднання фізичних вправ (під контролем учителя);
- здійснювати взаємодію з іншими дітьми під час виконання завдань учителя (за допомогою чи під контролем учителя);

- узгоджувати фази дихання з виконанням фізичної вправи (під контролем учителя);
- прикладати зусилля для покращення результату своїх дій (за допомогою чи під контролем учителя).

*Орієнтовані показники сформованості життєвої компетентності:

- здійснювати підготовку до уроку фізичного виховання (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за допомогою чи за нагадуванням учителя);
- орієнтуватись в спортивному залі, в роздягальні та на спортивному майданчику (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- мати елементарне уявлення про здоровий спосіб життя; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за допомогою вчителя);
- мати елементарне уявлення про зміст розучених рухливих ігор; українські народні ігри (за допомогою вчителя);
- мати елементарне уявлення про правильну поставу, її значення для здоров'я людини; профілактику порушень постави; значення фізичних вправ для профілактики порушень постави (за допомогою вчителя);
- мати елементарне уявлення про основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за допомогою вчителя);
- мати елементарне уявлення про основні частини тіла, задіяні при виконанні конкретної вправи (за допомогою вчителя);
- сприймати звернене мовлення вчителя (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- сприймати використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);
- виконувати команди та рекомендації учителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- використовувати засвоєний словник у межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу (за допомогою вчителя).
- відповідати (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);
- виконувати задані фізичні вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя);
- узгоджувати дихання з фазами рухових дій (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
- узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи за вказівкою вчителя).

ДРУГА ЧАСТИНА

ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧІ ЗАХОДИ В РЕЖИМІ НАВЧАЛЬНОГО ДНЯ

Система організації шкільної фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи спеціальних шкіл для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку спрямована на реалізацію основних напрямів Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті, затвердженої Указом Президента України від 17.04.2002 №347/2002, Цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації», затвердженої Указом Президента України від 01.09.1998 №963/98, відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схваленої Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013, впроваджується з метою:

- розвитку у школярів навичок здорового способу життя;
- розвитку розуміння цінності здоров'я;
- оптимізації режиму навчально-виховного процесу;
- збільшення рухової активності учнів;
- мовленнєвого розвитку учнів;
- активізації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи всіх ланок системи освіти.

Програмою з фізичної культури передбачено щоденне проведення режимних фізкультурно-оздоровчих заходів.

Гімнастика до уроків

Гімнастика проводиться щодня протягом 15 хв, закінчуючись за 5 хв до початку 1 уроку. Форма одягу – звичайна шкільна. За сприятливих погодних умов її проводять на свіжому повітрі.

Комплекс гімнастики до уроків складається з 5 – 8 загальнорозвиваючих та коригуючих вправ. В комплекси гімнастики до уроків для дітей з обмеженими розумовими можливостями важливо включити дихальні вправи, вправи для формування м'язового корсету, розвитку координаційних здібностей.

Фізкультурні хвилинки

Проводяться періодично під час загальноосвітніх уроків з метою запобігання загальної і локальної втоми, підвищення продуктивності праці (як розумової, так і фізичної), збільшення рухової активності дітей, профілактики та корекції порушень постави.

Обов'язковим є проведення фізкультхвилинки починаючи з 3-го уроку, бажаним – на всіх загальноосвітніх уроках.

Комплекс складається з 3 – 4 загальнорозвиваючих і коригуючих вправ (вже знайомих учням по урокам фізичної культури) і триває 2 – 3 хв. Позитивно впливає включення дихальних вправ, вправ на розслаблення, для покращення зору, для формування м'язового корсету, для м'язів рук і ніг; кистьової та пальчикової гімнастики, елементів малорухливих розвиваючих ігор.

Фізичні вправи на великих перервах

Велике значення для підвищення фізичної та розумової працездатності, здатності школярів до навчання має правильно організований відпочинок на перервах. Фізичні вправи на великих перервах призначені не просто для збільшення рухової активності дітей, а й для вдосконалення їх рухових умінь і навичок. Вони проводяться щоденно, за відповідної погоди – на повітрі протягом 20 хвилин.

Використовується програмний матеріал: вправи з предметами, спортивно-прикладні вправи (стрибки, повзання, лазіння тощо); середньорухливі та малорухливі (не допускаючи надмірної втоми чи збудження) ігри та естафети тощо. Важливо, щоб розваги на перервах приносили радість дітям – потрібно віддавати перевагу фізичним вправам, які викликають найбільший інтерес учнів цього віку. Закінчуються фізичні вправи за 4 – 5 хв до початку уроку.

Фізкультурні паузи під час виконання домашніх завдань

Проводяться в другій половині дня, під час організованого виконання домашніх завдань, протягом 5 хв і включають 5 –6 вправ. Вправи, що складають комплекс, мають бути знайомими учням і виконуватись в провітреному приміщенні.

В комплекс входять дихальні вправи, вправи на розслаблення, для покращення зору, для м'язів рук, ніг і тулуба; кистьова та пальчикова гімнастика, елементи ігор тощо.

Фізкультурні заняття в другій половині дня

Це щоденні заняття не менше 1 години організуються вихователем. Вони є обов'язковими для всіх учнів, за винятком тих, які за станом здоров'я віднесені до спеціальної групи чи звільнені лікарем. Заняття краще проводити на повітрі в усі пори року (при виконанні гігієнічних норм). Тривалість заняття може бути збільшена.

Залежно від місця проведення, фізкультурні заняття включають вправи основної гімнастики, спортивно-прикладні вправи, ігри, естафети, елементи спортивних ігор.

Зимою – лижні прогулянки, катання на санках тощо. Заняття має ігровий характер. Для зацікавлення дітей застосовують змагання, естафети, рухливі та середньорухливі ігри тощо. Під час проведення занять діти активно відпочивають і, одночасно, закріплюють рухові вміння та навички.

ТРЕТЯ ЧАСТИНА ПОЗАКЛАСНІ ФОРМИ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ

Ранкова гігієнічна гімнастика

Основна мета її проведення – тонізуючий, неспецифічно стимулюючий вплив на організм після сну. Ранкова гімнастика має оздоровчу, лікувальну та виховну цінність. Вона сприяє зміцненню здоров'я, загартуванню організму, гармонізації психофізичного розвитку, підвищенню фізичної і розумової працездатності, покращенню координації нервово-м'язового апарату, діяльності серцево-судинної і дихальної систем, вихованню організованості, дисциплінованості.

Ранкова гігієнічна гімнастика включає гімнастичні вправи, фізичні вправи прикладного характеру. Комплекс ранкової гігієнічної гімнастики складається з 5 – 8 простих вправ. Зміст потрібно змінювати (частково чи повністю) після 3 – 4 тижнів занять. Проводиться щоранку протягом 15 – 20 хв. Після гімнастики необхідна водна процедура (обтирання чи обмивання до поясу), а при відповідних умовах – купання з наступним розтиранням тіла рушником.

В комплексі ранкової гігієнічної гімнастики дітей з розумовою відсталістю важливо включити дихальні вправи; вправи суглобової гімнастики, на розтягування; вправи для м'язів рук, ніг і тулуба. Поєднання гігієнічної гімнастики із загартовуванням повітря значно підвищує її оздоровчий вплив на організм учня.

Фізкультурно-спортивні секції

Бадмінтон

Підготовчі вправи: стрибки на обох ногах з переміщенням вперед, назад, вправо, вліво; стрибки в висоту з місця до визначеного орієнтира; біг зі зміною напрямку та темпу; чергування бігу з стрибками. Спеціальні вправи: основна стійка; способи утримання ракетки; різновиди подач, приймання м'яча. Узгодження дихання з фазами руху.

Двостороння навчальна гра. Рухливі ігри (наприклад, “Ходьба (біг) з м'ячем”, “М'ячем об стінку”, «М'ячик-бумеранг», “Влучи в коробку”, “Хто сильніший?”, “Відбий м'ячика” тощо).

Баскетбол

З 3-го класу. Починати з елементів баскетболу, використовувати полегшений м'яч.

Підготовчі вправи: робота рук і ставлення стопи під час бігу; біг з викиданням гомілок; біг зі зміною напрямку та темпу; стрибки на обох ногах з переміщенням вперед, назад, вправо, вліво; стрибки в висоту з місця до визначеного орієнтира; стрибки в висоту з прямого розбігу; багатоскоки. Спеціальні вправи: стійка; ведення м'яча на місці почергово обома руками; ведення м'яча, обминаючи перешкоди; передача м'яча від грудей, з-за голови, ударом по підлозі, правою (лівою) рукою від плеча; кидки м'яча в корзину; ловля м'яча, що летить двома руками. Узгодження дихання з фазами руху. Естафети та ігри з м'ячем (наприклад, “М'яч – ведучому”, “Естафета з м'ячами”; “Влучи в обруч”, “Кольорові м'ячі”, “Вибий м'яча з рук”, “Чий м'яч пружніший?”, “Стрибок за стрибком”, “Перегони з м'ячами”, “Упіймай м'яча” тощо).

Ковзанярська підготовка

Легка атлетика

Високий старт. Біг з високим підніманням стегна. Біг з прискоренням, зі зміною темпу. Біг слабо пересіченою місцевістю. “Човниковий біг” 4 x 9 м. Естафетний біг. Біг широким кроком і з подоланням перешкод (15 – 25 см). Стрибки через скакалку. Стрибок у довжину з місця. Стрибок у довжину з розбігу через перешкоду (мотузок $h = 40$ см). Багатоскоки. Стрибок у висоту з прямого розбігу способом зігнувши ноги (через мотузку $h = 30 - 50$ см). Підготовчі до метання вправи. Метання малого м'яча способом із-за голови. Метання малого м'яча способом із-за спини через плече. Метання на дальність. Спортивна хода.

Узгодження дихання з фазами руху. Правильна постава при виконанні вправ. Естафети та ігри (наприклад, “Стрибок за стрибком”, «Перегони з скакалками», “Перескоки”, “Летючий м’ячик”, “Біг по колу”, “Веселі каруселі” тощо).

Настільний теніс

Підготовчі та імітаційні вправи; швидко-силові вправи для м’язів рук; вправи для тренування променево-зап’ястних суглобів. Стрибки через скакалку; стрибки на обох ногах з переміщенням вперед, назад, вправо, вліво; багатоскоки; біг зі зміною напрямку та темпу; чергування бігу з стрибками. Спеціальні вправи: основна стійка; способи утримання ракетки; різновиди подач, приймання м’яча. Узгодження дихання з фазами руху. Двостороння гра. Ігри (наприклад, “Ходьба (біг) з м’ячем”, “М’ячем об стінку”, “М’ячик-бумеранг”, “Влучи в коробку”, «Хто сильніший?», «Двома руками», «Зав’язи вузлики», «Донести м’ячика» тощо).

Пішохідний туризм

Плавання

Вправи з предметами та ігри для звикання до води як до природного середовища. Занурення з головою, правильний видих повітря під водою. Імітаційні та підготовчі вправи для тренування плавальних навичок на суші та в воді. Вправи “Поплавець”, “Зірочка”, “Медуза”. Перекид. Спливання, лежання на воді на спині та на грудях. Ковзання на грудях. Ковзання на грудях і спині з роботою рук і ніг способом брас (кроль). Узгодження рухів з диханням. Плавання з предметом, що допомагає триматись на воді. Пірнання крізь обруч. Плавання способом брас (кроль). Ігри в воді (наприклад, “Водолази”, “Рибаки та рибки”, “Шукачі скарбів”, “Хто перший?”, “Стріла”, різноманітні ігри з м’ячем тощо).

Ритмічна гімнастика

Загальнорозвиваючі та спеціальні вправи під музичний супровід: вправи на розслаблення; вправи на розтягування; вправи для розвитку координаційних здібностей; вправи для рук, ніг, тулуба; дихальні вправи; різні види ходи; серії бігових і стрибкових вправ; вправи в партері (в в.п. лежачи, сидячи), бігові серії, танцювальні серії (наприклад: приставний крок, крок з притопом, крок “Веснянка”, крок галопу тощо). Комбіновані вправи з предметами (обручами, прапорцями, м’ячами, стрічками тощо). Зміна заданих рухів згідно темпу, ритму, початку та кінця музики. При проведенні ритмічної гімнастики використовуються, також, імітаційні вправи та сюжетні композиції, ігри, часто зі змагальними елементами. Узгодження дихання з фазами руху. Правильна постава при пересуванні, в процесі танців.

Футбол

Чергування бігу з стрибками; біг зі зміною напрямку та темпу. Перекочування м’яча за орієнтирами; робота рук і ставлення стопи під час бігу; ловля м’яча; ведення м’яча середньою чи зовнішньою частиною склепіння стопи; зупинка м’яча підшвою, внутрішньою стороною ступні; удар по нерухомому м’ячу внутрішньою стороною ступні та середньою частиною склепіння стопи; удар по м’ячу, що котиться, внутрішньою стороною стопи; передача м’яча внутрішньою стороною стопи. Удари по воротах на точність; удари по нерухомому м’ячу на дальність. Навчальна гра в міні-футбол. Рухливі ігри (наприклад, «Їзда на м’ячі», «Наздожени м’яча», «Вдар, не дивлячись», «Вибий м’яча з кола», “Колобок”, “Полювання з м’ячем”, “Футбол біля стіни” тощо).

Фізкультурно-оздоровчі гуртки

Групи загальної фізичної підготовки

Проводяться 2 рази на тиждень протягом 1 години. Заняття потрібно проводити на свіжому повітрі, враховуючи гігієнічні норми, або в чистому, провітреному залі.

Комплекси загальнорозвиваючих і коригуючих вправ (6 – 15) включають програмний

матеріал (вже розучений) з основної гімнастики, спортивно-прикладних вправ, ігор різної спрямованості та інтенсивності. Важливо включити дихальні вправи, вправи на розтягування, для розвитку координаційних здібностей, на розслаблення, з предметами та на гімнастичних предметах, для формування м'язового корсету, для профілактики та лікування початкових форм плоскостопості. Також доцільно застосовувати (в залежності від сезону) пересування на лижах, оздоровчу ходу та біг.

Заняття на тренажерах

Проводиться 2 рази на тиждень. За педагогічною спрямованістю та конструкторськими рішеннями застосовується багато видів спеціалізованих тренажерів і тренажерних пристроїв для дітей. Тренувальні програми мають бути індивідуальними, з врахуванням віку та статі, стану здоров'я та фізичних можливостей дитини. Крім тренажерів і тренажерних пристроїв, в програму заняття входять фізичні вправи. Важливо застосування ігрового методу ведення заняття.

Використовуються, наприклад, велоергометр, бігова доріжка, надувний батут (низький), орбітрек, багатофункціональний універсальний тренажер тощо. Використання тренажерів та тренажерних пристроїв дозволяє істотно збільшити варіативність засобів і методів фізичної культури, підвищити їх ефективність.

Лікувальна фізична культура

Проводиться для учнів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, які займаються за спеціальною програмою лікувальної фізичної культури (ЛФК) 2 рази на тиждень. Засобами, що використовуються для вирішення конкретних терапевтичних завдань, є загальнорозвиваючі та спеціальні вправи та природні фактори.

Використовується програмний матеріал. Застосування тренажерів підвищує ефективність проведення ЛФК. Важливо проведення заняття в ігровій формі за індивідуальними програмами.

В комплекси ЛФК дітей з обмеженими розумовими можливостями важливо включити дихальні вправи, вправи для формування м'язового корсету, для розвитку координаційних здібностей, на розслаблення, для покращення зору, для корекції функцій опорно-рухового апарату, для регуляції обмінних процесів.

Загальношкільні фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи

Конкурси

Проводяться для тренування навичок бігу, стрибків, лазіння, повзання, метання тощо (за змістом програми відповідного класу). Наприклад:

Конкурс “Спритні та умілі” – з елементами вправ на розвиток уваги, швидкості та точності реакції. Проводяться 1 раз на місяць, загальношкільні – 2 рази на рік.

Конкурс “Бігуни” – з елементами бігу зі зміною напрямку та темпу; на швидкість (10, 30 м); з човниковим бігом 4х9 м; з використанням відповідних естафет і рухливих ігор (наприклад, “Естафета з м'ячами”, “Наздожени м'яча”, “Біг по колу”, “Хто швидше”, “Біг з картоплиною” тощо). Проводяться 1 раз на місяць, загальношкільні – 2 рази на рік.

Конкурс “Стрибуни” – з стрибками через скакалку, на точність приземлення; з багатоскоками; у довжину з місця, у довжину з розбігу, у висоту, у глибину тощо (згідно змісту програми відповідного класу). Використовуються рухливі ігри та естафети з стрибками (наприклад: “Стрибок за стрибком”, “Перегони з скакалками”, “Перескоки”, “Жабки” тощо). Проводяться 1 раз на місяць, загальношкільні – 1 раз на рік.

Змагання

«Веселі старты» – проводяться внутрішньокласні та загальношкільні некласифікаційні змагання по програмному матеріалу за спрощеними правилами (при достатній кількості дітей в класі – 6 і більше).

Всеукраїнські змагання «Повір у себе»

Щорічні спартакіади від “Інваспорту” з різних видів спорту проводяться на рівні міста (області), України за результатами внутрішньшкільних змагань (в групах, сформованих за ступенем компенсації патології).

Міжнародна програма “Спеціал Олімпікс”: проводяться як змагання, так і тренування з різних видів спорту за Спеціальними Олімпійськими програмами та за програмою “Об’єднаного спорту”. При розробці змісту позакласної та позашкільної роботи в початковій ланці освіти шкіл для дітей з розумовою відсталістю враховується програма “Спеціал Олімпікс”. На рівні школи приймають участь всі учні, нагороди отримують всі учасники змагань.

Фестивалі народних розваг і ігор

Проводяться двічі на рік згідно календарного плану школи. Вивчення та практичне відновлення дитячих народних ігор і забав. Наприклад: “Вовк і гуси”, “Горішок”, “Довга лоза”, “Вовк і лисичка”, “Сірий кіт”, “Подольночка”, “Сорока-ворона”, тощо.

Фізкультурні свята

Проводяться кілька разів на рік, приурочуються до шкільних, міських (сільських, районних), державних урочистих дат. Програма залежить від особливостей дати, пори року, спеціалізації школи та її матеріальної забезпеченості. Програма свята включає, наприклад: урочисту частину, конкурси, масові сюжетно-рольові та спортивні ігри, естафети, змагання з окремих видів фізичних вправ (за змістом програми відповідного класу), масові виступи учнів тощо.

Дні здоров’я та фізичної культури

Проводяться дні внутрішньокласних і загальношкільних конкурсів, естафет, спортивних ігор і змагань з видів навчальної програми (згідно календарного плану школи).

ЧЕТВЕРТА ЧАСТИНА

ДОДАТОК №1

Періоди найсприятливішого розвитку фізичних якостей учнів з обмеженими розумовими можливостями

(А.С. Саміличев, 1985)

Фізичні якості	Хлопці (роки)	Дівчата (роки)
Сила	13-15	13-14
Швидкість	9-10; 13-14	10-11
Спритність	10-12	10-12
Витривалість	11-12; 13-15	9-10; 12-13
Гнучкість	10	9-10

Сенситивні періоди розвитку координаційних здібностей учнів з обмеженими розумовими можливостями

(І.Ю. Горська, 2001)

Координаційні здібності	Хлопці (роки)	Дівчата (роки)
Просторова орієнтація	9-10; 13-14	10-11; 13-14
Диференціація просторових параметрів руху	10-11	11-12
Диференціація силових параметрів руху	8-10; 13-14	8-10; 11-12
Точність відтворення амплітуди руху	10-11	10-11
Рівновага	10-11	9-10

ДОДАТОК №2

ОРІЄНТОВНІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНІ ВПРАВИ ТА КОМПЛЕКСИ ФЗИЧНИХ ВПРАВ

Вправи дихальної гімнастики

«Хвиля»

В.п. – лежачи на спині, руки вздовж тіла, ноги разом. Вдих – руки підняти вгору і назад, торкнутись мата. Видих – руки повертаються в в.п., вимовляючи: «Уни-и-и-з». Темп повільний (середній). Повторити 8-10 разів.

«Носоріг»

В.п. – о.с. Праву ніздрю закрити вказівним пальцем правої руки. Лівою ніздрею робити тихий тривалий вдих. Тільки-но вдих закінчений, відкрити праву ніздрю, а ліву закрити вказівним пальцем лівої руки – через праву ніздрю робити тихий тривалий видих із максимальним спорожненням легенів і підтягуванням діафрагми максимально вгору, щоб у животі творилася ямка. Те саме іншою ніздрею. Темп середній (повільний). Повторити 3-6 разів.

«Водолаз»

В.п. – лежачи на животі, руки перед груддю. Глибокий вдих, затримати дихання на 5-10 с., руки витягнути вперед («водолаз пливе»). Видих – в.п. Темп повільний. Повторити 2-4 рази.

«Підніми камінець»

В.п. – о.с. 1. Вдих – крок праворуч, руки підняти угору, кисті стиснуті у кулак. 2. Видих – нахил тулуба вперед, кулаками торкнутися до підлоги. 3. Вдих – випрямитися, плавно піднімаючи руки вздовж тулуба вгору, зафіксувати їх над головою. 4. Видих – приставити праву ногу, опустити руки вниз уздовж тулуба, долоні вниз (в.п.). Темп повільний.

Повторити 6-10 разів. Вправа зміцнює м'язи спини, тазостегнових суглобів та внутрішніх органів малого тазу, координує ритм дихання.

Вправи для корекції початкових форм плоскостопості (за І. Ілієвим, С. Банковим) (вправи виконувати босоніж):

1. В.п. – сидячи. Розведення та згинання пальців стоп різко донизу.
2. В.п. – о.с., стопи паралельно (приблизно на 10 см одна від одної). Стійка на пальцях (зігнутих усередину); опускання на зовнішній край стопи; повернутись у в.п.
3. В.п. – сидячи. Захват невеликих предметів пальцями ніг з підлоги та піднімання їх до протилежної руки. Те ж повторити іншою ногою.
4. Ходьба босоніж по прямій лінії з упором на зовнішній край стопи.
5. В.п. – о.с., стопи паралельно. Стійка на пальцях (зігнутих усередину); спроба зовнішньої ротації колін. Не відриваючись від підлоги, повернутись у в.п.
6. В.п. – сидячи (на маті). Торкання стоп обома ногами.
7. В.п. – сидячи. Одночасне повільне згинання та розгинання всіх пальців стопи.
8. В.п. – сидячи, ноги зігнуті під прямим кутом в кульшових суглобах, ступні приведені. Відвести коліна та повернути стопи назовні. Повернутись у в.п.
9. В.п. – сидячи, ноги схресно. Описати коло стопою піднятої ноги. Те ж повторити іншою ногою.
10. В.п. – вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно. Стоячи обличчям до стіни, нахил вперед (наближаючись до стіни), не піднімаючи п'ят від підлоги та не згинаючи колін.

Вправи для профілактики та лікування початкових форм плоскостопості (за І. Д. Ловейко):

1. В.п. — сидячи на гімнастичному ослоні (стільці), праву ногу вперед. Поворот стопи всередину з відтягуванням носка (10 разів кожною ногою).
2. Те ж з в.п. – о.с.
3. В.п. — вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно. Стійка на зовнішньому склепінні стопи. Піднятись навшпиньки. Повернутись у в.п. (6—8 разів).

4. В.п. — вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно. Стійка на зовнішньому склепінні стопи. Напівприсід (6—8 разів).
 5. В.п. — вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно, руки на пояс. Ходьба на зовнішньому склепінні стопи (30—60 с).
 6. В.п. — зімкнута стійка, руки на пояс. Підняти пальці ніг догори. Повернутись у в.п. (10 – 15 разів).
 7. В.п. — стійка п'яти нарізно. Стати навшпиньки. Повернутись у в.п. (10 разів).
 8. В.п. — стійка ноги нарізно, стопи паралельно, руки в сторони. Присід на всій ступні. Повернутись у в.п. (6— 8 разів).
 9. В.п. — стійка права (ліва) нога перед носком лівої (правої) ноги (слід у слід). Піднятись навшпиньки. Повернутись у в.п. (8—10 разів).
 10. В.п. — вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно, руки на пояс. Погойдуватись в гомілковостопних суглобах, піднімаючись на носки й опускаючись на п'яти (8—10 разів).
 11. В.п. — вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно. Стати навшпиньки. Повернути п'яти назовні. Повернутись у в.п. (8—10 разів).
Варіант: Те ж з в.п. – зімкнута стійка.
 12. В.п. — вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно. Згинаючи пальці, підняти внутрішній край стопи (8—10 разів).
 13. В.п. — о. с. Стопи повернути всередину, піднятись навшпиньки, повільно зігнути ноги в колінах, повільно випрямити ноги в колінах. Повернутись у в.п. (6—8 разів).
 14. В.п. – присід. Пересування невеликими кроками вперед (34—40 с).
Варіант: Пересування стрибками («зайчиком»).
 15. В.п. — стоячи на 1-й рейці гімнастичної стінки з захватом за рейку на висоті плечей. Захоплюючи рейку пальцями і повертаючи стопи досередини, лазіння нагору.
 16. В.п. — напівприсід. Ходьба в напівприсіді (30—40 с).
 17. В.п. — сидячи. Підняти ліву (праву) ногу — розгинання та згинання стопи (відтягнути носок вниз-на себе). Вправа виконується в швидкому темпі (10—12 разів кожною ногою).
Варіант: Те ж з в.п. – вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно.
 18. В.п. — сидячи. Підняти ліву (праву) ногу. Поворот стопи назовні. Поворот стопи всередину (4— 6 разів).
Варіант: Те ж з в.п. – вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно.
 19. В.п. — сидячи. Кругові рухи стопами (почергово).
Варіант: Те ж з в.п. – вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно.
 20. В.п. — сидячи (під кожною стопою тенісний м'яч). Котіння м'яча пальцями ніг до п'яти, не піднімаючи п'яти.
 21. В.п. — сидячи. На підлогу покласти дві булави (голівки їх майже стикаються, а основи спрямовані назовні), захопити пальцями кожної стопи шийку булави і м'яко підняти її, не відриваючи основи від підлоги.
Варіант: Те ж з в.п. – вузька стійка ноги нарізно, стопи паралельно.
 22. В.п. — стоячи впоперек рейки гімнастичної лави, руки в сторони (5 – 30 с).
Збільшувати час поступово.
 23. В.п. — напівприсід. Ходьба навшпиньки в напівприсіді, носки всередину.
 24. Лазіння по гімнастичній стінці (спиратись на рейки серединою стопи).
 25. Ходьба по медичболам.
 26. Ходьба «гусячим кроком».
 27. Ходьба навшпиньки по похилій площині (зі страховкою) нагору маленькими кроками (гімнастична лава встановлюється на гімнастичну стінку під кутом 10—15°).
 28. Ходьба навшпиньки по похилій площині вниз (зі страховкою).
 29. Ходьба (по гімнастичному мату) захопивши пальцями ніг олівець або паличку (20—40 с).
- Вправи для розвитку координаційних здібностей

1. В.п. – о.с. (двоє дітей стоять обличчям один до одного, тримаючись за руки, стопи партнерів торкаються носками). Повороти тулуба праворуч, ліворуч. Виконувати асиметричні вправи одночасно та тримаючись за руки.

Варіанти: 1. Нахили тулуба (вперед, назад, ліворуч, праворуч). Виконувати асиметричні вправи в парі, тримаючись за руки. 2. Присідати та вставати разом, тримаючись за руки. 3. Поєднання рухів з дихальними вправами: 1 – рухи вгору (в сторони, вгору-в сторони) – вдих; 2-3-4 – вниз – видих. Виконувати рухи разом, тримаючись за руки.

2. В.п. – лежачи на спині (5 – 6 дітей лежать стопами один до одного). Не відриваючи плечей від мата, з'єднати руки.

Варіанти: 1. Передавати іграшку (малий м'яч, прапорець тощо), не відриваючи плечей від мата. 2. Перекидати (перекочувати) великий надуваний м'яч (повітряну кульку), не відриваючи плечей від мата. 3. Підняти прямі ноги вгору, згинаючи їх в кульшових суглобах, – видих; повернутись у в.п. – вдих. Вправи виконувати всім дітям групи одночасно, не відриваючи плечей від мата.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, координації рухів, комунікаційних навичок; формування правильної постави та корекція порушень постави.

3. В.п. – лежачи на животі, руки перед груддю (3 – 6 дітей лежать на відстані 1,5 – 2,5 м, обличчям один до одного). Не змінюючи положення тіла, перекичувати м'яч один одному.

Варіанти: 1. Перекидати великий надуваний м'яч (повітряну кульку), не змінюючи положення тіла. Перекичувати набивний м'яч (1 кг), не змінюючи положення тіла (відстань між гравцями 1,0 – 1,5 м).

Вправи для пальців (за І. Цуцумі):

Вправи загальстимулюючого впливу

1. Згинання пальців.

В.п. — руки з'єднати долонями і підняти на висоту очей, вдих через ніс. На рахунок 1 — видихаючи через рот, опустити праву руку так, щоб кінчики пальців цієї руки розміщувались біля середини долоні лівої руки. Обхопити кінчики пальців правої руки пальцями лівої руки; 2 — вдихаючи через ніс, розігнути пальці лівої руки, праву долоню підняти вище лівої й обхопити пальцями правої руки кінчики пальців лівої руки.

Повторити плавно рухи 15 разів при трохи прискореному диханні.

2. Прогинання пальців.

В.п. – руки з'єднати долонями, спрямованими вгору; кисті рук – на рівні грудей. На рахунок 1 — залишаючи руки на тій же висоті, швидко і з зусиллям роз'єднати долоні, залишаючи їх з'єднаними лише у кінчиків пальців та розвести пальці, направляючи їх уперед, вдих; 2—в.п., видих (15 разів).

3. Згинання та розгинання пальців.

В.п. – сидячи, руки звернені долонями до обличчя з'єднати мізинцями, видих. На рахунок 1 – вдихаючи через ніс, згинати по черзі всі пальці один за іншим, починаючи від великого пальця правої руки; 2 – видихаючи через рот, розгинати пальці в зворотному порядку, починаючи від великого пальця лівої руки (10—15 разів).

4. Вправи з горіхами (гудзиками, камінцями тощо).

В.п. – сидячи, горіх між долонями. На рахунок 1 – кругові рухи долонями, притискаючи горіх із зусиллям; 2— такі ж рухи горіхом по тильній стороні руки; 3 — одночасні кругові рухи двома горіхами під кожною долонею по будь-якій твердій поверхні (правою долонею — по годинниковій стрілці, лівою – проти годинникової стрілки). Дихання довільне.

Кожну вправу виконувати по 10—15 с.

Вправи для поліпшення пам'яті

1. З'єднати великий і вказівний пальці правої руки кінчиками і з зусиллям притиснути їх один до одного, згинаючи пальці назовні. Ту ж вправу проробити для великого і середнього, великого і безіменного, великого і мізинця правої руки. Те ж саме – для пальців лівої руки. Дихання довільне (20 разів).

2. Кінчиком великого пальця правої руки сильно надавити на основу всіх інших пальців, починаючи з мізинця. Те ж проробити лівою рукою (20 разів).

Вправа для підвищення рівня обсягу уваги

Випростану з напругою кисть правої руки підвести до основи мізинця лівої руки зі злегка стиснутими в кулак пальцями. Потім, миттєво, змінити положення: стиснути пальці правої руки, сильно випрямити кисть лівої руки та доторкнутись кінчиками пальців цієї руки до основи мізинця правої руки. Дихання не затримувати (10 разів).

Вправи для підвищення зосередженості, розвитку концентрації уваги

1. Натискувати на точку, розташовану в середині лівої долоні, великим пальцем правої руки. При натисканні — вдих, з ослабленням зусилля — видих. Вправу виконувати в повільному темпі по 5 разів для кожної руки.

2. Стискати пальці в кулак із загнутих усередину великим пальцем. Роблячи спокійний видих, стиснути з зусиллям кулак, роблячи тиск на точку, розташовану в середині долоні. Припиняючи тиск, зробити вдих. Вправу виконувати по 5 разів для кожної руки.

Вправи для зняття психоемоційного напруження

1. Кругові рухи горіхами (гудзиками тощо) в долонях.

Поклавши по два горіха в долоню, пальцями кожної руки пересувати горіхи по колу.

Дихання не затримувати (5 разів).

2. Подразнення горіхом (гудзиком тощо) точки в основі долоні з боку мізинця.

Помістивши горіх на зазначену точку, долонею іншої руки протягом 3 хв натискати на горіх і робити ним кругові рухи. Дихання не затримувати.

3. Масаж кінчиків мізинців.

Протягом 1 хв ретельно розминати пальцями правої руки кінчик мізинця лівої руки. Потім те ж саме – лівою рукою. Дихання не затримувати.

Вправи на розслаблення, зняття психоемоційного напруження

I. В.п. – лежачи на спині, руки витягнуті над головою, очі заплющені. Максимально витягнути руки за голову, а ноги в протилежний бік, при цьому підшви стоп мають дивитися вперед, а пальці – вгору. Виконувати з напруженням (10 с). Пауза, розслабитись (30 с).

II. «Поза візника»: сісти на край так, щоб гомілки були перпендикулярні до підлоги, а стопи стояли на ширині плечей; при цьому руки, зціплені в замок, опустити між ногами; плечі та голова повинні звисати, очі заплющені. Дихання діафрагмальне, неглибоке.

III. В.п. – о. с. 1. Кистьове згинання та розгинання. Вібрації руками (8 – 10 разів кожною рукою). 2. Стиснути в кулак кисть правої руки. Легкий струс руки. Те ж лівою рукою (6 – 8 разів кожною рукою). 3. Почергове стискання пальців в кулак і їх розтискання (асиметричне – обома руками). Вібрації та струси руками. (6 – 8 разів).

ДОДАТОК №3

Орієнтовний комплекс ранкової гігієнічної гімнастики (для учнів 6-го класу):

1. В. п. – о. с. Ходьба на місці, 30 с.
2. В. п. – стійка, руки вперед. 1-4 – повільно з напруженням розвести руки в сторони, підняти голову, прогнутися – вдих; 5-6 – руки опустити – видих; 7-8 – В. п. (повтор 6-8 разів).
3. В. п. – стоячи спиною до спинки стільця, прямі руки опираються на спинку стільця. 1-2 – присісти, тулуб тримати прямо, руки на спинці стільця - видихнути; 3-4 – В. п. – вдих (повтор 6-8 разів).
4. В. п. – ноги на ширині плечей; руки перед грудьми зігнуті в ліктях, пальці зігнуті в кулак. На кожен рахунок по чергово випрямляти вперед ліву, праву руку. Рух виконувати різкими рухами. Дихання довільне (повтор 6-8 разів).
5. В. п. – ноги разом, руки на поясі. 1-16 – підскоки на одній нозі з маховими рухами іншої ноги вперед та назад. Те ж саме на другій нозі. Дихання довільне (повтор вправи 10-12 разів). Ходьба на місці.
6. В. п. – присісти (глибоко), долоні на колінах. 1-2 – встати, праву ногу назад, руки підняти догори - вдих; 3-4 – в. п. (повтор 6-8 разів).
7. В. п. – стоячи, руки в сторони. Почергові махи ногою вперед, назад, вбік. 1 – мах лівою ногою вперед; 2 – в. п.; 3 – вбік; 4 – в. п.; 5 – назад; 6 – в. п.; 7 – вбік; 8 – в. п. Те ж саме іншою ногою (повтор 4-6 разів).
8. В. п. – ноги разом, руки вниз (розслаблені). 1-2 – руки вперед – вдих; 3-4 руки в сторони – продовжити вдих; 5-6 – руки вперед – видихнути; 7-8 – в. п. – продовжити видих (повтор 4-6 разів).

Орієнтовний комплекс ранкової гігієнічної гімнастики (для учнів 7-го класу):

1. В. п. (вихідне положення) – о. с. (основна стійка). 1-2 – руки в сторони, долонями догори, прогнутися – глибокий вдих; 3-4 – В.п. – видихнути (повтор 6-8 разів).
 2. В. п. – руки на поясі; ходьба на носках, на п'ятах, на зовнішній і внутрішній стороні стопи; дихання ритмічне, глибоке (30-60 с.).
 3. В. п. – руки догори; 1 – нахил вперед, руки відвести назад; 2 – В. п.; при відведенні рук – посилити видих, при підніманні рук – вдих (повтор 6-8 разів).
 4. В. п. – о. с. 1 – ліву ногу вбік на носок, ліву руку на пояс, праву догори, нахил ліворуч; 2 – В. п.; 3-4 – те ж в іншу сторону; видихати при нахилі (повтор 6-8 разів).
 5. В. п. – о. с. руки на пояс. 1 – підняти праву ногу, згинаючи в колінному суглобі; 2 – опустити; 3-4 – те ж лівою. Піднімаючи ногу – вдих, опускаючи – видих (повтор 6-8 разів).
 6. В. п. – о. с. 1-2 – присісти на носках, руки догори - видихнути; 3-4 – В. п. – вдих (повтор 6-8 разів).
 7. В. п. – стоячи, руки в сторони. 1 – мах правою ногою до лівої руки; 2 – В. п.; 3-4 – те ж лівою. При масі ногою – видих (повтор 6-8 разів).
 8. В. п. – упор лежачи. 1 – зігнути руки, підняти праву ногу; 2 – випрямити руки; 3-4 – те ж лівою ногою. При згинанні руки – видих (повтор 6-8 разів).
 9. В. п. – стійка, ноги нарізно. 1-2 – повільно через сторони підняти руки - вдих; 3-4 – розслабити і опустити руки, напівнахил – видих (повтор 6-8 разів).
- Орієнтовний комплекс гімнастики до уроків (для учнів 6-го класу):

Орієнтовний комплекс гімнастики до уроків (для учнів 7-го класу):

Орієнтовний комплекс фізкультхвилинки (для учнів 6-го класу):

Орієнтовний комплекс фізкультхвилинки (для учнів 7-го класу):

Орієнтовний комплекс фізкультпаузи (для учнів 6-го класу):

Орієнтовний комплекс фізкультпаузи (для учнів 7-го класу):

1. В. п. – о. с. 1 – піднімаючись на носки, підняти руки вгору - вдих; 2 – руки розслаблено опустити – видих. Повторити 6-8 разів
2. В. п. – стійка, ноги нарізно. 1 – руки на пояс, нахил вперед – видихнути; 2 – випрямляючи, відвести руки вгору – назад – вдих; 3 - те ж, що на рахунок 1; 4 – випрямляючи руки, розслабити – в. п. Повторити 8-10 разів.
3. В. п. - стійка, ноги нарізно. 1-2 – присід, руки вперед – видихнути і випрямитися, поворот вліво, руки в сторони – вправо. Повторити 10-12 разів.
4. В. п. – стійка, ноги нарізно. 1 – нахил вліво, руки зігнути за голову – видихнути; 2 – випрямитися, руки опустити вниз – вдих; 3-4 – те ж саме вправо. Повторити 8-10 разів.
5. В. п. – о. с. Повороти голови вліво і вправо – 25-30 разів, обертання голови. Дихання довільне.

ДОДАТОК №4

Орієнтовні вправи та комплекси фізичних вправ для тренування навички плавання (способом брас)

Завдання для навчання плавання учнів 6-го та 7-го класу з розумовою відсталістю ознайомлення з властивостями води і подолання відчуття боязні її;

навчання пересування по дну басейну різними способами на різній глибині;

навчання занурення у воду та відкривання в ній очей;

навчання дихання у воді (видих у воду);

навчання тримання тіла на поверхні води на грудях і на спині;

навчання ковзанню у воді на грудях і на спині;

навчання координаційним можливостям у воді, виконання простих рухів у воді руками та ногами під час ковзання;

навчання полегшеним способом плавання.

Основні терміни і поняття 1

Загальна фізична підготовка (ЗФП) - процес розвитку рухових здібностей, не специфічних для обраного виду м'язової діяльності, які побічно впливають на фізичний розвиток учнів.

ЗФП спрямована на зміцнення здоров'я, підвищення рівня розвитку фізичних якостей і функціональних можливостей органів і систем організму учнів. Наприклад, до засобів ЗФП на суші відносять біг, загальнорозвивальні вправи, силові вправи з обтяженнями й неспецифічними тренажерами; у воді - ігри з м'ячем, стрибки у воду та інше.

Спеціальна фізична підготовка (СФП) - процес розвитку рухових здібностей, що відповідають специфічним вимогам діяльності у вибраному виді спорту, плаванні. На суші до засобів СФП відносять вправи на спеціальних тренажерах, у воді це переважна більшість різних видів навантаження.

Спеціальна технічна підготовка (СТП) - процес навчання учнів основам техніки рухових дій, вдосконалення вибраних форм спортивної техніки, а також розвиток необхідних для цього рухових здібностей.

Засоби навчання плаванню способом брас реалізуються в наступній послідовності:

вправи на освоєння у воді і ковзання;

вправи на дихання;

оволодіння основами техніки плавання;

розвиток фізичних якостей (з використанням ігор, естафет, ігрових вправ).

Загальнорозвивальні і спеціальні вправи, які мають вагоме значення при тренуванні плавця:

ходьба, біг із маховими рухами рук;

нахили, повороти, присідання;

згинання та розгинання рук в упорі;

кругові рухи руками з поступовим збільшенням амплітуди;

колові рухи в плечових, колінних, кульшових і гомілковостопних суглобах;

колові рухи тулубом; махові рухи руками з поворотом тулуба праворуч, ліворуч («млин»);

імітація рухів руками і ногами, як при плаванні способом «брас» на животі \ на спині.

Необхідний інвентар для проведення занять з плавання2

№	Спортивний інвентар	Кількість
1	свисток	1-2 штук

2	секундомір	5-8 штук
3	мотузки	50 метрів
4	ватерпольні м'ячі (гумові)	15-20 штук
5	гумові надувні кола	25-30 штук
6	поплавки з пінопласту	25-30 штук
7	плавальні дошки різного розміру	25-30 штук
8	гнучкі палки («нудлс»)	15-30 штук
9	прапорці	4-8 штук
10	рятувальні засоби	1 комплект
11	гантели (1-3 кілограми)	10-15 комплектів
12	гумові амортизатори	25-30 комплектів

Вправи для розминки на суші (за В.К. Велитченко):

1. Ходьба та біг у спокійному темпі протягом хвилини. Перейти на крок, із глибоким вдихом підняти руки вгору й опустити вниз з повним видихом (6—8 разів).
2. В.п. – стійка ноги нарізно, одну руку підняти вгору, іншу опустити вниз. Виконати кругові рухи вперед одночасно обома руками. Потім повторити вправу, виконуючи кругові рухи руками назад (8 – 10 разів).
3. В.п. – сидячи. Сісти на пісок (килимok тощо), зігнути ноги в колінах і обпертися руками позаду. Підняти таз якнайвище і пересуватися в такому положенні вперед-назад-ліворуч-праворуч (немов краб).
4. В.п. – основна стійка. Тримати на долоні зігнутої перед собою руки легкий предмет (листочок паперу тощо). Широко відкривши рот, швидко зробити повний вдих, потім піднести долоню до обличчя та енергійно видихнути повітря через щільно зімкнуті губи, намагаючись здути предмет (4—5 разів).
5. В.п. – зімкнута стійка, руки на пояс. Виконувати нахили вперед-назад (по 4—5 разів).
6. В.п. – основна стійка. Підняти руки вгору та з'єднати кисті над головою. Піднятися на носки, потягнутися догори, напружитися. Розслабитися, опустити руки та опуститися на всю стопу (3—4 рази).
7. В.п. – основна стійка, руки вздовж тулуба. Напівприсід. Стрибнути вгору, піднявши руки догори та випроставшись. М'яко приземлитись на носки (4—5 разів).

Підготовчі вправи при навчанні плаванню брасом (за В.К. Велитченко):

1. В.п. – основна стійка. Присідання з положенням стоп як при плаванні брасом. Стати боком до стіни, обпертися однією рукою, ноги на ширині плечей, носки максимально розгорнуті в сторони. Присідати, не відриваючи п'яток від землі (підлоги) та зберігаючи вертикальне положення тіла (4—5 разів).
2. В.п. – сидячи. Рухи ногами як при плаванні брасом на спині (можна виконувати вправу на суші чи у воді на міліні). Сісти на ослін (лаву), обпертися позаду руками і витягнути зведені ноги. Згинаючи ноги та розводячи коліна в сторони, підтягти п'яти до сідниць, а потім швидко розгорнути стопи носками в сторони та різко випрямити ноги, ніби відштовхуючись від води (10—12 разів).
3. В.п. – лежачи на спині (на суші або у воді на міліні). Виконати одночасно з «жаб'ячими» рухами ніг короткі гребки обома руками. Гребки робити долонями та передпліччями біля стегон, приблизно так само, як при плаванні полегшеним кролем на спині (10—12 разів).
4. В.п. – лежачи на животі. Упертись руками в підлогу, лежачи на гімнастичній лаві (триматись за поручень у басейні чи упертись руками в дно на міліні) та виконувати ногами одночасні симетричні рухи: підтягти п'яти до сідниць, плавно згинаючи ноги та трохи розводячи коліна в сторони, потім, розгорнувши носки в сторони, різко відіпхнутись стопами від води. Ноги випрямити та розслабити. Стежити за тим, щоб п'яти рухалися коло самої поверхні води (10—12 разів).

5. В.п. – стоячи (на суші або по пояс у воді). Виконувати рухи руками, як при плаванні брасом на грудях. Підняти руки догори, розвести їх у сторони і трохи вниз, повернувши кисті долонями назовні. Потім, трохи зігнувши руки в ліктях, енергійно направити їх вперед долонями усередину і знову підняти догори. Руки рук повинні бути плавними й округлими (намагатися накреслити в повітрі дві квіткові пелюстки) (10—12 разів).

6. В.п. – стійка ноги нарізно (на суші або неглибоко в воді), узгоджувати дихання з рухами рук. Вдих виконувати наприкінці гребка руками, коли лікті зближуються внизу під підборіддям; поступовий видих під час виконання гребка (10—12 разів).

7. В.п. – лежачи у воді на грудях, тримаючи однією рукою за поручень у басейні (або упершись однією рукою в дно). Виконувати іншою рукою гребкові рухи в сполученні з рухами ніг. Рухи руками (5—6 разів кожною рукою) та ногами повинні здійснюватись у визначеній послідовності. Коли рука робить гребок, ноги витягнуті; на завершенні гребка рукою, коли вона майже цілком витягнута вперед, виконати рух ногами.

Вправа «Поплавець»

Стоячи в дні басейну, дитина робить глибокий вдих. Звертаємо вашу увагу на те, що легені повинні максимально наповнитися повітрям для правильного виконання вправи. Підтискаємо підборіддя до грудей, тепер обличчя перебуває у воді. Піднімаємо одну ногу і притискаємо її до грудей, обхопивши при цьому її руками. Потім також піднімаємо другу ногу. Притиснувши обидві ноги і голову до грудей (положення угруповання), дитина спливає на поверхню води округлою спиною вгору. Якщо легені не достатньо заповнені повітрям, то дитина не зможе спливати. Може статися так, що після підняття обох ніг тіло дитини спочатку опуститься вниз, але максимум через 1-2 секунди спливе. Знаходимося в положенні «Поплавець» від 5 до 10 секунд, потім опускаємо ноги і встаємо на дно басейну. Видихати у воду не можна, якщо дитина видихає у воду, тіло піде на дно.

Вправа «Медуза»

З положення «Поплавець» переходимо в стан «Медуза». Після глибокого вдиху, групування ніг і голови, перебуваючи в положенні округлою спиною вгору, дитина випрямляє руки і ноги в розслабленому стані. Голова знаходиться у воді і опущена вниз, руки і ноги як щупальця медузи – розслаблені. Дитина затримується в такому положенні стільки часу, скільки зможе.

Вправа «Морська зірка»

Вправа «Морська зірка» також виконується з максимально заповненими повітрям легкими. Глибокий вдих, затримка дихання, нахил вперед таким чином, щоб живіт і плечі лягли на воду. Голова при цьому знаходиться у воді, руки в сторони. Потім відриваємо одну ногу від дна, слідом плавно піднімаємо другу. Ноги, як і руки, повинні бути розведені в сторони. Знаходимося в такому положенні з 5 секунд і поступово збільшуємо час до 15 секунд. У положенні «Морська зірка» потрібно обов'язково відкривати очі під водою.

Вправа для відновлення дихання

Після виконання ряду вправ необхідно відновлення дихання. Тримаючись за бортик басейну, виконати 2-10 (до 10) видихів у воду поспіль. Таким чином відбувається відновлення дихання.

Вправа для додання впевненості при знаходженні дитини у воді без опори

Тримаємо дитину за руки і відходимо від бортика до протилежної сторони басейну. Після кожного вчиненого кроку дитина робить вдих і занурюється у воду, потім, піднімаючись з води, видихає повітря і робить наступний крок. Затримуватися під водою не потрібно, очі під час вправи завжди відкриті. Таким чином проходимо весь басейн. Якщо дитина відчуває себе впевнено, можна відпустити руки і спробувати не тримати його

Вправа «Човники»

Так само виконується в басейні від одного краю до протилежного. Дитина йде по дну басейну, одночасно здійснюючи гребки руками як веслами.

Орієнтовні вправи для першого етапу навчання плаванню способом брас:

у в.п. сидячи, лежачи на міліні виконувати елементарні рухи руками: кидання іграшок у воду, плескання, ігри з надувними іграшками тощо;
ходьба та біг на міліні (глибина до колін);
підстрибування вгору з падінням у воду в ігрових ситуаціях (глибина до колін);
стрибки вперед з падінням на поверхню води в ігрових ситуаціях (глибина до колін і вище);
перехід з мілкого на більш глибоке місце (поступово, разом з учителем) (глибина до грудей);
діставання різних предметів зі дна басейна (глибина по пояс);
присідання до грудей, по шию (глибина по пояс).

ДОДАТОК №5

Елементи йоги

«...Йогу слід розглядати як гармонію трьох сутностей людини: фізичної, розумово - емоційної (психічної) і духовної. Метою йоги є досягнення і підтримка такої гармонії. Мета має кілька аспектів: Раджа-йога, Бхакті-йога, Карма-йога, Хатха-йога...»З та інші. Такий поділ аспектів йоги певною мірою умовний, але має велике методичне значення, оскільки дозволяє займатися йогою всім людям, незалежно від статі, віку, професії, віросповідання, національності, враховувати особливості кожної людини, її індивідуальність, потреби та нахили. Відтак, всі аспекти йоги взаємно доповнюють один одного. Їх елементи використовуються при освоєнні будь-якого напрямку цього вчення. В своїй роботі ми розглянули деякі елементи йоги (асани, пранаяму, мудри), які можуть бути використані з метою поліпшення здоров'я учнів з порушеннями розумового розвитку.

Хатха-йога – це практична система самовдосконалення. Завдяки практиці йоги людина може добитися гармонійного розвитку тіла, розуму, інтелекту і душі. Гімнастикою з елементами Хатха-йоги можна займатись починаючи з підготовчого класу спеціальної загальноосвітньої школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, за винятком учнів, які за станом здоров'я звільнені лікарем. Вправи йогів відзначаються своєрідністю методів і високою ефективністю їхнього впливу на організм дитини. Виконання вправ веде до функціонального навантаження життєво важливих внутрішніх органів і систем, їх зміцнення та вдосконалення.

Елементи йоги включають «асани» – фізичні вправи, в яких використовуються різні статичні положення, та «пранаяму» – спеціальні дихальні вправи в певній послідовності. В основі цієї практики лежить відмова дихати неритмічно і швидко. Ритмічне дихання забезпечується трьома компонентами: правильним вдихом, довгим видихом і затримкою повітря. Ці три частини як три рівних відрізка. Виконавець не тільки зникає до їх рівноділительності, але і здатний подовжувати їх. Дихати правильно - значить, ритмічно, спокійно, збільшуючи протяжність кожної з трьох частин. Система пранаями включає наступні дихальні вправи: підготовче дихання, повне дихання та його складові частини (черевне (діафрагмальне), реберне та ключичне), поперемінне (альтернативне) дихання, очисні вправи та вправи, які тренують діафрагму і м'язи живота. Оптимальне вихідне положення для оволодіння переліченими типами дихання – сидячи на стільці або лежачи на спині на твердій поверхні, голова, шия і спина знаходяться на одній лінії. Дихання виконується через ніс, кожному дихальну вправу починають з енергійного видиху.

При виконанні вправ необхідно дотримуватися таких вимог:

займатися в провітреному, не сирому приміщенні, на килимку;

температура повітря повинна бути 18-24° С;

займатися в тихому місці, де ніякі звуки та переміщення не будуть заважати виконанню вправ;

одяг не повинен обмежувати рухів;

при потребі, при виконанні вправ можна підкладати складений рушник (тощо);

не займатися відразу після прийому їжі;

не займатися після фізичного навантаження;

не допускати поспішності, змагання при виконанні вправ;

займатися вправами з дитиною тільки після дозволу лікаря;

постійний лікарсько-педагогічний контроль виконання вправи учнем.

У випадку гіпервентиляції легенів (у школяра збільшена частота дихання, задишка, блідість, запаморочення, занепокоєння) – припинити виконання вправи, скласти руки, як

при вмиванні, занурити в них личко дитини, учень робить глибокий вдих і видих, повторити 2-3 рази. Заняття гімнастикою з елементами йоги включає в себе чотири основних елемента: підготовчі вправи, основна частина, компенсуючі пози, заключна частина (відпочинок).

Ритмічне дихання

В.п. – сидячи.

Випростатись, розслабити м'язи. Енергійно видихнути. Вдих – глибокий, відраховуючи приблизно 6 пульсових одиниць (спочатку 2 с (рахунком), поступово збільшуючи час до 6-7 с; потім, відраховуючи пульсові одиниці). Видих – так само, відраховуючи приблизно 6 пульсових одиниць. Дихання стає пульсуюче, але безперервне, з невеликими хвилеподібними затиханнями між окремими ударами пульсу. Кожен вдих виконувати протягом стількох пульсових одиниць (ударів серця), як і видих. Будь-яке зменшення чи збільшення цих одиниць, як і затримку повітря, про яку йтиметься пізніше, здійснювати поступово і тільки після оволодіння підготовчим диханням. Ритмічне дихання засвоюють добре тоді, коли учень відчуває удари серця. З цією метою можна змінити в.п. – стоячи (або лежачи). Спочатку, щоб почути пульсацію, покласти руку на серце або палець правої руки на зап'ясток лівої, як при вимірюванні пульсу. Вправи з ритмічного дихання виконувати кілька тижнів, збільшуючи його тривалість до 14 пульсових одиниць, після чого можна приступати до виконання так званого повного дихання йогів.

Діафрагмальне дихання (нижнє дихання)

В.п. – напівлежачи (або лежачи, або стоячи).

Розслабитись. На 4 рахунки зробити видих (енергійний), на 4 – вдих. Дихати тільки животом, повільно, без найменшого напруження. Голосові щілини ледве стиснути, утворюючи рівний звук «х-х-х». Завдання — максимальне розслаблення.

Кількість діафрагмальних подихів у добу потрібно збільшувати дуже повільно, по 6-7 подихів у тиждень (при щоденних регулярних заняттях).

Терапевтичний ефект. Допомога роботі серця, забезпечуючи прилив венозної крові. Це сприяє зниженню високого артеріального тиску, стимулює травлення, регулює діяльність органів черевної порожнини.

Повне дихання

В.п. – о. с. (або лежачи чи сидячи).

1. Розслабитись (якщо у в.п. сидячи – добре розправити грудну клітку, якщо – в.п. лежачи, лягти на тверду поверхню). Енергійний видих, втягуючи стінку черева всередину. Вдих – на 5 рахунків — втягуючи повітря через ніс, зробити повільний вдих: розширити нижню частину грудної клітки в сторони та вперед; розширити середню та верхню частини грудної клітки вперед – назад – в сторони; втягнути всередину нижню частину живота та підняти плечі, що сприяє наповненню повітрям самих верхніх частин легень. Вдих має відбуватись одним рухом, яким піднімається в наведеній послідовності всі частини грудей, від діафрагми, що опускається, до самих верхніх ребер і ключиць. Рух має бути плавним, тривалістю в 2 с.

2. Затримати дихання на 2-3 с.

3. Видих – на 5 рахунків, ритмічно, повільно, поступово – втягнути усередину живіт, стиснути нижні ребра, опустити плечі.

Перший день потрібно вправлятись у повному диханні протягом 1 хвилини, наступні п'ять днів – додавати по 1 хв кожного дня. Тільки після цього – приступити до вправ із затримкою дихання («Затримати дихання на 2-3 с»). Повне дихання може бути виконане в будь-якому статичному положенні та у русі. Щоб опанувати повне дихання правильно, потрібно виконувати його поступово, без перевантажень.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Дозволяє накопичити велику кількість енергії в організмі, збільшує корисний об'єм легень.

Поліпшення опірності організму. Позитивний вплив при підвищеному артеріальному

тиску та серцевих захворюваннях. Заспокоює нервову систему та сприяє розвитку волі і рішучості. Стимуляція функції залоз внутрішньої секреції.

Ха-дихання лежачи

В.п. – лежачи, руки вздовж тулуба.

1. Зробити вдих, як при повному диханні, одночасно піднімаючи руки та опускаючи їх на підлогу за головою. Затримати дихання (2-3 с).
2. Швидко підняти ноги і, згинаючи їх в колінах, охопити руками, притискаючи стегна до живота. Одночасно зробити видих через рот зі звуком «Ххаа».
3. Повільний вдих, піднімаючи руки над головою. Одночасно випростати ноги і повільно опустити їх на підлогу.
4. Пауза кілька секунд (затримка дихання на 2-3 с).
5. Повільний видих через ніс, одночасно опускаючи руки з боків.
6. Розслаблення.

Повторити 4 рази.

Терапевтичний ефект. Поліпшення циркуляції крові. Поліпшення нервовопсихічного стану організму; сприяння зняттю стресу, корекція психоемоційного стану. Очищення шлунково-кишкового тракту. Зміцнення хребта. Зміцнення м'язів живота і спини.

Очисне дихання

В.п. – о.с.; руки вздовж тулуба. Долоні притиснуті одна до одної. Зап'ястя рук натискають злегка на живіт, так що долоні виявляються перпендикулярні тілу.

1. Повільний вдих через ніс, як при повному диханні.
2. Без паузи почати видих: губи щільно притиснути до зубів, залишаючи вузьку щілину (або – стиснути губи, ніби для свистка, не надуваючи щік); через цю вузьку щілину випустити повітря кількома короткими поштовхами. Виникає відчуття, що рот не відкритий і тому потрібне напруження грудних м'язів і діафрагми, щоб вичавити повітря з легень.

Йоги часто закінчують інші вправи цим диханням.

Повторити 2-3 рази.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Зняття втоми.

Підвищення фізичної та розумової працездатності.

ДОДАТОК №6

Мудри

«Мудрою» називається строго визначене каноном положення рук. Мудра – поза, що здійснює вплив на залози внутрішньої секреції. Давньоіндійські лікарі, застосовуючи ту чи іншу комбінацію пальців, замикали енергетичні канали рук, викликаючи цим необхідний лікувальний ефект.

Мудри можна виконувати в будь-якому положенні, обличчям на схід. Дихання повільне, вдих і видих – рівномірні, спокійні. Мудри виконуються обома руками спокійно, без перенапруження м'язів у 1 – 4 прийоми. З великої кількості мудр нами підібрані ті, виконання яких не складне та забезпечує потрібний терапевтичний ефект.

Шива лінгам мудра

Терапевтичний ефект: поліпшення психоемоційного стану організму при млявості, незадоволеності, втомі, пасивності; зняття стресу; корекція нервової напруги і постійного навантаження. Мудра, що заряджає енергією. Виконання цієї мудри поліпшує стан організму в процесі одужання від різних захворювань.

Методика виконання. Розмістити праву руку, злегка стиснуту в кулак на долоню лівої руки; витягнути великий палець правої руки вгору; ліву руку потрібно скласти у формі чаші, її пальці тримати вкупі; руки розмістити на рівні живота, а лікті відвести в сторони і трохи вперед. Виконувати по необхідності так часто, як потрібно, або 2 рази на день по 4 хвилини (див. Рис. 1).

Динамічна мудра

Терапевтичний ефект: покращує діяльність головного мозку, знімає нервову напругу, створює відчуття внутрішнього спокою та розслаблення.

Методика виконання. Кожною рукою при видиху по черзі торкатися то одним, то іншим пальцем подушечки великого пальця; при вдиху розпрямити пальці; вдруге також на видиху пальцями торкатися по черзі великого пальця, але вже нігтями; при вдиху розпрямити пальці; втретє пальцями торкатися по черзі кінчика великого пальця, але при цьому ще впираєшся ними в долоню; при вдиху розпрямити пальці. Починати краще з видиху. На склад «са-а-а» з'єднати вказівний і великий пальці; на склад «та-а-а» з'єднати середній і великий пальці; на склад «на-а-а» з'єднати безіменний і великий пальці; на склад «ма-а-а» з'єднати мізинець і великий пальці. Мудру можна виконувати щодня від 5 до 30 хвилин.

Сахаджа шанкха мудра

Терапевтичний ефект: допомагає контролювати емоції; сприяє корекції психоемоційного стану організму, формуванню потужного енергетичного поля, що захищає від шкідливих психічних і енергетичних впливів; зміцнює силу волі, надає рішучість.

Методика виконання. З'єднати фаланги великих пальців рук, інші пальці переплести в «замок», мантра «Ом хрим ом». Мудру можна виконувати тричі на день 10-15 хвилин (див. Рис. 2).

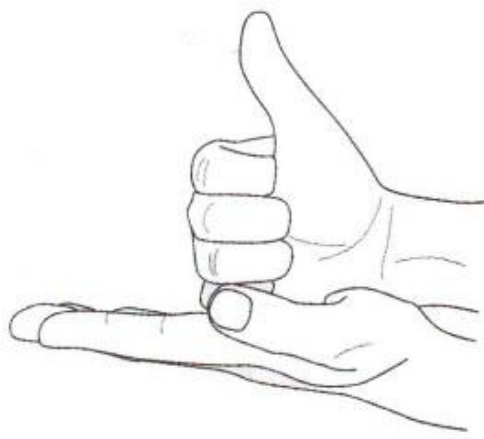

Рис. 1. Шива лингам мудра

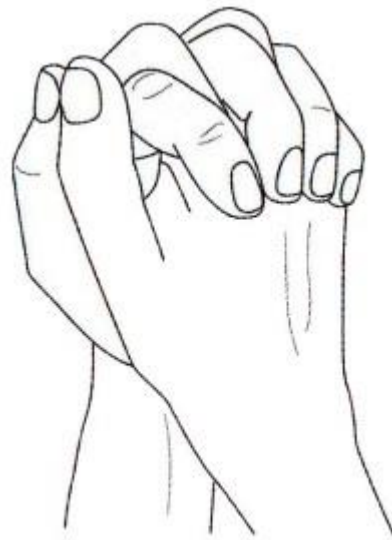

Рис. 2. Сахаджа шанкха мудра

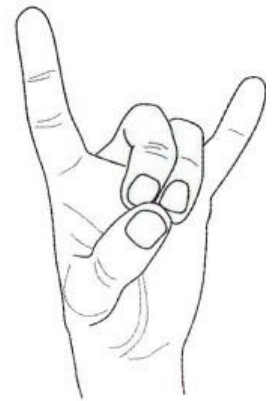

Рис. 3. Апана мудра

Апана мудра

Терапевтичний ефект: сприяє підтримці в психічній сфері балансу, сприйнятливості, адаптивності; має протизапальну та жарознижувальну дію; сприяє виведенню з організму людини екзо- і ендотоксинів через шкіру і нирки. Цю мудру ще називають енергетичною. Сконцентрована, спрямована енергія здатна робити чудеса творіння та зцілення, знімати біль, виводити отрути і шлаки.

Методика виконання. З'єднати разом подушечки великих, середніх і безіменних пальців кожної руки; вказівні пальці та мізинці випрямити, не напружувати; мантра «Ом апанайя сваха». Мудру можна виконувати щодня від 10-15 хвилин, візуалізуючи сяйво навколо тіла (див. Рис. 3).

Мудра «Знання»

Терапевтичний ефект: знімає емоційну напруженість, тривогу, занепокоєння, депресію; поліпшує мислення, активізує пам'ять; концентрує потенційні психічні можливості.

Методика виконання: вказівний палець легко з'єднати з подушечкою великого пальця.

Три пальці, що залишилися – випрямити, не напружуючи. Коли пальці спрямовані вгору, до неба, таке положення пальців називається мудра «Джняна» (жест споглядання). Якщо пальці спрямовані вниз до землі - мудра «Чин» (гармонії) (див. Рис. 4, 5).

Рис. 4. Мудра «Знання»

Рис. 5. Мудра «Знання» («Чин»)

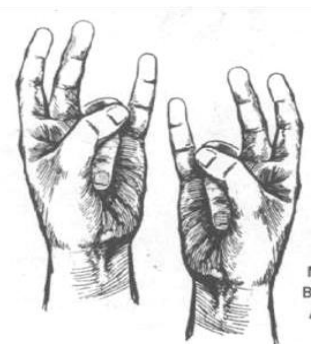

Рис. 6. Мудра «Вікно мудрості»

Мудра «Вікно мудрості»

Показання: порушення мозкового кровообігу, склероз судин головного мозку. Відкриває життєво важливі для життя центри, що сприяють розвитку мислення, активізації пізнавальної діяльності.

Методика виконання: безіменний палець правої руки притиснути першою фалангою великого пальця цієї ж руки. Аналогічно скласти пальці лівої руки. Пальці, що залишилися, вільно розставити (див. Рис. 6).

ДОДАТОК №6

ОРІЄНТОВНІ РУХЛИВІ ІГРИ

Гуси

Інтенсивність: середня.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, спритності, витривалості, сили.

Зміст. Гравці стають у шеренгу та присідають навпочіпки. За сигналом учителя гравці починають бігти «гусячим кроком». Три перші «гуски», що добігли до фінішу, стають переможцями.

Правила: 1. Розпочинати й завершувати гру за сигналом (світловим чи звуковим) учителя. 2. Світлосигналізація знаходиться в центрі залу. 3. Зберігати інтервал між гравцями (0,5 м). 4. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Естафета з обручем

Інтенсивність: середня, висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, мислення, спритності, швидкості; вдосконалення навички бігу; здатності до узгодження своїх дій з парі та в групі; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці розподіляються на дві команди: шикуються в дві колони по одному. Перші гравці стоять на лінії старту. За сигналом учителя гравець, який стоїть першим в колоні, бере обруч в руки, біжить вперед, оббігає стійку та повертається до своєї команди. Другий гравець приєднується до першого, теж бере обруч в руки, гравці разом біжать до точки повороту та назад. Повинні приєднатись усі гравці. Перемагає команда, гравці якої першими досягли лінії фінішу.

Правила: 1. Розпочинати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація знаходиться в центрі залу. 3. Гравці, що втратили обруч, штрафуються але продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри. 1. Всі учні групуються в одну команду. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один чи кілька учнів, які найкраще виконували рухи.

Естафета парами

Інтенсивність: середня.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, мислення, швидкості, спритності; навички ходьби; здатності до аналізу своїх дій і дій іншого учня (в парі) та до узгодженого виконання рухових дій в парі; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці діляться на дві команди з парною (однаковою) кількістю учнів. Кожна команда ділиться на пари. Пари стають спиною один до одного та беруть один одного під руки. За сигналом учителя кожна пара починає рухатись до фінішу та назад, після чого передає естафету наступній парі. Перемагає команда, усі пари якої пройшли дистанцію.

Правила: 1. Розпочинати й завершувати естафету за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2. Світлосигналізація знаходиться в центрі залу. 3. Ті пари, що розірвали руки чи втратили рівновагу, штрафуються та продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри: 1. Всі учні групуються в одну команду. 2. Ноги у кожного гравця зв'язані мотузком на ширині плечей.

М'яч у стінку

Інтенсивність: середня.

Корекційна спрямованість: розвиток швидкості, спритності, швидкості реакції, уваги; вдосконалення навички кидання та ловіння м'яча; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Дві команди стоять у колоні по одному за 5-8 м від стінки. Перші гравці кожної команди тримають у руках по м'ячу. За сигналом учителя вони кидають м'яч у стінку так, щоб він, відскочивши, вдарився в землю (підлогу), а самі в цей час стають у кінець

колони. Другі номери ловлять м'яч, що відскочив від землі (підлоги), кидають його в стіну і стають у кінець колони. Перемагає команда, яка першою завершить гру.

Правила. 1. Гра починається за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація має знаходитись у центрі залу. 3. Гравці не заступають за стартову лінію. 4. М'яч кидають певним способом (за вказівкою вчителя). 5. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіант гри. Всі учні групуються в одну команду. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один чи кілька учнів, які найліпше виконували завдання.

Неправильний рух

Інтенсивність: низька.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, мислення, швидкості реакції, спритності, кмітливості, здатності до самовираження; комунікаційних навичок.

Зміст. Учні шикуються півколом (або в шеренгу), на відстані витягнутої руки один від одного. Гравці повинні виконувати рухи, відмінні від рухів учителя (наприклад, учитель піднімає руки вгору, а учні: один – розводить руки в сторони, другий – стрибає, третій – піднімає одну ногу, четвертий – піднімає одну руку). Перемагають найбільш уважні та спритні учні.

Правила. 1. Розпочинати та завершувати гру за сигналом учителя (звуковим чи світловим).

2. Учні повинні послідовно виконувати показані рухи. 3. Учні, які помилилися, штрафуються, але продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Потяг

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, швидкості, спритності, витривалості; здатності до узгодження своїх дій в парі та в групі; вдосконалення навички бігу; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці розподіляються на дві команди: шикуються в дві колони по одному на лінії старту. На однаковій відстані від лінії старту (5 – 6 м) поставлені стійки (інші прилади). За сигналом учителя гравець, який стоїть першим в колоні, біжить вперед, оббігає стійку та повертається до своєї команди. Другий гравець кладе руки на пояс першого та разом з ним виконує те саме завдання. І гравці продовжують бігати ланцюжком, поки гравець, який стоїть останнім у колоні, не пробіжить дистанцію. Перемагає команда, гравці якої першими виконали завдання.

Правила: 1. Розпочинати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація знаходиться в центрі залу. 3. Гравці, що розірвали руки чи втратили рівновагу, штрафуються але продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри. 1. Всі учні групуються в одну команду. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один або кілька учнів, які найкраще виконували завдання. 2. Можна змінити спосіб пересування: стрибати на двох ногах від старту до стійки, бігти – від стійки.

Стрибунці

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, спритності, гнучкості, витривалості; здатності до узгодження своїх дій з парі та в групі; вдосконалення навички стрибків; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці розподіляються на дві команди: шикуються в дві колони по одному. В.п. гравців, які стоять першими в колоні – основна стійка, руки на пояс. Інші учні кладуть руки на плечі (на пояс, в залежності від зросту) тому, хто стоїть попереду. Перші гравці

стоять на лінії старту. За сигналом учителя учні стрибками на обох ногах рухаються на лінію фінішу. Перемагає команда, гравці якої першими досягли лінії фінішу.

Правила: 1. Розпочинати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація знаходиться в центрі залу. 3. Гравці, що розірвали руки чи втратили рівновагу, штрафуються але продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри: 1. Всі учні групуються в одну команду. 2. Можна змінити спосіб пересування: стрибати на одній нозі (почергово).

Хто далі

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, сили, витривалості; вдосконалення навички кидання набивного м'яча (2 кг) чи медичного болу із-за голови двома руками з місця; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці стають на лицьовій лінії майданчика з набивними м'ячами. Гравець бере набивний м'яч (маса 2 кг) та кидає із-за голови двома руками з місця. Ведучий відмічає відстань кидка. Наступні гравці – те ж саме. Повторити 3 рази. Переможець – той гравець, який кинув м'яч якнайдалі.

Правила: 1. Розпочинати й завершувати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим).

2. Світлосигналізація знаходиться в центрі залу. 3. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри: 1. Використовувати для кидання медичного болу. 2. Використовувати в процесі рухливої штовхання набивного м'яча (2 кг) з місця двома руками / однією рукою (в 7 класі).

Швидкі обручі

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, спритності, швидкості, просторового орієнтування; вдосконалення навичок котіння обруча вперед і бігу з обручем; виховання комунікаційних навичок.

Обладнання та реманент: обручі.

Зміст: Гравці шикуються в шеренгу. Обручі лежать поряд із кожним із них. За сигналом гравці піднімають кожен свій обруч та біжать прямо, котячи обруч. Перемагає гравець, який першим досяг лінії фінішу.

Правила: 1. Гра починається та закінчується за сигналом педагога (світловим або звуковим). 2. Гравець, який не виконав завдання, продовжує грати. 3. Заохочуються всі вихованці, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один або кілька дітей, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри: 1. Гравці розподіляються на дві команди: шикуються в дві колони по одному. Обручі лежать поряд із першими в колоні. За сигналом гравці піднімають кожен свій обруч та біжать до орієнтира, котячи обруч. Оббігають орієнтир, повертаються, котячи обруч і передають його наступному гравцю. Перемагає команда, гравці якої першими закінчили грати.

ПЕРША ЧАСТИНА
УРОКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
8-ий клас
(70 год на рік; 2 год на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	18	ГІМНАСТИКА		
		<p>Теоретичні відомості. Руховий режим дня учня 8-го класу. Значення фізичної підготовки. *Руховий режим дня учня 8-го класу. *Загартування, його значення для здоров'я людини.</p>	<p>Учень: виявляє інтерес до занять фізичною культурою (під контролем учителя); має елементарне уявлення про руховий режим дня учня 8-го класу (за підказкою чи під контролем учителя); має уявлення про гімнастичну термінологію; значення фізичної підготовки (за підказкою чи за вказівкою вчителя); здійснює підготовку до уроку фізичного виховання (за підказкою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (під контролем учителя); орієнтується в спортивному залі (на майданчику) (під контролем учителя); *здійснює підготовку до уроку фізичної культури (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за допомогою чи за нагадуванням</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток пізнавальної активності. Розвиток інтересу та звички до занять фізичною культурою. Розвиток вміння оперувати не тільки конкретними образами, а й окремими елементарними поняттями. Збагачення та конкретизація словникового запасу.</p>

		<p>вчителя); *має елементарне уявлення про руховий режим дня учня 8-го класу; основні гімнастичні терміни; загартовування, його значення для здоров'я людини (за допомогою вчителя); *орієнтується в спортивному залі (на майданчику) (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *сприймає звернене мовлення вчителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Дихальні вправи Дихання для зміцнення нервової системи. Дихання, що сприяє розширенню грудної клітини (1) (див. дод. №4).. Динамічні дихальні вправи. Регулювання дихання в русі, при подоланні перешкод, при перенесенні вантажу. *Ключичне дихання (див. дод. №4). *Динамічні дихальні вправи.</p>	<p>Сприймає звернене мовлення вчителя (за вказівкою чи під контролем учителя); відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою під контролем учителя); здійснює дихання для зміцнення нервової системи; дихання, що сприяє розширенню грудної клітини (1) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує динамічні дихальні вправи (наслідуючи чи за показом учителя);</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток організаційного компоненту мислення (усвідомлення завдання, організація виконання завдання тощо). Розвиток сенсорної та моторної уваги. Розвиток стійкості довільної уваги. Корекція психофізичного та психоемоційного напруження. Закріплення навички правильного дихання в спокої і в русі..</p>

			<p>вміє змінювати тип дихання за завданням учителя, регулювання дихання в русі, при подоланні перешкод, при перенесенні вантажу (наслідуючи чи під контролем учителя); *виконує динамічні дихальні вправи (за допомогою чи наслідуючи учителя); *виконує ключичне дихання (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток усвідомленого розуміння змісту зверненого мовлення. Виховання дисциплінованості, наполегливості</p>
		<p>Вправи на розтягування Глибокий випад праворуч. Глибокий випад ліворуч. *Прогинання тулуба з в.п. лежачи на животі з рухами руками.</p>	<p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи (при підказці чи під контролем учителя); виконує глибокий випад праворуч (ліворуч) (наслідуючи чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи під контролем учителя); *виконує прогинання тулуба з в.п. лежачи на животі з рухами руками (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток практичного мислення. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Корекція психоемоційного стану. Корекція фізичної напруги. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, сили). Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток координації рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами.</p>
		<p>Акробатичні вправи Відтискання в упорі лежачи на лавці (підлозі) (хлопці), на лавці (дівчата). Підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата). Рівновага на одній нозі, зігнувши другу вперед з різним положенням рук. *Вис лежачи. * Відтискання в упорі лежачи на лавці (підлозі) (хлопці), на лавці</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис тощо) (під контролем вчителя); здійснює відтискання в упорі лежачи на лавці (підлозі) (хлопці), на лавці (дівчата); підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата) (за показом чи під контролем учителя); виконує рівновагу на</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток узагальненості мислення. Розвиток просторово-часових уявлень. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили). Розвиток навичок</p>

	<p>(дівчата). *Хват зверху / хват знизу на перекладині.</p>	<p>одній нозі, зігнувши другу вперед з різним положенням рук (за допомогою чи за показом вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує відтискання в упорі лежачи на лавці (підлозі) (хлопці), на лавці (дівчата) (за допомогою чи наслідуючи учителя); *виконує хват зверху / хват знизу на перекладині (за допомогою чи наслідуючи учителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	<p>діалогічного мовлення. Виховання наполегливості, старанності.</p>
	<p>Вправи на розслаблення Чергування перетягування каната групами з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); хвилеподібні рухи руками; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, (бігу). *Вібрації та струси руками, ногами у в.п. стоячи, сидячи та лежачи. *Напівприсід з розслабленим і опущеним уперед тулубом.</p>	<p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; основні просторово-часові та якісні ознаки рухової дії (за вказівкою чи під контролем вчителя); виконує чергування перетягування каната групами з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); хвилеподібні рухи руками; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу) (за показом чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи під контролем чителя); дотримується послідовності виконання</p>	<p>Розвиток довільного сприймання. Розвиток цілеспрямованої уваги. Формування позитивного психоемоційного стану. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухової пам'яті. Розвиток рухових якостей (гнучкості). Збагачення активного та пасивного словникового запасу. Виховання стриманості.</p>

		<p>вправ (при підказці чи під контролем учителя). *виконує вібрації та струси руками, ногами у в.п. стоячи, сидячи та лежачи; напівприсід з розслабленим і опущеним уперед тулубом (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Вправи для розвитку координаційних здібностей Рівновага на одній нозі, зігнувши другу вперед з різним положенням рук. Бокова рівновага. Відтискання в упорі лежачи на лавці (підлозі) (хлопці), на лавці (дівчата). Підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата). Присідання на одній нозі (правій, лівій) з опорною рукою. Ходьба по гімнастичній лаві вдвох, розходження. Ходьба по похилій гімнастичній лаві вгору, вниз (встановленій під кутом до 10-12°). Кидання м'яча вгору та його ловіння після повороту на 180°. Кидання набивного м'яча (1 кг) вгору та його ловіння після повороту на поворотом на 180°. *Відтискання в упорі лежачи на лавці (підлозі) (хлопці), на лавці (дівчата). *Хват зверху / хват</p>	<p>Здійснює відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата); підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата); присідання на одній нозі (правій, лівій) з опорною рукою (за показом чи під контролем учителя); виконує рівновагу на одній нозі, зігнувши другу вперед з різним положенням рук; бокову рівновагу (за допомогою чи за показом вчителя); виконує ходьбу по гімнастичній лаві вдвох, розходження; ходьбу по похилій гімнастичній лаві вгору, вниз (встановленій під кутом до 10-12°); кидання м'яча вгору та його ловіння після повороту на 180°; кидання набивного м'яча (1 кг) вгору та його ловіння після повороту на 180° (за допомогою чи за показом вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням</p>	<p>Розвиток та збільшення обсягу довготривалої та оперативної пам'яті. Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток практичного мислення. Розвиток цілеспрямованості рухів рук, здатності до взаємодії обома руками. Розвиток просторової уяви. Розвиток кінетичних та кінестетичних відчуттів різної модальності та вміння їх диференціювати. Тренування вестибулярного апарату. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток здатності зберігати рівновагу в статичних положеннях і в русі. Закріплення навички правильної постави. Розвиток рухових якостей (спритності). Збагачення активного та пасивного словникового</p>

		<p>знизу на перекладині. *Лазіння по гімнастичному канату в два прийоми.</p>	<p>вправ (за допомогою чи під контролем вчителя); дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи під контролем учителя). *виконує відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата); хват зверху / хват знизу на перекладині (за допомогою чи наслідуючи учителя); (за допомогою вчителя); *виконує лазіння по гімнастичному канату в два прийоми (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя).</p>	<p>запасу.</p>
		<p>Стройові вправи Ходьба протиходом («змією», «петлею»). Виконання команд: «На місці, бігом руш!», «Протиходом назовні (усередину) – руш!», «Великою (середньою, малою) змією - руш!» *Повороти за орієнтирами. *Виконання команд: «По колу – руш!», «Прямо!»</p>	<p>Відповідає на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи під контролем учителя); виконує команди вчителя (під контролем учителя); використовує гімнастичну термінологію (за підказкою чи під контролем учителя); називає основні просторові, часові та динамічні ознаки рухової дії (за підказкою вчителя); знає своє місце в строю (під контролем учителя); сприймає та виконує команди вчителя: «На</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток узагальненості уявлень. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток рухової пам'яті. Закріплення навички правильної постави. Корекція порушень опорно-рухового апарату. Розвиток рухових</p>

		<p>місці, бігом руш!», «Протиходом назовні (усередину) – руш!», «Великою (середньою, малою) змійкою - руш!» (за допомогою чи під контролем учителя); виконує ходьбу протиходом («змійкою», «петлею») (наслідуючи чи за показом учителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за нагадуванням учителя). *сприймає та виконує команди вчителя: «По колу – руш!», «Прямо!» (за допомогою вчителя); *виконує повороти за орієнтирами (за допомогою чи наслідуючи вчителя). *дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя). *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя).</p>	<p>якостей (витривалості, спритності, швидкості). Формування та розвиток формул рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами. Розвиток регулюючої функції мовлення. Виховання дисциплінованості, організованості, вміння співпрацювати в колективі.</p>
	<p>Ритмопластичні вправи Зміна положення та виконання елементів загальнорозвиваючих та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, гімнастичними булавами, прапорцями, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, світлосигналізацію, піктограми тощо) (за вказівкою чи під контролем учителя); називає основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії (при підказці вчителя); здійснює зміну положення та виконання</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток здатності до здійснення аналізу виконання своїх рухів і рухів інших учнів. Естетичний розвиток. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток емоційної</p>

	<p>використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом).</p> <p>Пружні нахили зі скакалкою, складеною вдвоє, вчетверо – вперед, назад, ліворуч, праворуч з в.п. стоячи під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (з використанням мультимедійних засобів).</p> <p>*Зміна положення та виконання елементів загальноорозвиваючих та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, гімнастичними булавами, прапорцями, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом).</p>	<p>елементів загальноорозвиваючих та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, гімнастичними булавами, прапорцями, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (наслідуючи чи за показом учителя); виконує пружні нахили зі скакалкою, складеною вдвоє, вчетверо – вперед, назад, ліворуч, праворуч з в.п. стоячи під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (з використанням мультимедійних засобів) (наслідуючи чи за показом вчителя); змінює ритм і темп рухів відповідно музично-ритмічному супроводу (наслідуючи чи під контролем учителя); емоційно реагує на танцювальні ситуації (під контролем учителя); вміє порівнювати та аналізувати рухи інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати свої дії в парі, в групі (за допомогою чи під контролем вчителя). вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи під контролем вчителя);</p>	<p>сфери.</p> <p>Розвиток відчуття ритму та темпу.</p> <p>Розвиток уяви.</p> <p>Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло.</p> <p>Формування позитивного психоемоційного стану.</p> <p>Корекція зовнішнього прояву емоцій.</p> <p>Розвиток навички правильної постави.</p> <p>Корекція порушень опорно рухового апарату.</p> <p>Розвиток координації рухів.</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p> <p>Розвиток здатності до одночасних рухів.</p> <p>Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю власних дій.</p> <p>Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності).</p> <p>Збагачення словника.</p> <p>Виховання гуманності, поваги до інших дітей, комунікативних навичок.</p>
--	---	---	---

		<p>*сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);</p> <p>*використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*здійснює зміну положення та виконання елементів загальноорозвиваючих та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, гімнастичними булавами, прапорцями, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Вправи з використанням гімнастичних предметів і приладів</p> <p>Вис на гімнастичній стінці на зігнутих руках.</p> <p>Піднімання ніг у висі.</p> <p>Стрибки з обертанням скакалки вперед.</p> <p>Підкидання та ловіння гімнастичної палиці.</p>	<p>Називає використані предмети та їх основні ознаки (за допомогою чи під контролем вчителя);</p> <p>сприймає піктограми, текст (слова) на табличках (під контролем учителя);</p> <p>адекватно реагує на</p>	<p>Розвиток довільної пам'яті.</p> <p>Розвиток операційно-організаційного компонента мислення.</p> <p>Розвиток об'єму та розподілу уваги.</p> <p>Розвиток позитивного емоційного ставлення та</p>

	<p>Чергування перетягування каната групами з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); хвилеподібні рухи руками; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу). Підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата). Ходьба по гімнастичній лаві вдвох, розходження. Ходьба по похилій гімнастичній лаві вгору, вниз (встановленій під кутом до 10-12°). Опорний стрибок через гімнастичного козла (коня) в ширину способом зігнувши ноги. Стрибки через набивний м'яч з поворотами на 90°.</p> <p>Кидання м'яча вгору та його ловіння після повороту на 180°.</p> <p>Кидання набивного м'яча (1 кг) вгору та його ловіння після повороту на 180°.</p> <p>Пружні нахили зі скакалкою, складеною вдвоє, вчетверо – вперед, назад, ліворуч, праворуч з в.п. стоячи.</p> <p>Елементи футболу, волейболу, баскетболу.</p> <p>*Лазіння по гімнастичному канату в два прийоми.</p>	<p>зауваження та рекомендації вчителя (під контролем учителя); виконує вис на гімнастичній стінці на зігнутих руках; піднімання ніг у висі; підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата); ходьбу по гімнастичній лаві вдвох, розходження; ходьбу по похилій гімнастичній лаві вгору, вниз (встановленій під кутом до 10-12°); опорний стрибок через гімнастичного козла (коня) в ширину способом зігнувши ноги; стрибки з поворотами на 90° (за допомогою чи за показом вчителя); виконує елементи футболу, волейболу, баскетболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує стрибки з обертанням скакалки вперед; підкидання та ловіння гімнастичної палиці; чергування перетягування каната групами з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); хвилеподібні рухи руками; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу); кидання м'яча вгору та його ловіння після повороту на 180°; кидання набивного м'яча (1 кг) вгору та його ловіння після повороту на 180°;</p>	<p>мотивації до навчання. Естетичний розвиток. Розвиток основних часових та просторових уявлень. Розвиток координації рухів. Розвиток цілеспрямованих рухів рук. Розвиток здатності до одночасних рухів та взаємодії обома руками. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості). Розвиток навичок діалогічного мовлення. Збагачення активного та пасивного словника. Виховання дисциплінованості, навичок спілкування та роботи в колективі.</p>
--	---	--	--

		<p>пружні нахили зі скакалкою, складеною вдвоє, вчетверо – вперед, назад, ліворуч, праворуч з в.п. стоячи (наслідуючи чи за показом учителя); адекватно спілкується (питає, відповідає тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (під контролем вчителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (при вказівці вчителя).</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*розрізняє предмети, використані на уроці (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує лазіння по гімнастичному канату в два прийоми (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Кистьова та пальчикова гімнастика</p> <p>Згинання та розгинання кисті з стиснутим кулаком; розтискання кулака, пальці розвести.</p> <p>Стискання кистями рук еспандера. Почергове розгинання всіх пальці, починаючи з мізинця, потім так само згинати.</p> <p>Ігровий самомасаж кистей рук.</p> <p>«Пушан-Мудра» (див. дод. №4).</p> <p>*Виверти долонями з переплетеними пальцями назовні.</p> <p>*Торкання нігтьовою фалангою великого пальця почергово всіх інших (з надавлюванням).</p> <p>*Ігровий самомасаж кистей рук.</p>	<p>Відповідає на короткі запитання за темою уроку (за допомогою чи при підказці вчителя); виконує згинання та розгинання кисті з стиснутим кулаком; розтискання кулака, пальці розвести; стискання кистями рук еспандера; почергове розгинання всіх пальці, починаючи з мізинця, потім так само згинати; ігровий самомасаж кистей рук (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує мудру «Пушан» (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (при підказці чи за</p>	<p>Розвиток концентрації уваги.</p> <p>Розвиток мисленнєвих операцій на основі послідовного виконання рухових дій.</p> <p>Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті.</p> <p>Формування позитивного та корекція негативного психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток дрібної моторики рук.</p> <p>Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили, швидкості).</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p> <p>Розвиток рухової пам'яті.</p> <p>Закріплення навички</p>

		<p>*Мудра «Хакіні» (див. дод. №4).</p>	<p>нагадуванням учителя); *виконує виверти долонями з переплетеними пальцями назовні; торкання нігтьовою фалангою великого пальця почергово всіх інших (з надавлюванням); ігровий самомасаж кистей рук (за допомогою вчителя); *виконує мудру «Хакіні» (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	<p>правильного дихання та узгодження фаз дихання з виконанням вправ. Виховання старанності, наполегливості.</p>
		<p>Імітаційні вправи Імітація рухів лисички, вовка, ведмедя, зайчика. *Імітація жабки. *Імітація рухів вітряка.</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за вказівкою чи під контролем учителя); називає суттєві ознаки зображених тварин і предмети, просторові характеристики рухових дій (за допомогою чи під контролем учителя); вміє порівнювати та аналізувати свої рухи та рухи інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя); виявляє адекватну емоційну реакцію при виконанні імітаційних вправ (за вказівкою чи під контролем учителя); використовує здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) для імітації рухів лисички, вовка, ведмедя, зайчика (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати свої дії</p>	<p>Розвиток цілеспрямованої уваги. Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток мисленнєвих операцій (аналіз, синтез, класифікація, порівняння тощо). Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток пізнавальних інтересів. Естетичний розвиток. Розвиток рефлексії емоційних станів. Корекція психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток кінетичної та кінестетичної пам'яті. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили).</p>

			<p>з діями інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя);</p> <p>*сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);</p> <p>*розрізняє зображення знайомих тварин і предмети, просторові характеристики рухової дії (за допомогою вчителя);</p> <p>*використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>*здійснює імітацію жабки; рухів вітряка (за допомогою учителя).</p>	<p>Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування.</p> <p>Виховання колективізму, доброзичливості</p>
2	20	СПОРТИВНО-ПРИКЛАДНІ ВПРАВИ		
		Легка атлетика		
		<p>Теоретичні відомості Легкоатлетичні вправи як частина фізичної підготовки.</p> <p>*Поняття «направляючий», «замикаючий».</p> <p>*Значення взаємодопомоги.</p>	<p>Учень:</p> <p>має уявлення значення легкоатлетичних вправ як частини фізичної підготовки (за підказкою вчителя);</p> <p>називає основні динамічні та просторово-часові ознаки рухових дій, основні ознаки задіяних при виконанні вправ частин тіла та предметів (за підказкою вчителя);</p> <p>дотримується правил безпеки на заняттях з легкої атлетики (під контролем учителя);</p>	<p>Розвиток цілеспрямованості та стійкості уваги.</p> <p>Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів.</p> <p>Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті.</p> <p>Розвиток інтересу до занять легкоатлетичними вправами.</p> <p>Виховання звички до здоров'язбереження, піклування про власне здоров'я.</p> <p>Розвиток просторової</p>

		<p>називає основні просторово-часові та динамічні характеристики рухів; задіяні при виконанні вправ частини тіла та предмети, їх основні ознаки (за підказкою чи під контролем учителя); використовує спортивну термінологію (за підказкою вчителя); *має уявлення про значення поняття «направляючий», «замикаючий»; про значення взаємодопомоги (за допомогою вчителя).</p>	<p>уяви. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Корекція психоемоційного стану. Розвиток рухових якостей: витривалості, спритності, сили (хода); витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (біг); витривалості, спритності, швидкісно-силових (стрибки); швидкісно-силових (метання); витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (лазіння та повзання). Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток координації рухів. Закріплення навички правильної постави. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Формування та розвиток формул рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами. Розвиток здатності до виконання вправ за інструкцією вчителя. Розвиток зв'язного мовлення. Розвиток комунікативних навичок. Виховання навичок адекватної поведінки, дисциплінованості, наполегливості.</p>
	<p>Ходьба: прискорена; зі зміною ширини та частоти кроку за командою вчителя; по похилій гімнастичній лаві (вгору, вниз); по гімнастичній лаві вдвох, розходження; протиходом («змійкою», «петлею»); пересіченою місцевістю (до 2-3 км); з подоланням перешкод. Біг: повільний у рівномірному темпі (8-10 хв); пересіченою місцевістю; крос (500-1500 м); на швидкість (60 м) з низького старту; на швидкість (30 м) з високого старту; «човниковий біг» 4 x 9 м.; естафетний біг; з подоланням перешкод. Елементи баскетболу, волейболу, футболу. Стрибки: у довжину з розбігу способом зігнувши ноги на техніку та на результат; у висоту з розбігу способом переступання; стрибки з обертанням скакалки (вперед); у довжину з</p>	<p>Здійснює ходьбу: прискорена; зі зміною ширини та частоти кроку за командою вчителя; по похилій гімнастичній лаві (вгору, вниз); по гімнастичній лаві вдвох, розходження; протиходом («змійкою», «петлею»); пересіченою місцевістю (до 2-3 км); з подоланням перешкод (наслідуючи чи за показом учителя); здійснює біг: повільний у рівномірному темпі (8-10 хв); пересіченою місцевістю; крос (500-1500 м); на швидкість (60 м) з низького старту; на швидкість (30 м) з високого старту; «човниковий біг» 4 x 9 м.; естафетний біг; з подоланням перешкод (наслідуючи чи за показом учителя); виконує елементи баскетболу, футболу та волейболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує стрибки: у</p>	

	<p>місця; через набивний м'яч з поворотами на 90° (180°); опорний стрибок через гімнастичного козла (коня) в ширину способом зігнувши ноги. Елементи баскетболу, волейболу.</p> <p>Метання: малого м'яча з різних в.п.; малого м'яча на результат (коридор 10 м); штовхання набивного м'яча (2-3 кг) з місця; кидання м'яча вгору та його ловіння після повороту на 180°; кидання набивного м'яча (1 кг) вгору та його ловіння після повороту на 180°.</p> <p>Елементи баскетболу, волейболу.</p> <p>Лазіння: по гімнастичній стінці (різними способами, вивченими в попередніх класах); піднімання ніг у висі; по гімнастичному канату в два прийоми.</p> <p>Повзання: попластунському з підлізанням під перешкоди.</p> <p>*Ходьба: приставним кроком (з різними положеннями рук);</p>	<p>довжину з розбігу способом зігнувши ноги на техніку та на результат; у висоту з розбігу способом переступання; стрибки з обертанням скакалки (вперед); у довжину з місця; через набивний м'яч з поворотами на 90°(180°); опорний стрибок через гімнастичного козла (коня) в ширину способом зігнувши ноги; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує метання: малого м'яча з різних в.п.; малого м'яча на результат (коридор 10 м); штовхання набивного м'яча (2-3 кг) з місця; кидання м'яча вгору та його ловіння після повороту на 180°; кидання набивного м'яча (1 кг) вгору та його ловіння після повороту на 180°; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою чи за показом учителя); здійснює повзання попластунському з підлізанням під перешкоди (за показом учителя); виконує лазіння: по гімнастичній стінці (різними способами, вивченими в попередніх класах); піднімання ніг у висі; по гімнастичному канату в два прийоми (за показом вчителя); адекватно спілкується з іншими учнями та вчителем в процесі</p>	
--	---	--	--

	<p>слабо пересіченою місцевістю. *Біг: повільний з рівномірною швидкістю (до 5 хв); естафетний біг; «човниковий біг» 4 x 9 м.; слабо пересіченою місцевістю. Елементи баскетболу, футболу, волейболу. *Стрибки: у довжину з місця; на м'яку перешкоду (h=50 см); через набивний м'яч; елементи баскетболу, волейболу. *Метання: малого м'яча у вертикальну стіну на дальність відскоку; малого м'яча в стіну та його ловіння (обом руками); кидання набивного м'яча (1-2 кг) чи медицинболу із-за голови двома руками з місця; елементи баскетболу, волейболу. *Лазіння: по гімнастичному канату в два прийоми. *Повзання: на передпліччях і колінах, штовхаючи перед собою великий головою м'яч.</p>	<p>виконання вправ (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за підказкою чи під контролем учителя); *виконує ходьбу: приставним кроком (з різними положеннями рук); слабо пересіченою місцевістю (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує біг: повільний з рівномірною швидкістю (до 5 хв); естафетний біг; «човниковий біг» 4 x 9 м.; слабо пересіченою місцевістю; елементи баскетболу, футболу, волейболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує стрибки: у довжину з місця; на м'яку перешкоду (h=50 см); через набивний м'яч; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує метання: малого м'яча у вертикальну стіну на дальність відскоку; малого м'яча в стіну та його ловіння (обом руками); кидання набивного м'яча (2 кг) чи медицинболу із-за голови двома руками з місця; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою вчителя); *виконує лазіння: по гімнастичному канату в два прийоми (за допомогою вчителя); *виконує повзання: на передпліччях і колінах,</p>	
--	--	---	--

			штовхаючи перед собою великий головою м'яч (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи за нагадуванням учителя).	
3	8	ВПРАВИ ЗА ВИБОРОМ ШКОЛИ		
		Плавання		
		Теоретичні відомості. Плавання як важлива частина фізичної підготовки. *Загальні відомості про загартування та попередження переохолодження.	Учень: має уявлення про плавання як частину фізичної підготовки (за підказкою вчителя); дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (під контролем учителя); відповідає на короткі запитання за темою уроку (за підказкою вчителя); вміє узгоджувати дихання з гребками (за вказівкою чи під контролем вчителя); *має елементарне уявлення про загальні відомості про загартування та попередження переохолодження (за допомогою вчителя); *дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (за допомогою вчителя).	Розвиток слухо-зоро-вібраційного сприймання. Розвиток практичного мислення. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Естетичний розвиток. Корекція психоемоційного стану. Розвиток емоційної сфери. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Закріплення навички правильного дихання під час плавання та виконання вправ в воді та на суші. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, гнучкості).
		1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): комплекс загальнорозвивальних вправ, в яких залучені до роботи основні м'язові групи (наприклад, див. дод. №3). 2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном):	виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє грати в 6 ігор у воді	Розвиток здатності узгоджувати рухові дії. Розвиток координації рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Формування та розвиток формул рухів. Розвиток навичок діалогічного мовлення. Виховання дисциплінованості, наполегливості, акуратності та навичок

	<p>підготовчі вправи, імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №3).</p> <p>3. Спеціальна технічна підготовка (в воді): – вправи для тренування навички плавання способом брас (наприклад, пірнання крізь обруч; плавання способом брас (дистанція 30-60 м, без врахування часу). Рухливі ігри в воді (наприклад, «Качечка та каченята»).</p> <p>*1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): комплекс загальнорозвивальних вправ, в яких залучені до роботи основні м'язові групи.</p> <p>*2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): підготовчі вправи, імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №3).</p> <p>*3. Спеціальна технічна підготовка (в воді): – вправи для тренування правильного дихання під час плавання способом брас; – вправи для тренування навички плавання способом брас на міліні (наприклад, плавання довільним способом і способом брас на міліні (дистанція 5 м, без врахування часу). *Рухливі ігри в воді (наприклад, «Риба-кит»).</p>	<p>(за допомогою чи наслідуючи вчителя); емоційно реагує на проведення заняття з плавання (під контролем учителя);</p> <p>*виконує команди та розпорядження вчителя (за допомогою вчителя); *старається узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою вчителя); *виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном; спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою вчителя); *вміє грати в 3 гри в воді (за допомогою вчителя).</p>	<p>взаємодії.</p>
--	--	---	-------------------

		<p>Лижна підготовка</p> <p>Теоретичні відомості</p> <p>Лижна підготовка як частина фізичної підготовки.</p> <p>Техніка безпечного падіння.</p> <p>Способи прокладання навчальної лижні.</p> <p>*Профілактика переохолодження, відмороження.</p> <p>*Перші ознаки обмороження, переохолодження.</p> <p>*Правила поведінки в разі перших ознак захворювання.</p> <p>*Допомога при переохолодженні, відмороженні.</p> <p>Виконання команд: «За розрахунком – руш!»</p> <p>*Виконання команд: «Кроком руш!», «Довший \ коротший крок!», «Направляючий – на місці!», «На місці, кроком руш!»</p>	<p>Учень:</p> <p>має уявлення про лижну підготовку як частину фізичної підготовки; техніку безпечного падіння; способи прокладання навчальної лижні (за підказкою чи під контролем учителя); має уявлення про правила догляду за лижами та взуттям (за допомогою чи під контролем учителя); вміє підготуватися до уроку фізичної культури, що проводиться на свіжому повітрі в зимовий період (за допомогою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (під контролем учителя); називає основні просторово-часові та динамічні характеристики рухів; задіяні при виконанні вправ частини тіла та предмети, їх основні ознаки (за підказкою чи під контролем учителя); виконує команди вчителя: «За розрахунком – руш!» (під контролем учителя); *має елементарне уявлення про профілактику переохолодження, відмороження; перші ознаки обмороження, переохолодження; правила поведінки в разі перших ознак захворювання; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання.</p> <p>Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення.</p> <p>Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Корекція адекватності прояву емоцій, розвиток їх урегульованості.</p> <p>Закріплення навички правильної постави.</p> <p>Закріплення навички правильного дихання під час проведення лижної підготовки.</p> <p>Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату.</p> <p>Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, швидкості).</p> <p>Розвиток здатності узгоджувати рухові дії.</p> <p>Розвиток координації рухових дій.</p> <p>Розвиток здатності до одночасних рухів.</p> <p>Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії.</p> <p>Формування та розвиток формул рухів.</p> <p>Збагачення активного та пасивного словникового запасу.</p> <p>Виховання наполегливості, дисциплінованості, навичок взаємодії та</p>
--	--	---	---	--

		<p>допомогою учителя); *має уявлення про правила безпечного поведження на льоду та снігу (за допомогою учителя); *дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (за допомогою вчителя); виконує команди вчителя: «Відставити!», «Праворуч!», «Ліворуч!», «Кругом!» (за допомогою чи за підказкою вчителя); *виконує команди вчителя: «Кроком руш!», «Довший \ короткий крок!», «Направляючий – на місці!», «На місці, кроком руш!» (за допомогою чи за підказкою вчителя).</p>	колективізму
	<p>Шикування, перешикування. Одночасний безкроковий хід; одночасний двокроковий хід; поворот махом на місці; комбіноване гальмування палицями та лижами; правильне падіння; правильне падіння під час спуску; повторне пересування у швидкому темпі (40-60 м) (3-5 повторень за урок – дівчаткам, 4-6 – хлопчикам), 150-200 м (2-3 повторення за урок – дівчаткам, 3-4 – хлопчикам); пересування на лижах вивченими способами – проходження дистанції 2000 м (дівчатка), до 3000 м (хлопчики) (без врахування часу). Участь у лижних естафетах (300-400 м), рухливих іграх.</p>	<p>Виконує Шикування, перешикування; одночасний безкроковий хід; одночасний двокроковий хід; поворот махом на місці; комбіноване гальмування палицями та лижами; правильне падіння; правильне падіння під час спуску; повторне пересування у швидкому темпі (40-60 м) (3-5 повторень за урок – дівчаткам, 4-6 – хлопчикам), 150-200 м (2-3 повторення за урок – дівчаткам, 3-4 – хлопчикам); пересування на лижах вивченими способами – проходження дистанції 2000 м (дівчатка), до 3000 м (хлопчики) (без врахування часу) (наслідуючи чи за показом учителя); здійснює участь у</p>	

		<p>*Фізичні вправи на свіжому повітрі (наприклад, ходьба «слід у слід», ходьба та біг по прокладеній в снігу стежці / лижні; ходьба по сніговому валу).</p> <p>*Рухливі ігри з санчатами, снігом (наприклад, ліплення сніговиків, снігуроньок, маленьких сніговичків).</p>	<p>рухливих іграх, естафетах (без врахування часу) (наслідуючи чи під контролем учителя);</p> <p>вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (під контролем учителя);</p> <p>*виконує фізичні вправи на свіжому повітрі;</p> <p>рухливі ігри з санчатами, снігом (наприклад, ліплення сніговиків, снігуроньок, маленьких сніговичків) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням фізичних вправ (за допомогою вчителя).</p>	
4	24	ІГРИ		
		<p>Теоретичні відомості. Права та обов'язки гравців. Попередження травматизму при проведенні рухливих ігор.</p> <p>Правила та зміст розучених ігор.</p> <p>*Правила та зміст розучених ігор.</p> <p>*Хід гри, її початок і закінчення. *Правила безпеки при виконанні рухових дій.</p>	<p>Учень:</p> <p>має поняття про правила та зміст розучених ігор (за допомогою вчителя);</p> <p>має уявлення про права та обов'язки гравців при проведенні рухливих ігор; попередження травматизму при проведенні рухливих ігор (за підказкою вчителя);</p> <p>виконує правила поведінки при проведенні рухливих ігор (під контролем учителя);</p> <p>дотримується техніки безпеки при проведенні ігор (під контролем учителя);</p> <p>відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (при підказці чи під контролем вчителя);</p> <p>*виконує правила поведінки при проведенні ігор (за</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання.</p> <p>Розвиток цілеспрямованої та довільної уваги.</p> <p>Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Розвиток фантазії та здатності до самовираження.</p> <p>Розвиток просторової уяви.</p> <p>Розвиток рефлексії емоційних станів.</p> <p>Корекція психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток адекватності емоційних реакцій.</p> <p>Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості).</p> <p>Розвиток координації.</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p> <p>Розвиток зорового, кінестетичного та</p>

		<p>допомогою вчителя); *має елементарне уявлення про правила та зміст розучених ігор; хід гри, її початок і закінчення; правила безпеки при виконанні рухових дій (за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя).</p>	<p>тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії. Розвиток рухової пам'яті. Збагачення та конкретизація активного та пасивного словника. Виховання навичок взаємодії, комунікативних навичок, культури спілкування</p>
	<p>Для розвитку уваги, мислення: «Стрибунці», «Малими великого», «Неправильний рух», «Стонога» тощо. Для розвитку координаційних здібностей: «Стрибунці», «Малими великого», «Неправильний рух», «Стонога» тощо. Для розвитку гнучкості: «Стрибунці», «Неправильний рух» тощо. Для розвитку швидкості: «Малими великого», «Стонога» тощо. Для розвитку сили: «Стонога» тощо. Для розвитку витривалості: «Стонога», «Стрибунці» тощо. Для розвитку дрібної моторики: «Неправильний рух» тощо. З елементами ходьби,</p>	<p>Виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за показом учителя); емоційно реагує на ігрові ситуації; вміє грати в 9-10 рухливих ігор (за підказкою чи під контролем учителя); адекватно спілкується з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя); здійснює взаємодію з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя); *виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за допомогою вчителя); *вміє грати в 5-6 рухливих ігор (за допомогою учителя).</p>	

	<p>бігу, стрибків: «Стрибунці», «Малими великого», «Стонога» тощо. З метанням, киданням, ловінням: «Малими великого», «Неправильний рух» тощо. Для розвитку комунікаційних навичок: «Стрибунці», «Малими великого», «Неправильний рух», «Стонога» тощо.</p>		
--	---	--	--

Орієнтовані навчальні досягнення учнів на кінець року

- здійснювати підготовку до уроку фізичної культури (під контролем учителя);
- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (під контролем учителя);
- виявляти інтерес та звичку до занять фізичною культурою (під контролем учителя);
- мати уявлення про здоровий спосіб життя; профілактику порушень постави; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про культуру поведінки; культуру спілкування; українські народні обряди, традиції, українські народні ігри (за підказкою вчителя);
- відповідати на запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою вчителя);
- називати основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії; суттєві ознаки тварин і предметів, продемонстровані за допомогою наочних посібників (за підказкою вчителя);
- називати основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи (за підказкою вчителя);
- вести діалог з учителем (за підказкою вчителя);
- проводити аналіз своїх дій та дій інших учнів (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- планувати виконання конкретної рухової дії (за підказкою чи під контролем учителя);
- виконувати елементи футболу, баскетболу та волейболу (за допомогою чи за показом учителя);
- виконувати фізичні вправи (під контролем учителя);
- виконувати прості поєднання фізичних вправ (під контролем учителя);
- здійснювати взаємодію з іншими дітьми під час виконання завдань учителя (під контролем учителя);
- узгоджувати фази дихання з виконанням фізичної вправи (під контролем учителя);
- прикладати зусилля для покращення результату своїх дій (під контролем учителя).

*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності:

- здійснювати підготовку до уроку фізичної культури (за вказівкою вчителя);
- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроку фізичної культури (за допомогою чи під контролем учителя);
- орієнтуватись в спортивному залі, в роздягальні та на спортивному майданчику (за допомогою чи під контролем учителя);

- мати елементарне уявлення про здоровий спосіб життя; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про зміст розучених рухливих ігор; українські народні ігри (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про правильну поставу, її значення для здоров'я людини; профілактику порушень постави; значення фізичних вправ для профілактики порушень постави (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за підказкою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про основні частини тіла, задіяні при виконанні конкретної вправи (під контролем учителя);
- сприймати звернене мовлення вчителя (за допомогою чи під контролем учителя);
- сприймати використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою чи під контролем учителя);
- виконувати команди та рекомендації учителя (за вказівкою чи під контролем учителя);
- використовувати засвоєний словник у межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи під контролем учителя);
- відповідати (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою чи під контролем учителя);
- виконувати задані фізичні вправи (за допомогою чи під контролем учителя);
- узгоджувати дихання з фазами рухових дій (за допомогою чи під контролем учителя);
- узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя).

ПЕРША ЧАСТИНА
УРОКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
9-ий клас
(70 год на рік; 2 год на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	18	ГІМНАСТИКА		
		<p>Теоретичні відомості. Руховий режим дня учня 9-го класу. Значення виникнення фізичних вправ. *Руховий режим дня учня 9-го класу. *Основні фізичні якості і їх розвиток.</p>	<p>Учень: виявляє інтерес до занять фізичною культурою (під контролем учителя); має уявлення про руховий режим дня учня 9-го класу (під контролем учителя); має уявлення про значення виникнення фізичних вправ (за вказівкою чи під контролем учителя); здійснює підготовку до уроку фізичного виховання (за підказкою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (під контролем учителя); орієнтується в спортивному залі (на майданчику) (під контролем учителя); *здійснює підготовку до уроку фізичної культури (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за допомогою чи за нагадуванням вчителя); *має елементарне</p>	<p>Розвиток інтересу та звички до занять фізичною культурою. Формування та розвиток умінь оперувати не тільки конкретними образами, а й окремими елементарними поняттями. Збагачення та конкретизація словникового запасу.</p>

		<p>уявлення про руховий режим дня учня 9-го класу; основні фізичні якості і їх розвиток (за допомогою вчителя); *орієнтується в спортивному залі (на майданчику) (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *сприймає звернене мовлення вчителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Дихальні вправи Глибоке дихання. Дихання, що сприяє розширенню грудної клітини (2) (див. дод. №4). Динамічні дихальні вправи. *Реберне дихання (див. дод. №4). *Динамічні дихальні вправи.</p>	<p>Сприймає звернене мовлення вчителя (за вказівкою чи під контролем учителя); відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою під контролем учителя); здійснює глибоке дихання. Дихання, що сприяє розширенню грудної клітини (2) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує динамічні дихальні вправи (наслідуючи чи за показом учителя); вміє змінювати тип дихання за завданням учителя, регулювання дихання в русі, при</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток організаційного компоненту мислення (усвідомлення завдання, організація виконання завдання тощо). Розвиток сенсорної та моторної уваги. Розвиток стійкості довільної уваги. Корекція психоемоційної напруги. Закріплення навички правильного дихання. Розвиток усвідомленого розуміння змісту зверненого мовлення. Виховання дисциплінованості, наполегливості</p>

			<p>подоланні перешкод, при перенесенні вантажу (наслідуючи чи під контролем учителя); *виконує динамічні дихальні вправи (за допомогою чи наслідуючи учителя); *виконує реберне дихання (за допомогою вчителя).</p>	
		<p>Вправи на розтягування Високий випад. Випад вперед, назад, в сторони з предметом (набивний м'яч (2-3 кг)). *Махи ногами (вперед, назад, вбік) у в.п. сидячи, лежачи, стоячи біля опори.</p>	<p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи (при підказці чи під контролем учителя); виконує високий випад; випад вперед, назад, в сторони з предметом (набивний м'яч (2-3 кг) (наслідуючи чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи під контролем учителя); *виконує махи ногами (вперед, назад, вбік) у в.п. сидячи, лежачи, стоячи біля опори (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток практичного мислення. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Корекція психоемоційного стану. Корекція фізичної напруги. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, сили). Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток координації рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами.</p>
		<p>Акробатичні вправи Відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата). Нескладні комбінації з вправ, вивчених у попередніх класах. Перехід із вису стоячи махом однієї, поштовхом другої ноги, підйом переворотом в упор. *Вис стоячи позаду. *Вис присівши позаду. *Пересування в висі праворуч, ліворуч.</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис тощо) (під контролем вчителя); здійснює відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата) (за показом чи під контролем учителя); виконує нескладні комбінації з акробатичних вправ, вивчених у попередніх класах; перехід із вису стоячи махом однієї, поштовхом другої ноги, підйом переворотом в упор (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток узагальненості мислення. Розвиток просторово-часових уявлень. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили). Розвиток навичок діалогічного мовлення. Виховання наполегливості, старанності.</p>

			<p>дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує вис стоячи позаду; вис присівши позаду; пересування в висі праворуч, ліворуч (за допомогою чи наслідуючи учителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	
		<p>Вправи на розслаблення Чергування перетягування каната з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи). Хвилеподібні рухи руками. *Махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу.</p>	<p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; основні просторово-часові та якісні ознаки рухової дії (за вказівкою чи під контролем вчителя); виконує чергування перетягування каната групами з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); хвилеподібні рухи руками (за показом учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи під контролем чителя); дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи під контролем учителя). *виконує махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток довільного сприймання. Розвиток цілеспрямованої уваги. Формування позитивного психоемоційного стану. Корекція психофізичного напруження. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухової пам'яті. Розвиток рухових якостей (гнучкості). Збагачення активного та пасивного словникового запасу. Виховання стриманості.</p>
		<p>Вправи для розвитку координаційних здібностей Виконання нескладних</p>	<p>Здійснює відтискання в упорі лежачи на підлозі</p>	<p>Розвиток та збільшення обсягу довготривалої та</p>

	<p>комбінацій з акробатичних вправ, вивчених у попередніх класах. Перехід із вису стоячи махом однієї, поштовхом другої ноги, підйом переворотом в упор.</p> <p>Відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата).</p> <p>Передня рівновага з торканням підлоги однією рукою.</p> <p>Біг по гімнастичній лаві.</p> <p>Різновиди ходьби, поворотів на гімнастичній лаві.</p> <p>Лазіння по канату на швидкість.</p> <p>*Вис стоячи позаду.</p> <p>*Вис присівши позаду.</p> <p>*Пересування в висі праворуч, ліворуч.</p>	<p>(хлопці), на лавці (дівчата) (за показом чи під контролем учителя); виконує нескладні комбінації з вправ, вивчених у попередніх класах; перехід із вису стоячи махом однієї, поштовхом другої ноги, підйом переворотом в упор (за допомогою чи під контролем учителя); виконує передню рівновагу з торканням підлоги однією рукою; біг по гімнастичній лаві; різновиди ходьби, поворотів на гімнастичній лаві; лазіння по канату на швидкість (за допомогою чи за показом вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи під контролем вчителя); дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи під контролем учителя).</p> <p>*виконує вис стоячи позаду; вис присівши позаду; пересування в висі праворуч, ліворуч (за допомогою чи наслідуючи учителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя).</p>	<p>оперативної пам'яті.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання.</p> <p>Розвиток практичного мислення.</p> <p>Розвиток цілеспрямованості рухів рук, здатності до взаємодії обома руками.</p> <p>Розвиток просторової уяви.</p> <p>Розвиток кінетичних та кінестетичних відчуттів різної модальності та вміння їх диференціювати.</p> <p>Розвиток координації рухів.</p> <p>Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій.</p> <p>Розвиток рухових якостей (спритності).</p> <p>Збагачення словникового запасу.</p>
	<p>Стройові вправи</p> <p>Фігурне марширування.</p> <p>Виконання команд: «В одну шеренгу – ставай!»</p> <p>«У дві шеренги – ставай!»</p> <p>*Ходьба з поворотом за</p>	<p>Відповідає на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи під контролем учителя);</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання.</p> <p>Розвиток пізнавальних інтересів.</p> <p>Розвиток узагальненості</p>

	<p>орієнтирами. *Виконання команд: «Вийти зі строю!», «Стати до строю!»</p>	<p>виконує фігурне марширування (під контролем учителя); використовує гімнастичну термінологію (за підказкою чи під контролем учителя); називає основні просторові, часові та динамічні ознаки рухової дії (за підказкою вчителя); знає своє місце в строю (під контролем учителя); сприймає та виконує команди вчителя: «В одну шеренгу – ставай!» «У дві шеренги – ставай!» (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за нагадуванням учителя). *сприймає та виконує команди вчителя: «Вийти зі строю!», «Стати до строю!» (за допомогою вчителя); *виконує ходьбу з поворотами за орієнтирами (за допомогою чи наслідуючи вчителя). *дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя). *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя).</p>	<p>уявлень. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток рухової пам'яті. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості). Формування та розвиток формул рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами. Розвиток регулюючої функції мовлення. Виховання дисциплінованості, організованості, вміння співпрацювати в колективі.</p>
	Ритмопластичні вправи		

	<p>Танцювальні рухи в парах (чи в групі). Елементи української хореографії. Пружні нахили зі скакалкою, складеною вдвоє, вчетверо – вперед, назад, ліворуч, праворуч з в.п. сидячи (на колінах) під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (з використанням мультимедійних засобів). *Біг гопака правою та лівою вперед. *Зміна положення та виконання елементів загальнорозвиваючих та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, гімнастичними булавами, прапорцями, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом).</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, світлосигналізацію, піктограми тощо) (за вказівкою чи під контролем учителя); називає основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії (під контролем учителя); здійснює Танцювальні рухи в парах (чи в групі). Елементи української хореографії. Пружні нахили зі скакалкою, складеною вдвоє, вчетверо – вперед, назад, ліворуч, праворуч з в.п. сидячи (на колінах) під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (з використанням мультимедійних засобів) (наслідуючи чи за показом вчителя); змінює ритм і темп рухів відповідно музично-ритмічному супроводу (наслідуючи чи під контролем учителя); емоційно реагує на танцювальні ситуації (під контролем учителя); вміє порівнювати та аналізувати рухи інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати свої дії в парі, в групі (за допомогою чи під контролем вчителя). вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи під контролем вчителя);</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток здатності до здійснення аналізу виконання своїх рухів і рухів інших учнів. Естетичний розвиток. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток емоційної сфери. Розвиток відчуття ритму та темпу. Розвиток уяви. Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло. Формування позитивного психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток навички правильної постави. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю власних дій. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності). Збагачення словника. Виховання гуманності, поваги до інших дітей, комунікативних навичок.</p>
--	---	---	--

		<p>*сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);</p> <p>*використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує біг гопака правою та лівою вперед (за допомогою вчителя);</p> <p>*здійснює зміну положення та виконання елементів загальнорозвиваючих та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, гімнастичними булавами, прапорцями, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Вправи з використанням гімнастичних предметів і приладів</p> <p>Випад вперед, назад, в сторони з предметом (набивний м'яч \ медицинбол (2-3 кг).</p>	<p>Називає використані предмети та їх основні ознаки (за допомогою чи під контролем вчителя);</p> <p>сприймає піктограми,</p>	<p>Розвиток довільної пам'яті.</p> <p>Розвиток операційно-організаційного компонента мислення.</p>

	<p>Штовхання набивного м'яча (2-3 кг) з місця двома руками / однією рукою.</p> <p>Підкидання та ловіння гімнастичної палиці з її переверотом.</p> <p>Перекочування малого м'яча в парах.</p> <p>Чергування перетягування каната з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); хвилеподібні рухи руками; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу).</p> <p>Лазіння по канату на швидкість.</p> <p>Різновиди ходьби, поворотів на гімнастичній лаві.</p> <p>Опорний стрибок «ноги нарізно» через гімнастичного козла (коня) в ширину.</p> <p>Пружні нахили зі скакалкою, складеною вдвоє, вчетверо – вперед, назад, ліворуч, праворуч з в.п. сидячи (на колінах).</p> <p>Елементи футболу, волейболу, баскетболу.</p> <p>*Ходьба по гімнастичній лаві з переступанням через предмети (наприклад, мішечок з піском), покладені на гімнастичну лаву.</p> <p>*Передача гімнастичної палиці в парах.</p> <p>*Кидання набивного м'яча (2 кг) в парі (в.п. – о.с.) та його ловіння.</p>	<p>текст (слова) на табличках (під контролем учителя); адекватно реагує на зауваження та рекомендації вчителя (під контролем учителя); виконує лазіння по канату на швидкість; різновиди ходьби, поворотів на гімнастичній лаві; опорний стрибок «ноги нарізно» через гімнастичного козла (коня) в ширину (за допомогою чи за показом вчителя); виконує елементи футболу, волейболу, баскетболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує випад вперед, назад, в сторони з предметом (набивний м'яч \ медичний м'яч (2-3 кг); штовхання набивного м'яча (2-3 кг) з місця двома руками / однією рукою; підкидання та ловіння гімнастичної палиці з її переверотом; чергування перетягування каната з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); перекочування малого м'яча в парах; хвилеподібні рухи руками; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу); пружні нахили зі скакалкою, складеною вдвоє, вчетверо – вперед, назад, ліворуч, праворуч з в.п. сидячи (на колінах) (наслідуючи</p>	<p>Розвиток об'єму та розподілу уваги.</p> <p>Розвиток позитивного емоційного ставлення та мотивації до навчання.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Розвиток основних часових та просторових уявлень.</p> <p>Розвиток координації рухів.</p> <p>Розвиток цілеспрямованих рухів рук.</p> <p>Розвиток здатності до одночасних рухів та взаємодії обома руками.</p> <p>Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості).</p> <p>Розвиток навичок діалогічного мовлення.</p> <p>Збагачення активного та пасивного словника.</p> <p>Виховання дисциплінованості, навичок спілкування та роботи в колективі.</p>
--	--	---	---

		<p>чи за показом учителя); адекватно спілкується (питає, відповідає тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (під контролем вчителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (при вказівці вчителя).</p> <p>*розрізняє предмети, використані на уроці (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує ходьбу по гімнастичній лаві з переступанням через предмети (наприклад, мішечок з піском), покладені на гімнастичну лаву; передачу гімнастичної палиці в парах; кидання набивного м'яча (2 кг) в парі (в.п. о.с.) та його ловіння (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя).</p>	
	<p>Кистьова та пальчикова гімнастика</p> <p>Підігнути подушечки пальців правої руки до верхньої частини долоні, великий палець притиснути до вказівного (правою \ лівою рукою, обома руками). Ігровий самомасаж кистей рук. «Калешвара-Мудра» (див. дод. №4).</p> <p>*Протиставлення одного пальця кисті іншим.</p> <p>*Стискання кистями рук еспандера.</p> <p>*Ігровий самомасаж кистей рук.</p> <p>*Мудра «Зуб дракона» (див. дод. №4).</p>	<p>Відповідає на короткі запитання за темою уроку (за допомогою чи при підказці вчителя); виконує ігровий самомасаж кистей рук; підгинання подушечек пальців правої руки до верхньої частини долоні, великий палець притиснути до вказівного (правою \ лівою рукою, обома руками) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує мудру «Калешвара» (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням</p>	<p>Розвиток концентрації уваги.</p> <p>Розвиток мисленневих операцій на основі послідовного виконання рухових дій.</p> <p>Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті.</p> <p>Формування позитивного та корекція негативного психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток дрібної моторики рук.</p> <p>Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили, швидкості).</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p>

		<p>вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя); *виконує протиставлення одного пальця кисті іншим; стискання кистями рук еспандера; ігровий самомасаж кистей рук (за допомогою вчителя); *виконує мудру «Зуб дракона» (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток рухової пам'яті. Закріплення навички правильного дихання та узгодження фаз дихання з виконанням вправ. Виховання старанності, наполегливості.</p>
	<p>Імітаційні вправи Імітація рухів весляра, рибалки. *Імітація лагідного котика та котика, що сердиться.</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за вказівкою чи під контролем учителя) називає суттєві ознаки зображених тварин і предмети, просторові характеристики рухових дій (за допомогою чи під контролем учителя); вміє порівнювати та аналізувати свої рухи та рухи інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя); виявляє адекватну емоційну реакцію при виконанні імітаційних вправ (за вказівкою чи під контролем учителя); використовує здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) для імітації рухів весляра; рухів рибалки (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя); *сприймає використане</p>	<p>Розвиток цілеспрямованої уваги. Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток мисленневих операцій (аналіз, синтез, класифікація, порівняння тощо). Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток пізнавальних інтересів. Естетичний розвиток. Розвиток рефлексії емоційних станів. Корекція психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток кінетичної та кінестетичної пам'яті. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили). Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування. Виховання</p>

			<p>наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);</p> <p>*розрізняє зображення знайомих тварин і предмети, просторові характеристики рухової дії (за допомогою вчителя);</p> <p>*використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>*здійснює імітацію лагідного котика та котика, що сердиться (за допомогою учителя).</p>	<p>колективізму, доброзичливості</p>
2	20	СПОРТИВНО-ПРИКЛАДНІ ВПРАВИ		
		Легка атлетика		
		<p>Теоретичні відомості</p> <p>Оздоровче значення проведення легкоатлетичних вправ. Заняття оздоровчим бігом.</p> <p>*Вплив фізичних вправ на розвиток основних фізичних якостей.</p> <p>*Тренувальне значення фізичних (легкоатлетичних) вправ.</p>	<p>Учень:</p> <p>має уявлення про оздоровче значення проведення легкоатлетичних вправ; заняття оздоровчим бігом (за підказкою вчителя); називає основні динамічні та просторово-часові ознаки рухових дій, основні ознаки задіяних при виконанні вправ частин тіла та предметів (за підказкою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки на заняттях з легкої атлетики (під контролем учителя);</p>	<p>Розвиток цілеспрямованості та стійкості уваги.</p> <p>Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів.</p> <p>Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті.</p> <p>Розвиток просторової уяви.</p> <p>Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів.</p> <p>Корекція психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток рухових якостей: витривалості, спритності, сили (хода);</p>

		<p>називає основні просторово-часові та динамічні характеристики рухів; задіяні при виконанні вправ частини тіла та предмети, їх основні ознаки (за підказкою чи під контролем учителя); використовує спортивну термінологію (за підказкою чи під контролем учителя); *має уявлення про вплив фізичних вправ на розвиток основних фізичних якостей; тренувальне значення фізичних (легкоатлетичних) вправ (за допомогою вчителя).</p>	<p>витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (біг); витривалості, спритності, швидкісно-силових (стрибки); швидкісно-силових (метання); витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (лазіння та повзання). Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток координації рухів. Закріплення навички правильної постави. Формування та розвиток формул рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами. Розвиток здатності до виконання вправ за інструкцією вчителя. Розвиток зв'язного мовлення. Розвиток комунікативних навичок. Виховання навичок адекватної поведінки, дисциплінованості, наполегливості.</p>
	<p>Ходьба: із переходом на біг; у швидкому темпі на час (відрізки 100-500 м); різновиди ходьби, поворотів на гімнастичній лаві; фігурне марширування; пересіченою місцевістю (3-4 км); з подоланням перешкод. Біг: повільний у рівномірному темпі (10-12 хв); на швидкість (60 м) з низького старту; на швидкість (30 м) з високого старту; «човниковий біг» 4 х 9 м.; крос (500-2000 м); естафетний біг; з подоланням перешкод; елементи баскетболу, волейболу, футболу. Стрибки: у довжину з розбігу способом зігнувши ноги на техніку та на результат; у висоту з розбігу способом переступання; стрибки з обертанням скакалки (вперед, назад); у довжину з місця;</p>	<p>Здійснює ходьбу: із переходом на біг; у швидкому темпі на час (відрізки 100-500 м); різновиди ходьби, поворотів на гімнастичній лаві; фігурне марширування; пересіченою місцевістю (3-4 км); з подоланням перешкод (наслідуючи чи за показом учителя); здійснює біг: повільний у рівномірному темпі (10-12 хв); на швидкість (60 м) з низького старту; на швидкість (30 м) з високого старту; «човниковий біг» 4 х 9 м.; крос (500-2000 м); естафетний біг; з подоланням перешкод; елементи баскетболу, волейболу, футболу (наслідуючи чи за показом учителя); виконує стрибки: у довжину з розбігу способом зігнувши ноги на техніку та на</p>	

	<p>опорний стрибок «ноги нарізно» через гімнастичного козла (коня) в ширину; елементи баскетболу, волейболу.</p> <p>Метання: перекочування малого м'яча в парах; малого м'яча з різних в.п.; малого м'яча на дальність через високу перешкоду; штовхання набивного м'яча (2-3 кг) з місця та зі скачка; елементи баскетболу, волейболу.</p> <p>Лазіння: підтягування у висі на гімнастичній стінці; з вису стоячи махом однієї, поштовхом другої ноги, підйом переворотом в упор.</p> <p>Повзання: попластунському з підлізанням під перешкоди.</p> <p>*Ходьба: по гімнастичній лаві зі збиранням предметів, покладених на гімнастичну лаву; з поворотом за орієнтирами; пересіченою місцевістю.</p> <p>*Біг: повільний у рівномірному темпі (5-8 хв); «човниковий біг» 4 x 9 м.; естафетний біг; слабо пересіченою місцевістю. Елементи</p>	<p>результат; у висоту з розбігу способом переступання; стрибки з обертанням скакалки (вперед, назад); у довжину з місця; опорний стрибок «ноги нарізно» через гімнастичного козла (коня) в ширин; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує метання: малого м'яча з різних в.п.; малого м'яча на дальність через високу перешкоду; штовхання набивного м'яча (2-3 кг) з місця та зі скачка; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує лазіння: підтягування у висі на гімнастичній стінці; з вису стоячи махом однієї, поштовхом другої ноги, підйом переворотом в упор (за показом вчителя); здійснює повзання попластунському з підлізанням під перешкоди (за показом учителя); адекватно спілкується з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за підказкою чи під контролем учителя); *виконує ходьбу: по гімнастичній лаві зі збиранням предметів, покладених на</p>	
--	--	--	--

		<p>баскетболу, футболу, волейболу.</p> <p>*Стрибки: у довжину з розбігу способом зігнувши ноги на техніку. Елементи баскетболу, волейболу.</p> <p>*Метання: кидання набивного м'яча (2 кг) в парі (в.п. о.с.) та його ловіння; малого м'яча на дальність з розбігу. Елементи баскетболу, волейболу.</p> <p>*Лазіння: вис на гімнастичному канаті; вис стоячи позаду; вис присівши позаду; пересування в висі на гімнастичній стінці праворуч, ліворуч.</p> <p>*Повзання: попластунському.</p>	<p>гімнастичну лаву; з поворотом за орієнтирами; пересіченою місцевістю (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує біг: повільний у рівномірному темпі (5-8 хв); «човниковий біг» 4 x 9 м.; естафетний біг; слабо пересіченою місцевістю; елементи баскетболу, футболу, волейболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує стрибки: у довжину з розбігу способом зігнувши ноги на техніку; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує метання: кидання набивного м'яча (2 кг) в парі (в.п. о.с.) та його ловіння; малого м'яча на дальність з розбігу; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою вчителя); *виконує лазіння: вис на гімнастичному канаті; вис стоячи позаду; вис присівши позаду; пересування в висі праворуч, ліворуч (за допомогою вчителя); *виконує повзання: попластунському (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи за нагадуванням учителя).</p>	
3	8	ВПРАВИ ЗА ВИБОРОМ ШКОЛИ		
		Плавання		
		Теоретичні відомості. Стрибки у воду з тумбочки. Техніка	Учень: має уявлення про стрибки у воду з	Розвиток слухо-зоро-вібраційного

		<p>безпеки. *Плавання – один із найефективніших засобів профілактики порушень постави у школярів.</p>	<p>тумбочки; техніку безпеки (за підказкою вчителя); дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (під контролем учителя); відповідає на короткі запитання за темою уроку (за підказкою вчителя); вміє узгоджувати дихання з гребками (за вказівкою чи під контролем вчителя); *має елементарне уявлення про те, що плавання – один із найефективніших засобів профілактики порушень постави у школярів (за допомогою вчителя); *дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (за допомогою вчителя).</p>	<p>сприймання. Розвиток практичного мислення. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Естетичний розвиток. Корекція психоемоційного стану. Розвиток емоційної сфери. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Закріплення навички правильного дихання під час плавання та виконання вправ в воді та на суші. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, гнучкості). Розвиток здатності узгоджувати рухові дії.</p>
		<p>1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): комплекс загальнорозвивальних вправ, в яких залучені до роботи основні м'язові групи (наприклад, див. дод. №3). 2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): підготовчі вправи, імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №3). 3. Спеціальна технічна підготовка (в воді): – вправи для тренування навички плавання способом брас (наприклад, пірнання</p>	<p>виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє грати в 7 ігор у воді (за допомогою чи наслідуючи вчителя); емоційно реагує на проведення заняття з плавання (під контролем учителя);</p>	<p>Розвиток координативних рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Формування та розвиток формул рухів. Розвиток навичок діалогічного мовлення. Виховання дисциплінованості, наполегливості, акуратності та навичок взаємодії.</p>

	<p>крізь обруч; плавання способом брас (дистанція 50-80 м, без врахування часу). Рухливі ігри в воді (наприклад, «Хто перепливе?»).</p> <p>*1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): комплекс загальнорозвивальних вправ, в яких залучені до роботи основні м'язові групи.</p> <p>*2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): підготовчі вправи, імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №3).</p> <p>*3. Спеціальна технічна підготовка (в воді): – вправи для тренування правильного дихання під час плавання способом брас; – вправи для тренування навички плавання способом брас на міліні (наприклад, плавання довільним способом і способом брас на міліні (дистанція 8-10 м, без врахування часу)).</p> <p>*Рухливі ігри в воді (наприклад, «Рибалки та рибки»).</p>	<p>*старається узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує команди та розпорядження вчителя (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном; спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє грати в 4 гри в воді (за допомогою вчителя).</p>	
	Лижна підготовка		
	<p>Теоретичні відомості Лижна підготовка як елементи системи оздоровлення. Основні види лижного спорту. Виконання команд: «На свої місця – руш!»</p> <p>*Активний відпочинок у</p>	<p>Учень: має уявлення про лижну підготовку як елемент системи оздоровлення; основні види лижного спорту (за підказкою чи під контролем учителя); вміє підготуватися до уроку фізичної</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення. Розвиток здатності до</p>

		<p>позаурочний час, його значення для здоров'я і працездатності. *Лижна підготовка як засіб загартовування організму. *Виконання команд: «По колу – руш!», «Прямо!»</p>	<p>культури, що проводиться на свіжому повітрі в зимовий період (за допомогою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (під контролем учителя); називає основні просторово-часові та динамічні характеристики рухів; задіяні при виконанні вправ частини тіла та предмети, їх основні ознаки (за підказкою чи під контролем учителя); виконує команди вчителя: «За розрахунком – руш!» (під контролем учителя); *має елементарне уявлення про активний відпочинок у позаурочний час, його значення для здоров'я і працездатності; лижну підготовку як засіб загартовування організму (за допомогою учителя); *дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (за допомогою вчителя); виконує команди вчителя: «На свої місця – руш!» (за підказкою чи під контролем вчителя); *виконує команди вчителя: «По колу – руш!», «Прямо!» (за допомогою чи за підказкою вчителя).</p>	<p>оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Естетичний розвиток. Корекція адекватності прояву емоцій, розвиток їх урегульованості. Закріплення навички правильної постави. Закріплення навички правильного дихання під час проведення лижної підготовки. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, швидкості). Розвиток здатності узгоджувати рухові дії. Розвиток координації рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії. Формування та розвиток формул рухів. Збагачення активного та пасивного словникового запасу. Виховання наполегливості, дисциплінованості, навичок взаємодії та колективізму.</p>
		<p>Шикування, перешикування. Поворот «упором», використання поперемінних і одночасних ходів при пересуванні слабо</p>	<p>Виконує шикування, перешикування; поворот «упором», використання поперемінних і одночасних ходів при пересуванні слабо</p>	

		<p>пересіченою місцевістю; пересування у на швидкість (80-120 м – дівчаткам, 100-150 м – хлопчикам);</p> <p>пересування на лижах вивченими способами – проходження дистанції до 2500 м (дівчатка), до 3500 м (хлопчики) (без врахування часу).</p> <p>Участь у рухливих іграх на лижах, естафетах.</p> <p>*Фізичні вправи на свіжому повітрі (наприклад, ходьба «слід у слід», ходьба та біг по прокладеній в снігу стежці / лижні; ходьба по сніговому валу).</p> <p>*Рухливі ігри з санчатами, снігом (наприклад, ліплення сніговиків, снігуроньок, маленьких сніговичків).</p>	<p>пересіченою місцевістю; пересування у на швидкість (80-120 м – дівчаткам, 100-150 м – хлопчикам);</p> <p>пересування на лижах вивченими способами – проходження дистанції до 2500 м (дівчатка), до 3500 м (хлопчики) (без врахування часу).</p> <p>(наслідуючи чи за показом учителя);</p> <p>здійснює участь у рухливих іграх з санчатами, снігом, естафетах (без врахування часу) (наслідуючи чи під контролем учителя);</p> <p>вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (під контролем учителя);</p> <p>*виконує фізичні вправи на свіжому повітрі (наприклад, ходьба «слід у слід», ходьба та біг по прокладеній в снігу стежці / лижні; ходьба по сніговому валу) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням фізичних вправ (за допомогою вчителя).</p>	
4	24	ІГРИ		
		<p>Теоретичні відомості. Правила суддівства. Капітан команди, обов'язки та права. Правила та зміст розучених ігор.</p> <p>*Правила та зміст розучених ігор.</p> <p>*Культура спілкування.</p>	<p>Учень:</p> <p>має поняття про правила та зміст розучених ігор (за допомогою вчителя);</p> <p>має уявлення про правила суддівства; капітан команди, обов'язки та права (за підказкою вчителя);</p> <p>виконує правила поведінки при проведенні рухливих ігор (під контролем учителя);</p> <p>дотримується техніки</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання.</p> <p>Розвиток цілеспрямованої та довільної уваги.</p> <p>Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Розвиток фантазії та здатності до самовираження.</p> <p>Розвиток просторової уяви.</p>

		<p>безпеки при проведенні ігор (під контролем учителя); відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (при підказці чи під контролем вчителя); *виконує правила поведінки при проведенні ігор (за допомогою вчителя); *має елементарне уявлення про правила та зміст розучених ігор; культуру спілкування (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток рефлексії емоційних станів. Корекція психоемоційного стану. Розвиток адекватності емоційних реакцій. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості). Розвиток координації. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії. Розвиток рухової пам'яті. Збагачення та конкретизація активного та пасивного словника. Виховання навичок взаємодії, комунікативних навичок, культури спілкування</p>
	<p>Для розвитку уваги, мислення: «Вудочка», «Неправильний рух», «М'яч над головою» тощо. Для розвитку координаційних здібностей: «Вудочка», «Неправильний рух», «М'яч над головою» тощо. Для розвитку гнучкості: «Вудочка», «Неправильний рух» тощо. Для розвитку швидкості: «Вудочка», «М'яч над</p>	<p>Виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за показом учителя); емоційно реагує на ігрові ситуації; вміє грати в 10-11 рухливих ігор (за підказкою чи під контролем учителя); адекватно спілкується з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя); здійснює взаємодію з</p>	

	<p>головою» тощо. Для розвитку сили: «М'яч над головою» тощо. Для розвитку витривалості: «М'яч над головою» тощо. Для розвитку дрібної моторики: «Неправильний рух» тощо. З елементами ходьби, бігу, стрибків: «Вудочка», «Неправильний рух», «М'яч над головою» тощо. З метанням, киданням, ловінням: «М'яч над головою», «Неправильний рух» тощо. Для розвитку комунікаційних навичок: «Вудочка», «Неправильний рух», «М'яч над головою» тощо.</p>	<p>іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя); *виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *вміє грати в 6 рухливих ігор (за допомогою учителя).</p>	
--	--	---	--

Орієнтовані навчальні досягнення учнів на кінець року:

- здійснювати підготовку до уроку фізичної культури (під контролем учителя);
- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (під контролем учителя);
- виявляти інтерес та звичку до занять фізичною культурою (під контролем учителя);
- мати уявлення про здоровий спосіб життя; профілактику порушень постави; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про культуру поведінки; культуру спілкування; українські народні обряди, традиції, українські народні ігри (за підказкою вчителя);
- відповідати на запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою вчителя);
- називати основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії; суттєві ознаки тварин і предметів, продемонстровані за допомогою наочних посібників (за підказкою вчителя);
- називати основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи (за підказкою вчителя);
- вести діалог з учителем (за підказкою вчителя);
- проводити аналіз своїх дій та дій інших учнів (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- планувати виконання конкретної рухової дії (за підказкою чи під контролем учителя);
- виконувати елементи футболу, баскетболу та волейболу (за допомогою чи за показом учителя);
- виконувати фізичні вправи (під контролем учителя);
- виконувати прості поєднання фізичних вправ (під контролем учителя);

- здійснювати взаємодію з іншими дітьми під час виконання завдань учителя (під контролем учителя);
- узгоджувати фази дихання з виконанням фізичної вправи (під контролем учителя);
- прикладати зусилля для покращення результату своїх дій (під контролем учителя).

*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності:

- здійснювати підготовку до уроку фізичної культури (за вказівкою вчителя);
- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроку фізичної культури (за допомогою чи під контролем учителя);
- орієнтуватись в спортивному залі, в роздягальні та на спортивному майданчику (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про здоровий спосіб життя; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про зміст розучених рухливих ігор; українські народні ігри (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про правильну поставу, її значення для здоров'я людини; профілактику порушень постави; значення фізичних вправ для профілактики порушень постави (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за підказкою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про основні частини тіла, задіяні при виконанні конкретної вправи (під контролем учителя);
- сприймати звернене мовлення вчителя (за допомогою чи під контролем учителя);
- сприймати використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою чи під контролем учителя);
- виконувати команди та рекомендації учителя (за вказівкою чи під контролем учителя);
- використовувати засвоєний словник у межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи під контролем учителя);
- відповідати (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою чи під контролем учителя);
- виконувати задані фізичні вправи (за допомогою чи під контролем учителя);
- узгоджувати дихання з фазами рухових дій (за допомогою чи під контролем учителя);
- узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя).

ПЕРША ЧАСТИНА
УРОКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
10-ий клас
(70 год на рік; 2 год на тиждень)

№ п/п	К-сть год.	Зміст навчального матеріалу	Навчальні досягнення учнів	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1	2	3	4	5
1	18	ГІМНАСТИКА		
		<p>Теоретичні відомості. Руховий режим дня учня 10-го класу. Фізичне навантаження, значення самоконтролю під час занять фізичною культурою. *Руховий режим дня учня 10-го класу. *Здоровий спосіб життя. *Фізична культура як складова здорового способу життя.</p>	<p>Учень: виявляє інтерес до занять фізичною культурою (під контролем учителя); має уявлення про руховий режим дня учня 10-го класу (за підказкою чи під контролем учителя); має уявлення про фізичне навантаження, значення самоконтролю під час занять фізичною культурою (за підказкою чи за вказівкою вчителя); здійснює підготовку до уроку фізичного виховання (за підказкою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (під контролем учителя); орієнтується в спортивному залі (на майданчику) (під контролем учителя); *здійснює підготовку до уроку фізичної культури (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *дотримується правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (за допомогою</p>	<p>Розвиток інтересу та звички до занять фізичною культурою. Формування та розвиток умінь оперувати не тільки конкретними образами, а й окремими елементарними поняттями. Збагачення та конкретизація словникового запасу.</p>

		<p>чи за нагадуванням вчителя); *має елементарне уявлення про руховий режим дня учня 10-го класу; здоровий спосіб життя; фізичну культуру як складову здорового способу життя (за допомогою вчителя); *орієнтується в спортивному залі (на майданчику) (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *сприймає звернене мовлення вчителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Дихальні вправи Дихання, що сприяє балансуванню нервової системи (див. дод. №4).. Динамічні дихальні вправи. *Ха-дихання стоячи (див. дод. №4). *Динамічні дихальні вправи.</p>	<p>Сприймає звернене мовлення вчителя (за вказівкою чи під контролем учителя); відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою під контролем учителя); здійснює дихання, що сприяє балансуванню нервової системи (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує динамічні дихальні вправи (наслідуючи чи за показом учителя); вміє змінювати тип</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток організаційного компоненту мислення (усвідомлення завдання, організація виконання завдання тощо). Розвиток сенсорної та моторної уваги. Розвиток стійкості довільної уваги. Корекція психоемоційної напруги. Закріплення навички правильного дихання. Розвиток усвідомленого розуміння змісту</p>

			<p>дихання за завданням учителя, регулювання дихання в русі, при подоланні перешкод, при перенесенні вантажу (наслідуючи чи під контролем учителя); *виконує динамічні дихальні вправи (за допомогою чи наслідуючи учителя); *виконує ха-дихання стоячи (за допомогою вчителя).</p>	<p>зверненого мовлення. Виховання дисциплінованості, наполегливості</p>
		<p>Вправи на розтягування Високий випад зі скручуванням. Випад вперед, назад, в сторони з рухами предметом (набивний м'яч \ медицинбол (2-3 кг). *Симетричні та асиметричні махи ногами (вперед, назад, вбік) у в.п. сидячи, лежачи, стоячи біля опори.</p>	<p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи (при підказці чи під контролем учителя); виконує високий випад зі скручуванням; випад вперед, назад, в сторони з рухами предметом (наслідуючи чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи під контролем учителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *виконує симетричні та асиметричні махи ногами (вперед, назад, вбік) у в.п. сидячи, лежачи, стоячи біля опори (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток практичного мислення. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Корекція психоемоційного стану. Корекція фізичної напруги. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, сили). Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток координації рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами.</p>
		<p>Акробатичні вправи Відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата). Виконання нескладних комбінацій з вправ, вивчених у попередніх класах. Перехід із вису стоячи підйом переворотом в</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис тощо) (під контролем вчителя); здійснює відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата); нескладні комбінації з вправ, вивчених у попередніх</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток узагальненості мислення. Розвиток просторово-часових уявлень. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості,</p>

		<p>упор. Упор присівши, руки на гімнастичній лаві – упор лежачи. *Сід (на п'ятах) з рухами руками. *Вис на прямих руках. *Підтягування на канаті (з вузлами). *Підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата).</p>	<p>класах; перехід із вису стоячи підйом переверотом в упор; упор присівши, руки на гімнастичній лаві – упор лежачи (за показом чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує сід (на п'ятах) з рухами руками; вис на прямих руках; підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата) ; підтягування на канаті (з вузлами) (за допомогою чи наслідуючи учителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	<p>чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили). Розвиток навичок діалогічного мовлення. Виховання наполегливості, старанності.</p>
		<p>Вправи на розслаблення Чергування вправ в парах з переборенням опору партнера з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); хвилеподібні рухи руками; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу). *Напруження та наступне розслаблення м'язів тулуба (у в.п. сидячи та лежачи).</p>	<p>Називає основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; основні просторово-часові та якісні ознаки рухової дії (за вказівкою чи під контролем вчителя); виконує чергування вправ в парах з переборенням опору партнера з наступним розслабленням (вібрації та струси руками, ногами (у в.п. стоячи, сидячи та лежачи); хвилеподібні рухи руками; махові рухи розслабленими руками під час ходьби, бігу) (за показом чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (наслідуючи чи</p>	<p>Розвиток довільного сприймання. Розвиток цілеспрямованої уваги. Формування позитивного психоемоційного стану. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухової пам'яті. Розвиток рухових якостей (гнучкості). Збагачення активного та пасивного словникового запасу. Виховання стриманості.</p>

		<p>під контролем учителя); дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи під контролем учителя). *виконує напруження та наступне розслаблення м'язів тулуба (у в.п. сидячи та лежачи) (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Вправи для розвитку координаційних здібностей Відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата). Виконання нескладних комбінацій з акробатичних вправ, вивчених у попередніх класах. Перехід із вису стоячи підйом переворотом в упор. Найпростіші комбінації із раніше вивчених вправ на гімнастичній лаві. Ходьба по похилій гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 10-12°) спиною вперед. Стрибки на гімнастичній лаві. Лазіння по канату без допомоги ніг. Підтягування на канаті. *Сід (на п'ятах) з рухами руками. *Вис на прямих руках. *Підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата).* *Підтягування на канаті (з вузлами).</p>	<p>Здійснює відтискання в упорі лежачи на підлозі (хлопці), на лавці (дівчата); нескладні комбінації з вправ, вивчених у попередніх класах; перехід із вису стоячи підйом переворотом в упор; упор присівши, руки на гімнастичній лаві – упор лежачи (за показом чи під контролем учителя); виконує ходьбу по похилій гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 10-12°) спиною вперед; стрибки на гімнастичній лаві; лазіння по канату без допомоги ніг; підтягування на канаті (за допомогою чи за показом вчителя); *виконує сід (на п'ятах) з рухами руками; вис на прямих руках; підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата) (за допомогою чи наслідуючи учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням</p>	<p>Розвиток та збільшення обсягу довготривалої та оперативної пам'яті. Розвиток аналітико- синтетичного типу сприймання. Розвиток практичного мислення. Розвиток цілеспрямованості рухів рук, здатності до взаємодії обома руками. Розвиток просторової уяви. Розвиток кінетичних та кінестетичних відчуттів різної модальності та вміння їх диференціювати. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості, чіткості виконання рухових дій. Розвиток рухових якостей (спритності). Збагачення словникового запасу.</p>

		<p>*Підкидання та ловіння гімнастичної палиці.</p>	<p>вправ (за допомогою чи під контролем вчителя); дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи під контролем учителя). *виконує підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата); підтягування на канаті (з вузлами); підкидання та ловіння гімнастичної палиці (за допомогою вчителя); *виконує сід (на п'ятах) з рухами руками; вис на прямих руках (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя); *дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя).</p>	
		<p>Стройові вправи Фігурне марширування за орієнтирами. Виконання команд: «По три – розрахуйсь!», «У колону по три – ставай!». *Повороти в русі. *Виконання команд: «На прапор – рівняйсь!»</p>	<p>Відповідає на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи під контролем учителя); виконує команди вчителя (під контролем учителя); використовує гімнастичну термінологію (за підказкою чи під контролем учителя); називає основні просторові, часові та динамічні ознаки рухової дії (за підказкою вчителя); знає своє місце в строю (під контролем учителя); сприймає та виконує</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток узагальненості уявлень. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток рухової пам'яті. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості). Формування та розвиток формул рухів.</p>

		<p>команди вчителя: «По три – розрахуйсь!», «У колону по три – ставай!» (за допомогою чи під контролем учителя); виконує фігурне марширування за орієнтирами (наслідуючи чи за показом учителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи при підказці вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за нагадуванням учителя).</p> <p>*сприймає та виконує команди вчителя: «На прапор – рівняйсь!» (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує повороти в русі (за допомогою чи наслідуючи вчителя).</p> <p>*дотримується послідовності виконання вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя).</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя).</p>	<p>Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами. Розвиток регулюючої функції мовлення. Виховання дисциплінованості, організованості, вміння співпрацювати в колективі.</p>
	<p>Ритмопластичні вправи Танцювальні рухи в парах (чи в групі). Елементи української хореографії.</p> <p>*Крок з підскоком; зміна положення та виконання елементів гімнастичних та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, іграшками, м'ячами тощо) та без</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, світлосигналізацію, піктограми тощо) (за вказівкою чи під контролем учителя); називає основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії (контролем вчителя); здійснює зміну положення та виконання елементів</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток пізнавальних інтересів. Розвиток здатності до здійснення аналізу виконання своїх рухів і рухів інших учнів. Естетичний розвиток. Розвиток здатності до самовираження. Розвиток емоційної сфери.</p>

		<p>них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (з використанням мультимедійних засобів).</p>	<p>загальнорозвиваючих та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, гімнастичними булавами, прапорцями, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (наслідуючи чи за показом учителя); виконує танцювальні рухи в парах (чи в групі); елементи української хореографії (наслідуючи чи за показом вчителя); змінює ритм і темп рухів відповідно музично-ритмічному супроводу (наслідуючи чи під контролем учителя); емоційно реагує на танцювальні ситуації (під контролем учителя); вміє порівнювати та аналізувати рухи інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати свої дії в парі, в групі (під контролем вчителя). вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (під контролем вчителя); *сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну</p>	<p>Розвиток відчуття ритму та темпу. Розвиток уяви. Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло. Формування позитивного психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток навички правильної постави. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Розвиток координації рухів. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю власних дій. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності). Збагачення словника. Виховання гуманності, поваги до інших дітей, комунікативних навичок.</p>
--	--	--	--	--

		<p>форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя)⁴</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує крок з підскоком; зміна положення та виконання елементів гімнастичних та спортивно-прикладних вправ з предметами (різнокольоровими гімнастичними стрічками, іграшками, м'ячами тощо) та без них під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (з використанням мультимедійних засобів) (за допомогою вчителя).</p>	
	<p>Вправи з використанням гімнастичних предметів і приладів</p> <p>Штовхання набивного м'яча (3 кг) з місця однією рукою.</p> <p>Ходьба по похилій гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 10-12°) спиною вперед.</p> <p>Лазіння по канату без допомоги ніг.</p> <p>Підтягування на канаті.</p> <p>Опорний стрибок боком через гімнастичного коня з ручками.</p>	<p>Називає використані предмети та їх основні ознаки (під контролем вчителя);</p> <p>сприймає піктограми, текст (слова) на табличках (під контролем учителя);</p> <p>адекватно реагує на зауваження та рекомендації вчителя (під контролем учителя);</p> <p>виконує ходьбу по похилій гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 10-12°) спиною</p>	<p>Розвиток довільної пам'яті.</p> <p>Розвиток операційно-організаційного компонента мислення.</p> <p>Розвиток об'єму та розподілу уваги.</p> <p>Розвиток позитивного емоційного ставлення та мотивації до навчання.</p> <p>Естетичний розвиток.</p> <p>Розвиток основних часових та просторових уявлень.</p> <p>Розвиток координації рухів.</p>

	<p>Опорний стрибок боком через гімнастичного коня (h=100 см). Опорний стрибок через гімнастичного козла способом зігнувши ноги в довжину хлопчикам (h=110 см), у ширину дівчаткам (h=100 см). Стрибки на гімнастичній лаві. Упор присівши, руки на гімнастичній лаві – упор лежачи. Елементи футболу, волейболу, баскетболу. *Підтягування на канаті (з вузлами). *Підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата). *Підкидання та ловіння гімнастичної палиці.</p>	<p>вперед; лазіння по канату без допомоги ніг; підтягування на канаті; опорний стрибок боком через гімнастичного коня з ручками; опорний стрибок боком через гімнастичного коня (h=100 см); опорний стрибок через гімнастичного козла способом зігнувши ноги в довжину хлопчикам (h=110 см), у ширину дівчаткам (h=100 см); стрибки на гімнастичній лаві (за допомогою чи за показом вчителя); виконує елементи футболу, волейболу, баскетболу (за показом учителя); виконує штовхання набивного м'яча (3 кг) з місця однією рукою; упор присівши, руки на гімнастичній лаві – упор лежачи (наслідуючи чи за показом учителя); адекватно спілкується (питає, відповідає тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (під контролем вчителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (під контролем учителя). *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *розрізняє предмети, використані на уроці (за допомогою вчителя); *виконує підтягування на канаті; підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата); підкидання та ловіння</p>	<p>Розвиток цілеспрямованих рухів рук. Розвиток здатності до одночасних рухів та взаємодії обома руками. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, швидкості). Розвиток навичок діалогічного мовлення. Збагачення активного та пасивного словника. Виховання дисциплінованості, навичок спілкування та роботи в колективі.</p>
--	--	--	---

			гімнастичної палиці (за допомогою вчителя).	
		<p>Кистьова та пальчикова гімнастика</p> <p>Стиснути кулак, вказівний палець і мізинець розвести в різні боки («вуса»); ворушити «вусами». Ігровий самомасаж кистей рук.</p> <p>Мудра «Вправа трьох таємниць» (див. дод. №4).</p> <p>*Почергове загинання пальців, потім їх одночасне випрямлення.</p> <p>*Ігровий самомасаж кистей рук.</p> <p>*Мудра «Життя» (див. дод. №4).</p>	<p>Відповідає на короткі запитання за темою уроку (за допомогою чи при підказці вчителя); виконує стискування кулака; вказівний палець і мізинець розвести в різні боки («вуса»); ворушити «вусами»; ігровий самомасаж кистей рук (за допомогою чи наслідуючи вчителя); виконує мудру «Вправа трьох таємниць» (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (при підказці чи за нагадуванням учителя); *виконує почергове загинання пальців, потім їх одночасне випрямлення; ігровий самомасаж кистей рук (за допомогою вчителя); *виконує мудру «Життя» (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток концентрації уваги.</p> <p>Розвиток мисленневих операцій на основі послідовного виконання рухових дій.</p> <p>Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті.</p> <p>Формування позитивного та корекція негативного психоемоційного стану.</p> <p>Розвиток дрібної моторики рук.</p> <p>Розвиток рухових якостей (гнучкості, спритності, сили, швидкості).</p> <p>Розвиток узгодженості рухових дій.</p> <p>Розвиток рухової пам'яті.</p> <p>Закріплення навички правильного дихання та узгодження фаз дихання з виконанням вправ.</p> <p>Виховання старанності, наполегливості.</p>
		<p>Імітаційні вправи</p> <p>Імітація сонечка, вітру, дощу.</p> <p>Імітація роботи на комп'ютері (друку).</p> <p>*Імітація рухів чаплі, польоту птахів.</p>	<p>Сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (під контролем учителя) називає суттєві ознаки зображених тварин і предмети, просторові характеристики рухових дій (під контролем учителя); вміє порівнювати та аналізувати свої рухи та</p>	<p>Розвиток цілеспрямованої уваги.</p> <p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання.</p> <p>Розвиток мисленневих операцій (аналіз, синтез, класифікація, порівняння тощо).</p> <p>Розвиток уявлень про оточуюче середовище, власне тіло.</p> <p>Розвиток здатності до самовираження.</p>

		<p>рухи інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя); виявляє адекватну емоційну реакцію при виконанні імітаційних вправ (під контролем учителя); використовує здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) для імітації сонечка, вітру, дощу; імітації роботи на комп'ютері (друку) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (під контролем учителя); *сприймає використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя); *розрізняє зображення знайомих тварин і предмети, просторові характеристики рухової дії (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя); *відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя); *здійснює імітацію рухів чаплі, польоту птахів (за допомогою учителя).</p>	<p>Розвиток пізнавальних інтересів. Естетичний розвиток. Розвиток рефлексії емоційних станів. Корекція психоемоційного стану. Корекція зовнішнього прояву емоцій. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток кінетичної та кінестетичної пам'яті. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили). Розвиток вербальних і невербальних засобів спілкування. Виховання колективізму, доброзичливості</p>
2	20	СПОРТИВНО-ПРИКЛАДНІ ВПРАВИ	
		Легка атлетика	

		<p>Теоретичні відомості Контроль фізичного навантаження на занятті легкоатлетичними вправами. Значення самоконтролю. *Здоров'я та здоровий спосіб життя. *Значення легкоатлетичних вправ для здоров'я людини.</p>	<p>Учень: має уявлення про контроль фізичного навантаження на занятті легкоатлетичними вправами; значення самоконтролю (за підказкою чи під контролем учителя); називає основні динамічні та просторово-часові ознаки рухових дій, основні ознаки задіяних при виконанні вправ частин тіла та предметів (за підказкою чи під контролем учителя); дотримується правил безпеки на заняттях з легкої атлетики (під контролем учителя); називає основні просторово-часові та динамічні характеристики рухів; задіяні при виконанні вправ частини тіла та предмети, їх основні ознаки (за підказкою чи під контролем учителя); використовує спортивну термінологію (за підказкою чи під контролем учителя); *має уявлення про здоров'я та здоровий спосіб життя; значення легкоатлетичних вправ для здоров'я людини (за допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток цілеспрямованості та стійкості уваги. Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів. Розвиток обсягу та точності оперативної та довготривалої пам'яті. Розвиток просторової уяви. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Корекція психоемоційного стану. Розвиток рухових якостей: витривалості, спритності, сили (хода); витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (біг); витривалості, спритності, швидкісно-силових (стрибки); швидкісно-силових (метання); витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості (лазіння та повзання). Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток координації рухів. Закріплення навички правильної постави. Формування та розвиток формул рухів. Закріплення навички узгодження фаз дихання з руховими актами.</p>
		<p>Ходьба: прискорена; по похилій гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 10-12°) спиною вперед; фігурне марширування за орієнтирами; з подоланням вертикальних і горизонтальних</p>	<p>Здійснює ходьбу: прискорена; по похилій гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 10-12°) спиною вперед; фігурне марширування за орієнтирами; з подоланням вертикальних і</p>	<p>Розвиток здатності до виконання вправ за інструкцією вчителя. Розвиток зв'язного мовлення. Розвиток комунікативних навичок.</p>

	<p>перешкод. Біг: повільний у рівномірному темпі (12-15 хв); на швидкість (60 м) з низького старту; на швидкість (30 м) з високого старту; крос (500- 2500 м); «човниковий біг» 4 х 9 м.; естафетний біг; з подоланням перешкод. Елементи баскетболу, волейболу, футболу. Стрибки: у довжину з розбігу способом зігнувши ноги на техніку та на результат; у висоту з розбігу способом переступання; стрибки з обертанням скакалки (вперед, назад); у довжину з місця; на гімнастичній лаві; опорний стрибок боком через гімнастичного коня з ручками; опорний стрибок боком через гімнастичного коня (h=100 см); опорний стрибок через гімнастичного козла способом зігнувши ноги в довжину хлопчикам (h=110 см), у ширину дівчаткам (h=100 см). Елементи баскетболу, волейболу. Метання: малого м'яча з різних в.п.; малого м'яча на результат (коридор 10 м); штовхання набивного м'яча (3 кг) з місця та зі скачка. Елементи баскетболу, волейболу. Лазіння: по канату без допомоги ніг; підтягування на канаті. Повзання: попластунському з підлізанням під перешкоди.</p>	<p>горизонтальних перешкод (наслідуючи чи за показом учителя); виконує біг: повільний у рівномірному темпі (12-15 хв); на швидкість (60 м) з низького старту; на швидкість (30 м) з високого старту; крос (500- 2500 м); «човниковий біг» 4 х 9 м.; естафетний біг; з подоланням перешкод; елементи баскетболу, футболу та волейболу (наслідуючи чи за показом учителя); виконує стрибки: у довжину з розбігу способом зігнувши ноги на техніку та на результат; у висоту з розбігу способом переступання; стрибки з обертанням скакалки (вперед, назад); у довжину з місця; на гімнастичній лаві; опорний стрибок боком через гімнастичного коня з ручками; опорний стрибок боком через гімнастичного коня (h=100 см); опорний стрибок через гімнастичного козла способом зігнувши ноги в довжину хлопчикам (h=110 см), у ширину дівчаткам (h=100 см); елементи баскетболу, волейболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує метання: малого м'яча з різних в.п.; малого м'яча на результат (коридор 10 м); штовхання набивного м'яча (3 кг) з місця та зі скачка; елементи баскетболу,</p>	<p>Виховання навичок адекватної поведінки, дисциплінованості, наполегливості.</p>
--	--	---	---

	<p>*Ходьба: у чергуванні зі стрибками; у чергуванні з бігом.</p> <p>*Біг: повільний у рівномірному темпі (8-10 хв); «човниковий біг» 4 x 9 м.; естафетний біг; з подоланням перешкод. Елементи баскетболу, футболу, волейболу.</p> <p>*Стрибки: через довгу скакалку, що обертається. Елементи баскетболу, волейболу.</p> <p>*Метання: штовхання набивного м'яча (3 кг) з місця двома руками / однією рукою; малого м'яча на дальність з розбігу способом з – за спини через плече; малого м'яча на дальність по «коридору» 10 м.; малого м'яча з місця в ціль (наприклад, щит d 1x1 м), розташовану на h=3 м. Елементи баскетболу, волейболу.</p> <p>*Лазіння: вис на прямих руках; підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата); підтягування на канаті (з вузлами).</p> <p>*Повзання: попластунському з</p>	<p>волейболу (за допомогою чи за показом учителя); виконує лазіння: по канату без допомоги ніг; підтягування на канаті (за показом вчителя); здійснює повзання попластунському з підлізанням під перешкоди (за показом учителя); адекватно спілкується з іншими учнями та вчителем в процесі виконання вправ (за допомогою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за підказкою чи під контролем учителя);</p> <p>*виконує ходьбу: у чергуванні зі стрибками; у чергуванні з бігом (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*виконує біг: повільний у рівномірному темпі (8-10 хв); «човниковий біг» 4 x 9 м.; естафетний біг; з подоланням перешкод; елементи баскетболу, футболу, волейболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*виконує стрибки: через довгу скакалку, що обертається; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*виконує метання: штовхання набивного м'яча (3 кг) з місця двома руками / однією рукою; малого м'яча на дальність з розбігу способом з – за спини через плече; малого м'яча на дальність по «коридору» 10 м.;</p>	
--	---	--	--

		підлізанням під перешкоди.	<p>малого м'яча з місця в ціль (наприклад, щит d 1x1 м), розташовану на h=3 м; елементи баскетболу, волейболу (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує лазіння: вис на прямих руках; підтягування на високій перекладині (хлопці), підтягування у висі лежачи на низькій перекладині (дівчата); підтягування на канаті (з вузлами) (за допомогою вчителя);</p> <p>*виконує повзання: попластунському з підлізанням під перешкоди (за допомогою вчителя);</p> <p>*використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи за нагадуванням учителя);</p> <p>*вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя).</p>	
3	8	ВПРАВИ ЗА ВИБОРОМ ШКОЛИ		
		Плавання		
		<p>Теоретичні відомості. Контроль фізичного навантаження на занятті з плавання. Значення самоконтролю. Використання відновно-профілактичних заходів,</p>	<p>Учень: має уявлення про контроль фізичного навантаження на занятті з плавання; значення самоконтролю; використання відновно-</p>	<p>Розвиток слухо-зоровібраційного сприймання. Розвиток практичного мислення. Розвиток здатності до оцінки та регуляції</p>

		<p>вправ. *Реабілітаційно-оздоровчий вплив занять плаванням. *Вода та водні процедури – як ефективний засіб зміцнення здоров'я учнів.</p>	<p>профілактичних заходів, вправ (за підказкою під контролем учителя); дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (під контролем учителя); відповідає на короткі запитання за темою уроку (за підказкою чи під контролем учителя); вміє узгоджувати дихання з гребками (за вказівкою чи під контролем вчителя); *має елементарне уявлення про реабілітаційно-оздоровчий вплив занять плаванням; те, що вода та водні процедури – як ефективний засіб зміцнення здоров'я учнів (за допомогою вчителя); *дотримується правил поведінки та безпеки при заняттях в басейні (за допомогою чи під контролем учителя).</p>	<p>просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Естетичний розвиток. Корекція психоемоційного стану. Розвиток емоційної сфери. Профілактика порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату. Закріплення навички правильного дихання під час плавання та виконання вправ в воді та на суші. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, гнучкості). Розвиток здатності узгоджувати рухові дії. Розвиток координації рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Формування та розвиток формул рухів. Розвиток навичок діалогічного мовлення.</p>
		<p>1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): комплекс загальнорозвивальних вправ, в яких залучені до роботи основні м'язові групи (наприклад, див. дод. №3). 2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): підготовчі вправи, імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №3). 3. Спеціальна технічна підготовка (в воді): – вправи для тренування</p>	<p>виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном; спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); вміє грати в 8-9 рухливих ігор у воді (за допомогою чи наслідуючи вчителя); емоційно реагує на проведення заняття з плавання (під контролем учителя);</p>	<p>Виховання дисциплінованості, наполегливості, акуратності та навичок взаємодії.</p>

	<p>навички плавання способом брас (наприклад, пірнання крізь обруч; плавання способом брас (дистанція 50-100 м, без врахування часу). Рухливі ігри в воді (наприклад, «На той берег», «Хто швидше?»).</p> <p>*1. Загальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): комплекс загальнорозвивальних вправ, в яких залучені до роботи основні м'язові групи.</p> <p>*2. Спеціальна фізична підготовка (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном): підготовчі вправи, імітація рухів плавця способом брас руками та ногами (наприклад, див. дод. №3).</p> <p>*3. Спеціальна технічна підготовка (в воді): – вправи для тренування правильного дихання під час плавання способом брас; – вправи для тренування навички плавання способом брас на міліні (наприклад, плавання довільним способом і способом брас на міліні (дистанція 8-15 м, без врахування часу). *Рухливі ігри в воді (наприклад, «Човник»).</p>	<p>*виконує команди та розпорядження вчителя (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує вправи загальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном; спеціальної фізичної підготовки (на суші: в спортивному залі чи поряд з басейном); спеціальної технічної підготовки (в воді) (за допомогою вчителя); *вміє грати в 4-5 гри в воді (за допомогою вчителя).</p>	
	Лижна підготовка		
	<p>Теоретичні відомості Контроль фізичного навантаження на занятті з лижної підготовки. Значення самоконтролю. Використання відновно-профілактичних заходів,</p>	<p>Учень: має уявлення про контроль фізичного навантаження на занятті з лижної підготовки; значення самоконтролю; використання відновно-</p>	<p>Розвиток слухо-зорово-вібраційного сприймання. Розвиток наочно-дійового та наочно-</p>

		<p>фізичних вправ. Виконання команд: «На середину \ праворуч \ ліворуч – рівняйсь!», «На прапор – рівняйсь!» *Профілактика переохолодження, відмороження. *Техніка безпечного падіння. *Значення взаємодопомоги. *Виконання команд: «Вийти зі строю!», «Стати до строю!»</p>	<p>профілактичних заходів, фізичних вправ (за підказкою чи під контролем учителя); має уявлення про правила догляду за лижами та взуттям (під контролем учителя); вміє підготуватися до уроку фізичної культури, що проводиться на свіжому повітрі в зимовий період (під контролем учителя); дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (під контролем учителя); називає основні просторово-часові та динамічні характеристики рухів; задіяні при виконанні вправ частини тіла та предмети, їх основні ознаки (за підказкою чи під контролем учителя); виконує команди вчителя: «За розрахунком – руш!» (під контролем учителя); *має елементарне уявлення про профілактику переохолодження, відмороження; техніку безпечного падіння; значення взаємодопомоги (за допомогою учителя); *дотримується правил безпеки на заняттях з лижної підготовки (за допомогою чи під контролем учителя); виконує команди вчителя: «На середину \ праворуч \ ліворуч – рівняйсь!», «На прапор – рівняйсь!» (за допомогою чи за підказкою вчителя);</p>	<p>образного мислення. Розвиток здатності до оцінки та регуляції просторово-часових і динамічних рухових параметрів. Естетичний розвиток. Корекція адекватності прояву емоцій, розвиток їх урегульованості. Закріплення навички правильної постави. Закріплення навички правильного дихання під час проведення лижної підготовки. Розвиток рухових якостей (витривалості, спритності, сили, швидкості). Розвиток здатності узгоджувати рухові дії. Розвиток координації рухових дій. Розвиток здатності до одночасних рухів. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії. Формування та розвиток формул рухів. Збагачення активного та пасивного словникового запасу. Виховання наполегливості, дисциплінованості, навичок взаємодії та колективізму.</p>
--	--	--	--	--

			*виконує команди вчителя: «Вийти зі строю!», «Стати до строю!» (за допомогою чи за підказкою вчителя).
		<p>Шикування, перешикування. Повороти у русі переступанням, упором і на паралельних лижах; використання поперемінних і одночасних ходів при пересуванні слабо пересіченою місцевістю; перехід з одночасних ходів на поперемінні; сходження ковзним кроком; пересування у на швидкість (80-120 м – дівчаткам, 100-150 м – хлопчикам); проходження дистанції до 3000 м (дівчатка), до 4000 м (хлопчики). Участь у рухливих іграх на лижах, естафетах.</p> <p>*Фізичні вправи на свіжому повітрі (наприклад, ходьба «слід у слід», ходьба та біг по прокладеній в снігу стежці / лижні; ходьба по сніговому валу). *Рухливі ігри з санчатами, снігом (наприклад, ліплення сніговиків, снігуроньок, маленьких сніговичків).</p>	<p>Виконує шикування, перешикування; повороти у русі переступанням, упором і на паралельних лижах; використання поперемінних і одночасних ходів при пересуванні слабо пересіченою місцевістю; перехід з одночасних ходів на поперемінні; сходження ковзним кроком; пересування у на швидкість (80-120 м – дівчаткам, 100-150 м – хлопчикам); проходження дистанції до 3000 м (дівчатка), до 4000 м (хлопчики) (наслідуючи чи за показом учителя); здійснює участь у рухливих іграх, естафетах (без врахування часу) (наслідуючи чи під контолем учителя); вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (під контролем учителя); *виконує фізичні на свіжому повітрі (наприклад, ходьба «слід у слід», ходьба та біг по прокладеній в снігу стежці / лижні; ходьба по сніговому валу) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *виконує рухливі ігри з санчатами, снігом (за допомогою чи наслідуючи вчителя); *вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів</p>

			(за допомогою вчителя); *вміє узгоджувати дихання з виконанням фізичних вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя).	
4	24	ІГРИ		
		<p>Теоретичні відомості. Оздоровчий вплив занять рухливими та спортивними іграми. Система ведення гри в нападі та у захисті. Правила та зміст розучених ігор. *Правила та зміст розучених ігор. *Народні обряди, традиції, українські народні ігри.</p>	<p>Учень: має поняття про правила та зміст розучених ігор (за підказкою чи під контролем учителя); має уявлення про оздоровчий вплив занять рухливими та спортивними іграми; систему ведення гри в нападі та у захисті (за підказкою чи під контролем учителя); виконує правила поведінки при проведенні рухливих ігор (під контролем учителя); дотримується техніки безпеки при проведенні ігор (під контролем учителя); відповідає на поставлені запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (при підказці чи під контролем вчителя); *виконує правила поведінки при проведенні ігор (за допомогою вчителя); *має елементарне уявлення про народні обряди, традиції, українські народні ігри (за допомогою вчителя); *дотримується техніки безпеки при проведенні ігор за допомогою вчителя); *використовує засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу,</p>	<p>Розвиток аналітико-синтетичного типу сприймання. Розвиток цілеспрямованої та довільної уваги. Розвиток кінетичних і кінестетичних відчуттів. Естетичний розвиток. Розвиток фантазії та здатності до самовираження. Розвиток просторової уяви. Розвиток рефлексії емоційних станів. Корекція психоемоційного стану. Розвиток адекватності емоційних реакцій. Розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості). Розвиток координації. Розвиток узгодженості рухових дій. Розвиток зорового, кінестетичного та тактильно-вібраційного контролю виконання рухової дії. Розвиток рухової пам'яті. Збагачення та конкретизація активного та пасивного словника. Виховання навичок взаємодії, комунікативних навичок, культури спілкування</p>

			<p>застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p>*відповідає (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою вчителя).</p>
		<p>Для розвитку уваги, мислення: «Вітер змінюється», «Неправильний рух», «Хто далі» тощо.</p> <p>Для розвитку координаційних здібностей: «Вітер змінюється», «Неправильний рух» тощо.</p> <p>Для розвитку гнучкості: «Вітер змінюється», «Неправильний рух» тощо.</p> <p>Для розвитку швидкості: «Вітер змінюється» тощо.</p> <p>Для розвитку сили: «Хто далі» тощо.</p> <p>Для розвитку витривалості: «Хто далі» тощо.</p> <p>Для розвитку дрібної моторики: «Неправильний рух» тощо.</p> <p>З елементами ходьби, бігу, стрибків: «Вітер змінюється» тощо.</p> <p>З метанням, киданням, ловінням: «Хто далі», «Неправильний рух» тощо.</p> <p>Для розвитку комунікаційних навичок: «Вітер змінюється», «Неправильний рух», «Хто далі» тощо.</p>	<p>Виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за показом учителя);</p> <p>емоційно реагує на ігрові ситуації;</p> <p>вміє грати в 12-13 рухливих ігор (за підказкою чи під контролем учителя);</p> <p>адекватно спілкується з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя);</p> <p>здійснює взаємодію з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під контролем учителя);</p> <p>*виконує ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за допомогою вчителя);</p> <p>*вміє грати в 7-8 рухливих ігор (за допомогою учителя);</p> <p>*вміє узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*вміє узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя).</p>

Орієнтовані навчальні досягнення учнів на кінець року
– здійснювати підготовку до уроку фізичної культури (під контролем учителя);

- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроків фізичної культури (під контролем учителя);
- виявляти інтерес та звичку до занять фізичною культурою (під контролем учителя);
- мати уявлення про здоровий спосіб життя; профілактику порушень постави; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про культуру поведінки; культуру спілкування; українські народні обряди, традиції, українські народні ігри (за підказкою вчителя);
- відповідати на запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою вчителя);
- називати основні ознаки використаного предмета чи виконаної дії; суттєві ознаки тварин і предметів, продемонстровані за допомогою наочних посібників (за підказкою вчителя);
- називати основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи (за підказкою вчителя);
- вести діалог з учителем (за підказкою вчителя);
- проводити аналіз своїх дій та дій інших учнів (за допомогою чи за підказкою вчителя);
- планувати виконання конкретної рухової дії (за підказкою чи під контролем учителя);
- виконувати елементи футболу, баскетболу та волейболу (за допомогою чи за показом учителя);
- виконувати фізичні вправи (під контролем учителя);
- виконувати прості поєднання фізичних вправ (під контролем учителя);
- здійснювати взаємодію з іншими дітьми під час виконання завдань учителя (під контролем учителя);
- узгоджувати фази дихання з виконанням фізичної вправи (під контролем учителя);
- прикладати зусилля для покращення результату своїх дій (під контролем учителя).

*Орієнтовні показники сформованості життєвої компетентності:

- здійснювати підготовку до уроку фізичної культури (за вказівкою вчителя);
- дотримуватись правил безпеки, поведінки та гігієни при проведенні уроку фізичної культури (за допомогою чи під контролем учителя);
- орієнтуватись в спортивному залі, в роздягальні та на спортивному майданчику (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про здоровий спосіб життя; травматизм і його запобігання; профілактику переохолодження, відмороження; допомогу при переохолодженні, відмороженні (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про зміст розучених рухливих ігор; українські народні ігри (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про правильну поставу, її значення для здоров'я людини; профілактику порушень постави; значення фізичних вправ для профілактики порушень постави (за допомогою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за підказкою чи під контролем учителя);
- мати елементарне уявлення про основні частини тіла, задіяні при виконанні конкретної вправи (під контролем учителя);
- сприймати звернене мовлення вчителя (за допомогою чи під контролем учителя);
- сприймати використане наочне приладдя (кіно-, відеозапис, фотографії, піктограми, плакати, таблички тощо) (за допомогою чи під контролем учителя);
- виконувати команди та рекомендації учителя (за вказівкою чи під контролем учителя);
- використовувати засвоєний словник у межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи під контролем учителя);
- відповідати (усно, жестово) на короткі запитання за темою уроку (за допомогою чи під контролем учителя);

- виконувати задані фізичні вправи (за допомогою чи під контролем учителя);
- узгоджувати дихання з фазами рухових дій (за допомогою чи під контролем учителя);
- узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя).

ДРУГА ЧАСТИНА

ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧІ ЗАХОДИ В РЕЖИМІ НАВЧАЛЬНОГО ДНЯ

Система організації шкільної фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей спрямована на реалізацію основних напрямів «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», затвердженої Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013; відповідно до Указу Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25 серпня 2015 р. № 501 та про «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю» від 3 грудня 2015 р. № 678, впроваджується з метою:

розвитку у школярів навичок здорового способу життя;

розвитку розуміння цінності здоров'я;

оптимізації режиму навчально-виховного процесу;

збільшення рухової активності учнів;

мовленнєвого розвитку учнів;

активізації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи всіх ланок системи спеціальної освіти.

Програмою з фізичної культури передбачено щоденне проведення наступних режимних фізкультурно-оздоровчих заходів.

Гімнастика до уроків

Гімнастика проводиться щодня протягом 15 хв, закінчуючись за 5 хв до початку 1 уроку.

Форма одягу – звичайна шкільна. За сприятливих погодних умов її проводять на свіжому повітрі.

Комплекс гімнастики до уроків складається з 5 – 8 загальнорозвиваючих та коригуючих вправ. В комплекси гімнастики до уроків для дітей з обмеженими розумовими можливостями важливо включити дихальні вправи, вправи для розвитку м'язового корсету, профілактики порушень та корекція функцій опорно-рухового апарату; розвитку координаційних здібностей.

Фізкультурні хвилинки

Проводяться періодично під час загальноосвітніх уроків з метою запобігання загальної і локальної втоми, підвищення продуктивності праці (як розумової, так і фізичної), збільшення рухової активності дітей, профілактики та корекції порушень постави.

Обов'язковим є проведення фізкультхвилинки починаючи з 3-го уроку, бажаним – на всіх загальноосвітніх уроках.

Комплекс складається з 3 – 4 загальнорозвиваючих і коригуючих вправ (вже знайомих учням по урокам фізичної культури) і триває 2 – 3 хв. Позитивно впливає включення дихальних вправ, вправ на розслаблення, для покращення зору, для формування м'язового корсету, для м'язів рук і ніг; кистьової та пальчикової гімнастики, елементів малорухливих розвиваючих ігор.

Фізичні вправи на великих перервах

Велике значення для підвищення фізичної та розумової працездатності, здатності школярів до навчання має правильно організований відпочинок на перервах. Фізичні вправи на великих перервах призначені не просто для збільшення рухової активності дітей, а й для вдосконалення їх рухових умінь і навичок. Вони проводяться щоденно, за відповідної погоди – на повітрі протягом 20 хвилин.

Використовується програмний матеріал: вправи з предметами, спортивно-прикладні вправи (стрибки, повзання, лазіння тощо); середньорухливі та малорухливі (не допускаючи надмірної втоми чи збудження) ігри та естафети тощо. Важливо, щоб розваги на перервах приносили радість дітям – потрібно віддавати перевагу фізичним вправам, які викликають найбільший інтерес учнів цього віку. Закінчуються фізичні вправи за 4 – 5 хв до початку уроку.

Фізкультурні паузи під час виконання домашніх завдань

Проводяться в другій половині дня, під час організованого виконання домашніх завдань, протягом 5 хв і включають 5–6 вправ. Вправи, що складають комплекс, мають бути знайомими учням і виконуватись в провітреному приміщенні.

В комплекс входять дихальні вправи, вправи на розслаблення, для покращення зору, для м'язів рук, ніг і тулуба; кистьова та пальчикова гімнастика, елементи ігор тощо.

Фізкультурні заняття в другій половині дня

Це щоденні заняття не менше 1 години організуються вихователем. Вони є обов'язковими для всіх учнів, за винятком тих, які за станом здоров'я віднесені до спеціальної групи чи звільнені лікарем. Заняття краще проводити на повітрі в усі пори року (при виконанні гігієнічних норм). Тривалість заняття може бути збільшена.

Залежно від місця проведення, фізкультурні заняття включають вправи основної гімнастики, спортивно-прикладні вправи, ігри, естафети, елементи спортивних ігор.

Зимом – лижні прогулянки, катання на санках тощо. Заняття має ігровий характер. Для зацікавлення дітей застосовують змагання, естафети, рухливі та середньорухливі ігри тощо. Під час проведення занять учні активно відпочивають і, одночасно, закріплюють рухові вміння та навички.

ТРЕТЯ ЧАСТИНА

ПОЗАКЛАСНІ ФОРМИ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ

В системі організації адаптивного фізичного виховання школярів важливе місце посідають позакласні форми занять фізичною культурою та спортом. За їх допомогою вирішується цілий комплекс вагомих корекційно-розвивальних завдань, а саме:

сприяти виконанню наявних навчально-виховних завдань;

підвищення рівня фізичного розвитку і фізичної підготовленості учнів; збільшення їх рухової активності;

зміцнення здоров'я;

організація здорового відпочинку учнів;

розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості);

розвиток відчуття темпу та ритму;

поглиблення знань, умінь і навичок, набутих на уроках фізичної культури;

мовленнєвий розвиток;

розвиток інтересу та звички до занять фізичною культурою та спортом;

сприяння соціальній адаптації молодших школярів: виховання морально-вольових якостей, комунікативних навичок, культури спілкування; формування адекватної самооцінки учнів тощо.

Навчальною програмою передбачено щоденне проведення наступних позакласних форм занять фізичною культурою та спортом.

Ранкова гігієнічна гімнастика

Основна мета її проведення – тонізуючий, неспецифічно стимулюючий вплив на організм після сну. Ранкова гімнастика має оздоровчу, лікувальну та виховну цінність. Вона сприяє зміцненню здоров'я, загартуванню організму, гармонізації психофізичного розвитку, підвищенню фізичної і розумової працездатності, покращенню координації нервово-м'язового апарату, діяльності серцево-судинної і дихальної систем, вихованню організованості, дисциплінованості.

Ранкова гігієнічна гімнастика включає гімнастичні вправи, фізичні вправи прикладного характеру. Комплекс ранкової гігієнічної гімнастики складається з 7 – 8 нескладних вправ. Зміст потрібно змінювати (частково чи повністю) після 3 – 4 тижнів занять.

Проводиться щоранку протягом 15 – 20 хв. Після гімнастики необхідна водна процедура (обтирання чи обмивання до поясу), а при відповідних умовах – купання з наступним розтиранням тіла рушником.

В комплексі ранкової гігієнічної гімнастики дітей з розумовою відсталістю важливо включити дихальні вправи; вправи суглобової гімнастики, на розтягування; вправи для м'язів рук, ніг і тулуба. Поєднання гігієнічної гімнастики із загартовуванням повітря значно підвищує її оздоровчий вплив на організм учня.

Фізкультурно-спортивні секції

Бадмінтон

Підготовчі вправи: стрибки на обох ногах з переміщенням вперед, назад, вправо, вліво; стрибки в висоту з місця до визначеного орієнтира; біг зі зміною напрямку та темпу; чергування бігу з стрибками. Спеціальні вправи: основна стійка; способи утримання ракетки; різновиди подач, приймання м'яча. Узгодження дихання з фазами руху.

Двостороння навчальна гра. Рухливі ігри (наприклад, «Ходьба (біг) із м'ячем», «М'ячем об стінку», «М'яч-бумеранг», «Влучай в коробку», «Хто сильніший?», «Відбий м'яч» тощо).

Баскетбол

Починаючи з елементів баскетболу, використовувати полегшений м'яч. Підготовчі вправи: робота рук і ставлення стопи під час бігу; біг з викиданням гомілок; біг зі зміною напрямку та темпу; стрибки на обох ногах з переміщенням вперед, назад, праворуч, ліворуч; стрибки в висоту з місця до визначеного орієнтира; стрибки в висоту з прямого

розбігу; багатоскоки тощо. Спеціальні вправи: стійка; ведення м'яча на місці по черговою обома руками; ведення м'яча, обминаючи перешкоди; передача м'яча від грудей, з-за голови, ударом по підлозі, правою (лівою) рукою від плеча; кидки м'яча в корзину; ловіння м'яча, що летить двома руками тощо. Узгодження дихання з фазами руху. Естафети та ігри з м'ячем (наприклад, «М'яч – ведучому», «Естафета з м'ячами»; «Влучай в обруч», «Кольорові м'ячі», «Вибий м'яча з рук», «Стрибок за стрибком», «Перегони з м'ячами», «Упіймай м'яча» тощо).

Легка атлетика

Високий старт. Біг з високим підніманням стегна. Біг з прискоренням, зі зміною темпу. Біг слабо пересіченою місцевістю. «Човниковий біг» 4 x 9 м. Естафетний біг. Біг широким кроком і з подоланням перешкод. Стрибки через скакалку. Стрибок у довжину з місця. Стрибок у довжину з розбігу через перешкоду. Багатоскоки. Стрибок у висоту з прямого розбігу способом зігнувши ноги. Опорні стрибки. Підготовчі до метання вправи. Метання малого м'яча способом із-за голови. Метання малого м'яча способом із-за спини через плече. Метання на дальність. Кидання ядра. Кидання набивного м'яча. Штовхання набивного м'яча. Спортивна хода. Узгодження дихання з фазами руху. Правильна постава при виконанні вправ. Естафети та рухливі ігри (наприклад, «Стрибок за стрибком», «Перегони з скакалками», «Перескоки», «Летючий м'ячик», «Біг по колу» тощо).

Настільний теніс

Підготовчі та імітаційні вправи; швидко-силові вправи для м'язів рук; вправи для тренування променево-зап'ястних суглобів. Стрибки через скакалку; стрибки на обох ногах з переміщенням вперед, назад, вправо, вліво; багатоскоки; біг зі зміною напрямку та темпу; чергування бігу з стрибками. Спеціальні вправи: основна стійка; способи утримання ракетки; різновиди подач, приймання м'яча. Узгодження дихання з фазами рухових дій. Двостороння гра. Рухливі ігри (наприклад, «Ходьба (біг) з м'ячем», «М'ячем об стінку», «М'ячик-бумеранг», «Влучай у кошик», «Донести м'ячика» тощо).

Плавання

Вправи з предметами та ігри для звикання до води як до природного середовища. Занурення з головою, правильний видих повітря під водою. Імітаційні та підготовчі вправи для тренування плавальних навичок на суші та в воді. Вправи «Поплавець», «Зірочка», «Медуза», «Стріла» тощо. Перекид. Спливання, лежання на воді на спині та на грудях. Ковзання на грудях. Ковзання на грудях і спині з роботою рук і ніг способом брас (кроль). Узгодження рухів з диханням. Плавання з дошкою, з нудлс. Пірнання крізь обруч. Плавання способом брас (кроль). Ігри в воді (наприклад, «Водолази», «качечка та каченята», «Хто перепливе?», «На той берег», різноманітні ігри з м'ячем тощо).

Ритмічна гімнастика

Загальнорозвиваючі та спеціальні вправи під музичний супровід: вправи на розслаблення; вправи на розтягування; вправи для розвитку координаційних здібностей; вправи для рук, ніг, тулуба; дихальні вправи; різні види ходи; серії бігових і стрибкових вправ; вправи в партері (в в.п. лежачи, сидячи), бігові серії, танцювальні серії (наприклад: крок польки (елементи кроку польки), крок галопу тощо). Комбіновані вправи з предметами (обручами, прапорцями, м'ячами, стрічками тощо). Зміна заданих рухів згідно темпу, ритму, початку та кінця музики. При проведенні ритмічної гімнастики використовуються, також, імітаційні вправи та сюжетні композиції, ігри, часто зі змагальними елементами. Узгодження дихання з фазами руху. Правильна постава при пересуванні, в процесі танців.

Футбол

Чергування бігу з стрибками; біг зі зміною напрямку та темпу. Перекочування м'яча за орієнтирами; робота рук і ставлення стопи під час бігу; ловля м'яча; ведення м'яча середньою чи зовнішньою частиною склепіння стопи; зупинка м'яча підшвою, внутрішньою стороною ступні; удар по нерухомому м'ячу внутрішньою стороною ступні та середньою частиною склепіння стопи; удар по м'ячу, що котиться, внутрішньою стороною стопи; передача м'яча внутрішньою стороною стопи тощо. Удари по воротах на

точність; удари по нерухомому м'ячу на дальність. Навчальна гра в міні-футбол. Рухливі ігри (наприклад, «Наздожени м'яч», «Вдар, не дивлячись», «Вибий м'яча з кола», «Футбол біля стіни» тощо).

Фізкультурно-оздоровчі гуртки

Групи загальної фізичної підготовки

Проводяться 2 рази на тиждень протягом 1 години. Заняття потрібно проводити на свіжому повітрі, враховуючи гігієнічні норми, або в чистому, провітреному залі.

Комплекси загальнорозвиваючих і коригуючих вправ (8 – 15) включають програмний матеріал (вже розучений) з основної гімнастики, спортивно-прикладних вправ, ігор різної спрямованості та інтенсивності. Важливо включити дихальні вправи, вправи на розтягування, для розвитку координаційних здібностей, на розслаблення, з предметами та на гімнастичних предметах, для формування м'язового корсету, для профілактики та лікування початкових форм плоскостопості. Також доцільно застосовувати (в залежності від сезону) пересування на лижах, оздоровчий біг, теренкур тощо.

Заняття на тренажерах

Проводиться 2 рази на тиждень. За педагогічною спрямованістю та конструкторськими рішеннями застосовується багато видів спеціалізованих тренажерів і тренажерних пристроїв для дітей. Тренувальні програми мають бути індивідуальними, з врахуванням віку та статі, стану здоров'я та фізичних можливостей дитини. Крім тренажерів і тренажерних пристроїв, в програму заняття входять фізичні вправи. Важливо застосування ігрового методу ведення заняття.

Використовуються, наприклад, велоергометр, бігова доріжка, надувний батут (низький), орбітрек, багатофункціональний універсальний тренажер тощо. Використання тренажерів та тренажерних пристроїв дозволяє істотно збільшити варіативність засобів і методів фізичної культури, підвищити їх ефективність.

Лікувальна фізична культура

Проводиться для учнів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, які займаються за спеціальною програмою лікувальної фізичної культури (ЛФК) двічі на тиждень. Засобами, що використовуються для вирішення конкретних терапевтичних завдань, є загальнорозвиваючі та спеціальні вправи та природні фактори.

Використовується програмний матеріал. Застосування тренажерів підвищує ефективність проведення ЛФК. Важливо проведення заняття в ігровій формі за індивідуальними програмами.

В комплекси ЛФК дітей з порушеннями розумового розвитку важливо включити дихальні вправи, вправи для формування м'язового корсету, для розвитку координаційних здібностей, на розслаблення, для покращення зору, для корекції функцій опорно-рухового апарату, для регуляції обмінних процесів.

Загальношкільні фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи

Конкурси

Проводяться для тренування навичок бігу, стрибків, лазіння, повзання, метання тощо (за змістом програми відповідного класу). Наприклад:

Конкурс «Спритні та умілі» – з елементами вправ на розвиток уваги, швидкості та точності реакції. Проводяться 1 раз на місяць, загальношкільні – 2 рази на рік.

Конкурс «Бігуни» – з елементами бігу зі зміною напрямку та темпу; на швидкість (10, 30 м); з човниковим бігом 4х9 м; з використанням відповідних естафет і рухливих ігор (наприклад, «Естафета з м'ячами», «Біг по колу», «Хто швидше» тощо). Проводяться 1 раз на місяць, загальношкільні – 2 рази на рік.

Конкурс «Стрибуни» – з стрибками через скакалку, на точність приземлення; з багатоскоками; у довжину з місця, у довжину з розбігу, у висоту, у глибину тощо (згідно змісту програми відповідного класу). Використовуються рухливі ігри та естафети з стрибками (наприклад: «Стрибок за стрибком», «Перегони з скакалками», «Перескоки» тощо). Проводяться 1 раз на місяць, загальношкільні – 1 раз на рік.

Змагання

«Веселі старты» – проводяться внутрішньокласні та загальношкільні некласифікаційні змагання по програмному матеріалу за спрощеними правилами.

Всеукраїнські змагання «Повір у себе»

Щорічні спартакіади від «Інваспорту» з різних видів спорту проводяться на рівні міста (області), України за результатами внутрішньошкільних змагань (в групах, сформованих за ступенем компенсації патології).

Міжнародна програма «Спеціал Олімпікс»: проводяться як змагання, так і тренування з різних видів спорту за Спеціальними Олімпійськими програмами та за програмою «Об'єднаного спорту». При розробці змісту позакласної та позашкільної роботи в старшій школі для дітей з розумовою відсталістю враховується програма «Спеціал Олімпікс». На рівні школи приймають участь всі учні, нагороди отримують всі учасники змагань.

Фестивалі народних розваг і ігор

Проводяться двічі на рік згідно календарного плану школи. Вивчення та практичне відновлення дитячих народних ігор і забав. Наприклад: “Вовк і гуси”, “Горішок”, “Довга лоза”, “Вовк і лисичка”, “Сірий кіт”, “Подоляночка”, “Сорока-ворона” тощо.

Фізкультурні свята

Проводяться кілька разів на рік, приурочуються до шкільних, міських (сільських, районних), державних урочистих дат. Програма залежить від особливостей дати, пори року, спеціалізації школи та її матеріальної забезпеченості. Програма свята включає, наприклад: урочисту частину, конкурси, масові сюжетно-рольові та спортивні ігри, естафети, змагання з окремих видів фізичних вправ (за змістом програми відповідного класу), масові виступи учнів тощо.

Дні здоров'я та фізичної культури

Проводяться дні внутрішньокласних і загальношкільних конкурсів, естафет, спортивних ігор і змагань з видів навчальної програми (згідно календарного плану спеціальної загальноосвітньої школи).

ЧЕТВЕРТА ЧАСТИНА

ДОДАТОК №1

Періоди найсприятливішого розвитку фізичних якостей учнів з обмеженими розумовими можливостями

(за А.С. Самилічевим)

Фізичні якості	Хлопці (роки)	Дівчата (роки)
Сила	13-17	13-17
Швидкість	9-10; 13-14	10-11
Спритність	10-12	10-12
Витривалість	11-12; 13-17	9-10; 12-13
Гнучкість	6-10	6-10

Сенситивні періоди розвитку координаційних здібностей учнів з обмеженими розумовими можливостями

(за І.Ю. Горською, 2001)

Координаційні здібності	Хлопці (роки)	Дівчата (роки)
Просторова орієнтація	9-10; 13-17	10-11; 13-17
Диференціація просторових параметрів руху	10-11	11-12
Диференціація силових параметрів руху	8-10; 13-17	8-10; 11-15
Точність відтворення амплітуди руху	10-11	10-11
Рівновага	10-11	9-10

Ознаки ступенів втоми учнів
(за Л.Г. Серкіним)

Об'єкт спостереження	Ступінь втоми		
	незначна	значна	велика
Колір шкіри обличчя	Незначне почервоніння	Значне почервоніння	Різке почервоніння (блідість), синюшність
Спітнілість	Незначна	Значна (верхня частина тулуба)	Особливо значна (нижче пояса), проступання солі
Дихання	Прискорене, рівне	Значне прискорення	Сильне прискорення. Поверхнєве; окремі глибокі вдихи, що змінюються хаотичним диханням (задишка)
Рухи	Бадьора хода	Невпевнений крок, покачування	Різке покачування, відставання від групи (під час пересування групою)
Самопочуття	Ніяких скарг немає	Скарги на втомленість, біль у ногах, серцебиття, задишку	Скарги на те саме, окрім того, головний біль, нудота, блювання

Температурні норми, за яких можна проводити заняття із зимових видів спорту
(Наказ Міністерства освіти і науки України №521 від 01.06.2010 року
«Про затвердження правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури і спорту
в загальноосвітніх навчальних закладах»)

Вік учнів	Температура повітря та сила вітру			Сильний штормовий вітер
	без вітру	вітер до 5 м/с	вітер 6-10 м/с	
12-13 років	-12°C	-8°C	-5°C	Заняття не проводиться
14-15 років	-15°C	-12°C	-8°C	
16-17 років	-16°C	-15°C	-10°C	

ДОДАТОК №2

ОРІЄНТОВНІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНІ ВПРАВИ ТА КОМПЛЕКСИ ФЗИЧНИХ ВПРАВ

Вправи для розвитку координаційних здібностей

1. В.п. – о.с. (двоє дітей стоять обличчям один до одного, тримаючись за руки, стопи партнерів торкаються носками). Повороти тулуба праворуч, ліворуч. Виконувати асиметричні вправи одночасно та тримаючись за руки.

Варіанти: 1. Нахили тулуба (вперед, назад, ліворуч, праворуч). Виконувати асиметричні вправи в парі, тримаючись за руки. 2. Присідати та вставати разом, тримаючись за руки. 3. Поєднання рухів з дихальними вправами: 1 – рухи вгору (в сторони, вгору-в сторони) – вдих; 2-3-4 – вниз – видих. Виконувати рухи разом, тримаючись за руки.

2. В.п. – лежачи на спині (5 – 6 дітей лежать стопами один до одного). Не відриваючи плечей від мата, з'єднати руки.

Варіанти: 1. Передавати іграшку (малий м'яч, прапорець тощо), не відриваючи плечей від мата. 2. Перекидати (перекочувати) великий надуваний м'яч (повітряну кульку), не відриваючи плечей від мата. 3. Підняти прямі ноги вгору, згинаючи їх в кульшових суглобах, – видих; повернутись у в.п. – вдих. Вправи виконувати всім дітям групи одночасно, не відриваючи плечей від мата.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, координації рухів, комунікаційних навичок; формування правильної постави та корекція порушень постави.

3. В.п. – лежачи на животі, руки перед груддю (3 – 6 дітей лежать на відстані 1,5 – 2,5 м, обличчям один до одного). Не змінюючи положення тіла, перекичувати м'яч один одному.

Варіанти: 1. Перекидати великий надуваний м'яч (повітряну кульку), не змінюючи положення тіла. Перекичувати набивний м'яч (1-3 кг), не змінюючи положення тіла (відстань між гравцями 1,0 – 2 м).

Вправи дихальної гімнастики

«Троянда та кульбаба»

В.п. – о.с. Глибокий вдих носом («нюхає троянду»), видих – ротом, максимально випускаючи повітря («дме на кульбабу»). Темп повільний. Повторити 4-8 разів.

«Пташка»

В.п. — стійка ноги нарізно, стопи паралельно. Вдих – руки широко розвести в сторони («крила»), видих – руки опустити вниз, вимовляючи: «Х-х-а-а». Темп повільний.

Повторити 8-10 разів.

«Їжачок»

В.п. – о.с. Поворот голови праворуч – вдих носом, короткий, гучний (як їжачок) з напругою м'язів всієї носоглотки та шиї. Повернутися у в.п. – видих м'який, довільний, через напіввідкриті губи. Теж саме – ліворуч. Темп повільний. Повторити 6-8 разів.

«Вушка»

В.п. – о.с. Нахил голови праворуч – вдих носом, в.п. – видих довільний, з напругою м'язів всієї носоглотки. Плечі залишаються нерухомими, при нахилі голови – вухо якомога ближче до плеча. Тулуб при нахилі голови не повертається. Теж саме – ліворуч. Темп середній. Повторити 6-8 разів.

«Хвиля»

В.п. – лежачи на спині, руки вздовж тіла, ноги разом. Вдих – руки підняти вгору і назад, торкнутись мата. Видих – руки повертаються в в.п., вимовляючи: «Уни-и-и-з». Темп повільний (середній). Повторити 8-10 разів.

«Годинник»

В.п. – ноги нарізно. Вдих – махи прямими руками вперед, видих – махи назад, вимовляючи: «Тік-так». Повторити 8-10 разів.

«Носоріг»

В.п. – о.с. Праву ніздрю закрити вказівним пальцем правої руки. Лівою ніздрею робити тихий тривалий вдих. Тільки-но вдих закінчений, відкрити праву ніздрю, а ліву закрити вказівним пальцем лівої руки – через праву ніздрю робити тихий тривалий видих із максимальним спорожненням легенів і підтягуванням діафрагми максимально вгору, щоб у животі творилася ямка. Те саме іншою ніздрею. Темп середній (повільний). Повторити 3-6 разів.

«Водолаз»

В.п. – лежачи на животі, руки перед груддю. Глибокий вдих, затримати дихання на 5-10 с., руки витягнути вперед («водолаз пливе»). Видих – в.п. Темп повільний. Повторити 2-4 рази.

«Повітряна кулька»

В.п. – лежачи на спині, руки на животі. Уявити, що замість животика – повітряна кулька. Вдих – надути кульку (темп повільний). Видих – кульку здути. Темп повільний.

Повторити 5 разів.

Варіант: Те ж саме, але видих за сигналом – легкий оплеск в долоні (або по животику) (через 5 секунд).

«Хом'ячок»

В.п. – о.с. Вдих, надути щічки («хом'ячок»), затримати дихання на 5-10 с. Видих – торкнутися щічки (ляснути себе по щічках), випустивши повітря. Темп середній. Повторити 4-10 разів.

Варіант: В.п. – о.с. Вдих, надути щічки («хом'ячок»), затримати дихання на 5-10 с, пройти кілька кроків. Видих – повернутися і ляснути себе по щічках, таки чином випустивши повітря; пройти ще кілька кроків, дихаючи носом, як би винюхуючи нову їжу для наповнення щічок. Темп середній. Повторити 4-10 разів.

«До сонечка»

В.п. – ноги нарізно. Вдих – руки вгору через сторони, піднятися навшпиньки. Видих – в.п., вимовляючи: «У-х-х-х». Темп повільний. Повторити 8-10 разів.

«Курочка»

В.п. – сидячи на стільці, руки донизу. Вдих – підняти руки до пахв, долонями вгору (зображуючи крила курочки). Видих – руки вниз, повертаючи долоні вниз (крильця опускаємо). Темп повільний. Повторити 8-10 разів.

«Підніми камінець»

В.п. – о.с. 1. Вдих – крок праворуч, руки підняти угору, кисті стиснуті у кулак. 2. Видих – нахил тулуба вперед, кулаками торкнутися до підлоги. 3. Вдих – випрямитися, плавно піднімаючи руки вздовж тулуба вгору, зафіксувати їх над головою. 4. Видих – приставити праву ногу, опустити руки вниз уздовж тулуба, долоні вниз (в.п.). Темп повільний.

Повторити 6-10 разів. Вправа зміцнює м'язи спини, тазостегнових суглобів та внутрішніх органів малого тазу, координує ритм дихання.

Вправи, що сприяють посиленню функції дихання (за Р.Д. Бабенковою):

1. В.п. – лежачи на спині, ноги зігнуті в колінних суглобах, стопи опираються на килимок. Згинати одночасно обидві ноги, підтягуючи їх руками до грудей – видих; при поверненні у в.п. – вдих. Повторити 3 – 4 рази, темп повільний.

2. В.п. – лежачи на спині, ноги зігнуті в колінних суглобах, стопи опираються на килимок. Підняти ногу (почергово), напружуючи м'язи черевного пресу – видих; опустити ногу – вдих. Повторити 3 – 4 рази, темп повільний.

3. В.п. – лежачи на спині, ноги зігнуті в колінних суглобах, стопи опираються на килимок. Витягнути руки вгору, ноги розігнуті – вдих; опустити руки вздовж тулуба, ноги зігнуті в колінах – видих. Повторити 3 – 4 рази, темп повільний.

4. В.п. – о.с., руки витягнуті вперед, голова опущена. 1 – підняти голову, руки вгору-в сторони – вдих. 2-3-4 – повернутись у в.п. – видих. Повторити 4 рази, темп повільний.

5. В.п. – стійка ноги нарізно, руки перед груддю. 1-2 – поворот тулуба праворуч (ліворуч) з відведенням руки – вдих. 3-4-5 – повернення в в.п. – видих. Повторити 4 – 6 разів, темп повільний.

Вправи для пальців (за І. Цуцумі):

Вправи загальстимулюючого впливу

1. Згинання пальців.

В.п. — руки з'єднати долонями і підняти на висоту очей, вдих через ніс. На рахунок 1 — видихаючи через рот, опустити праву руку так, щоб кінчики пальців цієї руки розмішувались біля середини долоні лівої руки. Обхопити кінчики пальців правої руки пальцями лівої руки; 2 — вдихаючи через ніс, розігнути пальці лівої руки, праву долоню підняти вище лівої й обхопити пальцями правої руки кінчики пальців лівої руки.

Повторити плавно рухи 15 разів при трохи прискореному диханні.

2. Прогинання пальців.

В.п. – руки з'єднати долонями, спрямованими вгору; кисті рук – на рівні грудей. На рахунок 1 — залишаючи руки на тій же висоті, швидко і з зусиллям роз'єднати долоні, залишаючи їх з'єднаними лише у кінчиків пальців та розвести пальці, направляючи їх уперед, вдих; 2—в.п., видих (15 разів).

3. Згинання та розгинання пальців.

В.п. – сидячи, руки звернені долонями до обличчя з'єднати мізинцями, видих. На рахунок 1 – вдихаючи через ніс, згинати по черзі всі пальці один за іншим, починаючи від великого пальця правої руки; 2 – видихаючи через рот, розгинати пальці в зворотному порядку, починаючи від великого пальця лівої руки (10—15 разів).

4. Вправи з горіхами (гудзиками, камінцями тощо).

В.п. – сидячи, горіх між долонями. На рахунок 1 – кругові рухи долонями, притискаючи горіх із зусиллям; 2— такі ж рухи горіхом по тильній стороні руки; 3 — одночасні кругові рухи двома горіхами під кожною долонею по будь-якій твердій поверхні (правою долонею — по годинниковій стрілці, лівою – проти годинникової стрілки). Дихання довільне.

Кожну вправу виконувати по 10—15 с.

Вправи для поліпшення пам'яті

1. З'єднати великий і вказівний пальці правої руки кінчиками і з зусиллям притиснути їх один до одного, згинаючи пальці назовні. Ту ж вправу проробити для великого і середнього, великого і безіменного, великого і мізинця правої руки. Те ж саме – для пальців лівої руки. Дихання довільне (20 разів).

2. Кінчиком великого пальця правої руки сильно надавити на основу всіх інших пальців, починаючи з мізинця. Те ж проробити лівою рукою (20 разів).

Вправа для підвищення рівня обсягу уваги

Випростану з напругою кисть правої руки підвести до основи мізинця лівої руки зі злегка стиснутими в кулак пальцями. Потім, миттєво, змінити положення: стиснути пальці правої руки, сильно випрямити кисть лівої руки та доторкнутись кінчиками пальців цієї руки до основи мізинця правої руки. Дихання не затримувати (10 разів).

Вправи для підвищення зосередженості, розвитку концентрації уваги

1. Натискувати на точку, розташовану в середині лівої долоні, великим пальцем правої руки. При натисканні — вдих, з ослабленням зусилля — видих. Вправу виконувати в повільному темпі по 5 разів для кожної руки.

2. Стискати пальці в кулак із загнутих усередину великим пальцем. Роблячи спокійний видих, стиснути з зусиллям кулак, роблячи тиск на точку, розташовану в середині долоні. Припиняючи тиск, зробити вдих. Вправу виконувати по 5 разів для кожної руки.

Вправи для зняття психоемоційного напруження

1. Кругові рухи горіхами (гудзиками тощо) в долонях.

Поклавши по два горіха в долоню, пальцями кожної руки пересувати горіхи по колу. Дихання не затримувати (5 разів).

2. Подразнення горіхом (гудзиком тощо) точки в основі долоні з боку мізинця.

Помістивши горіх на зазначену точку, долонею іншої руки протягом 3 хв натискати на горіх і робити ним кругові рухи. Дихання не затримувати.

3. Масаж кінчиків мізинців.

Протягом 1 хв ретельно розминати пальцями правої руки кінчик мізинця лівої руки. Потім те ж саме – лівою рукою. Дихання не затримувати.

Вправи на розслаблення, зняття психоемоційного напруження

I. В.п. – лежачи на спині, руки витягнуті над головою, очі заплющені. Максимально витягнути руки за голову, а ноги в протилежний бік, при цьому підшви стоп мають дивитися вперед, а пальці – вгору. Виконувати з напруженням (10 с). Пауза, розслабитись (30 с).

II. «Поза візника»: сісти на край так, щоб гомілки були перпендикулярні до підлоги, а стопи стояли на ширині плечей; при цьому руки, зіплені в замок, опустити між ногами; плечі та голова повинні звисати, очі заплющені. Дихання діафрагмальне, неглибоке.

III. В.п. – о. с. 1. Кистьове згинання та розгинання. Вібрації руками (8 – 10 разів кожною рукою). 2. Стиснути в кулак кисть правої руки. Легкий струс руки. Те ж лівою рукою (6 – 8 разів кожною рукою). 3. Почергове стискання пальців в кулак і їх розтискання (асиметричне – обома руками). Вібрації та струси руками. (6 – 8 разів).

Вправи для корекції зорового сприймання та профілактики послаблення зору

Вправи, які знімають втому очей (за Г.Г. Демірчогляном, В.І. Янкуліним)

1. В.п. – сидячи. Щільно закрити очі (на 3 – 5 с), а потім відкрити їх (на 3 – 5 с).

Повторити 6 – 8 разів.

2. В.п. – сидячи. Швидко кліпати очима (1 – 2 хв).

3. В.п. – о.с. Дивитись прямо перед собою (2 – 3 с). Поставити палець руки на відстані 25 – 30 см від очей, перевести погляд на кінчик пальця та дивитись на нього протягом 3 – 5 с. Опустити руку. Повторити 10 – 12 разів.

4. В.п. – сидячи. Заплющити очі, ніжно погладжувати повіки круговими рухами пальця (1 хв).

5. В.п. – сидячи. Трьома пальцями кожної руки легко натиснути на верхні повіки (1 – 2 хв). Опустити руки. Повторити 3 – 4 рази.

ДОДАТОК №3

ОРІЄНТОВНІ ВПРАВИ ТА КОМПЛЕКСИ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ ДЛЯ ТРЕНУВАННЯ НАВИЧКИ ПЛАВАННЯ (СПОСОБОМ БРАС)

Завдання для навчання плавання учнів 8-10-го класів:

- ознайомлення з властивостями води і подолання відчуття боязні її;
- навчання пересування по дну басейну різними способами на різній глибині;
- навчання занурення у воду та відкривання в ній очей;
- навчання дихання у воді (видих у воду);
- навчання тримання тіла на поверхні води на грудях і на спині;
- навчання ковзанню у воді на грудях і на спині;
- навчання координаційним можливостям у воді, виконання простих рухів у воді руками та ногами під час ковзання;
- навчання полегшеним способам плавання;
- навчання пірнанню;
- поворот «маятник» на грудях і на спині;
- навчання плаванню способом брас за допомогою дошки;
- навчання плаванню способом брас на грудях без використання дошки;
- удосконалення техніки плавання вивченими способами (брас, кроль на грудях, кроль на спині).

Основні терміни і поняття:

Загальна фізична підготовка (ЗФП) – процес розвитку рухових здібностей, не специфічних для обраного виду м'язової діяльності, які побічно впливають на фізичний розвиток учнів.

ЗФП спрямована на зміцнення здоров'я, підвищення рівня розвитку фізичних якостей і функціональних можливостей органів і систем організму учнів. Наприклад, до засобів ЗФП на суші відносять біг, загальнорозвивальні вправи, силові вправи з обтяженнями й неспецифічними тренажерами; у воді - ігри з м'ячем, стрибки у воду та інше.

Спеціальна фізична підготовка (СФП) – процес розвитку рухових здібностей, що відповідають специфічним вимогам діяльності у вибраному виді спорту, плаванні. На суші до засобів СФП відносять вправи на спеціальних тренажерах, у воді це переважна більшість різних видів навантаження.

Спеціальна технічна підготовка (СТП) - процес навчання учнів основам техніки рухових дій, вдосконалення вибраних форм спортивної техніки, а також розвиток необхідних для цього рухових здібностей.

Засоби навчання плаванню способом брас реалізуються в наступній послідовності:

вправи на освоєння у воді і ковзання;

вправи на дихання;

оволодіння основами техніки плавання;

розвиток фізичних якостей (з використанням ігор, естафет, ігрових вправ).

Загальнорозвивальні і спеціальні вправи, які мають вагоме значення при тренуванні плавця:

ходьба, біг із маховими рухами рук;

нахили, повороти, присідання;

згинання та розгинання рук в упорі;

кругові рухи руками з поступовим збільшенням амплітуди;

колові рухи в плечових, колінних, кульшових і гомілковостопних суглобах;

колові рухи тулубом; махові рухи руками з поворотом тулуба праворуч, ліворуч («млин»);

імітація рухів руками і ногами, як при плаванні способом «брас» на животі \ на спині.

Необхідний інвентар для проведення занять з плавання:

№	Спортивний інвентар	Кількість
1	свисток	1-2 штук
2	секундомір	5-8 штук

3	мотузки	50 метрів
4	ватерпольні м'ячі (гумові)	15-20 штук
5	гумові надувні кола	25-30 штук
6	поплавки з пінопласту	25-30 штук
7	плавальні дошки різного розміру	25-30 штук
8	гнучкі палки («нудлс»)	15-30 штук
9	прапорці	4-8 штук
1	рятувальні засоби	1 комплект
	гантелі (1-3 кілограми)	10-15 комплектів
	гумові амортизатори	25-30 комплектів

Вправи для розминки на суші (за В.К. Велитченко):

1. Ходьба та біг у спокійному темпі протягом хвилини. Перейти на крок, із глибоким вдихом підняти руки вгору й опустити вниз з повним видихом (6—8 разів).
2. В.п. – стійка ноги нарізно, одну руку підняти вгору, іншу опустити вниз. Виконати кругові рухи вперед одночасно обома руками. Потім повторити вправу, виконуючи кругові рухи руками назад (8 – 10 разів).
3. В.п. – сидячи. Сісти на пісок (килимok тощо), зігнути ноги в колінах і опертися руками позаду. Підняти таз якнайвище і пересуватися в такому положенні вперед-назад-ліворуч-праворуч (немов краб).
4. В.п. – основна стійка. Тримати на долоні зігнутої перед собою руки легкий предмет (листочок паперу тощо). Широко відкривши рот, швидко зробити повний вдих, потім піднести долоню до обличчя та енергійно видихнути повітря через щільно зімкнуті губи, намагаючись здути предмет (4—5 разів).
5. В.п. – зімкнута стійка, руки на пояс. Виконувати нахили вперед-назад (по 4—5 разів).
6. В.п. – основна стійка. Підняти руки вгору та з'єднати кисті над головою. Піднятися на носки, потягнутися догори, напружитися. Розслабитися, опустити руки та опуститися на всю стопу (3—4 рази).
7. В.п. – основна стійка, руки вздовж тулуба. Напівприсід. Стрибнути вгору, піднявши руки догори та випроставшись. М'яко приземлитись на носки (4—5 разів).

Підготовчі вправи при навчанні плаванню брасом (за В.К. Велитченко):

1. В.п. – основна стійка. Присідання з положенням стоп як при плаванні брасом. Стати боком до стіни, опертися однією рукою, ноги на ширині плечей, носки максимально розгорнуті в сторони. Присідати, не відриваючи п'яток від землі (підлоги) та зберігаючи вертикальне положення тіла (4—5 разів).
2. В.п. – сидячи. Рухи ногами як при плаванні брасом на спині (можна виконувати вправу на суші чи у воді на мілині). Сісти на ослін (лаву), опертися позаду руками і витягнути зведені ноги. Згинаючи ноги та розводячи коліна в сторони, підтягти п'яти до сідниць, а потім швидко розгорнути стопи носками в сторони та різко випрямити ноги, ніби відштовхуючись від води (10—12 разів).
3. В.п. – лежачи на спині (на суші або у воді на мілині). Виконати одночасно з «жаб'ячими» рухами ніг короткі гребки обома руками. Гребки робити долонями та передпліччями біля стегон, приблизно так само, як при плаванні полегшеним кролем на спині (10—12 разів).
4. В.п. – лежачи на животі. Упертись руками в підлогу, лежачи на гімнастичній лаві (триматись за поручень у басейні чи упертись руками в дно на мілині) та виконувати ногами одночасні симетричні рухи: підтягти п'яти до сідниць, плавно згинаючи ноги та трохи розводячи коліна в сторони, потім, розгорнувши носки в сторони, різко відіпхнутись стопами від води. Ноги випрямити та розслабити. Стежити за тим, щоб п'яти рухалися коло самої поверхні води (10—12 разів).
5. В.п. – стоячи (на суші або по пояс у воді). Виконувати рухи руками, як при плаванні брасом на грудях. Підняти руки догори, розвести їх у сторони і трохи вниз, повернувши

кисті долонями назовні. Потім, трохи зігнувши руки в ліктях, енергійно направити їх вперед долонями усередину і знову підняти догори. Рухи рук повинні бути плавними й округлими (намагатися накреслити в повітрі дві квіткові пелюстки) (10—12 разів).

6. В.п. – стійка ноги нарізно (на суші або неглибоко в воді), узгоджувати дихання з рухами рук. Вдих виконувати наприкінці гребка руками, коли лікті зближуються внизу під підборіддям; поступовий видих під час виконання гребка (10—12 разів).

7. В.п. – лежачи у воді на грудях, тримаючи однією рукою за поручень у басейні (або упершись однією рукою в дно). Виконувати іншою рукою гребкові рухи в сполученні з рухами ніг. Рухи руками (5—6 разів кожною рукою) та ногами повинні здійснюватись у визначеній послідовності. Коли рука робить гребок, ноги витягнуті; на завершенні гребка рукою, коли вона майже цілком витягнута вперед, виконати рух ногами.

Вправа «Поплавець»

Стоячи в дні басейну, дитина робить глибокий вдих. Звертаємо вашу увагу на те, що легені повинні максимально наповнитися повітрям для правильного виконання вправи. Підтискаємо підборіддя до грудей, тепер обличчя перебуває у воді. Піднімаємо одну ногу і притискаємо її до грудей, обхопивши при цьому її руками. Потім також піднімаємо другу ногу. Притиснувши обидві ноги і голову до грудей (положення угруповання), дитина спливає на поверхню води округлою спиною вгору. Якщо легені не достатньо заповнені повітрям, то дитина не зможе спливати. Може статися так, що після підняття обох ніг тіло дитини спочатку опуститься вниз, але максимум через 1-2 секунди спливе. Знаходимося в положенні «Поплавець» від 5 до 10 секунд, потім опускаємо ноги і встаємо на дно басейну. Видихати у воду не можна, якщо дитина видихає у воду, тіло піде на дно.

Вправа «Медуза»

З положення «Поплавець» переходимо в стан «Медуза». Після глибокого вдиху, групування ніг і голови, перебуваючи в положенні округлою спиною вгору, дитина випрямляє руки і ноги в розслабленому стані. Голова знаходиться у воді і опущена вниз, руки і ноги як щупальця медузи – розслаблені. Дитина затримується в такому положенні стільки часу, скільки зможе.

Вправа «Морська зірка»

Вправа «Морська зірка» також виконується з максимально заповненими повітрям легкими. Глибокий вдих, затримка дихання, нахил вперед таким чином, щоб живіт і плечі лягли на воду. Голова при цьому знаходиться у воді, руки в сторони. Потім відриваємо одну ногу від дна, слідом плавно піднімаємо другу. Ноги, як і руки, повинні бути розведені в сторони. Знаходимося в такому положенні з 5 секунд і поступово збільшуємо час до 15 секунд. У положенні «Морська зірка» потрібно обов'язково відкривати очі під водою.

Вправа для відновлення дихання

Після виконання ряду вправ необхідно відновлення дихання. Тримаючись за бортик басейну, виконати 2-10 (до 10) видихів у воду поспіль. Таким чином відбувається відновлення дихання.

Вправа для додання впевненості при знаходженні дитини у воді без опори

Тримаємо дитину за руки і відходимо від бортика до протилежної сторони басейну. Після кожного вчиненого кроку дитина робить вдих і занурюється у воду, потім, піднімаючись з води, видихає повітря і робить наступний крок. Затримуватися під водою не потрібно, очі під час вправи завжди відкриті. Таким чином проходимо весь басейн. Якщо дитина відчуває себе впевнено, можна відпустити руки і спробувати не тримати його

Вправа «Човники»

Так само виконується в басейні від одного краю до протилежного. Дитина йде по дну басейну, одночасно здійснюючи гребки руками як веслами.

Орієнтовні вправи для першого етапу навчання плаванню способом брас:

у в.п. сидячи, лежачи на міліні виконувати елементарні рухи руками: кидання іграшок у воду, плескання, ігри з надувними іграшками тощо;

ходьба та біг на міліні (глибина до колін);
підстрибування вгору з падінням у воду в ігрових ситуаціях (глибина до колін);
стрибки вперед з падінням на поверхню води в ігрових ситуаціях (глибина до колін і вище);
перехід з мілкого на більш глибоке місце (поступово, разом з учителем) (глибина до грудей);
діставання різних предметів зі дна басейна (глибина по пояс);
присідання до грудей, по шию (глибина по пояс).

ДОДАТОК №4 ОРІЄНТОВНІ КОМПЛЕКСИ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ ЕЛЕМЕНТИ ЙОГИ

«...Йогу слід розглядати як гармонію трьох сутностей людини: фізичної, розумово - емоційної (психічної) і духовної. Метою йоги є досягнення і підтримка такої гармонії. Мета має кілька аспектів: Раджа-йога, Бхакті-йога, Карма-йога, Хатха-йога...»⁴ та інші. Такий поділ аспектів йоги певною мірою умовний, але має велике методичне значення, оскільки дозволяє займатися йогою всім людям, незалежно від статі, віку, професії, віросповідання, національності, враховувати особливості кожної людини, її індивідуальність, потреби та нахили. Відтак, всі аспекти йоги взаємно доповнюють один одного. Їх елементи використовуються при освоєнні будь-якого напрямку цього вчення. В своїй роботі ми розглянули деякі елементи йоги (асани, пранаяму, мудри), які можуть бути використані з метою поліпшення здоров'я учнів з порушеннями розумового розвитку.

Хатха-йога – це практична система самовдосконалення. Завдяки практиці йоги людина може добитися гармонійного розвитку тіла, розуму, інтелекту і душі. Гімнастикою з елементами Хатха-йоги можна займатись починаючи з підготовчого класу спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей, за винятком учнів, які за станом здоров'я звільнені лікарем. Вправи йогів відзначаються своєрідністю методів і високою ефективністю їхнього впливу на організм дитини. Виконання вправ веде до функціонального навантаження життєво важливих внутрішніх органів і систем, їх зміцнення та вдосконалення.

Елементи йоги включають «асани» – фізичні вправи, в яких використовуються різні статичні положення, та «пранаяму» – спеціальні дихальні вправи в певній послідовності. В основі цієї практики лежить відмова дихати неритмічно і швидко. Ритмічне дихання забезпечується трьома компонентами: правильним вдихом, довгим видихом і затримкою повітря. Ці три частини як три рівних відрізка. Виконавець не тільки зникає до їх однакової тривалості, але і здатний подовжувати їх. Дихати правильно – значить, ритмічно, спокійно, збільшуючи протяжність кожної з трьох частин. Система пранаями включає наступні дихальні вправи: підготовче дихання, повне дихання та його складові частини (черевне (діафрагмальне), реберне та ключичне), попереми́нне (альтернативне) дихання, очисні вправи та вправи, які тренують діафрагму і м'язи живота. Оптимальне вихідне положення для оволодіння переліченими типами дихання – сидючи на стільці або лежачи на спині на твердій поверхні, голова, шия і спина знаходяться на одній лінії.

Дихання виконується через ніс, кожен дихальну вправу починають з енергійного видиху.

При виконанні гімнастики з елементами йоги необхідно дотримуватися таких вимог: перед проведенням гімнастики з елементами Хатха-йоги виконати розминку;

займатися в провітреному, не сирому приміщенні, на килимку;

температура повітря має бути 22-25° С (не менше 18° С);

виконувати вправи регулярно, бажано у ранковий час;

займатися в тихому місці, де ніякі звуки та переміщення не будуть заважати виконанню вправ;

одяг не повинен обмежувати рухів; очі закрити;

не займатися відразу після прийому їжі (можна через 2-3 години після прийому їжі);

не займатися після фізичного навантаження;

не допускати втоми;

вправи кожен учасник виконує у власному ритмі;

будь-яке дихання починати з видиху;

не допускати поспішності, змагання при виконанні вправ;
бажано займатися гімнастикою з елементами йоги 5-6 раз на тиждень, по 1 разу на день, 15 хв у перші тижні з поступовим збільшенням тривалості до 30-45 хв; можливий поділ заняття на 2 частини з інтервалом між ними 7-8 год;
займатися вправами з учнем тільки після дозволу лікаря; постійний лікарсько-педагогічний контроль виконання вправи учнем.

Три правила занять гімнастики з елементами йоги:

систематичність і регулярність;

послідовність та поступовість переходу від простого до складного;

помірність у всьому.

У випадку гіпервентиляції легенів (у школяра збільшена частота дихання, задишка, блідість, запаморочення, занепокоєння) – припинити виконання вправи, скласти руки, як при вмиванні, занурити в них личко дитини, учень робить глибокий вдих і видих, повторити 2-3 рази. Заняття гімнастикою з елементами йоги включає в себе чотири основних елемента: підготовчі вправи, основна частина, компенсуючі пози, заключна частина (відпочинок).

Підготовче дихання

В.п. – ноги нарізно.

Вдих – підняти руки через сторони вгору до горизонтального положення, поволі прогнутися назад. Зімкнути руки за потилицею, випнути груди, відхилити голову трохи назад. Цю позу набути без будь-якого напруження м'язів. Видих – енергійно, щоб якомога більше звільнити легені від повітря. Вдих – повільно, глибоко. Спочатку можна робити довільно, а потім по рахунку. Вдих виконується протягом 6-7 с (поступово, починаючи з 2 с), заповнюючи нижні, а потім і верхні відділи легень. Видих – у такій же послідовності, виконується протягом 6-7 с (поступово, починаючи з 2 с). Темп повільний (2-5 хв).

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем.

Ритмічне дихання

В.п. – сидячи.

Випростатись, розслабити м'язи. Енергійно видихнути. Вдих – глибокий, відраховуючи приблизно 6 пульсових одиниць (спочатку 2 с (рахунком), поступово збільшуючи час до 6-7 с; потім, відраховуючи пульсові одиниці). Видих – так само, відраховуючи приблизно 6 пульсових одиниць. Дихання стає пульсуюче, але безперервне, з невеликими хвилеподібними затиханнями між окремими ударами пульсу. Кожен вдих виконувати протягом стількох пульсових одиниць (ударів серця), як і видих. Будь-яке зменшення чи збільшення цих одиниць, як і затримку повітря, про яку йтиметься пізніше, здійснювати поступово і тільки після оволодіння підготовчим диханням. Ритмічне дихання засвоюють добре тоді, коли учень відчуває удари серця. З цією метою можна змінити в.п. – стоячи (або лежачи). Спочатку, щоб почути пульсацію, покласти руку на серце або палець правої руки на зап'ясток лівої, як при вимірюванні пульсу. Вправи з ритмічного дихання виконувати кілька тижнів, збільшуючи його тривалість до 14 пульсових одиниць, після чого можна приступати до виконання так званого повного дихання йогів.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем.

Ключичне дихання (верхнє дихання)

В.п. – ноги нарізно (або лежачи чи сидячи).

Енергійний видих. Вдих повільний, піднімаючи ключиці та плечі. Повітря проходить через ніс і наповнює тільки верхівки легенів. Під час видиху плечі поволі опускають і,

таким чином, повітря витісняють з легенів через ніс. При цьому живіт і середня частина грудної клітки залишаються нерухомі.

Терапевтичний ефект. Поліпшення функції прикореневих лімфатичних вузлів у легенях. Покращення вентиляції верхівок легенів.

Реберне дихання (середнє дихання)

В.п. – ноги нарізно (або лежачи чи сидячи).

Енергійний видих. Повільний вдих через ніс, розширяючи ребра в сторони (і трохи назад).

Під час видиху ребра стискаються, повітря витісняється через ніс. При цьому живіт і ключиці залишаються майже нерухомими.

Терапевтичний ефект. Розвантаження серцево-судинної системи; покращення кровообігу печінки, жовчного міхура, селезінки, шлунку, нирок.

Діафрагмальне дихання (нижнє дихання)

В.п. – напівлежачи (або лежачи, або стоячи).

Розслабитись. На 4 рахунки зробити видих (енергійний), на 4 – вдих. Дихати тільки животом, повільно, без найменшого напруження. Голосові щілини ледве стиснути, утворюючи рівний звук «х-х-х». Завдання — максимальне розслаблення.

Кількість діафрагмальних подихів у добу потрібно збільшувати дуже повільно, по 6-7 подихів у тиждень (при щоденних регулярних заняттях).

Терапевтичний ефект. Допомога роботі серця, забезпечуючи прилив венозної крові. Це сприяє зниженню високого артеріального тиску, стимулює травлення, регулює діяльність органів черевної порожнини.

Повне дихання

В.п. – о. с. (або лежачи чи сидячи).

1. Розслабитись (якщо у в.п. сидячи – добре розправити грудну клітку, якщо – в.п. лежачи, лягти на тверду поверхню). Енергійний видих, втягуючи стінку черева всередину. Вдих – на 5 рахунків — втягуючи повітря через ніс, зробити повільний вдих: розширити нижню частину грудної клітки в сторони та вперед; розширити середню та верхню частини грудної клітки вперед – назад – в сторони; втягнути всередину нижню частину живота та підняти плечі, що сприяє наповненню повітрям самих верхніх частин легень. Вдих має відбуватись одним рухом, яким піднімається в наведеній послідовності всі частини грудей, від діафрагми, що опускається, до самих верхніх ребер і ключиць. Рух має бути плавним, тривалістю в 2 с.

2. Затримати дихання на 2-3 с.

3. Видих – на 5 рахунків, ритмічно, повільно, поступово – втягнути усередину живіт, стиснути нижні ребра, опустити плечі.

Перший день потрібно вправляти у повному диханні протягом 1 хвилини, наступні п'ять днів – додавати по 1 хв кожного дня. Тільки після цього – приступити до вправ із затримкою дихання («Затримати дихання на 2-3 с»). Повне дихання може бути виконане в будь-якому статичному положенні та у русі. Щоб опанувати повне дихання правильно, потрібно виконувати його поступово, без перевантажень.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Дозволяє накопичити велику кількість енергії в організмі, збільшує корисний об'єм легенів.

Поліпшення опірності організму. Позитивний вплив при підвищеному артеріальному тиску та серцевих захворюваннях. Заспокоює нервову систему та сприяє розвитку волі і рішучості. Стимуляція функції залоз внутрішньої секреції.

Ха-дихання стоячи

В.п. – стійка ноги нарізно, стопи паралельно.

1. Вдих, як при повному диханні, під час вдиху повільно підняти руки над головою.

2. Затримати дихання (2 – 10с).

3. Зненацька нахилившись вперед, кинути руки вниз і зробити різкий видих повітря, не голосом (видих через рот «Хххаа»: не вимовляється, а виникає у зв'язку з швидким рухом повітря).

4. З повільним вдихом підняти руки над головою, випростатись.

5. З повільним видихом через ніс опустити руки вниз.

Повторити 4 рази.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Поліпшення нервовопсихічного стану організму; сприяння зняттю стресу, корекція психоемоційного стану.

Ха-дихання лежачи

В.п. – лежачи, руки вздовж тулуба долонями до підлоги.

1. Зробити вдих, як при повному диханні, одночасно піднімаючи руки та опускаючи їх на підлогу за головою.

2. Затримати дихання (2-3 с). Підняти вертикально вгору руки та ноги (долоні рук розгорнуті одна до одної). Розслабитись. Широко розкрити рот, розтягнувши куточки губ до вух.

3. Підняти ноги і, згинаючи їх в колінах, охопити руками, притискаючи стегна до живота. Голова чолом торкається колін. Одночасно (мимовільно) – різкий видих через рот зі звуком «Хххаа» (не вимовляється, а виникає у зв'язку з швидким рухом повітря).

4. Затримати дихання (2-3 с). Випростати руки і ноги вертикально вгору.

5. Повний вдих. Пауза кілька секунд (затримка дихання на 2-3 с). Повільно опустити руки за голову та ноги на підлогу.

6. Повільний видих через ніс, одночасно опускаючи руки з боків. Розслабитись.

Повторити 4 рази.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Очищення шлунково-кишкового тракту. Зміцнення хребта. Зміцнення м'язів живота і спини.

Поліпшення нервовопсихічного стану організму; сприяння зняттю стресу, корекція психоемоційного стану.

Очисне дихання

В.п. – о.с.; руки вздовж тулуба (але можна виконувати у будь-якому в.п.). Долоні притиснуті одна до одної. Зап'ястя рук натискають злегка на живіт, так що долоні виявляються перпендикулярні тілу.

1. Повільний повний вдих.

2. Без паузи почати видих: губи щільно притиснути до зубів, залишаючи вузьку щілину (або – стиснути губи, ніби для свистка, не надуваючи щік); через цю вузьку щілину випустити повітря кількома короткими поштовхами. Виникає відчуття, що рот не відкритий і тому потрібне напруження грудних м'язів і діафрагми, щоб вичавити повітря з легень.

Йоги часто закінчують інші вправи цим диханням.

Повторити 2-3 рази.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Зняття втоми.

Підвищення фізичної та розумової працездатності.

Дихання для зміцнення нервової системи

В.п. – о.с.; руки вздовж тулуба.

1. Енергійний видих.

2. З повільним вдихом (як при повному диханні йогів) піднести поволі руки вперед до горизонтального рівня, обертаючи долоні вгору.

3. Затримати дихання (5 с). Повільно (протягом 1-2 с) сильно стиснути пальці в кулаки. Повільно зігнути руки в ліктях, наближаючи стиснуті кулаки до плечей (руки згинати з великим зусиллям, ніби долаючи значний опір).

4. Видих. Одночасно з видихом випрямити руки, розтиснути кулаки, опускаємо розслаблені руки донизу, нахилиючись уперед. Розслабитись.

Повторити 1-2-3 рази.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Зміцнення нервової системи.

Дихання, що сприяє розширенню грудної клітини 1

В.п. – о.с.; руки вздовж тулуба.

1. Видих. Обхопити грудну клітку руками під пахвами. Великі пальці звернені до спини, інші – до передньої частини грудей. Долоні знаходяться з боків.

2. Зробити глибокий вдих. Затримати дихання (2-3 с). Стиснути грудну клітку руками, почати повільно видихати.

Повторити 1-2-3 рази.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Розширення грудної клітини, збільшення життєвої ємності легень. Покращення загального самопочуття.

Дихання, що сприяє розширенню грудної клітини 2

В.п. – о.с.; руки вздовж тулуба.

1. Видих.

2. На вдиху піднімайте руки в сторони. На повному вдиху – затримати дихання (2-3 с).

Руки підняти на рівень плечей, долонями вниз (можна стиснути кулаки). Швидко звести руки перед собою, розвести в сторони («ножиці»).

3. В.п. Видих сильний, через відкритий рот.

Закінчити вправу очисним диханням.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Поліпшення вентиляції легень і збільшення їх обсягу. Сприяння корекції постави.

Глибоке дихання

В.п. – о.с.; руки вздовж тулуба.

1. Видих.

2. Глибокий вдих, злегка висуваючи вперед передню черевну стінку (грудну клітку не підіймати).

3. Повільний видих, дозволивши черевній стінці скоротитися.

Повторити 2-4 рази.

4. В.п. Розслабитись. Дихати природним чином (1 хв).

Повторити цикл.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Корекція психофізичного та психоемоційного напруження.

Дихання, що сприяє балансуванню нервової системи

В.п. – ноги нарізно, руки вздовж тулуба.

1. Видих.

2. Повний вдих. Під час вдиху підняти руки перед собою до рівня плечей, долоні повернені вгору. Розслабити м'язи. На повному вдиху – затримати дихання (2-5 с).

3. Стиснути руки в кулаки та відвести їх з напругою до плечей. Відчути тремтіння в руках.

Не послаблюючи напружені м'язи, розкрити кулаки, знову стиснути їх. Повторити цей рух, тримаючи м'язи напруженими.

4. Видих енергійний, через рот, нахиливши тулуб вперед.

5. В.п.

Повторити 1 раз.

Терапевтичний ефект. Тренування серцево-судинної та дихальної систем. Підвищення стійкості нервової системи до несприятливих стимулів довкілля, посилення її захисної функції. Сприяння зміцненню волі і духовної витривалості. Корекція психофізичного та психоемоційного напруження.

МУДРИ

«Мудрою» називається суворо визначене каноном положення рук. Мудра – поза, що здійснює вплив на залози внутрішньої секреції. Давньоіндійські лікарі, застосовуючи ту чи іншу комбінацію пальців, замикали енергетичні канали рук, викликаючи цим необхідний лікувальний ефект.

Мудри можна виконувати в будь-якому положенні, обличчям на схід. Дихання повільне, вдих і видих – рівномірні, спокійні. Мудри виконуються обома руками спокійно, без перенапруження м'язів у 1 – 4 прийоми. З великої кількості мудр нами підібрані ті, виконання яких не складне та забезпечує потрібний терапевтичний ефект.

Мудра «Хакіні»

Терапевтичний ефект: поліпшення пам'яті, сприяння концентрації уваги.

Методика виконання: з'єднати кінчики пальців обох рук: великі та мізинці утворюють кільце, всі інші – «гребінець» (див. Рис. 1). Можна виконувати як завгодно довго.

Мудра «Зуб Дракона»

Терапевтичний ефект: поліпшення координації рухів, поліпшення свідомості, сприяння концентрації уваги, сприяння корекції стресу та емоційній нестійкості. Виконуючи мудру «Зуб Дракона», людина підвищує рівень своєї духовності та свідомості.

Методика виконання: великі пальці обох рук притиснути до внутрішньої поверхні долоні. Третій, четвертий і п'ятий пальці зігнути та притиснути до долоні. Вказівні пальці обох рук випрямити та спрямувати вгору (див. Рис. 2).

Мудра «Життя»

Терапевтичний ефект: поліпшення фізичної та розумової працездатності, сприяння корекції порушень зору (поліпшує гостроту зору, лікує деякі хвороби очей). Виконання цієї мудри вирівнює енергетичний потенціал всього організму, сприяє збільшенню його життєвих сил; підвищує працездатність, дає бадьорість і витривалість, поліпшує загальне самопочуття.

Методика виконання: подушечки безіменного, мізинця і великого пальців з'єднати разом, злегка притиснувши, а решту – вільно випрямити (див. Рис. 3).

«Пушан-Мудра»

Терапевтичний ефект: сприяння корекції психофізичного напруження, попередження інтоксикації організму, поліпшення фізичної та розумової працездатності, поліпшення пам'яті. Виконання цієї мудри вирівнює енергетичний потенціал, активізує мислення, поліпшує настрій.

Методика виконання. Варіант 1. Права рука: подушечки великого, вказівного та середнього пальців з'єднати разом, злегка притиснувши, а решту – вільно випрямити.

Ліва рука: подушечки великого, середнього та безіменного пальців з'єднати разом, злегка притиснувши, а решту – вільно випрямити (див. Рис. 4а).

Варіант 2. Права рука: подушечки мізинця, великого та вказівного пальців з'єднати разом, злегка притиснувши, а решту – вільно випрямити. Ліва рука: подушечки великого, середнього та безіменного пальців з'єднати разом, злегка притиснувши, а решту – вільно випрямити (див. Рис. 4б).

«Калешвара-Мудра»

Терапевтичний ефект: заспокоєння, поліпшення пам'яті, сприяння концентрації уваги.

Методика виконання: подушечки середніх і великих пальців з'єднати разом, злегка притиснувши, а решту – спрямувати всередину. Великі пальці спрямувати в бік груді, а лікті розвести в сторони (див. Рис. 5).

Мудра «Вправа трьох тасмниць»

Терапевтичний ефект: сприяння корекції психофізичного та психоемоційного напруження, заспокоєння, сприяння корекції стресу, зменшення тривожності, сприяє активізації інтуїції, активізує мислення, поліпшує настрій.

Методика виконання. Обидві руки: торкнутись руками стегон долонями вперед. Кінчик великого пальця помістити в основу безіменного пальця. Повільно вдихати носом і

одночасно з вдихом стискати пальці в кулак (великий палець залишається в середині). Затримка дихання (5 с). Після цього – повільний видих, при видиху розігнути (крім великого) пальці та сильно втягнути черевну стінку. Уявити при цьому, що турботи, страхи і біди залишають тіло (див. Рис. 6).

Рис. 1. Мудра «Хакіні»

Рис. 2. Мудра «Зуб Дракона»

Рис. 3. Мудра «Життя»

Рис. 4а. Пушан-Мудра (1-ий варіант)

Рис. 4б. Пушан-Мудра (2-ий варіант)

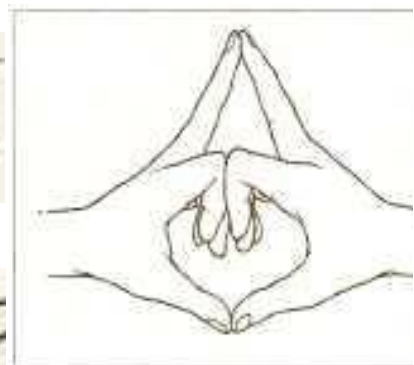

Рис. 5. Калешвара-Мудра

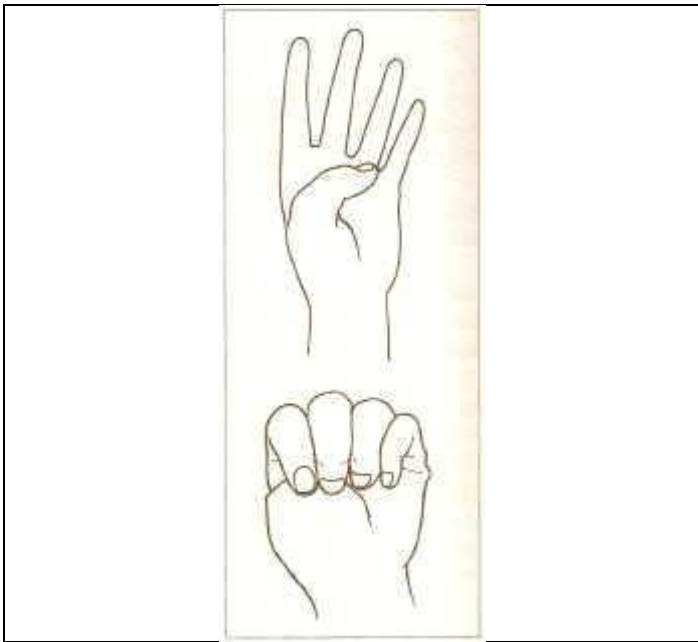

Рис. 6. Мудра «Вправа трьох тасмниць»

ДОДАТОК №5

ОРІЄНТОВНІ РУХЛИВІ ІГРИ

Вітер змінюється

Інтенсивність: середня, висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, мислення, спритності, швидкості реакції, гнучкості, швидкості, просторового орієнтування; вдосконалення навички узгодження своїх дій з парі та в групі, навички стрибків; вдосконалення здатності до узгодження своїх дій з парі та в групі.

Зміст. Ведучий (учитель) з'ясовує, чи знають учні, де північ, південь, захід і схід. Ведучий – «вітер», учні – «флюгери». Гравці мають швидко реагувати. Коли ведучий говорить: «Вітер дме з півдня», «флюгери» повертаються на південь і витягують руки вперед (долоні разом). Коли ведучий каже: «Вітер дме зі сходу» – «флюгери» повертаються на схід, вказуючи напрям руху вітру рукою. Так само – на захід, на північ. Якщо вчитель говорить: «Буря», «флюгери» обертаються на місці, роблячи махові рухи руками; «штиль» – гравці завмирають, руки опущені. Гра проводиться у швидкому темпі. Переможцем стає той, хто зробить найменше помилок.

Правила: 1. Розпочинати й завершувати гру за сигналом учителя. 2. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри. 1. Гравці групуються в шість команд відповідно можливій зміні погоди: північ, південь, захід, схід, буря, штиль. Ведучий роздає членам різних команд кольорові хустинки різного кольору, наприклад: північ – сірий, південь – помаранчевий, захід – бузковий, схід – рожевий, буря – червоний, штиль – білий. Гравці одягають кольорові хустини на голову як бандани. Всі сідають гімнастичні мати. За командою ведучого відповідна команда встає (підстрибує) і показує рухами напрям і силу вітру. Як тільки «вітер змінився», гравці – присідають, а підстрибують ті, що мають відзнаку цього напрямку. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один чи кілька учнів, які найкраще виконували рухи.

Вудочка

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, спритності, швидкості реакції, просторового орієнтування, швидкості, гнучкості; вдосконалення навички бігу, стрибків; вдосконалення здатності до узгодження своїх дій з парі та в групі; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці шикуються в коло. В середині стоїть ведучий, який тримає довгу скакалку в руці (або зв'язані в одну дві - три коротких скакалки). За сигналом учителя ведучий починає крутити довгу скакалку («вудочку») так, щоб вона ковзала по землі і проносились під ногами граючих. Гравці стрибають через «вудочку», намагаючись не зачепити її. Якщо «вудочка» когось зачепила – гравець отримує штрафне очко. Виграють ті гравці, яких «вудочка» не зачепила.

Правила: 1. Розпочинати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація знаходиться в центрі залу (майданчику). 3. Гравці, яких «вудочка» зачепила, штрафуються але продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри. 1. Гравці не повинні сходити з місця, можуть тільки стрибати. 2. Ведучий – учитель.

Малими великого

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, спритності, швидкості; вдосконалення навички бігу, стрибків, метання; вдосконалення здатності до узгодження своїх дій з парі та в групі; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці розподіляються на дві команди: шикуються на протилежних сторонах майданчика. Кожний гравець тримає в руках малий м'яч, посередині майданчика лежить

великий м'яч. За сигналом учителя всі гравці водночас кидають свої м'ячі у великий кольоровий м'яч, намагаючись зсунути його на бік суперника. Коли великий м'яч буде зрушено, гравці збирають свої м'ячі й стають на місця; гра продовжується. Виграє команда, яка більше разів зрушить м'яч у бік суперника.

Правила: 1. Розпочинати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація знаходиться в центрі залу (майданчику). 3. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається команда учнів, які найкраще виконували завдання.

М'яч над головою

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, спритності, швидкості, сили, витривалості; вдосконалення навички бігу; вдосконалення навички передачі набивного м'яча (медицинболу); вдосконалення здатності до узгодження своїх дій з парі та в групі; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці розподіляються на дві команди. Вони шикуються за лінією старту в колони по одному, паралельно одна одній на відстані витягнутих уперед рук. Капітани кожної команди тримають набивний м'яч. За сигналом ведучого (вчителя) капітани передають набивний м'яч над головою гравцям, які стоять позаду, ті передають далі. М'яч передається до кінця колони. Останні гравці, отримавши набивний м'яч, оббігають з правого боку свою колону, стають першими та передають м'яч над головою. І так доти, поки всі учасники не перебіжать із м'ячем. Коли капітан, який починав гру, буде останнім і отримає м'яч, він біжить, стає попереду своєї команди та піднімає набивний м'яч. Виграє команда, гравці якої першими закінчили гру.

Правила: 1. Розпочинати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація знаходиться в центрі залу (майданчику). 3. Використовується набивний м'яч вагою 2 чи 3 кг, в залежності від віку та статі гравців. 4. Зберігати інтервал між гравцями (0,5 м). 5. Гравці, що впустили набивний м'яч чи не дотримуються правильного руху, штрафуються але продовжують грати. 6. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається команда чи один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри. 1. Можна змінити спосіб передачі набивного м'яча в колоні: 1) котіння, 2) передача між ногами, нахилившись уперед.

Неправильний рух

Інтенсивність: низька.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, мислення, швидкості реакції, спритності, кмітливості, здатності до самовираження; комунікаційних навичок.

Зміст. Учні шикуються півколом (або в шеренгу), на відстані витягнутої руки один від одного. Гравці повинні виконувати рухи, відмінні від рухів учителя (наприклад, учитель піднімає руки вгору, а учні: один – розводить руки в сторони, другий – стрибає, третій – піднімає одну ногу, четвертий – піднімає одну руку). Перемагають найбільш уважні та спритні учні.

Правила. 1. Розпочинати та завершувати гру за сигналом учителя (звуковим чи світловим).

2. Учні повинні послідовно виконувати показані рухи. 3. Учні, які помилилися, штрафуються, але продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри. 1. Можна проводити гру під час ходьби (наприклад, ходьба в обхід).

Стонога

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, спритності, швидкості, витривалості, сили; вдосконалення навички бігу; вдосконалення здатності до узгодження своїх дій з парі та в групі; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці розподіляються на дві команди: шикуються в дві колони по одному. Перші гравці стоять на лінії старту. За сигналом учителя гравець, який стоїть першим в колоні, рухаються до точки повороту та назад, спираючись на стопи і долоні. Коли вони повертаються, другий гравець приєднується до першого, теж набувають такого ж положення та рухаються до поворотного прапорця (стійки) та назад, тримаючись за щиколотки гравців, які були попереду тощо. Повинні приєднатись усі гравці. Виграє команда, гравці якої першими досягли лінії фінішу.

Правила: 1. Розпочинати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація знаходиться в центрі залу (майданчику). 3. Гравці, що не дотримуються правильного руху, штрафуються але продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри. 1. Можна змінити спосіб пересування: стрибати на двох ногах від старту до стійки, бігти – від стійки. 2. Всі учні групуються в одну команду. Гравці стають у шеренгу та присідають навпочіпки. За сигналом ведучого гравці починають бігти «гусячим кроком». Три перші «гуски», що добігли до фінішу, стають переможцями. Заохочуються всі учні, що взяли участь у грі, а окремо відзначається один чи кілька учнів, які найкраще виконували рухи.

Стрибунці

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, спритності, гнучкості, витривалості; здатності до узгодження своїх дій з парі та в групі; вдосконалення навички стрибків; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці розподіляються на дві команди: шикуються в дві колони по одному. В.п. гравців, які стоять першими в колоні – основна стійка, руки на пояс. Інші учні кладуть руки на плечі (на пояс, в залежності від зросту) тому, хто стоїть попереду. Перші гравці стоять на лінії старту. За сигналом учителя учні стрибками на обох ногах рухаються на лінію фінішу. Перемагає команда, гравці якої першими досягли лінії фінішу.

Правила: 1. Розпочинати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим). 2.

Світлосигналізація знаходиться в центрі залу. 3. Гравці, що розірвали руки чи втратили рівновагу, штрафуються але продовжують грати. 4. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається команда чи один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри. 1. Всі учні групуються в одну команду. 2. Можна змінити спосіб пересування: стрибати на одній нозі (почергово).

Хто далі

Інтенсивність: висока.

Корекційна спрямованість: розвиток уваги, сили, витривалості; вдосконалення навички кидання набивного м'яча (медичболу) із-за голови двома руками з місця; виховання комунікаційних навичок.

Зміст. Гравці стають на лицьовій лінії майданчика з набивними м'ячами. Гравець бере набивний м'яч і кидає із-за голови двома руками з місця. Ведучий відмічає відстань кидка. Наступні гравці – те ж саме. Повторити 3 рази. Переможець – той гравець, який кинув набивний м'яч якнайдалі. Враховується правильність техніки виконання.

Правила: 1. Розпочинати й завершувати гру за сигналом учителя (світловим чи звуковим).

2. Світлосигналізація знаходиться в центрі залу (майданчика). 3. Використовується набивний м'яч вагою 2 чи 3 кг, в залежності від віку та статі гравців. 4. Заохочуються всі учні, які взяли участь у грі, а окремо відзначається один (кілька) учнів, які найкраще виконували завдання.

Варіанти гри: 1. Використовувати для кидання медичбол. 2. Використовувати в процесі рухливої штовхання набивного м'яча з місця двома руками / однією рукою (хлопчики).

Корекційно-розвиткові заняття

В навчальний план включено години **корекційно-розвиткових занять**, зміст яких зумовлений особливостями психофізичного розвитку здобувачів освіти і реалізується через «Соціально-побутове орієнтування», «Розвиток мовлення», «Лікувальну фізкультуру», «Ритміку».

«Соціально-побутове орієнтування»

Метою предмету «Соціально-побутове орієнтування» є підготовка осіб з особливими освітніми потребами до самостійного життя (вирішення життєво необхідних побутових завдань, виконання норм і правил культурної поведінки в суспільстві, родині, формування спроможності матеріально забезпечити себе і свою сім'ю) шляхом надання їм відповідних знань, вироблення практичних умінь та навичок життєвої і соціальної компетентності.

При проведенні кожного заняття реалізуються три основні групи **взаємопов'язаних завдань**:

- Освітні завдання, для реалізації яких необхідно здійснювати керівництво пізнавальною діяльністю; стимулювати навчально - пізнавальну діяльність здобувачів освіти по оволодінню знаннями й уміннями.

- Корекційно - розвиваючі завдання припускають цілеспрямований розвиток мислення осіб з особливими освітніми потребами (пам'яті, уваги, емоційно-вольових якостей, працездатності).

- Виховні завдання - цілеспрямоване формування позитивних якостей особистості, світогляду, моральних переконань та естетичної культури.

Пояснювальна записка

Метою навчального предмета «Соціально-побутове орієнтування» є підготовка дітей з вадами інтелектуального розвитку до самостійного життя (вирішення життєво необхідних побутових завдань, виконання норм і правил культурної поведінки в суспільстві, родині, формування спроможності матеріально забезпечити себе і свою сім'ю) шляхом надання їм відповідних знань, вироблення практичних умінь та навичок життєвої і соціальної компетентності.

Формування навичок *соціальної* компетентності здійснюється при знайомстві учнів з умовами користування транспортом, засобами зв'язку, установами та організаціями, оволодінні елементами правової культури, основами трудових відносин. Моделювання *особистісних* компетентностей закладені в формуванні здорового способу життя, організації та проведенні змістовного дозвілля. *Загальнотрудова* компетенції формуються при оволодінні навичками догляду за одягом, взуттям, житлом, приготування їжі, вирішення побутових проблем. Шляхом ознайомлення учнів з правилами спілкування, культурою зовнішнього вигляду, оформленням житлових приміщень забезпечуються *загальнокультурні* компетенції. Саме компетентнісний підхід до вивчення предмета «Соціально-побутове орієнтування» може забезпечити підготовку школярів до свідомого і самостійного вирішення різноманітних життєвих проблем.

Матеріал програми з соціально-побутового орієнтування для 5-10 класів розміщений за принципом ускладнення і збільшення обсягу відомостей, отриманих у початковій школі. Програма складається з розділів. У кожному розділі визначено зміст занять, а також перелічені основні вимоги до знань і умінь учнів. Вимоги до знань і умінь учнів, що мають низькі пізнавальні можливості, позначені зірочкою (*). В більшості

розділів соціально-побутового орієнтування передбачено виконання практичних робіт, проведення екскурсій.

Основними методами навчання є розповідь, бесіда, практичні вправи, екскурсії. На заняттях необхідно використовувати різноманітні наочні засоби та моделювання життєвих ситуацій.

Зміст більшості розділів соціально-побутового орієнтування передбачає засвоєння навчального матеріалу шляхом виконання *практичних робіт*. Кожен учень повинен оволодіти основними способами догляду за одягом, приготування їжі, навчитися складати ділові папери, надавати першу медичну допомогу, прибирати житло тощо. Успішність виконання практичних завдань залежить від того, наскільки учні розуміють мету діяльності, зміст та засоби одержання результату. Тому, щоб навчити учнів усвідомлено виконувати практичне завдання, необхідно формувати у них уміння орієнтуватися в трудовій діяльності, планувати її, здійснювати в процесі роботи самоконтроль, застосовувати набуті теоретичні знання на практиці. Значна увага в процесі практичної діяльності приділяється додержанню учнями санітарно-гігієнічних норм та правил безпеки праці.

Залежно від завдань уроку і оснащення кабінету можуть використовуватися як колективні, так і індивідуальні (виконання учнем всіх операцій під керівництвом вчителя) форми організації практичних робіт.

На етапі закріплення пройденого матеріалу рекомендується проводити *моделювання реальної ситуації* (сюжетно-рольову гру). Відображаючи в грі конкретні життєві ситуації, учні використовують засвоєні ними знання і уміння. Проведення *екскурсій* з соціально-побутового орієнтування має бути чітко сплановане, визначені маршрут та транспортні засоби. Екскурсія може передувати вивченню нової теми (вступна екскурсія), в процесі такої екскурсії учні спостерігають, знайомляться з предметом наступного вивчення. Під час *поточної* екскурсії вивчений матеріал конкретизується та закріплюється. *Підсумкова* екскурсія передбачає завершення роботи над темою.

Бесіда на заняттях із соціально-побутового орієнтування є одним з основних методів навчання і застосовується у поєднанні із сюжетно-рольовими іграми, практичними роботами, записами у зошитах деяких правил, зарисовками, вправами та іншими видами робіт. Тривалість бесіди може бути різною, але вона не повинна бути єдиним методом навчання, що використовується на занятті.

На уроках соціально-побутового орієнтування потрібно використовувати знання учнів з математики, рідної мови, географії, основ здоров'я, та ін., одержаних ними під час вивчення відповідних навчальних предметів.

Значну увагу на уроках соціально-побутового орієнтування слід приділяти розвиткові усного мовлення, практичному застосуванню знань та навичок, набутих на уроках рідної мови. Під час вивчення матеріалу з розділу «Працевлаштування», доцільно здійснити закріплення навичок складання ділових паперів, з урахуванням різних життєвих ситуацій, спираючись на знання і вміння, що одержані учнями на уроках рідної мови.

Деякий матеріал з соціально-побутового орієнтування учням доцільно записувати у *спеціальний зошит*: короткі відомості, правила, рецепти, корисні поради, роботи зарисовки, вклейки (готових невеликих) текстів, тощо.

Для закріплення знань і вмінь слід постійно планувати *повторення* пройденого матеріалу з інших розділів, логічно пов'язаного темою, що вивчається. Тобто повторення навчального матеріалу за темою, що вивчається, чи раніше пройденого матеріалу повинно бути елементом кожного заняття.

Вивчення кожного розділу соціально-побутового орієнтування завершується *оцінюванням навчальних досягнень* учнів. Воно може здійснюватись у різний спосіб: тести-завдання, програмовий контроль, кінцевий результат практичної діяльності, фрагменти сюжетно-рольової гри як підсумок комунікативних здібностей учнів, та ін.

Соціально-побутове орієнтування учнів повинно мати своє логічне продовження в системі *позакласної роботи*. Зв'язок вчителя з вихователем здійснюється також при спільному проведенні окремих екскурсій і деяких підсумкових практичних занять, які можна об'єднати з позакласними заходами, що дозволить закріпити засвоєне на практиці й одночасно перевірити, що і як сприйняли учні на заняттях.

Практичні та теоретичні заняття з соціально-побутового орієнтування необхідно проводити у спеціально обладнаному *приміщенні* у вигляді блоку, що включає три кімнати. Це *класна кімната* для теоретичних занять: стіл вчителя, дошка, технічні засоби навчання, столи для проведення практичних занять. Особлива увага приділяється *кімнаті, що має кухонне обладнання*. Тут встановлюються електричні та газові плити, мийниця для миття посуду, шафи для зберігання електроприладів, кухонного устаткування, миючих засобів, холодильник, робочі столи. *Кімната-вітальня*, інтер'єр якої має бути зразком смаку і відповідати сучасним естетичним вимогам. До устаткування кабінету входить також аптечка з необхідними медичними засобами та інвентар для прибирання приміщення, збирання сміття, харчових відходів.

Для ефективного проведення уроків з соціально-побутового орієнтування потрібно мати достатню кількість обладнання та матеріалів, що забезпечить виконання практичних робіт усіма учнями з урахуванням правил безпеки і санітарно-гігієнічних норм.

Програма з соціально-побутового орієнтування складена з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку учнів спеціального навчального закладу і базується на принципах систематичності, послідовності, логічного викладення матеріалу з прогнозованим результатом.

Розподіл часу на проходження програмового матеріалу і порядок вивчення тем наведений орієнтовно. Зміст деяких тем та кількість годин, відведених на них, можуть змінюватись залежно від місцевих умов. При тематичному плануванні доцільно враховувати період року й потреби школи. При доборі матеріалів з розділу «Установи й організації» бажано передбачити ознайомлення дітей не лише з об'єктами найближчого оточення, але й з об'єктами, що знаходяться на території, де будуть проживати учні після закінчення школи.

Орієнтовний розподіл годин за розділами програми

Назва розділу	Кількість годин					
	5 клас	6 клас	7 клас	8 клас	9 клас	10 клас
Вступне заняття	2	-	-	-	-	-
Особиста гігієна	8	4	2	2	2	2
Догляд за одягом і взуттям	12	8	12	6	6	6
Культура харчування	24	16	14	14	12	14
Родина. Сім'я	2	2	4	6	4	4
Культура поведінки	6	4	4	4	4	4
Догляд за житлом	4	10	8	6	6	4
Транспорт	4	6	6	4	4	2
Торгівля	8	4	2	4	4	4
Засоби зв'язку	-	8	4	4	4	4
Медична допомога	-	4	6	4	6	4
Установи, організації, підприємства	-	4	4	4	4	4
Бюджет сім'ї	-	-	4	12	8	6
Працевлаштування	-	-	-	-	4	8
Основні персональні документи	-	-	-	-	2	4
Всього	70	70	70	70	70	70

«Розвиток мовлення»

Мета занять з «Розвитку мовлення»: створення ефективних передумов для всебічного розвитку дитини, забезпечення умов, які б допомогли успішно сформулювати потребу у мовному спілкуванні та практично оволодіти мовленням як засобом комунікації, в процесі пізнання навколишнього світу. Корекційна робота проводиться у наступних напрямках, по-перше, робота над створенням передумов мовленнєвого розвитку, по-друге – над розвитком основних функцій мовлення.

Завдання програми:

1. Активізація мовленнєвої і пізнавальної діяльності.
2. Розвиток та корекція пізнавальної сфери дитини.
3. Формування комунікативної діяльності.
4. Розвиток та корекція мовлення дитини.
5. Розвиток загальної та артикуляційної моторики.

6 клас

(1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/ Максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Повторення вивченого матеріалу. Алфавіт. Розрізнення приголосних звуків (глухі та дзвінкі, тверді та м'які). Пом'якшення приголосних перед я, ю, є, ї та знаком м'якшення. Поділ слів на склади. Подвоєння приголосних у словах. Перенос таких слів. Вживання апострофа після б, п, в, м, ф перед я, ю, є, ї. Вживання великої букви у словах.	– дотримується правопису дзвінких і глухих, твердих і м'яких приголосних у словах; – *позначає м'якість приголосних на письмі з допомогою знаку м'якшення; – поділяє слова на склади; – вміє правильно записувати та переносити найуживаніші слова з подвоєнням приголосних; – дотримується правила вживання великої букви у словах;	Розвиток умінь розрізняти звуки, схожі за звучанням, та букви, оптично схожі за написанням. Удосконалення навичок звукового, звуко-буквенного, складового аналізу слів. Розвиток умінь застосовувати здобуті мовні знання та вміння на практиці. Формування умінь контролювати та оцінювати власні дії.
2.		Мовленнєвий розвиток.	– слухає і розуміє	Формування умінь

	<p>Слухання-розуміння усного мовлення.</p> <p>Слухання-розуміння усного зв'язного мовлення, розуміння його фактичного змісту.</p> <p>Відповіді на запитання за змістом прослуханого, прочитаного.</p> <p>Слухання-розуміння запитання, прохання, наказу, пояснення, завдання, інструкції вчителя.</p> <p>Добір ілюстрацій до мовленнєвого матеріалу.</p> <p>Інсценування за змістом сприйнятого.</p> <p>Замальовки за змістом сприйнятого мовленнєвого матеріалу.</p>	<p>фактичний зміст сприйнятого усного зв'язного мовлення;</p> <p>– з допомогою відповідає на запитання за змістом прослуханого;</p> <p>– уважно слухає, розуміє, повторює і виконує знайомі завдання та інструкції вчителя;</p> <p>– співвідносить мовленнєвий матеріал із реальними предметами, малюнками, діями, особистим досвідом;</p> <p>– з допомогою співвідносить зміст сприйнятого з ілюстраціями;</p> <p>– з допомогою вчителя добирає ілюстрації до мовленнєвого матеріалу;</p> <p>– робить спроби в інсценуванні окремих епізодів змісту сприйнятого (після попередньої підготовки з учителем);</p>	<p>налаштуватися на виконання завдання.</p> <p>Розвиток усвідомленості, швидкості й точності сприйняття усного мовлення.</p> <p>Розвиток довільної уваги, спостережливості.</p> <p>Розвиток змістовного і логічного зв'язного мовлення.</p> <p>Конкретизація уявлень про предмети, явища довкілля.</p> <p>Формування уміння регулювати власні дії у відповідності з інструкцією щодо виконання завдання.</p> <p>Розвиток виразності природних жестів, міміки.</p>
3.	<p>Говоріння.</p> <p>Правильна вимова та наголошування слів під час говоріння.</p> <p>Побудова відповідей на запитання співрозмовника (у вигляді словосполучень, речень).</p> <p>Участь у бесіді.</p> <p>Застосування засвоєних слів у власному мовленні.</p> <p>Практичне використання прийменників.</p> <p>Діалогічне мовлення.</p> <p>Побудова запитань і відповідей на них за прослуханим чи прочитаним текстом, малюнком, ілюстрацією до тексту, навчальною ситуацією у класі та ін.</p> <p>Практичне ознайомлення із засобами виразності усного мовлення (сила голосу,</p>	<p>– бере участь у бесіді та колективній роботі по складанню усних розповідей на теми з найближчого оточення;</p> <p>– за питаннями, з допомогою та під контролем учителя описує явища природи, прості предмети після розгляду їх ознак, форми тощо;</p> <p>– застосовує знайомі слова у різних навчальних і побутових ситуаціях (при необхідності за нагадування вчителя);</p> <p>– практично використовує в усному мовленні прийменники (перед, за, справа, зліва, поряд тощо) з метою відображення</p>	<p>Розвиток мовленнєвого дихання.</p> <p>Регулювання сили голосу.</p> <p>Формування та розвиток чіткості усного мовлення.</p> <p>Дотримання нормального темпу мовлення.</p> <p>Формування навичок діалогічного та монологічного мовлення.</p> <p>Формування логічної послідовності побудови висловлювань.</p> <p>Корекція мислительних процесів шляхом запам'ятовування та відтворення логічної</p>

	<p>темпового мовлення, його інтонаційності).</p> <p>Складання, розігрування діалогів за темами, близькими до життєвого досвіду учнів, після попередньої підготовки (обговорення змісту, робота зі словом та словосполученням, етикетними мовленнєвими формулами).</p> <p>Монологічне мовлення.</p> <p>Повторення зразка зв'язного висловлювання, пропонуваного вчителем.</p> <p>Самостійне висловлювання.</p> <p>Переказування невеликого прослуханого тексту з опорою на подані словосполучення, запитання, малюнки).</p> <p>Розповідь про події власного життя за визначеною послідовністю.</p> <p>Заміна імен на займенники (без визначення термінології).</p>	<p>просторових і часових зв'язків між конкретними об'єктами і подіями (з допомогою та за підказкою вчителя).</p> <p>– відповідає на прості запитання вчителя про самого учня, його родину, враження з власного досвіду, навчання, самопочуття, побут тощо;</p> <p>– з допомогою вчителя формулює запитання за змістом прослуханого чи прочитаного тексту, за малюнком та ін.;</p> <p>– уважно слухає і розуміє мовлення співрозмовника під час спілкування;</p> <p>– під керівництвом учителя бере участь в інсценуванні діалогу;</p> <p>– повторює услід за вчителем зразок зв'язного висловлювання зі збереженням змісту та інтонаційних особливостей висловлювання (залежно від мовленнєвих можливостей учня);</p> <p>– відтворює послідовність дій, подій сприйнятого тексту за допомогою серії малюнків, опорних слів та словосполучень (з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою та питаннями вчителя розповідає про події власного життя за визначеною послідовністю (спочатку..., потім..., після цього..., в кінці...);</p> <p>– з допомогою та за підказкою вчителя замінює імена у словосполученнях і</p>	<p>послідовності подій.</p> <p>Формування чіткості та виразності усного мовлення.</p> <p>Збагачення словникового запасу.</p> <p>Збагачення міміки.</p> <p>Формування правильної звуковимови, інтонації мовлення.</p> <p>Стимулювання активності в спілкуванні.</p> <p>Виховання вміння спілкуватися з оточуючими.</p> <p>Виховання культури мовлення, жестикулювання.</p> <p>Виховання уважного, шанобливого ставлення до співрозмовника.</p>
--	---	--	---

4.		<p>Читання. Читання по складах і цілими словами речень, коротких текстів. Розпізнавання слова в реченні та речення в тексті за певними візуальними характеристиками. Інтонування речень під час їх читання.</p>	<p>реченнях на займенники. – читає по складах і цілими словами речення, короткі тексти, які містять знайомий мовленнєвий матеріал; – з допомогою вчителя розпізнає в тексті, не перечитуючи його, слова та речення за певними візуальними характеристиками (велика буква на початку – крапка в кінці, інтервал); – разом з учителем знаходить у тексті потрібне слово, речення; – наслідуючи вчителя, інтонує речення, що містять звертання, однорідні члени речення, питання, оклик;</p>	<p>Розвиток навичок правильного читання по складах і цілими сло-вами. Розвиток навичок розпізнавання знайомих слів. Корекція та удосконалення звуко-вимови. Формування та розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів. Розвиток навичок орієнтування в прочитаному реченні (тексті). Розвиток виразності читання і усного мовлення.</p>
5.		<p>Писемне мовлення. Уявлення про важливість письма, яке дає змогу передавати інформацію на відстані, зберігати її тривалий час. Позначення звуків буквами. Голосні та приголосні, їх розрізнення на слух та на письмі. Списування мовленнєвого матеріалу. Слово. Перенос слів із рядка в рядок. Підписи під малюнками. Практичне розрізнення групи окремих слів і речення. Крапка в кінці речення та велика буква на початку речення. Списування рукописного і друкованого тексту після попереднього аналізу. Упорядкування деформованих речень (слова подаються у</p>	<p>– має уявлення про значення письма для спілкування людей; – розрізняє основні види письма: друкованого і рукописного; – позначає звуки відповідними буквами на письмі; – списує букви, склади, слова, словосполучення, речення (з проговорюванням і після звукобуквеного аналізу); – дотримується правил переносу слів із рядка в рядок (під контролем учителя); – з допомогою вчителя робить підписи під малюнками (назви предметів, дії, ознаки); – розрізняє групи окремих слів і речення (з допомогою вчителя); – списує з проговорюванням склади і слова після звукобуквеного аналізу;</p>	<p>Формування уявлення про письмо як таке, що дає змогу зберігати і передавати інформацію. Розвиток зорового сприймання графічного зображення букви, просторового розташування її елементів. Розвиток довільної уваги. Формування навичок орфо-графічно грамотного письма. Розвиток зорової, слухової та оперативної пам'яті. Розвиток уміння співвідносити слово з образом реального пред-мета (явища). Формування аналітико-синтетичного сприймання. Формування мислительних опера-</p>

		правильній граматичній формі).	– разом з учителем упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), списує їх з дошки.	цій аналізу, порівняння, узагальнення; Формування навичок списування. Виховання охайності під час письма та списування.
6.		Знання про мову. Мовні вміння. Мова і мовлення. Мова як засіб спілкування між людьми. Поняття про українську мову. Слово як основна одиниця мови. Усне й писемне мовлення. Речення як основна одиниця мовлення. Практичне спостереження над засобами відмежування речень в усному (пауза) й писемному (велика буква на початку речення, крапка в кінці) мовленні. Культура мовлення. Практичне засвоєння різних форм звертання до співрозмовника. Ознайомлення із словами ввічливості (уміння привітатися, запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись, попрощатися). Практичне засвоєння таких слів у мовленні (в природних і створюваних мовленнєвих ситуаціях).	–знає та розуміє, що спілкування між людьми здійснюється за допомогою мови; -має уявлення про українську мову як рідну мову українського народу; – розуміє та пояснює значення слів з допомогою вчителя; – з допомогою вчителя виділяє речення з мовленнєвого потоку, визначає його межі, повторює його; –з допомогою вчителя фіксує увагу на засобах відмежування речень у писемному мовленні (велика буква на початку речення, крапка в кінці); – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – за завданням учителя (або після нагадування чи з допомогою педагога) вміє запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; – адекватно використовує засвоєні слова в природних і створюваних мовленнєвих ситуаціях (під керівництвом учителя); – дотримується правил ввічливості при	Формування навичок швидкого й точного сприймання зверненого мовлення. Формування слухової уваги та пам'яті; довільної уваги, спостережливості. Розвиток фонематичного слуху. Формування процесів порівняння. Тренування правильної вимови звуків рідної мови. Розвиток зв'язного усного мовлення. Регулювання інтонаційної виразності мовлення. Збагачення лексичного запасу. Стимулювання мовленнєвої активності. Розвиток виразності мовлення. Виховання ввічливості, шанобливого ставлення до оточуючих. Виховання культури мовлення та культури поведінки.

7.		<p>Звуки і букви. Алфавіт. Вимова звуків. Позначення звуків на письмі. Читання букв. Голосні та приголосні звуки і букви, їх розрізнення. Поняття про склад. Поділ слів на склади. Перенос слів із рядка в рядок. Наголос. Поняття про наголошені та ненаголошені склади. Вживання букв я, ю, є, ї. Пом'якшення звуків у словах перед і, я, ю, є, ь. Тверді та м'які приголосні. Розрізнення голосних: и-і, і-ї, а-я, у-ю, е-є. Розрізнення подібних приголосних звуків і букв: з-с, б-п, в-ф, ж-ш, сполучень дз-дж.</p>	<p>спілкуванні в колективі.</p> <p>– сприймає на слух та розрізняє голосні та приголосні звуки; – правильно вимовляє вивчені звуки; (залежно від мовленнєвих можливостей); – визначає місце звука у слові (на початку або в кінці слова); – співвідносить вивчені звуки з відповідними буквами; має уявлення про алфавіт; – разом з учителем здійснює звуко-буквений аналіз слова; – поділяє слова на склади (з допомогою вчителя); – визначає кількість складів у слові; – знає та дотримується правил переносу слів із рядка в рядок (під контролем учителя); – з допомогою вчителя визначає наголошений склад у слові; – вимовляє, читає і вживає на письмі букви і, я, ю, є, ї (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – з допомогою вчителя розпізнає та називає пом'якшений звук у слові; – з допомогою та за питаннями вчителя визначає місце звука (букви) у слові; – розрізняє голосні: и-і, і-ї, а-я, у-ю, е-є, вимовляє їх (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – сприймає та розрізняє подібні приголосні: з-с, б-п, в-ф, ж-ш, сполучення дз-дж,</p>	<p>Розвиток слухового та зорового сприймання. Досягнення чіткої артикуляції звуків, їх диференціації учнями. Розвиток фонематичного слуху. Розвиток уміння розрізняти звуки, схожі за звучанням. Розвиток довільної уваги. Розвиток оперативної пам'яті. Розвиток зорової пам'яті. Формування мислительних операцій порівняння. Розвиток просторових уявлень та орієнтування в малому просторі. Координація рухів руки та пальців. Розвиток уявлення.</p>
----	--	---	--	---

			вимовляє їх (залежно від мовленнєвих можливостей учня); – визначає місце звука (сполучення) в слові (з допомогою вчителя);	
8.	<p>Слово. Поняття про слово. Значення слова (означає назви предмета, дії, ознаки тощо). Будова слова. Корінь слова, закінчення (практично).</p> <p>Ознайомлення зі словами, що означають назви предметів: розпізнавання слів за питаннями хто? що?</p> <p>Ознайомлення зі словами, що означають ознаки предметів: розпізнавання слів за питаннями який? яка? яке?</p> <p>Розпізнавання слів, що означають один і кілька однакових предметів. Слова, близькі та протилежні за значенням. Розрізнення слів за приналежністю до певної групи (навчальне приладдя, меблі, посуд, овочі, фрукти, одяг тощо); групування слів за приналежністю до певної групи; Велика буква в іменах, по батькові, прізвищах людей і кличках тварин.</p> <p>Ознайомлення зі словами, що означають дію. Називання дій за питаннями: що робить? що роблять? Групування дій за ознакою їх однорідності (хто як голос подає? хто як пересувається? та ін.).</p>	<p>– має уявлення про слово та його значення; – розуміє значення слова, співвідносить його з предметами (діями, ознаками), які воно позначає; – з допомогою вчителя добирає однокорінні слова; змінює закінчення у зв'язку з іншим словом; – має уявлення про слова, що означають назви предметів; – розпізнає слова, що означають назви предметів, відповідаючи на запитання вчителя хто? що?; – з допомогою вчителя ставить до слів запитання хто? що? – співвідносить значення слова, що означає назву предмета, з відповідним предметом (особою, явищем тощо); – має уявлення про слова, що означають ознаки предметів; – розпізнає слова, що означають ознаки предметів, відповідаючи на запитання вчителя який? яка? яке?; – з допомогою вчителя ставить до слів запитання який? яка? яке? – розрізняє та називає слова, що означають один і кілька однакових предметів (стіл-столи, літак-літаки); – з допомогою вчителя та</p>	<p>Розвиток розуміння сигніфікативної функції мовлення (функції позначення). Активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова. Формування умінь співвідносити слово з образом реального предмета (явища). Розвиток умінь групувати предмети за різними ознаками. Формування процесів аналітичного сприймання. Формування мислительних операцій порівняння, узагальнення та систематизації. Розвиток оперативної пам'яті. Формування умінь використовувати набуті знання. Розвиток усного та писемного зв'язного мовлення. Поширення запасу предметних уявлень. Попередження вербалізації знань. Сприяння усвідомленню конкретного змісту слів. Збагачення активного словника. Збудження пізнавальної зацікавленості. Виховання зосередженості, сум-</p>	

	<p>Розрізнення предметів за їх діями (бігає, гавкає ...(хто?); пташка летить, а риба – ...).</p> <p>Узгодження слів, що означають назви дій, зі словами, що означають назви предметів.</p> <p>Спільнокореневі слова. Ненаголошені голосні в корені слова.</p>	<p>з опорою на наочність добирає слова, що означають один або кілька однакових предметів;</p> <p>– разом із учителем добирає слова, близькі та протилежні за значенням;</p> <p>– з допомогою вчителя групує слова за приналежністю до певної групи (іграшки, одяг, меблі, овочі, фрукти, посуд, тварини, рослини, професії, знаряддя праці);</p> <p>– знає правило про написання імен, по батькові, прізвищ людей і кличок тварин з великої букви; дотримується його;</p> <p>– розпізнає та називає слова, що означають дію;</p> <p>– називає дії предметів, відповідаючи на питання: що робить? що роблять?;</p> <p>– за суттєвою допомогою вчителя групує слова за ознакою їх однорідності (хто як голос подає? хто як пересувається? та ін.);</p> <p>– за допомогою вчителя, відповідаючи на питання хто? що робить?, розрізняє предмети за їх діями (бігає, гавкає ...(хто?); пташка летить, а риба – ...);</p> <p>– відповідає на питання хто? що робить?, узгоджуючи слова, що означають назви дій, зі словами, що означають назви предметів.</p> <p>– розрізняє і знаходить спільнокореневі слова серед поданих слів;</p> <p>виділяє корінь у</p>	<p>лінності, відповідальності.</p>
--	---	--	--

			<p>спільнокореневих (споріднених) словах (з допомогою вчителя); –правильно вимовляє слова з ненаголо-шеними звуками [е], [и] в корені слів; –добирає перевірні слова способом словозміни і пошуком спільнокореневих (споріднених) слів (з допомогою вчителя);</p>	
9.	<p>Речення, словосполучення. Практичне розрізнення групи окремих слів і речення. Поняття про речення: складається зі слів, виражає завершену думку; перше слово пишеться з великої букви; в усному мовленні між реченнями робляться зупинки (паузи); на письмі речення відокремлюються одне від одного крапкою, знаком питання та знаком оклику. Речення розповідні, питальні. Розділові знаки в кінці цих речень. Речення з однорідними членами.</p> <p>Визначення в реченні кількості слів, їх послідовності. Графічна модель речення. Складання речень за графічними моделями.</p> <p>Встановлення зв'язку слів у реченні за запитаннями. Поширення речень за питаннями.</p>	<p>– практично розрізняє групи окремих слів і речення; – знає, що речення складається зі слів; – знає правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; –знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику); – з допомогою та за нагадуванням учителя, за наслідуванням дотримується відповідної інтонації при вимовлянні розповідних та питальних речень; – з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання); – визначає на слух та на письмі кількість і послідовність слів у реченні; – самостійно членує речення на слова; – складає речення, що відповідають графічним моделям (з допомогою вчителя та з опорою на наочність); – разом з учителем, за</p>	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок письма на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає завершену думку. Розвиток слухової пам'яті та уваги. Формування довільного сприймання. Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається). Формування узагальненості сприймання (виділення в реченнях суттєвих властивостей та ознак). Формування аналітико-синтетичного сприймання. Розвиток фонематичного слуху. Формування процесів порівняння. Формування цілеспрямованості сприймання. Формування інтонаційної виразності мовлення. Формування мислительних</p>	

	<p>Упорядкування деформованих речень (слова даються у правильній граматичній формі).</p> <p>Конструювання словосполучень.</p> <p>Побудова розповідних і питальних речень за зразком, схемою, з опорою на малюнок, поданий початок тощо.</p> <p>Питання до слів у реченнях.</p> <p>Слова в, у, до, з, за, на, під, над, по, від. Частина не. Роздільне написання їх з іншими словами.</p>	<p>допомогою запитань встановлює зв'язки слів у реченні;</p> <p>– відповідаючи на запитання вчителя, поширює речення новими словами;</p> <p>– будує словосполучення з поданими словами;</p> <p>– з допомогою вчителя складає прості розповідні та питальні речення (за зразком, схемою, з опорою на малюнок, даний початок тощо; з використанням опорних слів та словосполучень, за демонстрацією дій);</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить різницю у вимовлянні та написанні розповідних та питальних речень;</p> <p>– з допомогою вчителя ставить запитання до слів у реченнях;</p> <p>– під контролем учителя правильно вживає в реченнях слова в, у, до, з, за, на, під, над, по, від, частку не, та списує їх роздільно з іншими словами;</p> <p>– з допомогою вчителя складає речення зі словами в, у, до, з, за, на, під, над, по, від (з використанням опорних слів і словосполучень, малюнків).</p>	<p>операцій аналізу, порівняння, узагальнення.</p> <p>Формування наочно-образного мислення.</p> <p>Виховання свідомої довільної поведінки.</p>
10.	<p>Текст.</p> <p>Поняття про текст.</p> <p>Практичне розрізнення групи окремих речень і тексту.</p> <p>Визначення теми висловлювання (про що йдеться в тексті).</p> <p>Заголовок, його відповідність змістові тексту.</p>	<p>– з допомогою вчителя практично розрізняє групи окремих речень і текст;</p> <p>– разом з учителем визначає тему висловлювання (про що йдеться в тексті);</p> <p>– знаходить, зачитує і пояснює заголовок, розуміє його</p>	<p>Формування практичних мовленнєвих навичок на базі до-ступних відомостей про текст як зв'язне висловлювання.</p> <p>Розвиток слухової пам'яті та уваги.</p> <p>Формування узагальненості</p>

		Спостереження за різними засобами зв'язку речень у тексті (вживання слів він, вона, воно, вони, цей, ця, це, ці; слів, близьких за значенням). Формування вмінь користуватися цими засобами зв'язку речень у власних висловлюваннях. Відтворення змісту тексту. Переказ прослуханого або прочи-таного тексту (з трьох-чотирьох речень) за поданим планом у вигляді такої самої кількості запитань, скільки речень у тексті (після усного опрацювання під керівництвом учителя).	відповідність змістові тексту; – разом з учителем з'ясовує на практиці наявність різних засобів зв'язку речень у тексті (слова він, вона, воно, вони, цей, ця, це, ці; слів, близьких за значенням); – відтворює зміст тексту за запитаннями, за серією малюнків, за опорними словами; – переказує прості вивчені та проаналізовані тексти за питаннями вчителя, за визначеною послідовністю (спочатку..., потім..., після цього..., наприкінці...) (залежно від можливостей учня).	сприймання (виділення в реченнях і тексті суттєвих властивостей та ознак). Формування емоційної, образної, словесно-логічної пам'яті. Розвиток запам'ятовування й адекватного відтворення інформації. Формування логічної послідовності побудови висловлювань. Розвиток усного та писемного зв'язного мовлення.
11.		Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

7 клас
(1година на тиждень)

№ п/п	К-сть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/ Максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Повторення вивченого матеріалу. Поняття про слово. Значення слова (означає назви предмета, дії, ознаки тощо). Будова слова. Корінь слова, закінчення (практично). Спільнокореневі слова. Ненаголошені голосні в корені слова. Речення розповідні, питальні. Розділові знаки в кінці цих речень.	– має уявлення про слово та його значення; – розуміє значення слова, співвідносить його з предметами (діями, ознаками), які воно позначає; – з допомогою вчителя добирає однокорінні слова; змінює закінчення у зв'язку з іншим словом; – знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику);	Розвиток розуміння сигніфікативної функції мовлення (функції позначення). Активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова. Формування уміння співвідносити слово з образом реального предмета (явища).

2.	<p>Мовленнєвий розвиток. Відомості про мовлення. Загальне уявлення про мовлення як діяльність. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Мовлення як основний засіб спілкування. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично). Культура мовлення і спілкування. Особливості національного мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Марійко, Іванку, Катерино Петрівно, Петре Григоровичу).</p>	<p>– має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – розрізняє усну й письмову, моно-логічну й діалогічну форми мовлення; – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – практично володіє різними формами звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); – самостійно або після нагадування вітається, прощається; – за завданням учителя вміє самостійно (або після нагадування чи з допомогою педагога) запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись;</p>	<p>Формування усвідомлення того, що мовленнєва діяльність має бути носієм добра. Розвиток слухової уваги та пам'яті. Розвиток усного зв'язного мовлення. Розвиток мовленнєвої активності. Регулювання інтонаційної виразності мовлення. Збагачення лексичного запасу. Формування культури мовлення та культури поведінки. Виховання любові до рідної мови; бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою. Виховання уміння та бажання дотримуватися правил національного мовленнєвого етикету під час спілкування</p>
3.	<p>Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, зокрема</p>	<p>– уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; – відповідає на запитання щодо змісту</p>	<p>Розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання. Розвиток довільної</p>

	опис окремих предметів тощо); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).	прослуханого, з допомогою вчителя ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропонуваніх варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.;	уваги. Вдосконалення слухового сприймання. Формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту. Формування вміння уявляти те, що прослуховується.
4.	<p>Говоріння. Переказ тексту за поданим планом. Вибірковий переказ.</p> <p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>– переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя;</p> <p>– включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо;</p> <p>– під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування;</p> <p>– будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях);</p> <p>– словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план);</p> <p>– розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя;</p> <p>– з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії.</p>	<p>Формування чіткості та виразності усного мовлення. Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення. Формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні. Формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести). Формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення. Виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника. Розвиток культури спілкування.</p>
5.	<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів. Робота з книжкою:</p>	<p>– читає мовчки нескладні за змістом тексти (слова, речення); розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі;</p> <p>– розуміє значення</p>	<p>Формування навичок правильного плавного читання цілими словами. Розвиток навичок розпізнавання</p>

	<p>виділення слів, частин змісту в тексті.</p> <p>Читання вголос.</p> <p>Виразність читання.</p>	<p>текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо);</p> <p>– за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи;</p> <p>– переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.);</p> <p>– читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст.</p>	<p>знайомих слів.</p> <p>Розвиток виразності читання та усного мовлення.</p> <p>Розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів.</p> <p>Формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення.</p> <p>Формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
6.	<p>Писемне мовлення.</p> <p>Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему.</p> <p>Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p>	<p>– пише під диктування доступні речення і тексти;</p> <p>– складає і записує прості речення за запитаннями, малюнками, на тему (з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх;</p>	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення.</p> <p>Формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку.</p> <p>Розвиток логічно зв'язного писемного мовлення.</p> <p>Формування навичок само-контролю.</p>
7.	<p>Знання про мову. Мовні вміння.</p> <p>Мова і мовлення.</p> <p>Мова як засіб спілкування. Рідна, державна та інші мови.</p>	<p>– знає назву держави, її столицю, державні символи;</p> <p>–знає, що українська мова</p> <p>– державна мова України, мова спілкування українців;</p>	<p>Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати;</p> <p>Розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).</p>
8.	<p>Звуки і букви. Алфавіт.</p> <p>Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді й м'які, дзвінки й глухі; вимова звуків, що</p>	<p>– розрізняє в словах тверді й м'які, дзвінки й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні звуки;</p>	<p>Розвиток слухового та зорового сприймання.</p> <p>Корекція звуковимови.</p> <p>Автоматизація</p>

	<p>позначаються буквами г і г.</p> <p>Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв.</p> <p>Використання алфавіту під час роботи зі словником.</p> <p>Вимова наголошених і ненаголошених голосних.</p>	<p>правильно їх вимовляє; (залежно від мовленнєвих можливостей учнів) вимовляє алфавітні назви букв;</p> <p>– розрізняє співвідношення звуків і букв;</p> <p>– визначає наголос у двоскладових і трискладових словах (з допомогою вчителя);</p> <p>– з допомогою вчителя визначає наголошені та ненаголошені голосні у слові.</p>	<p>правильної вимови звуків.</p> <p>Розвиток уміння розрізняти зву-ки, схожі за звучанням, табукви, оптично схожі за написанням.</p> <p>Формування навичок самоконтролю за вимовою.</p> <p>Удосконалення навичок звукового, звуко-буквенного, складового аналізу слів.</p> <p>Виховання довольної поведінки на уроці.</p>
9.	<p>Слово.</p> <p>Лексичне значення слова.</p> <p>Групи слів за значенням: синоніми, антоніми.</p> <p>Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Спільнокореневі слова.</p>	<p>– розуміє значення загальноживаних слів;</p> <p>–з допомогою вчителя вибирає пари слів протилежного значення із запропонованих слів;</p> <p>– розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням, серед низки запропонованих слів (з допомогою вчителя);</p> <p>– має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя наводить приклади спільнокоренєвих слів;</p>	<p>Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів.</p> <p>Розвиток слухового та зорового сприймання.</p> <p>Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова.</p> <p>Удосконалення навичок звукового, звуко-буквенного, складового аналізу слів.</p> <p>Формування та закріплення правильної вимови слів.</p>
10.	<p>Частини мови.</p> <p>Розрізнення частин мови (слова, що означають назви, дії, ознаки та кількість предметів) в реченні за запитаннями, узгодження їх (практично).</p>	<p>– розпізнає слова, що означають назви, дії, ознаки та кількість предметів; знає, на які запитання відповідають (хто? що?; що робить? що роблять?; який? яка? яке? які?; скільки?);</p> <p>– знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади;</p> <p>–пише (списує) з великої</p>	<p>Розвиток асоціативного мислення.</p> <p>Розвиток уміння виділяти головне зпоміж другорядного.</p> <p>Збагачення словника іменниковою лексикою;</p> <p>формування навичок адекватного використання її в усному та писемному</p>

			букви; – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – використовує допомогу вчителя.	мовленні. Розвиток навичок самоконтролю під час мовленнєвої діяльності;
11.	Речення, словосполучення. Відмінність словосполучення від слова й речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Головні та другорядні члени речення (без вживання термінології, практично). Встановлення зв'язку між словами в реченнях (за допомогою запитань). Побудова слів за поданими словами (головними та другорядними членами речення) з використанням ілюстрацій, сюжетних малюнків, предметів). Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонавання речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.	– розрізняє словосполучення від слова і речення; – разом із учителем визначає головне й залежне слово в словосполученні (практично, відповідаючи на запитання); – з допомогою вчителя розрізняє головні та другорядні члени речення (без вживання термінології); – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; – з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів; – складає різні за метою висловлювання речення на задану тему (при необхідності – з допомогою вчителя); (*з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);	Формування практичних мовленнєвих навичок письма на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку. Формування вміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту). Виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання. Формування вміння виправляти допущені помилки.	
12.	Текст. Заголовок тексту. Поділ тексту на абзаци. Відновлення текстів із деформованою будовою. Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом. Складання простого плану тексту. Тексти різних типів: розповідь, опис.	– розрізняє заголовки і зміст тексту, добирає до тексту заголовки із запропонованих учителем; – поділяє текст на абзаци, разом із учителем відслідковує зв'язок початку нової думки з новим абзацем; – уважно слухає (читає) тексти різних типів: розповідь, опис; разом із учителем визначає	Формування практичних мовленнєвих навичок письма на базі доступних відомостей про текст як завершений твір чи його фрагмент. Розвиток логічного мислення. Сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови	

		Підпис листівки (поздоровлення рідним, друзям). Адреса на конверті (листівці).	різницю між ними; – переказує за планом простий знайомий текст; – з допомогою вчителя складає та записує текст поздоровлення (рідним, друзям); пише адресу на конверті (листівці).	висловлювань. Формування навичок самостійного висловлювання. Формування вміння регулювати власні дії у відповідності з планом та інструкцією щодо виконання завдання. Формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.
13.		Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

8 клас
(1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		Повторення вивченого матеріалу. Будова слова. Речення. Головні та другорядні члени речення. Види речень за метою висловлювання.	– з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – з допомогою вчителя розрізняє головні та другорядні члени речення (без вживання термінології, практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів);	Формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями. Формування навичок самоконтролю за вимовою. Стимулювання активності та самостійності в роботі. Виховання уважності, сумлінності, старанності. Формування умінь контролювати та оцінювати власні дії.
2.		Мовленнєвий розвиток. Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Мовлення як основний	– має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – з допомогою розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну	Розвиток слухової уваги та пам'яті. Розвиток усного зв'язного мовлення. Розвиток мовленнєвої активності. Регулювання

	<p>засіб спілкування. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Надійко, Петрику, Галино Іванівно, Петре Григоровичу).</p>	<p>форми мовлення; – усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення; – з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; – самостійно або після нагадування вітається, прощається; –знає і вживає (під контролем учителя) найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; –з допомогою вчителя вмє запитати, відповісти, попросити, подякувати, вибачитись; – з допомогою та під контролем учителя дотримується правил культури спілкування;</p>	<p>інтонаційної виразності мовлення. Збагачення лексичного запасу. Формування культури мовлення та культури поведінки. Виховання любові до рідної мови. Виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою. Виховання уміння та бажання дотримуватися правил національного мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
3.	<p>Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, зокрема опис окремих предметів тощо); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).</p>	<p>– уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; –розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи; – з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.</p>	<p>Розвиток довільної уваги. Вдосконалення слухового сприймання. Формування уміння пригадати значення знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту. Формування вміння уявляти те, що прослуховується.</p>
4.	<p>Говоріння. Переказ тексту за</p>	<p>- переказує короткі тексти за планом з допомогою</p>	<p>Формування чіткості та виразності усного</p>

	<p>поданим планом. Вибірковий переказ.</p> <p>Діалогічне мовлення. Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання). Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>вчителя); –включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо; – під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певного обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком); –під контролем учителя дотримується норм української літературної мови; – виявляє активність у спілкуванні з допомогою та за нагадуванням учителя: звертається із запитаннями та проханнями до вчителя, однокласників у навчальних і побутових ситуаціях; – будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях); – з допомогою словесно описує спостережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план); –розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя; –з допомогою та за питаннями вчителя коментує та пояснює власні дії.</p>	<p>мовлення. Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення. Формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу). Формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні. Формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести). Формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення. Виховання уважного, доброзичливого ставлення до співрозмовника. Розвиток культури спілкування.</p>
5.	<p>Читання. Читання мовчки (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p>	<p>– читає мовчки доступні за змістом тексти (нескладні слова, речення); розуміє ситуацію, описану в прочитаному творі;</p>	<p>Формування навичок правильного плавного читання цілими словами. Розвиток навичок</p>

	<p>Читання вголос (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>– читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст;</p> <p>– за завданням та з допомогою учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи тощо;</p> <p>– переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.);</p>	<p>розпізнавання знайомих слів.</p> <p>Формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення.</p> <p>Розвиток виразності читання та усного мовлення.</p> <p>Розвиток навичок читання-розуміння слів, речень, текстів.</p> <p>Формування уміння вживати у власному мовленні слова і фрази з прочитаних текстів.</p>
6.	<p>Писемне мовлення. Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему.</p> <p>Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<p>– пише під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи);</p> <p>– складає з допомогою вчителя прості речення за запитаннями, малюнками, на тему;</p> <p>– з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх;</p> <p>– з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом).</p> <p>– з допомогою вчителя робить спроби перевіряти власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки;</p>	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення.</p> <p>Розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу</p> <p>Формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку.</p> <p>Формування навички правильно обирати поставу під час письма;</p> <p>розвиток логічно зв'язного писемного мовлення.</p> <p>Формування навичок само-контролю.</p> <p>Виховання охайності, самостійності.</p>
7.	<p>Знання про мову. Мовні вміння.</p> <p>Мова і мовлення.</p> <p>Мова як засіб спілкування.</p> <p>Рідна, державна та інші мови.</p>	<p>– називає з допомогою вчителя назву держави, її столицю, державні символи;</p> <p>– знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців;</p>	<p>Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати.</p> <p>Розвиток уявлень учнів про сигніфікативну функцію мовлення</p>

				(функцію позначення).
8.	<p>Слово. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми.</p> <p>Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Спільнокореневі слова.</p> <p>Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Вживання апострофа після префіксів роз-, без-, воз-, з-, с-.</p>	<p>–розуміє значення загальноживаних слів); – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні; –повторює за вчителем та наводить приклади спільнокореневих слів; –дотримується правил правопису з допомогою вчителя; – під контролем учителя правильно пише слова з апострофом.</p>	<p>Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів. Розвиток слухового та зорового сприймання. Удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів. Формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів. Формування та закріплення правильної вимови слів.</p>	
9.	<p>Частини мови. Іменник. Власні іменники. Велика літера у власних іменниках. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично). Кличний відмінок іменника при звертанні: мамо, брате, Іване Петровичу, Ганно Василівно.</p> <p>Прикметник. Роль прикметників у мовленні. Граматичні категорії прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично). Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.</p>	<p>–з допомогою знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; –пише (списує) з великої букви під контролем вчителя); –розрізняє слова (іменники), що сто-ять у множині та однині за закінчен-нями, групує їх із допомогою вчителя –з допомогою вчителя співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); –з допомогою знаходить прикметни-ки серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; – з допомогою вчителя розрізняє (практично)</p>	<p>Збагачення словника іменнико-вою лексикою; формування на-вичок адекватного використан-ня її в усному та писемному мовленні. Формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень. Збагачення словника прикмет-никовою лексикою; формування навичок адекватного викорис-тання її в усному та писемному мовленні. Розвиток процесів сприймання, запам’ятовування, пригадуван-ня, відтворення. Формування уміння контролю-вати власну мовленнєву діяль-ність.</p>	

	<p>Правопис прикметників із суфіксами –ськ-, -зьк-, -цьк-, -еньк-, -есеньк- (практично).</p> <p>Дієслово. Синтаксична роль дієслова. Поняття про дієслово.</p>	<p>граматичні категорії прикметника; – в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя); – під контролем вчителя правильно пише суфікси у прикметниках; – з допомогою знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади;</p>	<p>Формування уявлень про роль прикметників у художньому стилі мовлення.</p>
10.	<p>Речення, словосполучення. Загальне поняття про речення.</p> <p>Розрізнення словосполучення від слова й речення.</p> <p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонування речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p>Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення (практично).</p> <p>Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.</p>	<p>– має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку); – розрізняє словосполучення від слова і речення; – розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому; – застосовує з допомогою вчителя правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його; – під контролем вчителя дотримується пауз між реченнями в усному мовленні (за необхідності – після нагадування вчителя); – знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику); – наслідую вчителя та інтує різні за метою висловлювання речення; – з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику); – з допомогою вчителя</p>	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається). Формування практичних мовленнєвих навичок на базі дос-тупних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку. Формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення. Формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі. Формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту). Розвиток інтонаційної виразності мовлення.</p>

		<p>будує прості речення із поданих слів);</p> <ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); –разом із учителем виконує прості завдання; –з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів; 	<p>Виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлювання.</p> <p>Формування вміння виправляти допущені помилки.</p>
11.	<p>Текст.</p> <p>Заголовок тексту.</p> <p>Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка).</p> <p>Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис, міркування.</p>	<ul style="list-style-type: none"> –з допомогою вчителя розрізняє за-головки і зміст тексту, добирає до тексту заголовки із запропонованих учителем; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту; – разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій; –слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня); –переказує за планом простий знайомий текст; – уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя; 	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається).</p> <p>Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку.</p> <p>Формування мислительних операцій аналізу, порівняння, узагальнення.</p> <p>Формування уміння користуватися мовленнєвими, інтонаційними та немовними засобами виразності (робити паузи, обирати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту).</p> <p>Розвиток інтонаційної виразності мовлення.</p> <p>Формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі.</p> <p>Формування вміння</p>

				виправляти допущені помилки.
12.		Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

9 клас
(1 година на тиждень)

№ п/п	К-сть Год	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати розвитку (мінімальні досягнення/максимальні досягнення)	Спрямованість корекційно-розвивальної роботи
1.		<p>Повторення вивченого матеріалу. Будова слова.</p> <p>Частини мови (іменник, прикметник). Граматичні категорії іменника. Граматичні категорії прикметника.</p> <p>Види речень за метою висловлювання.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова; – з допомогою знаходить іменники та прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; – з допомогою вчителя визначає рід і число іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); – з допомогою вчителя визначає число, рід, відмінок прикметника за числом, родом, відмінком іменника (практично); – розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; – уміє інтонувати різні за метою висловлювання речення; – з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів; 	<p>Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова.</p> <p>Збагачення словника іменниковою та прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні.</p> <p>Формування уміння диференціювати речення за їх ритміко-інтонаційними особливостями.</p> <p>Стимулювання активності та самостійності в роботі. Виховання уважності, сумлінності, старанності.</p>
2.		<p>Мовленнєвий розвиток. Відомості про мовлення. Види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), їх особливості. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й</p>	<ul style="list-style-type: none"> – має уявлення про види мовленнєвої діяльності, про спілкування і мовлення; – з допомогою розрізняє усну й письмову, монологічну й діалогічну форми мовлення; – дотримується простих 	<p>Формування розуміння того, що усне і писемне мовлення повинно відповідати певним вимогам.</p> <p>Розвиток слухової уваги та пам'яті.</p>

	<p>письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично).</p> <p>Культура мовлення і спілкування. Особливості мовленнєвого етикету. Найпростіші українські формули мовленнєвого етикету (вітання, прощання, прохання). Українські форми звертання до дітей і дорослих (Галинко, Олесю, Віро Миколаївно, Василю Петровичу). Вживання займенників Ви, Вас, Вам в усному та писемному мовленні.</p>	<p>правил спілкування під контролем та з допомогою вчителя; –з допомогою вчителя прогнозує висловлювання залежно від мети спілкування та адресата мовлення; – під контролем учителя орієнтується в ситуації спілкування, дотримується основних правил спілкування; –практично володіє різними формими звертання до співрозмовника (слова ввічливості, які вживаються під час зустрічі і прощання); –під контролем учителя або після нагадування вітається, прощається; –знає і вживає під контролем учителя найпростіші українські форми мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання; українські форми звертання до дітей і дорослих; –під контролем учителя дотримується правил правопису займенників Ви, Вас, Вам під час вживання їх у шанобливому значенні (у листах, вітальних листівках тощо); – з допомогою та за нагадуванням учителя дотримується правил культури спілкування;</p>	<p>Розвиток усного зв'язного мовлення. Розвиток мовленнєвої активності. Регулювання інтонаційної виразності мовлення. Збагачення лексичного запасу. Формування культури мовлення та культури поведінки. Виховання любові до рідної мови. Виховання бажання читати, писати, говорити й спілкуватися українською мовою. Виховання уміння та бажання дотримуватися правил мовленнєвого етикету під час спілкування.</p>
3.	<p>Аудіювання (слухання-розуміння). Слухання-розуміння текстів різного типу (розповідь, опис, міркування); різних жанрів мовлення (казка, загадка, прислів'я, приказка, легенда, вірш, оповідання).</p>	<p>– уважно слухає та розуміє мовлення і читання вчителя; –відповідає на запитання щодо змісту прослуханого, з допомогою вчителя виконує завдання (ділить текст на частини, знаходить указані частини, підбирає малюнок до тексту, вибирає один із пропозованих</p>	<p>Вдосконалення слухового сприймання. Розвиток довільної уваги. Розвиток цілеспрямованості та усвідомленості сприймання. Формування уміння пригадати значення</p>

			<p>варіантів відповіді на запитання за текстом та ін.);</p> <p>– розрізняє тексти розповідного й описового характеру (з допомогою вчителя);</p> <p>–розуміє висловлювання інших людей, звукозаписи;</p> <p>–з допомогою вчителя дотримується інструкцій до виконання практичних завдань.</p>	<p>знайомих слів, щоб зрозуміти зміст тексту.</p> <p>Формування вміння уявляти те, що прослуховується.</p> <p>Формування навичок користування інструкціями вчителя при виконанні завдання.</p>
4.	<p>Говоріння.</p> <p>Переказ тексту за поданим планом.</p> <p>Вибірковий переказ.</p> <p>Діалогічне мовлення.</p> <p>Діалог, його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення (самостійне висловлювання).</p> <p>Конструювання висловлювань: опис (предметів, людей, явищ природи); повідомлення про діяльність; висловлення прохання, побажання. Розповідь (про події, що відбулися, особисті враження) за питаннями, за серією малюнків тощо.</p>	<p>–переказує короткі тексти за планом з допомогою вчителя;</p> <p>–включається в діалог з учителем, учнями, батьками тощо;</p> <p>– під керівництвом вчителя бере участь у розігруванні діалогів певно-го обсягу (орієнтовно 2-4 репліки для двох учнів) відповідно до пропонованої ситуації спілкування (за зразком, готовими репліками, формулами мовленнєвого етикету, опорними словами, малюнком);</p> <p>–під контролем учителя дотримується норм української літературної мови;</p> <p>– будує висловлювання з допомогою вчителя (з використанням знайомого мовленнєвого матеріалу, в типових навчальних, ігрових, побутових ситуаціях);</p> <p>–з допомогою словесно описує спос-тережувані предмети та явища (за питаннями вчителя, з опорою на малюнок, план);</p> <p>–розповідає про побачене, почуте, відповідаючи на запитання вчителя;</p>	<p>Формування навичок діалогічного й монологічного усного мовлення.</p> <p>Формування вміння ініціювати та підтримувати діалог.</p> <p>Формування вміння орієнтуватися на ситуацію спілкування (учасники діалогу, їх настрій, місце проведення діалогу).</p> <p>Формування чіткості та виразності усного мовлення.</p> <p>Формування вміння змістовно, граматично правильно, логічно висловлюватися та доцільно використовувати слова в конкретному значенні.</p> <p>Формування невербальних засобів спілкування (міміка, природні жести).</p> <p>Формування та розвиток емоційно та інтонаційно виразного мовлення.</p> <p>Розвиток культури спілкування.</p>	
5.	<p>Читання.</p> <p>Читання мовчки (розуміння,</p>	<p>– читає мовчки нескладні слова, речення; розуміє ситуацію, описану в</p>	<p>Розвиток навички читання-розуміння слів, речень, текстів.</p>	

	<p>запам'ятовування) текстів.</p> <p>Читання вголос (розуміння, запам'ятовування) текстів.</p> <p>Виразність читання.</p> <p>Робота з книжкою: виділення слів, частин змісту в тексті.</p>	<p>прочитаному творі;</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє значення текстів, різних за інформаційним змістом (художніх творів, інструкцій та завдань підручника тощо); – читає вголос слова і прості речення з доступних текстів у повільному темпі, розуміє їх зміст; – за завданням учителя вибирає в тексті певні частини змісту, влучні слова та вислови, які характеризують дійових осіб, події, картини природи; – переглядає текст і знаходить у ньому вказані елементи (слова, написані з великої літери, слова з апострофом та ін.) 	<p>Розвиток навичок розпізнавання знайомих слів.</p> <p>Формування навичок слухання-розуміння та читання-розуміння текстів різного призначення.</p> <p>Формування навичок правильного плавного читання цілими словами.</p> <p>Розвиток виразності читання та усного мовлення.</p>
6.	<p>Писемне мовлення.</p> <p>Написання під диктування речень і текстів.</p> <p>Складання речень за запитаннями, малюнками, на тему.</p> <p>Речення з правильним і неправильним порядком слів (деформоване речення).</p> <p>Перевірка власних письмових робіт.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – пише під диктування слова, речення з 2-3 слів (після відповідної підготовчої роботи); – складає з допомогою вчителя прості речення; – з допомогою вчителя упорядковує деформовані речення (слова даються у правильній граматичній формі), записує їх; – з допомогою вчителя доповнює речення відповідним змісту словом; – з допомогою вчителя перевіряє власні письмові роботи, знаходить і виправляє помилки; – дотримується охайності записів, помічає; під контролем учителя знаходить і виправляє допущені помилки. 	<p>Формування правильної граматичної будови мовлення.</p> <p>Розвиток мислительних операцій аналізу, порівняння, синтезу</p> <p>Формування та розвиток навичок самодиктування слів при списуванні та написанні під диктовку.</p> <p>Формування навички правильно обирати поставу під час письма.</p> <p>Розвиток логічно зв'язного писемного мовлення.</p> <p>Виховання охайності, самостійності.</p>
7.	<p>Знання про мову. Мовні вміння.</p> <p>Мова і мовлення.</p> <p>Мова як засіб спілкування.</p> <p>Рідна, державна та інші мови.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – знає назву держави, її столицю, державні символи; – знає, що українська мова – державна мова України, мова спілкування українців; – відрізняє на слух 	<p>Формування шанобливого ставлення до української мови; бажання її вивчати.</p> <p>Розвиток уявлень учнів про сиг-</p>

			українську мову від інших мов.	ніфікативну функцію мовлення (функцію позначення).
8.	<p>Слово. Лексичне значення слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми.</p> <p>Знайомство з тлумачним словником. Іншомовні слова. Словник іншомовних слів. Професійна термінологія.</p> <p>Будова слова. Префікс, корінь слова, суфікс, закінчення, – частини слова. Визначення основи слова (практично).</p> <p>Спільнокореневі слова.</p> <p>Розрізнення префікса і прийменника (практично).</p> <p>Складні слова. Утворення складних слів. Сполучні голосні е, о у складних словах.</p>	<p>–розуміє значення загальноживаних слів; –з допомогою вчителя вибирає пари слів протилежного значення із запропонованих слів; –з допомогою розрізняє слова, подібні за значенням; знаходить слова, подібні за значенням, серед низки запропонованих слів; – з допомогою вчителя замінює слова у словосполученнях та реченнях словами подібного значення; – має уявлення про словник та його призначення; – знає основні професійні терміни (відповідно до профілів трудового навчання); – з допомогою вчителя розрізняє значущі частини слова, виокремлює основу слова; – має уявлення про спільнокореневі слова; розрізняє і знаходить їх в усному та писемному мовленні; – з допомогою вчителя наводить приклади спільнокореневих слів; –дотримується правил правопису з допомогою вчителя; –з допомогою вчителя знаходить у тексті складні слова; –списує під контролем учителя складні слова за допомогою сполучних голосних е, о;</p>	<p>Формування та розвиток усвідомлення конкретного змісту слів. Конкретизація уявлень про предмет, слово і його значення; активізація засвоєння семантичної (сислової) сторони слова. Розвиток слухового та зорового сприймання. Удосконалення навичок звукового, звуко-буквеного, складового аналізу слів. Розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення. Розвиток асоціативного мислення Формування та закріплення правильної вимови слів. Формування уявлень про складні слова; вміння застосовувати їх у власному мовленні. Розвиток уміння виділяти головне з-поміж другорядного.</p>	
9.	<p>Частини мови. Іменник. Синтаксична роль іменника. Граматичні категорії</p>	<p>–з допомогою знаходить іменники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади;</p>	<p>Збагачення словника іменниковою лексикою; формування навичок</p>	

	<p>іменника: рід, число, відмінок. Відмінювання іменників за відмінками (практично). Кличний відмінок іменника при звертанні: мамо, брате, Іване Петровичу, Ганно Василівно.</p> <p>Прикметник. Синтаксична роль прикметника. Грамматичні категорії прикметника: число, рід, відмінок. Визначення числа, роду, відмінка прикметника за числом, родом, відмінком іменника. Узгодження прикметників з іменниками в усному і писемному мовленні.</p> <p>Дієслово. Синтаксична роль дієслова. Поняття про дієслово. Часи дієслова. Змінювання дієслова за часами (практично). Число дієслова. Визначення числа дієслова за числом іменника. Правопис частки не з дієсловами.</p> <p>Займенник. Поняття про займенник. Особові займенники. Роль займенників у мовленні.</p>	<p>–пише (списує) з великої букви під контролем вчителя; –з допомогою співвідносить іменники в однині і множині з відповідною кількістю предметів; – з допомогою вчителя визначає рід іменників; – з допомогою вчителя змінює іменники за числами та відмінками (практично); –з допомогою знаходить прикметники серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; - в усному мовленні та на письмі дотримується лексико-граматичної сполучуваності прикметників з іменниками (під контролем учителя); –з допомогою знаходить дієслово серед інших частин мови в реченні, наводить приклади; – з допомогою вчителя визначає часи дієслова; – з допомогою вчителя змінює дієслова за часом (практично); – з допомогою вчителя визначає число дієслова; –з допомогою розрізняє слова (дієслова), що стоять у множині та однині за числом іменника; – дотримується правопису частки не з дієсловами (під контролем учителя); – має уявлення про займенники та їх роль у мовленні; – з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади; – використовує займенники у власному мовленні; -під контролем учителя</p>	<p>адекватного виховання її в усному та писемному мовленні. Формування та розвиток здатності до словотворення, до змінювання слів та речень. Виховання уважності, дисциплінованості, відповідальності; довільної поведінки на уроці.</p> <p>Збагачення словника прикметниковою лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні. Розвиток процесів сприймання, запам'ятовування, пригадування, відтворення. Формування уміння контролювати власну мовленнєву діяльність. Збагачення словника дієслівною лексикою; формування навичок адекватного використання її в усному та писемному мовленні; Розвиток аналітико-синтетичного сприймання. Формування та закріплення правильної вимови слів. Збагачення словника займенниковою лексикою; формування навичок адекватного виховання її в усному та писемному мовленні. Формування уміння</p>
--	--	---	---

	<p>Вживання займенників Ви, Вас, Вам у шанобливому значенні.</p> <p>Службові слова. Поняття про прийменники, сполучники. Правопис прийменників і сполучників. Вживання сполучників для зв'язку однорідних членів речення.</p> <p>Звертання. Поняття про звертання. Місце звертання у реченні: на початку, в середині, в кінці. Розділові знаки при звертанні: кома, знак оклику. Застосування звертання при написанні листів, листівок тощо.</p>	<p>дотримується написання займенників Ви, Вас, Вам з великої літери під час вживання їх у шанобливому значенні.</p> <p>– має уявлення про службові слова та їх роль у мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить займенник у реченні, наводить приклади;</p> <p>– використовує займенники у власному мовленні;</p> <p>– має уявлення про звертання та їх роль у мовленні;</p> <p>– з допомогою вчителя знаходить звертання у реченні, наводить приклади;</p> <p>– під контролем учителя використовує звертання у власному мовленні (усному і писемному) (під контролем та з допомогою вчителя);</p> <p>– наслідуючи вчителя, дотримується правильної інтонації при звертанні в усному мовленні;</p>	<p>виокремлювати займенники в усному та писемному мовленні.</p> <p>Розвиток слухової уваги, сприймання, уваги, пам'яті. Розвиток зв'язного мовлення. Формування та закріплення правильної вимови слів. Виховання самостійності при виконанні завдань.</p> <p>Збагачення активного словника;</p> <p>формування навичок адекватного використання звертання в усному та писемному мовленні. Формування правильної граматичної будови мовлення. Формування навичок самоконтролю. Виховання культури мовлення.</p>
10.	<p>Речення, словосполучення. Загальне поняття про речення.</p> <p>Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, окличні. Розділові знаки в кінці речень. Інтонавання речень, різних за метою висловлювання. Складання різних за метою висловлювання речень на задану тему.</p> <p>Головні члени речення:</p>	<p>Учень:</p> <p>– має уявлення про речення (складається зі слів, виражає завершену думку);</p> <p>– розуміє й адекватно відповідає на запитання, із чого складається речення та про що йдеться в ньому;</p> <p>– застосовує з допомогою вчителя правило про написання великої букви на початку речення, дотримується його;</p> <p>– знає про відокремлення речень на письмі розділовими знаками (крапкою, знаком питання, знаком оклику);</p>	<p>Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається). Формування практичних мовленнєвих навичок на базі доступних відомостей про речення як таке, що виражає закінчену думку.</p> <p>Формування уміння дотримуватися правил правопису на письмі.</p> <p>Формування уміння</p>

	<p>підмет і присудок. Другорядні члени речення (практично).</p> <p>Поширення речень другорядними членами за допомогою запитань.</p>	<p>– розрізняє речення, різні за метою висловлювання, дотримується правил вживання розділових знаків у кінці речення; –наслідую вчителя та інтонує різні за метою висловлювання речення; –з допомогою вчителя добирає розділовий знак, який необхідно поставити в кінці речення (крапку, знак питання, знак оклику); –з допомогою вчителя будує прості речення із поданих слів; – має уявлення про підмет і присудок як головні члени речення; – з допомогою вчителя визначає головні й другорядні члени речення (практично, відповідаючи на запитання); – разом з учителем, за допомогою запитань, встановлює зв'язки слів у реченні; поширює речення другорядними членами за допомогою запитань; (разом із учителем виконує прості завдання);</p>	<p>користувач-тися мовленнєвими, інтонацій-ними та немовними засобами виразності (робити паузи, оби-рати темп читання, інтонацію, вираз обличчя, та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту). Розвиток інтонаційної виразності мовлення. Виховання вміння відчувати емоційний настрій висловлю-вання. Формування вміння виправляти допущені помилки. Стимулювання активності та са-мостійності в роботі; виховання уважності, сумлінності, старан-ності.</p>
11.	<p>Текст. Заголовок тексту. Відповідність заголовка змісту тексту.</p> <p>Структура тексту (зачин, основна частина, кінцівка). Поділ текстів на логічно завершені частини за даним планом.</p> <p>Складання простого плану тексту.</p> <p>Відновлення текстів із деформованою будовою.</p> <p>Тексти різних типів: розповідь, опис,</p>	<p>–з допомогою вчителя розрізняє заго-ловок і зміст тексту, добирає до тексту заголовок із запропонованих учителем; – з допомогою вчителя поділяє текст на частини (зачин, основна частина, кінцівка); разом із учителем відслідковує зв'язок розгортання основної думки з новою частиною тексту; – з допомогою вчителя поділяє тексти на логічно завершені частини за даним планом; – разом із учителем складає простий план прочитаного тексту;</p>	<p>Формування практичних мовле-ннєвих навичок на базі доступ-них відомостей про текст як за-вершений твір чи його фраг-мент. Формування осмисленості сприймання (розуміння суті того, що сприймається). Формування мисленнєвих опе-рацій аналізу, синтезу, порів-няння, спостереження за мовни-ми явищами. Розвиток логічного мислення.</p>

	міркування.	<p>– разом з учителем відновлює тексти з деформованими частинами на основі встановлення логічних зв'язків між частинами тексту, з'ясування послідовності подій;</p> <p>– слухає і читає прості тексти різних типів, залежно від мовленнєвих можливостей учня;</p> <p>– переказує за планом простий знайомий текст;</p> <p>– розрізняє тексти розповідного й описового характеру; відрізняє міркування від інших типів мовлення;</p> <p>– уміє будувати усну розповідь про певну подію із власного життя.</p>	<p>Сприяння усвідомленню логічної послідовності побудови висловлювань.</p> <p>Формування навичок самостійного висловлювання.</p> <p>Формування вміння виявляти і виправляти допущені помилки.</p> <p>Формування позитивного ставлення до виконуваної роботи.</p>
12.	Повторення та закріплення вивченого матеріалу за рік.		

«Лікувальна фізкультура»

Мета занять з «Лікувальної фізкультури» - це корекція та компенсація вад недоліків фізичного розвитку дитини.

Головними завданнями є:

- зміцнення здоров'я та корекція недоліків фізичного розвитку;
- загартовування організму;
- розширення діапазону функціональних можливостей основним фізіологічних систем організму;
- підвищення основних сил організму та його опірності;
- оволодіння основними руховими навичками та якостями;
- виховання морально-вольових якостей та інтересу до регулярних самостійних занять фізичною клубутою;
- роз'яснення значення здорового способу життя, принципів гігієни, правильного режиму праці та відпочинку, перебування на повітрі, раціонального харчування.

«Ритміка»

Головна мета корекційно-розвиткової програми «Ритміка»: розвинути інтерес до музично-ритмічної діяльності; навчити адекватно сприймати засоби музичної виразності (особливо ритм, темп, динаміку), ритмічно рухатися у відповідності із загальним характером музики та художніми образами музичного твору.

Відповідно до мети, програмою передбачені такі **завдання:** основні, корекційні, оздоровчі, освітні й виховні.

Основні завдання:

- формування рухових вмінь та навичок;
- формування пізнавальної активності;
- розвиток координації рухів, спритності, сили, витривалості;
- розвиток відчуття ритму;
- розвиток зорового аналізатора, слухового сприймання;
- удосконалення вмінь виконувати ритмічні образи в процесі сприймання та відтворення ритмічних малюнків;
- розвиток емоційної та словесно-логічної пам'яті, довільної уваги, образної уяви, фантазії.
- сприяння подальшій соціалізації особистості, підвищення її самостійності та автономності, становлення моральних орієнтирів у діяльності й поведінці, виховання позитивних якостей.

Корекційні й оздоровчі завдання:

- корекція правильної постави, ходи, грації, рухів;
- корекція порушень загальної та дрібної моторики;
- корекційний розвиток моторних функцій і дихання;
- корекційний розвиток особистості;
- сприяння збереженню і зміцненню здоров'я дитини;

Освітні:

- формування пізнавальних умінь (аналізувати, порівнювати, узагальнювати; спостерігати, запам'ятовувати, осмислювати матеріал),
- формування пізнавального інтересу до музичного та хореографічного мистецтва, виховання потреби музичних творів і хореографічних вистав та їх інтерпретації;
- розвиток відчуття ритму та здатності відчувати у музиці, рухах і мові ритмічну виразність;
- формування краси та виразності рухів, емоційності;
- розвиток фізичних якостей – сили, легкості рухів, спритності тощо;
- виховання гуманістичних загальнолюдських цінностей;
- розвиток уміння сприймати музичні образи і можливості ритмічно, виразно рухатися, створюючи певний образ;
- заохочення до активної художньо-естетичної діяльності, стимулювання проявів імпровізації;
- ознайомлення з елементами культури (історичними звичаями, традиціями України та народів світу).

Виховні завдання:

- виховання основних моральних якостей особистості, працелюбності, наполегливості у подоланні перешкод, охайності, вміння працювати самостійно і в колективі, вміння дотримуватися правил під час виконання ритмічних рухів, ігор і вправ;
- виховання колективізму;
- розвиток культури спілкування;
- залучення дитини засобами мистецтва до національної та світової культур.

Пояснювальна записка

Враховуючи потреби суспільства на сучасному етапі, досвід окремих спеціальних шкіл для розумово відсталих дітей програма розвитку дітей розроблена відповідно до реалізації завдань нової освітньої політики держави.

Заняття з ритміки в 5-10 класах спеціальної загальноосвітньої школи для розумово відсталих дітей набувають вагомого виховного та корекційного значення у подоланні недоліків психофізичного розвитку та підготовки до соціалізації в суспільстві.

Навчання дітей з порушеннями інтелекту засобами музично-ритмічної діяльності, є корекційно-освітньою програмою, що адаптовано для навчання дітей з порушеннями інтелекту з урахуванням особливостей їх психофізичного розвитку та індивідуальних можливостей.

При розробці програми з ритміки враховувалися сучасні тенденції навчання, виховання, з'ясовано, ключові освітні завдання, розкрито зміст педагогічної роботи та визначено орієнтовні результати освітньої роботи з розумово відсталими дітьми.

Програма враховує специфічні особливості моторно-рухового, емоційного, сенсорного, розумового, мовленнєвого, естетичного і соціально-особистісного розвитку дітей з інтелектуальною недостатністю, провідні мотиви та потреби дітей, характер провідної діяльності, тип та мотиви спілкування, соціальну ситуацію розвитку дітей.

Викладання ритміки в спеціальному закладі обумовлено необхідністю здійснення корекції недоліків психічного і фізичного розвитку дітей з розумовою відсталістю засобами музично-ритмічної діяльності.

Ритміка є складовою частиною музично-естетичного виховання. Заняття з ритміки сприяють гармонійному розвитку дітей, їхньому музичному слуху та музичній пам'яті, виразності рухів, формуванню правильної постави; ознайомленню дітей з музикою, танцями, піснями, навчанням через рух виражати характер музичного твору.

Головна мета корекційно-розвиткової програми «Ритміка» в школі для дітей з розумовою відсталістю: розвинути інтерес до музично-ритмічної діяльності; навчити адекватно сприймати засоби музичної виразності (особливо ритм, темп, динаміку), ритмічно рухатися у відповідності із загальним характером музики та художніми образами музичного твору.

Відповідно до мети, програмою передбачені такі завдання: основні, корекційні, оздоровчі, освітні й виховні.

Основні завдання:

- формування рухових вмінь та навичок;
- формування пізнавальної активності;
- розвиток координації рухів, спритності, сили, витривалості;
- розвиток відчуття ритму;
- розвиток зорового аналізатора, слухового сприймання;
- удосконалення вмінь виконувати ритмічні образи в процесі сприймання та відтворення ритмічних малюнків;
- розвиток емоційної та словесно-логічної пам'яті, довільної уваги, образної уяви, фантазії.
- сприяння подальшій соціалізації учнів, підвищення їхньої самостійності та автономності, становлення моральних орієнтирів у діяльності й поведінці, виховання позитивних якостей.

Корекційні й оздоровчі завдання:

- корекція правильної постави, ходи, грації, рухів;
- корекція порушень загальної та дрібної моторики;
- корекційний розвиток моторних функцій і дихання;
- корекційний розвиток особистості розумово відсталої дитини .
- сприяння збереженню і зміцненню здоров'я учнів;

Освітні:

- формування пізнавальних умінь (аналізувати, порівнювати, узагальнювати; спостерігати, запам'ятовувати, осмислювати матеріал),
- формування пізнавального інтересу до музичного та хореографічного мистецтва, виховання потреби музичних творів і хореографічних вистав та їх інтерпретації;
- розвиток відчуття ритму та здатності відчувати у музиці, рухах і мові ритмічну виразність;
- формування краси та виразності рухів, емоційності;
- розвиток фізичних якостей – сили, легкості рухів, спритності тощо;

- виховання гуманістичних загальнолюдських цінностей;
- розвиток уміння сприймати музичні образи і можливості ритмічно, виразно рухатися, створюючи певний образ;
- заохочення до активної художньо-естетичної діяльності, стимулювання проявів імпровізації;
- ознайомлення з елементами культури (історичними звичаями, традиціями України та народів світу).

Виховні завдання:

- виховання основних моральних якостей особистості, працелюбності, наполегливості у подоланні перешкод, охайності, вміння працювати самостійно і в колективі, вміння дотримуватися правил під час виконання ритмічних рухів, ігор і вправ;
- виховання колективізму;
- розвиток культури спілкування;
- залучення дитини засобами мистецтва до національної та світової культур.

Програму побудовано за лінійно-концентричним принципом із дотриманням дидактичних вимог доступності, послідовності, доцільності, достатності, системності, наступності у навчанні від простого до складного (зокрема, подання нового матеріалу базується на вже відомому та в тісному зв'язку з ним).

Ритмика є складовою частиною музично-естетичного виховання розумово відсталих дітей. Викладання ритміки в спеціальному освітньому закладі обумовлено необхідністю здійснення корекції недоліків психічного та фізичного розвитку розумово відсталих дітей засобами музично-ритмічної діяльності.

Специфічні засоби впливу на учнів, властиві ритміці, сприяють загальному розвитку розумово відсталих учнів, виправленню недоліків їх фізичного розвитку, загальної та мовленнєвої моторики, емоційно-вольової сфери, вихованню позитивних якостей особистості (дружелюбності, дисциплінованості, колективізму), естетичному вихованню. Змістом роботи на уроках ритміки є музично-ритмічна діяльність дітей. Вони вчаться слухати музику, виконувати різноманітні рухи під музику, співати, танцювати, грати на найпростіших музичних інструментах. В процесі виконання спеціальних вправ під музику (ходьба ланцюжком або в колоні у відповідності з заданими напрямками, перешиковування з утворенням кіл, квадратів, «зірочок», «каруселей», руху до певної мети і між предметами) здійснюється розвиток уявлення учнів про простір і вміння орієнтуватися в ньому. Вправи з предметами розвивають спритність, швидкість реакції, точність рухів.

Вправи з дитячими музичними інструментами застосовуються для розвитку у дітей рухливості пальців, вміння відчувати напругу і розслаблення м'язів, дотримуватися ритмічності та координації рухів рук. Цей вид діяльності є важливим у зв'язку з тим, що у розумово відсталих дітей часто спостерігається порушення рухових функцій і м'язової сили пальців рук. Скутість або млявість, відсутність диференціювання і точності рухів заважають оволодінню навичками письма і трудовими прийомами. В той же час зайняття ритмікою викликає жвавий емоційний інтерес у дітей, розширює їх знання, розвиває слухове сприйняття.

Рухи під музику не лише позитивно впливають на фізичний розвиток, але й створюють сприятливу основу для вдосконалення таких психічних функцій, як мислення, пам'ять, увага, сприйняття. Характерна організуюча ознака музики, її ритмічна структура, динамічна забарвленість, темпові зміни вимагають постійної концентрації уваги, сприяють запам'ятовуванню умов виконання вправ, викликають швидку реакцію на зміну музичних фраз.

Завдання на самостійний вибір рухів, що відповідають характеру мелодії, розвивають у дитини активність і уяву, координацію та виразність рухів. Вправи на духовій гармоніці, виконання під музику віршів, підспівок, інсценування пісень, музичних казок сприяють розвитку дихального апарату і мовної моторики.

Безсумнівно, заняття ритмікою ефективні для виховання позитивних якостей особистості. А, виконуючи вправи на просторове орієнтування (шикування, перешиковування), розучуючи парні танці, рухаючись в хороводі, діти набувають навички організованих дій, дисциплінованості, вчать ввічливо поводитися один з одним.

В основу змісту і структурування програми покладено концепцію, згідно якої дозрівання окремих вищих психічних функцій, психічний розвиток у цілому – в нормі та при патології, має поетапний характер. Кожний етап психічного розвитку дитини завершується формуванням певних психічних новоутворень, які стають основою психічного розвитку наступного етапу. Основні закономірності психічного розвитку (наступність, перехід кількісних змін у якісні, закріплення змін у процесі розвитку через досвід) є спільними як для типового розвитку, так і для дизонтогенезу. Однак загальним для усіх випадків є те, що зміни, які виникають, впливають на весь подальший розвиток дитини. У будь-якому випадку дитина буде навчатися в умовах, що забезпечать ранню корекцію її психофізичного розвитку. Для того, щоб корекційний розвиток і навчання проходили успішно, необхідна співпраця та взаєморозуміння між педагогами спеціального шкільного навчального закладу.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Програма з ритміки для кожної вікової групи систематизована і складається з п'яти розділів:

- «Вправи на орієнтування в просторі»;
- «Ритміко-гімнастичні вправи»;
- «Ритмічні вправи з дитячими музичними інструментами»;
- «Ігри під музику»;
- «Танцювальні вправи, народні танці».

У кожному розділі в систематизованому вигляді викладені вправи та визначено їх обсяг, а також зазначені знання і вміння, якими повинні оволодіти учні, займаючись певним видом музично-ритмічної діяльності.

На кожному уроці здійснюється робота з усіх п'яти розділів програми, викладеній у послідовності. Проте в залежності від завдань уроку, учитель може відводити на кожен розділ різну кількість часу, маючи на увазі, що розпочинати та закінчувати урок слід із використання вправ на зняття напруження, розслаблення, заспокоєння.

1. Вправи на орієнтування в просторі

Засоби розвивально-корекційного впливу:

Ходьба - спрямована на розвиток основних рухів дитини, формування вміння правильно тримати корпус, дотримуватися ритму ходьби, вдосконалення узгоджених рухів рук і ніг, формування слухо-рухової та зорово-рухової координації. У процесі ходьби розвивається цілеспрямованість у діяльності дитини.

Біг - сприяє вдосконаленню основних рухів, дозволяє оволодіти навичками узгодженого управління всіма діями корпусу, формує легкість і витонченість при швидкому переміщенні дитини. Спільний біг в групі дітей закріплює навички колективних дій, сприяє появі емоційного відгуку на них і розвитку передумов комунікативної діяльності.

Стрибки - спрямовані на розвиток основних рухів дитини, тренування внутрішніх органів і систем дитячого організму. Стрибки слід вводити поступово і дуже обережно, оскільки вони створюють велике навантаження на незміцнілий організм дитини (фізіологами доведено, що для безпечного виконання стрибків дитиною необхідна наявність у неї розвинутого черевного пресу і S-подібного вигину хребта). Дітей починають вчити стрибків зі сплигування з підтримкою дорослого. Стрибки готують тіло малюка до виконання завдань на рівновагу. Для вдосконалення навичок у стрибках дитина повинна проявити вольові якості – зосередитися і зібратися з силами. Крім того, в процесі виконання стрибків у дітей починають закладатися основи саморегуляції та самоорганізації своєї діяльності.

Кочення, кидання, ловіння - загальновідомо, що в онтогенезі рухів хапання розвивається раніше прямостояння. Розвиток руки стимулює формування інших рухових функцій організму, активізуючи всю психічну діяльність дитини. У процесі метання, рух виконується як однією рукою, так і обома. При цьому стимулюється виділення провідної руки і формується узгодженість спільних дій обох рук. Все це має особливе значення для корекції відхилень у психомоторній сфері дітей з розумовою відсталістю.

Повзання, лазіння - спрямовані на розвиток і вдосконалення рухових навичок, зміцнення м'язів спини, черевного преса, хребта. Ці рухи, у свою чергу, впливають на формування координованої взаємодії в рухах рук і ніг, на зміцнення внутрішніх органів і систем.

Даний напрямок роботи є одним з найважливіших, оскільки здійснює вагомий корекційний вплив на фізичний і психічний розвиток дитини.

Вправи для розвитку рівноваги - створюють сприятливі умови для координованої роботи центральної нервової системи, а також всього нервово-м'язового апарату. У ході тренування постійно формуються і уточнюються різні форми зв'язків між нервовими центрами м'язових груп, і чим краща тренуваність людини, тим досконалішими стають ці зв'язки. Використовуючи активну рухову діяльність як форму тренування, ми можемо

прискорити і вдосконалити процес розвитку координації рухів. Однак слід пам'ятати, це має бути не хаотичний набір рухів, а правильно і чітко організований педагогічний процес, в якому фізичні вправи виконуються з певними навантаженням і дозуванням відповідно до віку дитини.

Корекційно-розвиваючі вправи –розвивають гнучкість і рухливість в суглобах; активізують функціонування вестибулярного апарату. Фізичні вправи забезпечують активну діяльність внутрішніх органів і систем, укріплюють м'язову систему в цілому. Рухливі ігри закріплюють сформовані вміння і навички, стимулюють рухливість, активність дітей, розвивають здатність до співпраці з дорослими і дітьми. Рухливі ігри створюють умови для формування у дітей уміння орієнтуватися в просторі, узгоджувати свої рухи з рухами інших дітей у грі. Діти вчаться знаходити своє місце в колоні, в колі, діяти за сигналом, швидко переміщатися по залу або на ігровому майданчику. Спільні дії дітей створюють умови для загальних радісних переживань, активної спільної діяльності. У процесі рухливих ігор створюються умови для розвитку психічних процесів і особистісних якостей вихованців, у дітей формуються вміння адекватно діяти в колективі однолітків.

2. Ритміко-гімнастичні вправи складають основний зміст другого розділу, що сприяють виробленню необхідних музично-рухових навичок.

Здатність слухового сприйняття музики і передачі її в русі дуже важливо виховувати у розумово відсталих дітей, їх слуховий досвід не достатньо багатий музичними враженнями і вимагає чуйного педагогічного впливу з боку дорослих.

Музика, як джерело краси, формує почуття прекрасного. Саме тому в ритмічному навчанні необхідно використовувати емоційно-яскраві, музично-рухові мініатюри: вправи, пісні, танці, ігри, здатні зацікавити і всебічно розвинути дитину через взаємозв'язок музики і руху. Для цього в програмі пропонуються твори різноманітні за характером: радісні і сумні, живі, бадьорі і спокійні.

Ґрунтуючись на великому педагогічному досвіді в роботі з дітьми, можна сказати, що найбільш трудомістким є процес розвитку дитячої рухової пам'яті, координації рухів, орієнтації у просторі. Враховуючи це, в програму включені деякі методичні прийоми, що дозволяють швидко навчити дитину правильно запам'ятовувати послідовність простих вправ.

В розділ ритміко-гімнастичних вправ входять завдання на вироблення координаційних рухів.

Основна мета цих вправ — навчити розумово відсталих дітей узгоджувати рухи рук з рухами ніг, тулуба, голови.

3. Ритмічні вправи з дитячими музичними інструментами.

Вправи з дитячими музичними інструментами корисні для розвитку відчуття ритму, слухової уваги, підвищують швидкість реакції, розвивають здібність диференціювання на слух, дають широкі можливості для активного, творчого розвитку учнів 5-10 класів.

Використовуються такі музичні інструменти – барабани, бубни, а також будь-які інші інструменти, що звучать, - брязкальця, дудки, дзвіночки, ложки, хлопавки, металофони, гра на яких сприяє розвитку координації, виробленню точності й ритмічності рухів рук. В пачатковій школі діти ознайомлюються з кожним інструментом окремо і його можливостями, вчаться використовувати інструмент за призначенням. Потім вони вчаться спільно починати і закінчувати звучання, передавати динамічні відтінки, чергувати тривалості звучання і пауз, чергувати темп. Ці вправи багаторазово повторюються, їх складність поступово підвищується, навички поведіння з інструментом і відчуття ритму поступово розвиваються.

Відповідно до ступеня оволодіння інструментами стає можливим їх комбіноване використання, створення ансамблів і оркестрів. Гра в оркестрі вимагає від дітей певних вмінь. Діти, граючи на одній групі інструментів, виконують просту мелодію, яка

складається з 2-3-х звуків, що увесь час повторюються. Діти, які грають на іншій групі інструментів, виконують нескладний ритм.

Слід використовувати вправи, під час яких діти повторюють на інструменті ритмічний малюнок, відтворений учителем чи однокласниками, самі створюють ритмічні малюнки. Спільне прослуховування і передача ритму підвищує увагу учнів і почуття відповідальності перед товаришем за свою участь у спільному виконанні.

Вправи з дитячими музичними інструментами краще виконувати після ритміко-гімнастичних вправ, щоб дати можливість учням відпочити від фізичного навантаження. У вправах з інструментами, що звучать, діти активно залучаються до мистецтва, вчать виражати себе в ньому, брати участь у спільному виконанні творів.

4. Ігри під музику - провідний вид діяльності, який забезпечує всебічний розвиток дитини є одним з дієвих засобів навчання і виховання. Тому повинні використовуватися і дидактичні ігри, сюжетно-рольові, рухливі, хороводні тощо. Найбільш важливі для дитини рольові ігри. В них дитина відтворює в доступній для себе формі відносини, які складаються у світі дорослих. Саме гра є тим механізмом, який переводить зовнішні вимоги соціокультурного середовища у власні потреби дитини.

Роль гри та іграшки в корекційному навчанні дітей з особливими потребами виключно вагома.

Під час проведення ігор під музику перед учителем стоїть завдання навчити учнів створювати музично-руховий образ. Причому вчитель повинен сказати назву, яка визначала б характер руху, наприклад: «зайчик» (підстрибування), «конячка» (прямий галоп), «кішечка» (м'який крок), «м'ячик» (підстрибування і біг) тощо. Пояснюючи завдання, вчитель не повинен підказувати дітям вид руху (треба говорити: будете рухатися, а не бігати, стрибати, крокувати), діти повинні самостійно виконувати вправи на відображення персонажів казок, віршів, пісень («птаха», «вовка», «зайчика» та ін.) за допомогою пальцевих оформлень (пальчиковий метод) та вправ-етюдів образів цих персонажів у русі («Зайчики барабанять», «Вовк рухає вухами»), використовувати музично-рухові навички для розвитку ігрового сюжету, створення музично-пластичного образу персонажів казок, пісень, передавати музичний образ рухами українського танцювального фольклору. Кожен раз проводити повторення і закріплення раніше пройдених ігор: «Маленькі витівники», «Совушка», «Що пропало», «Стрибунці-горобчики».

5. Танцювальні вправи, народні танці.

Навчання розумово відсталих дітей танцю передусе робота, спрямована на прищеплювання навичок чіткого та виразного виконання окремих рухів і елементів танцю. До кожної вправи підбирається така мелодія, в якій відображено особливості руху. Наприклад, освоєння хорового кроку пов'язано зі спокійною мелодією, а тупаючого — з пустотливим танцювальним. Відчуті образ допомагають вправи з предметами. Ходьба з прапорцями в руці змушує ходити бадьоріше, ширше. Яскрава хустинка допомагає танцювати весело і вільно, плавно і легко.

Завдання цього розділу повинні носити не тільки розвиваючий, але й пізнавальний характер. Розучуючи танці, учні знайомляться з їх назвами (полька, гопак, хоровод, кадрили, вальс), а також з основними рухами цих танців (притопа, галоп, крок польки, мінливий крок, присядка тощо).

Виконання танців різних народів залучає дітей до народної культури, вмінню знаходити в рухах характерні особливості танців різних національностей.

Найбільш доступними для дітей є природні рухи, до яких відносяться і так звані основні: ходьба, біг, стрибки, підскок. Дуже важливо навчати дитину спочатку невимушено, вільно, красиво, виразно рухатися під музику, виконуючи музично-ритмічні завдання на основі природних рухів, і вже потім виконувати найпростіші танцювальні елементи і нескладні танці.

Для опанування дітьми основ метроритму (у розмірах 2/4 і 3/4) використовуються образні поняття «земля», «поле», «небо». Включаються вправи на вивчення простих тривалостей: чверть, восьма, половинна. Для підвищення інтересу дітей до цих завдань рекомендується використовувати такі атрибути: палички, кубики, бубни, стрічки, дзвіночки тощо.

У кожному розділі в систематизованому вигляді викладено вправи і визначено їх обсяг, а також зазначено знання і вміння, якими повинні оволодіти учні, займаючись музично-ритмічною діяльністю.

Ритміка в поєднанні з музикою (базовою основою є класичні зразки музичних творів), стає саме тим необхідним елементом, який зможе допомогти повноцінному розвитку дітей.

Програма «Ритміка» розрахована на 33 години на рік – 1 год 6-й клас

Вправи на орієнтування у просторі.

Загальнорозвиваючі та коригуючі вправи:

Дихальні вправи.

Дихання в положенні лежачи. Грудне і черевне дихання. Основні положення та рухи.

Повторення і закріплення основних рухів, даних у попередніх, ускладнюючи їх узгодженням з рухом рук з різних вихідних положень. Виконання в різному темпі.

Вправи на поставу. Стоячи біля вертикальної площини у положенні правильної постави, присідання на носках з прямою спиною. Ходьба з правильною поставою з вантажем на голові.

Ритмічні вправи. Виконання найпростіших рухів в ритмі зі словами. Сприйняття зміни темпу, музики.

Прикладні вправи.

Шиккування, перешикування. Розмикання на витягнуті руки. Поворот кругом з показом напрямку вчителем. Виконання команд: «Шикуйсь!», «Струнко!», «Вільно!».

Ходьба та біг. Ходьба в різному темпі (швидко, повільно). Ходьба і біг у повільному темпі із збереженням інтервалу. Біг на швидкість з високого старту на 30 метрів по команді вчителя.

Стрибки. Стрибки в глибину. Стрибки в довжину з 2-3 кроків. Стрибок у висоту «зігнувши ноги» з 2-3 кроків. Стрибок у довжину поштовхом однієї ноги з приземленням на 2 через «рів».

Кочення, кидання, ловіння. Кидки, ловля, передача предметів, перенесення вантажу.

Виконання основних рухів з правильним утриманням малого м'яча, перекидання його з рук у руки. Підкидання м'яча догори і ловити його після відскоку. Кидки великого м'яча один одному із-за голови. Удари м'яча об підлогу правою та лівою рукою. Кидки малого м'яча у вертикальну ціль. Кидки малого м'яча на дальність. Підкидання і ловля палиці в горизонтальному положенні. Почергові перехоплення вертикальної палиці. Перенесення гімнастичної лавки – 2 людини, мата - 4 людини, коня - 6 осіб – на руках. Перенесення різних предметів різними способами: на руках, волоком, катанням, штовханням.

Лазіння, підлізання, перелізання. Лазіння по гімнастичній лавці вгору, вниз, у бік раніше вивченими способами. Підлізання під перешкоду з предметом. Перелезання через перешкоду висотою до 1 метра. Вис на рейці гімнастичної стінки на руках до 1 – 2 сек.

Рівновага. Ходьба по гімнастичній лаві з переступанням через предмет висотою 10-15 см. Розходження удвох на гімнастичній лавці. Ходьба по гімнастичній лаві з опусканням на одне коліно.

Музично-ритмічні вправи. Вчити дітей узгоджувати з музикою наступні рухи: ходити легко, ритмічно, передавати ігрові образи різного характеру. Виконувати нескладні танці, самостійно використовуючи елементи знайомих рухів, виразно передавати характерні елементи музично – ігрових образів. В танцювальних рухах робити крок всією ступнею на місці і при кружляння, приставний крок з присіданням, піднімати і опускати руки, вперед і в бік, рухатися в парах, відходити спиною від своєї пари. Вчити дітей ритмічно рухатися відповідно з різним характером музики, динамікою (голосніше, помірно, тихо, голосніше,

тихіше); переходити від помірного до швидкого або повільного темпу, відзначати найпростіший ритмічний малюнок в хлопках, змінювати рух у відповідності з музичними фразами. Вміти виконувати рухи різного характеру з предметами і без них: пружинити на ногах, будувати самостійно рівне коло, дотримуючись відстань між парами, звужувати і розширювати коло, розходитися з пар в різні сторони.

Ритміко-гімнастичні вправи.

Загальнорозвиваючі вправи. Нахили, випрямлення і повороти голови, кругові рухи плечима («паровозики»). Рухи рук у різних напрямках без предметів і з предметами (прапорці, брязкальця, стрічки). Нахили і повороти тулуба вправо, вліво (класти та піднімати предмети перед собою і збоку). Присідання з опорою і без опори, з предметами (обруч, палиця, прапорці, м'яч). Згинання і розгинання ноги в підйомі, відведення стопи назовні і приведення її всередину, кругові рухи стопою, виставляння ноги на носок вперед, вставання на носочки. Вправи на вироблення постави. Вправи на координацію рухів. Перехресне піднімання та опускання рук (права рука вгору, ліва вниз). Одночасні рухи правої руки вгору, ліву в сторону; правої руки — уперед, ліворуч — догори. Виставлення лівої ноги вперед, правою руки перед собою; правої ноги — у бік, лівої руки — в сторону тощо. Вивчення позицій рук: зміна позицій рук окремо кожної і обома одночасно; проводити рух руки головою, поглядом.

Відстукування, прохлопування, протопування простих ритмічних малюнків.

Вправа на розслаблення м'язів. Піднявши руки і злегка нахилившись вперед, за сигналом учителя або акценту в музиці опустити руки вниз; швидким, безперервним рухом передпліччя вільно потрясти кистями (імітація обтрушування води з пальців); піднявши плечі якомога вище, дати їм вільно опуститися в положення. Вільний круговий рух рук. Перенесення ваги тіла з п'яток на носки і назад, з однієї ноги на іншу (маятник).

Ритмічні вправи з дитячими музичними інструментами.

В дітей цього віку вже багатий музичний досвід гри на різних інструментах. Діти достатньо відчують ритмічну пульсацію твору, сильні та слабкі доли, розрізняють розміри в яких звучить твір. На данному етапі з дітьми необхідно:

- розвивати слухове сприйняття, вміння слухати музику.
- розвивати первинні співочі вміння та прояви ритмічності в елементарних рухах під музику.
- вчити уважно слухати веселі, бадьорі і спокійні мелодії; підспівувати повторюються в кінці пісень звуконаслідування.
- вчити дітей виконувати прості танцювальні рухи під спів дорослого і під музику (притопувати ногою, переступати з ноги на ногу, прибивати в долоні, помахувати однією рукою;
- вчити розрізняти високий і низький звуки, голосне і тихе звучання.

Закріплювати основи музичної грамоти (вводити поняття «мелодія» та «аккомпанімент», «тутті», «соло», «унісон», особливості гри на інструментах, продовжувати розвивати відчуття метро-ритму, види слуху (мелодійний, ритмічний, гармонічний, ладовий, звуковисотний), разом з дітьми створювати та використовувати підручні засоби як музичний інструментарій (з фісташок, горіхів, скляний посуд, ключі тощо), навчати дітей опановувати засобами музичної виразності (темп, ритм, регістр, артикуляція, динаміка), визначати характер твору.

Викликати інтерес до слухання музики, музикальних інструментів, які використовуються під час занять, розширювати обсяг естетичних емоцій виконавця, вільно розрізняти на слух музичні інструменти (ложки, ксилофон, металофон, трищітка, дзвіночки, фортепіано, барабан, кастаньети). Створювати музичні привітання, коротенькі мелодії певного змісту, характеру, ритмічні імпровізації на різних інструментах, вчитися працювати в колективі, прислухатися до інших дітей, їх виконання (під час гри на інструментах). Репертуар для гри на дитячих музичних інструментах: «Пасакалія» Г. Гендель, «Дід Мороз» Р. Шуман, «Ранок», «Танок Анітри», «В печері гірського короля» з оркестрової

сюїти Е. Гріга «Пер Гюнт», «Сміливий вершник» Р. Шуман (гра на ложках, клацання язиком, пальцями), («Місячне сяйво» К. Дебюссі, «Полька – Янка» біл. нар. мелодія, «Турецьке рондо» В. Моцарт, «Вальс» А. Абелян, «Вальс» Ф. Шопен (на вибір)), «Шарманка» Д. Шостакович, «Хлопець з гармонікою» Г. Свірідов, «Музична табакерка» А. Лядов (гра на скляному та металевому посуді), «Котику сіренький» укр. нар. пісня, «Сонько – дрімко» укр. нар. пісня в обр. А. Мігай, «Господарочка» О. урлива (шумові інструменти, імітація звуків), «Син старого дуба» Г. Чічінадзе (шумові інструменти, імітація звуків).

Виконання нескладних ритмічних малюнків на бубоні та барабані двома паличками одночасно і по черзі в різних варіаціях.

Ігри під музику.

Виконання ритмічних рухів у відповідності з різним характером музики, динаміки (голосно, тихо), регістрами (високий, низький). Зміна напрямку і форми ходьби, бігу, поскоков, танцювальних рухів у відповідності з змінами в музиці (легкий, танцювальний біг змінюється стрімким, спортивним; легкий, грайливий підстрибування — важким, комічним тощо). Виконання імітаційних вправ та ігор, побудованих на конкретних наслідувальних образах, добре знайомих дітям (повадки звірів, птахів, рух транспорту, діяльність людини), у відповідності з певним емоційним і динамічним характером музики. Передача притопами, ударами та іншими рухами різких акцентів у музиці.

Мовленнєві ігри. «Полювання» А. Костецький (оплески, тупання, стукотіння), «Сорока – білобока» Н. Забіла (рухи тілом), «Бруднуля» Г. Бойко (рухи тілом, мімічний етюд).

Рухливі та музичні ігри. «Галя по садочку ходила» (хороводна гра) музика та слова народні, «Про жабку і комара» (музично-рухлива гра) муз. А. Філіпенка, сл. невідомого автора, «Ми на луг ходили» (музично-рухлива гра) муз. А. Філіпенка, сл. Т. Волгіної, «Ми кривого танцю йдемо» укр. нар. пісня, «Що на нашій вулиці» укр. нар. пісня.

Рухливі ігри та ігрові вправи.

Ігри з ходьбою та бігом: «Знайди собі пару»; «У ведмедя у бору»; «Мак»; «Кольорові автомобілі»; «Про Катрусю і цапка»; «Пташки і кіт»; «Іменний пиріг»; «Пастух і стадо»; «Качечка»; «Прапорці»; «Метелики»; «Нумо в коло!».

Ігри з повзанням і лазінням: «Не дзвони»; «Діти і вовк»; «Переліт птахів»; «Кошенята і цуценята»; «Кролики».

Ігри з киданням та ловінням предметів: «Лови, кидай, падати не давай!»; «М'яч через сітку (мотузок)»; «Збий булаву»; «Школа м'яча»; «Кеглі».

Ігри зі стрибками: «Зайці і вовк»; «Лисиця у курнику»; «Заєнька сірий умивається»; «Жабки і журавлі»; «Горобчики»; «Не замочи ніг»; «Подзвони в брязкальця»; «Дідусь і зайченята».

Ігри на орієнтування в просторі: «Знайди, де заховано»; «Знайди і промовчи»; «Хто вийшов?»; «Відгадай за голосом»; «У лісочку на горбочку». «Заборонений рух», «Впізнай на дотик», «Бджілки», «Лови, кидай, впасти не давай», «Побудова в коло», «Кидки м'яча один одному», «Хто швидше», «Ми веселі хлопці».

Танцювальні вправи, народні танці.

Танцювальні вправи. Знайомство з танцювальними рухами. Бадьорий, спокійний, мандрівний крок. Легкий біг, біг навшпиньки. Підстрибування на двох ногах. Прямий галоп. Махові рухи рук. Елементи російського танцю: простий хороводний крок, крок усією ступнею, взявшись у боки двома руками (для дівчаток — рух з хустинкою); притопування однією ногою і по черзі, виставляння ноги з носка на п'ятку. Рухи парами: біг, ходьба, кружляння на місці. Хороводи в колі, танці з притопами, кружлянням, ударами. Вчити дітей танців, які складаються з цих елементів.

Орієнтовний репертуар: «Ранок», «Танок Анітри», «В печері гірського короля», «Пісня Сольвейг» з оркестрової сюїти Е. Гріга «Пер Гюнт», «Сміливий вершник» Р. Шуман, «Місячне сяйво» К. Дебюссі, «Серенада», «Аве Марія» Ф. Шуберт (голос, фортепіано), «Народний танок» М. Скорик, «Веснянка» В. Уманець, «Гопак» укр. нар. танець,

«Козачок» В. Кирейка, «Полька – Янка» біл. нар. мелодія, «Турецьке рондо» В. Моцарт, «Менует» Й. Бах, «Менует» Л. Боккеріні, «Неаполітанська пісенька» П. Чайковський, «Вальс» С. Майкапар, «Маленький вальс» Н. Леві, «Вальс» Ф. Шопен (на вибір 2 твори), музичні твори з фортепіанної сюїти «Картинки з виставки» (на вибір) М. Мусоргський, «Колискова» зі збірки «Дитячі пісні» А. Лядов, «Ой ходить сон» укр. нар. пісня в обр. Л. Ревуцького, «Котику сіренький» укр. нар. пісня, «Сонько – дрімко» укр.нар. пісня в обр. А. Мігай, «Колискова» Й. Брамс; «Ой, на горі». Стукалка. Українська народна мелодія.

Танець з притопами. Гопак. Українська народна мелодія. «До нас гості прийшли», муз. А. Александрова, сл. М. Івенсена; «Новорічний хоровод», муз. Р. Струве, сл.

Н. Соловйової; «Хоровод дружби», амер.нар. мелодія обр. Р. Френкель-Борисової.

Виховувати активність у сприйнятті музики. Вчити дітей розрізняти знайомі танці та їх мелодії, за ритмічним малюнком. Вміти розрізняти мелодії і супровід пісні. Вчити розрізняти види хорів (дитячий, жіночий, чоловічий). Знайомити з масовими піснями В. Дунаєвського, Д. Кабалевського. З метою емоційного сприйняття знайомити з творами Чайковського П., Ст. Моцарта та ін.

Музичні твори для слухання. «Море», «Білка» - муз. Н. Римського-Корсакова, «Веселий селянин» - муз. Р. Шумана, «Пісня жайворонка», «Камаринская» - муз. П. Чайковського, «Вальс», «Пташиний будинок» - муз. Д. Кабалевського. «Відлітаємо на лузі» - муз.

С. Вітліна, сл. П. Когановой, «Колискова» - муз. В. Моцарта, «Музична табакерка» - муз. Л. Лядова, «Спортивний марш» - муз. М. Дунаєвського, сл. С. Лебедева-Кумача.

Ритмічні вправи та ігри під музику. «Святковий танок» - муз. М. Красева, «Дружні трійки» - муз. Г. Штрауса. «Парний танок» - карельська народна мелодія, «Хоровод – веснянка» - українська народна мелодія, «Хто швидше?» - муз. Л. Шварца, «Дізнайся по голосу» - муз. С. Ребікова, «Куточки» - муз. Т. Попатенко, «Хто швидше візьме іграшку?» - латвійський народний танок.

Календарно-тематичний план
6 клас, 1 година на тиждень (34 години)

№	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Ічверть – 9 годин		
1.	Вступне заняття: Музична мова, її зв'язок із рухом. Розминка.	Знати, що таке музична мова, її зв'язок із рухом.
2.	Ритміко-гімнастичні та дихальні вправи: Розминка. Розвиток координації, пам'яті та уваги, уміння «читати» рух, збільшення ступеня рухливості суглобів і зміцнення м'язового апарату.	Нахили голови вправо,вліво,вперед, назад. Підйом та опускання плечей. Нахили корпусу, повороти корпусу.Рухи рук: підіймання рук через сторони і опускання вниз. Пружинка на місці по 6-ій позиції. Перенесення ваги тіла з однієї ноги на іншу. Вправи на розвороти стоп з 6-ї позиції в 1, потім одночасно двох стоп.
3.	Хо́да під музику: В танцювальних рухах робити крок всією ступнею на місці і при кружлянні, приставний крок з присіданням, піднімати і опускати руки вперед і в бік, рухатися в парах, відходити спиною від своєї пари.	Вчити дітей ритмічно рухатися відповідно з різним характером музики, динамікою (голосніше, помірно, тихо, голосніше, тихіше).

4.	Шикування в шеренгу, в коло. Шикування, перешикування. Рухатися у вільному напрямку, самостійно утворюючи коло, звужувати та розширяти його. «Марш» муз.Ю.Рожавської, «Пісня Віні-Пука» муз.Вайнберга 811н...Б.Заходера	Розмикання на витягнуті руки в сторони. Поворот кругом з показом напрямку вчителем. Виконання команд: «Шикуйсь!», «Струнко!», «Вільно!»
5.	Вправи на координацію рухів: Рівновага. Ходьба по гімнастичній лаві з переступанням через предмет висотою 10-15 см.	Вміти виконувати вправу з утриманням рівноваги.
6.	Музично-ритмічна гра: «Я-герой улюбленої казки». Виявляються творчі можливості учнів.	Кожен учень уявляє себе казковим героєм, зображуючи його в танці. Імпровізація казки.
7.	Релаксуючі та дихальні вправи: Дихання в положенні лежаче. Грудне і черевне дихання.	Виконання в різному темпі.
8.	Вправи з м'ячем : Кидки м'яча в гору і ловля його після відскоку. Кидки великого м'яча один одному із-за голови. «Спіймаймо м'яч» муз.К.Мяскова, «Передача м'яча» муз. С.Сосніна	Удари м'яча об підлогу правою та лівою рукою. Кидки малого м'яча у вертикальну ціль. Кидки малого м'яча на дальність.
9.	Підсумковий урок: Повторення і закріплення основних рухів. Вчити узгоджувати з музикою наступні рухи: ходити легко, ритмічно, передавати ігрові образи різного характеру.	Вміти виконувати рухи різного характеру з предметами і без них: пружинити на ногах, будувати самостійно рівне коло, дотримуватися відстані між парами.
II чверть – 7 годин		
1.	Ритміко-гімнастичні та дихальні вправи: Дихання в положенні лежачи. Грудне і черевне дихання. Виконання найпростіших рухів в ритмі зі словами.	Вміти виконувати вправи у різному темпі, складнюючи їх узгодженням з рухом з різних вихідних положень.
2.	Проплескати ритм пісень: Відзначити найпростіший ритмічний малюнок в хлопках. Переходити від помірнього до швидкого або повільного темпу. «Де жнаші ручки?» муз.Т.Ломової, «Матусині колискові» муз.М.Фріденсона	Вміти змінювати хлопки у відповідності з музичними фразами.
3.	Вправи з гімнастичними палками: Підкидання і ловля палиці в горизонтальному положенні. Почергові перехоплення вертикальної палиці.	Вправи на координацію рухів. Виконуються ритмічно і під музику.
4.	Музична гра «Ми кривого танцю йдемо»: Гра на мелодію української народної пісні «Ми кривого танцю йдемо» з елементами українського танцю. Рухи парами: біг, ходьба, кружляння на місці	Виконувати нескладні танці, самостійно використовуючи елементи знайомих рухів.
5.	Хо́да зі зміною направлення: Ходити в колонні, змінюючи темп і напрям рухів зі зміною їх ведучим. Ходьба уздовж стін з	Вдосконалення навичок ходьби і бігу.

	чіткими поворотами в кутах залу..	
6.	Танцювальні рухи: Знайомство з танцювальними рухами. Бадьорий, спокійний, мандрівний крок. Легкий біг.	Вчити дітей танців, які складаються з цих елементів.
7.	Підсумковий урок: Повторювання основних елементів танців, загально розвиваючих та коригуючи вправ.	Закріпити учбовий матеріал для подальшого його використання .
III чверть – 10 годин		
1.	Побудова кола із шеренги: Розміщення на площині: перешикування з шеренги в коло, у ланцюжок, «равлик».	Орієнтуватися на площині, координувати свої рухи з музичним супроводом.
2.	Рухливі музично-ритмічні ігри: «Півник та курочки» (із показуванням тексту), муз.С.Школьник; «Ходить гарбуз», укр..нар.мел.,; «Упізнай за голосом», «Упізнай за голосом»	Імпровізувати рухи , що передають образ тварин, птахів та ін.Змінювати рухи відповідно до характеру частин музичного супроводу.
3.	Музична гра «Мячики, діти»: Музична гра з предметами.	Ігра з киданням та ловінням предмету.
4.	Вправи з м'ячем в парах: Розвивати вміння збирати предмети (м'ячі, кульки). Котити м'яч однією та обома руками один одному. Ловити м'яч кинутий вчителем.	Вправи з м'ячем на орієнтацію.
5.	Ритмічні вправи та ігри під музику: Виховувати активність у сприйнятті музики. Вчити дітей розрізняти знайомі танці та їх мелодії, за ритмічним малюнком. «Хто швидше візьме іграшку?» - латвійська нар. й танець., «Дружні трійки» - муз.Н.Штрауса	Виховувати активність у сприйнятті музики.
6.	Танцювальні рухи: Прямий галоп.Підстрибування на двох ногах, махові рухи рук.	Рухи для початкового навчання танцю з притопами. Українська народна мелодія.
7.	Шикування в колону по двоє: Побудови в шеренгу, колону, ланцюжок, коло, пари. Побудова в колону по два. Перешикування з колони парами в колону по одному. Побудова кола з шеренги і з руху врозтіч. «Спортивний марш» - муз.Н.Дунаєвського, сл...С.Лебедева-Кумача	Вміти вільно перестроюватися , орієнтуватися в просторі.
8.	Вправи на гімнастичній лавці: Лазіння по гімнастичній лавці вгору, вниз, у бік.	Виконувати рухи правильно і вільно.
9.	Вправи з м'ячем: Кидки, ловля, передача предмета, перенесення вантажу. Виконання основних рухів з праильним утримуванням малого м'яча .	Вміти перекладати м'яча з рук в руки.
10.	Підсумковий урок:	Виконувати ритмічнівправи з

	Повторення основних вправ вивчених на протязі попередніх занять – загально розвиваючі та коригуючі (з м'ячем , на гімнастичній лавці); ігри під музику ; шикування, перешикування, узгоджуючи танцювальні та ігрові рухи з музикою.	предметами у музичному супроводі. Проявляти творчу самостійність, артистичність.Орієнтуватися на площині координувати свої рухи з музичним супроводом.
V чверть – 8 годин		
1.	Вправи на координацію: Вправи на поставу. Стоячи біля вертикальної площини у положенні правильної постави, присідання на носках з прямою спиною. Ходьба з правильною поставою з вантажем на голові.	Виконання найпростіших рухів в різному темпі.
2.	Вивчення елементів українського танцю: Елементи українського танцю - основні положення рук у дівчаток і хлопчиків, легкий крок на пальцях, легкий біг, напівприсідання. «Гопак» укр.нар.мелодія	Виразно, правильно і ритмічно виконувати елементи рухів українського танцю.
3.	Вправи з дитячими музичними інструментами: Закріплювати основи музичної грамоти, вводити поняття «мелодія» та «аккомпанімент» , продовжувати розвивати відчуття метро-ритму, види слуху (мелодичний, ритмічний, гармонічний), разом з дітьми створювати та використовувати підручні засоби, як музичні інструменти(скляний посуд, ключи) «Музична табакерка» А.Лядов.	Вчити працювати в колективі, прислухатися до інших дітей, їх виконання (при грі на інструментах). Викликати інтерес до слухання музики, музичних інструментів, які використовуються під час занять.
4.	Музична-танцювальна гра «Прання»: На імітацію процесу прання білизни. – два кроки вправо, два кроки вліво, перемо; - полощімо; - вичавлюємо;- розвішуємо;- стомилися. Нескладними рухами виразно передавати елементи музично-ігрових образів.	Опанування сюжетної гри,елементів музично-ігрових образів.
5.	Крокування по периметру зали: Відпрацьовуються різновиди кроків. Комбінація «Гуси»: - кроки на місці; - кроки з зупинкою на каблук; - кроки по точках (I , III, V, VII); - приставні кроки. Можна виконати в народному характері.	Вивчення кроків для подальшого застосування в танцювальних постановках.
6.	Танцювальні елементи: Знайомство з танцювальними рухами. Бадьорий, спокійний крок. Хороводи в колі. «Хоровод-веснянка» - українська нар. мелодія.	Виховання сприйняття танцю, як емоційне дійство.Вчитися розуміти зв'язок між назвою танцю і його характером.
7.	Вправи на координацію рухів: Рухи по лінії танцю і діагональ класу: на носках, підборах; кроки з витягнутого носка; високо підіймаючи коліна; хід обличчям і спиною; біг з підскоками;	Виконувати комплекс танцювальних рухів на вдосконалення координації , передавати ритмічний малюнок танцювальних мелодій.

	галоп обличчям і спиною , в центр зі зміною ніг.	
8.	Пісумковий урок: Повторення основних вивчених музично-ритмічних , танцювальних, розвивальних елементів.Продовжити формувати музично-ритмічні навички (боковий галоп, колупалочка, утворення кіл, обмін партнерами, рух по діагоналі).	У дітей відтворювання рухів вже більш легке, пластичне, чітке і правильне. Вони вміють гарно орієнтуватися в просторі, швидко реагувати на зміни рухів, їх вже можна заохочувати до цілісного сприймання твору.

Основні вимоги до вмінь учнів:

Особисті результати.

Сформованість внутрішньої позиції учня, яка знаходить відображення в емоційно-позитивному ставленні учня до освітнього закладу через інтерес до ритміко-танцювальним, гімнастичним вправам. Наявність емоційноціннісного відношення до мистецтва, фізичним вправам.Розвиток естетичного смаку, культури поведінки, спілкування, художньо-творчої та танцювальної здібності.

Метапредметні результати:

• регулятивні:

- здатність учня розуміти і приймати навчальну мету і завдання;
- у співпраці з учителем ставити нові навчальні завдання;
- накопичення уявлень про ритми, синхронність руху.
- спостереження за різноманітними явищами життя і мистецтва в навчальній і позаурочній діяльності;

• пізнавальні:

- навик уміння вчитися: рішення творчих завдань, пошук, аналіз і інтерпретація інформації з допомогою вчителя.

Учні повинні вміти:

- готуватися до занять, шикуватися в колону по одному, знаходити своє місце в строю і входити в зал організовано;
- під музику, вітати вчителя, займати вихідне положення (стояти прямо, не схилити голову, без зайвої напруги в колінах і плечах, не сутулитися), рівнятися в шерензі, в колоні;
- ходити вільним природним кроком, рухатися по залу в різних напрямках, не заважаючи один одному;
- ходити і бігати по колу із збереженням правильних дистанцій, не звужуючи коло і не сходячи з його лінії;
- ритмічно виконувати нескладні рухи руками і ногами;
- співвідносити темп рухів з темпом музичного твору;
- виконувати ігрові і танцювальні рухи
- виконувати завдання після показу і за словесною інструкцією вчителя;
- починати та закінчувати рухи відповідно зі звучанням музики;
- комунікативні:
- вміння координувати свої зусилля з зусиллями інших;
- задавати запитання, працювати в парах, колективі, не створюючи проблемних ситуацій.

Вправи на орієнтування у просторі.

Загальнорозвиваючі та корегуючі вправи.

Дихальні вправи. Дихання в положенні лежачі. Грудне і черевне дихання. Основні положення та руху. Повторення і закріплення основних рухів, даних у попередніх класах, ускладнюючи їх узгодженням з рухом рук з різних вихідних положень. Виконання в різному темпі.

Вправи на поставу. Стоячи біля вертикальної площини у положенні правильної постави, присідання на носках з прямою спиною. Ходьба з правильною поставою з вантажем на голові.

Ритмічні вправи. Виконання найпростіших рухів в ритмі зі словами. Сприйняття зміни темпу, музики.

Прикладні вправи.

Шиккування, перешикування. Розмикання на витягнуті руки. Поворот кругом з показом напрямку вчителем. Виконання команд: «Шикуйсь!», «Струнко!», «Вільно!».

Ходьба і біг. Ходьба в різному темпі (швидко, повільно). Ходьба і біг у повільному темпі із збереженням інтервалу. Біг на швидкість з високого старту на 30 метрів по команді вчителя.

Стрибки. Стрибки в глибину. Стрибки в довжину з 2-3 кроків. Стрибок у висоту «зігнувши ноги» з 2-3 кроків. Стрибок у довжину поштовхом однієї ноги з приземленням на 2 через «рів».

Кидки, ловля, передача предметів, перенесення вантажу. Виконання основних рухів з правильним є утриманням малого м'яча, перекладання його з рук у руки. Кидки м'яча вгору і ловити його після відскоку. Кидки великого м'яча один одному із-за голови. Удари м'яких м'яча об підлогу правою та лівою рукою. Кидки малого м'яча у вертикальну ціль. Кидки малого м'яча на дальність. Підкидання і ловля палиці в горизонтальному положенні. Почергові перехоплення вертикальної палиці. Переноска гімнастичної лавки – 2 людини, мата - 4 людини, коня - 6 осіб – на руках. Переноска різних предметів різними способами: на руках, волоком, катанням, штовханням.

Лазіння, підлізання, перелізання. Лазіння по гімнастичній лавці вгору, вниз, у бік раніше вивченими способами. Підлізання під перешкоду з предметом. Перелізання через перешкоду висотою до 1 метра. Вис на рейці гімнастичної стінки на руках до 1 – 2 сек.

Рівновага. Ходьба по гімнастичній лаві з переступанням через предмет висотою 10-15 см. Розходження удвох на гімнастичній лавці. Ходьба по гімнастичній лаві з опусканням на одне коліно.

Музично-ритмічні вправи.

- Вчити узгоджувати з музикою наступні рухи: швидко бігати, з високим підйомом ніг, передавати ігрові образи різного характеру;

- прискорювати і сповільнювати рухи, намагатися виразно передавати характерні елементи знайомих рухів, самостійно починати рухи після вступу;

- виконувати рухи з предметами.

Ритмічно-гімнастичні вправи.

Загальнорозвивальні вправи. Розведення рук в сторону, розгойдування їх перед собою, кругові рухи, вправи зі стрічками. Нахили і повороти голови вперед, назад, колові рухи. Нахили тулуба, не згинаючи коліна. Нахили і повороти тулуба в поєднанні з рухами рук вгору, в сторону, на потилицю, на пояс. Повороти тулуба з передачею предмета (прапорці, м'ячі). Опускання та піднімання предметів перед собою, збоку без згинання колін.

Виставлення правої і лівої ноги по черзі вперед, назад, в сторону, у вихідне положення.

Різке піднімання зігнутих в коліні ніг, як при маршируванні. Згинання і розгинання ноги в положенні стоячи і сидячи.

Вправи на вироблення постави.

Вправи на координацію рухів. Рухи правої руки вгору — вниз з одночасним рухом лівої руки від себе — до себе перед грудьми (зміна рук). Різноманітні перехресні рухи правої ноги й лівої руки, лівої ноги і правої руки (відведення правої ноги в бік і повернення у вихідне положення з одночасним згинанням і розгинанням лівої руки до плеча: високе піднімання лівої ноги, зігнутої в коліні, з одночасним підніманням і опусканням правої руки тощо). Вправи виконуються ритмічно, під музику. Прискорення і уповільнення рухів у відповідності з зміною темпу музичного супроводу. Виконання рухів у повільному темпі і після зупинки музики.

Вправи на розслаблення м'язів. Вільне падіння рук з вихідного положення на боку або перед собою. Розгойдування рук по черзі і разом вперед, назад, вправо, вліво в положенні стоячи і нахилившись вперед. Струшування пензлем (відкидання води з пальців, імітація руху листя під час вітру). Викидання то лівої, то правої ноги вперед (як при грі у футбол). Вправи для передачі ритмічного малюнка мелодії: «Кумедний випадок», м. Д.

Кабалевського; «Послухай і повтори», лат.нар. мелодія обр. Н. Щербакової; «Парний танець», чеськ.нар. мелодія обр. Е. Рогозиной; «Встаньте, діти, встаньте в коло», м. А. Спадавсккиа обр. Н.Щербакової; Хоровод «Веснянка» м. А. Філіпенко, обр. Р. Френкель-Борисової.

Ритмічні вправи з дитячими музичними інструментами.

Гра на дитячих музичних інструментах. Діти достатньо знають особливості гри на музичних інструментах. Вони можуть контролювати і усвідомлювати силу звуку, динаміку розвитку, музичні відтінки. Завданням музичного керівника буде: закріплювати основи музичної грамоти (за попередні роки навчання); продовжувати навчати дітей опановувати засоби музичної виразності (темп, ритм, регістр, артикуляція, динаміка), визначати характер твору; викликати інтерес до слухання музики, музикальних інструментів, які використовуються під час занять (трикутник, ложки, ксилофон) продовжувати розширювати обсяг естетичних емоцій виконавця; вільно розрізняти на слух музичні інструменти; створювати оркестри нового типу: долонька – ніжка, горіхово – каштанові, скляні, камінчикові. Давати дитині можливість диригувати такими оркестрами. Репертуар для гри на дитячих музичних інструментах: укр.. нар. пісні, танці, «Неаполітанська пісенька» П. Чайковський, «Хабанера» Ж. Бізе, «Ноктюрн» Е. Гріг, «Політ джмеля» М. Римський – Корсаков, фортепіанний цикл «Пори року» (на вибір), «Камаринська», «Танок квітів» П. Чайковський, «Карнавал тварин» цикл п'єс К. Сен – Санса (для 2 фортепіано і оркестру, на вибір), «Танець маленьких лебедів» з балету «Лебедине озеро» П. Чайковського (фортепіано), «Пер Гюнт» (оркестрова сюїта, на вибір), «Мелодія» М. Скорика, «Трік – трак» Й. Штрауса, «Метелик» А. Штогаренко. Розучування нескладних мелодій. Виконання різних ритмів на барабані і бубні.

Ігри під музику.

Виконання рухів у відповідності з різноманітним характером музики, динаміки (голосно, помірно-тихо), регістрами (високий, середній, низький). Вправи на самостійне розрізнення темпових, динамічних і мелодических змін в музиці і вираження їх у русі. Виразне виконання у вільних танцях знайомих рухів. Виразна і емоційна передача в рухах ігрових образів та змісту пісень. Самостійне створення музично-рухового образу. Музичні ігри з предметами. Ігри зі співом та мовним супроводом. Інсценування доступних пісень.

Прохлопування ритмічного малюнка прозвучала мелодії

Рухливі ігри та ігрові вправи.

Ігри з ходьбою, бігом, рівновагою: «Птахи і зозуля», «Гуси-лебеді»; «Ми веселі діти»; «Чия ланка швидше збереться»; «Зроби фігуру»; «Каруселі»; «Хто перший»; «Мишоловка»; «Квач»; «Карасі і щука»; «Хитра лисиця»; «Шпаки»; «Теремок»; «Хлібчик».

Ігри з повзанням і лазінням: «Ведмідь і бджоли»; «Хто швидше до прапорця»; «Курочка і горошинки».

Ігри з киданням та ловінням предметів: «Мисливці і зайці»; «Цілься краще»; «Серсо»; «Підкинь і злови»; «Не давай м'яч»; «Кільцекид».

Ігри із стрибками: «Вудочка»; «Хто краще стрибне»; «Чижик у клітці»; «Не боюсь»; «Снігурі і кіт»; «Не залишайся на підлозі».

Ігри на орієнтування в просторі: «Піжмурки»; «Горюдуб»; «Відгадай, чий голосок?»; «Заборонений рух»; «Бережи предмет»; «Чий вінок кращий»: «Довгоносий журавель»; «Ходить гарбуз по городу...».

Доріжка перешкод. Послідовно виконувати такі вправи: біг, підлізання під дугу, пролізання в обруч, ходьба по колоді (лаві), стрибок у глибину, повернення бігом на місце старту.

Рухливі та музичні ігри. «Ехо (луна)», «Повтори останній рух», «Проplesкай навпаки», «Карусель» (з музичними інструментами), «Ритмічне лото», «Волинка» (остінатний ритм в поєднанні з постійно варіюваними ритмічними малюнками), «Ой на горі льон» укр. нар. пісня (ігровий хоровод), «Дощик накрапає» муз. А.Філіпенка, сл. Т. Волгіної.

«Заборонений рух», «Впізнай на дотик», «Бджілки», «Лови, кидай, впасти не давай», «Побудова в коло», «Кидки м'яча один одному», «Хто швидше», «Ми веселі хлопці».

Танцювальні вправи, народні танці.

Танцювальні вправи. Повторення елементів танцю за програмою для 6 класу. Тиха, насторожена ходьба, високий крок, м'який, пружний крок. Неквапливий танцювальний біг, стрімкий біг. Поскоки з ноги на ногу, легкі поскоки. Змінні притопи. Стрибки з викиданням ноги вперед. Елементи російського танцю: крок з притупуванням на місці і з просуванням, крок з поскоками, перемінний крок; руки вільно висять уздовж корпусу, схрещені на грудях; підбоченівшись однією рукою, інша з хусточкою піднята в бік, вгору, злегка зігнута в лікті (для дівчаток).

Рух парами: біг, ходьба з присіданням, кружляння з просуванням. Основні рухи місцевих народних танців. Вчити дітей по можливості погоджувати з музикою наступні рухи: ходити легко, ритмічно, передавати ігрові образи різного характеру.

Виконувати нескладні танці, самостійно використовуючи елементи знайомих рухів, намагатися виразно передавати характерні елементи музично – ігрових образів.

В танцювальних рухах робити крок всією ступнею на місці і при кружляння, приставний крок з присіданням, плавно піднімати і опускати руки вперед і в бік, рухатися в парах, відходити спиною від своєї пари. Вчити дітей танців, які складаються з цих елементів.

Орієнтовний репертуар: «Карнавал тварин» цикл п'єс К. Сен – Санса (для 2 фортепіано і оркестру, на вибір), «Танець маленьких лебедів» з балету «Лебедине озеро» П.

Чайковського (фортепіано), «Петрик і вовк» С. Прокоф'єв (симфонічна казка, фрагменти),

«Пори року» А. Вівальді (оркестрова сюїта, фрагменти), «Хмари плинуть» К. Дебюссі (оркестрова сюїта), «Спів пташок» Ж. – Ф. Рамо (клавесин), «Карпатська сюїта»

(фрагменти), «Мелодія» М. Скорик (оркестр), «Вокаліз» А. Рахманінов (фортепіано,

вокал), «Дитячий альбом» Р. Шуман (на вибір), «Коза – дереза» М. Лисенко (опера,

фрагменти), «Вальс», «Прелюдія», «Мазурка» Ф. Шопена (на вибір), «Пісня котів» Дж.

Россіні (фортепіано, вокал), «Угорські танці» Й. Брамс (фортепіано, на вибір), «Аве

Марія» А. Каччині (хор), укр. Нар. Пісні на вибір (у виконанні Н. Матвієнко).

Слухання музики. Розширювати уявлення про музику. Знайомити зі звучанням різних оркестрів при супроводі пісень. Розвивати уявлення плавного руху в музиці. Вчити визначати словесно характер музики (маршовий, сумний, веселий, урочистий).

Музичні твори для слухання. «Ой, чия це хатинка» - українська народна пісня, «Півник» - латиська народна пісня, «Світлячок» - грузинська народна пісня, «Дід Мороз» - муз. Р. Шумана. «Марш Чорномора» - муз. Глінки М., «Осіньна пісня» - муз. П. Чайковського, сл. А. Плещеева.

Танці, ігри під музику. «Не спізнися» - муз. М. Раухвергера, «Шукай» - муз. Т. Ломова, «Запрошення» - українська народна мелодія, «Млин» - муз. Т. Ломова. «Ігри з

дзвіночками» - муз. С. Рожавской, «Ігри хустинкою» - українська народна мелодія, «Хто швидше візьме іграшку?» - латвійська народна музика.

Календарно-тематичний план
7 клас, 1 година на тиждень (34 години)

№	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
І четверть – 9 годин		
1.	Вступний урок: Ознайомлення з музичними розмірами. Поняття про темп, ритм руху та музики.	Знати, що музичні розміри визначають танцювальні жанри. Передавати ритмічний малюнок, стукаючи різними предметами (кубиками, прапорцями).
2.	Хо́да під музику з зупинкою: Включення в рух одночасно з початком звучання музики і припинення руху із закінченням музики. Рухи і вправи, які вимагають уваги і координації руху рук і ніг. «Марш» муз.Ф.Надененко	Розвиток спостережливості, уважності, швидкості реакцій на відповідні зміни темпу.Вміти включатися в рух одночасно з початком звучання музики і припиняти рух із закінченням.
3.	Хо́да вперед, назад, на п'ятках і на носках: Розвивати вміння ходити різними способами: на носках, п'ятках , на зовнішній і внутрішній сторонах стоп, напівприсівши, схресним кроком, приставним кроком, ходити в колоні по одному та парами зі зміною темпу.	Вміти дотримуватися відповідної дистанції відносно один одного, знає назви термінів , пов'язаних зі змінами рухів та правил ходьби з різною кількістю дітей.
4.	Ритміко-гімнастичні вправи: Удосконалення навичок правильного виконання основних рухів під музику на 2/4, 4/4 – ходьби, бігу, стрибків, підскоків.Збереження і швидка зміна темпу і характеру руху зі зміною темпу чи характеру музичного супроводу. Ходьба: «Марш» муз.Ю.Ржавської,»Марш» з кінофільму «Весна» муз.Дунаєвського; Біг: «Побігали-потупотіли» муз.Л.Бетховена, «Песня парозика» муз.Ю.Орловського,сл.Г.Сапгир і Г.Цифрової, «Біг» муз.В.Вітліна, «Побігаємо-пострибаємо» муз.С.Сосніна; Стрибки: «Пострибаємо» муз.Т.Ломової, «Хто краще стрибає» муз.Т.Ломової	Вміти виконувати основні рухи під музику на 2/4,4/4 – ходьбу,біг, стрибки, підскоки. Знати терміни, які визначають зміни темпу, характер музики.
5.	Хо́да з присіданням, зі згібанням колін: Ходьба відповідно до метричної пульсації: чергування ходьби з присіданням, зі згинанням колін,	Вміти чітко і ритмічно виконувати загально розвиваючі вправи.
6.	Вивчення музичної гри: Ігри під музику із співом, інсценування доступних пісень. Дитячі нар. ігри:	Знати правила декількох ігор, брати участь в інсценуванні пісень.Розвивати емоційні сфери художньо-образного мислення,

	«Просо», «Мак», «Подоланочка» та ін...	вміння керувати своїми емоціями.
7.	<p>Прохлопування ритму музики: Ритмічні оплески у долоні. Розрізнення динамічних контрастів звучання (голосно-тихо, швидко-повільно, високо-низько). Відображення контрастності звучання зміною рухів. На зміну музичній динаміці (голосно-тихо): «Де ж наші ручки?» муз. Т. Ломової; контрастні звучання: «Гроза» муз. О. Тилічеєвої, «Матусині колискові» муз. м. Фрідерсона; на зміну темпу (швидко-повільно) «Український танець» муз. М. Сільванського</p>	Вміти проплескувати в долоні ритмічний малюнок музики, розрізняти контрастні звучання, розвивати слухову увагу, зосередженість.
8.	<p>Ігри «Побудова в коло»: Заміна рухів відповідно до навчальних завдань і музики. Рух танком у великому колі і малому колі. Укр. нар. мелодія (обр. М. Різоля), «Веселий танок» укр. нар. мелодія «Гречаники», в малому колі муз. Т. Шатенко, «Будуйте коло» муз. Глінки зб. Рудневої.</p>	Формування поняття «велике, мале коло». Вміти розрізняти поняття велике коло, мале коло, рухатися в повільному хороводі.
9.	<p>Підсумковий урок: Закріплення знань і навичок набутих на попередніх уроках. Повторення найбільш необхідного матеріалу для подальшого використання в постановках танців.</p>	Вміти зосереджуватися, показувати набуті знання, використовувати набуті навички.
II чверть – 7 годин		
1.	<p>Музично-ритмічно, релаксуючі та дихальні вправи: Добір вільних під музику різного характеру під керівництвом учителя. Передача напрямку різноманітними рухами (помахом, стрибком, розслабленням, зміною напрямку). «Веселі гуси» укр. нар. пісня, «Курчата та яструб» муз. А. Мухи, «Хоровод в лісі» муз. М. Йорданського сл. Н. Найдьонової</p>	Розвиток мислення, пам'яті, творчої уяви. Вміти самостійно добирати рухи під музику різного характеру під керівництвом учителя. Передавати різними формами руху динамічні акценти музики.
2.	<p>Вправи на поскоки: Розвивати вміння стрибати, стоячі на місці (ноги навхрест, нарізно, одна нога вперед друга назад); підстрибувати з ноги на ногу на місці, просуваючись уперед на 4-5 м. Перестрибувати на обох ногах 5-6 предметів, стрибати на одній нозі (правій, лівій) просуваючись уперед. Застрибувати на предмети (заввишки</p>	Розвиток спостережливості, уважності, швидкості реакцій на відповідні зміни темпу і характеру музики, розвиток координації рухів, рівноваги.

	до 20 см.) «Хто краще стрибає» муз.Т.Ломової, «У траві сидів коник» муз.В.Шаїнського	
3.	Рухи в парах: Біг, ходьба, кружляння на місці основні рухи народних танців. Елементи українського танцю «бігунець», «припадання», «потрійний крок», «крок з підскоком», «жете». «Елементи українського народного танцю» укр.нар.мелодія, обробка Різоля автори О.Милич, Р.Равін	Виразно правильно і ритмічно виконувати елементи рухів українського танцю.
4.	Вправи з м'ячем «Лови, кидай, впасти не давай»: Розвивати вміння котити м'яч, від вчителя до дитини і назад з положення навпопівки. Прокочувати м'ячі між предметами у ворота. Кидати м'яч вчителю обома руками знизу від грудей, ловити кинутий вчителем м'яч (відстань 1,5м). Після кидання м'яча об підлогу намагатися спіймати його. «Гра з м'ячем» муз. Й.Штрауса	Вміння пов'язанні з виконанням вправ з предметами (кидання, передача), змінюючи рухи відповідно до динамічних, регістрових та темпових змін музичного супроводу.
5.	Вивчення танцювальних рухів до Новорічного свята: Рухи, які використовуються в хороводах: танцювальні кроки (припадання, упадання, вихилясники, тинки), хороводні кроки, перемінний, приставний. «Новорічний хоровод»	Викликати удітей емоційний відгук на музичний зміст хороводу, залучити кожну дитину до спільного вираження музично-ігрових дій, до виразності танцювального руху; вчити реагувати на завершення музичної фрази; формувати навички танцювальної ходи.
6.	Рухи в хороводі: Розвивати вміння виконання танцювальних кроків – крок хороводу, змінний крок, бічний крок, гуцульський з невеличким припаданням, припадання, упадання. Вивчити рухи хороводу українського танцю – різновиди вихилясників, тинків, прискоків, притупувань. Невідємна частина багатьох хороводів є укління-вітання.	Вільно орієнтуватися в просторі, танцювати в парі, вчасно змінювати рухи відповідно до змін частин танцю в потрібному темпі. Передавати характерні рухи українського танцю в потрібному темпі, відзначаючи в рухах музичні акценти.
7.	Підсумковий урок: Проводиться урок-огляд знань набутих на уроках ритміки на протязі року: знати рухи, вивчені за рік; знати назви рухів і танців; знати танці вивчені за рік; вміти танцювати в заданному темпі.	Знати, що таке музична мова, її зв'язок з танцювальними рухами. Передавати ритмічний малюнок танцювальних мелодій і танцювальних рухів. Виразно правильно і ритмічно виконувати елементи рухів українського танцю.
III чверть – 10 годин		
1.	Релаксуючі та дихальні вправи: Дихання в положенні лежачі. Грудне і черевне дихання. Виконання	

	найпростіших рухів в ритмі зі словами.	
2.	Вправи з дитячими музичними інструментами: Діти достатньо знають особливості гри на муз. інструментах. Можуть контролювати і усвідомлювати силу звуку, музичні відтінки. Завдання: розрізняти на слух музичні інструменти; створювати оркестри нового типу: долонька-ніжка, горіхово-каштанові, скляні, камінчикові. укр.нар. дит. пісні: «Диви-диви», «Сорока-ворона».	Давати учням можливість диригувати дитячим оркестром. Розучування нескладних мелодій.
3.	Вивчення музичної гри «Погуляємо»: Виконання: Діти неквапливо ідуть в розтіч, невеликими кроками під музику, ставлячи ногу на всю ступню, зберігаючи хорошу, але невимушену поставу. При повторі музики за словесним сигналом дорослого: «Коло», «Колона», «Пари», «Ланцюжком тримаючись за руки» діти перебудовуються, продовжуючи рух. Виконують вправу до закінчення музики. «Погуляємо» муз. Т.Тяглової «Етюд».	Знати правила ігри. Корекція правильної постави, перешикування відповідно до зміни мелодії.
4.	Вправи з м'ячем: Вправи з м'ячем (кидання, качання, передача). Виконання основних рухів з утриманням м'яча, перекладання його із рук в руки. Кидки м'яча вгору і ловити його після відскоку. Кидки м'яча один одному із-за голови. Удари м'яча об підлогу правою та лівою рукою. «Спіймаймо м'яч» муз. К.Мяскова, «Передача м'яча» муз. С.Сосніна, «Цілься краще», «Не давай м'яч».	Корегування знань, пов'язаних з виконанням вправ з предметами.
5.	Ритміко-гімнастичні вправи: Комплекс ритмічної гімнастики 1-а частина. муз. С.Майкапара	Розрізняти музичний вступ, починати рух після нього, реагувати на затактову побудову музичних фраз.
6.	Марш з перешикуванням в колону по двоє, по периметру зали, відпрацювання поворотів: Перешикування на ходу в колоні, зміна напрямку руху із зміною мелодії, знаходження відповідного місця в приміщенні. «Марш» муз. Е.Парлова	Корекція правильної постави, виправлення недоліків ходьби, перешикування відповідно до зміни мелодії. Вільно орієнтуватися в просторі.
7.	Передача характеру музики в руках: Добір вільних рухів під музику різного характеру під керівництвом учителя. «Літаки» муз. В.Нечаєва, «Гра в	Розвиток мислення, пам'яті, творчої уяви. Вміння самостійно добирати рухи під музику різного характеру під керівництвом учителя.

	сніжки».	
8.	Підготовчі вправи до елементів танцю: Засвоєння рухів українського танцю: «чосанка», бічний гуцульський хід, «змінний крок», «увиванець», крок полонезу. «Елементи українського народного танцю» укр.нар.мелодія , обробка М.Різоля	Виразно і правильно виконувати танцювальні рухи: «чосанка», «бічний гуцульський хід», «змінний крок», «увиванець», крок полонезу.
9.	Ритміко-гімнастичні вправи: Позиції ніг (I,II,III,IV)	Виконувати вправи класичного екзерсису.
10.	Підсумковий урок: Проводиться урок-огляд знань набутих на протязі учбової чверті: рухи українського танцю, позиції ніг, вивчення музичної гри, ритміко-гімнастичні вправи.	Знати , що таке музична мова, її зв'язок з танцювальними рухами. Передавати ритмічний малюнок танцювальних мелодій і танцювальних рухів. Виразно правильно і ритмічно виконувати елементи рухів українського танцю.
IV чверть – 8 годин		
1.	Вправи на рівновагу: Повторення і закріплення основних рухів даних на попередніх уроках. Ходьба по гімнастичній лаві з переступанням через предмет висотою 10-15 см. Розходження удвох на гімнастичній лавці. Ходьба по гімнастичній лаві з опусканням на одне коліно.	Розвиток координації рухів, рівноваги. Виховання дисциплінованості. Корекція просторової орієнтації.
2.	Рухливі музично-ритмічні: «Тин» укр.нар.мелодія, «Будь спритним» муз.Ладухіна, «Волинка» (остінатний ритм в поєднанні з постійним аврїруваними ритмічними малюнками), «Ой на горі льон» укр.нар.пісня (ігровий хоровод).	Виразно виконувати образно-ігрові дії, нескладні самостійні імпровізації. Діяти самостійно, шукати виразні рухи, що відповідають характеру музичного образу, не наслідуючи одне одного. Вміти супроводжувати гру співом, ритмічною мовою.
3.	Вправи в парах: «Вальс» А.Абелян, «Парна танець» чеська нар.мелодія	
4.	Вивчення елементів хороводу: дрібний крок на носочках, рух руками під час ходьби: «Хоровод з віночками» муз.Н.Рубальської, «Танець сніжинок» муз.Д.Шостаковича.	Передавати ритмічний малюнок пісні і танцювальних мелодій. Розвивати вміння рухатись в гуртових танцях та хороводах.
5.	Вправи з дитячими музичними інструментами: Використання дитячих шумових інструментів для передачі сильних і слабких долей у музичних творах. Відтворення заданого ритмічного малюнка та ритму в музичних творах під які виконуються рухові вправи. Укр. Нар. пісні: «Дибидибиди», «Печу-печу хлібчик», «Дударики», «Гра з бубном» муз.М.Красева	Знати назви інструментів та способи користування ними, передавати рухом чи на інструменті сильну і слабку долі тактів у музичних творах.

6.	Ритміко-гімнастичні вправи: Ходьба, біг в колоні по одному, парами, по чотири – з дотриманням дистанції, врозсіп. Біг між предметами (не торкаючись їх, не нашттовхуючись на товаришів). Ходьба: «Марш» муз.Ф.Надененко, біг: «Біг» муз.О.Тилічесвої, «Пісня паровозика» муз.Ю.Орловського сл.Г.Сапгир, Г.Цифрової	Виконувати біг між предметами, знати терміни, пов'язані з перешикунням, дотримуватися відповідної дистанції відносно один одного, знати правила бігу між предметами.
7.	Ритміко-гімнастичні вправи: Освоєнні вихідних положень – позицій рук(I,II,III,IV).	Виконувати вправи класичного екзерсису за позиціями рук.
8.	Підсумковий урок: Проводиться урок-огляд знань набутих на протязі учбової чверті: ритміко-гімнастичні вправи, вправи з дитячими музичними інструментами, повтор елементів хороводу.	Знати , що таке музична мова, її зв'язок з танцювальними рухами. Передавати ритмічний малюнок танцювальних мелодій і танцювальних рухів.Виразно правильно і ритмічно виконувати елементи рухів українського танцю, хороводу.

Основні вимоги до вмінь учнів:

Особисті результати.

Сформованість мотивації навчальної діяльності, включаючи соціальні, навчально-пізнавальні і зовнішні мотиви. Допитливість та інтерес до нового змісту і способів вирішення проблем, набуття нових знань та умінь, мотивації досягнення результату, прагнення до вдосконалення своїх танцювальних здібностей; навичок творчої установки.Вміння вільно орієнтуватися в обмеженому просторі, природно і невимушено виконувати ігрові і танцювальні рухи.

Метапредметні результати:

• регулятивні:

- вміння дітей рухатися у відповідності з різноманітним характером музики, розрізняти і точно передавати в рухах початок і закінчення музичних фраз, передавати в русі найпростіший ритмічний малюнок;
- враховувати виділені вчителем орієнтири дії в новому навчальному матеріалі;
- планувати свою дію відповідно з поставленим завданням і умовами її реалізації;
- самовираження дитини в русі, танці;

• пізнавальні:

учні повинні вміти:

- розуміти і приймати заданне вихідне положення у відповідності із змістом та особливостями музики і руху;
- організовано будуватися (швидко, точно);
- зберігати правильну дистанцію в колоні парами;
- самостійно визначати потрібний напрямок руху по словесній інструкції вчителя, з звуковим і музичним сигналами;
- дотримуватися темп рухів, звертаючи увагу на музику, виконувати загальнорозвивальні вправи у певному ритмі і темпі;
- правильно виконувати вправи: «Хороводу крок», «Приставний, пружний крок, поскок»;

• комунікативні:

- вчитися виконувати різні ролі в групі (лідера, виконавця, критика);
- формулювати власну думку і позицію;
- домовлятися і приходити до спільного рішення у спільній репетиційній діяльності, у тому числі в ситуації зіткнення інтересів;

- вміння координувати свої зусилля з зусиллями інших.

Вправи на орієнтування у просторі.

Загальнорозвиваючі та коригуючі вправи.

Дихальні вправи. Дихання в положенні лежачі. Грудне і черевне дихання. Основні положення та руху. Повторення і закріплення основних рухів, даних у попередніх класах, ускладнюючи їх узгодженням з рухом рук з різних вихідних положень. Виконання в різному темпі.

Вправи на поставу. Стоячи біля вертикальної площини у положенні правильної постави, присідання на носках з прямою спиною. Ходьба з правильною поставою з вантажем на голові.

Ритмічні вправи. Виконання найпростіших рухів в ритмі зі словами. Сприйняття зміни темпу, музики.

Прикладні вправи. Шиккування, перешикування. Розмикання на витягнуті руки в сторони. Поворот кругом з показом напрямку вчителем. Виконання команд: «Шикуйсь!», «Струнко!», «Вільно!».

Ходьба і біг. Ходьба в різному темпі (швидко, повільно). Ходьба і біг у повільному темпі із збереженням інтервалу. Біг на швидкість з високого старту на 30 метрів по команді вчителя.

Стрибки. Стрибки в глибину. Стрибки в довжину з 2-3 кроків. Стрибок у висоту «зігнувши ноги» з 2-3 кроків. Стрибок у довжину поштовхом однієї ноги з приземленням на 2 через «рів».

Кидки, ловля, передача предметів, перенесення вантажу. Виконання основних рухів з правильним є є утримуванням малого м'яча, перекладання його з рук у руки. Кидки м'яча вгору і ловити його після відскоку. Кидки великого м'яча один одному із-за голови. Удари м'ячів об підлогу правою та лівою рукою. Кидки малого м'яча у вертикальну ціль. Кидки малого м'яча на дальність. Підкидання і ловля палиці в горизонтальному положенні. Почергові перехоплення вертикальної палиці. Переноска гімнастичної лавки – 2 людини, мата -4 людини, коня -6 осіб – на руках. Переноска різних предметів різними способами: на руках, волоком, катанням, штовханням.

Лазіння, підлізання, перелізання. Лазіння по гімнастичній лавці вгору, вниз, у бік раніше вивченими способами. Підлізання під перешкоду з предметом. Перелізання через перешкоду висотою до 1 метра. Вис на рейці гімнастичної стінки на руках до 1 – 2 сек. Рівновага. Ходьба по гімнастичній лаві з переступанням через предмет висотою 10-15 см. Розходження удвох на гімнастичній лавці. Ходьба по гімнастичній лаві з опусканням на одне коліно.

Музично-ритмічні вправи.

Вчити виконувати наступні рухи: ходити урочисто-святково, м'яко – плавно, орієнтуватися в просторі, ходити шеренгою в танцях і хороводах; виразно передавати характерні елементи знайомих рухів. Вчити відзначати в русі нескладний ритмічний малюнок, змінювати рух у відповідності з музичними фразами, виконувати удари в різному ритмі, вчити танцювальним рухам. Зчіпки-жарти: «Лялька і Катя», Р.

Ладонщиків; «Козел Мефодій», А. Крилов; Зчіпки-жарти: «Новорічний розмова», Ст. Хвощевский; «Лінивий Трезорка», А. Шибаєв; Гра «Гори, Гори ясно», нар. мелодія обр. Р. Рустамова; Інсценування пісень: «В хороводі були ми», нар. пісня обр. Б.

Добровольського.

Ритміко-гімнастичні вправи.

Загальнорозвивальні вправи. Нахили, повороти і колові рухи голови. Рухи рук у різних напрямках: відведення рук в сторони і схрещування їх перед собою з обхватом плечей; розведення рук в сторони з напругою (розтягування гумки). Повороти тулуба в поєднанні з нахилами; повороти тулуба вперед, в сторони з рухами рук. Неквапливе присідання з напруженим розведенням колін в бік, повільне повернення у вихідне положення.

Піднімання на носках і полуприсідання. Кругові рухи ступні. Присідання з одночасним виставленням ноги вперед в сторону. Перелізання через зчеплені руки, через палицю. Вправи на вироблення постави.

Вправи на координацію рухів. Помахом відвести праву ногу в бік і підняти руки через сторони вгору, плеснути в долоні, повернути голову в бік, протилежний руху ноги.

Кругові рухи лівої ноги в поєднанні з круговими рухами правої руки. Вправи на складну координацію рухів з предметами (прапорцями, м'ячами, обручами, скакалками).

Одночасне отхлопування і протупування нескладних ритмічних малюнків в середньому і швидкому темпі з музичним супроводом (під барабан, бубон). Самостійне складання простих ритмічних малюнків. Протупування того, що вчитель прогавила, і навпаки.

Вправи на розслаблення м'язів. Випрямлення рук у суглобах і напруження всіх м'язів від плеча до кінчиків пальців; не опускаючи рук, послабити напругу, даючи плечей, кисті, пальців злегка пасивно зігнути (руки ніби лягають на м'яку подушку). Підняти руки вгору, витягнути весь корпус — стійка на полупальцях, швидким рухом зігнути і сісти навпочіпки. Перенесення ваги тіла з ноги на ногу, з боку в бік.

Ритмічні вправи з дитячими музичними інструментами.

Гра на дитячих музичних інструментах вводиться з метою розвитку музичного слуху, пам'яті, голосу, координації рухів і гнучкості кистей рук. Діти повинні навчитися: володіти найпростішими прийомами гри на дитячих музичних інструментах, наприклад, м'яким рухом кисті при грі молоточком на металофоні, ксилофоні; правильно розподіляти дихання, граючи на дудочках, триолах; правильно тримати руки, граючи на бубоні, барабані, струшуючи кастаньетами, маракасами. В усіх вікових групах у різних формах відбувається спілкування з музичними іграшками-інструментами. На початку навчання музичні іграшки-інструменти використовуються вихователем як наочне дидактичне приладдя в сюжетних і дидактичних іграх. А в старших класах вчитель ознайомлює дітей з різноманітними інструментами і поступово вчить дітей оволодівати навичками гри на них. Дитячі музичні інструменти допомагають вихователю розвивати музично-сенсорні здібності розумово відсталих учнів.

Завданням музичного керівника буде: закріплювати основи музичної грамоти (за попередні роки навчання), ускладнити попередні навички з'єднуючи нескладні танцювальні рухи з грою на простих музичних шумових інструментах (сопілка, барабан, бубен).

Репертуар для гри на дитячих музичних інструментах: укр. нар. пісні, танці, «Неаполітанська пісенька» П. Чайковський, «Хабанера» Ж. Бізе, «Ноктюрн» Е. Гріг, «Політ джмеля» М. Римський – Корсаков, фортепіанний цикл «Пори року» (на вибір), «Камаринська», «Танок квітів» П. Чайковський, «Карнавал тварин» цикл п'єс К. Сен – Санса (для 2 фортепіано і оркестру, на вибір), «Танець маленьких лебедів» з балету «Лебедине озеро» П. Чайковського (фортепіано), «Пер Гюнт» (оркестрова сюїта, на вибір), «Мелодія» М. Скорика, «Трік – трак» Й. Штрауса, «Метелик» А. Штогаренко, «Козацький марш» з барабанами, «Танок з бубнами» українська народна мелодія.

Розучування нескладних мелодій. Виконання різних ритмів на барабані і бубні.

Виконання нескладних вправ, пісень на дитячому піаніно, акордеоні, духовий гармоніці.

Вправи в передачі на музичних інструментах основного ритму знайомої пісні і визначенні за заданого ритму мелодії знайомої пісні.

Ігри під музику.

У програмі визначені ігри, які включають виконання рухів відповідно до різноманітного характеру музики. Основне завдання в іграх — викликати у дітей живий інтерес до музики, бажання створити в русі хоча і наївні, але обов'язково співзвучні музиці образи. Щоразу, даючи дітям гру, треба запропонувати їм прослухати музику, а потім уже рухатися згідно з характером музики. Передача в рухах частин музичного твору, чергування музичних фраз. Передача в русі динамічного наростання в музиці, сильної долі такту. Самостійне прискорення і уповільнення темпу різноманітних рухів. Виконання

рухів пружніше, плавніше, спокійніше, з розмахом, застосовуючи для цього відомі елементи рухів і танцю. Вправи в передачі ігрових образів при інсценуванні пісень. Передача в рухах розгорнутого сюжету музичної розповіді. Зміна ролей в імprovізації. Придумування варіантів до ігор і танців. Дії з уявними предметами. Рухливі, ігри зі співом та мовним супроводом. Не слід вимагати від розумово відсталих дітей, щоб, наприклад, «заець» рухався так, як здається правдоподібним вихователю. Нехай діти виконують по-своєму, тільки вчасно треба підказати, що, які почуття їм треба виразити, наприклад, «зайчєня дивується», «курча пишається».

Граючись під музику, розумово відсталі діти вивчають сюжетні і несюжетні ігри. В несюжетних іграх основне місце займає момент змагання, ловлі («Піжмурки» Ф. Флотова, «Знайди свою пару» Т. Ломової). Сюжетна гра має яскравий музично-ігровий образ. Тут діють різні персонажі, відбуваються цікаві події, виникають дружні взаємини, конфлікти. Діти, прислухаючись до музики, набувають уміння відтворювати образ метушливих курочок, поважного півня («Курочка і півник» Г. Фріда), лагідної кицьки і пустотливих кошенят («Кицька і кошенята» М. Раухвергера).

Ігри. «Заборонений рух», «Впізнай на дотик», «Бджілки», «Лови, кидай, впасти не давай», «Побудова в коло», «Кидки м яча один одному», «Хто швидше», «Ми веселі хлопці».

Танцювальні вправи, народні танці.

Танцювальні вправи. Повторення елементів танцю за програмою 7 класу. Крок на носках, крок польки. Широкий, високий біг. Сильні поскоки, боковий галоп. Елементи українського танцю: приставні кроки з присіданням, полу присідання з виставленням ноги на п'ятку, присядка і полуприсядка на місці і з про-рухом. Руху парами: боковий галоп, поскоки. Основні рухи народних танців.

Слухання музики. Домагатися від учнів розрізняти контрастні за характером звучання частини в музичному творі. Вчити впізнавати улюблені, добре знайомі твори, розвивати бажання слухати їх. Виховувати вміння слухати українські народні пісні, сучасні пісні. Музично-ритмічні рухи. Погоджувати з музикою наступні рухи: бігати швидко, з відносно високим підйомом ніг, передавати ігрові образи різного характеру. Вчити прискорювати і сповільнювати рухи, намагатися виразно передавати характерні елементи знайомих рухів. Самостійно починати рух після вступу. Виконувати рухи з предметами і без них (плавно і енергійно). Вчити по можливості передавати різні ігрові образи.

Слухання музики. «Я – Земля» - муз. Ст. Мураделі, сл. Е. Долматовського. «У полі береза стояла» - муз. Чайковського (фінал 4-й симфонії).

Танці, ігри під музику. «Стуколка» - муз. Полька «Стуколка». «Звірі та коза» - муз. Ст. Каменникова. «Тінь-тінь-потетень», «Заводна конячка» - муз. Ст. Герчик. «Танець з предметами» - муз. А. Жилінського «Дитяча полька». «Експерсія на птахоферму» - муз. Е. Тиличєєвой. «Біля річки, біля моста» - обробка Н. Метлова. «Сніжинки» - муз. А. Верстовського «Вальс». «Відійди і підійди» - хоровод мелодія, обробка Ст. Герчик. «Зміни пару» - українська народна полька.

Календарно-тематичний план
8клас, 1 година на тиждень (34 години)

№	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
I чверть – 9 годин		
1.	Вступний урок	
2.	Ритміко-гімнастичні вправи	
3.	Крок польки	
4.	Танцювальні рухи: полька	
5.	Вивчення гри	

6.	Релаксуючі та дихальні вправи	
7.	Рух у парах	
8.	Гімнастичні вправи з предметами: м'яч, скакалка, гімнастична палка	
9.	Підсумковий урок	
II чверть – 7 годин		
1.	Вправи з гімнастичними палками	
2.	Гра «Море хвилюється»	
3.	Вивчення танцю «Летка-енька»	
4.	Танцювальні елементи «Летка-енька»	
5.	Танцювальні елементи «Летка-енька»	
6.	Повторення музичних ігр до новорічного свята	
7.	Підсумковий урок-концерт	
III чверть – 10 годин		
1.	Вправи з мячем	
2.	Релаксуючі вправи	
3.	Відпрацювання маршового кроку	
4.	Відпрацювання маршового кроку	
5.	Вправи у парах	
6.	Гра (повтор)	
7.	Вправи на координацію рухів	
8.	Ритміко-гімнастичні вправи	
9.	Повторення гри	
10.	Підсумковий урок	
IV чверть – 8 годин		
1.	Ритміко-гімнастичні вправи	
2.	Танцювальні елементи	
3.	Інценіровка пісні «Чотири жабки»	
4.	Інценіровка пісні «Чотири жабки»	
5.	Рухливі ігри	
6.	Релаксуючі вправи	
7.	Гра «Кошки- мишенята»	
8.	Підсумковий урок	

Основні вимоги до вмінь учнів.

Особисті результати.

Сформованість самооцінки, включаючи усвідомлення своїх можливостей, здатності адекватно судити про причини свого успіху/неуспіху; вміння бачити свої достоїнства і недоліки, поважати себе і вірити в успіх, проявити себе в період навчання як яскраву індивідуальність, створити неповторний сценічний образ. Розкриваючись сценічно, володіючи природним артистизмом, дитина може мобільно керувати своїми емоціями, перетворювати, що сприяє розвитку душі, духовної сутності людини.

Метапредметні результати:

• регулятивні:

- проявляти пізнавальну ініціативу у навчальному співробітництві;
- уміння діяти за планом і планувати свою діяльність;
- втілення музичних образів при вивченні і виконанні танцювальних рухів;

• пізнавальні:

учні повинні вміти:

- контролювати й оцінювати свої дії, вносити корективи в їх виконання на основі оцінки і обліку характеру помилок, проявляти ініціативу і самостійність у навчанні;

- розраховуватися на перший, другий, третій для подальшого побудови в три колони, шереди;
- дотримуватися правильної дистанції в колоні по три і концентричних колах;
- самостійно виконувати необхідні зміни напрямку і темпу рухів, керуючись музикою;
- передавати в ігрових і танцювальних рухах різні нюанси музики: пісенність, граціозність, енергійність, ніжність, грайливість тощо;
- передавати ударами ритмічний рисунок мелодії;
- повторювати будь-який ритм, заданий вчителем;
- задавати самим ритм однокласникам і перевіряти правильність його виконання (ударами або притопами);
- комунікативні:
 - враховувати різні думки і інтереси і обґрунтовувати власну позицію;
 - допускати можливість існування у людей різних точок зору, в тому числі не збігаються з власною, і орієнтуватися на позицію партнера у спілкуванні і взаємодії;
 - враховувати різні думки і прагнути до координації різних позицій;
 - участь в музично-концертному житті класу, школи, міста тощо.

Вправи на орієнтування у просторі.

Дихальні вправи. Дихання в положенні лежачі. Грудне і черевне дихання. Основні положення та рух. Повторення і закріплення основних рухів, даних у попередніх класах, ускладнюючи їх узгодженням з рухом рук з різних вихідних положень. Виконання в різному темпі.

Вправи на поставу. Стоячи біля вертикальної площини у положенні правильної постави, присідання на носках з прямою спиною. Ходьба з правильною поставою з вантажем на голові.

Ритмічні вправи. Виконання найпростіших рухів в ритмі зі словами. Сприйняття зміни темпу, музики.

Прикладні вправи.

Шикування, перешикування. Розмикання на витягнуті руки в сторони. Поворот кругом з показом напрямку вчителем. Виконання команд: «Шикуйсь!», «Струнко!», «Вільно!». Ходьба і біг. Ходьба в різному темпі (швидко, повільно). Ходьба і біг у повільному темпі із збереженням інтервалу. Біг на швидкість з високого старту на 30 метрів по команді вчителя.

Стрибки. Стрибки в глибину. Стрибки в довжину з 2-3 кроків. Стрибок у висоту «зігнувши ноги» з 2-3 кроків. Стрибок у довжину поштовхом однієї ноги з приземленням на 2 через «рів».

Кидки, ловля, передача предметів, перенесення вантажу. Виконання основних рухів з правильним утриманням малого м'яча, перекладання його з рук у руки. Кидки м'яча вгору і ловити його після відскоку. Кидки великого м'яча один одному із-за голови. Удари м'яких м'яча об підлогу правою та лівою рукою. Кидки малого м'яча у вертикальну ціль. Кидки малого м'яча на дальність. Підкидання і ловля палиці в горизонтальному положенні. Почергові перехоплення вертикальної палиці. Переноска гімнастичної лавки – 2 людини, мата -4 людини, коня -6 осіб – на руках. Переноска різних предметів різними способами: на руках, волоком, катанням, штовханням.

Лазіння, підлізання, перелізання. Лазіння по гімнастичній лавці вгору, вниз, у бік раніше вивченими способами. Підлізання під перешкоду з предметом. Перелізання через перешкоду висотою до 1 метра. Вис на рейці гімнастичної стінки на руках до 1 – 2 сек. Рівновага. Ходьба по гімнастичній лаві з переступанням через предмет висотою 10-15 см. Розходження удвох на гімнастичній лавці. Ходьба по гімнастичній лаві з опусканням на одне коліно.

Музично-ритмічні вправи. Вчити виконувати наступні рухи: ходити урочисто-святково, м'яко – плавно, орієнтуватися в просторі, ходити шеренгою в танцях і хороводах; виразно передавати характерні елементи знайомих рухів. Вчити відзначати в русі нескладний ритмічний малюнок, змінювати рух у відповідності з музичними фразами, виконувати удари в різному ритмі, вчити танцювальним рухам. «Ой, лопнув обруч», укр. Нар. Мелодія, орб. В. Берковича; Гра «Петрушка», «Бубен», «Во саду лі», рос.нар.пісня, обр. Ст. Агафонникова; «У полі береза стояла», рос.нар.пісня, обр. Н. Римського-Корсакова. Ритміко-гімнастичні вправи.

Загальнорозвивальні вправи. Кругові рухи голови, нахили вперед, назад, в сторони.

Викидання рук уперед, у сторони, вгору з положення руки до плечей. Кругові рухи плечей, уповільнені, з постійним прискоренням, з різким зміною темпу рухів. Плавні, різкі, швидкі, повільні рухи кистей рук. Повороти тулуба в положенні стоячи, сидячи з передачею предметів. Кругові рухи тулуба з витягнутими в сторони руками, за голову, на поясі. Всілякі поєднання рухів ніг: виставляння ніг вперед, назад, у сторони, згинання в колінному суглобі, кругові руху, ходьба на внутрішніх краях стоп. Вправи на вироблення постави.

Вправи на координацію рухів. Різноманітні поєднання одночасних рухів рук, ніг, тулуба, рук. Виконання вправ під музику з поступовим прискоренням, з різкою зміною темпу рухів. Почергові удари над головою, на грудях, перед собою, праворуч, ліворуч, на гомілки. Самостійне складання нескладних ритмічних малюнків у поєднанні хлопків та притопов, з предметами (брязкальцями, бубном, барабаном).

Вправа на розслаблення м'язів. Стрибки на двох ногах одночасно з м'якими розслабленими колінами і корпусом, руками що висять і похиленою головою («петрушка»). З позиції присідання навпочіпки з похиленою головою і руками поступове піднімання голови, корпусу, рук по сторонам (імітація розпускання квітки). Той же рух у зворотному напрямку (імітація в'янучої квітки).

Ритмічні вправи з дитячими музичними інструментами.

Завданням музичного керівника буде: закріплювати основи музичної грамоти (за попередні роки навчання), ускладнити попередні навички з'єднуючи нескладні танцювальні рухи з грою на простих музичних шумових інструментах (сопілка, барабан, бубен). Виконання гами на дитячому піаніно, акордеоні, духовий гармоніці в межах однієї октави. Розучування нескладних мелодій. Виконання різних ритмів на барабані і бубні. Виконання нескладних вправ, пісень на дитячому піаніно, акордеоні, духовий гармоніці. Вправи в передачі на музичних інструментах основного ритму знайомої пісні і визначенні за заданого ритму мелодії знайомої пісні.

Репертуар з гри на дитячих музичних інструментах: укр. нар. пісні, танці, «Неаполітанська пісенька» П. Чайковський, «Хабанера» Ж. Бізе, «Ноктюрн» Е. Гріг, «Політ джмеля» М. Римський – Корсаков, фортепіанний цикл «Пори року» (на вибір), «Камаринська», «Танок квітів» П. Чайковський, «Карнавал тварин» цикл п'єс К. Сен – Санса (для 2 фортепіано і оркестру, на вибір), «Танець маленьких лебедів» з балету «Лебедине озеро» П. Чайковського (фортепіано), «Пер Гюнт» (оркестрова сюїта, на вибір), «Мелодія» М. Скорика, «Трік – трак» Й. Штрауса, «Метелик» А. Штогаренко, «Козацький марш» з барабанами, «Танок з бубнами» українська народна мелодія. Ігри під музику.

Вправи на самостійну передачу в русі ритмічного малюнка, акценту, темпових та динамічних змін в музиці. Самостійна зміна руху у відповідності зі зміною частин, музичних фраз, малоконтрастних частин музики. Вправи на формування уміння починати рухи після вступу мелодії. Розучування і придумування нових варіантів ігор, елементів танцювальних рухів, їх комбінування. Складання нескладних танцювальних композицій.

Ігри зі співом, мовним супроводом. Інсценування музичних казок, пісень.

Ігри. «Заборонений рух», «Впізнай на дотик», «Бджілки», «Лови, кидай, впасти не давай», «Побудова в коло», «Кидки м'яча один одному», «Хто швидше», «Ми веселі хлопці».

Танцювальні вправи, народні танці.

Танцювальні вправи. Виконання елементів танців і танців, розучені в 8 класі. Вправи на розрізнення елементів народних танців. Крок кадрили: три простих кроки і один ковзний, носок ноги витягнуть. Пружний біг. Поскоки з просуванням назад (спиною). Швидкі дрібні кроки на всій ступні і на полупальцях. Розучування народних танців.

Слухання музики. Розширювати уявлення про музику і музичних образах. По можливості висловлюватися про характер музики. «Світ потрібен усім» - муз. Ст. Мураделі.

«Пташиний будинок» - муз. Д. Кабалевського. «Вальс» муз. Д. Кабалевського. «Пісня світу» - муз. Д. Шостаковича, сл. Е. Долматовського. «Відлітаємо на місяць» - муз. Ст. Вітліна.

Танці, ігри під музику. «Бездомний заєць» - муз. Англійська народна пісня. «Задана поза» - (гра) муз. Л. Шварца. «Танок навколо ялинки» - муз. Ст. Курочкіна. «Кольорові прапорці» - муз. Ю. Чичкова. «Вертушки» - муз. Е. Туманян. «Ловишки» - хорватська народна мелодія. «Вигадки» - муз. Ст. Свірського. «Салют» (танець) – муз. Т. Ломова. «Шкільний вальс» муз. Д. Кабалевського, сл. О. Висоцької. «Голубчику» - муз. У Герчик, слова народні. «З чим будемо грати?» - муз. Л. Шульгіна. «Покажи долоньки» - латвійська

народна полька. Музичний матеріал може варіюватися залежно від рівня розвитку дітей, календарних дат, пори року.

Календарно-тематичний план
9 клас, 1 година на тиждень (34 години)

№	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
I чверть – 9 годин		
1.	Вступний урок	
2.	Ритміко-гімнастичні вправи	
3.	Елементи танцю «На перерві»	
4.	Елементи танцю «На перерві»	
5.	Гра «Холодно – гаряче»	
6.	Вправи на координацію рухів	
7.	Рухи в парах	
8.	Гра «Я знаю п'ять назв»	
9.	Підсумковий урок	
II чверть – 7 годин		
1.	Вправи на координацію рухів	
2.	Танцювальні елементи : вальс	
3.	Інценіровка пісні	
4.	Інценіровка пісні	
5.	Гімнастичні вправи з предметами: м'яч, скакалка	
6.	Танцювальні елементи до новорічного свята	
7.	Підсумковий урок	
III чверть – 10 годин		
1.	Вправи на координацію рухів	
2.	Відпрацювання маршового кроку	
3.	Релаксуючі вправи	
4.	Інценіровка пісні	
5.	Інценіровка пісні	
6.	Вправи з м'ячем	
7.	Повторення гри «Холодно- гаряче»	
8.	Танцювальні елементи	
9.	Танцювальні елементи	
10.	Підсумковий урок	
IV чверть – 8 годин		
1.	Вправи та ігри зі скакалкою	
2.	Прохлопування ритму пісні	
3.	Танцювальні елементи до матроського танцю	
4.	Танцювальні елементи до матроського танцю	
5.	Дихальні та релаксуючі вправи	
6.	Підготовка до свята останнього дзвоника	
7.	Вправи на координацію рухів	
8.	Підсумковий урок	

Основні вимоги до вмінь учнів

Особистісні результати.

Сформованість самооцінки, включаючи усвідомлення своїх можливостей, здатності адекватно судити про причини свого успіху/неуспіху; вміння бачити свої достоїнства і недоліки, поважати себе і вірити в успіх, проявити себе в період навчання як яскраву індивідуальність, створити неповторний сценічний образ. Розкриваючись сценічно, володіючи природним артистизмом, дитина може мобільно керувати своїми емоціями, перетворювати, що сприяє розвитку душі, духовної сутності людини.

Метапредметні результати:

• регулятивні:

- проявляти пізнавальну ініціативу у навчальному співробітництві;
- уміння діяти за планом і планувати свою діяльність.
- втілення музичних образів при вивченні і виконанні танцювальних рухів;

• пізнавальні:

учні повинні вміти:

- контролювати й оцінювати свої дії, вносити корективи в їх виконання на основі оцінки і обліку характеру помилок, проявляти ініціативу і самостійність у навчанні;
- розраховуватися на перший, другий, третій для подальшого побудови в три колони, шеренги;
- дотримуватися правильної дистанції в колоні по три і концентричних колах;
- самостійно виконувати необхідні зміни напрямку і темпу рухів, керуючись музикою;
- передавати в ігрових і танцювальних рухах різні нюанси музики: пісенність, граціозність, енергійність, ніжність, грайливість тощо;
- передавати ударами ритмічний рисунок мелодії;
- повторювати будь-який ритм, заданий вчителем;
- задавати самим ритм однокласникам і перевіряти правильність його виконання (ударами або притопами);
- комунікативні:
 - враховувати різні думки і інтереси і обґрунтовувати власну позицію;
 - допускати можливість існування у людей різних точок зору, в тому числі не збігаються з власною, і орієнтуватися на позицію партнера у спілкуванні і взаємодії;
 - враховувати різні думки і прагнути до координації різних позицій;
 - участь в музично-концертному житті класу, школи, міста тощо.

Вправи на орієнтування в просторі.

Загальнорозвиваючі вправи.

Поворот кругом на місці. Розрахунок на «перший-другий». Перешикування з однієї шеренги у дві і навпаки. Перешикування з «колони по одному в колону по три» у русі з поворотом. Шикування в шеренгу, в колону із зміною місця побудови (квадрат, коло). Перешикування з колони по одному в колону по чотири. Побудова в шаховому порядку. Перешикування з декількох колон в кілька кіл, звуження і розширення їх. Перешикування з простих і концентричних кіл в зірочки і каруселі. Ходьба по центру залу, вміння окреслювати діагональні лінії кута в кут. Збереження правильної дистанції у всіх видах побудов з використанням стрічок, обручів, скакалок.

Стрибки на двох ногах одночасно з м'якими розслабленими колінами і кор-пусом, висячими руками і опущеною головою («петрушка»). З позиції присідання навпочіпки з опущеною головою і руками поступове піднімання голови, корпусу, рук по сторонам (імітація розпускання квітки). Стрибки у висоту до певного орієнтиру з контролем і без контролю зору. Опорні стрибки. Опорний стрибок через гімнастичного козла: наскок в упор на коліна.

Лазіння. Лазіння по гімнастичній стінці з переходом на гімнастичну лаву, встановлену похило, і спуск по ній довільним способом. Лазіння по канату довільним способом.

Перелазаньє через колоду, козла, коня.

Ходьба. Ходьба по орієнтирам. Біг по накресленим на підлозі орієнтирам. Ходьба по двох паралельно поставлених гімнастичних лавках. Ходьба на місці від 5 до 15 с. Повторити завдання і самостійно зупинитися. Ходьба в колоні приставними кроками до певного орієнтиру (6-8м) з визначенням витраченого часу. Ходьба у швидкому темпі (наввипередки). Ходьба в присяд. Поєднання різних видів ходьби.

Рівновага. Ходьба по похилій дошці (кут 20 °).

Ознайомлення з почерговим двокроковим ходом. Пересування в середній стійці, підйом «драбинкою». Ковзання.

Кидання. Кидок м'яча в стіну з відскоком його у позначене місце.

Вись. Вис на рейці гімнастичної стінки, на канаті з розгойдуванням. Підтягування у висі на канаті, стоячи на підлозі, ноги нарізно.

Ритміко-гімнастичні вправи.

Кругові рухи голови, нахили вперед, назад, в сторони. Викидання рук уперед, у сторони, вгору з положення руки до плечей. Кругові рухи плечей, уповільнені, з постійним прискоренням, з різким зміною темпу рухів. Плавні, різкі, швидкі, повільні рухи кистей рук. Повороти тулуба в положенні стоячи, сидячи з передачею предметів. Кругові рухи тулуба з витягнутими в сторони руками за голову, на поясі. Всілякі поєднання рухів ніг: виставляння ніг вперед, назад, у сторони, згинання в колінному суглобі, кругові руху, ходьба на внутрішніх краях СТОП - Вправи на вироблення постави.

Вправи на координацію рухів.

Різноманітні поєднання одночасних рухів рук, ніг, тулуба, рук. Виконання вправ під музику з поступовим прискоренням, з різкою зміною темпу рухів. Почергові удари над головою, на грудях, перед собою, праворуч, ліворуч, на гомілки. Самостійне складання нескладних ритмічних малюнків у поєднанні хлопків та притопов, з предметами (брязкальцями, бубном, барабаном).

Рухливі ігри: корекційні; з елементами загальнорозвиваючих вправ, лазіння, перелізання, рівновагою; з бігом на швидкість; з метанням м'яча на дальність та в ціль.

Вправи на розслаблення м'язів.

Ритмічні вправи з дитячими музичними інструментами.

Кругові рухи кистю (пальці стиснуті в кулак). Протиставлення одного пальця іншим. Рухи кистей і пальців рук у різному темпі: повільному, середньому, швидкому, з поступовим

прискоренням, з різким зміною темпу і плавності рухів. Виконання нескладних вправ, пісень на дитячому піаніно, акордеоні, духовий гармоніці. Вправи в передачі на музичних інструментах основного ритму знайомої пісні і визначенні по заданому ритму мелодії знайомої пісні. Розвиток уміння показу рукою напрямки мелодії. Розвиток уміння визначати сильну частку на слух.

Музично-ритмічні рухи. Формування уявлень про склад і звучання оркестру народних інструментів, а саме: домра, мандоліна, баян, гуслі, сопілка, тріскачка ложки, бас - балалайка.

Слухання музики. Казкові сюжети в музиці. Музичні засоби, з допомогою яких створюються образи. Розвиток уміння розрізняти марші (військовий, спортивний, святковий, жартівливий, траурний), танці (вальс, полька, полонез, танго, хоровод).

Репертуар для гри на дитячих музичних інструментах: «Трубач і ехо» Д. Кабалевський, «Волинка» А. Моцарт, «Баба Яга» П. Чайковський, «Німецький танок» Л. Бетховен, «Дід Мороз» Р. Шуман, «Дощик» Г. Свірідов, «Зозуля» Ж. Рамо (запис, клавесин), «Ляльковий кек – уок» К. Дебюссі, «Труба і барабан» Д. Кабалевський, «Дзвоники дзвонять» В. Моцарт, «Музичні молоточки» муз. О. Тилічесової, сл. Ю. Островського, «Трикутник і барабан» муз. А. Філіпенка, сл. В. Болдиревої, «Марш Чорномора» М. Глінки.

Ігри під музику.

Вправи на самостійну передачу в русі ритмічного малюнка, акценту, темпових та динамічних змін в музиці. Самостійна зміна руху у відповідності зі зміною частин, музичних фраз, малоконтрастних частин музики.

Вправи на формування уміння починати рухи після вступу мелодії. Розучування і придумування нових варіантів ігор, елементів танцювальних рухів, їх комбінування.

Складання нескладних танцювальних композицій. Ігри зі співом, мовним супроводом. Інсценування музичних казок, пісень.

Мовленнєві ігри. «Груша» М. Біндас, «Гаряче сонце» В. Бондаренко, «Зозульчин дім» Л. Дяченко.

Рухливі та музичні ігри. «Хто скоріше займе стільчик», «Веселі музики» муз. А. Філіпенка, «Гра з брязкальцями» муз. Ю.Щуровського, «В лісі тиша» (оркестр) О. Мамчич, «Злива» О. Полянська (оркестр, шумові звуки), «Ечі, ечі, ечі» Д. Чередниченко (рухи тіла), «Баба Яга» П. Чайковський (рухи тіла, «долоньковий» оркестр), «Дід Мороз» Р. Шумана (рухи тіла, оплески, тупання), «Трубач і ехо» Д. Кабалевський («долоньковий» оркестр), «Гра з водою» нар. фр. Пісня (різні види шелестіння паперу, рухливі дії), «Труби, грицю» муз. В. Верховинця, сл. народні, «Горобчик» укр. нар. пісня, «Ковалі» муз. В. Верховинця, сл. народні.

Танцювальні вправи.

Виконання елементів танців і танців, розучені в 9 класі. Вправи на розрізнення елементів народних танців. Крок кадрили: три простих кроки і один ковзний, носок ноги витягнуть. Пружний біг. Поскоки з просуванням назад (спиною). Швидкі дрібні кроки на всій ступні і на полупальцах. Розучування народних танців Закріплювати набуті дітьми знання і вміння, продовжує поповнювати запас танцювальних рухів, вчить дітей виразного виконання основних рухів під музику, працює над технікою їх виконання. Розвивати здатність до виконання складних по координації рухів, в тому числі, хореографічних та гімнастичних.

Танці. Круговий галоп. Угорська народна мелодія. Кадриль. Російська народна мелодія. Бульба. Білоруська народна мелодія. Узбецький танець. Музика Р. Глієра. Грузинський танець «Лезгинка».

Слухання музики. Закріплювати набуті дітьми в попередніх класах знання і вміння, на основі повторного прослуховування музичних творів. «Ранок шкільне, здрастуй», м. Ю. Чичкова, сл. К. Ибряева; «Малюнки з виставки» (за вибором), м. М. Мусоргського; «Пори року» (за вибором), м. П. Чайковського; «Прекрасне далеко», м. Е. Крилатова, сл. Ю. Ентіна; «Дорога добра», М. Мінкова, сл. Ю. Ентіна; «Лісовий олень», м. Е. Крилатова, сл.

Ю. Ентіна; «Три білих коня», м. Е. Крилатова, сл. Л. Дербеньова; «Арія з оркестрової сюїти № 3», В. С. Бах; «Старий замок», М. Мусоргський з циклу «Картинки з виставки»; «Рапсодія», К. Дебюссі (фрагмент); «З чого ж, чого ж...», м. Ю. Чичкова, сл. Я. Халецького; «Пісня випускників», м. Н. Богословського, сл. Н. Дорізо.

Календарно-тематичний план
10 клас, 1 година на тиждень (34 години)

№	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
I чверть – 9 годин		
1.	Вступний урок:	
2.	Ритміко-гімнастичні вправи:	
3.	Танцювальні елементи «Вальс»:	
4.	Танцювальні елементи «Вальс»:	
5.	Ритміко-гімнастичні вправи:	
6.	Танцювальні елементи спортивний танець:	
7.	Танцювальні елементи спортивний танець:	
8.	Танцювальні елементи «Вальс»:	
9.	Підсумковий урок:	
II чверть – 7 годин		
1.	Ритміко-гімнастичні вправи:	
2.	Вправи на координацію рухів:	
3.	Танцювальні елементи:	
4.	Танцювальні елементи:	
5.	Ритміко-гімнастичні вправи:	
6.	Танцювальні елементи до новорічного свята:	
7.	Підсумковий урок:	
III чверть – 10 годин		
1.	Ритміко-гімнастичні вправи:	
2.	Релаксуючі вправи:	
3.	Вивчення танцювальних рухів до матроського танцю:	
4.	Вивчення танцювальних рухів до матроського танцю:	
5.	Вивчення танцювальних рухів до матроського танцю:	
6.	Вправи на координацію рухів:	
7.	Інценіровка пісні:	
8.	Інценіровка пісні:	
9.	Ритміко-гімнастичні вправи:	
10.	Підсумковий урок:	
IV чверть – 8 годин		
1.	Гімнастичні вправи:	
2.	Танцювальні елементи до свята 9 травня:	
3.	Танцювальні елементи до свята 9 травня:	
4.	Вправи на координацію рухів:	
5.	Дихальні та релаксуючі вправи:	
6.	Підготовка до свята останнього дзвоника:	
7.	Підготовка до свята останнього дзвоника:	
8.	Підсумковий урок:	

Основні вимоги до вмінь учнів

Особистісні результати.

Сформованість самооцінки, включаючи усвідомлення своїх можливостей, здатності адекватно судити про причини свого успіху/неуспіху; вміння бачити свої достоїнства і недоліки, поважати себе і вірити в успіх, проявити себе в період навчання як яскраву індивідуальність, створити неповторний сценічний образ. Розкриваючись сценічно, володіючи природним артистизмом, дитина може мобільно керувати своїми емоціями, перетворювати, що сприяє розвитку душі, духовної сутності людини.

Метапредметні результати:

• регулятивні:

- проявляти пізнавальну ініціативу у навчальному співробітництві;
- уміння діяти за планом і планувати свою діяльність;
- втілення музичних образів при вивченні і виконанні танцювальних рухів;

• пізнавальні:

учні повинні вміти:

- контролювати й оцінювати свої дії, вносити корективи в їх виконання на основі оцінки і обліку характеру помилок, проявляти ініціативу і самостійність у навчанні;
 - розраховуватися на перший, другий, третій для подальшого побудови в три колони, шеренги;
 - дотримуватися правильної дистанції в колоні по три і концентричних колах;
 - самостійно виконувати необхідні зміни напрямку і темпу рухів, керуючись музикою;
 - передавати в ігрових і танцювальних рухах різні нюанси музики: пісенність, граціозність, енергійність, ніжність, грайливість тощо;
 - передавати ударами ритмічний рисунок мелодії;
 - повторювати будь-який ритм, заданий вчителем;
 - задавати самим ритм однокласникам і перевіряти правильність його виконання (ударами або притопами).
- комунікативні:
- враховувати різні думки і інтереси і обґрунтовувати власну позицію;
 - допускати можливість існування у людей різних точок зору, в тому числі не збігаються з власною, і орієнтуватися на позицію партнера у спілкуванні і взаємодії;
 - враховувати різні думки і прагнути до координації різних позицій;
 - участь в музично-концертному житті класу, школи, міста тощо.

Пояснювальна записка до навчального плану

Навчальний план розроблено з урахуванням вимог Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти», постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 року № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами», Концепції Нової української школи, стратегії Національної доктрини розвитку освіти України, положень Концепції загальної середньої освіти, Державної національної програми "Освіта України XXI століття", Постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення строку навчання у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» від 23 квітня 2003 р. № 585 (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.2016 № 753), Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 221, за Типовими освітніми програмами, затвердженими:

- наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 № 627 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами»;
- наказом Міністерства освіти і науки України від 10.06.2019 № 808 «Про внесення змін наказу Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 № 627».

Структура навчального року

Режим роботи закладу п'ятиденний, заняття проводяться в одну зміну, тривалість уроків:

у 5 класі- 45 хвилин.

Тривалість перерв - 15 хвилин, великої перерви - 20 хвилин.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про повну загальну середню освіту» 2022/2023 навчальний рік розпочинається святом - День знань - і закінчується не пізніше 1 червня.

Навчальні заняття організуються за семестровою системою:

I семестр- з 1 вересня до 23 грудня;

II семестр - з 09 січня до 02 червня.

Впродовж навчального року для учнів проводяться канікули:

осінні - з 24 жовтня до 30 жовтня;

зимові- з 24 грудня до 08 січня 2023 року;

весняні - з 27 березня до 02.04.2023 року.

Навчання та виховання учнів здійснюється українською мовою.

З урахуванням місцевих особливостей, кліматичних умов за погодженням з відповідними органами управління освітою можуть змінюватися структура навчального року та графік учнівських канікул.

Зарахування дітей до школи здійснюється відповідно до Порядку зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів загальної середньої освіти, їх відрахування, переведення до іншого закладу освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08.2018 № 831. А важливою передумовою для цього є визначення готовності та здатності дитини працювати за навчальним навантаженням спеціальної школи.

Під час освітнього, корекційно-розвиткового процесу учителі, вихователі несуть персональну відповідальність за життя і здоров'я дітей, створюють сприятливі умови відпочинку та змістовного дозвілля учнів на перервах, в позакласний час.

Планування освітньої, корекційно-розвиткової роботи здійснюється вчителем відповідно до кількості годин, відведених на навчальний предмет. Педагоги самостійно розподіляють програмний матеріал відповідно до годин, передбачених навчальними планами для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. З метою реалізації особистісно орієнтованої моделі навчання при складанні календарно - тематичного плану враховуються інтелектуальні особливості учнів класу, темп їх роботи та засвоєння навчального матеріалу, творчо використовуються чинні навчальні програми та підручники.

Вибір програмно-навчального забезпечення здійснюється вчителем відповідно до програм, підручників та навчальних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах для навчання дітей з особливими потребами у 2021/2022 навчальному році.

Освітній процес у школі спрямовується на максимально можливий розвиток ефективності корекційно - розвиткового впливу.

Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів спеціальної школи:

Оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку школи II ступеня здійснюється за Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів 5 - 10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку (авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч та ін. - К., ІСП НАПН України, 2019)

Використання годин інваріантної та корекційно - розвиткової частини

Години, виділені на інваріантну складову та корекційно - розвиткові заняття, використовуються без змін, повному обсязі.

Порядок вивчення окремих предметів **Трудового навчання**

Для занять з трудового навчання у 6 - 10 класах, при наявності 8 і більше чоловік у класі, учні класу поділяються на дві групи (Наказ МОН України від 20.02.2002 №128).

Кількість годин трудового навчання у 6 - 10 х класах Типовим навчальним планом, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 № 627 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Фізичне виховання здійснюється на уроках фізичної культури, ритміки, заняттях з лікувальної фізкультури, під час ранкової гігієнічної гімнастики, фізпауз, фізхвилинок на підставі рекомендацій та висновків медичних працівників та під наглядом лікаря.

Заняття можуть проводити вчителі, які мають відповідну фахову освіту, а в початкових класах - вчителі початкових класів, при наявності відповідної підготовки.

Корекційно-розвиткова робота в закладі направлена на вирішення специфічних завдань, зумовлених особливостями психофізичного розвитку учнів, впровадженням особистісно орієнтованих програм навчання та реабілітації за індивідуальним та диференційованим підходом і реалізується через навчальні предмети та курси:

для дітей з інтелектуальними порушеннями: «Лікувальна фізкультура», «Ритміка», «Соціально-побутове орієнтування», «Розвиток мовлення».

Спеціальні корекційні заняття з ЛФК проводяться вчителем ЛФК за спеціально розробленими індивідуальними комплексами з урахуванням форм і ступеня важкості захворювання дітей, відповідно до рекомендацій лікарів в другу половину дня, регламентуються розкладом. Для занять з ЛФК комплектуються групи згідно медичних показників учнів та наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128.

Спеціальні корекційні заняття з соціально-побутового орієнтування проводяться в другу половину дня, регламентуються розкладом .

Корекційні заняття з ритміки проводяться в другу половину дня, регламентуються розкладом.

Розвиток мовлення. Заняття проводяться групами та

індивідуально, регламентуються окремим розкладом у другу половину дня. Групи (2-4 учні) комплектуються з урахуванням однорідності мовленнєвих порушень учнів. З учнями, які мають важкі порушення мови, проводяться індивідуальні заняття. Тривалість групових занять - 45 хвилин. Індивідуальних - 20 - 25 хвилин. При потребі з учнями першого класу проводяться фронтальні заняття.

На основі освітньої програми складено навчальний план відповідно до наказу МОН України від 12.06.2018 № 627. Освітню програму висвітлено на веб – сайті КЗ «Староприлучької спеціальної школа» Вінницької обласної Ради
<http://staropriluckashkola.in.ua>

